

A MAGYAR BÉLYEGEK MONOGRÁFIÁJA

A MAGYAR
BÉLYEGEK
MONOGRÁFIÁJA

V

A MAGYAR BÉLYEGEK
MONOGRÁFIÁJA
V.

MAGYAR POSTABÉLYEGEK ÉS POSTAI
BÉRMENTESÍTÉS A FELSZABADULÁS UTÁN
(1945—1961)

Írta
PÁKOZDI LÁSZLÓ

KÖZLEKEDÉSI DOKUMENTÁCIÓS VÁLLALAT
1967

Szerkesztő bizottság

NÉVI PÁL
STEINER LÁSZLÓ
SURÁNYI LÁSZLÓ

Szerkesztési munkatárs
KADOCSA GYULA Dr.

Borítót tervezte

LENGYEL LAJOS
Kossuth-díjas könyvművész

A bélyegfotokat

VASSÁNYI BÉLA
fotóművész készítette

© A Magyar Bélyegek Monográfiája V. kötet

Kiadja a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége

A kiadói munkát a Közlékedési Dokumentációs Vállalat végezte

Igazgató: Szöllösi Ernő

Műszaki szerkesztő: Habermann József

Alak: B/5. Terjedelm: 62 (A/5) ív, Ábrák száma: 706, Példányszám: 10 000

Munkaszám: 2696

86.08316 — Zrínyi Nyomda, Felelős vezető: Bolgár Imre

ELŐSZÓ

A Magyar Bélyegek Monográfiájának V. és VI. kötete Magyarországnak a felszabadulás utáni bélyegeit és bélyegzéseit ismerteti. Ezt a korszakot úgy írtuk le bevezető kötetünkben, mint a bélyeg és a gépi bélyegzés versenyfutását a bérmentesítésben. Noha a gépi bélyegzés technikai tekintetben jóval korszerűbb, a bélyeg mégsem veszít teret, sőt mennyiségi és művészi minőségi szempontból egyaránt dúsan tenyészik, mert bérmentesítési szerepe mellett egyre inkább előtérbe nyomul propagatív szerepe. Gondolatok, ismeretek terjesztésének eszköze, esztétikai elemek hordozója lett, s ezzel párhuzamosan megszületett korunk legnépszerűbb filatéliai ága, a motívumgyűjtés.

A felszabadulás utáni két évtizedben másfélszer annyi magyar bélyeg került kiadásra, mint a megelőző háromnegyed évszázad folyamán. Ez a közel másfélszer bélyeg olyan nagy szám, hogy nem lehet csodálkozni, ha akad egy-egy kevésbé sikerültnek mondható is közöttük. Egészében azonban a modern magyar bélyeg előkelő helyet harcolt ki magának a nemzetközi versenyben, sőt tervezőinek egyéni stílusa nemegyszer utánozásra lett, iskolát teremtett a határokon túl is. Újabb motívumok kezdeményezésében sem marad el a magyar bélyegkiadás a külföldtől. Az utóbbi húsz év magyar bélyegtermése tehát ötletességével és művészi kivitelezésével egyaránt sok örömet szerzett a világ filatelistáinak.

Számunkra, akik átéltük, s gyermekeink számára, akiknek elmondjuk népünk történetének legutóbbi két küzdelmes évtizedét, a modern magyar bélyegek „motívumai” nem pusztán filatéliai érdekességek. Bélyegeink képein, feliratain nyomon kísérhetjük hazánk fokozatos felemelkedését arról a mélypontról, ahová a fasizmus erői taszították. Események, arcok, létesítmények: mind megannyi fordulatai, alkotói és alkotásai a szocializmus építésének Magyarországon. Ezekből a bélyegekből a legújabbkori magyar történelem ragyogó képeskönyve állítható össze: tudomására a nagyvilágnak, okulására az utókornak és emlékül azoknak, akik a harcot kisebb vagy nagyobb poszton megvívták.

A nyomdatechnika fejlődésével természetesen egyre ritkábban keletkeznek ugyanazon bélyegnek különböző típusai, altípusai. A papír, a vízjel, a fogazat sem tesz fel annyi problémát a gyűjtőnek, mint a régebbi kiadásoknál. Azt lehetne ezek tudatában hinni, hogy a „klasszikus” gyűjtési mód, mely nem a bélyegkép eszmei vagy tárgyi mondanivalóját, hanem a bélyeg előállításának technikai, és felhasználásának postai kezelési sajátosságait helyezi előtérbe, aligha alkalmazható ezekre a bélyegekre. Azt, hogy milyen téves ez a hiedelem,

mi sem bizonyítja jobban, mint az a részletesség, ahogyan kötetünkben az 1945—46. évi kiegészítő bélyegek feldolgozásra kerültek. Az ebbe fektetett munka és eredmény felér a legigényesebb „klasszikus” kutatásokéval, s be fogja bizonyítani olvasóinknak, hogy ezeknek és más modern bélyegeknek „klasszikus” szempontok szerinti, specializált gyűjtése is öröndetes meglepetések, váratlan érdekességek egész sorával jár.

1945—46. egyébként is egyike a filatéliai szempontból legizgalmasabb korszakoknak. Azok számára — s mind többen vannak ilyenek — akik nem csak használatlan vagy küldeményről leáztatott használt bélyeget, hanem teljes „futott” postai küldeményeket is gyűjtenek, ez a korszak sokoldalú gyűjtési területet nyújt, mely egy gyűjtő érdeklődését akár önmagában elfoglalhatja. Az infláció következtében a két év alatt huszonnyolcszor változott meg a postai díjszabás. Egy-egy tarifa érvénye néha csak néhány napig tartott. Az összes tarifaváltozások (csetleg küldeménytípusonként) összegyűjtése során jónéhány komoly ritkaság megszerzése fog nehézségeket s végül is örömt okozni. A bérmentesítés módja is végtelenül sokféle változat gyűjtését teszi lehetővé, mert a pénz gyors értéktelenedése következtében egy-egy bélyegkiadásból rövid idő alatt igen sok darabot, nem egyszer egész ívet kellett a levélre felerősíteni. A sűrű egymásutánban megjelenő bélyegkiadások együttes szereplése a küldeményeken a „vegyes frankatúra” rendkívül széles skálájú változatait hozta létre. A krónikus bélyeghiányt igen gyakran készpénzbérmentesítéssel pótolták, s e téren a gépbélyegzős eljárás szélesen terjedt.

Ami a bélyegzéseket illeti, 1945—46. tekintetben is a különlegességek korszaka. A postahivatalok bélyegzőkészletének tömeges elpusztulása vagy elkallódása miatt a postai kezelésnek régóta elfeledett, teljesen elavult eljárásai keltek új életre. Mint ahogyan Budapest ostroma alatt a XVIII. században divatban volt olajmécsessel világítottunk, úgy volt kénytelen a bélyegzőhiányban szenvedő postatisztviselő XVIII. századi módszerrel kézzel jegyezni a küldeményre feladási helyet, keltet, bérmentesítést. Mintha csak a történelmi fejlődés játszódna le újra, másfél évszázadot néhány hónapra besűrítve, ezektől a kézzel írott kezelési jelzésektől a gyermeknyomdák felhasználásával összeállított helybélyegzőkön, a kézírásos dátummal kiegészített alkalmi helykeletbélyegzőkön át érkezünk vissza a korszerű postai kezelési technika csúcspontját jelentő gépbélyegzőkhöz. A magyar postai kezelésnek ez a minden tekintetben legváltozatosabb, nagy filatéliai ritkaságokat produkáló korszaka már csak azért is különleges figyelmet érdemel, mert mutatja azt a primitív állapotot, melyből a mai modern szocialista posta néhány év alatt kiemelkedett.

Az 1946 utáni gyors konszolidálódás természetesen nemcsak a szebbnél szebb bélyegsorozatok gyors egymásutánban következő kiadásával, hanem a bélyegzők terén is rendteremtéssel járt. A kor legtöbb bélyegzője a korábbi típusok változatait képviseli, de vannak ennek a korszaknak a posta történetére jellemző sajátosságai is. Ilyenek a különleges, díszített helykeletbélyegzők, a fiókposták és kezelőhelyek, a campingok valamint az autópósták bélyegzői. Jellegzetes a kezelési bélyegzők számának nagyfokú csökkenése, ugyanakkor viszont óriásira nő az alkalmi bélyegzések száma, az alkalmi bélyegek szaporodásának kísérő jelenségeként. Végül — s ez a korszak legjellemzőbb vonása — új meg új típusai keletkeznek a gépbélyegzésnek, egészen a teljesen automa-

tizált hely-kelet-bérmentcsító bélyegzésnek, valamint a gépi ajánlottlevél-felvételnek megvalósításáig. A felszabadulás utáni két évtized tehát a bélyegzések tekintetében is új arcot mutat.

Ennek a korszaknak a feldolgozásában a szerzőknek úgyszólván semmiféle szakirodalom nem állott rendelkezésére. A Bélyegmúzeum anyaga, az Állami Nyomda és Pénzjegynyomda felvilágosításai mellett csak néhány magángyűjteményre támaszkodhattak. Munkájuk esetleges hézagainak pótlására annál inkább számítanak a magyar filatelisták tábor segítségére.

Budapest, 1966. szeptember 1.

BEVEZETÉS

A Magyar Bélyegek Monográfiájának V. és részben a VI. kötete a Magyar Posta bélyegkiadásainak utolsó húsz évét, vagyis az 1945. május 1-től 1965. április 4-ig terjedő időszakát tárgyalja.

Ez a húsz esztendő a magyar postabélyeg 94 éves történetének időben csak kisebb része, de ha a kiadások számát tekintjük, ennek az utolsó húsz évnek „termése” messze meghaladja az első 74 év bélyegkiadásainak számát.

Míg az 1871—1944 közötti időszakban közel 1000 különféle magyar postabélyeg látott napvilágot, addig az 1945—1965 közötti húsz esztendőben forgalomba bocsátott postabélyegek száma közel 1500 darab.

Klasszikus bélyegkiadásainkat ma, sok évtizedes távlatból, közel helyesen értékeljük. Tudományos feldolgozásukkal kitűnően felkészült kutatók és szakírók foglalkoztak. Ezeknek a kiadásoknak szakirodalma több évtizedes múltra tekinthet vissza, a bírálatok tüzeiben feldolgozásuk talán véglegesen kialakultnak, kutatásuk már majdnem lezártnak tekinthető.

Ezzel szemben az utolsó húsz év magyar bélyegkiadásai talán már nagy számuk miatt sem részesültek a filatelisták, a kutatók és szakírók részéről olyan érdeklődésben, mint amilyent valóban megérdemelték volna. Pedig a jelen időszak bélyegkiadásainak különlegességei is tartogatnak nagy számban érdekességeket a filatéliai kutatók részére, sőt meglepetésekre is számíthatnak.

Míg a korábbi bélyegkiadások változatait elsősorban maguk a nyomdatechnikai eljárások szolgáltatják, addig a legújabb kiadásoknál a modern nyomdatechnika alkalmazása, a fotomechanikai eljárás bevezetése egyre kevesebb ilyen eredetű eltérést, változatot mutat. Ezzel szemben az újabb kiadásoknál a változatos nyomástechnikai eljárások alkalmazása, a többszínnyomás bevezetése, az egyenletes minőségű nyersanyagellátásban mutatkozó zökkenők, a papírfelhasználásban bevezetett takarékosági intézkedések, az ellenőrzésben mutatkozó időnkénti hiányosságok főként a papír, a vízjel és a fogazás terén a változatok széles, ma még teljesen fel nem derített területét teremtték meg. Az 1945—1946. évi felülnyomások elvégzésekor ismét alkalmazott magasnyomású eljárás a nyomásban mutatkozó rendellenességek széles skáláját hozta létre.

Míg a magyar bélyegeket rendszerezve gyűjtő filatelisták gyűjteményeiben talán kivétel nélkül helyet kapnak az „1914. évi Turulos” sorozat *fekvő helyzetű*, valamint az „1919. évi Tanácsköztársasági arcképek” sorozat *álló helyzetű* vízjel-változatai, ugyanakkor nincsenek képviselve az „1952—1953. évi Épület I. és II.” sorozat *álló vízjelű* példányai, nem is említve a későbbi kiadások

vízjelhelyzeteit és vízjelállásait. Pedig ezek is szerves részei a jól felépített magyar gyűjteménynek. Ugyancsak ezt tapasztalhatjuk a fogazatváltozatokkal kapcsolatban is.

Nem érdektelen azonban megjegyezni, hogy a vízjel, s az átmenetileg ismét szereplő gyári számvízel, valamint a fogazatváltozatok terén sok, a korábbiaknál gyakran nagyobb filatéliai értéket képviselő ritkaság került már napvilágra, vagy még mindig vár a szorgos kutatók által történő felfedezésre.

Míg a korábbi kiadások sok milliós példányszámban jelentek meg, s az akkori adottságoknál fogva évtizedekig a filatéliai kutatások rendelkezésére állottak, addig az utóbbi évek bár gyakoribb, de korlátozottabb példányszámú alkalmi kiadásai viszonylag kis mennyiségben jutnak a hazai bélyeggyűjtők és kutatók kezébe, azok átvizsgálás nélkül tömegesen kerülnek a külföldi bélyegpiacra, s örökre elvesznek a hazai filatéliai kutatás számára.

Nem szabad megfélekednünk arról sem, hogy klasszikus bélyegeink a maguk idejében nagy példányszámuk folytán könnyen hozzáférhetőek voltak, ma viszont ritka előfordulásuk és magas értékük miatt a gyűjtők túlnyomó többségének részére beszerezhetetlenek. Alig két évtized múlt el 1945. május 1. óta, s az akkor megjelent „Felszabadulás” sorozatot a fiatalabb gyűjtők ma már nehezen szerezhetik meg. Arra is figyelmet kell fordítanunk, hogy a meglevő, ma még könnyen hozzáférhető filatéliai értékeinket — azokat felismerve — meg kell becsülnünk, mielőtt ezek is a tömegbélyeggyűjtés áldozataivá válnának, mint az igen jelentős filatéliai értéket jelentő 1945—46. évi inflációs levelezésünk.

Jelen kötetünk a Magyar Posta bélyegkibocsátásának hatalmas területét öleli fel. Ennek minden kritikát kiálló, minden apró részletre kiterjedő vizsgálata korábbi szakirodalom hiányában egy ember teljesítőkéességét nyilvánvalóan meghaladja. Egy ilyen mű tökéletes megvalósításához a magyar bélyeggyűjtők nagy táborának széles körű összefogására volna szükség. A felmerült objektív nehézségek ellenére igyekeztem húsz éves kutatómunkám, valamint néhány lelkes filatelista barátom eddig összegyűjtött megbízható adatát olyan formában rendszerezni, hogy utat mutasson a mélyebb részleteket feltáró, tudományos alapokra helyezett további filatéliai kutatáshoz. Ennek a munkának a folytatása nemcsak az újabb kiadások feldolgozása céljából szükséges, hanem azért is, mert a tárgyalt időszak korántsem lezárt terület a filatéliai kutatások számára. Amennyiben a Magyar Bélyegek Monográfiája jelen kötete ezt a célját eléri, akkor betöltötte hivatását a magyar bélyeg története megírásának jelen korszakában.

E helyen fejezem ki hálás köszönetemet mindazoknak, akik munkám filatelista és szakmai vonatkozásában segítettek, így a Bélyegmúzeumban Hamza Imre postaforgalmi igazgatónak, Konez Jenő posta-főfelügyelőnek, valamint dr. Kadocsa Gyula posta főtanácsosnak, akik a Múzeum hatalmas bélyeganyagát kutatásaim céljára rendelkezésemre bocsátották; a Postavezérgazgatóságnak az eddig nélkülözött adatok közlésére adott engedélyéért; az Értékcikk-hivatalnál Kalovits István posta-főfelügyelőnek és Koppány Frigyes postafelügyelőnek az 1945—1965. évek bélyegkibocsátási példányszámainak lelkiismeretes kigyűjtésével végzett hatalmas munkájukért; az Állami Nyomdából Jámbor János igazgatónak és dr. Tölgyesi Béla, a mélynyomó üzem vezetőjének, valamint a Pénzjegynyomdából Karsai Antal főmérnöknek és Nagy Zoltán

grafikus művésznek, a bélyegek gyártástechnológiájával kapcsolatban adott szakmai útmutatásaiért; végül az illusztráció elkészítéséhez kapott szakmai tanácsaiért és gyakorlati útmutatásaiért külön köszönetet mondok a könyv műszaki szerkesztőjének Habermann Józsefnek.

Nem mulaszthatom el kifejezni köszönetemet azoknak sem, akik rövid időre szabott munkámat egyéb szakvonatkozásokban segítették, vagy ellenőrizték a közölt adatok és leírások helyességét, így dr. Dudich Endre tanszékvezető egyetemi tanárnak állattani; dr. Soó Rezső akadémikus, egyetemi tanárnak növénytani; Nagy Ernő gépészmérnöknek űrhajózási; Papp Jenőné cvezős Európabajnok, a Népsport munkatársának sportvonatkozásban.

Budapest, 1966. június

A szerző

I. RÉSZ

**POSTABÉLYEGEK ÉS POSTAI BÉRMENTESÍTÉS
MAGYARORSZÁGON
(1945—1961)**

Írta
PÁKOZDI LÁSZLÓ

I. Fejezet

ÜTŐRI FUTÁRPOSTA MAGYARORSZÁGON 1944 – 45-BEN

A Szovjetunió Vörös Hadseregének első csapategységei Nagyszeben térségéből kiindulva 1944. szeptember 23-án átlépték a magyar határt, s ezzel megkezdődött a megszálló német hadsereg kiverése Magyarországon területéről. Néhány nap múlva, 1944. szeptember 26-án elsőként felszabadult két helység, Battonya és Makó.

1944. december 22-én Debrecenben megalakult az Ideiglenes Nemzeti Kormány, s a felszabadított országrészekben rövid időn belül megindult az újjáépítés nehéz, de felemelő munkája, s mint velejáró politikai szükségesség, az új közigazgatás megszervezése. Gyors egymásutánban alakultak meg a megyei közigazgatási szervek, továbbá a városi és községi tanácsok. Az új közigazgatás kiépítése és megszervezése, a rendeletek és jelentések továbbítása nehezen valósítható meg postai összeköttetés nélkül. Ezenfelül jelentkezett az ipar és kereskedelem, valamint a lakosság, a háború zivatarában szétszóródott családok tagjainak levelezési igénye is.

A Magyar Posta működésének gyors megszervezését és a levélpostai forgalomnak megindítását erősen akadályozta a nyugatra vitt közlekedési eszközök, elsősorban a vasúti gördülőanyag, valamint a kiürítések során bekövetkezett postai felszerelések hiánya, vagy a meglévőknél a hadieseményekkel kapcsolatban történt megromlás. A meglévő és üzemeltethető vasúti kocsiparkot és pályatesteket a Vörös Hadsereg vette igénybe, a háború minél előbbi sikeres befejezése érdekében. Ennélfogva az elsőként felszabadított délkeleti, keleti és északkeleti megyékben a postai szolgálat elsősorban a szállítóeszközök hiányában teljesen megszűnt.

A pusztító háború romjain feltörő új élet nem várhatta meg a hivatalos és szabályos postai szolgáltatás megindulását. Ebben az irányban hazánkban a kezdeményező első lépést Békés megye, illetve a megye élén álló és Gyulán székelő közigazgatási szerv a „Békésvármegyei Közigazgatási Főnökség” tette meg.

Az ötlet, a futárszolgálat életrehívása nem ismeretlen fogalom a Magyar Posta történetében. Gyulán, 1944. november 2-án a Békésvármegyei Közigazgatási Főnökség 28/1944 sz. határozatával a szünetelő postaforgalom pótlása céljából, a megyei közigazgatás zavartalan lebonyolításának biztosítására f u t á r s z o l g á l a t felállítását rendelte el. A futárszolgálatot a Gyulai Államépítészeti Hivatal által megszervezett és irányított útörök staféta-rendszere bonyolította le.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium a gyulai alispánnak a debreceni Ideiglenes Nemzeti Kormányhoz küldött jelentéséből értesült erről a Békés megyei kezdeményezésről, s utasította a közigazgatási szerveket az ideiglenes postaforgalomnak a futárszolgálat mintájára történő megszervezésére.

1945. január 4-én kelt 9. sz. felhívásában felszólítja a már felszabadított területeken levő postai igazgatóságokat az államépítészeti hivatalok hatáskörében történő úttörő futárpostaszolgálat megszervezésére. Ezen rendelkezés célul tűzte ki a felszabadult területeken levő postahivatalok, illetve az egyes helységek bekapcsolását a postaforgalomba, a hivatalos és magánlevelek kézbesítése céljából.

Ezt az utasítást részben objektív, részben szubjektív okokból nem hajtották végre maradéktalanul minden megyében. Legalábbis erre következtethetünk egyes postai igazgatóságoknak a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumhoz intézett jelentéséből, melyek alapján a minisztérium 1945. március 6-i körrendeletében ismételten sürgeti az úttörő futárposták megszervezését.

Az eddig lefolytatott kutatások a rendelkezésre álló levélananyag alapján azt bizonyítják, hogy a kezdeményezésen túlmenően egy megyében sem működött az úttörő futárpostaszolgálat olyan pontosan és olyan hosszú ideig, mint Békés megyében. Ezért az úttörő futárpostaszolgálat gyakorlati lebonyolításáról a legpontosabb képet akkor kapjuk, ha a továbbiakban a Békés megyei viszonyokat vizsgáljuk.

Ezek szerint az úttörők a Gyulai Államépítészeti Hivataltól kapott utasítás értelmében 8 km utat tartoztak megtenni a legközelebbi úttörőig, s a kapott postai küldeményeket hiánytalanul kellett átadni úttörő társuknak, illetve a küldeményeket a címzeteknek saját kezűleg kézbesíteni. A visszafelé haladó postai küldeményeket az Államépítészeti Hivatalnak kellett leadni. Ez bizonygatólag, a mostoha időjárási viszonyok mellett, nem volt lebecsülendő teljesítmény.

A könyvelt postai küldeményeket részben a korábbi nyomtatott, részben házilag készített gépirásos tértivevényekkel kézbesítették, melyeket kézbesítés után az Államépítészeti Hivatalnak kellett visszaszolgáltatni.

A szovjet katonai parancsnokságok az úttörőket szabad közlekedésük biztosítása céljából igazolványokkal és fehér karszalaggal látták el. Ezt a kisegítő postaszolgálatot 1945. januárjában már a polgári lakosság is igénybe vehette.

A levelek bérmentesítésére a korábban kibocsátott és forgalomban levő alább felsorolt bélyegeket lehetett felhasználni:

1. 1939/41/43. I., II., III. Templomok sorozat 30 f, 40 f, 50 f, 70 f, 80 f értékei;
2. 1941/42. II., III. Horthy sorozat 1 P, 2 P, 5 P értékei;
3. 1943/44. Hadvezérek sorozat 18 f és 24 f értékei;
4. 1943/44. Hadvezérek sorozat többi 16 értéke;
5. 1944. Szt. Margit 30 f értéke;
6. 1944. III. Vöröskereszt sorozat 4 értéke;
7. 1944. I. Kossuth sorozat 4 értéke;
8. 1944. Nagyasszonyok sorozat 6 értéke.

Megjegyzendő, hogy az 1., 2., 3., 5. és 6. pontok alatt felsorolt bélyegeket a P.R.T. 1945. évi 11. számában megjelent 113.566/A. 4. sz. rendelet közbeeső egyéb intézkedések után 1945. augusztus 15-ével a postai forgalomból végleg kivonta, míg a 4., 7. és 8. pontok alatt felsoroltak elvileg 1946. június 30-ig voltak bérmentesítésre felhasználhatók (P.R.T. 1946/38. sz. 233 703/4.). De törtenhetett a bérmentesítés készpénzfizetés ellenében is.

Amint az 1. ábra is mutatja, a Gyulai Államépítészeti Hivatal a rajta átfutó levélpostai küldeményeket egy erre a célra készített kezdetleges bélyegzővel látta el. A bélyegző gyermeknyomda gumibetűiből készült, s egymás alatt elhelyezkedő három sorból állott.

— Államépítészeti Hivatal —
— ÚTŐRI FUTÁRPOSTA —
— GYULA —

szöveggel, melynek — figyelembe véve a bélyegzőnél alkalmazott kis és nagy betűket, valamint jeleket — négy típusa ismeretes.¹

A I. típust 1945 január végéig és vörös bélyegzőfestékekkel használták.

A II. típust 1945 január végétől használták, kezdetben vörös, majd ibolya színben.

A III. típus 1945 február közepe felé került használatba, ibolya bélyegzőfestékekkel.

A IV. típusú bélyegzőt vörös bélyegzőfestékekkel 1945 március közepe táján alkalmazták először.

1945. január 14-én Békés megye alispánja, tekintettel az általános drágulásra s így a pénz elértéktelenedésére, bár postai ügyviteli szempontból szabályellenesen, elrendelte a postai tarifák felemelését. Ezen rendelet értelmében a helyi levelezőlap bérmentesítési díja 20 fillér, a vidéki levelezőlapé 40 fillér, helyi levélé 40 fillér és a vidéki levélé 80 fillér lett.

Ez ellen a díjemelést ellen, mely nem volt elszigetelt jelenség, s az ország egyéb részeiben is előfordult, a debreceni Ideiglenes Nemzeti Kormány illetékes minisztériuma a megyék főispánjainál tiltakozott.

Fentiekben röviden ismertetett futárposta-szolgálat lassan egybekapcsolódik a vasúti forgalom megindulásával újra működésbe lépő *rendszeres postai szolgálattal*, s míg kezdetben a levelek kézbesítését is maguk az útőrök végezték, később ez a munka megoszlott a *hivatásos postásokkal*, s végül a levelek kézbesítését kizárólag a helybeli postai levélkézbesítők végezték.

A felkutatott levélpostai anyag azt is bizonyítja, hogy a Békés megyei útőri futárposta szolgálat nemcsak a megyei, hanem a megyén átfutó és más megyékbe irányuló levélpostai szállítást is lebonyolította. Ezen túlmenően bekapcsolódott a Romániából érkező postai küldemények továbbításába is. E célból, főleg Gyulánál, átvették és továbbították rendeltetési állomásaik felé a Romániából érkező postai küldeményeket (1b. ábra).

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium az 1846/1945. III. 1. sz. rendeletével az útőri küldönyszolgálatot Békés megyében is megszüntetnek tekin-

¹ Sugár közlése szerint.

tette 1945 május 15-ével, minthogy a rendszeres postaszállítás itt is biztosítva lett. Így a hat és fél hónapig működő megyei kiegészítő postaszolgálat, az *útóri futárposta* is befejezte működését.

A magyar filatéliai kutatás egyik feladata annak megállapítása, hogy a Békés megyei útóri futárszolgálat mintájára szervezett ideiglenes futárszolgálat hazánk mely megyéiben működött még ezen idő alatt. Használtak-e más állampépítészeti hivatalok is megkülönböztető bélyegzéseket a gyulaihoz hasonlóan? Ebből a szempontból elsősorban a keleti, a déli, és északi, valamint a Duna—Tisza közti megyék jöhetnek számításba, de ritka és értékes nyomainak fellelőse — bár nem valószínű — a később felszabadult megyékben sem kizárt, mivel ezen kiegészítő postaszolgálat működése kb. 40 nappal meghaladja Magyarország teljes területének felszabadulását.

Részben ezen kutatómunka megkönnyítése céljából csatoljuk az 1. táblázatot, mely időrendben mutatja hazánk nagyobb városainak felszabadulási időpontját. A későbbiek során ezt a táblázatot az „Inflációs bérmentesítések” c. fejezetnél is hasznosíthatjuk.

1. táblázat

ÁTTEKINTŐ FELSOROLÁS HAZÁNK NAGYOBB VÁROSAINAK FELSZABADULÁSI IDŐPONTJAIRÓL

1944. szeptember 23.	A Vörös Hadsereg átlépi a magyar határt
1944. szeptember 26.	Felszabadul Makó és Battonya
1944. október 6.	Felszabadul Békéscsaba
1944. október 11.	Felszabadul Szeged
1944. október 19.	Felszabadul Debrecen
1944. október 21.	Felszabadul Baja
1944. október 31.	Felszabadul Kecskemét és Nyíregyháza
1944. november 4.	Felszabadul Szolnok
1944. november 15.	Felszabadul Jászberény
1944. november 23.	Felszabadul Tokaj
1944. november 29.	Felszabadul Mohács és Pécs
1944. november 30.	Felszabadul Eger és Szekszárd
1944. december 2.	Felszabadul Kaposvár
1944. december 3.	Felszabadul Miskolc és Szigetvár
1944. december 9.	Felszabadul Vác
1944. december 25.	Felszabadul Salgótarján
1945. január 17.	Felszabadul Pest
1945. február 13.	Felszabadul Buda (Budapest)
1945. március 21.	Felszabadul Esztergom
1945. március 23.	Felszabadul Veszprém és Székesfehérvár
1945. március 25.	Felszabadul Tatabánya
1945. március 28.	Felszabadul Győr és Zalaegerszeg
1945. március 29.	Felszabadul Szombathely
1945. április 1.	Felszabadul Sopron
1945. április 4.	Felszabadul Nemesmedves

II. Fejezet

INFLÁCIÓS POSTABÉLYEG-KIADÁSAINK 1945. V. 1—1946. VII. 26-IG

1945. FELSZABADULÁS

1944. december 26-án, midőn a 2. és 3. Ukrán Front csapatai Esztergomnál egyesültek, bezárult Budapest körül a Vörös Hadsereg gyűrűje több német hadosztály és a 3. magyar hadsereg maradványai, mintegy 180 000 katona és az 1 millió fölé duzzadt polgári lakosság körül. Miután 1944. december 29-én meggyilkolták a szovjet hadsereg megadásra felszólító ultimátumát hozó két parlamentiért, Budapest hadszíntérré vált, s megkezdődött a körülzárt város ostroma, mely utcáról utcára, házról házra menő küzdelem színterévé változtatta fővárosunkat.

1945. január 17-én a szovjet csapatok elfoglalták a magyar főváros bal parti részét és felszabadult Pest. Bár 1945. január 19-én a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front kiáltványban üdvözölte a városrészt felszabadító szovjet csapatokat, a Duna jobb partján, Budán, tovább folyt az elkeseredett küzdelem, különösen az erődde kiképzett Várhegy birtokáért. További 27 napig tartó, hatalmas áldozatokat követelő, kemény utcai harcokra került sor, melyek során Budát is megtisztították a még védekező csapatok utolsó maradványaitól.

1945. február 13-án Buda felszabadításával véget ért Budapest közel 50 napig tartó ostroma, mely az emberéletben megkövetelt hatalmas áldozat mellett, az anyagi javak súlyos pusztulását is magával hozta. Az alig felbecsülhető épületkároknál is jelentősebb volt az az anyagi veszteség, melyet a kiűritett és Nyugatra szállított üzemi és gyári berendezések jelentettek. A felszabadult Budapesten az ostrom alatt kiéhezett és lerongyolódott munkásság hősie erőfeszítéssel, éhezve és fázva dolgozott, hogy minél előbb megindulhasson az élet. Feladataik között a romok eltakarítása, a közművek helyreállítása, a közlekedés lehetőségeinek megteremtése, a járványveszély elhárítása és a kiéhezett főváros élelmezése mellett az új közigazgatási szervek újjászervezése is szerepelt.

Rövidesen Budapestre költözött az Ideiglenes Nemzeti Kormány, s innen folytatta, mint az államhatalom legfelsőbb szerve, a felszabadult főváros és országrészek újjáépítésének hatalmas munkáját. A megszálló német csapatok hiába próbálkoztak ellentámadásokkal, hogy legalább a zalai olajvidéket hadigépezetük részére megőrizzék, támadásaik az átmeneti sikerek után összeomlottak, s ötven napig tartó kemény harcok után felszabadult a Dunántúl teljes egészében, utolsónak 1945. április 4-én a nyugati határszélen fekvő, Vas megyei *Nemesmedves* falu.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány, Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériuma 72/1945. IV. K.K.M sz. rendeletével (M. K. 1945/19. sz.) Magyar-

ország teljes felszabadulásának, „1945. április 4.”-nek emlékezetére emlékbélyegsorozat kibocsátását rendelte el.

A Magyar Posta ezt a bélyegsorozatot a korábban már ismertetett objektív nehézségek miatt csak 1945. május 1.-én hozta forgalomba, mint a felszabadulás utáni első, 13 értékűből, 26 darabból álló felülnyomott emlékbélyegsorozatát.

Újjonnan tervezendő és kivitelezendő bélyegsorozat kibocsátására ebben az időben még gondolni sem lehetett, tekintetbe véve a meglevő technikai adottságokat, hiszen a korábbi magyar bélyegeket gyártó, a Várban épült Állami Nyomda még romokban hevert, s ebben az időben a Dunántúlon még javában tombolt a háború. Ezért az új felülnyomott bélyegsorozat elkészítéséhez, mint alaphélyeg, a korábbi, az „1943/44 Hadvezérek” sorozat azon 13 értékűt használták fel, melyekből a Posta Értékcikkraktára elegendő készlettel rendelkezett.

A Posta a bélyegek névértékeinek megállapításánál figyelembe vette a 79/1945—IV. KKM sz. rendeletét az első postadíj-emelésről, mely a pénz elértektelenedése miatt már elkerülhetetlen volt.

Forgalmi időszak

A sorozat értékei a vonatkozó rendeletek szerint postai forgalomban *felhasználhatóak* voltak 1945. május 1.-től 1946. június 30.-ig. Gyakorlatilag azonban a sorozat értékeit bérmentesítésre nem nagyon használták, mivel a sorozatot árusító postahivatalok készleteit a bélyeggyűjtők és bélyegkereskedők gyűjtői célokra felvásárolták. Felhasználási idejük a pénz rohamos elértektelenedése miatt rövid időre korlátozódott, s jóval megelőzte a forgalomból történt hivatalos kivonási határidőt (233.703/4 sz. P.R.T. 1946/38. sz.).

Példányszám

E bélyegkiadásból 50 000 sorozat készült sárga alapnyomattal, s ugyancsak 50 000 sorozat kék alapnyomattal. A felülnyomat színe mindkét sorozatnál vörös. Bár a kibocsátó rendelet 100 000 sorozatot említ, melyből 50—50 000 sorozatot sárga, illetve, kék alapszínezéssel nyomtak, a bélyeggyűjtők azonban a sorozatpárt tekintik teljes sorozatnak. Így *példányszámuk helyesen: 50 000 sorozatpár.*

Árusítás

A bélyegeket csak *teljes sorozatban* készletük fogytaig a következő postahivatalok árusították: Budpaest 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 53, 62, 72, 114, valamint Budafok 1, Csepel 1, Kispest 1, Pestszentlőrinc 1, Pestszenterzsébet 1, Újpest 1, Debrecen 1, Miskolc 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1.

2. ábra

A sorozat értékei

10 fillér	az 1 filléren
20 fillér	a 3 filléren
30 fillér	a 4 filléren
40 fillér	a 6 filléren
50 fillér	a 8 filléren
1 pengő	a 10 filléren
150 fillér	a 12 filléren
2 pengő	a 18 filléren
3 pengő	a 20 filléren
5 pengő	a 24 filléren
6 pengő	az 50 filléren
10 pengő	a 80 filléren
20 pengő	az 1 pengőn

A felülnyomat

Az Állami Nyomda ebben az időben még nem volt üzemképes állapotban, ezért a felülnyomást Pesten, az Athenaeum nyomdában végezték el, minthogy a nyomda munkásai megfeszített munkával ezt az üzemet helyezték legkorábban szükségyszerűen üzemeltethető állapotba. A bélyegek gyártására vonatkozó alapsmereteket a „Turulos” bélyegek bevezető része ismerteti.

A felülnyomást az Athenaeum nyomda két menetben végezte:

1. *Alapnyomat*, sárga vagy kék színben.
2. *Felülnyomat*, vörös színben.

1. Az alapnyomat készítése

Az *alapnyomat* simára csiszolt horganylemezzel készült, magasnyomással, Viktória típusú gépeken. Téves az a korábbi, a szakajtóban napvilágot látott megállapítás, hogy az alapnyomást gumihengerrel végezték volna. Gumihengerrel csak végtelen, tehát az ív teljes hosszára kiterjedő nyomást lehet végezni. Ez esetben viszont az alapnyomat téglalap alakú, s nem terjed ki a teljes bélyegívre. Különben is a horganylemez felerősítő *lemezzszegfejek* lenyomataival, ha itt még nem is olyan gyakran, de találkozhatunk az *alapnyomaton kívül* az ívszéleken, mint ezt 3. ábránk is szemlélteti.

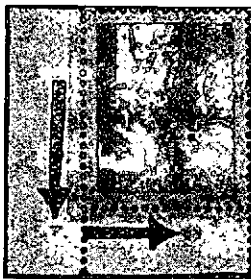
Az alapnyomáshoz felhasznált lemezek tárgyalására az 1945. június 1-én forgalomba bocsátott „I. Kisegítő” bélyegsorozatnál részletesen kitérünk, mivel mindkét kiadás alapnyomatai ugyanazon két horganylemezről készültek. Ez a körülmény az ívek szélein fellelhető lemezzszegfej lenyomatokból kétséget kizáróan megállapítható (3. ábra).

Az alapnyomatok sárga és kék színe változatos skálát mutat. A sárga szín a világostól a sötétig, a kék szín a halvány világoskékktől az égszínkéig számos változatban szerepel. A *színváltozatok* oka elsősorban a nyersanyaghiány, a *festékhány*. Azonos összetételű festék szükséges mennyiségben nem állott rendelkezésre. Ezért a raktáron fellelhető festékkészletet használták fel. A festékek keverésekor azonos árnyalatú színek előállítására ritkán sikerült.

Az alapnyomatok színváltozatait jelen esetben az alappélyegek színváltozatai nem befolyásolták döntően, mivel a felhasznált alappélyegek az

Értékcikkraktár készletéből eredeti nyomdai csomagokból, s az ívszédátumok tanúsága szerint, kevés kivétellel azonos gyártási időszakból származtak.

Az alapnyomat színe gyakran egy íven belül sem egyöntetű. Sötétebb-világosabb foltokkal, kisebb vagy nagyobb terjedelmű *alapnyomat hiányokkal* találkozhatunk.

3. ábra

3a. ábra

4. ábra

Az úgynevezett *márványos rajzolat* keletkezésének oka elsősorban maga az alkalmazott nyomási eljárás, továbbá az alapnyomást végző horgonylemez sík lapjának egyenlőtlen festékellátása, s nem utolsósorban a nyomáshoz felhasznált festék gyenge minősége.

Elvértve, ennél a kiadásnál először érdekes változattal, a *gyöngysorokkal* is találkozhatunk, mely a már fogazott íveknek alapnyomattal történt felülnyomásával áll szoros kapcsolatban (3a. ábra). Keletkezésének részletes tárgyalására később az „I. Kisegítő” sorozatnál fogunk kitérni.

A bélyegív négy oldalának valamelyik irányába történt *alapnyomat elcsúszás* eredményezi a fehérszegélyű példányokat. Néhány milliméternyi elcsúszás a bélyegív szélső példányain igen gyakori, míg az 5 millimétert meghaladó elcsúszás már ritkább, a jelen kiadásnál még gondosan működő minőségi ellenőrzés következtében (4. ábra).

A *felülnyomat nélküli*, csak alapnyomattal ellátott példányok, a felülnyomat 1. menetében készültek, s az ellenőrzést kikerülve illegálisan kerültek kereskedelmi forgalomba. Filatéliai értékük csekély.

2. A felülnyomat készítése

A *felülnyomat* a második menetben *magasnyomással*, horganylemezekről készült, két tégelynyomású Viktória típusú gépen. A nyomólemez (klisé) készítését a kissé hiányosan megmaradt dokumentációs anyaga felhasználásával (a Bélyegműzeum őrizetében), valamint e bélyegkek nyomásában részt vevő Csathó Ödön útmutatása alapján sikerült rekonstruálnunk.

Ezek szerint különböző méretű nyomdai betűanyagból 78,2 × 86 mm-es szedés készült a felülnyomat teljes szövegével. A köríven elhelyezkedő „FELSZABADULÁS” felirat betűit két meghajlított acéllemez (lénia) közé szedték, melyet gipszágyba helyeztek rögzítés céljából, mivel megfelelő formájú, körív mentén elhelyezhető *vakanyag* nem állott rendelkezésre. A felülnyomás többi szövegrészét vízszintesen helyezték el.

A szedésről a további fotomechanikai eljárás céljára *fehér krétapapíron* lenyomat készült. Ennek a 78,2 × 86 mm-es szedésnek próbanyomatát mutatjuk be az 5. ábrán, eredeti nagyságban.

A nyomólemez alapjául ez a nyomat szolgált, melyről a lemezt (klisé) fényképezés és sokszorosítás útján állították elő. Az első fényképfelvétel olyan előre kiszámított távolságról készült, hogy a filmen az ábra a bélyegképen alkalmazandó 14,9 × 16,3 mm nagyságú lett. A negatívról 10 *diapozitív* másolat készült, s ezeket a vízszintes sor tíz bélyegének megfelelő, előre kimért távolságaira montírozták, szerelték. Ezt a *tízcsik diapozitív csíkot* mutatjuk be a 6. ábrán, technikai okokból megszakítva.

A tízescsik diapozitívról 10 *negatívot* készítettek és elvégezték a szükséges retusálásokat, eltüntetvén az osztási jeleket és a filmszelek árnyékát is. Egy ilyen tízcsik *negatívot* láthatunk a 7. ábrán.

Ezután a 10, darabonként tíz felülnyomatot ábrázoló negatívot összerakták, retusálták, és róla 100 bélyegképet tartalmazó *diapozitívot* készítettek, melyeknek kicsinyített mását a 8. ábra mutatja.

Erről készült a 100 bélyegképes negatív (9. ábra), s újabb retusálás után a klisé.

A 100-as negatívot horganylemezre másolták, előhívták, majd a visszamaradó rajzi részeket különleges kezeléssel savállóvá tették. Ezután a horganylemezt salétromsavas oldatba helyezve a *rajzmentes* részeket kimaratták,

FELSZABADULÁS

1945 ápr. 4.

10 fillér

5. ábra

FELSZABADULÁS
1945 ápr. 4.
10
fillér

1.

FELSZABADULÁS
1945 ápr. 4.
10
fillér

2.

FELSZABADULÁS
1945 ápr. 4.
10
fillér

3.

FELSZABADULÁS
1945 ápr. 4.
10
fillér

4.

FELSZABADULÁS
1945 ápr. 4.
10
fillér

5.

FELSZABADULÁS
1945 ápr. 4.
10
fillér

6.

FELSZABADULÁS
1945 ápr. 4.
10
fillér

7.

FELSZABADULÁS
1945 ápr. 4.
10
fillér

8.

FELSZABADULÁS
1945 ápr. 4.
10
fillér

9.

FELSZABADULÁS
1945 ápr. 4.
10
fillér

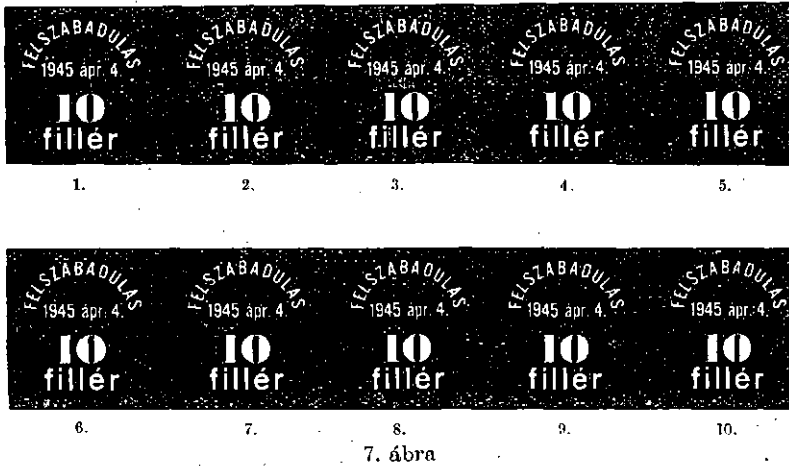
10.

6. ábra

illetve kimélyítették. A leírt művelet folyamányaként a lemezből kizárólag a felülnyomat szöveges része emelkedett ki, s a nyomás alkalmával erre került festék.

A szükséges lemosások után a nyomólemez elkészült, s tekintettel a magasnyomású eljárásra, a kész lemezt néhány centiméter vastag fa alátétre szegelték.

Meg kell említenünk, hogy a felülnyomat készítésénél alkalmazott nyomda-technikai eljárás eltér a napjainkban használatos eljárástól. Azonban figyelembe kell vennünk, hogy az Athenaeum nyomda a nagyobb felkészültséget igénylő

7. ábra

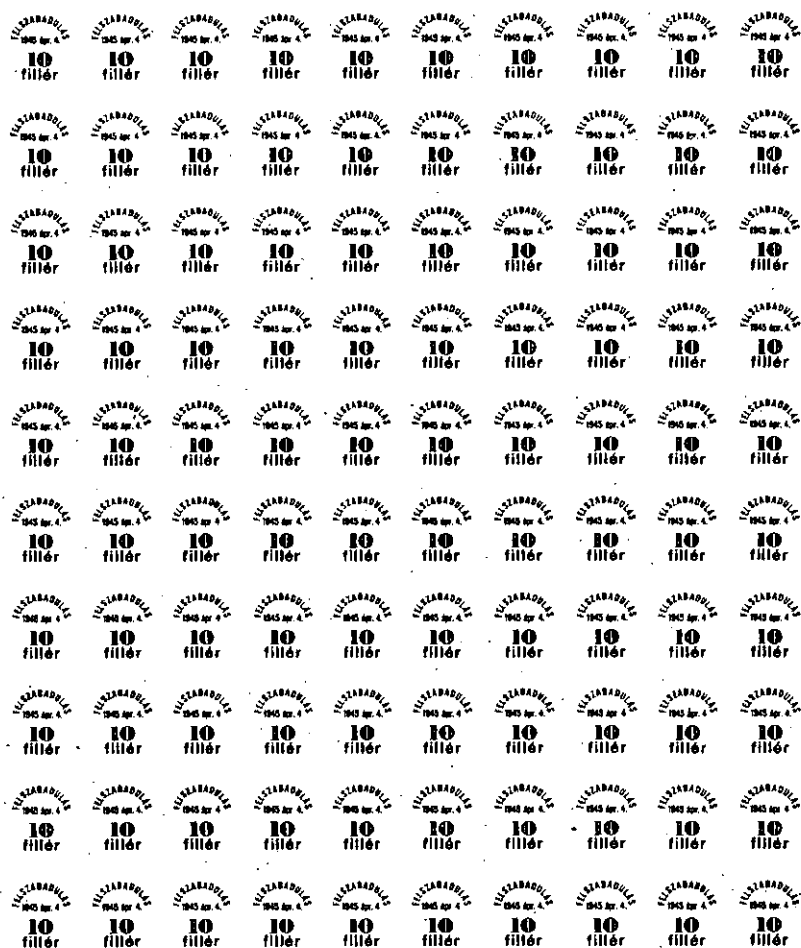
bélyegnyomásra nem volt berendezkedve, s egyébként is a háborús pusztítások a nyomda felszerelését és anyagkészletét súlyosan megrongálták, illetve megsemmisítették.

Összehasonlítva a klisé elkészítéséhez használt filmek és a kész bélyegek felülnyomatainak betűit és számjegyeit, azt tapasztalhatjuk, hogy a horganylemez maratása *nem a legkitűnőbb*en sikerült. A diapozitívon és a negatívon a betűk és számok igen szép rajzolatúak, éles vonalakkal határoltak, így a feliratokat és értékjelzéseket retusálni nem is kellett. A retusálás néhány esetet kivéve a felülnyomatban *nem mutatkozott*, csupán a negatívok fekete mezőire szorított. Ennek ismerete igen fontos a lemezek vizsgálatánál, a felülnyomatban mutakozó *ismertetőjelek* keletkezésének elbírálásánál.

A teljes, százas bélyegívek felülnyomását kettő, korszerűnek éppen nem nevezhető Viktória típusú tégelnyomó gépen készítették. Ezek a gépek a nyomást síklemazzal olyan módon végzik, hogy a fa alátétre szegelt nyomólemez (klisé) a gépbe beemelve és rögzítve *függőleges síkban*, míg a felülnyomandó száz bélyegyet tartalmazó ív lefogva az egykarú emelőként működő nyomólapon helyezkedik el. A gép működtetésekor ez a *nyomólap* csapódik meglehetősen

nagy erővel az *ujjakkal* lefogott, felülnyomandó bélyegívvel együtt a függőlegesen elhelyezett nyomólemezhöz (kliséhez). A nyomás elvégzésének ez a módja ad magyarázatot a nyomás során keletkezett számos változatra.

Míg a magasnyomó gyorsajtón végzett nyomásnál a henger palástján elhelyezkedő nyomóforma és a papírt leszorító ellennyomóhenger forgómozgás-

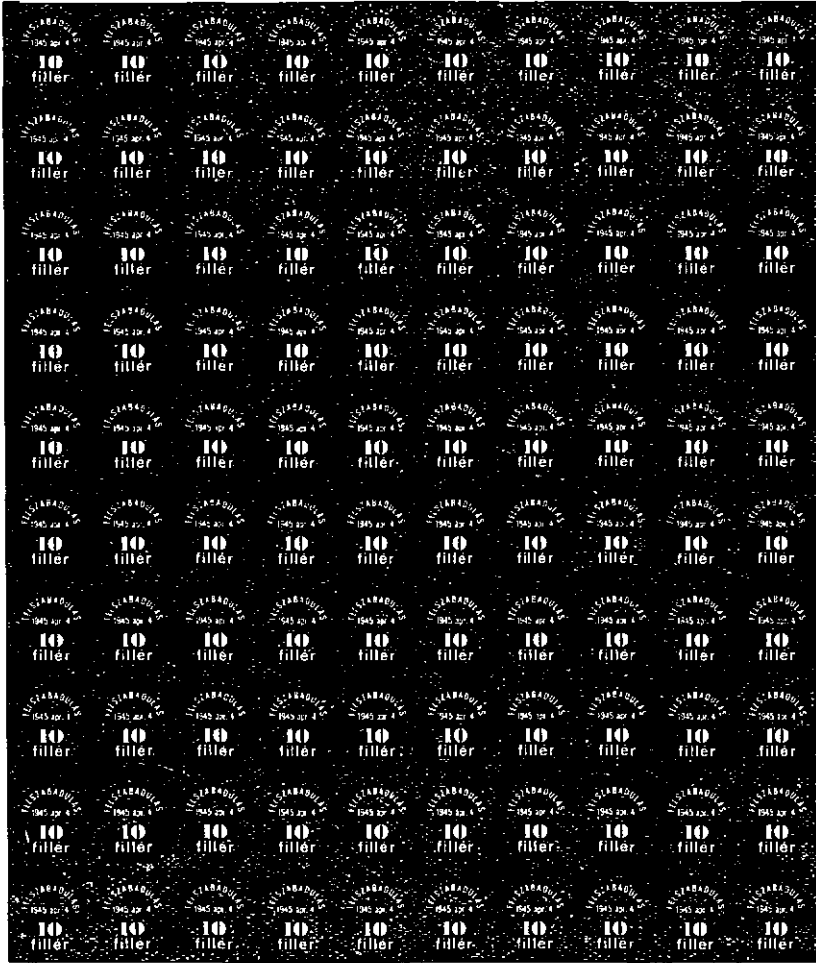

8. ábra

sal párosult erős, de *egyenletes erősségű* nyomással találkozik, addig a jelen esetben a *nyomólap* a felfogott ívvel együtt kalapácsszerűen *rácsap* a közben festékkal már bevont *nyomólemeze*re (klisére). Innen adódnak az alap- és felülnyomatok egyenlőtlen színeződései, valamint a betűk és számjegyek szélein mutatkozó, a felülnyomás színével egyező, de sötétebb árnyalatú vonalak is,

mivel az ütés következtében a festék a szélek felé futott, s a gépből kiemelve ott beszáradt.

Ezt az első, $78,2 \times 86$ mm-es szedést félretették, s a további „fillér” értékjelzésű lemez készítésekor csak az előző értékszámot emelték ki a szedésből, míg a „pengő” értékjelzésű lemezek készítésekor a „fillér” értékjelzést „pengő”

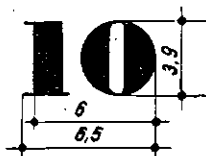

9. ábra

értékjelzésre cserélték, s a felirat többi része *állva* maradt. Ezt követte minden esetben a már ismertetett fotomechanikai eljárás.

A teljes, tehát 100 bélyegképre vonatkozó felülnyomat méreteinek vizsgálatakor ezeknek kisebb eltéréseivel találkozhatunk. A méretváltozás oka a reprodukciós (fényképészeti) műveletek valamint a filmanyag deformálódási pontatlansága (kontaktolás).

10 filléres lemez

10. ábra

Felhasználták a 10 fillér az 1 filléren ív nyomásához.

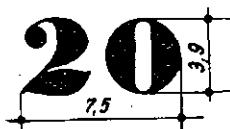
A felülnyomat teljes szélessége 208 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246,5 mm.

Ismertetőjelek

Az ív 31. bélyegén a „FELSZABADULÁS” felirat „F” betűjének bal felső sarka gyakran hiányzik (11. ábra). Ez a változat nem tipikusan a 10 filléres lemezre jellemző, mert ezen a lemezen kívül még más lemezeken is előfordul (pl. 50 f/8 f). Kelotkezése nem lemezhibával, hanem festékellátási hiányossággal áll kapcsolatban, s általában a jobb szélső sor bélyegein mutatkozik.

20 filléres lemez

12. ábra

Felhasználták a 20 fillér a 3 filléren ív nyomáshoz.

A felülnyomat teljes szélessége 209 mm.

A felülnyomat teljes magassága 247 mm.

A 20 filléres lemeznek említésre méltóbb ismertetőjele ez ideig nem ismeretes.

30 filléres lemez

13. ábra

Felhasználták a 30 fillér a 4 filléren ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 207,8 mm.

A felülnyomat teljes magassága 245,5 mm.

Ismertetőjelek

a) Az ív 15. bélyegén a 30-as értékszám 0-ja alul nyitott. Keletkezése jelen esetben és a későbbi lemezeknél is azzal magyarázható, hogy egyes nullák vékony, összekötő alsó vagy felső része a kopírozáskor a tökéletlen vegyi eljárás miatt, majd az ezt követő maratásakor elvékonyodott. Nyomás közben ezek az elvékonyodott részek erősebben megkoptak, s gyengébb vagy egyenlőtlenebb festékellátás esetén nyomatot nem adtak (14. ábra).

b) Az ív 69. bélyegén az értékszám 3-asának alsó pontja szabadon áll az előbbieken ismertetett okoknál fogva (15. ábra).

40 filléres lemez

16. ábra

Felhasználták a 40 fillér a 6 filléren ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 208,2 mm.

A felülnyomat teljes magassága 245,5 mm.

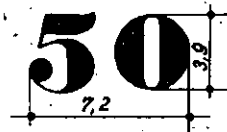
Ismertetőjelek

a) Az ív 99. és 100. bélyegén az „ápr.” felirat „á” betűjéről az ékezet hiányzik. Az ékezethiány valószínűleg a kopírozáskor és a lemez maratásakor keletkezett. Ez az előfordulás a 40 filléres lemezen tipikus lemezhiba (17. ábra).

b) Az ív 40., 64. és 100. bélyegén a 4-es értékszám bal oldali vízszintes és ferde vonala, a vonalak találkozásánál hiányos (18. ábra).

c) A 40-es értékszám 0-ja felül nyitott, hol erősebben, hol gyengébben az ív 50., 59., 60., 70. és 100. bélyegén (19. ábra).

50 filléres lemez

20. ábra

Felhasználták az 50 fillér a 8 filléren ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 208 mm.

A felülnyomat teljes magassága 245,5 mm.

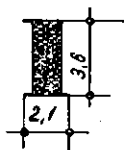
Ismertetőjelek

a) Gyakran előfordul, hogy az 50-es értékszám 5-ösének befejező pontja szabadon áll, rendszerint az ív 21., 32., 49., 51., 97., és 99. bélyegén. Keletkezésének oka ugyancsak az olvékonyodott szám és a gyenge festékellátás (21. ábra).

b) Az 50-es értékszám 0-ja felül nyitott a 21., míg alul nyitott a 77. bélyegen (22. ábra).

c) A sárga alapnyomatú 50 filléres íveken azt is gyakran tapasztalhatjuk, hogy a 97. bélyegen a hiányos festék ellátás miatt a lemez alig látható, halvány nyomatot adott.

1 pengős lemez

23. ábra

Felhasználták az 1 Pengő a 10 filléren ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 207,8 mm.

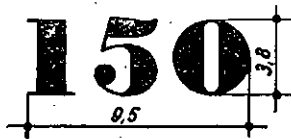
A felülnyomat teljes magassága 245,8 mm.

Ismertetőjelek

a) Az „ápr. 4.” feliratnál színes pontot találunk, az „r” betűtől jobbra és kissé fenn, az ív 48. bélyegén, ami a százaz negatív ív retusálási hiányosságára utal (24. ábra).

b) Az 52. bélyegen az 1-es értékszám jobb alsó sarka sérült, hiányos (25. ábra).

150 filléres lemez

26. ábra

Felhasználták a 150 fillér a 12 filléren ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 207,8 mm.

A felülnyomat teljes magassága 245,8 mm.

Ismertetőjelek

a) A 67. bélyegen az értékszám 5-öse alul, jobb oldalt sérült, hiányos (27. ábra).

2 pengős lemez

28. ábra

Felhasználták a 2 pengő a 18 filléren ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 207,8 mm.

A felülnyomat teljes magassága 245,8 mm.

Ismertetőjelek

a) A 2-es számjegy pontja szabadon áll a 11. bélyegen (30. ábra).

b) Az ív 74. bélyegén a 2-es számjegy pontja jobb alsó felén, valószínűleg a maratásból kifolyólag, kissé hiányos (29. ábra).

3 pengős lemez

31. ábra

Felhasználták a 3 pengő a 20 filléren ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 207,8 mm.

A felülnyomat teljes magassága 245,8 mm.

Különösebb ismertetőjele nincs.

5 pengős lemez

32. ábra

Felhasználták az 5 pengő a 24 filléren ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 207,8 mm.

A felülnyomat teljes magassága 245,8 mm.

Ismertetőjelek:

- a) Az 1945-ös évszám 4-esének feje hiányos, az ív 10. bélyegén. (33. ábra).
b) Az „ápr.” hónap rövidítés „p” betűje a függőleges szár felső végénél nyitott a 86. bélyegen (34. ábra).

6 pengős lemez

35. ábra

Felhasználták a 6 pengő az 50 filléren ív nyomásához.
A felülnyomat teljes szélessége 208 mm.
A felülnyomat teljes magassága 246,3 mm.

Ismertetőjelek

- a) Ennél a lemeznél igen gyakori a 6-os számjegy vékony vonalainak hiánya a felülnyomatban, ami a maratás, a kopás, és a hiányos festékellátás következménye. Így alul nyitott a 6-os az ív 10., 21., 31., 41., 60., 61., 90., 91., 95. és a 100. bélyegen (36. ábra).
b) A hurok felül nyitott a 20. és az 51. bélyegen (37. ábra).
c) A hurok alul és felül nyitott a 11. bélyegen (38. ábra).
d) A 6-os értékszám pontja szabadon áll néhány bélyegen, de az 51-nél minden esetben (39. ábra).
e) Az ív 73. bélyegén a 6-os értékszám alul a jobb oldalán kissé hiányos (40. ábra).

10 pengős lemez

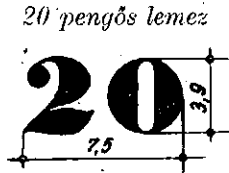
41. ábra

Felhasználták a 10 pengő a 80 filléren ív nyomásához.
A felülnyomat teljes szélessége 208 mm.
A felülnyomat teljes magassága 246,3 mm.

Ismertetőjelek

a) A 10-es értékszám 1-esének felső kampója a tökéletlen maratás és kopás miatt hiányzik az ív 12., 21., 22., 31., 32. és 41. bélyegén (42. ábra).

b) Az 1-es értékszám talpvonala ugyancsak a fenti okok miatt hiányzik a 11., 12., 13., 21. és 41. bélyegen (43. ábra).

44. ábra

Felhasználták a 20 pengő az 1 pengőn ív nyomásához.

A felületnyomat teljes szélessége 208 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246,3 mm.

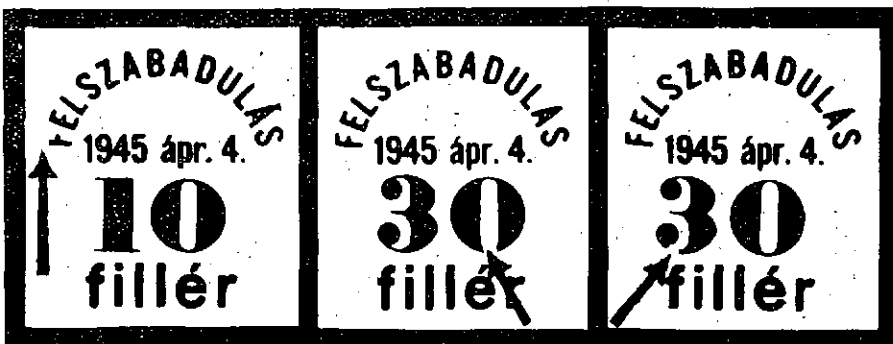
Ismertetőjelek

a) Az ív 44. bélyegén a 20-as értékszám 0-ja eltömődés miatt gyakran telt (45. ábra).

b) A 11. bélyegen a 0 bal felében kis fehér folt mutatkozik (46. ábra).

Az egyes értékek felülnyomatainak vörös színében mutatkozó kisebb színárnyalatú eltérések arra engednek következtetni, hogy a felülnyomás nem egy időben kikevert, azonos összetételű festékkel történt, de ugyanazon az értéken belül a felülnyomat színváltozatával nem találkozunk. A színváltozatok elbírálásánál nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a körülményt sem, hogy az ugyanazon keverésből származó vörös szín más árnyalatot ad a sárga és más árnyalatot a kék alapnyomaton.

Mivel a felülnyomáshoz használt festék nem bélyegkészítés céljára készült, nem szintetikus festék, ezért a felülnyomat vörös színe nem színtartó. Vízre rendkívül érzékeny. A vízzel már érintkezésbe került, leáztatott példányok színösszehasonlításra nem használhatók.

31.

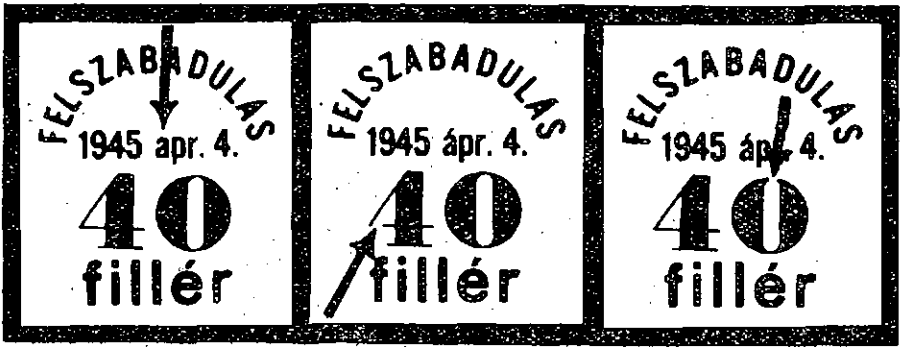
11. ábra

15.

14. ábra

60.

15. ábra

99., 100.

17. ábra

40., 64., 100.

18. ábra

50., 59., 60., 70., 100.

19. ábra

21., 32., 49., 61., 97., 99.

21. ábra

21.

77.

22. ábra

48.

24. ábra

52.

25. ábra

67.

27. ábra

74.

29. ábra

30.

30. ábra

10.

33. ábra

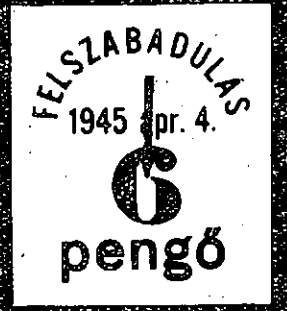
86.

34. ábra

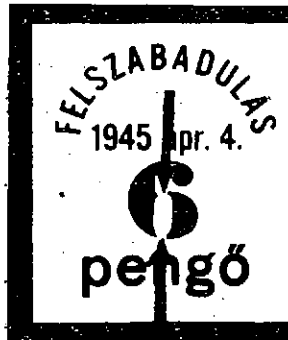
10—100.

36. ábra

20., 51.

37. ábra

11.

38. ábra

51.

39. ábra

73.

40. ábra

12., 41., 21., 22., 31., 32.
42. ábra

11., 12., 13., 21., 31.
43. ábra

44.
45. ábra

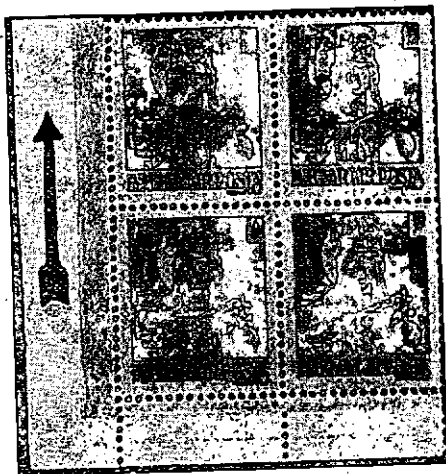
46. ábra

47. ábra

Elcsúszott felülnyomatok ritkán kerültek forgalomba, mert az ilyen íveket, mint hibás nyomásokat a nyomda kielejtezte. Míg a függőleges irányban történt jelentős méretű elcsúszás alig ismeretes, addig a vízszintes irányú elcsúszott felülnyomatokkal már gyakrabban találkozunk (47. ábra).

Tévényomat is előfordult ennél a kiadásnál. A sárga alapnyomatú 2 P/18 f érték *fordított felülnyomata* kereskedelmi forgalomba is került. Ebből a tévényomathól egy teljes ív a Bélyegmúzeum tulajdonában van, s egy négyes tömböt 48. ábránkon be is mutatunk. Nemrégiben került napvilágra a sárga alapnyomatú 30 f/4 f *fordított felülnyomata*. A felülnyomás eredeti klisével készült ugyan, de a felülnyomat vörös színe árnyalati eltérést mutat, s ezért szándékos és utólag készített nyomatra következtethetünk.

48. ábra

49. ábra

Az *ál-kettősnyomat* helyenként előforduló változata ennek a kiadásnak, mely sohasem az ív egész terjedelmén, hanem csak részlegesen fordul elő, s főleg az ívszélek környékén. Ezek az *ál-kettősnyomatok* úgy keletkeztek, hogy a nyomólemez ív-lefogó újjai különböző okoknál fogva az ívet nem szorították le kellőképpen, s így az ív és a nyomólemez közé levegő került. A felpúposodott ív egy része előbb érintkezvén a lemezzel (klisével), attól egy elsődleges nyomatot kapott. A levegő kipréselődése után az ív, helyére visszakerülve, kapta meg a végleges nyomatot. A 49. ábrán bemutatott *ál-kettősnyomatú* 3 P/20 f bélyegen a két nyomat közötti távolság 3,5 mm.

Ha a lemezt (kliséjét) nyomás közben nem tisztították kellő gondossággal, a bélyegen gyakran a felülnyomat vörös színével egyező *színes foltok, maszatok* keletkeztek.

Vízjelük és vízjelállásuk egyező az alapbélyegekével, tehát: X, A/1,2. Fogazatuk 15-ös fésűs fogazat.

A forgalomba bocsátás napján, 1945. május 1-én, a posta vörös színű alkalmi bélyegzést használt. Ritka!

Hamisítványok

Ebből a kiadásból ezideig nem ismertek.

Feláras alkalmi kiadás Bajcsy-Zsilinszky Endre emlékére.

A bélyegképet Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1945. május 27-én a 101.561/1945. K.K.M.sz. rendelettel (M.K. 1945/36. sz.). A forgalomból hivatalosan ugyan csak 1946. június 30-ával a 233.703/1946. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/38. sz.) vonták ki, de a pénz elértéktelenedése miatt gyakorlatilag már jóval előbb kiesett a postai forgalomból.

Példányszám 300 000 db fogazott bélyeg

Árusították Budapest 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 53, 57, 62, 72, 82 és 114, Budafok 1, Csepel 1, Kispeszt 1, Pesterzsébet 1, Pestszentlőrinc 1, Újpest 1, Debrecen 1, Miskolc 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1 postahivatalok egy-egy vevőnek legfeljebb 5 darabonként.

50. ábra

1 P + 1 P sötétibolya.

A bélyeg rajza: előtérben Bajcsy-Zsilinszky Endre szoborszerű arcképe háttérben a vértanúságot jelképező, nyílve szővel átdöfött mellű, csapkodó-szárnyú sas. Fenn „MAGYAR POSTA”, alul „BAJCSY-ZSILINSZKY ENDRE” felirat és évszámok, jobbra fenn érték- és felárjelzés olvashatók.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 33 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomda ideiglenesen helyreállított géptermeében, egy-színű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. Negatívja a reprodukciós kamera sérülése miatt kis amatőr fényképezőgéppel készült. A szükséges festékdózszer, toluol hiányában a város különböző pontjain összegyűjtött gépkocsi benzint használtak, ezért a bélyeg színe erősen benzinérzékeny.

Az ív számos bélyegén a szükséges felszerelések hiánya miatt több kisebb lemezhibát találhatunk. Ezek közül a bélyegek közül elsősorban az ív 30. bélyege érdemel említést, amelyen két nyomdai hibát is találunk (51. ábra). A bélyegkép jobb alsó sarkában a „Légrády” felirat „g” betűjétől balra 1 mm távolságra kicsiny, kb. 1 × 1 × 1 mm-es, sötét színű *háromszöget* láthatunk. Keletkezésének oka: a pigmentpapír másolása alkalmával, miután a rács felvitele már megtörtént, a pigmentpapír és a diapozitív közé valami idegen testecske — valószínűleg levált zselatin-darabka — került, mely a papírt fel-emelve a szennyeződés környékét életlenné (világosabbá) tette, ugyanakkor az idegen test helye, miután azon fény nem hatolt át, sötétebben jelentkezik.

A fejrajz homlokán mutatkozó, forradásszerű *színes vonal* keletkezésének kettős oka is lehet.

1. A diapozitív sérült zselatin rétegének *ábra retusálása*.

2. Parányi és piszokkal betömődött *karc a másolóüvegen*. Ez utóbbi valószínűbb, mivel ezenkívül az ív számos más bélyegén is, így a 19., 55. és 70-en is hasonló hibát észlelhetünk.

Gyakori az egyedülálló *színes pontocskák* jelenléte is, amelyek nem a bélyeg papírjára fröccsent festékfoltok, hanem a diapozitív tisztátalan kezelése következtében a felületre ragadt szennyeződés (porszemek). Ilyen hibákat észlelhetünk többek között az ív 5., 8., 13., 56., 57., 63., 64., 67. és 80. bélyegén.

51. ábra

A csoportosan, *felhőszerűen* előforduló színes foltok az ív 20., 50. és 70. bélyegén a pigmentpapír fényérzékenyítése alkalmával a pigmentpapír és a szorító üveg között visszamaradt *légbuborékok* következményei.

100-as ívekben került forgalomba.

Ívszeldátum. Az ívszegély bal oldalán középen elhelyezkedő „45. V.”, a készítés időpontját jelzi. Ez a nyomda házi bevésése a nyomóhengeren (50. ábra). Ezt követően ilyen jelzéssel csak az 1950. évben kibocsátott bélyeg-íveken találkozunk.

Készült 0,1 mm vastag, fehér, X vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet. X vízjel, álló (A).

Vízjelállás A/1 2.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12:12 $\frac{1}{2}$ -es fésűs fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítésre a bélyeget alig használták. A kis példányszámú kiadást gyűjtői célokra felvásárolták.

Próbanyomatok A kiadásból számos színpróba készült, melyek a Bélyeg-múzeum őrzetében vannak.

1945. I/A. KISEGÍTŐ BÉLYEGEK
(Athenaeum nyomda felünyomása)

Az általános drágulás és a pénz értékének csökkenése miatt elrendelt 1945. május 1-i első postadíjemelés következtében a korábbi kiadású forgalomban levő postabélyegek rendeltetésüket, a postai bérmentesítési díjak lerovását, maradéktalanul betölteni nem tudták. Mivel újonnan előállítandó általános forgalmú sorozat nyomására lehetőség nem volt, egyetlen megoldás mutatkozott a különböző címletek biztosítására: a meglévő bélyegkészletek felünyomása új értékjelzéssel.

Ezért az Ideiglenes Nemzeti Kormány Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériuma a 100.981/1945. IV. K.K.M. sz. rendeletével (M. K. 1945/36. sz.) felünyomott, általános forgalmú 15 féle névértékű, de 25 darabból álló bélyegsorozat forgalomba bocsátását rendelte el 1945. június 1-ével. A kibocsátás időpontját valószínűleg az a tényező is befolyásolta, hogy a Szövetséges Hatalmakkal kötött fegyverszüneti egyezmény 1945. június 1-ével lépett érvénybe. Az alapszínezés és felünyomás elrendelését az a körülmény indokolhatta, hogy a korábban visszacsatolt felvidéki, erdélyi és délvidéki országrészek a fegyverszüneti egyezmény s az azt követő békekötés értelmében ismét a szomszéd államokkal egyesültek, s ezeken a közigazgatási területeken is huzamosabb ideig forgalomban voltak korábbi kiadású bélyegeink, részben eredeti megjelenési formájukban, részben „pengő—filléres” új értékjelzéssel felünyomva.

Az új felünyomással előállított sorozat elkészítéséhez alaphélyegként az 1943/44. évi „Hadvezérek” forgalmi sorozat 18 értékét, az 1944. évi „Szent Margit” emlékbélyegét, valamint az 1944. évi „Nagyasszonyok” forgalmi sorozat 6 értékét használta fel a posta. Felünyomásra került a Magyar Posta Értékcikkraktárának készletén felül az oda beszolgáltató, a hadműveletek során kiürített vidéki postahivatalok bélyegkészlete is.

Forgalmi idő

A sorozat értékeit a P.R.T. 1945. évi 7. számában közzétett 109.359/1945. B. sz. rendelet szerint elkészülésük sorrendjében 1945. június 1-ével bocsátották postai forgalomba. Forgalomból kivonták a 233.703/4. sz. rendelet (P.R.T. 1946/38. sz.) szerint 1946. június 30-ával, gyakorlatilag azonban a postai felhasználásból a pénz elértéktelenedése miatt jóval korábban kiestek. Ezt a tényt támasztja alá az 1945. október 24-én kelt 135.277/A./4. sz. rendelet (P.R.T. 1945/36. sz.), mely a postahivataloknál levő összes „fillér” értékjelzésű bélyeg beszolgáltatását rendelte el, míg a már értékesített „fillér” értékjelzésű bélyegeket a vásárlók továbbra is felhasználhatták, elvileg 1946. június 30-ig.

Árusítás

A sorozat bélyegeit a 10 P/2 f. H. címlet kivételével a postahivatalok, értékcikkárosok, valamint a posta 1945. augusztus 1-én megnyitott bélyegértékesítő irodája árusította. A 190.476/A./4. sz. rendelet szerint (P.R.T.

1945/12. sz) a bélyegértékesítő iroda a 10 P/2 f H címletet „egyelőre” nem árusította. A készletek tekintélyes részét a pénz elértéktelenedése folytán a közönség felvásárolta, s így kerültek később kereskedelmi forgalomba.

52. ábra

A sorozat értékei		Alapnyomat színe	Felknyomat színe	Példányszám ¹
10 fillér	a 4 filléren H ²	kék	vörös	8 490 000 db
10 fillér	a 10 filléren H	kék	vörös	532 300 db
10 fillér	a 12 filléren H	sárga	vörös	1 093 200 db
20 fillér	az 1 filléren H	sárga	vörös	1 086 000 db
20 fillér	a 18 filléren H	sárga	vörös	1 773 000 db
20 fillér	a 20 filléren N	kék	vörös	588 100 db
28 fillér	az 5 filléren H	kék	fekete	1 156 900 db
30 fillér	a 30 filléren H	kék	fekete	2 841 800 db
30 fillér	a 30 filléren M	kék	fekete	1 479 500 db
30 fillér	a 30 filléren N	kék	fekete	1 953 300 db
40 fillér	a 24 filléren H	sárga	vörös	5 597 600 db
40 fillér	a 24 filléren N	sárga	vörös	438 400 db
42 fillér	a 20 filléren H	sárga	vörös	3 038 200 db
50 fillér	az 50 filléren H	sárga	vörös	3 200 000 db
50 fillér	az 50 filléren N	sárga	vörös	1 005 400 db
60 fillér	a 8 filléren H	sárga	vörös	5 576 400 db
80 fillér	a 80 filléren N	sárga	vörös	1 560 400 db
1 pengő	a 70 filléren N	kék	fekete	591 500 db
1 pengő	a 80 filléren H	kék	vörös	1 719 200 db
1 pengő	az 1 pengőn H	sárga	vörös	16 033 100 db
150 fillér	a 6 filléren H	sárga	vörös	445 200 db
2 pengő	a 2 pengőn H	kék	vörös	5 389 200 db
3 pengő	a 3 filléren H	sárga	vörös	3 796 000 db
5 pengő	az 5 pengőn H	sárga	vörös	1 619 000 db
10 pengő	a 2 filléren H	kék	fekete	1 480 400 db

A Magyar Posta a bélyegek névértékének megállapításakor figyelembe vette az 1945. május 1-i tarifaemelést. Ezért készült például a 150 filléres névértékű bélyeg, mely ebben az időben az 500 grammos helyi levél, a helyi levél *ajánlási*, illetve *expressz* díja volt. A 28 és 42 filléres névértékű bélyeg pedig a még huzamosabb ideig árusításra és felhasználásra került 12, illetve 18 fillér névértékű postai levelcsozlap tarifa kiegészítésére szolgált.

¹ Készült mennyiség! A megsemmisítésre megnyugtató adat a 10 pengős kivételével nincs.

² Az egyszerűség kedvéért az alpbélyegek jelölésére a következő rövidítéseket használjuk: H=Hudvezérek, M=Szt. Margit, N=Nagyasszonyok.

A felülnyomat

A sorozat bélyegeinek új értékjelzésű felülnyomásait az Athenaeum Nyomdában két menetben végezték.

1. *Alapnyomat*, sárga vagy kék színben.
2. *Felülnyomat*, vörös vagy fekete színben.

1. Az alapnyomat készítése

Az *alapnyomat* magasnyomással, Viktória típusú tégelynyomó gépeken, két, simára csiszolt 220 × 261 mm-es horganylemezzel készült. Az alapnyomáshoz használt lemezek azonosak az „1945. Felszabadulás” bélyegsorozatnál alkalmazott lemezekkel. Szükséges ezeknek az alapnyomatot adó nyomólemezeknek részletesebb ismerete, mert mint azt a későbbiekben látni fogjuk, bár az Állami Nyomda más alapnyomólemezt készített, de felülnyomásra felhasználta az Athenaeum Nyomdában alapnyomattal már ellátott bélyegíveket is.

Az alapnyomat méreteinek vizsgálatakor azoknak néhány tizedmillimétertől 1 milliméterig terjedő *méretváltozásaival* találkozhatunk. A méretváltozások magyarázata abban rejlik, hogy a már enyvezett és fogazott kész ívek nem feküdtek fel minden esetben tökéletesen a nyomólapra. Ezt a körülményt a továbbiakban a szöveges felülnyomatok teljes ívnagyságú méretmegállapításainál *mindig* figyelembe kell vennünk.

Az Athenaeum nyomdában készített alapnyomatok méretei ennek ellenére kétségtelenül elkülöníthetők az Állami Nyomdában nyomottaktól. Az Athenaeum Nyomda alapszínezést nyomó lemezeinek a méretkülönbségen felül második *jellegzetes* ismertetőjele a lemezek felerősítésére szolgáló *szeggek fejének* alapnyomaton kívüli lenyomatai, a bélyegívek szélein. Éppen ezeknek a *lemezszegfej lenyomatoknak* alapos vizsgálata vezetett ahhoz a megállapításhoz, hogy az Athenaeum Nyomda két lemezt használt az alapnyomatok nyomásához.

Az *I. típusú nyomólemez* mérete 220 × 261 mm, s mint ezt kicsinyített, de méretarányos 53. ábránkon láthatjuk, a nyomólemez felső szélén 7, alsó szélén 9. bal oldalán 8 és jobb oldalán 4 lemezszegfej lenyomatot sikerült eddig megállapítani (pontokkal ábrázolva).

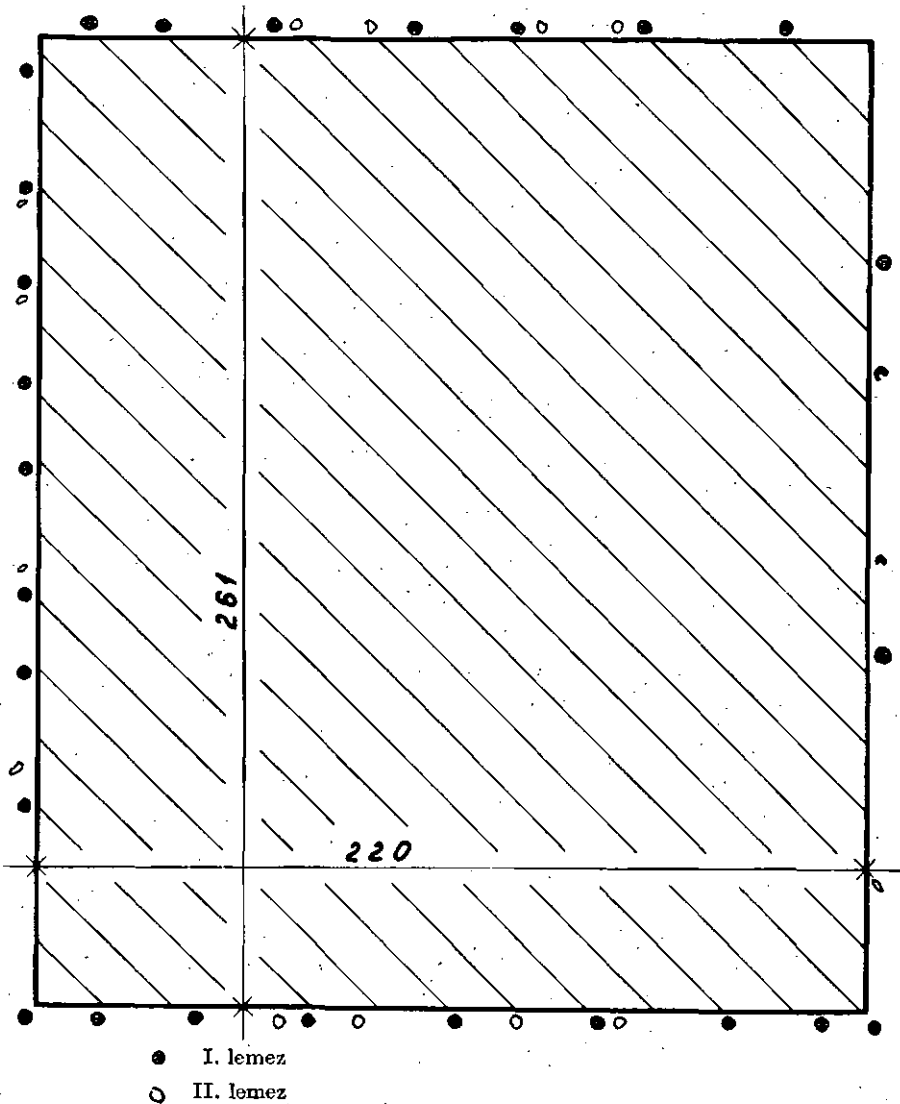
Ezek a lenyomatok változó erősségűek és mindig részlegesek. A teljes bélyegívre kiterjedő, az összes lenyomatot tartalmazó ív nem fordult még elő. Általában csak az ív egy vagy két oldala kapott teljes vagy részleges lenyomatot, s legritkábban a jobb oldal, ahol az első és negyedik szegfej lenyomata erőteljesebb, míg a második és harmadik szegfejnek csak részleges nyomatával találkoztunk ezideig.

Ha a bélyegív *fordítva* került a nyomólapra, ami gyakran előfordult az ország különböző postahivatalaitól beszolgáltatók, és az Értékeikkraktárban nem szabályos állásban rendezett tömböknél, akkor a bélyegív *fordított alapnyomatot* kapott. Ez az előfordulás természetesen csak a szegfejnyomatokkal rendelkező teljes íveken vagy ívszél-csikokon állapítható meg, az egyes bélyegeken nem.

A *II. típusú nyomólemez* mérete azonos az I. típusú méretével, vagyis 220 × 261 mm, s mint azt 53. ábránkon szabálytalan körökkel jelöljük, a

nyomólemez felső szélén 4, alsó szélén 4 teljes vagy részleges *kerek* formájú; bal oldalán 4 s jobb oldalán 1 vékonyabb vagy vastagabb *ferde vonalkát* találhatunk.

A szegfejlényomat e típusnál is mindig részleges, s rendszerint igen kis mértékben mutatkozik, olyannyira, hogy ezeket az íveket a legutóbbi időkig, a II. típust nem ismervén, szegfejlényomat nélküli alapnyomatnak tartották. Fordított alapnyomatú ívek ezekből is előfordulnak.

53. ábra

Mindkét lemezre vonatkozóan elfogadhatjuk, hogy az ívek szélein mutatkozó lemezszegfej lenyomatok száma és erőssége a nyomólap ütésének erősségétől függ.

Ha az ívek szélein lemezszegfej lenyomatokat nem találunk, akkor az Athenaeum nyomda és az Állami Nyomda közötti alapnyomat megkülönböztetésünk alapja mindenkor az alapnyomatok szélessége.

Az alapnyomatok sarga és kék alapszínezése igen széles skálájú. Ez a változatos *színskála* szoros összefüggésben áll a nyomáshoz felhasznált különböző színű és minőségű, a raktáron talált festékekkel, a keverések változó eredményeivel, valamint egyéb olyan tényezőkkel, melyek ismertetésével I. kötetünk már részletesen foglalkozott (333—337. o.).

Figyelembe kell azonban vennünk ez esetben az alapszínnyomatok színváltozatainak vizsgálatánál azt a tényezőt is, hogy a felhasznált *alapbélyegeket* az ívszédátumok tanúsága szerint különböző időpontban nyomták, s így *maguk is* színváltozatokkal rendelkeznek. A különböző színárnyalatú alapbélyegekre nyomott egyazon keverésből származó azonos színű alapnyomat a kvarclámpa alatt, de még nappali világításnál is, lényeges színeltérést mutat. Ismételten le kell szögeznünk, hogy a színskálák összeállításához vízzel érintkezésbe került, tehát áztatott bélyeget felhasználni nem lehet. A huzamosabb ideig áztatott bélyegek alapnyomatszíné, különösen a kék szín, fénytelen szürkére fakul.

Az „1945. Felszabadulás” sorozattal szemben itt már a nagy példányszámú felülnyomás elvégzése miatt a munka minősége *erősen* romlott, s ezért az alapnyomatoknál a változatok nagy számával találkozunk.

Az alapszín *márványos* rajzolatait a már említett festékellátási hiányosságok, és az alkalmazott tégelynyomású technika eredményezi. A nyomólemezt hiányos festékellátása következtében keletkeztek az alapszínnyomatban mutatkozó sötétebb-világosabb *foltok*, s a kisebb vagy nagyobb méretű *alapnyomathianyok* is.

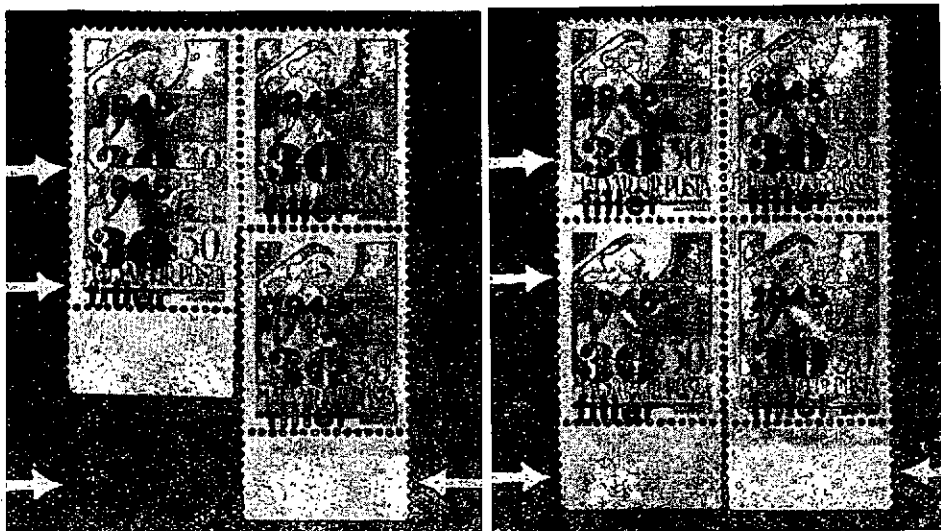
Az 54. ábrán bemutatott *alapnyomathiany*t viszont beszakadt fogazása miatt az alsó bal oldali bélyeg behajlása okozta.

A *teljes* bélyegívre kiterjedő *alapnyomathiany* is előfordult olyan esetben, amikor az alapnyomás alkalmával két ív összetapadva, az alsó ív alapnyomat nélkül maradt, s az ívek szétválasztása csak a felülnyomás elvégzésekor történt meg. Ezeket az alapnyomat nélküli, de új értékjelzéssel felülnyomott teljes bélyegíveket az ellenőrzés kiselejtezte, s így kerültek az Értékcikkraktárból a Bélyegmúzeum tulajdonába a 10 f/4 f H, 28 f/5 f H, 30 f/30 f H, 30 f/30 f M, 40 f/24 f H, 42 f/20 f H, 60 f/8 f H, 1 P/70 f N, 1 P/80 f H, és 5 P/5 P H értékek, teljes ívekben. Néhány ív, megkerülve az ellenőrzést, illegálisan gyűjtői forgalomba került, így a 10 f/4 f H, 28 f/5 f H, 40 f/24 f H és a 60 f/8 f H értékekből, melyeket a korábbi szakirodalom is megemlít.³

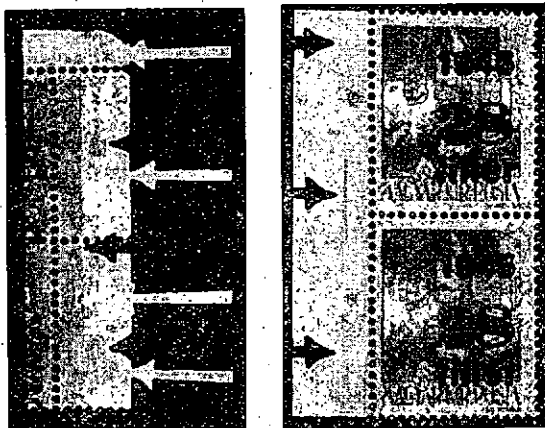
Néha az is előfordult, hogy a hiányosnak, foltosnak mutatkozó, alapnyomattal már ellátott íveket még egyszer felülnyomták, s így keletkeztek a *kettős alapnyomatú* bélyegívek. Felismerésüket megkönnyíti a teljes bélyegívекnél az ívszálon gyakran mutatkozó kettősnyomat, mely a szegfejnnyomatokra is kiterjedhet. Különálló, ívből kitépett bélyegnél az ismertetőjel az alapnyomat rend-

³ dr. Buzássy közlése szerint.

kívül sötét színe, mely az általánosan előforduló alapszínezés színskálájában nem szerepel. Kettős alapnyomat főként a kék alapszínezésű bélyegvekből ismert (55. ábra). Ez azonban nem tévesztendő össze az alapnyomat ún. „szélnyomatával”, melyet a 28 f/5 f H címleten láthatunk.

54. ábra

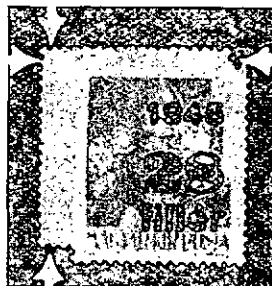
55. ábra

Két alapszín-nyomat egy bélyegíven olyan esetben is előfordulhat, amikor tévedésből az ív *mindkét* oldala alapnyomatot kapott. A hátoldali alapnyomat lehet *hátoldali nyomat*, *gépszínátnyomat* vagy a gyakrabban előforduló *ívszínátnyomat* (lehúzóadás) (56. ábra).

A bélyegívek egy részén, a fogazatok mellett, azokkal rendszerint párhuzamosan, néhány milliméternyi távolságban a felülnyomat színével egyező, de sötétebb árnyalatú, apró festékfolt-sorokkal, az úgynevezett *gyöngysorokkal* találkozhatunk. Keletkezésüknek oka az alkalmazott nyomástechnika és az alapnyomatot adó horganylemez gyakribb tisztításának hiánya. Mint ez gyakran megtörtént, a *horganylemezt* nem mosták le nyomás közben kellő időközönként, s ezért a *festék* a nyomólemez (horganylemez) azon részein, melyek a bélyegívek fogazatainak lyuksorai fölé estek — papírral nem érintkezvén, s így nyomatot nem adva — *visszamaradt*. Ha a bélyegívek folyamatosan, s húzamosabb ideig a nyomólap ugyanazon helyére kerültek, a visszamaradó festékfoltocskák újabb és újabb festékbevonatot kapva a nyomólemezen lassanként felgyülemlettek s arra rászáradtak. Olyan esetben, midőn valamelyik bélyegívet a folyamatos nyomásnál a nyomólapon kissé elcsúszva fogták fel az ívlefogó ujjakkal, a nyomólemezre felrakódott festékfoltok most nem kerülvén a korábbi lyuksorok helyére — mintegy magasnyomásként szerepelve — *gyöngysorszerű*, sötétebb, *színes* nyomatot adtak. Ezt a változatot *színes gyöngysornak* nevezzük (57. ábra).

56. ábra

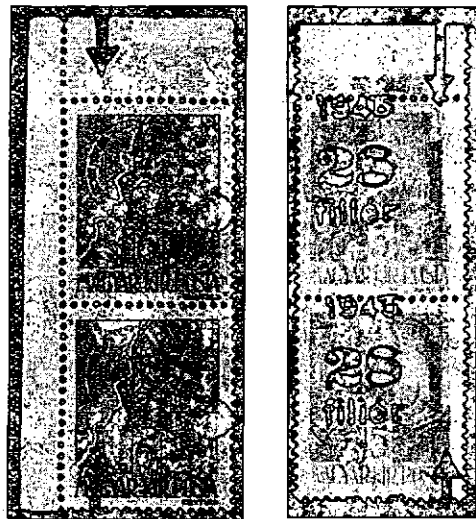
57. ábra

De találkozhatunk az íveken, bélyegeken a *gyöngysorok negatív* megjelenési formájával is, *fehér*, apró, kerek foltok alakjában. Ezek akkor keletkeztek, amikor a nyomólemezre tapadt előbb említett festékfoltocskák, a nyomólapra helyezett felülnyomandó bélyegívekkel érintkezve, a leadott nyomatot vissza is vitték, apró, kerek, *fehér foltocskákat* hagyva az alapszínezett íven. Ezt a változatot *fehér gyöngysornak* nevezzük, s az „I. Kisegítő” portóbélyegeknél mutatjuk be a 649. ábrán.

Ennél a kiadásnál igen gyakori az *alapnyomat elcsúszása* a bélyegív valamelyik oldalának irányába. Az alapnyomat elcsúszásának mérete néhány millimétertől a teljes bélyegkép nagyságáig terjedhet. Így keletkeztek az ívek szélső bélyegein a *fehér szegélyű* példányok (58. ábra). Igen becscsek az ívek felső vagy alsó széleiről származó olyan összefüggő példányok, melyeknél az alapnyomat nagymérvű elcsúszása miatt az alsó vagy felső bélyegen az alapnyomat hiányzik, míg a másik bélyeg alapnyomattal ellátott.

A felülnyomat nélküli, csak alapnyomattal ellátott példányok, melyek még teljes ívben is előfordulnak, a felülnyomás 1. menetében készültek, s az ellenőrzést kijátszva kerültek kereskedői, majd gyűjtői forgalomba.

A csak a hátoldalon alapnyomással ellátott ívek vagy bélyegek illegálisan áruba bocsátott nyomdai selejtek.

58. ábra

2. A felülnyomat készítése

Az évszámot, értékszámot és értékjelzést tartalmazó különböző értékjelzésű *felülnyomatok* a második menetben galvanizált horganylemezekről készültek, tégelysajtón, a már említett Viktória típusú gépeken, *magasnyomással*.

A nyomólemez (klisé) készítését a fennmaradt makulatúrák, próbanyomatok, s egyéb rendelkezésre álló adatok alapján az alábbiakban ismertetjük.

Nyomdai betűanyagból a felülnyomat nagyságában és teljes szövegével tízes szedés készült, melyet a további fotomechanikai eljárás céljaira fehér krétapapírra nyomtak. Ennek az eredeti tízes szedésnek a próbanyomatát mutatja be 59. ábránk, azzal a módosítással, hogy az értékszámot a nyomatból lefedtük, mert a felhasznált anyag különböző értékszámú nyomatból származik, s ez esetleg zavarólag hatna.

Ezt a tízes krétanyomatot lefényképezték. Negatívjáról tíz darab, tíz felülnyomatot tartalmazó *diapozitiv másolat* készült, melyeket a sorközök betartásával egymás alá ragasztottak. Erről újabb felvételt készítettek eredeti nagyságban, s a felvétel negatív filmje most már 100 darab, a teljes ív felülnyomásához szükséges felíratot ábrázolta. Ezt követően történt a *retusálás*.

A retusálást követte a százas ívnek a fényérzékennyé tett horganylemezeire történő átvitele és rögzítése, a *kopírozás*, majd a nyomólemeznek salétromsavas

1945	1945	1945	1945	1945	1945	1945	1945	1945	1945
fillér	fillér	fillér	fillér	fillér	fillér	fillér	fillér	fillér	fillér

59. ábra*

1945	1945	1945	1945	1945	1945	1945	1945	1945	1945
fillér	fillér	fillér	fillér	fillér	fillér	fillér	fillér	fillér	fillér

60. ábra*

*Az ábrákon a feliratok távközeli technikai okokból az eredeti szedéstől, illetve nyomattól eltérően kisebbek, ezért a teljes szélességek is az eredetiektől eltérően rövidebbek. Az 59. ábrát az eredeti 90 filléres szedésről fotomechanikai eljárással készített kliséről nyomták. Így sajnálatos módon a szedés eredeti jellegzetességét hűen ábrázolni nem tudtuk. Ennek ellenére a két ábra mégis, jól érzékelteti a szedésről és a kliséről készült nyomat különbözőségét.

Előjáróban megjegyezhetjük, hogy az „1945. I./A. Kisegítő” bélyegsorozat nyomólemezeinek készítésénél a retusálásnak már igen fontos szerep jutott. Míg az „1945. Felszabadulás” emlékbélyegsorozatnál a retusálás, főleg a negatív film, fehéren maradt, a felülnyomatban nem mutatkozó részeinek fedésére szorítkozott, itt már nagy számban retusálták a felülnyomat szöveges részét javítás, illetve szépítés céljából.

A retusálását követte a százas ívnek fényérzékennyé tett horganylemezre történő átvitele és rögzítése, a *kopírozás*, majd a nyomólemezeknek salétromsavas fürdőben végzett maratása. Lemosás után a kész nyomólemezt falátétre szegelték, s a gépbe emelve kezdődött a nyomás.

Hogy a továbbiakban ismertetendő nyomólemezek vizsgálatát könnyebbé tegyük, vegyük alaposan szemügyre 60. ábránkat, mely eredeti *nyomólemezről* készült próbanyomat mása, s hasonlítsuk össze a betűk és számjegyek formáit 59. ábránkkal, mely az *eredeti tízes szedés* próbanyomata.

A két nyomat között a döntő különbséget abban találjuk, hogy míg a szedésről készült nyomat betűi és számjegyei éles vonalakkal határolt, jó rajzolatú ábrák, addig a nyomólemez (klisé) betűinek és számjegyeinek szélei többnyire szabálytalan vonalakkal határoltak. Megfigyelhetjük továbbá azt az összes nyomólemezeire vonatkozó *típusos* jelenséget is, ami mind a szedésben, mind még határozottabban mutatkozik a nyomólemezen, az első és hetedik „1945” évszámban a 9-es számjegy, zárt, illetve közel zárt formája. Ez a nyomólemezen mutatkozó jelenség a nem a legkitűnőbbben sikerült maratás, valamint a retusálás hiányának következménye, és egyben iskolapéldája a szedésről vagy a kliséről nyomott azonos ábrák különbözőségének is. Ennek a különbségnek megjegyzése a későbbiek során tárgyalandó *hamisítványok* felismerésénél nagy fontosságú.

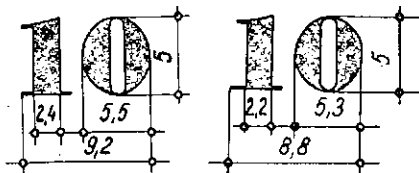
A felülnyomás lebonyolítása azonos az „1945. Felszabadulás” sorozatnál ismertetett eljárással, talán csak azzal a különbséggel, hogy jelen esetben a portóbélyegekkel együtt közel 1 millió ív felülnyomását már nem végezték olyan gondossággal, mint a csak 1000 ívet kitevő „1945. Felszabadulás” sorozatét. De ennek alaposabb elvégzéséhez akkor elegendő számú gép és idő sem állott rendelkezésre.

A különböző címetű nyomólemezek készítésekor a kiindulási alap minden esetben az első *tízes szedés* volt, melyben a különböző címletek nyomásánál csak az értékszámot cserélték, majd a „pengős” címletek készítésekor a „fillér” értékjelzést „pengőre”.

Az azonos címetű általános forgalmú és portóbélyegek nyomásához *ugyanazon nyomólemezt* alkalmazták.

A teljes, tehát 100 bélyegkép felülnyomását tartalmazó nyomólemez méreteinek vizsgálatakor, ezeknek kisebb méretváltozásaival találkozunk. Így a teljes felülnyomatokon mért legnagyobb távolságok 203,5–207,5 × 246–248,5 mm között változnak. Ennek az a magyarázata, hogy az Athenaeum nyomda nem rendelkezett a modern bélyegkészítésnél nélkülözhetetlen „addírozó” készülékkel. Az alkalmazott fotomechanikai eljárás, a változó fényképezési távolságok eredményezik a méreteken mutatkozó különbségeket.

10 filléres lemez I. típusa

61. ábra

Felhasználták a 10 fillér a 4 filléren H ív nyomáshoz. Egyéb 10 filléres címletek felülnyomásánál ez a lemez ezideig nem ismeretes.

A felülnyomat teljes szélessége⁴ 204—205 mm.

A felülnyomat teljes magassága⁵ 246 mm.

Ismertetőjelek

a) Zárt 9-esek az „1945” évszámban, az ív 11., 21., 41., 51., 61., 81. és a 91., továbbá a 7., 17., 27., 37., 47., 57., 67., 77., 87. és 97. bélyegein (62. ábra).

b) Ezzel szemben a 9-es számjegy retusált, tehát *nyitott*, az ív 1., 31. és 71. bélyegen (63. ábra).

c) Tipikus ismeretőjele a 10 filléres nyomólemez I. típusának az ív 93. felülnyomata, melyen az „1945” évszám 9-esének feje bal oldalon, valószínűleg bemaródás következtében, kissé hiányos (64. ábra).

d) A nyomólemez két típusának megállapításánál fontos tényező volt annak felismerése, hogy ennél a lemeznél a 10-es értékszámok az ív első és negyedik függőleges sorában 9,2 mm szélesek, míg a többi értékszám függőleges soronként 8,7—8,8 mm között váltakozik. Az értékszám magassága egyöntetűen 5 mm (61. ábra).

e) Igen gyakori eset, hogy a 10-es értékszám 0-ja alul vagy felül *nyitott*. A 0-k vékony összekötő vonalkái a maratásnál elvékonyodtak, vagy alámárodva *teljesen* átszakadtak. Nyomás közben az elvékonyodott részek nagyobb mértékben koptak meg, s különösen egyenlőtlen, vagy nem kellően oldott festék-ellátás esetén nyomatot nem adtak.

Az ív 6., 16., 56. és 86., valamint 73. és 75. bélyegen ez az alul vagy felül *nyitott* 0 igen gyakori, de az 56. bélyeg 0-ja alul *tipikusan* *nyitott* (65. ábra).

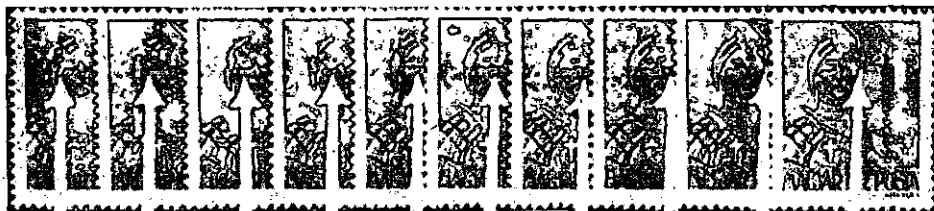
A 209 562 ív 10 filléres címlet felülnyomásához egy nyomólemez nem bizonyult elegendőnek, s egy másik 10 filléres lemez készítése vált szükségessé.

⁴ A teljes szélességet az ív első bélyegének „fillér” értékjelzés „f” betűje és a tizedik bélyeg „fillér” értékjelzés „r” betűje közötti legnagyobb távolsággal mértük.

⁵ A teljes magasságot az ív első bélyegének „1945” évszám 1-esének fejtől a kilencvenegyedik bélyeg „fillér” értékjelzés „f” betűjének aljáig mértük.

11. 21. 41. 51. 61. 81. 91.

7. 17. 27. 37. 47. 57. 67. 77. 87. 97.

62. ábra

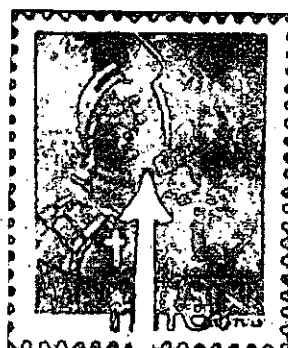

1.

31.

63. ábra

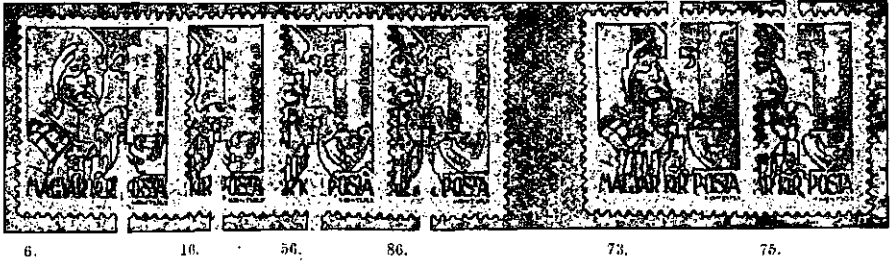

71.

93.

64. ábra

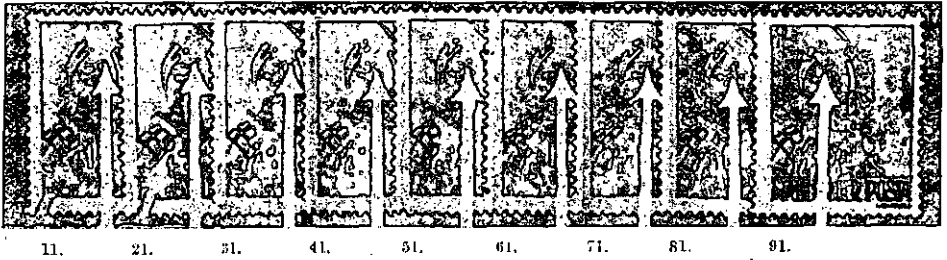
65. ábra

10 filléres lemez II. típusa

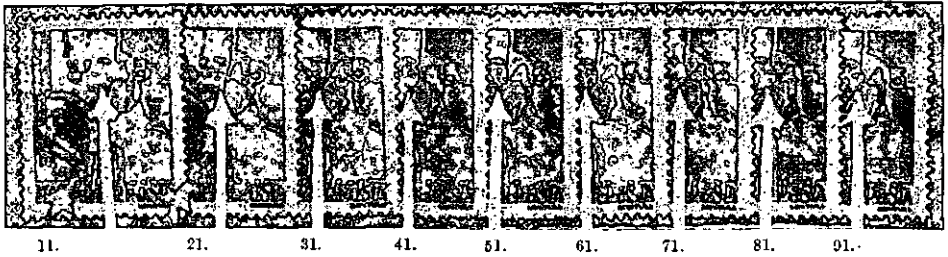
Felhasználták, ellentétben az I. lemezzel, valamennyi 10 filléres címlet nyomásához, tehát 10 f/4 f H, 10 f/10 f H, 10 f/12 f H forgalmi, valamint a portó 10 f/2 f és 10 f/3 f címleteinél. Ezt a nagy mennyiségű 10 filléres címletet a rohamos pénzromlás miatt postailag teljes egészében nem használták fel, hanem a filléres névértékű bélyegek beszolgáltatása után a 10 f/4 f H értékből 95 000 iv újabb „TI-2” felülnyomást kapott, s a „II. tarifa” sorozatban a távolsági levél bérmentesítése céljából került ismét postai forgalomba.

A felülnyomat teljes szélessége 203,5 mm.

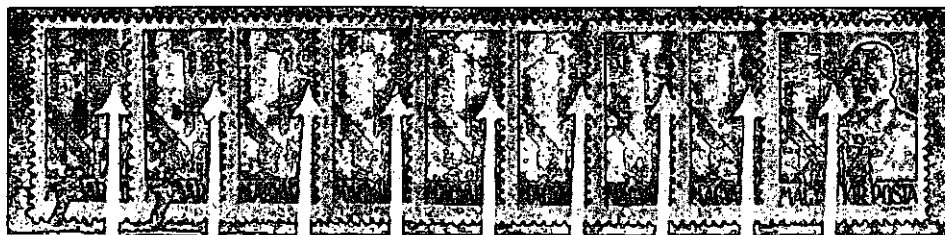
A felülnyomat teljes magassága 246 mm.

66a. ábra

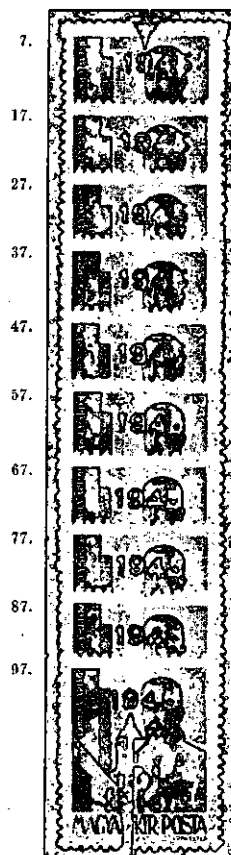
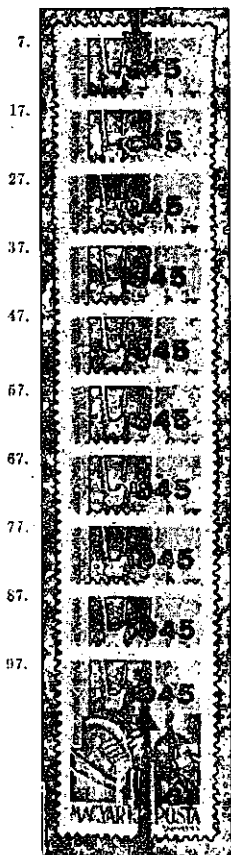
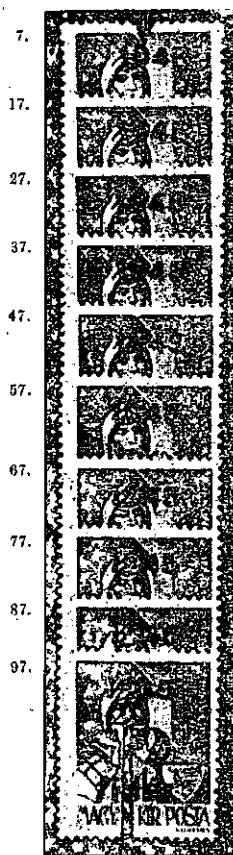

66b. ábra

11. 21. 31. 41. 51. 61. 71. 81. 91.

66c. ábra

67. ábra

Ismertetőjelek

a) Zárt 9-esek az „1945” évszámában, az ív 1. bélyegének *kivételével*, az ív első függőleges sorának 11., 21., 31., 41., 51., 61., 71., 81. és 91. (66a—c. ábra), valamint a *hetedik* függőleges sor minden egyes bélyegén (67. ábra).

b) Nyitott, retusált 9-est az ív első függőleges sorában — ellentétben az I. lemezzel — itt csak egy darabot találunk, az ív 1. bélyegét (68. ábra).

c) Míg az I. nyomólemez első és negyedik függőleges sorának bélyegein a 10-es értékszám 9,2 mm széles, addig a második lemeznél 9,2 mm-es méretet csak az első függőleges sor bélyegein észlelünk. A negyedik függőleges sor 10-es értékszámait ezzel szemben feltűnően keskenyek, méretük 8,3—8,4 mm.

d) A 10. bélyegen az „1945” évszám 5-ösét alul egyenesre, és a „fillér” értékjelzés „r” betűjének szárát alul átlós irányban retusálták. Ez tipikus előfordulás a II. lemezen (69. ábra).

e) A 94. és 95. bélyegen a 10-es értékszám 1-eséncnk jobb felső sarka nem szögletes, hanem legömbölyített. Ez a változat az ív egyéb bélyegein is előfordul, de nem tipikus jelenségként (70a., b. ábra).

f) Igen gyakori eltérés, mely itt elsősorban festékellátási hiányosság, s gyakran az *ív összes bélyegén* mutatkozik, a 10-es értékszám 0-ja alul vagy felül nyitott. Tipikus elvékonyodással, s így alul nyitott 0-val a 16., 56., és 76., míg felül gyengén nyitott 0-val a 96. bélyegen találkozhatunk (71. ábra).

g) Másik érdekes jellegzetessége a nyomólemeznek a 11. és 21. bélyegen a „fillér” értékjelzés „f” betűjének leretusált bal oldali vízszintes szára (66a—c. ábra).

h) A legismertebb és *legjellegzetesebb* ismertetőjele a II. típusú 10 filléres nyomólemeznek a „fillér” szó rövid „r” betűi, melyek a szokásos 2,4 mm helyett csak 2 mm magasak, az ív 5. és 6. bélyegén (72a—c. ábra). Ez a változat feltehetően szintén retusálásból adódik, mivel a galvanizálással keményebbé vált horganylemez betűinek törése nem valószínű.

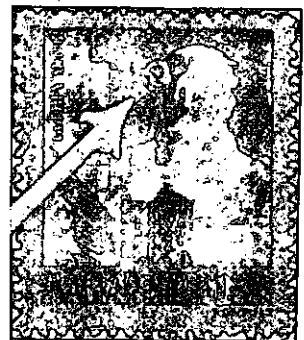
Ezt a változatot már a korábbi szaksajtó is ismertette.⁶

1.

1.

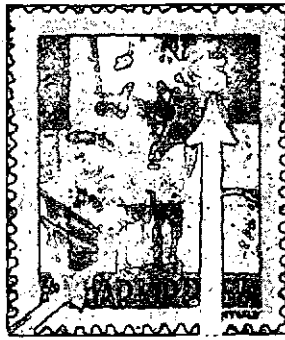
1.

68. ábra

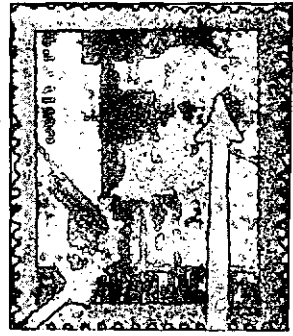
⁶ Filatéliai szemle 1955. év. 2. sz. Solt Hugó közlése.

10.

10.

10.

69. ábra

94.

94.

94.

70a. ábra

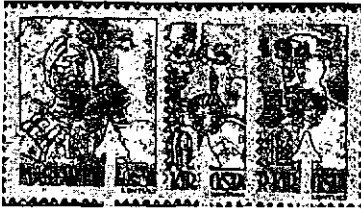

95.

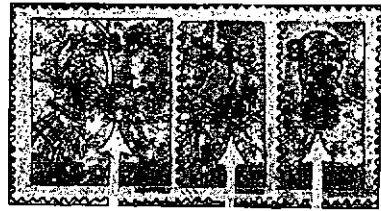
95.

95.

70b. ábra

16. 16. 16.

36. 56. 56.

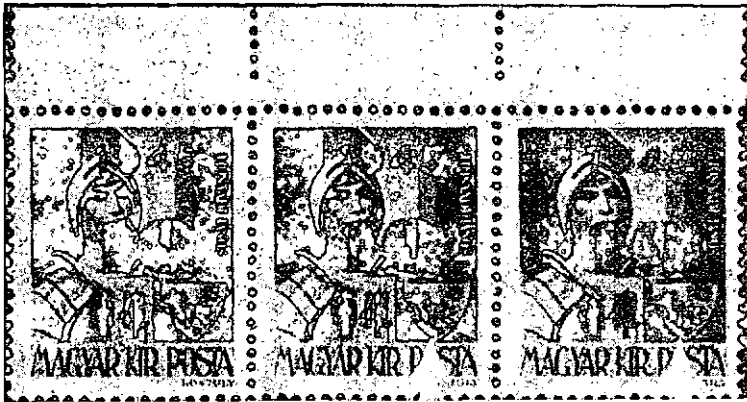

76. 76. 76.

96. 96. 96.

71. ábra

4. 5. 6.

72a. ábra

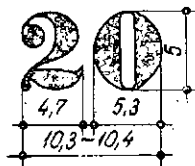
4. 5. 6.

72b. ábra

172c. ábra

20 filléres lemez

73. ábra

Felhasználták a 20 f/1 f H, 20 f/18 f H, 20 f/20 f N forgalmi, valamint 20 f/4 f, 20 f/6 f, 20 f/8 f portóbélyeg-ívek nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 203,5—204 mm.

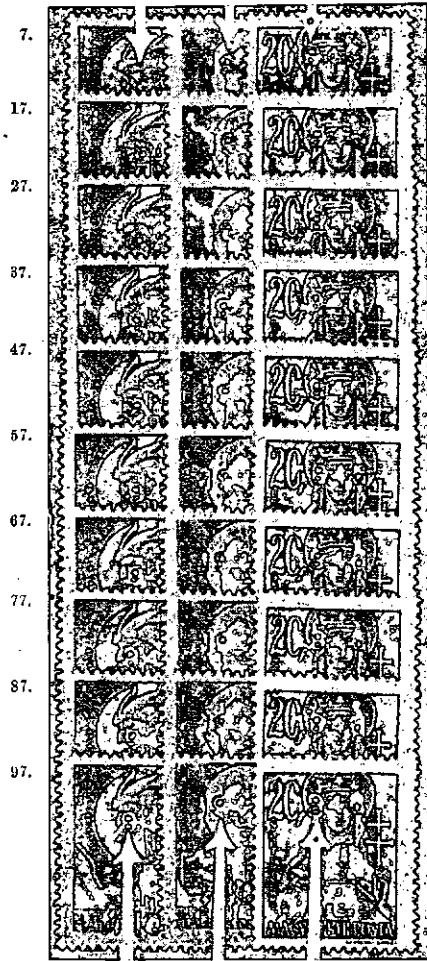
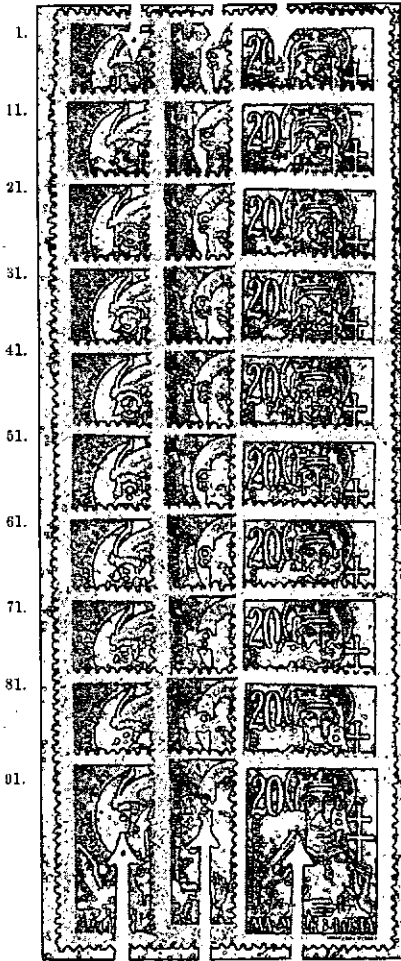
A felülnyomat teljes magassága 246—246,5 mm.

Ismertetőjelek

a) Az ív *első* és *hetedik* függőleges sorának minden bélyegén megtaláljuk a tipikusan zárt 9-eseket (74. ábra), de ezen felül erősen zárt 9-eseket észlelhetünk a 40. és 50. bélyegen is.

b) A 20 filléres nyomólemez általános jellemzője, hogy az „1945” évszám 9-es számjegyeinek kampója többnyire az a)-ban felsorolt bélyegeken kívül is érinti a számjegy kerek fejét, s így 8-asnak látszik.

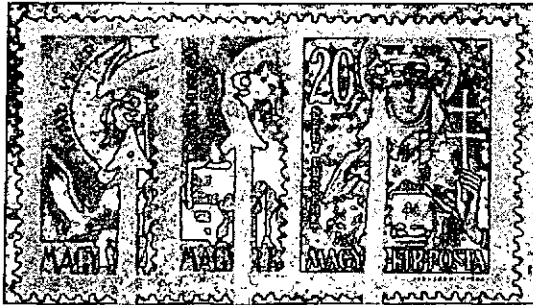
Éppen ezért érdemes megjegyezni az ív azon bélyegeit, melyeknek 9-csei erősen, tehát tipikusan *nyitottak*. Ezek a következők: 3., 4., 6., 8., 12., 15., 45., 46., 53., 58., 60., 64., 68., 69., 70. 73., 74., 80., 83., 86., 94., melyekből szemelvényeket mutatunk be a 75. ábrán.

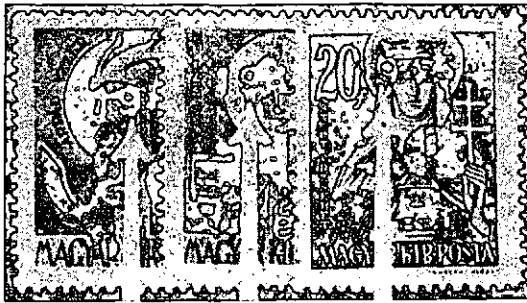
74. ábra

c) Az „1945” évszám 9-esének feje a 34. bélyegen, bal oldalon alul „behordadt”, a tökéletlen maratás következtében (76. ábra).

d) *Alul* nyitott vagy elvékonyodott 0-k itt is előfordulnak, a „20” érték-számban, az ív 31., 72., 74. és 97. bélyegén, míg felül nyitott 0-t találunk a 25. bélyegen. A 74. bélyegen a 0 gyakran *felül* is nyitott (77. ábra).

3. 3. 3.

4. 4. 4.

75. ábra

34.

34.

34.

76. ábra

e) A „fillér” értékjelzés „f” betűjének alsó szára balról jobbra lefelé, átlós irányban gyakran hiányos, az ív 52. bélyegén (78. ábra).

f) Míg az előzőekben ismertetett eltérések maratósi hibákból, vagy a retusálás közben hibásan fedett ábra-részecskékből adódtak, addig a 98. bélyegen a 100-as negatív retusálási hiányából eredő kis *lemezhibát* találunk, a „20” értékszám 2-es számjegyétől balra lenn, kis színes folt formájában (79. ábra). Előfordulása tipikus.

g) Hasonlóan tipikus előfordulás, s a 20 filléres lemez ismertebb *hibája*, az ív 70. bélyegén, az előző pontban már ismertetett retusálási hiányból adódó, a felülnyomás vörös színével egyező, 1,3 mm-es kampós vonal (félhold), mely közel vízszintesen helyezkedik el a „fillér” értékjelzés „r” betűje alatt (80. ábra).

31.

72.

74.

97.

25.

77. ábra

52.

52.

52.

78. ábra

98.

98.

79. ábra

98.

70.

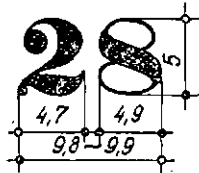
70.

80. ábra

70.

28 filléres lemez

81. ábra

Felhasználták 28 fillér az 5 filléren H ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 203,5 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246,5 mm.

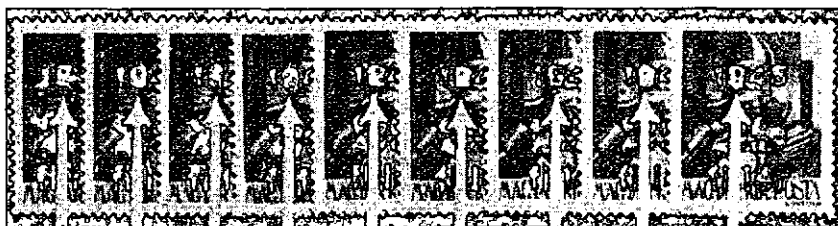
Ismertetőjelek

a) Zárt 9-eseket találunk az „1945” évszámiban, az *első* függőleges sorban, az ív 1., 31., 41., 71. és 91. továbbá a hetedik függőleges sor minden bélyegén, kivéve a 47.-et (82. ábra).

b) Úgy látszik, hogy a 28 filléres lemez kopírozása és maratása nem a legkitűnőbbben sikerült, mert a felsoroltakon kívül nyolc bélyeg kivételével az ív valamennyi bélyegén a 9-esek kisebb vagy nagyobb mértékben zártak. Ez a *nyolc* darab szépen kiretusált, erősen nyitott, s jellegzetes formájú 9-es számjegy az ív 10., 11., 21., 47., 51., 61., 70. és 81. bélyegén helyezkedik el, mint a lemez tipikus ismertetőjele (83. ábra). A retusálást bizonyítja, hogy közöttük foglalnak helyet az első és hetedik függőleges sor azon bélyegei, melyek az *a*-ban nem szerepelnek.

1. 31. 41. 71. 91.

7. 17. 27. 37. 57. 67. 77. 87. 97.

82. ábra

10. 11. 21. 47. 51. 61. 70. 81.

83. ábra

c) A 81. bélyeg 28-as értékszám 2-esének foje fenn, a jobb oldalon, retusálás következtében horpadt (84. ábra).

d) Az ív 88. bélyegén a 28-as értékszám 8-asának alsó és felső szára a vastag szárral való találkozás előtt megvastagodott (85. ábra).

84.

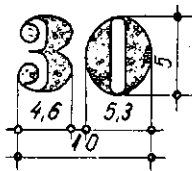
84. ábra

88.

85. ábra

30 filléres lemez

86. ábra

Felhasználták a 30 f/30 f H, 30 f/30 f M, 30 f/30 f N ívek nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 203,5 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246,5 mm.

Ismertetőjelek

a) Zárt 9-esek az „1945” évszámban az ív 1., 11., 41., 61., 71., 81. és 91., valamint a 17., 27., 47., 57., 77., 87., és 97., továbbá a 45., 75. és 78. bélyegén (87a–c. ábra).

b) Az ív 18. bélyegén az „1945” évszám 1-esének bal felső sarka, valamint a 9-es számjegy is hiányos (88. ábra).

1.

11.

41.

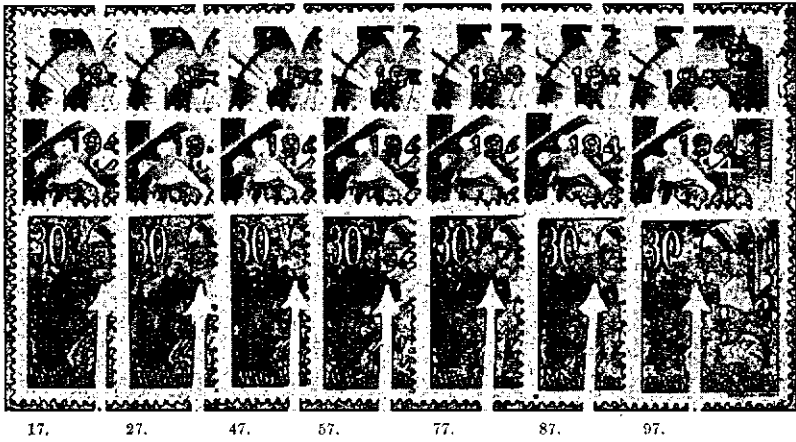
61.

71.

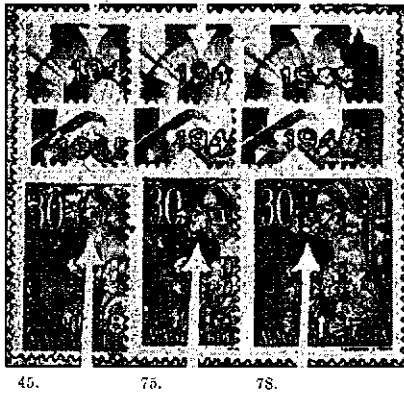
81.

91.

87a. ábra

87b. ábra

87c. ábra

18.

18.

18.

88. ábra

c) A 71. bélyegen az „1945” évszám 1-esének kampója retusálás következtében igen hosszú (1 mm) és különleges formájú. Ez a forma egyedülálló az Athenaeum nyomda 17 lemezének 1700 db 1-cse között. Valami kevés hasonlatosságot mutat a hamisított felülnyomatok szedésről nyomott 1-esével (89. ábra).

d) Ugyancsak különleges és a lemezre jellemző, tipikus alakú 1-es fordul elő az ív 31. és 88. bélyegen. Az 1-es számjegy leretusált felső kampója helyett csak kis, hegyes *csontot* észlelhetünk (90a., b. ábra).

e) Az ív 7., 15. és 37. bélyegén az „1945” évszám 9-esén a fej alsó külső részét egyenesre retusálták (91. ábra).

f) Az ív 9. és 67. bélyegén viszont a 9-es számjegy alsó szára kapott retusálás következtében tipikus formát (92a., b. ábra).

g) Az ív 32. bélyegén a „30” értékszám 3-asának jobb felső szárán, a 24. bélyegén pedig felső pontjának bal oldalán, a felülnyomatban kis körökk hiány mutatkozik (93. ábra).

71.

71.

71.

89. ábra

31.

31.

31.

90a. ábra

88. 88. 88.

90b. ábra

7.

15.

37.

91. ábra

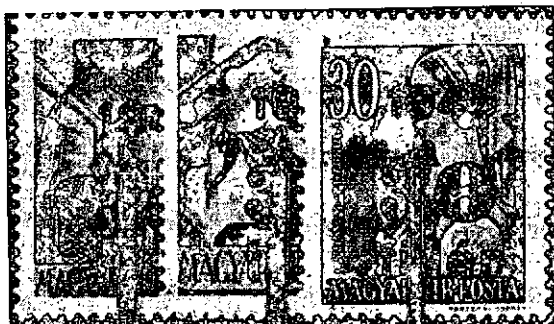

9. 9. 9.

92a. ábra

h) A „30” értékszám 3-as számjegyének alsó pontja szabadon áll, és a 0 felül nyitott, az iv 91. bélyegén (94. ábra).

i) A 3-as számjegy felső pontja szabadon álló a 92. és 97. bélyegen (94. ábra).

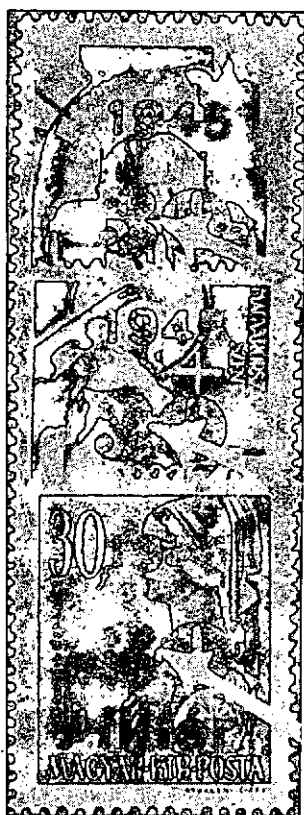

67.

67.

67.

92b. ábra

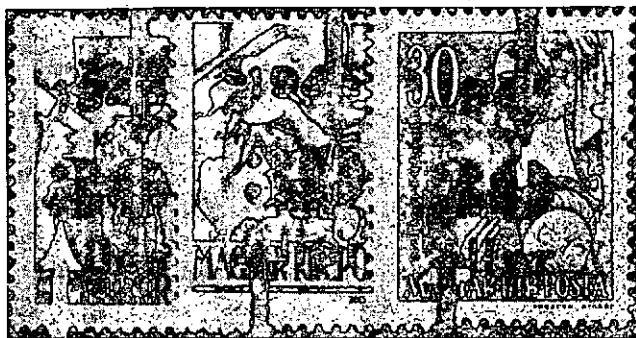

94.

97.

93. ábra

91.

91.

91.

92.

92.

92.

97.

97.

97.

94. ábra

j) Az ív 37. bélyegén a 0 *alul* nyitott (95. ábra).

k) Végül az ív 100. bélyegén a 0 jobb oldalának külső görbületét, valamint az „r” betű pontját *egyenesre* retusálták (95. ábra).

37.

37.

37.

100.

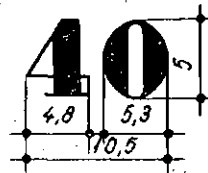
100.

100.

95. ábra

40 filléres lemez

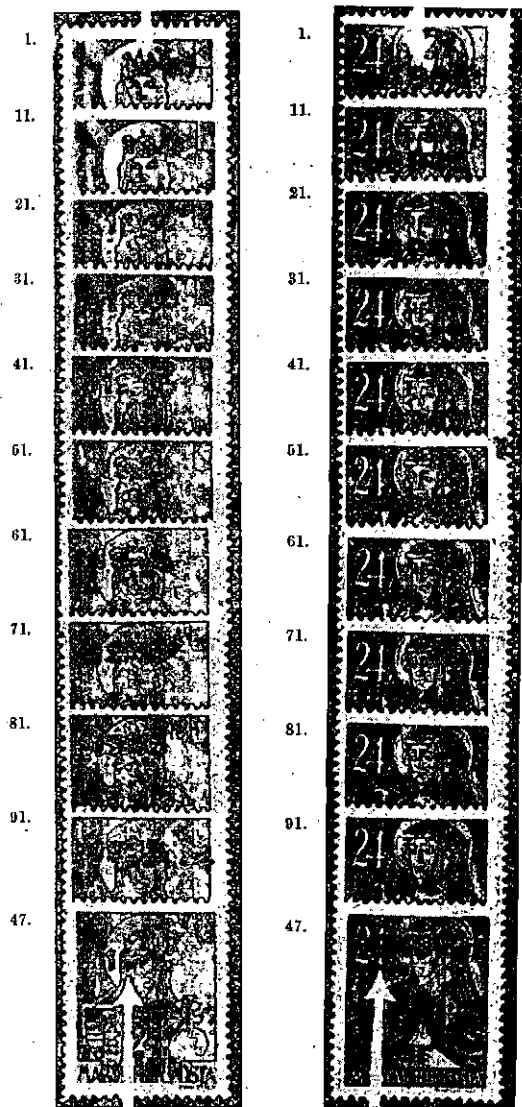

96. ábra

Felhasználták a 40 f/24 f H, 40 f/24 f N forgalmi, valamint a 40 f/12 f, 40 f/16 f és 46 f/18 f portóívek nyomásához.

A felülynyomat teljes szélessége 203,5—204,5 mm.

A felülynyomat teljes magassága 246—247 mm.

97. ábra

Ismertetőjelek

a) A 40 filléres nyomólemez sajátossága abban mutatkozik, hogy az „1945” évszám 9-esei igen jó rajzolatú, nyitott számjegyek.

Az egyik tipikusnak nevezhető, s a későbbi lemezekben is folyamatosan ismétlődő *első* és *hetedik* függőleges sor zárt 9-esei itt nem mutatkoznak, sőt

az első függőleges sor minden egyes 9-ese *jelleztesnek* minősíthető, elvékonyodó szárú, *nyitott* 9-es. Ehhez hasonlók a *hetedik* függőleges sor erősen nyitott 9-esei. Ez legjobban a 47. bélyegen figyelhető meg (97. ábra).

Ezekből a jelenségekből arra kell következtetnünk, hogy a 40 filléres lemez százasa, de elsősorban az *első tízes csík negatívját* erősen retusálták. Új, második tízes szedés készítése nem valószínű.

b) Viszonylag gyengén zárt 9-essel az „1945” évszámban csak az ív 99. bélyegén találkozunk (98. ábra).

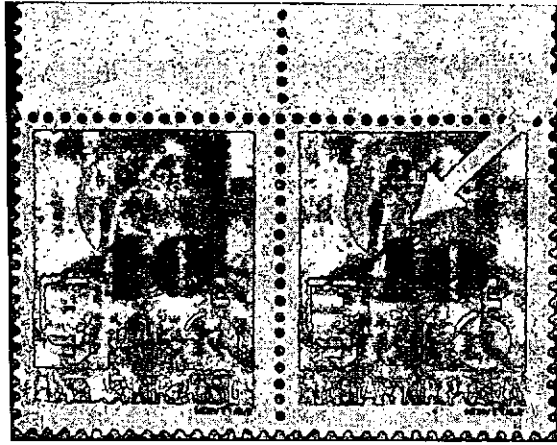
98. ábra

c) A 40 filléres nyomólemez egyik érdekes, s már korábban a gyűjtők által is ismert *sérülése* az ív 7. bélyegén van. Feltételezhetően a nyomólemez felszegezésekor a lemez szélén elhelyezkedő hetedik „40”-es számjegy 4-ese ütést kapott, s ellapulva, kissé jobbra dőlve erősen deformálódott. Így méretei megnagyobbodtak. A 4-es számjegy függőleges szára a szokásos 2 mm helyett 2,3—2,4 mm, magassága pedig a szabványos 5 mm helyett 5,3—5,4 mm, s a „40” értékszám teljes szélessége 4,8 mm helyett 5 mm lett. Az értékszám 0-jának méretei változatlanok (99. ábra).

d) A lemez másik, ugyancsak már korábban ismert, *jelleztes ismertetőjelét* az ív 44. bélyegén észlelhetjük. A „40” értékszám 4-esének függőleges vastag szára a jobb felső sarkán hiányos. A vonalvezetés gömbölyedségét figyelembe véve retusálásra kell következtetnünk. Minthogy minden íven előfordul, bizonyára nem későbbi lemezsérülés eredménye (100a. ábra).

e) Az ív 78. bélyegén a 4-es számjegy bal oldali vízszintes szára a későbbi nyomások során már nem érinti a függőleges vastag szárát (100b. ábra).

f) Végül az ív 37., 47. és 77. bélyegein a „40” értékszám 0-i felül nyitottak (101. ábra), a 77.-en ezen felül a 4-es ferde szára hiányos.

6.

7.

8.

7.

99. ábra

44.

44.

100a. ábra

78.

78.

100b. ábra

37.

37.

47.

47.

77.

77.

101. ábra

42 filléres lemez

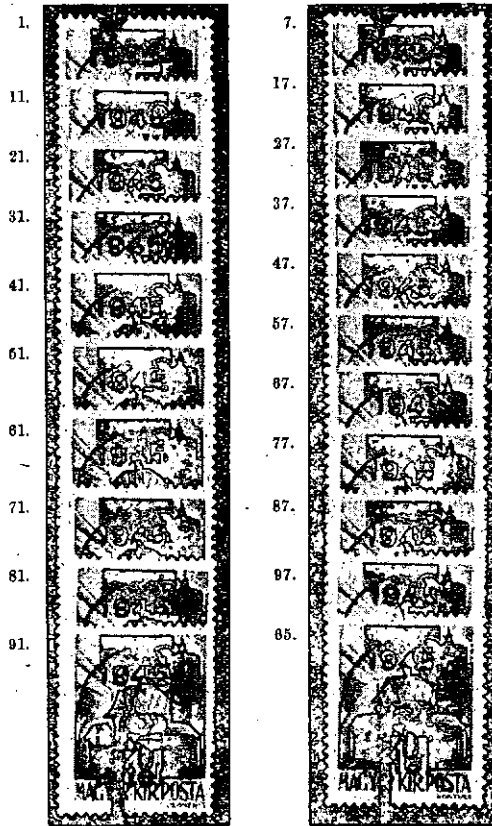

102. ábra

Felhasználták a 42 fillér a 20 filléren H ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 204,5—205 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246 mm.

103. ábra

Ismertetőjelek

a) Zárt 9-eseket találunk az „1945” évszámban, az ív *első* és *hetedik* függőleges sorának minden egyes bélyegén, továbbá a 65. bélyegen (103. ábra). A hetedik sor 9-esei gyengébben zártak. Egyébként a lemez jellemzője a nyitott, jó rajzolatú 9-es számok.

b) A „42” értékszám 2-es számjegyének pontja gyakran szabadon áll, főként a 49., 59., 80. és a 100. bélyegen (104. ábra).

49.

59.

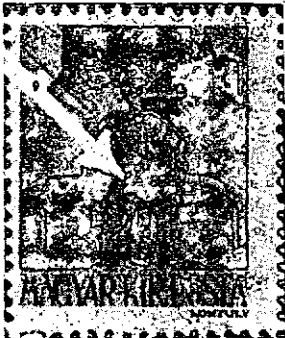

80.

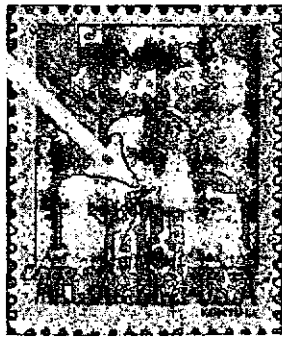

100.

104. ábra

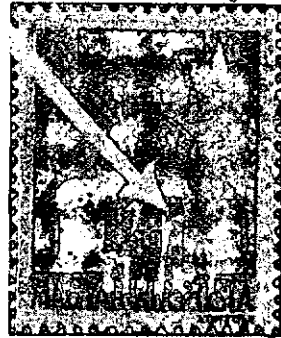

10.

78.

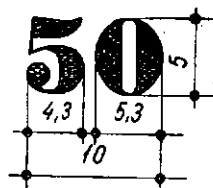
105. ábra

82.

c) Az ív három bélyegén, a 10., 79. és 82.-en az értékszám 2-esének alsó, elvékonyodó szárán mutatkozik tipikus folyamatossági hiány, mely hasonlóan a b)-ban említett hiányossággal együtt már a nyomólemez próbanyomatain is szerepel (105. ábra).

50 filléres lemez

106. ábra

Felhasználták az 50 f/50 f H és 50 f/50 f N ívek nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 203,5–204,5 mm.

A felülnyomat teljes magassága 247 mm.

Ismertetőjelek

a) Zárt 9-csek az ív első és hetedik függőleges sorának minden bélyegén, s az ív számos más helyén. Különösen zárt a 9-es a 73. bélyegen (107. ábra)

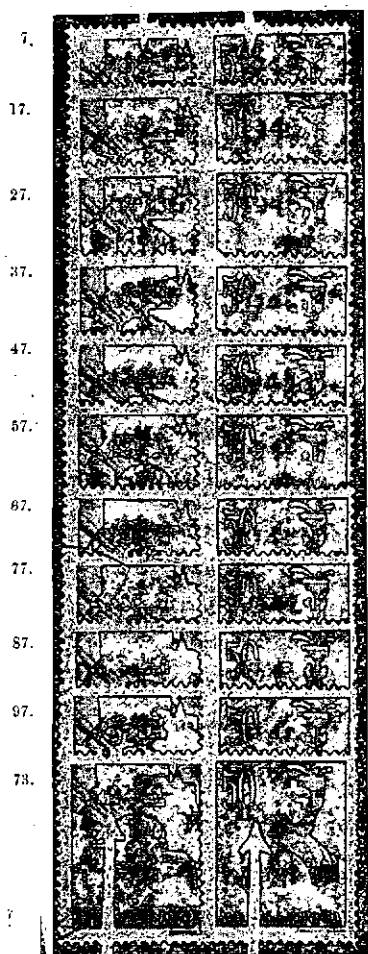
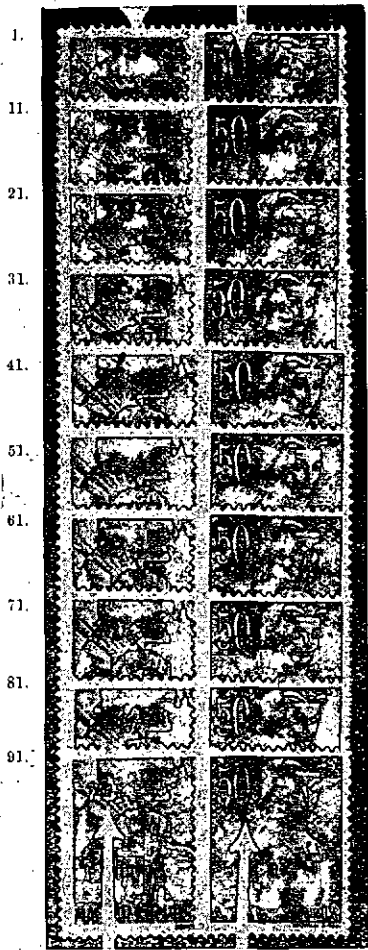
b) Az „50” értékszám 5-ös számjegyének vékony szárainál gyakran fordulnak elő folyamatossági hiányok, elsősorban elégtelen festékellátás miatt, ezért ezeket az előfordulásokat nem tekinthetjük tipikus ismertetőjeleknek. A 78. bélyeg 5-ös számjegyének a „zászló” alatti szakadása azonban már az 50 filléres lemez jellegzetességéhez tartozik (108. ábra).

c) Igen gyakoriak ennél a lemeznél a retusálásból származó nyitott 0-k az értékszámokban. Így alul nyitott 0-t találunk az ív 26., 36., 46., 56., 66., 72., 75., 82., 83., 85., 92., 93. és 94. bélyegén (109. ábra).

d) Felül nyitottak a 0-k az ív 15., 55. és 96. bélyegén. Ezen felül az 55. bélyeg 0-ja bal oldalon, fenn, kissé hiányos (110a–c. ábra).

e) Alul és felül nyitott a 0 az ív 16. és 86. bélyegén (111a. ábra).

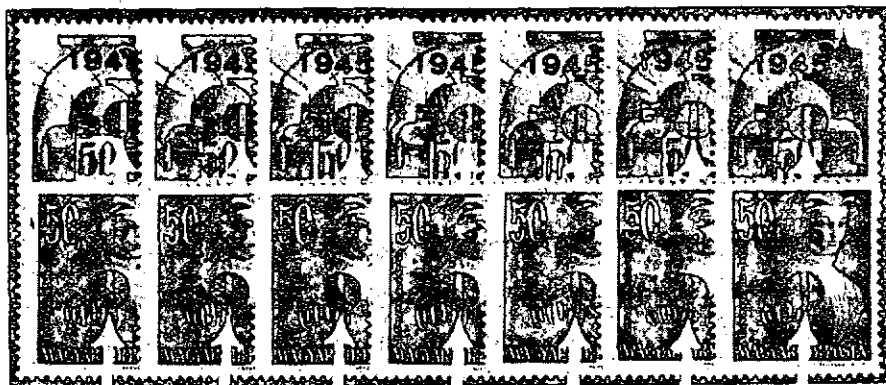
f) Az 50 filléres nyomólemezen érdekes lemezhiba mutatkozik az ív 22. bélyegén. A „fillér” értékjelzés „i” betűjének szárából alul, kb. 1 mm. hosszú, színes, ferde vonalka nyúlik ki, minthogy ezt a negatívon mutatkozó kis hibát nem retusálták (111b. ábra).

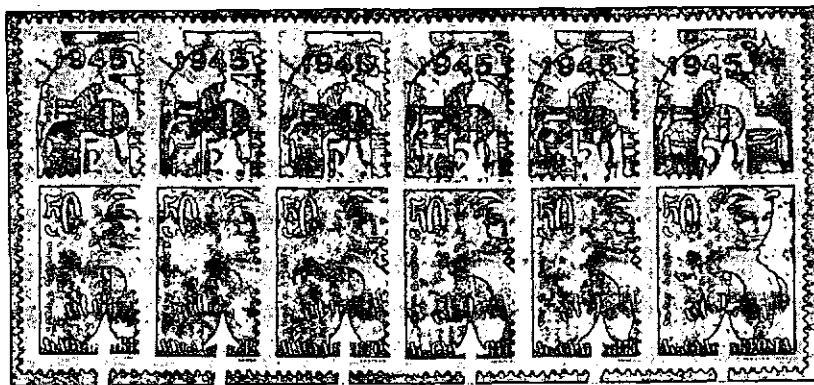
107. ábra

108. ábra

26. 36. 46. 56. 66. 72. 75.

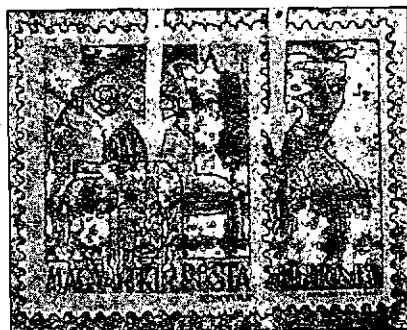
82. 83. 85. 92. 93. 94.

109. ábra

15.

110a. ábra

96.

110b. ábra

96.

65. 66.
110c. ábra

16. 16.

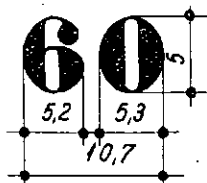
86. 86.

111a. ábra

22. 22.
111b. ábra

60 filléres lemez

112. ábra

Felhasználták a 60 fillér a 8 filléren, H forgalmi és a 60 fillér a 24 filléren portóív nyomáshoz.

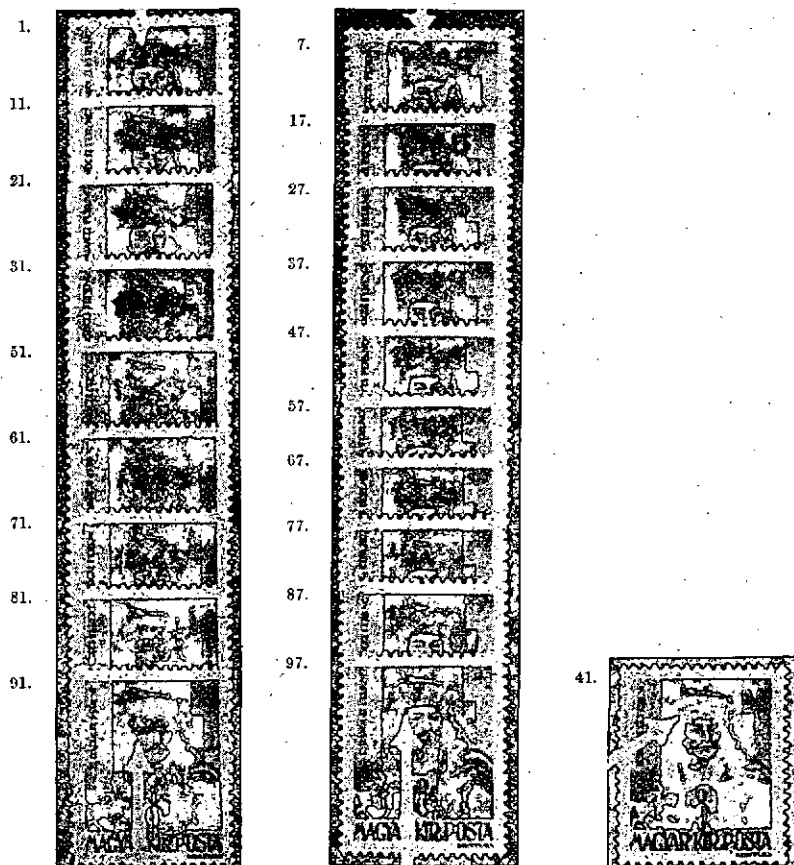
A felülnyomat teljes szélessége 203,5—206 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246,5—247 mm.

Ismertetőjelek

a) Zárt 9-esek az „1945” évszámban az ív első függőleges sorának minden értékén, kivéve 41.-et, melyet retusáltak, továbbá a *hetedik* függőleges sor minden bélyegén, s még számos más helyen is, de ez utóbbiak főleg eltömődés folytán jöttek létre a nagy példányszámú nyomásnál (113. ábra).

b) Igen gyakori a „60” értékszám vékony, összekötő vonalainak nyomathánya a gyenge minőségű festék, valamint a nyomólemez elégtelen festékellátása miatt. De számottevő tényezőként jelentkezik itt a nagy igénybevétel miatt a nyomólemez viszonylagos kopása is, hiszen a lemezzel közel 86.000 ívet nyomtak felül. Van azonban az ívnek néhány bélyege, melyen a *nyitott*

113. ábra

számjegyek rendszeresen ismétlődnek. Így *alul* nyitott 0-t találunk az ív 31., 41., 51., 71., 91. és 94. bélyegén (114. ábra).

c) A 0 *felül* nyitott a 95. és 99. bélyegen. Ez utóbbinál a 6-os számjegy pontja is szabadon áll (115. ábra).

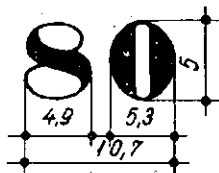

31. 41. 51. 71. 75. 91. 94.
114. ábra

95. 99.
115. ábra

80 filléres lemez

116. ábra

Felhasználták a 80 fillér a 80 filléren N forgalmi, és a 80 fillér a 30 filléren portóívek nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 204,5–205,5 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246–247 mm.

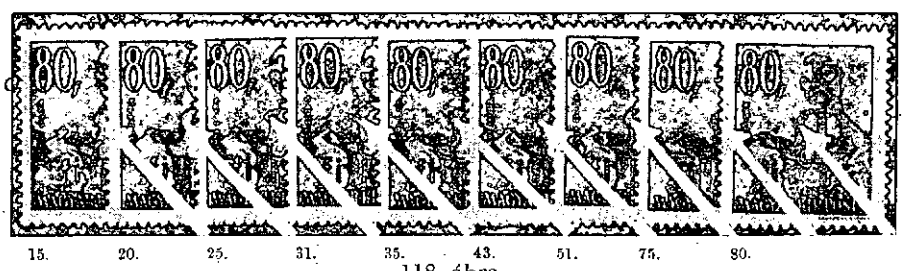
Ismertetőjelek

a) Zárt 9-esek az „1945” évszámban, az ív *első* és *hetedik* függőleges sorának minden bélyegén (117. ábra).

b) A „80” értékszám 8-asánál a felső hurok vékony szára jobb oldalon nem érinti a vastag szarát (nyitott), az ív 15., 20., 25., 31., 35., 43., 51., 75. és 80. bélyegén (118. ábra).

117. ábra

118. ábra

c) Felül erősen nyitott 0-t találunk az ív 84. és 85., s gyakran a 95. bélyegén (119. ábra).

d) A „80” értékszám 0-ja *alul* nyitott, az ív 16., 41., 75. és 91. bélyegén (119. ábra).

A fentiekben felsoroltakon kívül is gyakran találhatunk az íven nyitott 8-asokat és 0-kat, de ezek előfordulása nem a nyomólemeztől hibáival, hanem festékellátási hiányossággal függ össze. A nyomólemez érdekessége a „fillér” „i” betűinek kerek pontjai.

84.

85.

95.

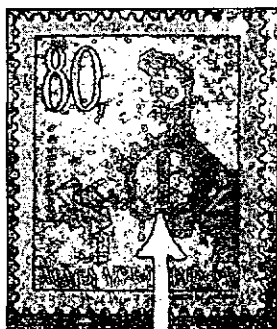
16.

41.

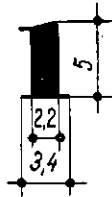
75.

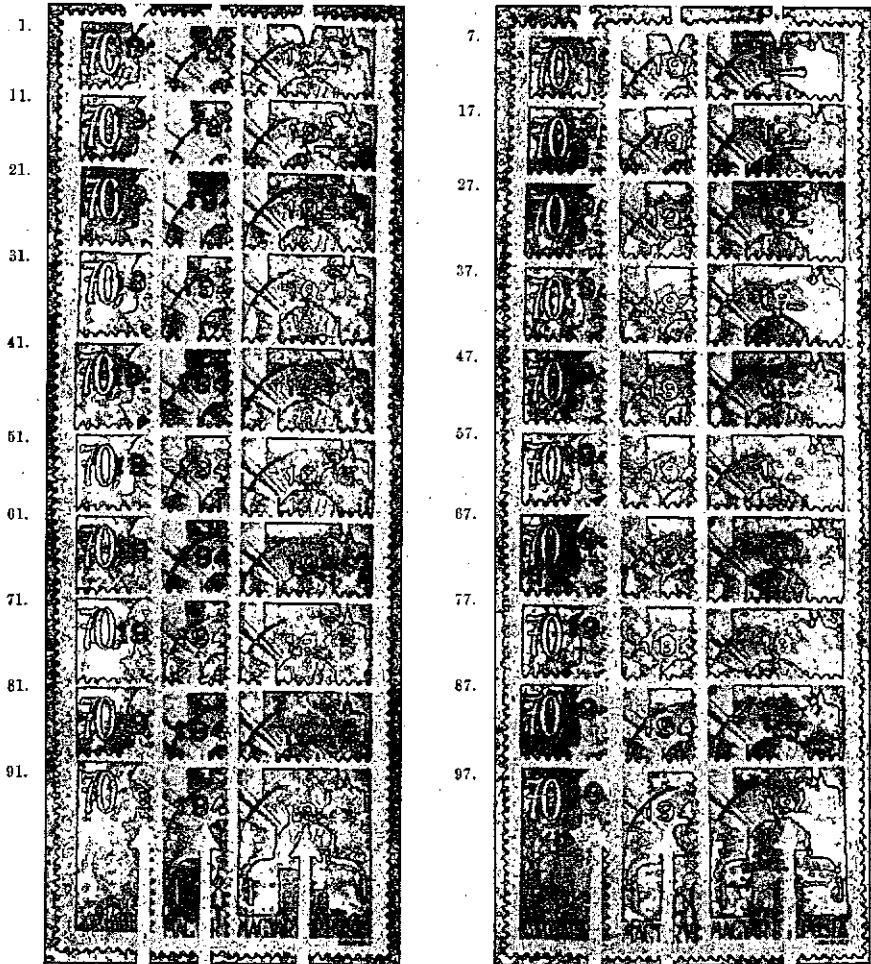
91.

119. ábra

1 pengős lemez

120. ábra

121. ábra

Felhasználták az 1 P/70 f N, 1 P/80 f H és 1 P/1 P H forgalmi, valamint 1 P/10 f és 1 P/40 f portóívek nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége⁷ 206,8—207,3 mm.

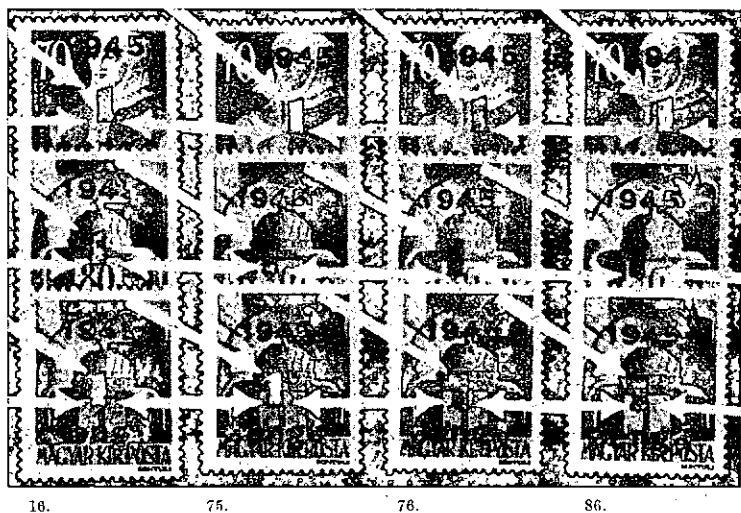
A felülnyomat teljes magassága⁸ 247—248 mm.

Ismertetőjelek

a) Zárt 9-esek az „1945” évszámban, az ív első és hetedik függőleges sorának minden bélyegén. A hetedik sor 9-esei aránylag gyengén zártak (121. ábra).

b) Az 1 pengős nyomólemez készítésekor az „1” értékszámot gyakran retusálták, s a lemez maratása sem sikerült a legjobban. A számjegy vékony vonalai, a felső kampó és a talpvonal számos esetben hiányoznak, s így nyomatuk sem látható. Elsősorban az ív 16., 75., 76. és 86. bélyegén fordulnak elő (122. ábra). Ehhez járult még a lemezzel végzett rendkívül sok, kb. 221 000 ív felülnyomása, s így a kopás következtében ezzel a hibával még számos esetben találkozhatunk, pl. a 22., 37., 45., 47., 82. és 93. bélyegen is.

c) Az „1” értékszám kampója a fent említett oknál fogva rendszerint hiányzik, az ív 90., 91., 92., 96. és 100. bélyegén (123. ábra).

122. Ábra

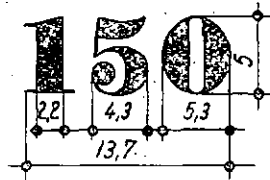
⁷ A teljes szélességet az ív első bélyegének „pengő” értékjelzés” „p” betűje és a tizedik bélyeg „6” betűje közötti legnagyobb távolsággal mértük.

⁸ A teljes magasságot az ív első bélyegén az „1945” évszám 4-esének fejtől a 91. bélyeg „pengő” értékjelzés „g” betűjének aljáig mértük.

123. ábra

150 filléres lemez

124. ábra

Felhasználták A 150 fillér a 6 filléren H forgalmi ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége⁹ 206,5 mm.

A felülnyomat teljes magassága¹⁰ 246,5 mm.

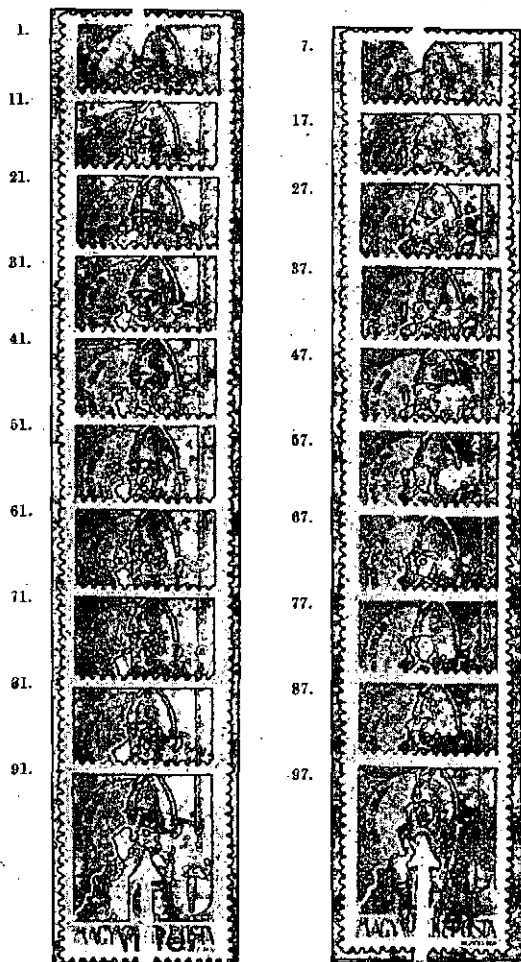
Ismertetőjelek

a) Zárt 9-osek az „1945” évszámban, az ív *első* és *hetedik* függőleges sorában minden bélyegen, azzal a megjegyzéssel, hogy a *hetedik* sor 9-esi gyengébben zártak (125. ábra).

b) Tipikus lemezhiba van az ív 51. bélyegén. Az „1945” évszám 1-ese alatt, azt alig érintően kb. 1 mm-es vízszintes, két végén lefelé hajló, vékony, színes vonalkát észlelhetünk, minthogy a negatívnak ezt a hibáját elmulasztották retusálni (126. ábra).

⁹ A teljes szélességet az ív első bélyegén levő „150” értékszám 1-esének bal függőleges oldalától a tizedik bélyeg 0-jának jobb külső széléig mértük.

¹⁰ Mint a „fillér” értékjelzésű bélyegeknél.

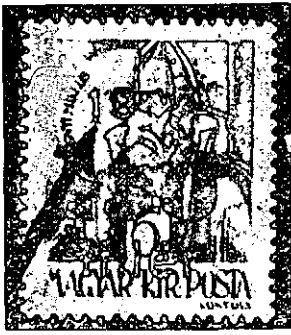

125. ábra

c) Jellegzetes, maratásból eredő hibája a 150 filléres lemeznek az „1945” évszám 1-esének a függőleges szár közepe táján történt erős *elvékonyodása*, az ív 29. bélyegén (126. ábra).

d) Azonos eredetű sérülést tapasztalhatunk az ív 48. bélyegén, az „1945” évszámában. Itt a 9-es számjegy alsó, belső, valamint az 5-ös számjegy alsó száran is mutatkozik hiányosság (126. ábra).

e) Hasonlóképpen maratásból adódó kettős sérülést észlelhetünk az „1945” évszámában, az ív 99. bélyegén is. A 9-es számjegy feje belső oldalán, és a 4-es számjegy bal oldalán kissé hiányos (126. ábra).

51.

29.

48.

99.

126. ábra

f) A „150” értékszám 5-ösének két maradási hibája mutatkozik az íven. A 6. bélyeg 5-öse jobb oldalon, a 18. bélyeg 5-ösének pontja jobb oldalon hiányos (127. ábra).

6.

18.

127. ábra

31.

41.

128. ábra

g) Gyakori az 5-ös számjegy vékony vonalainak folytonossági hiánya az ív 31. és 41. bélyegén, melynek következtében az 5-ös számjegy pontja szabadon áll (128. ábra).

21.

75.

85.

90.

95.

129. ábra

h) A 21., 75., 85., 90. és 95. bélyegen viszont az 5-ös számjegy függőleges szárától induló vékony vonal nyomata hiányzik (129. ábra).

i) Természetesen ennél a lemeznél sem hiányoznak a „150” értékszám nyitott „0”-i. Alul nyitott 0-t találunk az ív 6, 81., 84. és 85. bélyegén (130. ábra).

j) Felül nyitott a 0 az ív 95., míg alul és felül nyitott a 86. és 96. bélyegén (131. ábra).

80.

81.

84.

85.

130. ábra

95.

96.

131. ábra

98.

2 pengős lemez

132. ábra

Felhasználták a 2 P/2 P H forgalmi, valamint 2 P/20 f, 2 P50 f, 2 P/60 f portóívek nyomásához.

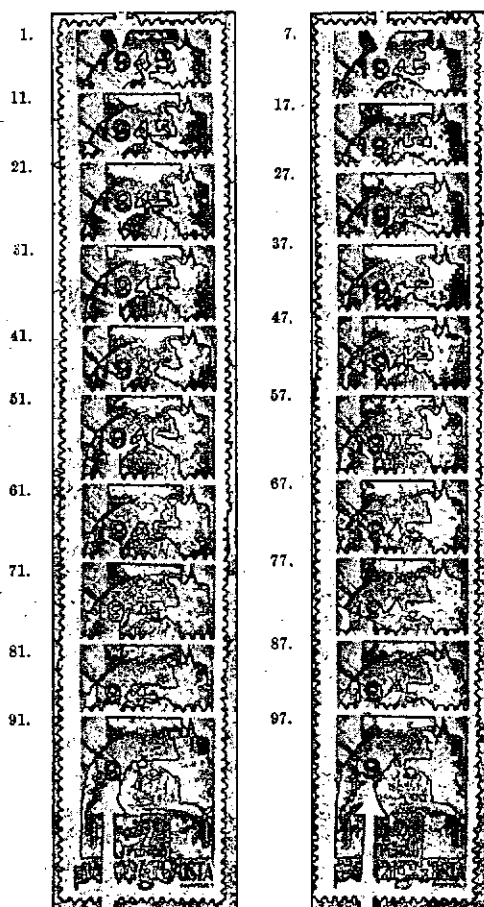
A felülnyomat teljes szélessége 206,5—207,5 mm.

A felülnyomat teljes magassága 248—248,5 mm.

Ismertetőjelek

a) Erősen zárt 9-csek az „1945” évszámban, az ív *első* és *hetedik* függőleges sorának valamennyi bélyegén. A hetedik sorban itt is gyengébben zártak a 9-csek (133. ábra).

b) Az ív 92. bélyegén az „1945” évszám 9-cse jobb oldalán bemaródott. hiányos (134. ábra).

133. ábra

c) Igen gyakran találkozunk a „2” értékszám érdekes változatával az ív 4. és 94. bélyegén. A 2-es számjegy pontjából kiinduló vékony vonal rendes esetben a kör görbületét követve enyhén hajló ívben halad. Az említett két bélyegen a pontból kiinduló vékony vonal majdnem merőlegesen emelkedik, majd hirtelen jobbra hajlik, s így szögletessé válik. Ez az eltérés valószínűleg a nyomólemeztől való távolodásból ered (134. ábra).

134. ábra

d) A 2-es számjegy vékony vonalainak hiányos nyomata itt is gyakori jelenség, különösen az ív 1., 6., 34. és 83. bélyegén a pont utáni vékony vonalnál, melynek következményeként a számjegy pontja szabadon áll (135 a., b. ábra).

e) Még gyakoribb az alsó vékony szár hiányos nyomata a számjegy talpa előtt, az ív 18., 19., 41., 46., 58., 68., 79., 87., 97. és 100. bélyegén, ami az elvkonyodott szár gyenge festékellátásának következménye (136. ábra).

135a. ábra

83.

135b. ábra

18.

19.

41.

46.

58.

68.

79.

86.

97.

100.

136. ábra

3 pengős lemez

137. ábra

Felhasználták a 3 pengő a 3 filléren H ív nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 206—206,5 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246,5—247,5 mm.

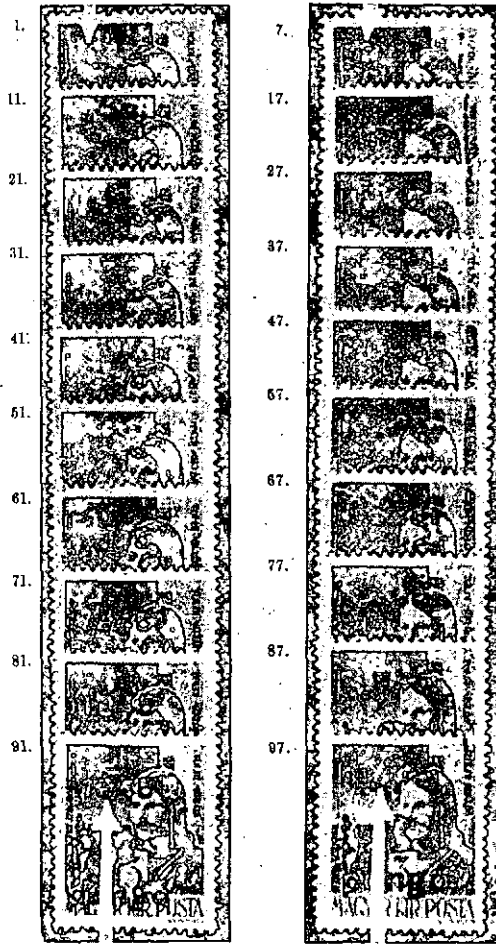
Ismertetőjelek

a) Zárt 9-esek az „1945” évszámban, az ív *első* és *hetedik* függőleges sorának összes bélyegén, valamint egyéb bélyegeken is (138. ábra).

b) Az ív 34. bélyegén, az „1945” évszám 9-esének alsó szára erősen retusált, a vége felé elvastagodó (139a. ábra).

c) A „3” értékszám felső pontja szabadon áll az ív 78., és néha a 85. bélyegén (139a. ábra).

d) Maratásból származó kis hiányosság mutatkozik a „3” értékszám felső vastag szárának jobb oldalán, az ív 76. bélyegén (139b. ábra).

138. ábra

139a. ábra

76.

139b. ábra

5 pengős lemez

140. ábra

Felhasználták az 5 pengő az 5 pengőn H ív nyomásához.
A felülnyomat teljes szélessége 205—206 mm.
A felülnyomat teljes magassága 246,8—247,2 mm.

Ismertetőjelek:

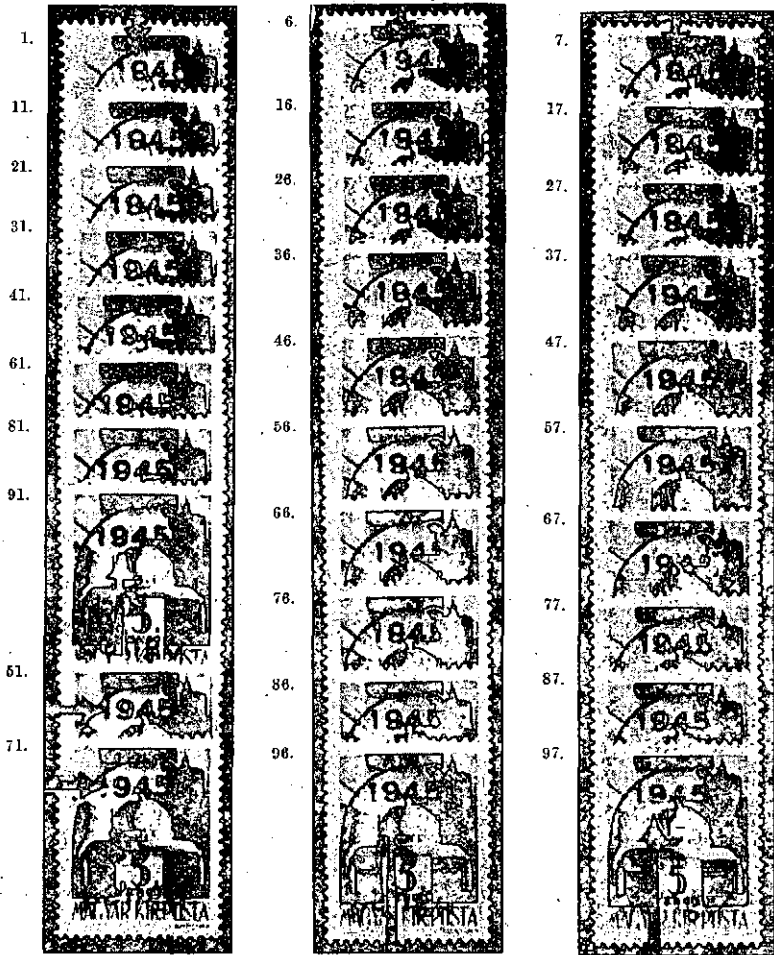
a) Az „1945” évszám zárt 9-esei az ív 1., 11., 21., 31., 41., 61., 81. és 91., valamint a *hetedik* függőleges sor minden bélyegén. Megjegyzendő, hogy a *hatodik* függőleges sor bélyegein is gyengén zártak a 9-esek, míg az 51. és 71. bélyegen a 9-est retusálással javították, s így nyitott (141. ábra).

b) Az „1945” évszám 1-esének függőleges szárát *alul*, átlós irányban rövidebbre, 2,7 mm helyett 2,4—2,5 mm-re retusálták, az ív 10., 20., 30. és 40. bélyegén (142a. ábra).

Ez a retusálási hiba valószínűleg a tízes csík negatívján történt, s a másolás folytán ismétlődött, mert e hiba nyomai a *tizedik* függőleges sor többi bélyegén is, bár nem ilyen nagy mértékben, de fellelhetők. A 60., 70., 80., 90. és 100. bélyegképen ezt a hibát a százas negatívon bizonyos mértékig javították, de ennek ellenére *felül* rövidebb maradt.

Azonos eredetű kis hibát észlelhetünk a *negyedik* függőleges sor minden bélyegén, ahol az első tízes csíkon az „1945” évszám 9-eseit alul egyenesre retusálták (142b. ábra).

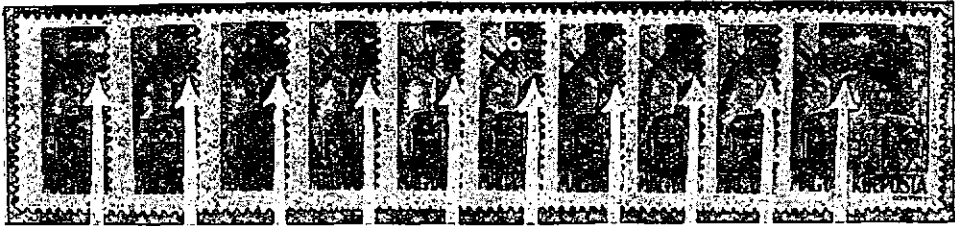
c) Az „5” értékszám zászlójának bal felső sarka hiányzik az ív 80., 85., 90. és 95. bélyegén (143. ábra).

141. ábra

142a. ábra

4. 14. 24. 34. 44. 54. 64. 74. 84. 94.

142b. ábra

80. 85. 90. 95.

143. ábra

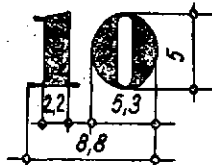

5. 100.

144. ábra

d) Az ív 5. bélyegén, az „5” értékszám pontjának bal oldalán, a 100. bélyegen pedig a számjegy jobb oldalán mutatkozik maratásból eredő kis hiányosság (144. ábra).

10 pengős lemez

145. ábra

Felhasználva a 10 pengő a 2 filléren a H ív nyomásához.

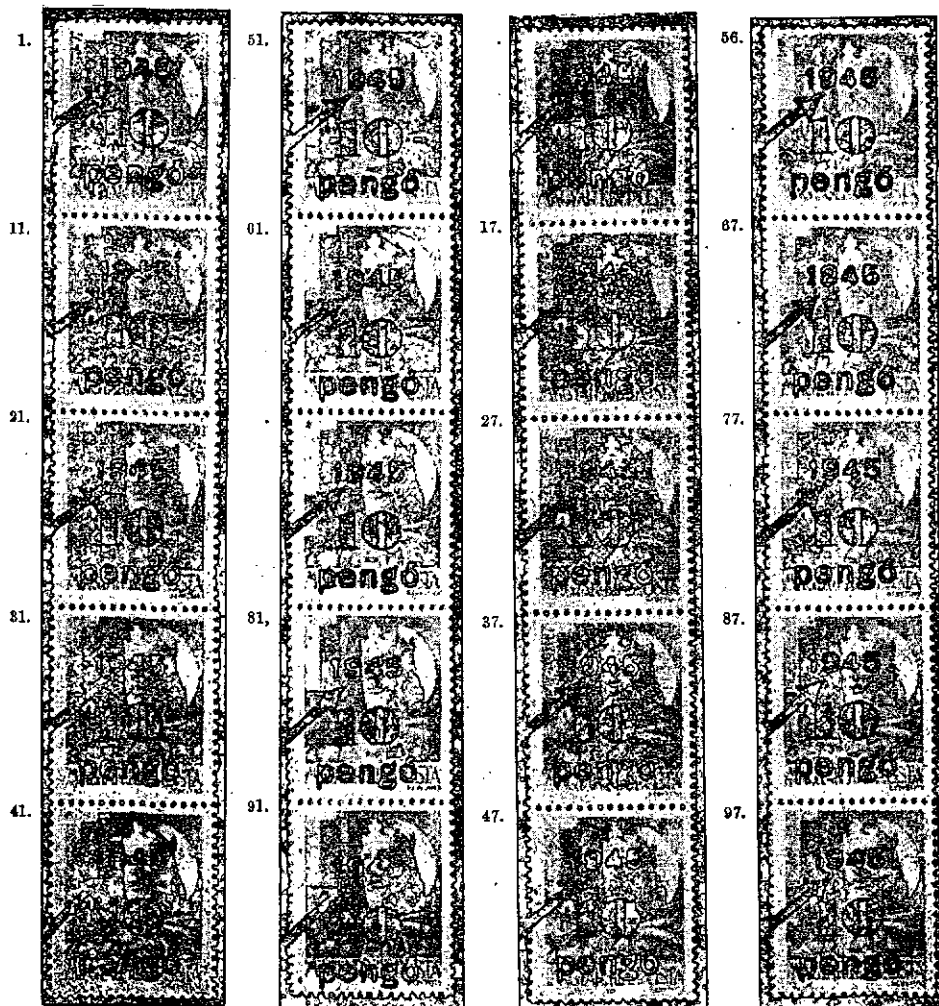
A felülnyomat teljes szélessége 205 mm.

A felülnyomat teljes magassága 248—248,5 mm.

Megjegyzendő, hogy a „10” értékszám méretei megegyeznek a II. típusú 10 filléres lemez „10” értékszámának méreteivel.

Ismertetőjelek

a) Zárt 9-esek az „1945” évszámban, az ív első és hetedik függőleges sorának valamennyi bélyegén (146. ábra).

146. ábra

b) Az „1945” évszám 1-esének függőleges szára alul, átlós irányban hiányos, az ív 31. (gyengébben a 20., 30. és 40.), a jobb oldalon pedig két helyen is hiányos a hibás maratás folytán a 67. bélyegén (147. ábra).

c) A „10” értékszám 1-esének kampója igen rövid vagy teljescsen hiányzik, a nyolcadik függőleges sor néhány, pontosan az ív 8., 18., 28., 38., 48., 58. és a 80. bélyegén (148. ábra).

d) A második függőleges sor minden bélyegén viszont az „1” értékszám vékony, bal oldali talpvonala hiányzik (148. ábra).

Mind a c), mind a d) pontban foglalt hiányosság már a tízes szedésről készült próbanyomatnál is megállapítható. Ezt a kezdeti hibát a tízes csík krétanyomatáról készített és sokszorosított fotók a 100-as ív nyolcadik és második függőleges sorának valamennyi bélyegére átvitték. De míg a százas negatívon a második függőleges sor bélyegein retusálással végzett javítás nem történt, addig a nyolcadik függőleges sor 68., 78., 88. és 98. bélyegén ezt a hiányosságot már megszüntették.

Mivel ez a két számjegyváltozat a 10 pengős lemez *tipikus* esete, ezeknek elkülönítő megjelölése a szabályos 1-es értékszámától szükségesnek mutatkozik, annál is inkább, hogy a *hamisítványoktól* való megkülönböztetésük könnyebbé váljék.

Ezek szerint a 10 pengős lemez (II. típusú „10”) értékszámának két altípusa van:

II. típus Szabályos formájú 1-es, kampóval, alul teljes talpvonallal.

IIa. altípus Az 1-es számjegy felül kampó nélkül.

IIb. altípus Az 1-es számjegy alul talpvonal nélkül (149. ábra).

e) A „10” értékszámiban maratásból eredő hibát észlelhetünk az ív 15. bélyegén, ahol a 0 bal felső, külső oldalán kis hiányosság mutatkozik (150. ábra).

f) Végül *alul* nyitott 0-t találunk az értékszámiban az ív 77., 78. és 81. bélyegén (150. ábra).

20.

31.

67.

147. ábra

8.

80.

22.

92.

148. ábra

11. típus.

11a. altípus.

11b. altípus.

149. ábra

15.

77.

78.

81.

150. ábra

A FELÜLNYOMATOK VÁLTOZATAI

A felülnyomatok színváltozatai

A felülnyomatok színváltozatainak vizsgálatánál a fekete színnel felülnyomott bélyegek különösebb figyelmet nem érdemelnek. A nyomáshoz felhasznált fekete festék viszonylag egyöntetű. A bélyegek ferdén fényforrás felé fordítva kissé fényes színt mutatnak. Fénytelen, koromfekete felülnyomatokkal is találkozhatunk, ezeket azonban nem szabad összetéveszteni a vízben kiázott, fénytelen, frissességüket elveszített fekete felülnyomású példányokkal.

A felülnyomat vörös színe a több milliós példányszámot elért egyes címleteknél már igen széles színskálát mutat. A *színváltozatok oka* a különböző minőségű festék és oldószer alkalmazása, a gyári recept nélkül végzett gyakori festék keverés, a gépterem hőmérséklet és páratartalom ingadozása, a festék száradás gyorsasága, a különböző napszakokban változó megvilágítás mellett végzett színpróbák, s végül, mint igen döntő tényező az *alapszínezés* kék és sárga színének változatossága, valamint maguknak a különböző időpontokban nyomott *alpbélyegeknél* *színváltozatai*.

A korábbi szakirodalom gyakran vitatott témája volt a sorozat vörös felülnyomatú bélyegeinek helyes színskálája. Általában, három fő szín mellett foglaltak állást, mégpedig a karminvörös, liláskarmin és cinóbervörös megkülönböztetése mellett. Két évtizedes elemző munka, valamint a korábbi véleményeknek meglehetősen figyelmen kívül hagyott két fontos tényezője, nevezetesen az *alpbélyegek* és az *alapszínezések* színváltozatainak figyelembe vétele arra az eredményre vezettek, hogy a vörös felülnyomásokat két fő színcsoportra osszuk.

I. A *karminvörös* szín, mely a vöröses ibolyától a sötét karminon át a barnáskarminig terjed. Ezzel a színnel előfordul a sorozatban megjelent *valamennyi*, tehát 19 féle vörös felülnyomatú bélyeg.

II. A *cinóbervörös* szín, mely sötét narancsvörösig terjedhet. Nem tévesztendő össze a *téglavörös* színnel, melyet az Athenaeum nyomda *nem* használt.

Cinóbervörös felülnyomattal következő bélyegek ismertek 10 f/4 f H, 40 f/24 f H, 42 f/20 f H, 50 f/50 f H, 60 f/8 f H, 1 P/80 f H, 1 P/1 P H, 150 f/6 f H, 2 P/2 P H és 3 P/3 f H.

Ha a vörös színváltozatoknak az egyes értékeken belüli előfordulásait a példányszámokkal összefüggésben vizsgáljuk, igazolva látjuk azon feltevésünket, hogy az egyes címleteket nem egyszerre nyomták, hanem csak bizonyos, a pillanatnyi szükségletnek megfelelő mennyiségben. A fennmaradt íveket ezután látták el az akkor már más színárnyalatban készített felülnyomással, s bocsátották elkészültük után folyamatosan forgalomba. Ezért lehetséges az, hogy a nagy példányszámban nyomott címleteknél nagyobb a színváltozatok száma is, míg a kisebb példányszámú címleteknél színváltozat nem fordul elő, vagy csak elvétve akad, mint például a 150 f/6 f H értéknél.

Elcsúszott felülnyomatok

Ha a felülnyomandó bélyegívet hibásan, nem a megfelelő helyre fogták fel a nyomólapon, hanem valamelyik irányban *elcsúszva*, ami a gyors munka hevében gyakran előfordult, akkor a *felülnyomat képe* a bélyegíven szabálytalan formában, valamelyik irányba *elcsúszva* jelent meg.

Ennél a kiadásnál gyakoriak az ív felső vagy alsó széle felé, jobbra vagy balra elcsúszott, valamint a kisebb vagy nagyobb mértékben átlós irányban, tehát *ferdén nyomott felülnyomatok*.

Ezek a felülnyomat elcsúszások lehetnek *részlegesek*, vagy *teljesek*, aszerint, hogy a felülnyomat egy része hiányzik vagy cserélődött fel a bélyegen, vagy pedig az elcsúszás olyan nagymérvű, hogy az íven teljes bélyegképek maradtak felülnyomás nélkül.

A *részleges felülnyomat elcsúszások* közül filatéliai érdeklődésre számot tartók azok a példányok, melyeken a felülnyomat három sorának legalább egy sora került az íven s így az egyes bélyegeken is feljebb, vagy lejjebb.

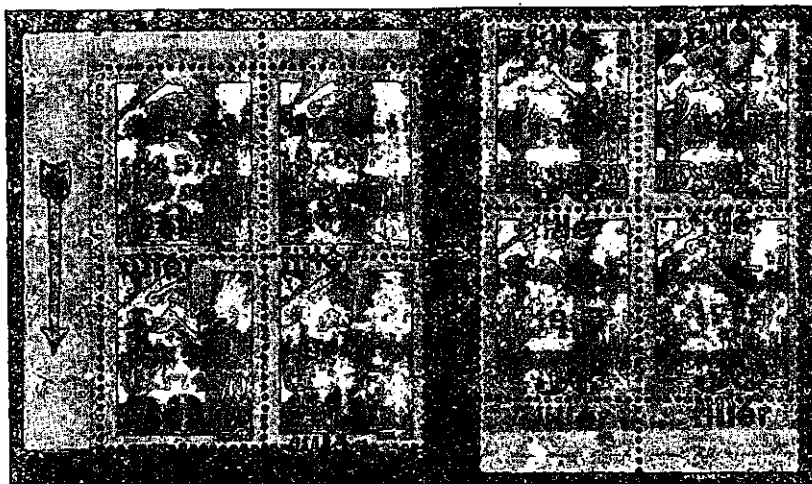
151. ábra

A feliratnak egy sorral *felfelé* történt elcsúszásánál a felülnyomat szövege megváltozott. Az első kilenc vízszintes sorban fekvő valamennyi bélyegen (1—90.) az „1945 — 10 — fillér” helyett „10 — fillér — 1945” szöveg olvasható míg az utolsó vízszintes sor bélyegeinek felirata „10 — fillér” (151. ábra).

A feliratnak egy sorral *lefelé* történt elcsúszásánál a következőképpen változik a bélyegek feliratának szövege. A felső vízszintes sor bélyegei (1—10.) „1945 — 10”, míg az ív összes többi bélyegén (11—100.) „fillér — 1945 — 10” szöveg mutatkozik (152. ábra). Ilyen *egy felírat soros* elcsúszás a sorozat valamennyi bélyegén ismert.

Kisebb mérvű elcsúszás esetében a bélyegeken négy sorban mutatkozik felirat, de az alsó és felső szövegrész nem teljes (153. ábra).

Az 1 P/80 f H ív két feliratsornyi lefelé történt elcsúszása ismeretes s valószínűleg más címletű ívek is előfordultak hasonló felülnyomattal, de ezeknél a változatoknál csak az alsó (felcsúszás esetén) és a felső (lecsúszás esetén) vízszintes sor egy szövegrészt tartalmazó bélyegei tarthatnak érdeklődésre számot, mivel az ív többi bélyege az előzőekben ismertetett téves szövegű felülnyomataival azonos (154. ábra).

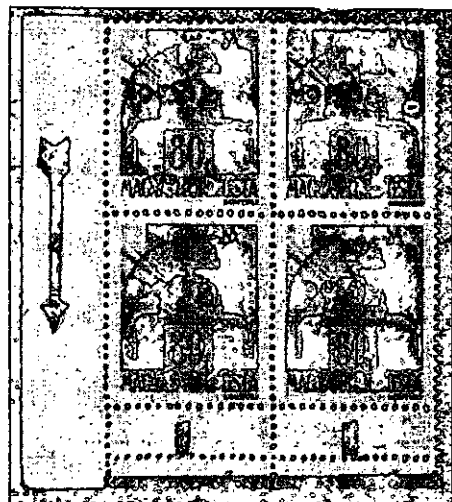
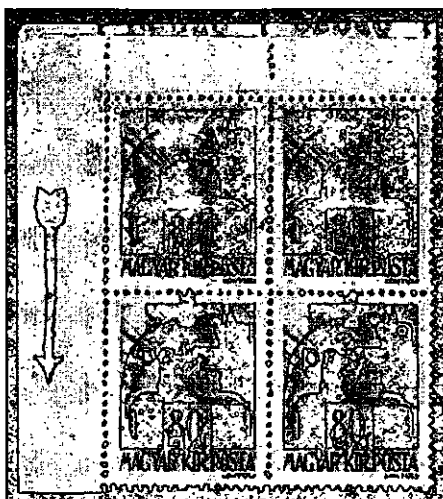
152. ábra

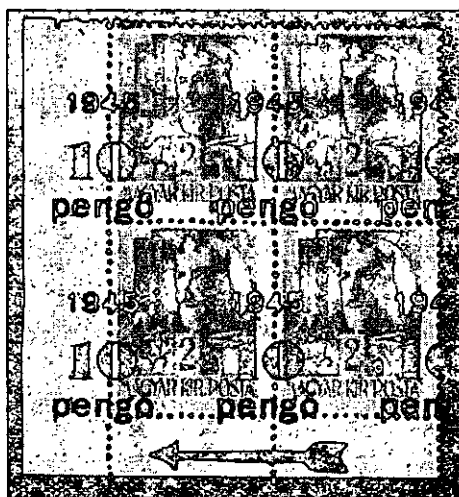
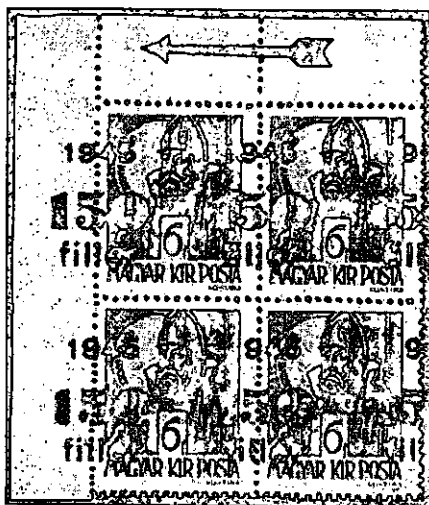
153. ábra

Előfordulnak kisebb vagy nagyobb mértékben jobbra, vagy balra, elcsúszott felülnyomatú bélyegek, ívek, de ezek közül csak a legalább 50 százalékkal elcsúszott felülnyomatú példányok érdemelnek figyelmet, mivel a kisebb mérvűek igen gyakoriak (155. ábra).

A ferdén felfogott ívek *ferde felülnyomatot* mutatnak. A vízszintestől mért 5–15 fokos eltérések igen gyakoriak s nem tarthatnak nagyobb érdeklődésre számot. Annál inkább az ennél nagyobb mérvű eltérések, melyeknek tárgyalására a következőkben rátérünk.

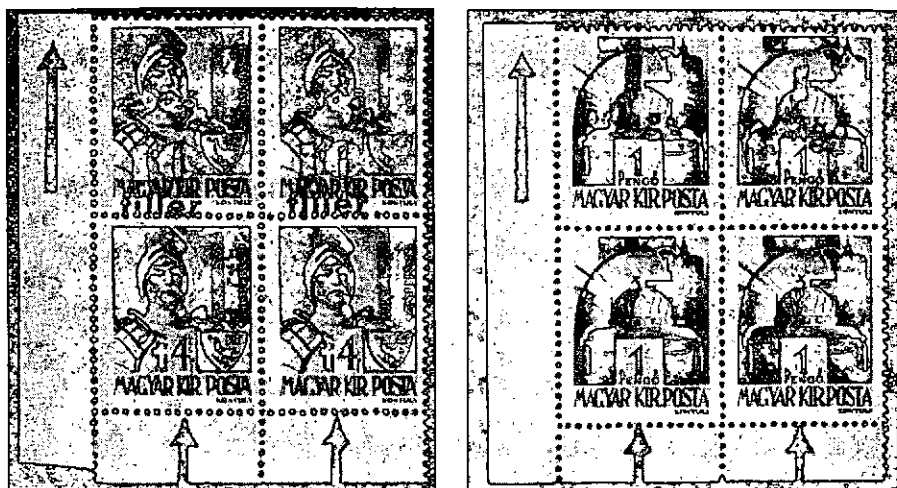
154. ábra

155. ábra

Felülnyomat hiányok

Míg a részleges felülnyomat elcsúszások ennél a kiadásnál igen gyakoriak, annál ritkábbak és komoly filatéliai értéket képviselnek a teljes bélyegképre terjedő felülnyomat elcsúszásokból adódó, teljes bélyegképre terjedő felülnyomat hiányok, természetesen a szabályosan felülnyomott bélyegekkel összefüggő párokban, vagy tömbökben.

156. ábra

Felfelé történt teljes bélyegképre terjedő felülnyomat elcsúszás miatt az ív utolsó vízszintes sora (91–100.) felülnyomatot nem kapott a 10 f/4 f H és az I P/1 P H címletek egy-egy ívén, mint a 156. ábra is tanúsítja. Hasonló előfordulás más címletnél sem kizárt.

A *lefelé* történt teljes felülnyomat elcsúszás miatt az első vízszintes sor (1–10.) nem kapott felülnyomatot az 5 f/50 f N címlet egy ívén (156. ábra). Hasonló előfordulást említ meg dr. Buzássy a 3 P/3 P H címletből.

157. ábra

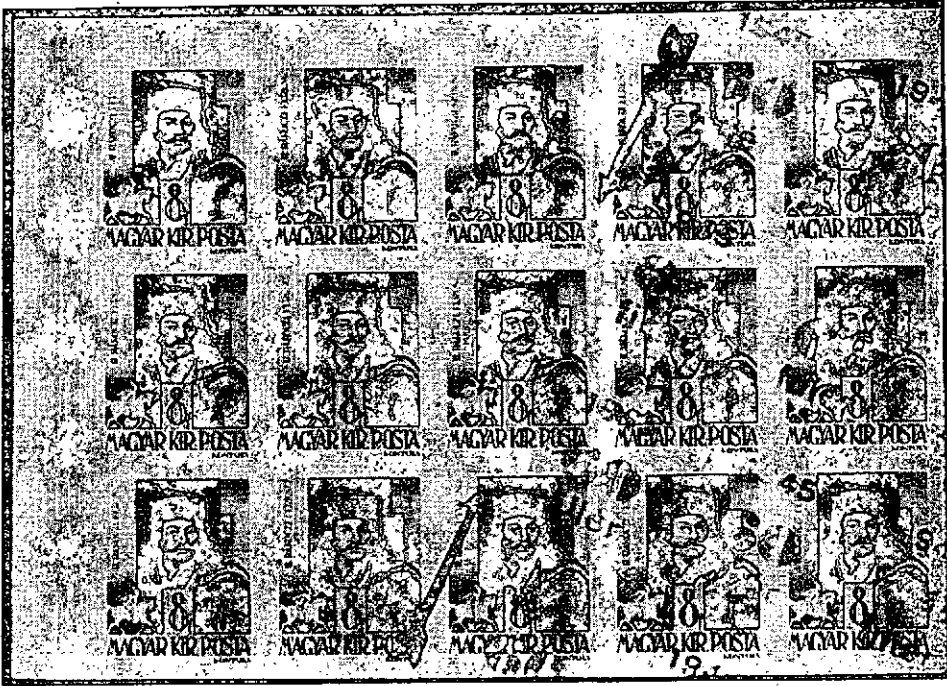
Három bélyegképre terjedő *felülnyomat hiányt* mutatunk be a 157. ábrán a 20 f/18 f H és a 28 f/5 H bélyegeken, ami jókora *balra* történt elcsúszás eredménye, s így a 8., 9., 10. függőleges sor bélyegei felülnyomás nélkül maradtak. A 157. ábrán bemutatott bélyegek a Bélyegmúzeum tulajdonában vannak, s oda mint nyomdai selejtek kerültek tanulmányi célokra.

Egy — baloldali — bélyegképre terjedő *felülnyomat hiányról* tesz említést ugyancsak dr. Buzássy a 10 f/4 f H bélyeggel kapcsolatban, mely viszont *jobbra* történt teljes *felülnyomat* elcsúszás eredménye.

A 15—40 fokig terjedő *ferde felülnyomatok* előfordulása az előzőekben már tárgyalt részleges vagy teljes bélyegképre terjedő *felülnyomat hiányok* széles változatát teremtették meg. Amint ezt a 158. ábrán is láthatjuk, a *ferde felülnyomat* következtében az ábrázolt, vagy a hozzá hasonló hibás *felülnyomatú* ívekből a *felülnyomás* nélküli ívrészek segítségével az előzőekben említett változatokon kívül egyéb „különlegességet” is leválaszthatunk. Ezeknek részletezése feleslegesnek mutatkozik.

Megjegyezni kívánjuk, hogy ilyen hibás, „selejt” ívek csak elvétve kerülhettek forgalomba, mivel ezeket a nyomda és a posta minőségi ellenőrzése ki-selejtezte. A Bélyegmúzeum 12 különféle címetet őrzött meg belőlük tanulmányi célokra. A *ferde felülnyomatok* általában balról jobbra, lefelé haladnak.

Az eddig tárgyalt teljes, vagy részleges *felülnyomat hiányok* a nyomólapra hibásan felfogott ívek esetéből adódtak.

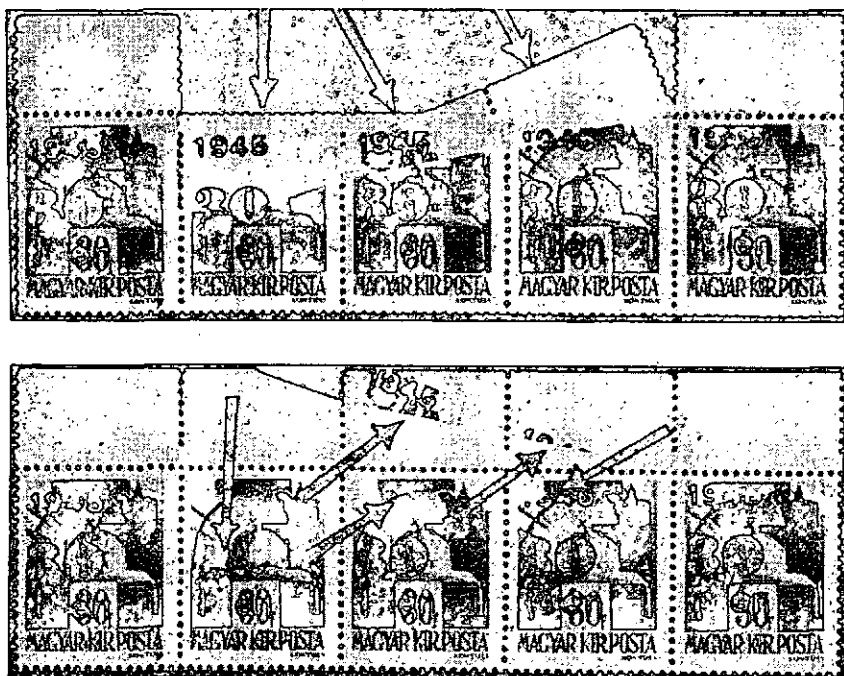
158. ábra

159. ábra

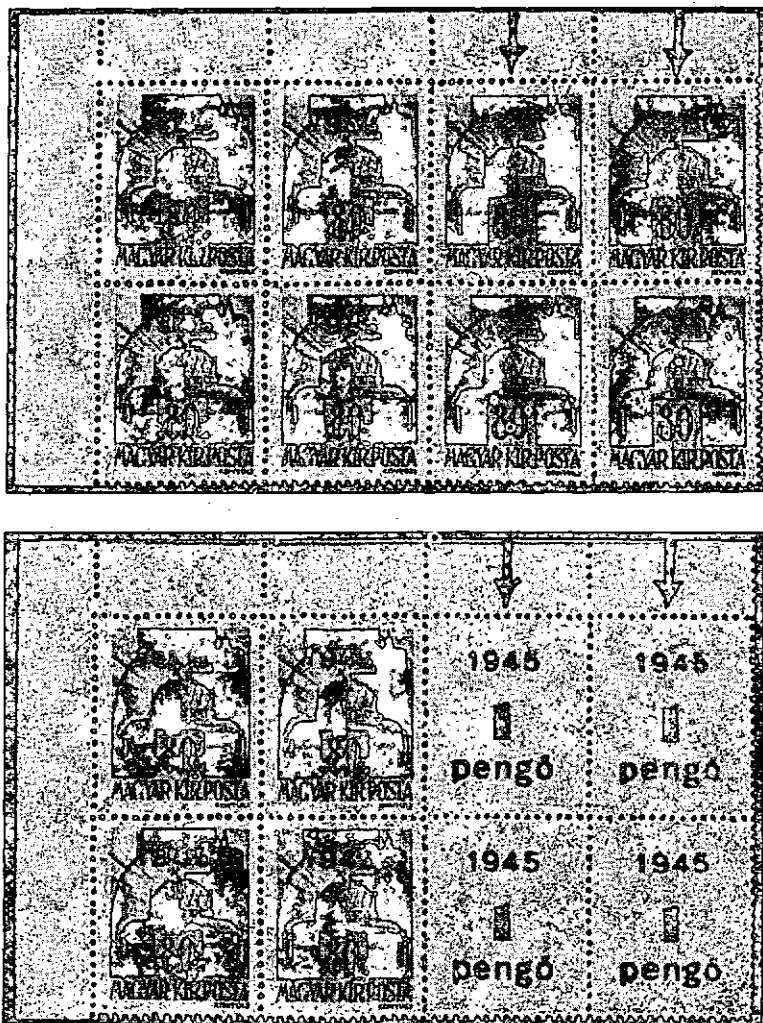
Igen figyelemreméltók és jelentős filatéliai értéket is képviselnek az egyéb nyomási rendellenességből származó részleges vagy teljes felülnyomat hiányok. De mielőtt ezeknek részletes ismertetésére rátérnénk, emlékezzünk vissza a jelen kiadás tárgyalásának elején tett arra a megjegyzésre, hogy ez esetben felülnyomásra kerültek a posta értékcikkraktárának készletén felül a kiürített postahivatalok beszolgáltatót bélyegkészletei is. Bár felülnyomásra ez esetben csak teljes ívek kerültek, nem nehéz elképzelni, hogy a kiürítések miatt a postai zárlatokba gyorsan bepréselt bélyegívek milyen állapotban kerültek rendezésre az értékcikkraktárban. Az elnyűtt bélyegívek egy része a fogazatok mentén munka közben gyakran boszakadt, s az ívszélek is megsérülve leváltak. Nyomás közben az ívek nyomólapra helyezésekor ezeket a hibákat minden esetben nem vehették észre, s a nyomólap felcsapódásakor ezek a lebegő, vagy levált ívrészek, behajolva, vagy az ívre kerülve, nyomási hibákat eredményeztek. Ezeknek az íveknek egy része nyomás után eredeti formáját felvette, s így az ellenőrzés figyelmét kikerülte. Ezért kerülhetett forgalomba a 159. ábránkon bemutatott 30 f/30 f M címlet is. Itt a felhajló és a bélyegképet részben takaró ívszél kapta a felülnyomat „30” értékszámát és a „fillér” értékjelzését, míg a bélyegre csak az „1945” évszám került.

A 30 f/30 f H címleten az ív 6., 7., 8. bélyegén részleges felülnyomathiány mutatkozik, mivel az ív felső széle nyomás alatt az ív három bélyegét részben eltakarta s a felülnyomatot felvette (160. ábra).

160. ábra

Igen érdekes különlegességet mutatunk be a 161. ábrán, mely az egyik 1 P/80 f H címlet felülnyomása közben keletkezett. A bélyegív fogazása felül a 6–7. és a 16–17. bélyeg között beszakadt. Ennek következtében az 5., 6. és a 15., 16. bélyeg teljesen behajolva letakarta a 3., 4. és a 13., 14. bélyeget. Így az utóbbi négy bélyeg felülnyomatot nem kapott. A felülnyomat az 5., 6. és a 15., 16. bélyeg hátoldalára került. Hasonló rendellenes nyomást láttunk a 60 f/8 f H, 2 P/2 P H bélyegen is, mely ugyanezen okból részleges és teljes felülnyomat hiányt szenvedett, illetve hátoldali nyomatot kapott.

161. Ábra

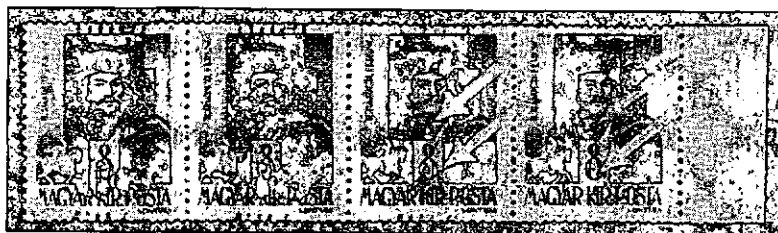

161a. ábra

A 161a. ábrán bemutatott felülnyomat hiány az ív gyűrődése folytán keletkezett.

Ismeretes olyan 30 f/30 f M bélyegív is, melynek egyik vízszintes sora a ráesett ívszél miatt részleges felülnyomatot kapott s egyik függőleges sora felülnyomat nélkül maradt, illetve részleges felülnyomatot kapott.

A bemutatott és felsorolt eseteken kívül hasonló előfordulásokkal más émeleteknél is találkozhatunk.

162. ábra

Ritkábban adódik részleges, vagy teljes *felülnyomat hiány* a hiányos *festék-ellátás* következtében, mikor a festéket felvivő gumihenger kihagyása miatt egyes bélyegek csak halvány felülnyomatot kaptak, vagy a felülnyomat teljesen hiányzik. Ebből mutatunk be a 162. ábrán szemelvényt.

Figyelmeztetésként említjük meg a gyűjtők számára azt a „tévnyomatot”, melyet a Bélyegmúzeum őriz. Az 50 f/50 f N azon teljes ívéről van szó, melyen a páros számú függőleges sorok felülnyomattal lettek ellátva, míg a páratlan függőleges sorok papírsíkokkal letakarva felülnyomatot nem kaptak.

A nyomdában működő postai ellenőrzés éberségének köszönhető, hogy ez a nyilvánvalóan a bélyegpiacon szánt „különlegesség” filatéliai pályafutását nem kezdhette el.

Fordított felülnyomatok

Jelen kiadásnál előforduló *tévnnyomatok* közül a legnagyobb érdeklődés a *fordított felülnyomatokat* kíséri (163. ábra). Mint ismeretes fordított felülnyomat akkor keletkezik, amikor a bélyegív a nyomólapra fordított állásban kerül.

Vitatott, s még ma sem teljesen lezárt probléma, hogy „valódi” fordított felülnyomat, melyik címletből látott napvilágot. Több irányú kutatásunk eredményét az alábbiakban foglalhatjuk össze.

1. Eddig ismert *valódi* fordított felülnyomatú bélyegek: 10 f/4 f H, 10 f/12 f H, 20 f/1 f H, 20 f/18 f H, 28 f/5 f H, 30 f/30 f N, 40 f/24 f H, 40 f/24 f N, 42/20 f H, 50 f/50 f H, 60 f/8 f H, 1 P/80 f H, 1 P/1 P H, 2 P/2 P H, 3 P/3 f H, 5 P/5 P H és 10 P/2 f H.

A felsorolásban szereplő 2 P/2 P H és 5 P/5 P H fordított felülnyomatú teljes ívek a Bélyegmúzeum birtokában levő, *eddig nem ismert* címletek.

2. Előfordulása *kétes* fordított felülnyomattal a 20 f/20 f N, a 30 f/30 f H és a 30 f/30 f M bélyegeknél.

3. Ezideig *ismeretlen* címletek fordított felülnyomattal 10 f/10 f H, 50 f/50 f N, 80 f/80 f N, 1 P/70 f N 150 f/6 f H, bár létezésük nincs kizárva.

Megjegyezhetjük, hogy a fordított felülnyomatú bélyegek keletkezése nem minden esetben volt a véletlen műve. Közülük számos a szándékosan készített fordított felülnyomat, mely az ellenőrzést kijátszva került gyűjtői forgalomba. Mivel ezek az ívek is *eredeti klisével* s viszonylag kis számban készültek, így megkülönböztetésük a valóban tévesen nyomott valódi fordított felülnyomatoktól lehetetlen, ezért továbbra is keresett különlegességei ennek a kiadásnak.

Postai árusításra főként a 10 f/4 f H és a 30 f/30 f N címlet került, de nem kerülte el a gyűjtők éber szemét, hanem postai bérmentesítésre történt felhasználásuk után egy részük a gyűjtők birtokába jutott.

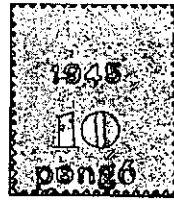
Ismételt felülnyomatok

Ha a bélyegív, vagy annak egy része a festék beszáradása, vagy gyenge és hiányos festékellátás miatt halványan mutatkozó nyomatot kapott, akkor az ív felülnyomását *megismételték*. Ha a nyomatok nem estek egybe, akkor keletkeztek a *kettős* s igen ritkán a *hármás* felülnyomatok. Keletkezhetnek azonban kettős, vagy többszörös nyomatok műszaki hibák, vagy a gépkezelő figyelmetlensége folytán is. Ezeket a hibás nyomatokat a minőségi ellenőrzés észrevéve kiselejtezte. Ennek ellenére időnként ilyen ívek postai forgalomba is kerültek.

Ismertebb kettősnyomatú előfordulások 20 f/1 f H, 30 f/30 f N, 50 f/50 f H, 60 f/8 f H, 80 f/80 f N és 1 P/70 f N címletek. Ezekből mutatunk be néhány példányt a 164. ábrán, valamint a *hármásnyomatú* 42 f/20 f H-t, mely utóbbi postai forgalomba nem került.

Ebbe a csoportba sorolhatjuk az *ál kettősnyomatokat* is, melyek keletkezését az „1945. Felszabadulás” sorozatnál már megemlítettük (165. ábra).

163. 4bpa

164. ábra

165. ábra

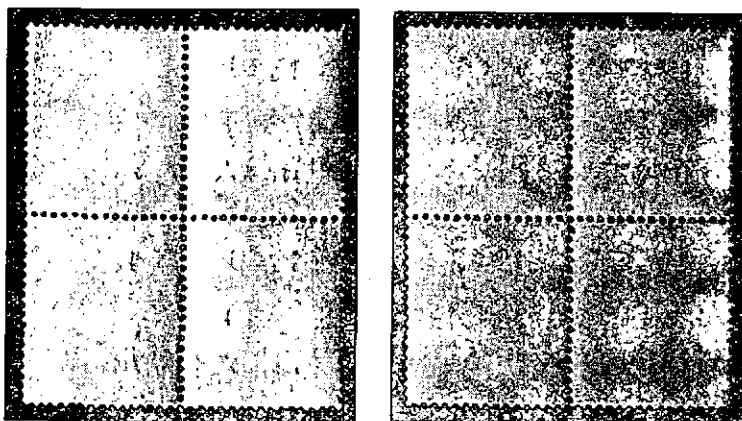
Hátoldali felülnyomatok

A hátoldalon gyengébben, vagy erősebben mutatkozó felülnyomatok képe ritkán származik közvetlenül a felülnyomatot adó lemeztől (kliséből), mivel azonban a felülnyomat képe keletkezésétől függetlenül — valamilyen oknál fogva — a bélyeg hátoldalán is mutatkozik, ezeket az előfordulásokat itt foglalkoztatjuk össze.

1. *Hátoldalon nyomott* bélyegekkél a felülnyomat hiányok tárgyalásánál már foglalkoztunk, mint a felülnyomat nélküli bélyegek szerves részével. Láthattuk, hogy eredeti, a kliséből származó közvetlen hátoldali nyomatot ebből a kiadásból csak azok a bélyegek kaphattak, melyek rendellenesen, helyükről kimozdulva más bélyegképet takartak el a felülnyomáskor (161. ábra).

Tévesen csak a hátoldalukon, vagy mindkét oldalukon felülnyomott bélyegívek létezéséről tudomásunk nincs. Ilyenek valószínűleg nem is készültek.

Míg az ebbe a csoportba tartozó bélyegeken a felülnyomat képe a hátoldalon *alapállásban* mutatkozik, addig az alant felsorolt változatokon a hátoldalon a felülnyomat *tükörképét* láthatjuk.

166. ábra

2. *Erősnyomatok.* A bélyeg hátoldalán erősen kidomborodó nyomatokkal e kiadás valamennyi címleténél találkozhatunk. Ez a kidomborodó nyomat *színtelen* (166. bal oldali ábra). Keletkezését a tégelysajtón végzett *magasnyomás* magyarázza. A kidomborodás nagysága elérheti a 0,2 mm magasságot is.

3. Főként erős nyomás esetén gyakran észlelhetünk a hátoldalon a felülnyomat színével egyező, gyenge részleges, vagy teljes elszíneződést. Ez az *átütőnyomat* is minden címletnél előforduló változata a jelen kiadásnak, bár a fekete felülnyomatú bélyegeknél lényegesen ritkább (166. jobb oldali ábra). Keletkezését I. kötetünk részletesen tárgyalja. (316—320 o.)

4. Részleges, vagy teljes *ívszínnyomatot* (lehúzóadás) is gyakran találhatunk különösképpen a vörösszínű felülnyomatoknál (167. ábra).

5. A gyűjtők részéről a legkedveltebb hátoldali nyomat az erős színekben jelentkező *gépszínátnyomat* (168. ábra).

A gépszínátnyomatok keletkezésével s csoportosításukkal I. kötetünk szintén részletesen foglalkozik. (316–317. o.)

167. ábra

168. ábra

169. ábra

A gépszínátnyomat a vörösszínű felülnyomatok esetében igen gyakori, valamennyi értékből előfordul. Ezzel szemben a fekete felülnyomatok gépszínátnyomatai ritkábbak, s nem tévesztendő össze az ívszínátnyomatokkal.

Az 1–5 pontok alatt felsorolt változatok előfordulnak teljes, de részleges nyomatok formájában is. Ezenfelül a változatok *kombinációi* sem ismeretlenek. Ezt szemléltetjük a 169. ábrán *kettős hátoldali nyomatok* formájában.

Egyéb rendellenességek a felülnyomatban

Az Athenaeum nyomda felülnyomataiból az *egyéb különlegességek* számos válfaja ismeretes még. Ezek közül elsőként kell megemlíteni az egyenlőtlen festékellátásból adódó, *vékonyabb és vastagabb* számokból és betűkből álló feliratokat, melyek gyakran ugyanazon íven belül is észlelhetők. 170. ábránkon a baloldali bélyegek „fillér” betűi *rendes vastagságúak*, míg a jobboldaliak az előbb ismertetett okból kifolyólag lényegesen *vékonyabbak*. Ennek ismerete azért fontos, nehogy olyan téves megállapításra jussunk, mintha az ismertetett nyomólemezeken kívül még vastagabb, vagy vékonyabb számjegyeket és betűket tartalmazó egyéb nyomólemezek is készültek volna.

170. ábra

Igen ritkán előforduló különlegességet mutatunk be a 171. ábra bal oldali, 50 f/50 f H címletén, mely adottságból kifolyólag csak a felülnyomattal ellátott bélyegeknél fordulhat elő. Ha a kész enyvezett ívek a tárolás során a nedveségtől összeragadnak, s a nyomdában felülnyomás előtt ezeket erőszakosan választják szét, a papírral együtt a bélyegkép egy része is a felül levő ív hátoldalára tapadva letépdődik. Ha az ilyen sérült íveket nem selejteznek ki, akkor a felülnyomás alkalmával a nyomtat *a bélyeg letépett, kép nélküli részén* is mutatkozik. Így módon keletkezett és postailag felhasznált, részleges képhiányra nyomott felülnyomat látható ábránk négyes tömbjének két baloldali bélyegén.

Rosszul oldott festék, vagy hiányos festékellátás következtében előfordul, hogy a színes *felülnyomatokban* kisebb, nagyobb *hiányok*, fehér *foltok*, vagy *csíkok* mutatkoznak, mint pl. a 171. ábra jobb oldali bélyegének „20” érték-számában. Mivel ezek a változatok nem a nyomólemez sajátosságaihoz adódnak, nem is tipikus előfordulások, s ezért megemlítésüket mellőztük a nyomólemez tárgyalásánál.

Ha a nyomólemezt (klisét) kellő időközökben nem mosták le, nem tisztították meg a rátapadt felesleges festéktől, vagy egyéb szennyeződéstől, akkor ezek a nyomólemez mélyebben fekvő részeire rakódva, felgyűlve és festéket kapva az íven színes, szabálytalan *foltok, maszatok* formájában mutatkoztak. Ezek a felesleges nyomatok lehettek *esetenkénti* előfordulások, mint a 172. ábra bal felső bélyegképen bemutatott foltok, de rászáradás esetén megszüntetésükig *állandó* felülnyomatként is jelentkezhetnek, mint azt az alsó két négyestömb (30 f/30 f M) mutatja.

171. ábra

Ebben a csoportban külön említést érdemelnek az ívek 10. bélyegcsoportjában gyakran látható *elmaszatolt felülnyomatok* s *ujjlenyomatok*. A gépkezelők a még nedves bélyegíveket a jobb felső sarkukon megfogva emelték le a nyomólapról s helyezték egymásra. Ennek nyomait viseli a 172. ábrán, a jobb felső sarokban bemutatott bélyeg is.

A leáztatott bélyegek között gyakran találunk egészen világos, fakult, vörös felülnyomatú példányokat. Ezzel kapcsolatban ismételten hangsúlyoznunk kell, hogy a felülnyomatok színeinek összehasonlításához, feldolgozásához csak használatlan, vagy le nem áztatott bélyegeket használjunk. A kiadás felülnyomatának festékanyaga vízre igen érzékeny, különösen a *vörös* szín.

Vízjel. A bélyegek vízjele X, így a vízjelállások egyeznek az alaphélyegek vízjelállásaival, tehát A/1, 2. A vízjelhelyzet megállapítása az alapszínezés és a felülnyomat miatt igen nehéz. A bélyegek vízjeleinek huzamosabb ideig benzinen történő keresése nem ajánlatos.

Fogazat. A bélyegek fogazata is természetesen azonos az alaphélyegek 15-ös fésűs, fogazatával. Meg kell azonban említenünk a gyakran felbukkanó 42 f/10 f H alul fogazatlan esetét. Ebből a változathoz eddig bemutatott példányok azonban nem alul fogazatlan ívből származtak, hanem csak fogugrásos példányok voltak, mint a 173. ábrán bemutatott darab is, melyeknek alsó fogazatsorát gyakran eltávolították.

172. ábra

173. ábra

Bérmentesítés. A sorozat bélyegeivel történt *bérmentesítések* tárgyalásával az inflációs kibocsátások végén összefoglalóan foglalkozunk. Már most megjegyezhetjük azonban, hogy a 10 P/2 f címletet a posta nem árusította, s így bérmentesítésre aligha használhatták fel a gyűjtők, vagy a közönség. Valódi futott levél ezzel a címlettel bérmentesítve nem ismert. A gyűjtői forgalomban levő bélyegzett példányokat utólag látták el szívességi bélyegzéssel.

Próbanyomatok. Ebből a kiadásból 2 és 10 pengős értékjelzéssel próbanyomatként 12 bélyeget nyomtak felül.

A 2 P/2 f H, 2 P/5 f H, 2 P/30 f H, 2 P/30 f M, 2 P/30 f N, 2 P/70 f N címleteken a felülnyomat színe *ibolya*, míg a 10 P/2 f H, 10 P/5 f H, 10 P/30 f H, 10 P/30 f M, 10 P/30 f N, 10 P/70 f N címletek *fekete* felülnyomatot kaptak. Ezek a próbanyomatok a Bélyegmúzeum őrzetében vannak. A 174. ábrán a 10 pengős próbanyomatokat mutatjuk be, mégpedig a teljes ívek 81. bélyegét az alul nyitott „0”-val.

174. ábra

Hamisítványok

Az „1945 Kisegítő” bélyegsorozat nem árusított 10 P/2 f H címlete, valamint a *fordított felülnyomatú* értékei, elsősorban a 20 filléresek a megnyilvánult széles körű gyűjtői érdeklődés miatt nem kerülhették el a gyűjtők kárára elkövetett *hamisításukat*.

A hamisítványok felismerése, amint ezt tapasztalni fogjuk, nem nehéz feladat azok számára, akik a jelen kiadással kapcsolatban az eddig ismertetett nyomástechnikai eljárásokat s azok változatait megismerték és elsajátították.

Ennek a kiadásnak hamisítványait két fő csoportra oszthatjuk.

1. Az első csoportba azokat a *gumiba véselt* nyomóformákkal végzett hamisítványokat soroljuk, melyeknek alap és felülnyomata annyira *kezdeteleges*, hogy megkülönböztetésük a valódiaktól már az átlagos ismeretekkel rendelkező gyűjtőknek sem okoz nehézséget (175. ábra).

Ezeknek a hamisítványoknak másik jellegzetessége, hogy a bélyegeket egyenként látták el felülnyomattal. *Alapnyomatuk* szintén *hamisított*, s eltérő színüket még szabad szemmel is jól megkülönböztethetjük a valódiaktól. Alapszínzésük egyenlőtlen, foltos. Az első csoportba tartozó hamisítványokból főleg a 10 P/2 f H alap és fordított állású felülnyomata ismert.

2. A második csoportba tartozó hamisítványok felismerése nehezebb feladat, mivel ezeket már *nyomdai úton* állították elő. Felismerésük azonban az eredeti példányokkal történő összehasonlítás és az alábbi szempontok figyelembevétele után nem okoz nehézséget.

a) A második csoportba tartozó hamisítványok *alapszínezései* az eddigi ismert példányokon *valódiak* ugyan, de az eddigi megállapításunk szerint az Athenaeum nyomdában alapszínezett ívek nagyrészt az Állami Nyomdában alapszínezett ívekre nyomták a hamis felülnyomatokat. Ennek különösebb akadálya nem volt, mert a bélyegpiacon bőven akadt a mindkét nyomdából kicsempészett, csak alapnyomattal ellátott bélyegív.

175. ábra

A két különböző nyomdában készült alapszínezés megkülönböztetése gyakran nem könnyű feladat, különösen egyes darabokon s kvarclámpa nélkül.

b) Sokkal biztosabb támpont a hamisítványok felismerésére a felülnyomatok *részletes vizsgálata*.

A leglényegesebb annak a különbségnek felismerése, hogy míg a valódi felülnyomatok a nyomólemezek készítésénél ismertetésénél leírt módon *nyomólemezzel* (klisével) készültek, addig a hamis felülnyomatokat *szedésről* nyomták.

A két nyomat közötti különbséget 59. és 60. ábránkon már bemutattuk, s már ott felhívtuk olvasóink figyelmét a nyomatokban mutatkozó lényegesebb különbségekre. De ezen felül még számos olyan ismérvvvel rendelkezünk, melyeknek részletezését elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk.

Lapozzuk fel a 179., 180. és 181. ábrákat, melyeknek tanulmányi célra készített, s kb. tízszeresre nagyított számjegy és betű típusait éppen az összehasonlítás megkönnyítése céljából *összevonva* ábrázoltuk, s nem a vonatkozó szövegrészeknél helyeztük el.

Megkülönböztető vizsgálatukat négy részben végezzük.

A) Az „1945” évszám számjegyeinek különbözősége.

B) Az értékszámok számjegyeinek különbözősége.

C) Az értékjelzések betűinek különbözősége.

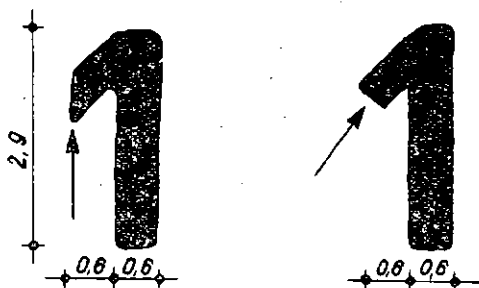
D) A felülnyomatok színeltérése.

A. Az „1945” évszám vizsgálata

1. A 179. ábránkon bemutatott „1945” évszám felső és alsó ábráját szemügyre véve elsőként megállapíthatjuk az évszám teljes szélességben mutatkozó méretkülönbséget. Az Athenaeum nyomda „1945” évszáma 9,4—9,5 mm. míg a hamisítványoké 9,8 mm széles.

2. A legjellegzetesebb s így a legdöntőbb *különbség* a két számjegytípus között az „1945” évszám 1-es számjegyében mutatkozik. Az Athenaeum nyomda 1-esének kampója (1), amint ezt a különböző nyomólemezek vizsgálatánál jól megjegyezhattük, kissé *bunkó formájú*, s legfeljebb 0,4 mm-re, míg a hamisítvány 1-esének kampója a szárból hosszabban, 0,6 mm-re, *jellegzetes formát* mutatva nyúlik ki. Mint ezt a 176. ábrán láthatjuk, a hamis 1-esnek eddig két típusa ismert.

Az I. típus kampója függőleges egyenessel zárul, míg a II. típusnál a kampó vége annak két oldalára merőleges.

176. ábra

3. A 4-es számjegy vízszintes szárának bal oldala az Athenaeum nyomda típusánál (3) legömbölyített, míg a hamisítványnál (2) szögletes. Ugyanez vonatkozik, bár kisebb mértékben az Athenaeum nyomásnál 4-el, a hamisítványnál 3-al jelzett végződéseire is.

4. Az 5-ös számjegy zászlója az Athenaeum nyomda típusánál (6) a vége felé vékonyodó, míg a hamisítványnál (4) közel egyenletes, 0,6 mm széles vagy a vége felé kissé szélesedő.

Általában a hamisítványok számjegyeinek színe egyöntetű, a számjegyek széleken jól határoltak, s szélességük mindenütt 0,6 mm. Ezzel szemben az Athenaeum nyomda számjegyei a széleken sötétebb árnyalatúak, szabálytalan vonalakkal határoltak, így szélességük is 0,6—0,7 mm között változik.

Mivel az „1945” évszám *minden címlet felülnyomatában* szerepel ennek megkülönböztető ismerete *igen fontos!*

B) Az *értékszámok* vizsgálatánál csak az 1-es és 2-es számjegyeket elemezzük, mivel a hamisítványok között ez a két értékszám fordul elő leggyakrabban. A legtöbb hamisítvány a nem árusított forgalmi 10 P/2 f H és a portó 20 f/6 f címletből ismeretes. Utánuk leggyakoribbak a 20 filléres értékek fordított felülnyomatának hamisítványai mind a forgalmi, mind a 20 f/8 f portóból.

Az 1-es értékszám ismertetőjelei

1. Vegyük szemügyre a 180. ábrát. Az 1-es értékszámoknál az első különbség itt is a felülnyomatok szélességében mutatkozik. Az Athenaeum nyomda 1-esének függőleges szára 2,2 mm, míg a hamisítványé keskenyebb, csak 2 mm.

2. A második különbség az 1-es *talpvonalában* mutatkozik. Míg az Athenaeum nyomda 1-esének talpvonalai a végük felé elvékonyodó (1), vagy igen vékony, gyenge nyomatot adtak, sőt gyakran teljesen hiányoznak, addig a hamisítványok 1-esének talpvonala (1) mindkét típusnál erősen, határozottan mutatkozik, s 0,3 mm vastag.

3. Az 1-es kampója az Athenaeum nyomda típusánál (2) szintén határozatlan, szabálytalan formájú, s gyakran hiányzik. A hamisítványoknál a felülnyomatban a kampó *mindig jelentkezik*, s vége *hegyes*, mint az I. típusnál, vagy *tompá*, mint a II. típusnál. A két típus egy íven belül is mutatkozik, mert a felülnyomáshoz teljesen azonos számjegyek nem állottak a hamisító rendelkezésére.

4. Az előző pontokban foglaltak értelemszerűen vonatkoznak az 1-es számjegy felső sarkaira (3) is. Az Athenaeum nyomda számjegyénél a sarkok (3) *legömbölyítettek*, míg a hamisítványok I. típusánál a sarok *hegyes* (3), a II. típusnál kissé tompa (3).

A 2-es értékszám ismertetőjelei

1. A 183. ábrán is elsősorban a *hamis* 2-es számjegy méretkülönbségből adódó *karcsúsága* a legszembeötlőbb. Ezt a mérések is igazolják. Teljes szélessége 4,3 mm, a 4,7 helyett, s felső szárának szélessége 1,7 mm a 2—2,2 mm helyett.

2. A *legjellemzőbb* és mérések nélkül, is megállapítható *különbség* a szár alsó végén mutatkozik. Az Athenaeum nyomda 2-esének alsó vége (1) *legömbölyítve kiszélesedik*, míg ugyanott (1) a hamisítvány szára *elvékonyodik*.

3. Szabad szemmel is jól észlelhető, hogy az Athenaeum nyomda 2-es számjegyének *pontjából kiinduló szár* (2) meredekebben indul, s erősebb görbületű körívben emelkedik, mint a hamisítvány laposabban s kisebb hajlatú körívben jobbra hajló szára (2).

4. A hamisítványok kétjegyű értékszámainak 0-i keskenyebbek. Szélességük 5 mm az Athenaeum nyomda által használt 0-k 5,3 mm méretével szemben. Ez vonatkozik a *többi kétjegyű* és 0-val végződő értékszámra is.

C) Az *értékjelzések* betűtípusai még nagyobb segítséget nyújtanak a hamisítványok leleplezéséhez. Különösen vonatkozik ez a megállapítás a „fillér” értékjelzésre (181. ábra).

1. A „fillér” értékjelzés teljes szélességében mutatkozó méreteltérés igen csekély, alig néhány tized milliméternyi. Azonban szabad szemmel vizsgálva is feltűnő a hamisítványok *betűinek karcsúsága*. Az eltérés csak 0,1 mm-nyi (0,6 mm 0,7 mm helyett), de ugyanakkor az „i” betű és az „1” betűk közötti távolság 0,1 mm-el nagyobb, vagyis 0,8 mm 0,7 mm helyett.

2. *Tipikus ismertetőjele* a hamisított felülnyomatnak az „f” betű *vízszintes áthúzása* (1) annak ellenére, hogy teljes hossza vagy egyenlő vagy csak 0,1 mm-el kisebb, mint az Athenaeum nyomdáé. (2). Alakja *0,5 mm magas, szabályos téglalap*, ellentétben az Athenaeum nyomda szabálytalan, *piskóta* formájú, helyenként 0,7 mm magas idomával. Legszembeötlőbb a különbség az áthúzás *jobb oldali részénél*, mely a hamisítványoknál 0,5 mm-re kiugró, az „i” betű felső végével *egy magasságban fekvő szabályos téglalap*.

3. A hamisítványon az „i” betű pontja (2) mindig *szabályos négyszög*, míg az Athenaeum nyomdáé kör alakú vagy szabálytalan formájú, *de mindig gömbölyded* (4).

4. Az „é” betű ékezte a hamisítványon *háromszög* (3), ezzel szemben a valódi felülnyomatnál *szabálytalan négyszög*, trapezoid alakú (5).

Általában az Athenaeum nyomda betűi *szabálytalan vonalakkal határoltak* s a széleken sötétebb árnyalatúak. A hamisítványok betűi egyenesekkel s jó rajzolatú görbe vonalakkal vannak határolva.

A „pengő” értékjelzésre a jellemző vonások ugyanazok, mint a „fillér” értékjelzéssel kapcsolatban elmondott „általános” ismeretek, azzal a kiegészítéssel, hogy az „ő” betű ékezetei a hamisítványoknál egymástól távol álló, s az „o” betűt érintő *szabálytalan négyszögek*, míg a valódiaknál a két ékezet gyakran egymást, s helyenként az „o” betűt érintő *szabálytalan* formájú idom.

D) Végül néhány szót a hamis felülnyomatok *színéről*. A hamisítványok felülnyomatainak vörös színe vörösesibolya, de kvarclámpa alatt jól elkülöníthetők az Athenaeum nyomda vörösesibolya felülnyomataitól, minthogy a két festék összetétele különböző.

A felülnyomat fekete színe megkülönböztetés alapjául nem szolgálhat, mert ez a szín kvarclámpára érzéketlen. De erre ez esetben nincs is szükség. A fekete felülnyomatok erőteljesebben jelentkeznek, s kitűnő lehetőséget nyújtanak a számjegyek és betűk megkülönböztető vizsgálatához.

177. ábra

Nem lenne teljes a hamisítványokról fentiekben közölt ismertetésünk, ha befejezésül nem mutatnánk be a kritikus 10 P/2 f H címletből néhány jól sikerült, s a gyűjtői forgalomban ma is előforduló, valódinak tartott hamisítványt.

A 177. ábrán középen *valódi* fordított, míg a baloldalon álló, a jobboldalon pedig fordított felülnyomatú h a m i s í t v á n y t láthatunk.

Az „1945 I. Kisegítő” bélyegsorozat hamisított felülnyomatai főként az 1945—48-as években kerültek nagyobb mennyiségben piacra, mint a bélyeggyűjtők kárára készített hamisítványok. A posta kárára történt felhasználásuk vagy egyéb, a posta kárára történt hamisítás ezen kiadásból ezideig nem ismeretes.

Az Athenaeum nyomdában sorozatosan elkövetett visszaélések miatt, melyek erős visszhangot keltettek a filatelisták között is, a nyomdában levő félkész (csak alapszínezett) és a még felülnyomás nélküli postai bélyegkészletet a további felülnyomások elvégzésére átszállították az Állami Nyomdába.

Itt már egyébként is előkészületek történtek a következő, az 1945. VII. 2-i tarifaemelés biztosításához szükséges újabb magasabb címletű felülnyomások elvégzésére. Mivel az új címletek között a 80 filléres és az 1 pengős érték is szerepelt, így a részben már alapnyomattal ellátott 70 f N és a 80 f N bélyegveket vették először munkába, s bocsátották azonos színű felülnyomatokkal elkészültük után a posta rendelkezésére.

A bélyeggyűjtők a felülnyomásban mutatkozó, az előzőektől eltérő számjegy és betűtípusokat igen hamar felfedezték. Ennek ellenére — s mivel a posta ezeket a bélyegeket nem tekintette külön kibocsátásnak —, a későbbi szakirodalom és katalógusok határozott elkülönítésüket elmulasztották. Ezért a bélyeggyűjtők zöme ezeket a bélyegeket nem ismerve, gyűjteményükbe nem is vette fel.

Ezt a hiányosságot kívánjuk most pótolni a két nyomat közötti különbség részletes leírásával.

Példányszámok. Az Állami Nyomdában készült példányszámokról adat nem áll rendelkezésre, mert a posta ezeket a címleteket együtt kezelte az Athenaeum nyomdában felülnyomott bélyegekkel. Így példányszámuk benne foglaltatik az előzőekben már közölt 80 f/80 f N 1 560 400 és az 1 P/70 f N 591 500 db példányszámában. A tapasztalat ezideig azt mutatta, hogy a 80 f/80 f N címletből *kevesebb*, az 1 P/70 f N címletből pedig *több* készülhetett az Állami Nyomdában, mint az Athenaeum nyomdában.

178. ábra

A sorozat értékei		Alapnyomat színe	Felülnyomat színe
80 fillér	a 80 filléren N	sárga	vörös
1 pengő	a 70 filléren N	kék	fekete

A felülnyomat készítése

A két érték felülnyomását az Állami Nyomdában ugyancsak két menetben végezték.

1. *Alapnyomat* sárga vagy kék színben.
2. *Felülnyomat* vörös vagy fekete színben.

1. Az *alapnyomat* magasnyomó *gyorssajtón* készült. Az alapnyomáshoz két különböző méretű nyomólemezt használtak. Az egyik, az *I. típus* 218 – 218,5 × 261 mm-es nyomatot, a másik, *II. típus* 221 × 261 mm-es nyomatot adott, amit számos méréseredményből középátlásként állapítottunk meg. Az alapnyomatok nagyrészt az I. típusú, tehát 218 – 218,5 × 261 mm-es nyomatot adó nyomólemezzel végezték, így a jelen kiadásnál is.

Az Állami Nyomda nyomólemezeinek jellegzetessége a méreten kívül, a *szabályos egyenesekkel* határolt alapnyomat, melyek szélein éppen az alkalmazott nyomástechnika miatt hiányoznak az Athenaeum nyomda alapnyomataira oly jellemző *lemezszegfej-lenyomatok*. Ezért a fordított alapnyomatok sem állapíthatók meg.

A gyorssajtón végzett nyomás következtében az alapnyomatok *egyenletesen színezettek*. Eltűnt az alapnyomathibából a *márványos rajzolat*, s a részleges *alapnyomathiany*. A kiválóan végzett nyomdai munka már az alapnyomatok készítésénél is szembe tűnő. A színek erőteljesek, s az alapnyomatok színváltozatai igen ritkák, s alig megállapíthatók.

Az Athenaeum nyomda alapnyomataiban tapasztalt nagyszámú változattal szemben itt legfeljebb csak kisebb mérvű *alapnyomat elcsúszásokat* észlelhetünk. Minthogy felülnyomták az Athenaeum nyomdából átszállított, csak alapnyomattal ellátott íveket is, előfordulhatnak olyan ívek és bélyegek, melyeknek alapnyomata az Athenaeum nyomdában, felülnyomata pedig az Állami Nyomdában készült.

A *felülnyomat nélküli*, csak alapnyomattal ellátott példányok, az 1. menetben készült, illegálisan gyűjtői forgalomba került ívek, darabok.

2. A *felülnyomat* a második menetben 100-as *szedésről*, magasnyomó gyorssajtón készült. Az Állami Nyomda nagy mennyiségű, kítűnő minőségű betűanyaggal rendelkezett, s ezért is vállalkozhatott az új értékjelzésnek a második menetben szedésről történő nyomására. A felülnyomatok betűi és számjegyei szépek, szinte hibamentesek. A mégis fellelhető kisebb nyomdai hibák, főleg benyomódásból adódtak, s a nyomás későbbi időszakában keletkeztek.

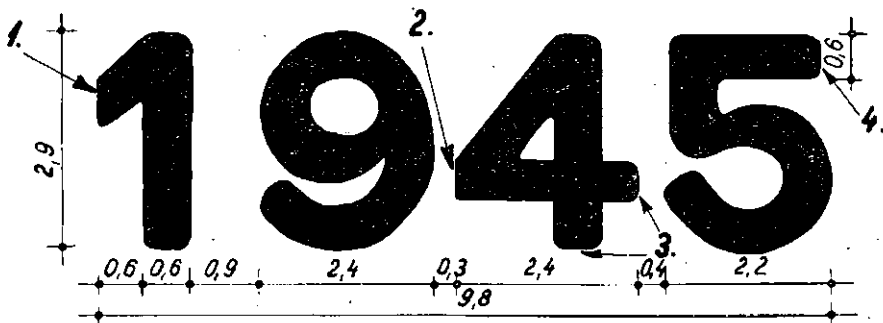
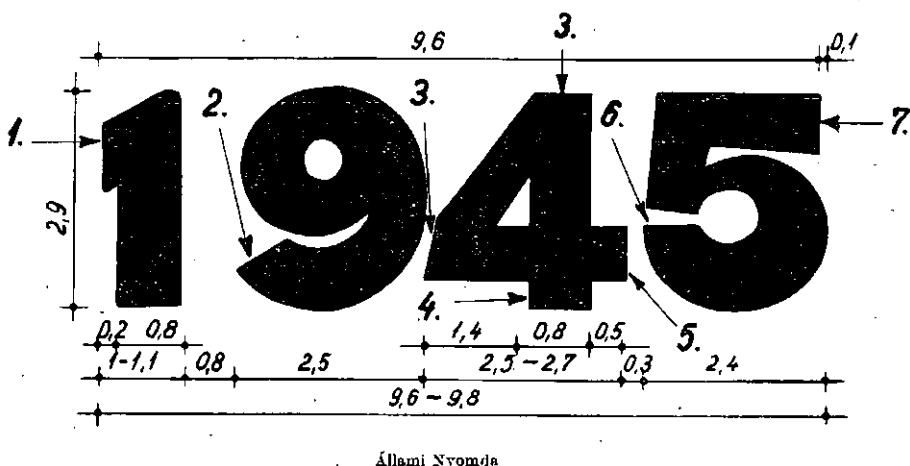
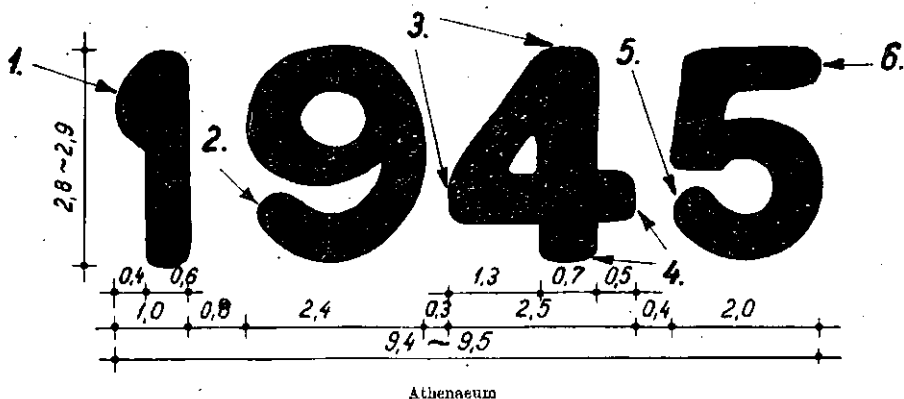
Az Állami Nyomda számjegyeinek és betűinek vizsgálata

Az Állami Nyomdában készített „1945. I/B Kisegítő” sorozat 80 f/80 f N és 1 P/70 f N címeleit az Athenaeum nyomdában nyomott azonos címelektől az alkalmazott nyomástechnikán kívül *elsősorban* a nyomáshoz használt számjegy- és betűtípusok ismeretében tudjuk megkülönböztetni. Erre a legegyszerűbb eljárás a két felirattípus részletes összehasonlítása. Ezért is vontuk össze egy-egy oldalra az azonos feliratokat bemutató ábráinkat.

Az „1945” évszám számjegyeinek jellegzetessége

I/A Athenaeum Nyomda felülnyomata

1. Az 1-es kampója kissé *bunkó* formájú, szabálytalan vonalakkal határolt s igen változatos rajzolatú. Átlagos szélessége 0,4 mm.
2. A 9-es alsó, felkunkorodó szára legömbölyített.
- 3., 4. A 4-es végződése szabálytalan vonalakkal legömbölyített.
5. Az 5-ös felkunkorodó szára legömbölyített.

179. ábra

6. Az 5-ös zászlaja vége felé keskenyedő, s görbe vonallal zárul.

Általában a számjegyek vékonyak (0,6–0,7 mm), szabálytalan vonalak határolják, s mint azt a nyomólemezek ismertetésénél tapasztalhattuk a számjegy típusok széles skáláját tartalmazzák. A felülnyomat teljes szélessége 9,4–9,5 mm, magassága 2,8–2,9 mm. (179. ábra).

I/B Az Állami Nyomda felülnyomata

1. Az 1-es kampója *függőleges egyenessel* zárul. Bal felső sarka szabályosan gömbölyített. Az 1-es teljes szélessége 1–1,1 mm között váltakozik.

2. A 9-es felkunkorodó szára *egyenes* vonalban végződik.

3., 4., 5. A 4-es egyenesekkel határolt mértani síkokból van felépítve, s függőleges szárának alsó végződése (4), valamint vízszintes szárának végződése (5) *szabályos téglalap*. Szélessége 2,5–2,7 mm.

6. Az 5-ös felkunkorodó szára *vízszintes* egyenessel zárul s egy *magasságban* fekszik a 4-es vízszintes szárának felső szélével.

7. Az 5-ös zászlaja végefelé szélesedő, függőleges egyenessel zárul, egyenes vonalakkal határolt *szabálytalan négyszög*.

Általában a számok egyenesekből és szabályos görbe vonalokból szerkesztett mértani síkidomok, éles, határozott határoló vonalakkal. Teljes szélessége 9,6–9,8 mm, magassága 2,9 mm (179. ábra).

Az 1-es értékszám jellegzetessége

I/A Az Athenaeum nyomda felülnyomata

1. Az 1-es számjegy talpvonala szabálytalan és végei felé elvékonyodó, gyakran részben vagy teljesen hiányzó vonal.

2. Az 1-es kampója vékony és szabálytalan síkidom, mely gyakran hiányzik.

3. Az 1-es jobb felső sarka legömbölyített.

Általában a számjegy *szabálytalan*, hullámos, szakadozott vonalakkal határolt. Szélessége 2,2 mm, magassága 5 mm (180. ábra).

I/B Az Állami nyomda felülnyomata

1. Előrebocsátva, hogy az 1-es értékszám az Athenaeum nyomda I. típusa, a számjegy talpa erős rajzolatú 3,6×0,3 mm-es *téglalap*.

2. Kampója ugyancsak vízszintesen fekvő *téglalap*, mérete 0,6×0,4 mm.

3. Az 1-es számjegy jobb felső sarka 0,5 mm-es vízszintes egyenessel *vágott*.

Általában egyenesekkel – felül egy görbe –, éles, határozott vonalakkal szerkesztett számjegy. Szára 2,4 mm széles. Legnagyobb szélessége 3,6 mm, magassága 5,2 mm (180. ábra).

A „fillér” értékjelzés jellegzetessége

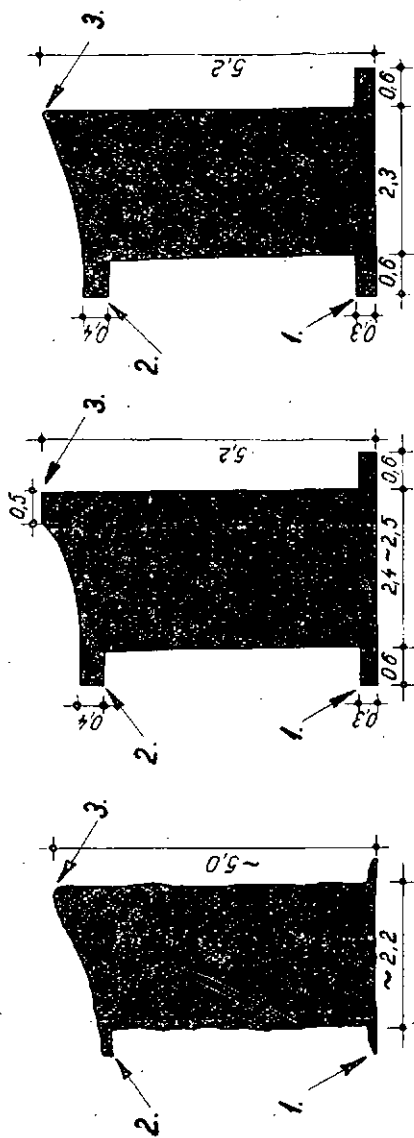
I/A Az Athenaeum nyomda felülnyomata

1. A betűk talpa szabálytalan, s a sarkok legömbölyítettek.

2. Az „f” betű áthúzása szabálytalan, tojásdad alakú.

3. Az első négy betű felső vége szintén szabálytalanul legömbölyített, s ritkán fekszik egy magasságban.

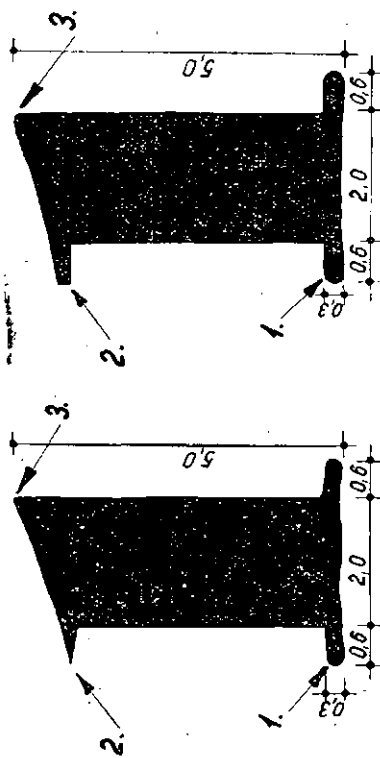
4. Az „i” betű pontja rendszerint *kör alakú*, esetleg más szabálytalan

Állami Ny. II. tip.

Állami Ny. I. tip.

Albennaeum

Hemlétrány I. tip.

Hemlétrány II. tip.

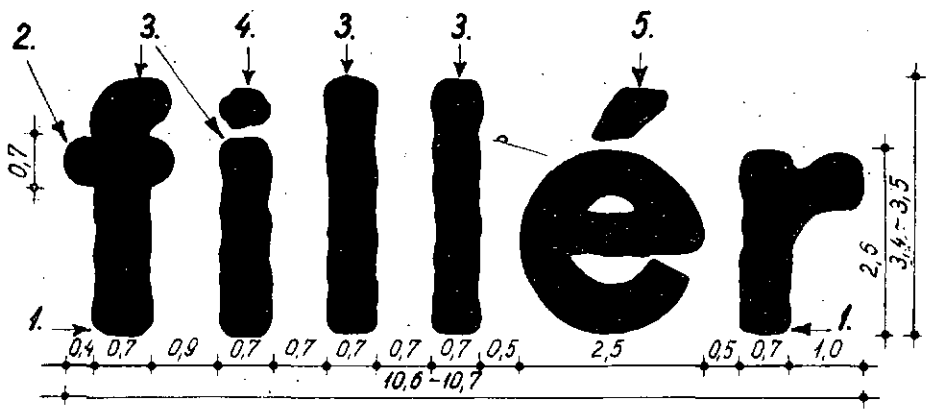
180. ábra

forma, de sohasem szabályos négyzet, s az „f” és „l” betű felső végét összekötő egyenes alatt fekszik.

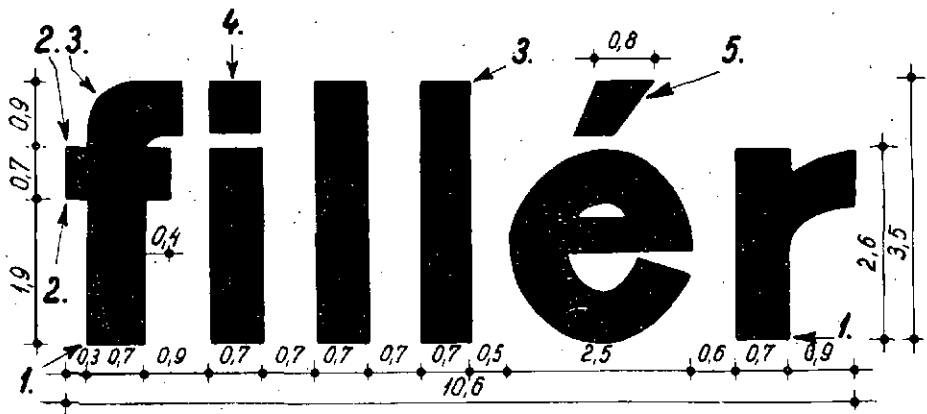
5. Az „é” betű ékezte szabálytalan négyszögű síkidom.

I/B Az Állami Nyomda felülnyomata

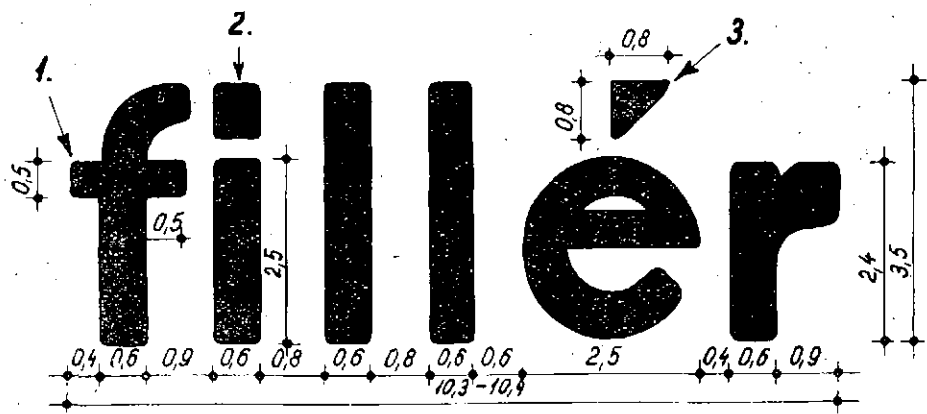
1. A betűk talpa egy egyenesen fekszik, és szögletesek.

Athenacum

Állami Nyomda

Hamisítvány
181. ábra

2. Az „f” betű áthúzása szabályos, *vízszintesen fekvő téglalap*, s felső széle *egy magasságban* fekszik az „i” betű felső szélével.

3. Az első négy betű felső széle *egy egyenesbe* esik.

4. Az „i” betű pontja szabályos négyzet, s mintegy folytatása az „f” betű jobb felé hajló szárának.

5. Az „é” betű ékezte szabálytalan *négyszög*, trapezoid.

Általában a betűk egyenesekkel és szabályos görbe vonalakkal határolt mértani síkidomok. Határoló vonalaik élesek, határozottak. Teljes szélessége 10,6 mm, magassága 3,5 mm (181. ábra).

A felülnyomatok változatai

A *felülnyomatok színváltozatai* közül a 80 f/80 f N címlet vörös felülnyomatának három változata ismert: a téglavörös, barnásvörös, és meggyvörös.

A *téglavörös* szín a leggyakoribb s megjegyzendő, hogy az 1945–46. évi felülnyomatok egyetlen *téglavörös* színe.

A *barnásvörös* szín ritkábban fordul elő, különösen a bérmentesítésre felhasznált példányok között.

A *meggyvörös* színű felülnyomat elég gyakori, s főként a bérmentesítésre felhasznált példányok között találkozunk vele nagyobb mennyiségben.

178a. ábra.

Nyomásból adódó legérdekesebb különlegessége ennek a kiadásnak a 80 f/80 f N címlet *fordított felülnyomata*, melynek előfordulása egyelőre tisztázta ennek a címletnek hiányát az I/A Kisegítő sorozatnál. Eddig nem volt ismert, hogy a korábbi ismertetésekben ez a fordított felülnyomatú címlet az Athenaeum nyomdában, vagy az Állami Nyomdában készült-e (178/a ábra harmadik bélyege).

Vízjel és vízjelállások: X, A/1,2.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat.

Hamisítványok ebből a kiadásból nem ismertek.

1945. II. KISEGÍTŐ BÉLYEGEK

A 105. 037/A. 4. számú rendelettel 1945. július 2-án életbeléptetett postadíjemelés miatt új címletű postabélyegek készítése és forgalomba bocsátása vált szükségessé. Ezért a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium a 111. 352/A. 4. számú rendeletével (P.R.T. 1945/9. sz.) *felülnyomott*, általános

forgalmú, 14 különböző címletű bélyegből álló sorozat kibocsátását rendelte el 1945. július 18-adikával.

A sorozat elkészítéséhez ugyancsak a meglévő korábbi kiadású bélyegkészletet használták fel, így új címletekkel felülnyomásra került a „Hadvezérek” sorozat 10, és a „Nagyasszonyok” sorozat 4 értéke.

A sorozat bélyegeit a kibocsátó 111. 325/A. 4. sz. rendelet szerint elkészültük sorrendjében, folyamatosan bocsátották forgalomba.

Forgalomba bocsátották

1945. július 18-án a 3 P/50 f N és a 8 P/20 f N,

1945. július 20-án a 2 P/4 f H,

1945. július 23-án a 40 f/10 f H, 80 f/24 f N, 1 P/20 f H, 1,60 P/12 f H, 9 P/1 f H, 10 P/80 f H, 20 P/30 f N,

1945. július 26-án a 4 P/30 f H, 5 P/8 f H, 6 P/50 f H, 7 P/1 P H címleteket.

A forgalomból a 233. 703/4. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/38. sz.) 1946. június 30-ával *ronták ki*, gyakorlatilag azonban az infláció miatt a felhasználásból jóval korábban kiestek. A „fillér” értékjelzésű teljes ívek beszolgáltatására a postahivatalokat az 1945. október 24-én kelt 135. 277/4. sz. rendelet utasította (P.R.T. 1945/36. sz.).

Árusítás

A sorozat értékeit a postahivatalok, értékcikkárosok, valamint a posta bélyegértékesítő irodája árusították. A készlet jelentős részét a pénz elértéktelenedése miatt a közönség és a bélyeggyűjtők felvásárolták.

182. ábra

A sorozat értékei		Alapnyomat színe	Felülnyomat színe	Példányszám*
40 fillér	a 10 filléren H	kék	fekete	347 600 db
80 fillér	a 24 filléren N	sárga	fekete	2 876 400 db
1 pengő	a 20 filléren H	sárga	fekete	6 512 000 db
1,60 pengő	a 12 filléren H	sárga	fekete	2 538 000 db
2 pengő	a 4 filléren H	kék	fekete	5 348 000 db
3 pengő	az 50 filléren N	sárga	fekete	6 937 900 db
4 pengő	a 30 filléren H	kék	fekete	4 326 000 db
5 pengő	a 8 filléren H	sárga	fekete	3 313 000 db
6 pengő	az 50 filléren H	sárga	fekete	2 818 000 db
7 pengő	az 1 pengőn H	sárga	fekete	5 300 400 db
8 pengő	a 20 filléren N	kék	fekete	7 714 300 db
9 pengő	az 1 filléren H	sárga	fekete	1 723 000 db
10 pengő	a 80 filléren H	kék	fekete	8 064 200 db
20 pengő	a 30 filléren H	kék	fekete	6 425 600 db

* Készült mennyiség! A megsemmisítésre megnyugtató adat nincs.

A kibocsátó szervek a bélyegek új névértékeinek megállapításakor figyelembe vették az új tarifákat. Így a 40 filléres címlet a 20 gr-os, az 1,60 pengős címlet a 100 gr-os és a 7 pengős címlet az 1500 gr-os *nyomtatvány* bórmentesítési díja volt.

A felülnyomat készítése

A felülnyomást az Állami Nyomda végezte. Felülnyomásra kerültek a postának az Athenaeum nyomdából átszállított félkész, már alapnyomott, valamint a nagyrészt még érintetlen, eredeti nyomdai tömbökből álló bélyegkészlete.

Az Állami Nyomda felülnyomatainak *készítésével*, valamint a felülnyomáshoz használt alapszínezést adó kétféle nyomólemezőnek ismertetésével előzőleg az „1945. I/B Kisegítő” bélyegsorozatnál már foglalkoztunk. Ezért az ott foglaltak megismérlése felesleges.

1. Az *alapnyomatról* azonban annyit meg kell jegyeznünk, hogy ennél a sorozatnál már mindkét alapnyomólemez alkalmazásával találkozunk. Az alapszínezés elvégzéséhez zömmel az I. típusú alapnyomó lemezt (218—218,5 × 261 mm) használták, de néhány címlet már a II. típusú (221 × 261 mm) lemezzel — N — főleg a 80 f/24 f N, 1 P/24 f H, 4 P/30 f H és 8 P/20 f N készült. Ezzel az alapnyomattal további címletek előfordulása valószínű.

Az Athenaeum nyomdában alapnyomattal már ellátott íveket is felülnyomták (1.60 P/12 f, 4 P/30 f, 8 P/20 f, 10 P/80 f, 20 P/30 P.). Ezeknek előfordulása azonban meglehetősen ritka a 20 P/30 f N címlet kivételével. Figyelemre méltó azon megállapítás, hogy a jelen kiadásból található alapnyomat *elcsúszások* túlnyomórészt az Athenaeum nyomda alapnyomatai.

A *csak alapnyomattal* ellátott ívek, az 1 menet nyomatai, de mint érdekességet megemlítjük, hogy tévesen a postahivatalhoz ellátmányként küldött két ilyen, csak alapnyomattal ellátott ívről is tudomásunk van. Mindkettő az 50 filléres „Nagyasszonyok” egy-egy íve 3 pengős felülnyomat nélkül, amelyet a kiskőrösi postahivatal, illetve Csongrád 2 Postahivatal 1946. január 30-án szolgáltatott vissza az Értékeikraktárnak. A csak alapnyomattal ellátott ívekből sok illegálisan piacra került, főleg a „Hadvezérek” sorozat 1, 50, 80 filléres és az 1 pengős címlete.

2. A *felülnyomatot* a második menetben *100-as szedésről* magasnyomó gyorssajtón nyomták. Amint ezt már az „I/B Kisegítő” sorozat betű és számjegytípusainak részletes ismertetésénél tapasztalhattuk az Állami Nyomda által alkalmazott betűk és számjegyek formái — függetlenül a nyomási eljárástól — olyan nagy mértékben különböznek az Athenaeum nyomda típusaitól, hogy ezeknek további részletes tárgyalása felesleges. Ez a megállapítás elsősorban az „1945” évszámra és a „fillér” valamint a „pengő” értékjelzésre vonatkozik: Ennek ellenére itt olyan probléma is felmerül, amely mellett nem mehetünk el annak megemlézése nélkül.

Az „1945. I/B Kisegítő” sorozat számjegy- és betűtípusainak ismertetésénél említettük az „1945” évszám méretében mutatkozó néhány tizedmilliméternyi eltérést. A jelen kiadás felülnyomatainak vizsgálatánál is szembe-tűnő volt az „1945” évszám számjegyeinek és az értékjelzés betűinek szemmel látható méretváltozása.

Számos mérést végezve, arra a megállapításra jutottunk, hogy az „1945” évszám a szedésben *több méretben* szerepel (9,6–9,8 mm) de különbséget találunk az *egy-egy számjegyek* méreteiben is. Így az 1-es számjegy mérete 1–1,1 mm, a 4-es számjegyé pedig 2,5–2,7 mm között változik.

Hasonló eltérés észlelhető az értékjelzéseknél is, különösen a „pengős” feliratnál. Itt eltérés elsősorban az „ő” betű ékezeleinél mutatkozik. Találunk olyan „ő” betűket, melyeken a két ékezet felső szélükön egymást fedve *érintkezik*, más példányokon viszont a két ékezet egymástól *távol áll*. Ezeknek tipizálása talán már feleslegesnek mutatkozna, de nem felesleges ezeknek ismerete néhány igen veszélyes hamisítvány felismerése miatt.

Fentiekből még egy fontos következtetést kell levonnunk, nevezetesen azt, hogy az Állami Nyomdában *ugyanazon címlet* felülnyomását esetenként *több szedésről* végezték. Ez egyébként is megállapítható, ha a teljes bélyegívekre terjedő nyomat legnagyobb távolságait hasonlítjuk össze.

A továbbiakban csak azokat az *értékszámokat* vizsgáljuk a teljesség s nem utolsósorban a hamisítványoktól történő megkülönböztethetőség kedvéért, melyek az „I és II Kisegítő” sorozatban egyaránt helyet foglalnak.

Számjegytípusok az értékszámokban

40 filléres felülnyomat

A „40” értékszám (10,4 × 5 mm) lényeges méretkülönbséget nem mutat az Athenaeum nyomda típusával szemben, csak a számjegy vékony vonalai erősek, sérülés mentesek.

80 filléres felülnyomat

A „80” értékszám a 80 f/24 f N címletnél azonos „I/B Kisegítő” sorozatnál ismertetett 80 f/80 f N felülnyomattal.

1 pengős felülnyomat

Az „1” értékszám azonos az „I/B Kisegítő” sorozat 1 P/70 f címletének 1-esével, vagyis az Állami Nyomda I. típusú 1-esével. (180. ábra.)

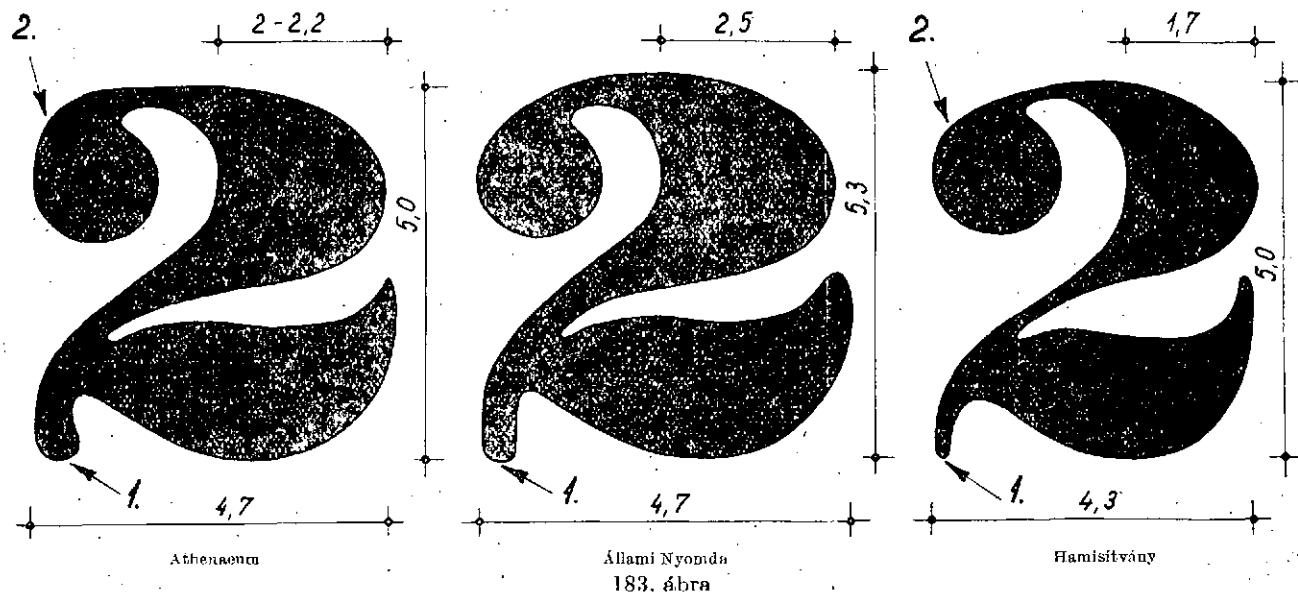
1,60 pengős felülnyomat

Az „1,60” értékszámokban is az Állami Nyomda I. típusú 1-esét alkalmazták.

2 pengős felülnyomat

A „2” értékszám nagyon hasonlít az Athenaeum nyomda típusához. Van azonban a szabadszemmel meg nem állapítható méretkülönbségen felül olyan ismertetőjele is, mely megkülönböztetését mérés nélkül is minden esetben biztosítja. Ez a szár alsó része, melyet 1-el jelöltünk ábránkon. Míg az Athenaeum nyomda 2-ese alul *elszélesedve* végződik, itt a 2-es alsó szára *végig azonos szélességű*, 0,4 mm (183. ábra).

A további jellemző különbség a két 2-es között a felső szár és a számjegy magasságának méret eltérése, vagyis 2–2,2 mm helyett 2,5 mm és az 5 mm helyett 5,3 mm.

3 pengős felülnyomat

A „3” értékszám csak 5,3 mm-es magasságával különbözik az Athenaeum nyomda 3-asától. Egyébként vékony vonalai erőteljesebbek.

5 pengős felülnyomat

Az „5” értékszám is csak méreteiben különbözik. Szélessége 4,7 mm a 4,4 mm helyett. Magassága az általános Állami Nyomda számjegy magasság, vagyis 5,3 mm.

10 pengős felülnyomat

A 10 P/80 f H címletnél találkozunk először az Állami Nyomda II. típusú 1-es számjegyével (180. ábra). A két típus közötti különbség amint azt ábránk is mutatja, az, hogy a II. típus 1-esének jobb felső sarka (3) *hegyes csúcsban* végződik.

Egyébként a „10” értékszám teljes szélessége 9,1 mm, magassága 5,2 mm.

20 pengős felülnyomat

A „20” értékszám 2-ese teljesen azonos az Állami Nyomda 2 pengős felülnyomatnál leírt 2-essel (183. ábra). Teljes szélessége 10,4 mm, a számjegyek magassága 5,3 mm.

A felülnyomat változatai

Az Állami Nyomda felülnyomásai kitűnően végzett nyomdai munka. Nyomásból adódó tipikus hibák, sérülések, eltömődések néhány esetet kivéve ritkán fordulnak elő.

58.

4.

20.

184. ábra

a) Közülük azonban meg kell említenünk azokat a sérülésekből származó, a felülnyomatban mutatkozó hibákat, melyek a későbbi kiadások során is előfordulnak, midőn a sorozat három címletét újabb felülnyomással látták el. S itt mindjárt előljáróban rá kell mutatnunk arra a gyűjtők körében általánosan elterjedt helytelen megállapításra, amikor a magasnyomásnál használt botók, számjegyek *töréséről* beszélnek.

Igen ritkán adódnak olyan sérülések, melyek a szedések ötvözött ólom-betűinek töréséhez vezetnének. Gyakoribbak és általánosabbak azonban a betűk *benyomódásai*, melyek következtében a betűk, vagy számjegyek egy részének magassága csökken, és így nyomáskor nyomatot nem adnak. Ezek a benyomódások rendszerint egyenes vonalakkal határoltak.

1. A 40 f/10 fH címlet nyomása közben a szedés 58. „40” értékszám 4-esének vékony ferde vonala a függőleges vastag szárral való találkozás előtt 0,6 mm hosszúságban benyomódott, s a későbbiek során hiányos nyomatot adott (184. ábra).

2. A 8 P/20 f N érték nyomása közben az „1945” évszám 4-cse a 100-as szedés két helyén is megsérült. Ennek következtében az ív 4. bélyegén a 4-es számjegy ferde vonala hosszában, átlós irányban hiányos. A 20. bélyegen ugyanezen szár még erősebben hiányos a benyomódás következtében (184. ábra).

185. ábra

b) Ennek a kiadásnak legszámottevőbb különlegessége a *fordított felülnyomatok* előfordulása, mely jelen esetben sem volt mindig a véletlen műve.

Egyes címleteknek fordított felülnyomatú létezésében a vélemények ma is megoszlanak.¹¹

A sorozat eddig ismert *valódi* fordított felülnyomatú értékei: 80 f/24 N, 2 P/4 f H, 6 P/50 f H, 7 P/1 P H, 9 P/1 f H, 10 P/80 f H, 20 P/30 f N.

A fent felsoroltakon kívül más címletek előfordulása lehetséges, de nem valószínű, s ezek létezését *óvatossággal* kell elfogadnunk, mivel ebből a kiadásból akad *hamisított* fordított felülnyomat is.

¹¹ A Magyar Postabélyegek Adattára II. kötete valamennyi címletet megemlíti fordított felülnyomattal.

c) *Hátoldalon* mutatkozó nyomatok, tekintettel a felülnyomás fekete szí-
nére, igen ritkán találhatók.

186. ábránkon részleges *gépszínátnyomatot* mutatunk be a 7 P/1 P H cím-
letből, mely ívszél behajlás folytán keletkezett.

186. ábra

d) Lényegesen gyakoribb az *ívszínátnyomat*, mely lehet teljes, vagy rész-
leges.

e) Leggyakoribb az *erősnyomat* és az *átülőnyomat*.

Vízjel és vízjelállások megegyeznek az alaphélyegekével: X, A/1., 2.

A fogazat azonos az alaphélyegek fogazatával, vagyis 15-ös fésűs. Mint fogazási különlegességet meg kell említenünk az alul fogazatlan 3 P/50 f N. előfordulását.

Bérmentesítésekkel az inflációs kiadások végén összefoglalóan foglalkozunk.

Hamisítványok

A jelen kiadásból előforduló hamisítványok elsősorban a *gyűjtők kárára* készített *fordított felülnyomatok*. Szemügyre véve azonban e hamisítványokat, valamint 179., 180., 184. és 181. ábránkat azt kell megállapítanunk, hogy a hamisítók nem ismerték jól a két nyomda számjegye és betűtípusait, illetve a két típus különbözőségét.

187. ábra

Elkövették azt a súlyos hibát, hogy az Állami Nyomda betű és számjegy típusa helyett az Athenacum nyomda típusaihoz hasonló nyomdai anyagot használtak, mint azt a 187. ábrán a jobboldali 10 P/80 f H bélyegen láthatjuk. Mellette baloldalon összehasonlítás céljából az eredeti felülnyomatot ábrázoló bélyegét helyeztük el.

Szembetűnők az „1945” évszámban a *kampós* 1-es és a vékony számjegyek, továbbá az 1-es értékszám szára *keskenyebb*, 2 mm a 2,3 mm helyett. Magassága 5 mm, 5,3 mm helyett, s feltűnőek a „pengő” értékjelzés karcsú betűi is a hamisítványon.

Részletes összehasonlító eljárást követve, akkor sem okoz nehézséget a hamisítványok leleplezése, amelyekből a bemutatott 10 P/80 f H címleten kívül még más érték is előfordulhat, ha a hamisítók felülnyomataik készítéséhez történetesen az Állami Nyomda betű- és számjegy típusait megközelítő vagy azzal azonos nyomdai anyagot használtak.

Ebből a kiadásból a posta kárára történt hamisítványt is ismerünk. Ez is 10 P/80 f H címlet, melyet a 186. ábrán mutatunk be. A hamisítók az „1945.

188. ábra

Kisegítő" sorozat 1 P/80 f H címletének vörös felülnyomatait tussal feketére festették, s az 1-es értékszám után 0-t rajzolva a bélyeg névértékét megtízszerezték. Ebből több példány létezéséről tudunk, s valamennyit 1945. szeptember 17-én a Budapest 72. postahivatalnál adták fel, illetve bélyegezték le.

1945. I. BÉKE

A 111. 353/A. 4. K.KM sz. rendelettel (P.R.T. 1945/9. sz.) forgalomba bocsátott feláras, *alkalmi kiadás* az európai harcok megszűnésével kapcsolatban a békeidők egyik intézményének, a „népfőiskolák” javára. Új értékjelzéssel és 300%-os felárral felülnyomott 4 címletből álló bélyegsorozat.

A felülnyomást Mácsai István tervezte.

Forgalomba bocsátották 1945. július 23-án. A forgalomból hivatalosan a 233. 703/1946. 4. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/38. sz.) ugyan 1946. június 30-ával vonták ki, de gyakorlatilag a postai felhasználásból az infláció miatt jóval korábban kiestek.

Példányszám. Készült 250 000 teljes sorozat.

Árusították Budapest 4, 7, 114 sz., vidéken a kincstári, ahol több volt, az 1 sz. postahivatalok 1945. július 30-ig, csak sorozatban, egy vásárlónak 1 sorozatot szolgáltatva ki.

189. ábra

A sorozat értékei	Alapnyomat színe	Felülnyomat színe
3P + 9P a 20 filléren	sárga	vörös
4P + 12P a 4 filléren	kék	zöld
8P + 24P az 50 filléren	sárga	vörös
10P + 30P a 30 filléren	kék	zöld

Felülnyomásra került az „1944. Kossuth (I)” bélyegsorozat 4 címlete „BÉKE A NÉPFŐISKOLÁKÉRT” szöveggel, valamint új feláras értékjelzéssel.

A felülnyomat

A sorozat bélyegeinek felülnyomása két menetben történt.

1. menet, az alapnyomat. A posta a felülnyomást eredetileg az Athenaeum nyomdában szándékozta elkészíttetni, azonban a már ismertetett okokból kifolyólag ezeket a félkész bélyegíveket is további felülnyomásra, befejezésre átszállították az Állami Nyomdába. Ezért az Athenaeum nyomdában csak a 370×265 mm-es *alapnyomat* készült el, de a $3 P + 9 P/20$ f címletből 200 ív alapszínezését is az Állami Nyomda végezte el.

Az alapszínezés sárga és kékszinű, melyek — a viszonylag csekély mennyiség miatt — lényeges színárnyalati eltérést nem mutatnak.

Kisebb, nagyobb mérvű *alapnyomat elcsúszások* (fehér szegélyű bélyegek) gyakoriak.

Csak *alapnyomattal* ellátott ívek, bélyegek az 1. menet nyomatai, melyek illegálisan kerültek gyűjtői forgalomba.

Az alapnyomat nélküli, de felülnyomattal ellátott példányok nyomdai selejtek, melyek hasonló módon kerültek a gyűjtők kezébe.

190. ábra

2. menet, a felülnyomat. A sorozat bélyegeinek felülnyomata az Állami Nyomdában 100-as szedésről, magasnyomó gyorssajtón készült. A felülnyomatok színe téglas- és karminvörös, vagy sötétzöld. Az utóbbi villanyfénynél gyakran feketének tűnik. Ez nem tévesztendő össze a próbanyomat fekete színével.

A hibás felülnyomatokat a nyomda és a posta elég gondosan kiselejtezte. Ezért ezekkel a postai forgalomba került íveken igen ritkán találkozunk. A 190. ábrán bemutatott $10 P + 30 P/30$ f címlet balra *elcsúszott felülnyomata* már

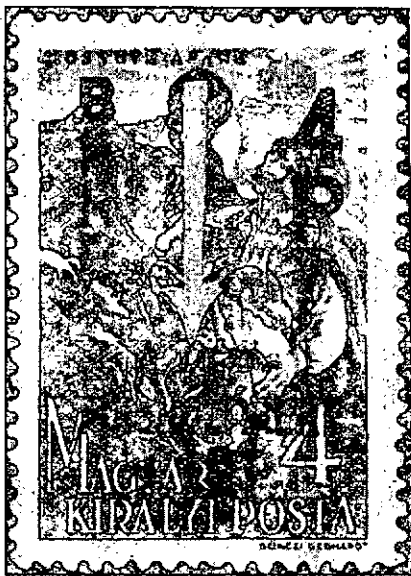
190a. ábra

figyelmet érdemel. A jobb oldali azonos címletű bélyeg *kettős felülnyomata* fekete színű, tehát a színpróbák készítésekor keletkezett nyomdai selejt, mely gyűjtői forgalomba került.

A felülnyomatok *gépszíndátnyomatai*, bár ritkán, de előfordulnak.

Igen szép, két teljes bélyegképre terjedő *felülnyomathiányt* és *részleges (BÉKE) felülnyomathiányt*, valamint ugyanezen ívrész behajlása folytán keletkezett hátoldali nyomatot láthatunk a 190a. ábrán. Hasonló előfordulások a 8 P + 24 P/50 f címletből is ismertek.

A kiadás 4 P + 12 P/4 f címletéből érdekes *tévnyomat* került forgalomba. A „NÉP”- felirat „N” betűje helyett a nyomdában tévedésből „И” betűt, cirill „I” betűt szedtek (191. ábra). Ezt a „sajtóhibát” olyannyira nem vették észre, hogy a jóváhagyásra felterjesztett zöld, vörös és fekete színű próbanyomatokon (1945. VII. 13.) is ez a hibásan szedett betű szerepelt, s így is került jóváhagyásra. A hibát valószínűleg a nyomdában később fedezték fel, mert 1945. július 17-én már a *helyesbített*, zöld felülnyomatú példány kapta meg a „ki-

191. ábra

nyomható” megjegyzésű jóváhagyást. Szinte megmagyarázhatatlan, hogy mindezek ellenére hogyan kerülhetett ebből a tévnyomathibából nem is kis mennyiség *forgalomba*. Valószínűnek mutatkozik, hogy a július 13-i jóváhagyás után a nyomást téves szedéssel kezdték meg, s annak felfedése után nem semmisítették meg maradéktalanul a hibás felülnyomatú bélyegeket.

A tévnyomatnak másik érdekessége, hogy nagyrésze szintén tévedésből, bélyegexportunk révén külföldre (Bécsbe) került.

A bélyegek *vízjele, vízjelállása és fogazata* megegyezik az alapbélyegekével, tehát a vízjel és vízjelállás: X, A/1, 2: 3+9 P/20 f, 10+30 P/30 f; X, B/1, 2: 4+12 P/4 f, 8+24 P/50 f.

Fogazat 12 1/2 : 12 fésűs fogazat.

Bérmentesítés. A kis példányszámú kiadás nagy részét a gyűjtők és a kereskedők gyűjtői célokra felvásárolták, így postai felhasználásukra nem igen került sor. A gyűjtői forgalomban levő használt példányok nagyrészt szíveségi bélyegzéssel ellátott darabok. A sorozat bélyegeivel bérmentesített posta-küldemény *ritka*.

Próbanyomatok. A sorozat három címletéből különböző színű felülnyomattal színpróba készült, melyből néhány darab gyűjtői forgalomba került.

A színpróbák:

4 P + 12 P/4 f fekete és vörös felülnyomattal,

8 P + 24 P/50 f fekete és zöld felülnyomattal,

10 P + 30 P/30 f fekete felülnyomattal.

1945. SZAKSZERVEZET (I.)

8 címletből álló alkalmi bélyegsorozat. A szakszervezeteknek Párizsban, 1945. szeptember 20-án kezdődött világkongresszusa alkalmából adta ki a posta.

A bélyegképeket Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 126.532/A. 4. sz. rendelettel (P.R.T. 1945/19 sz.) 1945. szeptember 11-én. A forgalomból kivonták a 233.703/4 sz. rendelettel (P.R.T. 1945/38. sz.) 1946. június 20-ával, de gyakorlatilag már jóval előbb kiestek a postai forgalomból.

Példányszám 50 000 teljes fogazott sorozat.

Árusították Budapest 3, 4, 7, 62, 72, 112 és 114 Debrecen 1, Miskolc 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1 sz. postahivatalok 1945. szeptember 20-ig, csak teljes sorozatban, egy vásárlónak egy sorozatot szolgáltatva ki.

Fenti postahivatalok 2000 sorozatot értékesítettek a fenti módon. 25 000 sorozatot az Országos Szakszervezeti Tanács, 5000 sorozatot a Postás Szakszervezet kapott. A Magyar Bélyeggyűjtő Egyesületek Országos Szövetsége kötelékébe tartozó egyesületi gyűjtők részére 9000 sorozatot, míg a Magyar Bélyegkereskedők Egyesületének 1800 sorozatot juttatott a posta.

192a. ábra

192b. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	szürke
1,60 pengő	barnásolajzöld
2 pengő	zöld
3 pengő	ibolya
5 pengő	barnászvörös
8 pengő	sötétbarna
10 pengő	borvörös
20 pengő	szürkékékék

Bélyegek ábrái

A közös keret, fekvő téglalap alakú, világos alapon sötétebb árnyalatú ovális mező. A négy sarokban sötét árnyalatú értékjelzés. Az ovális mező szélén elhelyezkedő „CONFÉRENCE SYNDICALE MONDIALE PARIS 1945” szöveg színes, a mezőben levő „MAGYAR POSTA” felirat, s felette az egyes szakszervezetek jelképe fehér színű.

40 filléres címlet: Bányász, bányaducolás, a tetején keresztbe helyezett két bányászkalapács, előtte égő bányásmécses.

1,60 pengős címlet: Vasmunkás, üllőn nyugvó kalapácsot markoló ököl, előtte fogaskerék.

2 pengős címlet: Vasutas, síndarabon száguldó szárnyaskerék, előtte suhanó madár.

3 pengős címlet: Építőmunkás, falazásra akasztott kőműveskanál, előtte zsinóron lógó függőn.

5 pengős címlet: Földmunkás, eke a barázdában, felette sugaras napkorong.

8 pengős címlet: Postás, porcelán szigetelő távíróvezeték darabokkal, felette csőrében levelet vivő stilizált postagalamb.

10 pengős címlet: *Mérnök*, tervrajz tekeres, nyitott körzöt tartó jobbkéz, fenn négyágú csillag.

20 pengős címlet: *Magántisztviselő*, nyitott üzleti könyvön mercurszárnyas töltőtoll áll.

A 8 pengős címletet a MBÉOSz az év legszebb bélyegének nyilvánította és a tervezőt jutalmazta.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak méretük 33×22 mm.

Nyomták az ideiglenesen helyreállított Állami Nyomdában, egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

100-as évben került forgalomba.

Készült 0,08 mm vastag, „A” minőségű fehér, X vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjelállás A/1., 2.

Enyvezés fehér színű

Fogazat $12 : 12\frac{1}{2}$ fésűs fogazat. A bélyegek fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. A fogazatlan példányok (□) kereskedelmi árusításba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A bélyeggyűjtői célokra megvásárolt bélyegsorozatot bérmentesítésre csak elvétve használták. A sorozat bélyegei futott levélen *nagyon ritkák.*

1945. NEMZETI SEGÉLY (VÉRTANÚK)

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium Budapesten, 1945. október 6-án a nemzeti gyász napján tartott „Vértanú ünnepség” alkalmából az antifasiszta vértanúk emlékére a „Nemzeti Segély” és a Népjóléti Minisztérium gyermekvédelmi céljának támogatására 100%-os feláras, jótékonyági, 8 címletből álló emlékbélyeg sorozat kibocsátását rendelte el.

A bélyegképeket terveztek: 2 P + 2 P Bortnyik Sándor, 3 P + 3 P Tamási Zoltán, 4 P + 4 P Diósy Antal, 6 P + 6 P és 20 P + 20 P Konecsni György, 10 P + 10 P Rohony Roheim Károly, 15 P + 15 P Köpeczi Bócz István, 40 P + 40 P Szücs Pál.

Forgalomba bocsátották a 132.000/A. 4. sz. rendelettel (P.R.T. 1945/27. sz.) 1945. október 6-án. Kivonták a forgalomból a 233.703/4. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/38. sz.) 1946. június 30-ával. Gyakorlatilag a pénz elértéktelenedése miatt a postai forgalomból jóval korábban kiestek.

Példányszám 100 000 teljes fogazott sorozat.

Árusították csak teljes sorozatban egy vásárlónak egy sorozatot szolgáltatva ki a budapesti, vidéken — ahol több volt — az 1 sz. postahivatalok, továbbá Berettyóújfalu, Mátészalka és Szikszó megyeszékhelyi postamesteri hivatalok 1945. október 20-ig. Az el nem adott készleteket az árusító postahivatalok 1945. október 20-a után visszaszolgáltatták az Értékeikkraktárnak.

193. ábra

A sorozat értékei

2 P + 2 P	sárgásbarna
3 P + 3 P	barnászörös
4 P + 4 P	feketésibolya
6 P + 6 P	zöld
10 P + 10 P	lilaskarmin
15 P + 15 P	feketészöld
20 P + 20 P	sötétbarna
40 P + 40 P	sötétkék

Bélyegek ábrái, ábrázolt személyek

A közös ábra fekvő téglalap alakú sötét háttér, középső részén két ovális, éremszerű féldomború kiképzésben két-két szembenéző, változó ábrájú fejkép a peremen belül névvel. Fenn fehér szalagon színes „NEMZETI SEGÉLY A VÉRTANÚKÉRT” alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, két oldalt az érték- és felárjelzés.

Ábrázolt személyek 2 P + 2 P Sallai Imre és Fürst Sándor, 3 P + 3 P Kabók Lajos és Mónus Illés, 4 P + 4 P Rózsa Ferenc és Schönherz Zoltán, 6 P + 6 P Koltói Anna és Knurr Pálné, 10 P + 10 P Sárközi György és Nagy Imre, 15 P + 15 P Tartsay Vilmos és Nagy Jenő, 20 P + 20 P Kiss János és Bajcsy Zsilinszky Endre, 40 P + 40 P Ságvári Endre dr és Hoffmann Ottó.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.
100-as *lvben* került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér. X *vizjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vizjelállítás A/1, 2.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : $12\frac{1}{2}$ fésűs fogazat. A bélyegek fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. A fogazatlan példányok (□) kereskedelmi árusításba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A bélyeggyűjtői célokra vásárolt bélyegsorozatot a közönség bérmentesítésre csak elvétve használta. A sorozat bélyegei futott levélen *nagyon ritkák*.

Megjegyzendő. Az 1945. október 25-én kelt 135.031/A.4. sz. K.K.M rendelet „A *postu bélyegértékesítő irodája* (Bp. 7)” nevét „A *magyar posta bélyegirodája*” névre változtatta. Az iroda feladata a postabélyegek bel- és külföldi értékesítése (P.R.T. 1945/47. sz.).

1945. III. KISEGÍTŐ BÉLYEGEK

Az 1945. november 1-i, negyedik postadíj emelés miatt elkerülhetetlen volt a bérmentesítések biztosítására újabb, magasabb címletű forgalmi bélyegek készítése és forgalomba bocsátása. Ezért a K.K.M 136.800/A. 4. sz. rendeletével (P.R.T. 1945/37. sz.) *felülnyomott* általános forgalmú, 4 különböző, újabb címletű bélyeget bocsátott forgalomba 1945. november 7-ével.

A sorozat elkészítéséhez a posta a még mindig nagymennyiségű „Hadvezérek” sorozat 3 címletét és a „Szt. Margit” emlékbélyeget használta fel.

Forgalmi időszak. A sorozat kibocsátási időpontját fenti rendelet ugyan 1945. november 7-ében jelölte meg, de a bélyegek csak elkészültük után és elkészülésük sorrendjében kerültek a postahivatalokhoz árusításra. Így a 60 P/18 f H, a 100 P/12 f H, és a 300 P/30 f M címlet csak 1945. november 8-án, a 40 P/8 f H. címlet *november 9-én* került ténylegesen forgalomba.

A forgalomból hivatalosan ezeket a bélyegeket is 1946. június 30-ával *vonták ki*, a 233.703/4. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/38 sz.) valójában azonban a rohamos infláció miatt jóval korábban, 1946 első hónapjaiban kiestek a postai felhasználásból.

Árusították a postahivatalok, értékcikkárosok és a posta bélyegirodája. A készlet jelentős részét a pénz elértéktelenedése folytán a közönség felvásárolta.

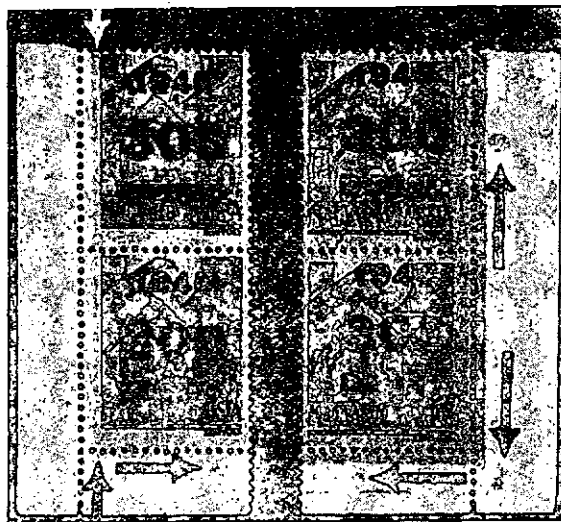
194. ábra

A sorozat értékei		Alapnyomat színe	Felülnyomat színe	Példányszám*
40 pengő	a 8 filléren H	sárga	fekete	4 510 000 db
60 pengő	a 18 filléren H	sárga	fekete	6 408 000 db
100 pengő	a 12 filléren H	sárga	fekete	6 270 000 db
300 pengő	a 30 filléren M	kék	fekete	2 326 400 db

A felülnyomat

A bélyegívek felülnyomását az Állami Nyomda két menetben végezte.

1. *Alapnyomat* sárga vagy kék színben.
2. *Felülnyomat* fekete színben.

1.

2.

195. ábra

1. Az alapszínezés azonos módon történt, mint azt már az Állami Nyomdában alapszínezett korábbi kiadásoknál elmondottuk. Megjegyzendő azonban, hogy ennél a kiadásnál is felhasználást nyertek az Athenaeum nyomdából átszállított, alapszínezéssel már ellátott ívek is, mint ezt 195. ábránk 2. képén látható lemezzegfej nyomatok is igazolják. Ilyen alapnyomatú ívek a 60 P/18 f címletből is előfordulnak a gyakori 300 P/30 f címleten kívül.

Az Állami Nyomdában alapszínezett ívek sötétebb színárnyalatúak s alapnyomatuk egyenletesen színezett. Az alapnyomatban eltérések, különlegességek ritkán adódnak. Ezzel szemben az Athenaeum nyomda alapnyomatai világosabban színezettek, s az egyenlőtlen festékellátás miatt márványos rajzolatúak. Ezek között már gyakran találunk alapnyomat elcsúszást is, mint ezt 195. ábránk 1. képén bemutatjuk.

*Készült példányszám! A megsommistásra megnyugtató adat nincs.

A csak *alapyomattal* ellátott bélyegok, ívek, az I. menetben készült nyomatok, melyek illegálisan kerültek gyűjtői forgalomba.

2. A *felülnyomatot* a második menetben 100-as *szedésről*, magasnyomó gyorssajtón nyomták.

E kiadás felülnyomásánál alkalmazott számjegytípus egy része már lényegesen eltér az Állami Nyomda korábbi típusától. Bár az „1945” évszám és a „pengő” értékjelzés változatlanul azonos az előző kiadásoknál alkalmazott számjegyekkel és betűkkel, de az *értékszámok* nyomására az eddig használt „kövér” számjegy típusok helyett új, *groteszk számjegy típusokat* alkalmaztak.

Megjegyezhetjük az itt felhasznált számjegyek méreteit:

40-es értékszám teljes szélessége 9 mm; a 4-es számjegy 4,3 mm, a nulla 4,2 mm széles s míg a 4-es 4,5 mm, addig a nulla 4,8 mm *magas*.

60-as értékszám teljes szélessége 8,8 mm; a 6-os számjegy 4,1 mm, a nulla 4,2 mm széles; magasságuk 4,8 mm.

100-as értékszám: teljes szélessége 12,1 mm; az 1-es számjegy 2 mm, (szára 1,3 mm), a 0-ák 4,2 mm *szélesek*; s míg az 1-es 4,6 mm, addig a nullák itt is 4,8 mm *magasak*.

300-as értékszám teljes szélessége 13,5 mm, a 3-as számjegy 4 mm, a nullák 4,2 mm *szélesek*; magasságuk 4,7–4,8 mm.

196. ábra

A felülnyomatok változatai közül legnagyobb érdeklődésre itt is a *fordított felülnyomatok* tartanak számot.

A 196. ábrán bemutatott 60 P/18 f H, 100 P/12 f H és a 300 P/30 f M címletek *valódi* fordított felülnyomatú példányok.

A 40 P/8 f címlet fordított felülnyomatú példányáról a szakajtóban ugyan már történt említés¹², de létezése megnyugtatóan nem bizonyított.

Egyéb nyomási különlegességek azonosak az „1945. II. Kisegítő” sorozatnál elmondottakkal.

Vizjel és vizjelállások megegyeznek az alapbélyegekével, vagyis: X, A/1, 2. *Fogazatuk* azonos az alapbélyegekével, vagyis 15 fésűs fogazat.

Bérmentesítésükkel az inflációs kiadások végén összefoglalóan foglalkozunk.

¹² A magyar postabélyegok adattára II. kötet.

Hamisítványok. Ebből a kiadásból a gyűjtők kárára elkövetett fordított felülnyomatú hamisítványok ismertek, melyek a legveszélyesebbek az eddig ismertetett hamisítványok között. Gondos elemzéssel azonban ezeknek felismerése sem okoz nehézséget.

A 197. ábrán bemutatott 100 P/12 f H címlet felülnyomatai:

1. valódi fordított felülnyomat.
2. hamisított fordított felülnyomat.
3. hamisított fordított felülnyomat.

1.

2.

3.

197. ábra

A hamisítványok ismertetőjelei

a) az „1945” évszám teljes szélessége $9,4 - 9,5$ mm a szabályos $9,6 - 9,8$ mm helyett. A számjegyek magassága $2,5 - 2,6$ mm a szabályos $2,9$ mm helyett, különösen szembetűnő ez az 1-es számjegynél.

Az 5-ös számjegy szélessége $2,2$ mm a valódi példányon mért $2,5$ mm helyett, a 4-es és 5-ös közötti távolság $0,3$ mm a szabványos $0,5$ mm helyett.

Általában az „1945” évszám szemmel láthatóan karcsúbb, mint a valódi felülnyomaton, s a számjegyek szélei határozatlanok elmosódottak.

b) a 100-as értékszámban mutatkozó eltérés mindkét bemutatott hamisítványnál a számjegyek $4,6$ mm magassága, a szabályos $4,8$ mm helyett.

Ezenkívül az első hamisítványon az első két 10-es számjegy szélessége $7,3$ mm a $7,5$ mm helyett, viszont a két 0 közötti távolság $0,6$ mm a $0,4$ mm helyett. Ezért egyezik teljes szélessége a valódi felülnyomat szélességével.

A második hamisítvány 1-ese keskeny szárával (1 mm az $1,4$ mm helyett), s hosszú különleges formájú kampója miatt könnyen megkülönböztethető a valódi 1-estől. Feltűnő továbbá a 0-ák $3,8$ mm szélessége a 4 mm helyett, s végül a két 0 közötti nagy, $0,7$ mm távolság a $0,4$ mm helyett.

Általában a számjegyek, de különösen a 0-ák elmosódott szélűek.

c) A „pengő” értékelzés is méreteiben különbözik a valódi felülnyomattól. A felirat teljes szélessége $13,2$ mm a valódi $13,4$ mm helyett. A betűk magassága $3,3$ és $2,5$ mm a $3,5$ és $2,7$ mm helyett. A betűk széle elmosódott.

A posta kárára történt hamisítvány ebből a kiadásból nem ismeretes.

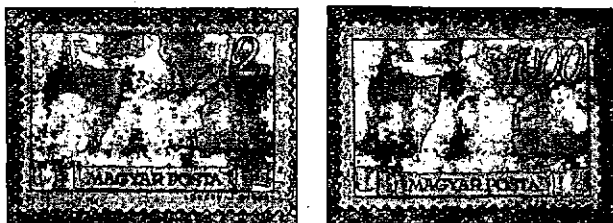
A Postavezérgazgatóság pályázatot írt ki az „újjáépítést” jelképező általános forgalmú sorozat tervezésére. A pályázat azonban többszöri meghosszabbítás ellenére is meddő maradt, s az újabb postadíj emelések miatt az átmenetinek szánt, de véglegessé vált 15 címletből álló általános forgalmú bélyegsorozatot bocsátották forgalomba 1945. november 7-ével az 1945. november 5-én kelt 137. 000/A. 4. sz. rendelettel (P.R.T. 1945/38. sz.)

A bélyegképet Konecsni György tervezte.

Forgalomba kerültek a kibocsátó rendelettel ellentétben elkészültük sorrendjében s címleteikben az időközben beállott postai díjemelésekhez igazodva.

Forgalomból kivonták a 233. 703/4. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/38. sz.) 1946. június 30-ával, de érvényességük megszűnése előtt a tényleges forgalomból elértéktelenedésük miatt előbb kiestek.

A 12, 24 és 140 pengős címlet 1946. január 10-i kiadása a postadíjak 1945. november 16 és 1946. január 14-i újabb felemelése miatt indokolatlanná vált ugyan, de mivel kibocsátásukat már az UPU-nak is bejelentették, korlátozott példányszámban mégis kiadták.

198. ábra

A sorozat értékei		Példányszám	Forgalomba bocsátva
12 pengő	zöldesolaj	510 000 db	1946. január 10.
20 pengő	zöld	1 814 800 db	1945. november 9.
24 pengő	sárgásbarna	500 000 db	1946. január 10.
30 pengő	kékesszürke	2 360 000 db	1945. november 16.
40 pengő	sárgászöld	1 411 000 db	1945. december 11.
60 pengő	barnásnarancs	1 320 000 db	1945. december 22.
100 pengő	sárga	1 522 000 db	1945. december 1.
120 pengő	ultramarin	4 972 000 db	1945. december 12.
140 pengő	vörös	490 000 db	1946. január 10.
200 pengő	barna	1 503 000 db	1945. november 30.
240 pengő	kék	992 000 db	1946. január 7.
300 pengő	karminvörös	1 943 000 db	1945. december 5.
500 pengő	kékeszöld	2 260 000 db	1945. november 22.
1000 pengő	vörösibolya	2 014 000 db	1945. november 30.
3000 pengő	vörös	2 989 000 db	1946. február 5.

Árusították a postahivatalok a 12, 24 és 140 pengős címletek kivételével. A 100-as bélyegívek közepén (a 3000 pengős kivételével) elhelyezkedő „fordított párok” soronkívüli leválasztását a kibocsátó rendelet megtiltotta. Azoknak árusítását csak a bélyegívek felhasználásának rendes sorrendjében, legfeljebb 10 db-ból álló vízszintes sorok keretében engedte meg az üzérkedés megakadályozása céljából. A 12, 24 és 140 pengős címletből MBEO Sz taggyesületei 80 000 sorozatot kaptak.

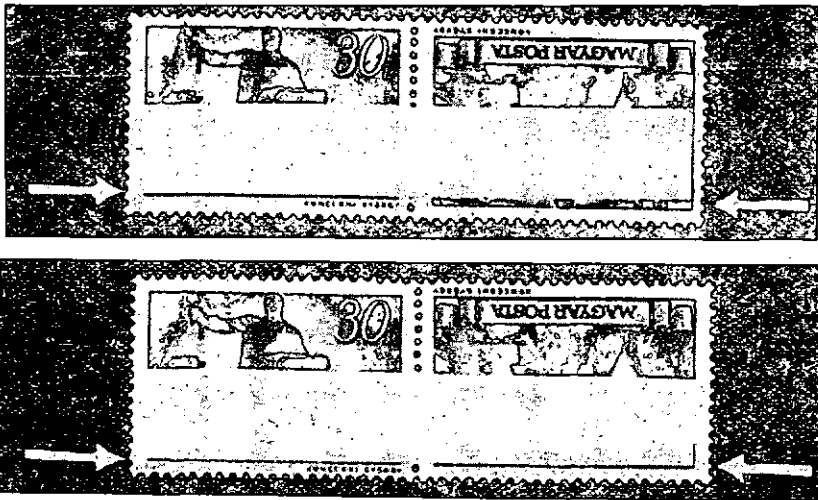
Bélyegábra

Minden címletnél a közös bélyegkép, az *újjáépítés jelképe*. Budapest székesfőváros kettétört kőcimerét baljával meztelen felsőtestű izmos munkás tartja. Ökolbeszorított, szétszakított láncú, bilincsel övezett jobbujában kalapács. Hátterében balról a lerombolt Lánchíd egyik pillére, jobbról az újjáépített Lánchíd halvány képe látható. Alul tekergő végű szalagon színes „MAGYAR POSTA” felirat, a jobb felső sarokban fehér értékszám és értékjelzés.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) mélynyomással.

Minden 100-as bélyegíven – a kiegészítésül kiadott 3000 pengős kivételével – a bal és jobb oldali 50–50 bélyegkép egymáshoz viszonyítva 180 fokkal elfordított elhelyezést kapott. Így az 5. és 6. függőleges sorban valamennyi bélyegpár bélyege (ívenként 10 pár) egymáshoz viszonyítva *fordított képállású*. A posta a kelendőség fokozására készítette így.

199. ábra

Az Állami Nyomda kezdetben 50 bélyegképet ábrázoló nyomóhengerrel kezdte a nyomást. Az 50 bélyegképet tartalmazó nyomat elkészülte után az ívet 180 fokkal elfordítva helyezték ismét a gépbe, s így kapta a második 50 nyomatot. Ez a gyártási eljárás a második nyomás nehéz illesztetősége miatt nem vált be. A keletkezett selejtet, az egymáshoz viszonyított erősen elcsúszott 50–50 bélyegképet a középső fogazatsor mentén szétválasztották, s anyagtakarékosságból mint *fordított pár nélküli félíveket* adták át a postának. Ez a magyarázata a még ma is fellelhető félívek előfordulásának. A néhány tizedtől 1 mm-ig terjedő egymáshoz viszonyított fel- vagy lefelé elcsúszott nyomásokat azonban teljes, 100-as ívben adták át a postának és így kerültek árusításra. Ilyen eredetű 1 mm-es elcsúszást mutatunk be a 199. ábrán, a felső fordított páron.

Később fenti nehézségek kiküszöbölése céljából az íveket 100 bélyegképet (50 alap és 50 fordított állású) tartalmazó hengerrel nyomták. Itt a pigment papírra történő képátvitel alkalmával a kétszer 50 bélyegkép tökéletes illesztése nem okozott problémát. Ebből a második 100-as nyomatból mutatunk be egy példányt a 199. ábrán, az alsó bélyegpáron. Itt a két bélyegkép alsó és felső széle *egybevágó*.

Forgalomba került 100-as ívben, és 50-es félívben.

Készült 0,1 mm vastag „A” minőségű fehér, X vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjelállítás A/1,2.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12:12 1/2 fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi árusításba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat egyes, főleg nagyobb címleteit néhány hónapig bérmentesítésre gyakorlatilag is felhasználták. Az 1946. január 10-én hivatalosan forgalomba bocsátott 12, 24 és 140 pengős kis példányszámú címletek postai felhasználása nagyon ritka.

Mivel a sorozat címletei igen lassan készültek el, s kerültek postai forgalomba, a P.R.T. 1945. november 14-i 40. számában közzétett 135.123/A. 4. sz. rendeletével a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium visszavonásig a postai küldeményeknek *készpénzzel történő bérmentesítését engedélyezte.*

1946. I. BETŰ- ÉS SZÁMJEGYES

Az 1945. május 1-én forgalomba bocsátott „Felszabadulás” bélyegsorozattal egyidőben elrendelt *első postadíjemelést* az általános drágulás s a velejáró rohamos pénzromlás következtében az 1945. évben újabb, négy postadíjemelés követte.

Az 1945. november 7-től folyamatosan forgalomba bocsátott „Újjáépítés” általános forgalmú bélyegsorozat sem tudta a hozzáfűzött reményeket beváltani. A postai küldemények bérmentesítése egyre nagyobb mennyiségű bélyeget követelt, de a felmerült szükségletet a meglévő bélyegkészlettel a posta huzamosabb ideig biztosítani nem tudta volna. Ezért a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Miniszter az 1946. január 2-án kelt 143.525/A. 4. sz. rendeletével (P.R.T. 1946/2. sz.) anyagtakarekossági és díjszabáspolitikai okokból — a posta bélyegellátási nehézségeinek áthidalása érdekében — *egyes meghatározott küldeményfajták bérmentesítésére, csak belföldi viszonylatban használható, betű- és számjegyes, általános forgalmú, 8 címletből álló bélyegsorozat forgalomba bocsátását rendelte el 1946. január 7-ével.*

Ezt a rendeletet *azonnal*, a kibocsátás napjával egy időben vissza is vonták, a hivatalos lap, a P.R.T. 2. számának első oldalára vörös színnel nyomott alábbi szöveggel: „A 143.525/A.4. sz. rendelet (Betű- és számjegyes bélyegsorozat forgalomba bocsátása) teljes egészében *érvénytelen*. Más rendelkezés történik.”

A rendelet visszavonását az előre várható 1946. január 14-i újabb tarifaemelés tette indokolttá. Azonban megjegyzendő, hogy a január 2-án kelt és *azonnal visszavont* 143.525/A. 4. sz. rendelet 8 *értékből álló* bélyegsorozatot említ meg, 6. és 7. helyen a Cs.5—I/30 f H és Cs.10—I/80 f H címleteket.

A módosító és végleges rendelet 1946. január 9-én kelt és II. ad 143.525/A. 4. sz. alatt jelent meg a hivatalos lap, a P.R.T. 1946. évi 3. számában. Ez az új rendelkezés anyagtakarékossági és díjszabáspolitikai okokra hivatkozva 1946. január 14-ével már csak 6 címet (Hl. I., Hlp. I., Tl. I., Tlp. I., Any. I., Ajl. I.) forgalomba bocsátásáról intézkedik. Az előző, de visszavont rendelettel szemben az egyes bélyegekre új névértéket, illetve eladási árat szabott meg.

E 6 értékűből álló sorozatot a közönség részére korlátlanul árusíthatták a postahivatalok.

Az előbbi 6 értéken felül még további 2 értéket, a Cs.5—I/30 f H és a Cs.10—I/80 f H-t kaptak a postahivatalok, amelyek az első, de visszavont rendeletben megszabott III—IV—V. díjővezettel szemben minden díjővezetben az 5, illetve 10 kilós csomag bérmentesítésére szolgált, 3000 pengő, illetve 6000 pengő névértékben.

A továbbiakban idézzük a kibocsátó rendeletnek a két bélyeg felhasználására vonatkozó utasítását: „A Cs. 5—I. és Cs. 10—I. jelű bélyegek csak belkezelésben feladott csomagok szállítóleveleire postaalkalmazott által történő felragasztásra, tehát belkezelési bérmentesítésre használhatók, a közönség részére fejelemi felelősség terhe mellett nem árusíthatók. Ezen bélyegekkel bérmentesített csomagok szállítóleveleit az előirt módon, de a többi szállítólevélétől elkülönítve tartoznak a kézbesítőhivatalok kezelni és megőrizni. További sorsukról később történik intézkedés.

Fentiekben találja magyarázatát, hogy a P.R.T. mellékletét képező Hirdetmény a Cs. 5—I. és a Cs. 10—I. jelű bélyegeket nem említi meg.”

Ez a két bélyeg az első a magyar postabélyeg kibocsátás történetében, midőn a posta a csomagszállítási díjak lerovására külön bélyeget hozott forgalomba. A csomagbélyegeket kezdetben csak belkezelésben használta a posta, de a későbbi kiadásokat már a közönség részére is árusították, sőt bármilyen postai küldemény bérmentesítésére is felhasználhatók voltak.

Ezek a csomagbélyegek jellegükben eltérnek a külföldön használt csomagbélyegektől, ahol vagy magára a csomagra, vagy két részből állván, a szállítólevél és a szelvény határvonalára ragasztják őket. Ezért jellegüknél. árusításuknál és egyéb bérmentesítési célokra történő felhasználhatóságuknál fogva ezek a magyar csomagbélyegek nem tekinthetők tulajdonképpeni csomagbélyegekek. Külön csoportban történő sorolásukat is ezért mellőztük.

Ezt, az első két csomagbélyeget belkezelésben is csak rövid ideig használhatták a postahivatalok, mert a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium az 1946. január 22-i központi körövényvel a forgalomból kivonta, s 1946. február 18-án kelt 208.042/A. 4. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/12. sz.) a külön kezelt szállítólevelek azonnali beszolgáltatását rendelte el.

Pótlásukra a 204.588/A. 4. sz. rendelet (P.R.T. 1946/8. sz.) intézkedett, midőn megerősítve a csak belkezelési célokra szolgáló, a „Magyar Szent Koronát” ábrázoló 30 f és 80 f alapértékű Cs. 5—I. és Cs. 10—I. jelű bélyegek 1946. január 22-i kivonását és 1946. január 28-ával forgalomba bocsátotta a „Nagyasszonyok” sorozatba tartozó, Lorántffy Zsuzsannát ábrázoló, 70 f alapértékű Cs. 5—I. és Cs. 10—I. jelű bélyegeket, a postahivatalok részére folyamatos ellátást helyezve kilátásba.

Ez utóbbi két csomagbélyeget már a közönség részére is árusíthatták a postahivatalok, s a velük bérmentesített szállítóleveleket sem kellett külön kezelni.

Jogosan merülhet fel az a kérdés, vajon miért volt szükséges a gyűjtők által „bevonat csomagpárnak”, de talán helyesebben *belkezelési csomagpárnak* nevezhető Cs. 5—I/30 f H, és Cs.10—I/80 f H címletek árusításának megtiltása — illetve kizárólag belkezelésben történő felhasználása — valamint ezeknek rövid időn belül történt bevonása, a postahivatalok által már felhasznált bélyegek és a még fel nem használt készletek beszolgáltatása.

Erre magyarázatot elsősorban abban találhatunk, hogy mindegyik címlet alaphelyege a korábbi államforma, a Magyar Királyság egyik felségjelvényét, a magyar királyi koronát ábrázolta. Másrészt, mivel időközben az új alkotmány kidolgozása és az új államforma, a Magyar Köztársaság törvénybeiktatása és kikiáltása rövidesen várható volt (ami 1946 február 1-én be is következett), e két bélyeg közforgalomba bocsátása nem mutatkozott kívánatosnak.

Mivel az „I. Betű- és számjegyes” sorozat zárt értékküldeményként már január első napjaiban megérkezett a postahivatalokhoz, s ezeket 1946. január 14-én forgalomba is bocsátották, az új, helyettesítő címletek elkészültéig mint áthidaló megoldást rendelték el a „belkezelési csomagpár” belkezelésben történő felhasználását.

A szigorú tiltó rendelkezések ellenére a „belkezelési csomagpár” használatlan bélyegei a külön kezelendő szállítólevelekkel együtt visszaélések folytán napokon belül gyűjtői forgalomba kerültek. A további visszaélések megakadályozása céljából rendelték el 1946. február 18-án azonnali beszolgáltatásukat. A kézbesítő postahivataloknak ezeket a szállítóleveleket postaszolgálati ajánlott küldeményben „Bsz.” jelzéssel, értékenként a darabszámot feltüntető jegyzőkönyvek kíséretében kellett beküldeni a posta értékkiraktárába.

Forgalomba bocsátották az 1946. január 9-én kelt ad 143.525/A. 4. sz. rendelettel 1946. január 14-én, a következő 8 címletet: Hl. I., Hlp. I., Tl. I., Tlp. I., Any. I., Ajl. I. és a „belkezelési csomagpár”, a Cs. 5—I/30 f H és a Cs. 10—I/80 f H, továbbá a 204.588/A. 4. sz. rendelettel 1946. január 28-ával a kiegészítésként kiadott Cs. 5—I/70 f N és a Cs. 10—I/70 f N jelű két csomagbélyeget.

Forgalomból kivonták a belkezelési csomagpárt 1946. január 22-ével központi körözvény alapján, melyet a 204.588/A. 4. sz. rendelet is megerősített. A többi 8 címletet a 233.703/4. sz. rendelettel 1946. június 30-ával vonták ki, de gyakorlatilag korábban kiestek a postai forgalomból.

Példányszám

Hl. I/50 f N	6 862 000 db
Hlp. I/8 P/20 f N	1 140 000 db
Tl. I/10 f H	12 228 000 db
Tlp. I/4 f H	3 696 000 db
Any. I/1 f H	2 436 500 db
Ajl. I/20 f N	4 069 980 db
Cs.5—I/30 f H	59 993 db
Cs.10—I/80 f H	48 203 db
Cs.5—I/70 f N	973 200 db
Cs.10—I/70 f N	939 200 db

A „belkezelési csomagpár” 836 800, illetve 819 200 darabos példányszám-ban készült. A forgalomból történt kivonásuk után a posta nagyrészüket megsemmisítette.

Árusították a „belkezelési csomagpár” kivételével a postahivatalok és érték-cikkárusok. A „belkezelési csomagpárt”, melyhez egy „Alj” tévnyomat is tartozott, a posta az 1950 évben szervezett gyűjtőknek 30 különféle 100-as, vagy 60 különféle 50-es köteg tömegbélyegért cserébe adta. Később a Filatélia Választék is megkezdte árusításukat.

Ebben az időben vezette be a posta kísérletképpen a bélyegújdonságoknak előjegyzés útján történő árusítását. A P.R.T. 1946. évi 7. számában megjelent 132.707/Bgi. sz. rendelet ezzel kapcsolatos intézkedéseit röviden az alábbiakban foglalhatjuk össze: A rendelet megjelenése után a posta bélyegirodájánál egy naptári évre kötelezően előjegyezhető egy darabtól bármilyen, de mindegyikből azonos mennyiségű bélyegújdonság. A megrendelt mennyiségeket év közben változtatni nem lehet. Az előfizetés minden év november 1-e és 30-a között újítható meg. Az előfizető a folyamatosan történő ellenérték befizetését kötelezően vállalja. Amennyiben ebben elmaradás mutatkozna, az előfizetés érvényét veszíti, s ez csak a következő évben újítható meg.

Az újdonságok ára névérték + 50% kezelési költség. Egyesületi tagok egyesületi igazolás esetén 15% árengedményt kapnak, de legfeljebb 5 sorozatig fizethetnek elő kedvezményes áron. Bélyegkereskedők szervezeti igazolás esetén 50 sorozatig 25%-os kedvezményt kapnak a kezelési költségből.

A posta bélyegirodája fenntartotta magának a jogot, hogy egyes kiadásokból (pl. blokkok) korlátozott darabszámot bocsásson az előfizetők rendelkezésére.

200. ábra

A sorozat értékei*

Betű és számjelzés		Névérték (46. T. 7-én) 46. T. 14-én		Alapbélyeg	Felül- nyomat színe	Alap- nyomat színe
Hl. I.	(20 gr helyi levél)	(80 P)	400 P	50 f N	vörös	—
Hlp. I.	(helyi levelezőlap)	(50 P)	300 P	8P/20 f N (II. Kisegítő)	vörös	kék
Tl. I.	(20 gr távolsági levél)	(120 P)	600 P	10 f H	fekete	—
Tlp. I.	(távolsági levelezőlap)	(80 P)	400 P	4 f H	fekete	—
Any. I.	(20 gr nyomtatvány)	(30 P)	150 P	1 f H	vörös	—
Ajl. I.	(Ajánlás)	(240 P)	1 200 P	20 f N	vörös	—
Cs. 5—I.	(5 kg-os csomag)	(600 P)	3 000 P	30 f H	fekete	—
Cs. 10—I.	(10 kg-os csomag)	(1200 P)	6 000 P	80 f H	vörös	—
Cs. 5—I.	(5 kg-os csomag)	(600 P)	3 000 P	70 f N	fekete	—
Cs. 10—I.	(10 kg-os csomag)	(1200 P)	6 000 P	70 f N	fekete	—

Vízjel és vízjelállások megegyeznek az alapbélyegekével, tehát; X, A/1,2. Fogazat 15 fésűs fogazat.

A felülnyomat

A sorozat elkészítéséhez a posta alapbélyegként ismét a korábbi kiadású „Hadvezérek” sorozat 1, 4, 10, 30 és 80 filléres, a „Nagyasszonyok” sorozat 20, 50 és 70 filléres, továbbá a „II. Kisegítő” sorozat 8 P/20 f N címleteit használta fel.

A felülnyomat az Állami Nyomdában készült 100-asz szcedésről, *magasnyomással*, magasnyomó gyorsajtón.

Amint azt a sorozat felsorolásánál is láthattuk, ennek a felülnyomatonak készítésekor elmaradt a korábbi 1. fázisnyomat, az *alapszínezés*. A sorozat egyetlen alapszínezett-bélyege, a „II. Kisegítő” sorozat 8 P/20 f N címlete. Ennek alapszínezésére és felülnyomására vonatkozó ismeretek azonosak a „II. Kisegítő” sorozatnál elmondottakkal.

A felülnyomat készítéséről már előljáróban meg kell jegyeznünk, hogy nemcsak a felhasznált betű- és számjegytypus tér el a korább ifelülnyomásokhoz használtaktól, hanem ezen kiadás felülnyomásához lényegesen gyengébb minőségű, kevésbé kopásálló betűanyagot használt a nyomda. A felülnyomatok betűi és számjegyei — függetlenül a nagy példányszámok miatt végzett sok nyomástól — *határozatlan vonalakkal határoltak*, s a felülnyomás festékellátása sem mutatkozott minden esetben kielégítőnek.

Szedésről, magasnyomással jó minőségű betűanyaggal sem végezhető 30—40 000-nél több nyomás. Ezért főként a nagy, több milliós példányszámú címletek nyomásánál a felülnyomat szövegének újraszédése vált szükségessé. Ezeknek alkalmazása a teljes ívre terjedő méretek felülvizsgálatainál igazolást is nyert. A teljes ívre terjedő felülnyomatoknak méretkülönbsége egyébként nem nagy, általában néhány tizedtől 1—2 mm-ig terjed.

* Jelen kiadásnál s a továbbiakban a „II. Betű- és számjegyes”, valamint a „III. Szöveges” sorozatnál a bélyegek felsorolásában ellentétben a szokásos emelkedő névértékkel a kibocsátó rendelet felsorolását tartottuk meg annál is inkább, hogy ezzel is hangsúlyozzuk az egyes címletek rendeltetését, s ezeknek rendeltetészerű felhasználását a bérmentesítések során.

Az előbb elmondottak a következő két „Betű- és számjegyes” sorozatra is értelemszerűen vonatkoznak.

A szedéshez felhasznált betűk és számjegyek nagyrészt lényeges és tipizálható eltérést nem mutatnak, ezért részletes tárgyalásuk helyett jegyezzük meg az egyes felülnyomatok méreteit, mert ezeknek az alapállású tévnyomat és a fordított felülnyomatú hamisítványok vizsgálatánál hasznát vehetjük.

Hl. I. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 10,9 mm, magassága 3,4 mm. A betűk magassága 1 mm, a pontok¹³ 1 × 1 mm-es négyzetek.

Hlp. I. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 14,9 mm, magassága 3,3 mm. A betűk szára és a római „I” számjegy 1 mm vastag, a pontok 1 × 1 mm-es négyzetek. Az alapbélyeg, a 8 P/20 f N két sérülése a 4. és a 20. bélyegen itt is észlelhető.

Tl. I. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 10,8 mm, magasság 3,2–3,3 mm. A betűk általában 1 mm vastagok, a „T” betű vízszintes szára viszont csak 0,8 mm vastag. Ennél a felülnyomatnál gyakoriak a 0,8 mm-es elvékonyodások is, különösen a „T” betű függőleges szárának végén, a felső vízszintes szárral való találkozás előtt. Ugyanez a méretváltozás jellemző a rövidítéseként használt négyzetalakú pontokra is, aminek magyarázata a több mint 12 milliós példányszámban rejlik. A római „I” számjegy 1 mm széles.

Tlp. I. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 13,7 mm, magassága 3,3 mm. A betűk és a római „I” számjegy 1 mm széles, a „T” betű vízszintes szára 0,8 mm vastag. A pontok jó rajzolatú 1 × 1 mm-es négyzetek.

Any. I. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 15,4 mm, magassága 3,3 mm. Az „n” betű 2,4 mm magas. Az „A” és „y” betűk szára 0,8 mm, a többi betű és a római „I” számjegy 1 mm vastag. A pontok méretei 0,8–1 mm között változnak, s négyzetalakúak.

Az ív 55. 58. és 89. bélyegén az „Any.” felülnyomat benyomódásból adódó hibáival találkozunk. Az 55. bélyegen az „A” betű szárán fehér foltokat találunk. Az 58. bélyeg „n” betűjén, a 89. bélyeg „y” betűjén észlelhetünk kisebb nyomathiányt (201. ábra).

Ajl. I. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 13,6 mm, magassága 3,3 mm, illetve a „j” betű 4,2 mm magas. Az „A” betű szárai 0,8 mm, a többi betű és a római „I” számjegy 1 mm vastag. A pontok 1 × 1 mm-es négyzetek.

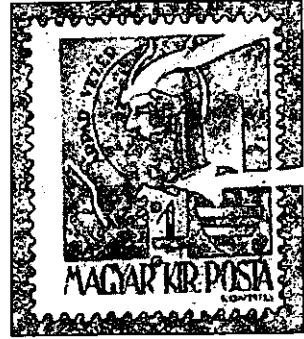
¹³ A szabotosság kedvéért megjegyezzük, hogy jelen esetben a pontról mint betűjelről (a rövidítésekénél) és nem mint mértani fogalomról esik szó.

55.

58.

89.

201. ábra

20.

39.

77.

56.

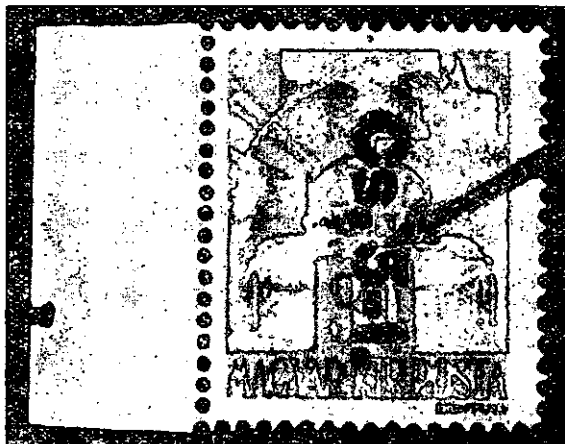
202. ábra

E felülnyomatnál is kopásból, de főleg benyomódásból adódó nyomathíányok mutatkoznak. Így az ív 20. bélyegén az első négyzetalakú pont helyett törés folytán háromszöget láthatunk. A 39. bélyegen a „j” betű alja, a 77. bélyegen az „A” betű vízszintes összekötő szára mutat benyomódásból származó nyomathíányt. Az ív 56. bélyegén is sérülésből, benyomódásból adódott fehér folt mutatkozik az „A” betű csúcsában.

Cs. 5—I. felülnyomat

Bár az elsőként nyomott 30 filléres alapértékű teljes ívre terjedő felülnyomat szélessége eltér a másodsorra készített 70 filléres alapértékű teljes ívre terjedő felülnyomat szélességétől, mégis a két nyomtatásban szereplő betűk és számjegyek, néhány sérülést leszámítva, lényeges különbséget nem mutatnak. Ezért a két felülnyomat megkülönböztetése az egyes bélyegeken, e néhány kivétellel, nem lehetséges.

A felülnyomat teljes szélessége 7,2 mm—7,3 mm, a „C” betű és a számjegyek magassága 3,3 mm, míg az „s” betű 2,6 mm magas. A betűk és számjegyek különböző vastagságúak, de a téglalap és négyzet alakú szám- és betűjelek mindig 1 mm vastagok, s az összes pont négyzetalakú (215. ábra).

31.

203. ábra

Ismertetőjelek

A) A Cs. 5—I/30 f H érték.

A felülnyomat teljes ívre terjedő szélessége 194,5—195,5 mm.

A felülnyomat teljes ívre terjedő magassága 244,2—245,1 mm.

E címletnél az egyetlen ismertetőjelet az ív 31. bélyegén találjuk. Az „5” számjegy alsó, belső részén egy kis nyomathíány mutatkozik (203. ábra).

B) A Cs. 5—I/70 f N érték.

A felülnyomat teljes ívre terjedő szélessége: 197,5—198 mm.

A felülnyomat teljes ívre terjedő magassága: 244—245 mm.

Ennél a címletnél az ívben három, benyomódás folytán keletkezett, tipikus ismertetőjelet észlelhetünk. A 34., 59. és 79. bélyegen a felülnyomatban az „5”

számjegy jobb oldali alsó részsein mutatkoznak kisebb, benyomódás folytán keletkezett nyomathiányok (204. ábra).

A Cs. 10—I. felülnyomat

E címletnél mind a 80, mind a 70 filléres alapértéknél olyan ismertetőjelek birtokában vagyunk, melyek segítségével az ív teljes, 100-as felülnyomának két típusát különböztethetjük meg.

34.

59.

79.

204. ábra

A felülnyomat mérete mindkét alapértéknél azonos, vagyis teljes szélességük 18,3 mm, a betűk és számjegyek is azonos 3,3 illetve 2,6 mm magasak. A hajlított betűk és számjegyek vastagsága nagyon változó egy ábrán belül, *de a téglalap és négyzet alakú szám- és betűjelek — a kötőjel kivételével — mindig 1 mm vastagok*, figyelembevéve a festékhányból keletkezett csonkulásokat. Megjegyzendő még, hogy a felülnyomatban az *első pontok* minden esetben *négyzet alakúak* (217. ábra).

A) A Cs.10—I/80 f H érték.

A címletnek két teljes, azaz 100 bélyegképre terjedő felülnyomat-típusát különböztetjük meg.

I. típus (I. kiadás).

A felülnyomatnak teljes ívre terjedő szélessége 196,8 mm.

A felülnyomatnak teljes ívre terjedő magassága 246,5 — 246,8 mm.

Ismertetőjelek

a) Ebben a 100-as felülnyomat típusban az *összes*, így a második pontok is minden bélyegképen *négyzet alakúak* (206. ábra bal oldali négyestömb).

b) A felülnyomat színe sötét cinóbervörös.

c) Sérülésből adódó *ismertetőjelet* ezen az íven egyet találunk. Az ív 99. bélyegén „10” értékszám 1-esének alja átlós irányban, balról jobbra lefelé *törött*, hiányos. Ez a *sérült számjegy* tévesen kerülhetett a *szedésbe*, s amint ezt tapasztalni fogjuk, a további felülnyomatokban is rendszeresen mutatkozik (205. ábra).

II. típus (II. kiadás).

A felülnyomatnak teljes ívre terjedő szélessége 197,6 mm.

A felülnyomatnak teljes ívre terjedő magassága 246,6 mm.

99.

205. ábra

Ismertetőjelek

a) A II. típusú 100-as felülnyomatnak legjellegzetesebb ismertetőjele az, hogy az ív 75 db bélyegen a második pont az előző típustól eltérően nem négyzet, hanem kör alakú.

Négyzet alakú második pont az íven a felülnyomatban csak az első és a tizedik függőleges sor minden egyes bélyegen, továbbá a 72., 82. és 92. valamint a 9. és 19. bélyegen található. Ezért a II. típusú Cs. 10 – I. felülnyomat 100-as szedésének két altípusát kell megkülönböztetnünk, mégpedig:

I Ia altípust, melynél a Cs.10 – I. felülnyomat mindkét pontja négyzet alakú. (206. ábra) vagyis azonos formát mutat, mint a I. típusú 100-as szedésről készült valamennyi felülnyomat.

I Ib altípust, melynél a második pont kör alakú (206. ábra), s ez mint új ábra mutatkozik a felülnyomatban az ív 2 – 8, 12 – 18, 22 – 29, 32 – 39, 42 – 49, 52 – 59, 62 – 69, 73 – 79, 83 – 89 és 93 – 99 bélyegen, vagyis 75 esetben (206. ábra jobb oldali négyestömb).

206. ábránkon bemutatott négyestömbön az ív 1., 2., 11. és 12. bélyege szerepel, így az 1. és 11. bélyegen *I Ia*, a 2. és 12. bélyegen pedig a *I Ib* altípusú felülnyomatot láthatjuk.

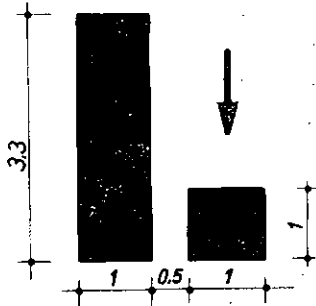
b) A felülnyomat színe cinóbervörös, tehát világosabb színű, mint az I. típus felülnyomata.

c) Az ív 99. bélyegen itt is kitűnően észlelhető a 205. ábrán már bemutatott alul töröttzárú 1-es. De míg ott a második pont négyzet alakú, addig a 207. ábrán a II. típus sajátosságából adódóan ez már kör alakú (207. ábra).

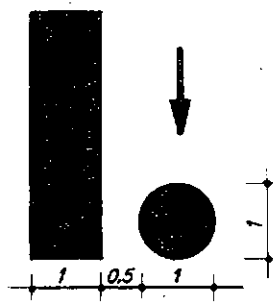
d) Ennél a felülnyomatnál két tipikus sérülés keletkezett nyomás közben. Az ív 48. bélyegen a „C” betű bal külső oldalának közepén, az 58. bélyegen pedig az 1-es számjegy jobb oldalán két benyomódásból adódó nyomathiány is mutatkozik (207. ábra).

B) A Cs. 10 – I/70 f N érték.

Ez a 10 kg-os felülnyomat ugyanazzal a 100-as szedéssel készült, mint a II. típusú (II. kiadású) 80 filléres „Hadvezérek” alapértékű csomagbélyeg. Így az ott közölt felülnyomatméretek erre, a 70 filléres „Nagyasszonyok” alapértékű címetnél a teljes ívre, valamint az egyes bélyegekre is vonatkoznak.

IIa. altfűs

IIb. altfűs

206. ábra

99.

48.

58.

207. ábra

Ismertetőjelek

a) Az ív 99. bélyegén a I. típusú, 10 kg-os csomagbélyeg 1-esének jellegzetes hibája itt is jelentkezik (208. ábra).

b) Úgyszintén fellelhető az ív 48. bélyegén a „C”-betűnek a 207. ábrán már bemutatott sérülése is. Ennél a címletnél azonban nyomás közben újabb sérülések is keletkeztek. Így az ív 43. bélyegén a „C” betű szárának közepe táján kis fehér folt mutatkozik, míg a 66. bélyegen ugyanezen betű felső-külső oldalán észlelhetünk kisebb, ugyancsak benyomódásból eredő nyomathiányt (208. ábra).

99.

43.

48.

66.

208. ábra

c) Gyakori a „10” értékszámjegy 1-esének sérülése, törése is. Így az előzőekben már ismertetett 58. bélyegen kívül – 209. ábrán – az 1-es számjegy függőleges szárának jobb vagy bal, vagy mindkét oldali sérülését is láthatjuk az ív 9, 18, 27. és 38. bélyegén.

Ha a 209. ábra 58. bélyegének felülnyomat sérülését összehasonlítjuk 207. ábra 58. bélyegével, azt tapasztalhatjuk, hogy ez az 1-es számjegy újabb sérülést szenvedett most már a baloldalán is.

d) A „10” értékszámjegy nullájának sérülése két bélyegen is mutatkozik. Az ív 3. bélyegén a nulla jobb külső oldala kissé hiányos, míg a 36. bélyegen a nulla jobb oldalán kis fehér folt jelentkezik (209. ábra).

9.

18.

27.

38.

58.

3.

36.

209. ábra

Amint ábráinkon az előzőkben bemutatottuk, a Cs. 10—I. 100-as felülnyomatának két főtípusa (kiadása) ismert, az I. és II. típus. Kutatásainkat ennél a kiadásnál, de a későbbiek során is, ahol erre lehetőség mutatkozott, kiterjesztettük arra vonatkozóan is, hogy a felülnyomást egy vagy több szedéssel végezték-e. Ennek vizsgálata jelen kiadásnál fokozottabb mértékben állt fenn, ahol a IIa és IIb altípus is megállapítást nyert. Sajnos, ezzel kapcsolatban hivatalos adatok nincsenek, ezért a Cs. 10—I. felülnyomat típusváltozatainak keletkezésére csak a rendelkezésünkre álló bélyeganyagból következtethetünk.

Legkézenfekvőbb lenne annak az álláspontnak az elfogadása, amely több felülnyomatnál igazolva is lett, hogy az I. és a II. típusú Cs. 10—I. felülnyomatot két egymástól független 100-as szedéssel — talán egyidőben is — nyomták.

E feltevés elfogadásának azonban ellentmond a két ív 99. bélyege. Amint azt ábráinkon bemutatottuk, a 99. bélyegen már az I. típusnál is jellegzetes hibával, a „10” értékszámjegy 1-esének törésével találkoztunk, s ez a hiba folyamatosan fellelhető valamennyi 10 kg-os csomagbélyegnél, mint látni fogjuk még a II. sorozatú csomagbélyegnél is. Mivel véletlenek ritkán adódnak, s főleg nem ismétlődnek, azt a következtetést kell levonnunk, hogy a II. típusú felülnyomat 100-as szedése az első, az I. típusú 100-as szedéséből készült, s ismeretlen oknál fogva — talán a szedés szétesése miatt — cseréltek le az első szedésből 75 db négyzet alakú pontot kör alakúra. Ezt a feltevést támasztja alá a többi, rendszeresen ismétlődő, de egyre bővülő egyéb, a felülnyomatban mutatkozó betű és számjegy sérülés is.

A felülnyomatok változatai

A *felülnyomat* vörös vagy fekete színű. Vörös színnel öt bélyeget nyomtak felül. Ez a szín a *cinóbervörös*, mely a 10 kg-os felülnyomat kivételével nem mutat lényeges színváltozatot. A sorozat másik öt bélyege fekete felülnyomatot kapott. A fekete szín a felülnyomatok túlnyomó részénél fénytelen, koromfekete, de kissé fényesen csillogó fekete szín is gyakran előfordul.

Néhány milliméternyi *felülnyomat elcsúszás* és *ferdenyomat* gyakrabban előforduló változat, míg a teljes bélyegképre terjedő, elcsúszásból adódó *felülnyomat nélküli* példányok nem ismertek.

210. ábra

Részleges felülnyomathidnyok főként hiányos festékellátásból adódnak. Ezt a 210. ábránkon be is mutatjuk. A Tlp. 1. több ívén az utolsó vízszintes sor valamennyi bélyegén a római „I” és a „☐” alig észlelhető nyomatan mutatkozik, míg az Any. I. felülnyomatrómai „I” és „☐” alakú pont nélkül is ismert.

A sorozat tíz értékéből négy érték fordított felülnyomattal (alulról felfelé haladó szöveggel) is előfordult. Ezek az Any. I/1 f H, Hlp. I/8 P/20 f N, Cs. 5. — I/70 f N és Cs. 10 — I/80 f H címletek. Közülük az első, a harmadik és a negyedik kibocsátásuk után rövid időn belül gyűjtői forgalomba került, míg felsorolásunkban a második, a Hlp. I. címlet csak a későbbi években bukkant fel (211. ábra).

A sorozat másik, nagy érdeklődésre számottartó tévnyomata, az Ajl. I. felülnyomatú, az ív 54. bélyegén fordult elő. A 100-as szedésnél az 54. felülnyomat összeállításakor a szedő a „j” és a „l” betűket felcserélte, s így a felülnyomatban az Ajl. I. jelzés helyett „Alj. I.” szöveg olvasható (212. ábra).

211. ábra

212. ábra

A tévnyomatot felfedezve a posta az értékcikraktárban az ívekből az 54. bélyeget nagyrészt kiemelte, s ennek következtében a postahivatalokhoz teljes ív, s így tévnyomat sem kerülhetett. Ennek ellenére a korabeli szaksajtó teljes Ajl. I. íveknek gyűjtői forgalomban történt felbukkanásáról adott hírt. Ezek az ívek csak illegálisan kerülhettek gyűjtői forgalomba. A tévnyomatú példányokat először 1950-ben a Filatélia Vállalat szervezett gyűjtőknek tömegbélyegért cserébe adta. A később 9-es tömbökben árusított példányok azokból a teljes ívekből származnak, melyek az értékcikraktárban visszamaradtak, s fentnevezett vállalat megalakulása után annak tulajdonába kerültek. Ezeknek példányszáma 2680 db 9-es tömb.

Minthogy Ajl. I. betű- és számjelzéssel 40 699 ívet nyomtak felül, ezért a tévnyomatok példányszáma a 10 000 db hivatalos megsemmisítés után 28 019 egyes bélyeg.

Ismételt felülnyomatok ritkán fordulnak elő, mintpl. Hl. I. *ál-kettősnyomata*.

A hátoldali nyomatok nagyjából *erősnyomatok*, vagy a vörös színű felülnyomatok részleges vagy teljes *ívszín- és gépszínátnyomatai*.

Bérmentesítés. A hivatkozott kibocsátó rendelet a bérmentesítéssel kapcsolatban úgy intézkedett, hogy — esetleges díjszabásváltozás esetén a sorozat összevárlásával senki magának jogtalan anyagi hasznot ne szerezhessen, s a postakincstár megkárosítását kizárják — a sorozat bélyegei a *rendelet kiadásának napján érvényes díjtételek erejéig továbbra is felhasználhatók.*

Természetesen ez alatt időszak alatt más, korábbi kiadású bélyegek is felhasználhatók voltak az említett rendeletben feltüntetett küldeményfajok bérmentesítésére, de az „I. Betű- és számjegyes” sorozat bélyegeit *1946. február 1-ig csak* a rajtuk feltüntetett jelzéseknek megfelelő küldeményfajok bérmentesítésére használhatta a közönség.

A rendeletben meghatározott küldeményfajoknak a P.R.T. 1945. november 14-i, 40. számában közzétett 133.123/A. 4. sz. rendelettel átmenetileg engedélyezett *készpénzzel történő bérmentesítést* jelen sorozat bélyegeinek a postahivatalokhoz történt beérkezése után a posta *megszüntette.*

A sorozat címletei, különösen 1946. február 1-től vegyes bérmentesítés formájában s egy-egy küldeményen nagyobb mennyiségben felhasználva gyakoriak. Az „I. Betű- és számjegyes” sorozat címleteinek felhasználását később a „II. Betű- és számjegyes” sorozatot forgalomba bocsátó 205.800/A. 4. sz. rendelet is szorgalmazta.

Hamisítványok

A sorozat Alj. I. tévnyomatát, a kizárólag belkezelésben használt, s a közönség részére nem árusított „belkezelési csomagpár”-t, a fordított felülnyomatú Any. I., Cs. 5—1/70 f N, Cs. 10—1/80 f H címleteket röviddel felbukkanásuk után a *gyűjtők kárára* hamisították.

Az alábbiakban röviden ismertetjük azokat a legfontosabb ismereteket, melyek alkalmazásával hamisítványok felismerése némi gyakorlattal nem okoz nehézséget. Előjáróban meg kell azonban jegyeznünk, hogy valamennyi eddig ismert hamisítvány — melyek között szép számmal akadnak nehezen felismerhető, veszélyes példányok is — részletes ismertetésére a jelen mű keretében nincs lehetőség. Ha azonban az itt ismertetett *részletező méretösszehasonlítókat* alkalmazzuk, a hamisítványok felismerése minden esetben lehetséges. Bármilyen jól sikerült hamisítvánnyal állunk is szemben, egy bizonyos, hogy a felülnyomatban szereplő számos méret közül *egyben* a hamisító feltétlenül hibázott. Ha a felülnyomat teljes szélessége és az alkalmazott jelek típusa egyezik is, valamelyik résztávolságban — ha csupán néhány tizeddel is — de a hamisító tévedett.

Az összehasonlító eljárásnál fontos tényező annak ismerete is, hogy a *valódi felülnyomatok* a nyomás közben keletkezett természetes betűkopások s esetleges festékellátási zavarokból keletkezett gyenge vagy kissé hiányos nyomatok ellenére is *minden bélyegképen mérthűek*.

A fordított felülnyomatok vizsgálatához támpéldányként egyéb híján alapállású felülnyomattal ellátott bélyegeket használjuk.

Hamisítványok

213. ábra

1. Az *Any. I.* fordított felülnyomatú hamisítványait szedésről nyomták. A nyomatok gyengék, a hátoldalon főként csak a pontok nyomatai domborodnak ki. Színük, valamint a szedésben alkalmazott egyes betűk és jelek mérete azonos a valódiakkal. Igen veszélyes hamisítványok!

A hamisítványok ismertetőjelei

a) A felülnyomat betűinek és jeleinek *szélein* sötét, vékony *festékcsik húzódik*, hasonlóan a „I. Kisegítő” sorozat felülnyomataihoz.

b) A felülnyomatok teljes szélessége összefüggő példányokon, tömbökön belül is változó, *15,7–16 mm* a szabályos *15,4 mm* méret helyett.

c) Az „A” betű bal sarkától az első pontig mért távolság *9,9–10 mm* a valódi felülnyomat *9,8 mm*-e helyett.

d) Az első pont bal szélétől a második pont jobb széléig mért távolság *5,8–6 mm* a valódi *5,6 mm* helyett.

e) Feltűnő az első pont és a római „I” közötti *0,2 mm*-es távolságkülönbözlet, vagyis a hamisítványon mérhető *2,4 mm* a valódi felülnyomat *2,2 mm*-e helyett.

f) Végül a valódi felülnyomatban az „A” betű bal alsó sarka rendszerint kissé legörbített, míg a hamisítványon szögletes, *sarkos* (213. ábra).

2. Az *Alj. I.* hamisítványokat szedésről nyomták ugyan felül, de a nyomatok gyengék, a hátoldalon csak ritkán domborodnak ki. Színük megközelíti a valódi felülnyomatok színét, de azoknál kissé sötétebbek, s a cinóber-

vörös helyett kissé *karmanvörösbe* hajlók. Ez a színkülönbözlet főleg kvarclámpa alatt mutatkozik szembetűnőbben. De a színnél lényegesebbek a felülnyomat méreteiben mutatkozó különbségek, s így a hamisítványok felismerése nehézséget nem okoz.

A hamisítványok ismertetőjelei

- a) A felülnyomat teljes szélessége 14 mm 13,6 mm helyett.
- b) Az „A”-betű *felül hegyesebb*, mint a valódi, s magassága, valamint az „l” betűé is 3,8 mm 3,3 mm helyett.
- c) A „j” betű 4,9 mm magas 4,2 mm helyett.
- d) Az „Alj.” teljes szélessége 8,4 mm 8,2 mm helyett.
- e) A római „I” vastagsága 1,2 mm a szabványos 1 mm helyett.
- f) Az első ■ alakú pont bal függőleges oldalától a második ■ alakú pont jobb függőleges oldaláig mért távolság 6,6 mm 6,4 mm helyett.

3. A Cs 5-I felülnyomatú hamisítványok mind a *belkezelési 5 kg-os csomagbélyeg alapállású és fordított felülnyomatú* címletéből, mind a 70 filléres „Nagyasszonyok” alapértékű *fordított felülnyomatú* (alulról felfelé haladó szöveggel) címletéből szép számmal akadnak. Mivel mindkét hamisítvány egy időben került a gyűjtők kárára kereskedelmi forgalomba, s *jellegük is azonos*, ezért ezeket összevontan tárgyaljuk.

Ebből a két bélyegből több alkalommal is készítettek hamisítványokat, de a kezdetlegesebb hamisítványok tárgyalása felesleges, mert felismerésük nem okoz nehézséget (214. ábra első 30 f alapértékű bélyege). Ezeket gumiba vésett nyomóformákkal egyes bélyegenként nyomták felül.

Sokkal veszélyesebbek azok az 5 kg-os csomagbélyeg hamisítványok, melyeknek előállítása könyvnyomással tömbökben vagy ívekben történt, a sor- és távközök viszonylag pontos betartásával. A nyomást ez esetben is az eredetihez viszonyítva kisebb erővel végezték, s így a hátoldalon kidomborodó felirat ritkán fordul elő.

A felülnyomat fekete színe a valódi felülnyomat színétől sok esetben nem különböztethető meg, mivel ezen címletnél is végyesen találkozunk fénytelen koromfekete és fénylő fekete valódi felülnyomatokkal. Kivételek a túlságosan felhígított fekete festékekkel és az erősen, lakkosan fénylő fekete festékekkel felülnyomott féldányok. Segítségét ez esetben a kvarclámpa sem nyújt, mivel a fekete színt nem bontja.

A hamisítványok felismeréséhez ez alkalommal is az összehasonlító mérések sorozatával juthatunk el.

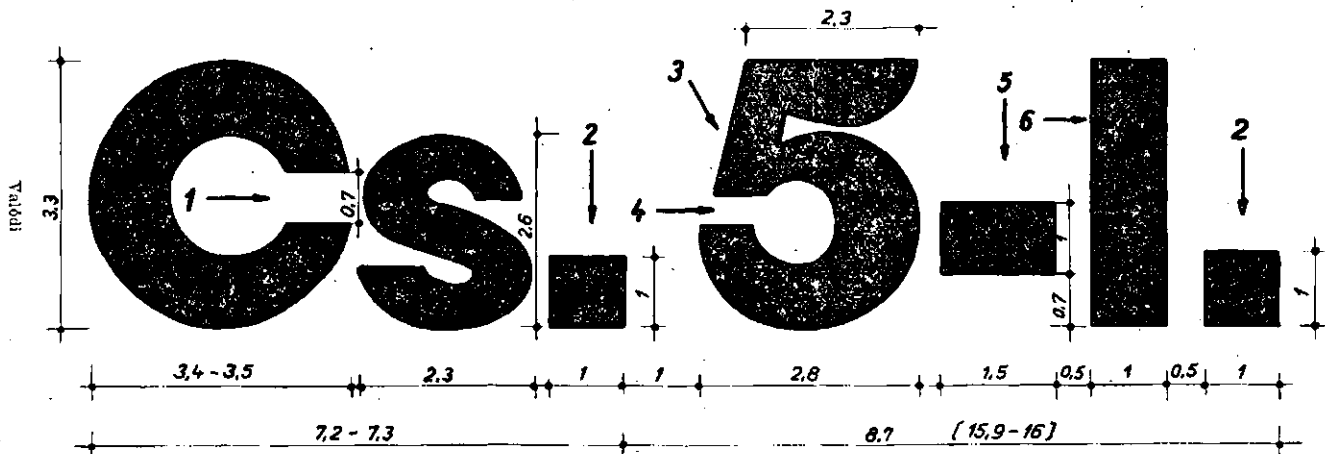
A hamisítványok ismertetőjelei

- a) A hamisítványok felülnyomatainak teljes szélessége 15,4 és 16 mm között változik, míg a valódiaké 15,9–16 mm (215. ábra).
- b) A „C” betű szélessége 3,2 mm magassága, 3,3–3,7 mm a 3,4–3,5 mm-es szélesség és a *tipikusan állandó* 3,3 mm magasság helyett. A hamisítványok első *legjellegzetesebb* ismertetőjele a 215. ábrán a „C” betű 1-gyel jelzett nyílása. A nyílás külső szélessége 0,8–1,2 mm között változik s a végződése a *középpont felé összetartó egyenesek*, szemben a valódiaknál mutatkozó *állandó* 0,7 mm-es nyílással, s a mindig *párhuzamos egyenesekkel* határolt végződésckkel.

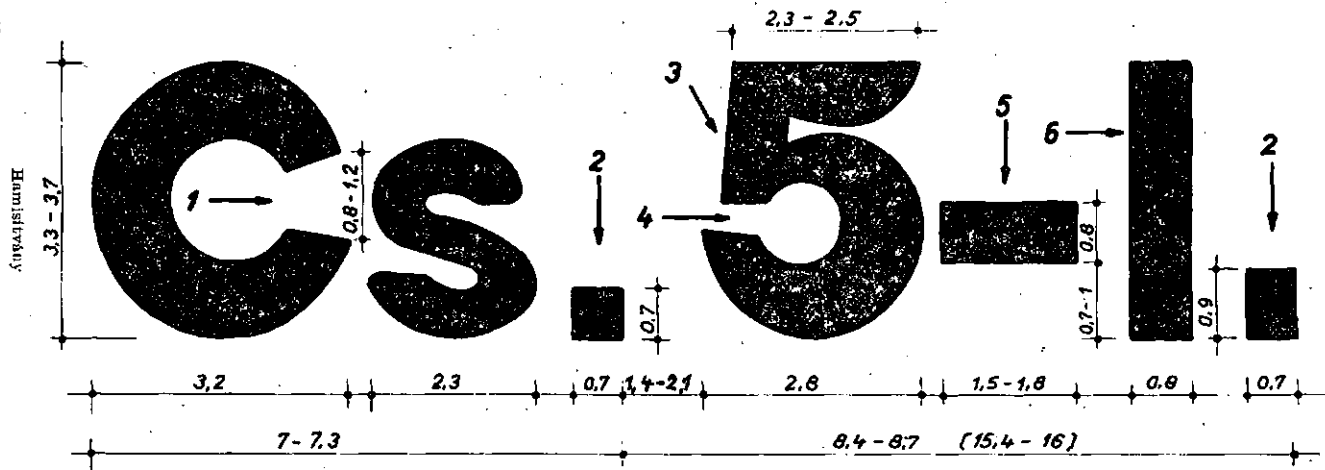

Hamisítványok

214. ábra

216. Абра

A teljesség kedvéért meg kell említeni, hogy akadnak a hamisítványok között olyan példányok is, melyeknek „C” betűje azonos formájú és méretű a valódi felülnyomat „C” betűjével, mint pl. a 214. ábrán a második sor második bélyege. Az ilyen példányokon a hamis felülnyomat a továbbiakban tárgyalandó ismertetőjelekből állapítható meg.

c) Az „s” betű szélessége mind a hamisítványon, mind a valódi felülnyomathban egyaránt 2,3 mm. Magassága 2,6—2,8 mm között változik a valódi, állandó 2,6 mm-rel szemben.

Az „s” betűk változó *formájúak és vastagságúak*, végeik határozatlan végződésűek, míg a valódi felülnyomatnál a betű szára a *középrészen vastagabb*, mint az alsó és a felső szár, s a betűk végei néhány esetet leszámítva *vízszintes egyenessel* zárulnak.

d) A második legjellegzetesebb ismertetőjele a hamis felülnyomatoknak a feliratban helyet foglaló, (a 215. ábrán 2-essel jelölt) két pont változó mérete és formája. Míg a valódi felülnyomatokon a második pont *mindig 1×1 mm-es* négyzet, mely esetenként lehet kissé hiányos vonalakkal határolt is, de mérete nem változik, ezzel szemben a hamisítványok pontjai változó alakúak és méretűek.

A 0,7×0,7 mm-es négyzettől a 0,7×0,9 mm-es álló vagy fekvő téglalapig számos változatban fordulnak elő. Ha történetesen az első pont megközelítően 1×1 mm-es négyzet, akkor a második pont feltűnően téglalap alakú. Ezeket a változó formájú és méretű pontokat kitűnően szemlélteti 214. ábránk.

e) A hamisítványok között az 5-ös számjegy igen sok típusa ismert. Ezeknek részletes elemzése jelen munka keretén belül feleslegesnek mutatkozik, mivel ehhez igen pontos mérőeszközök szükségesek, melyek még nem mindenki részére hozzáférhetők.

Van azonban az 5-ös számjegynek néhány olyan jellegzetessége is, mely egyszerű nagyítóval is jól megfigyelhető. Az egyik az 5-ös számjegynek a 215. ábrán 3-al jelzett szára. A hamisítványokon a szár bal külső széle vagy függőleges, vagy csak néhány foknyi szöget zár be a mellé húzott függőleges egyenessel, míg a valódi felülnyomatoknál ez a szár a függőlegestől jobbra, szemmeláthatóan is erőteljesebben, 8—10 fokra elhajlik.

A 215. ábrán a 4-essel jelzett nyílást a valódi felülnyomatokon a számjegy végződéseinek *párhuzamos egyenesei határolják*, míg a hamisítványoknál ez a két határoló egyenes rendszerint *összetartó*.

f) A harmadik fő ismertetőjele az 5-ös számjegy után alkalmazott *kötőjel* mérete és elhelyezése. Míg a valódi felülnyomatoknál a kötőjel *minden esetben* 1,5×1 mm-es fekvő téglalap, melynek alsó széle az alapvonaltól 0,7 mm magasságban vízszintesen fekszik, addig a hamisítvány kötőjelenek *szélessége* 1,5—1,8 mm között változik, *vastagsága általában 0,8 mm* s alsó széle az alapvonaltól 0,7—1 mm magasságban fekszik (215. ábrán 5-össel jelezve). Ez a kötőjel gyakran fekvő trapéz alakú téglalap helyett.

Jól megjegyzendő, hogy ez a 0,8 mm vastagságú *kötőjel az egyetlen betűjel*, mely a hamisítványokon *minden esetben eltér* a valódi felülnyomatokban alkalmazott 1 mm vastag téglalap alakú kötőjeltől.

g) A hamis felülnyomatok római „I”-nek szélessége 0,8 mm, a valódiaknál alkalmazott szabványos 1 mm-es szélességgel szemben (215. ábrán 6-tal jelölve). Előfordul ugyan 1 mm szélességű római „I” a hamis felülnyomatoknál is, mint a 214. ábra második sorának 3. bélyegén is láthatjuk, de a többi ismertetőjel birtokában a hamisítvány felismerése nem okoz nehézséget.

Hamisítványok

216. ábra

4. A Cs. 10—I. hamisítványok a belkezelési 10 kg-os csomagbélyeg alapállású és fordított felülnyomatú címleteiből ismertek. Először a valódi felülnyomatú bélyegekkel egyidőben jelentkeztek, majd a későbbi évek során újabb példányok kerültek kereskedelmi forgalomba, mint a gyűjtők kárára elkövetett hamisítványok.

A hamisítványok vörös színe *karminvörösbe* hajló a cinóbervörös helyett, de a kezdetleges hamisítványok között a vörös szín egyéb változataival találkozhatunk. Ezeket a későbbi évek során készített kezdetleges kivitelű hamisítványokat gumiba vésett nyomóformákkal kézzel nyomták (216. ábra 1. bélyege).

A viszonylag jól sikerült korabeli hamisítványokat szedésről, könyvnyomással, tömbökben vagy ívekben nyomták. Erős nyomatokkal itt is csak elvétve találkozunk.

A hamisítványok ismertetőjelei

a) A hamisítványok teljes szélessége $18,4-19,3$ mm között változik, a valódi felülnyomatokon mért $18,3$ mm-es szélességgel szemben (217. ábra).

b) A „C” és „s” betűkre vonatkozó ismeretek azonosak az 5 kg-os csomagbélyegeknél”, különösképpen a „C” betű nyílásával kapcsolatban, előbb már elmondottakkal.

c) A hamisítványoknak *második jellegzetesebb* ismertetőjele ez esetben is a két pont változó, $0,8-0,9 \times 0,8-0,8$ mm-es mérete a valódi felülnyomatok állandó 1×1 mm-es méretével szemben (217. ábrán 1-essel jelölve).

d) A hamis felülnyomatú 10 kg-os csomagbélyegek egyik *legjellegzetesebb ismertetőjele* a „10” értékszám *1-esének kampója*. A valódi felülnyomatoknál az 1-es kampója egy-egy vízszintes és függőleges egyenessel, továbbá egy befelé hajló körívvel határolt idom. Ezzel szemben a hamisítvány 1-esének *kampója szabálytalan és változó formájú idom*, mely „lógó orra” emlékeztet (217. ábrán 2-essel jelölve). Találunk a hamisítványok között szabályos alakú 1-eseket is, de ezen hamis felülnyomatokban az első pont és az 1-es közötti távolság 2 mm a valódi felülnyomat $1,6$ mm-ével szemben (216. ábra 3. bélyege).

e) A 10-es számjegy után elhelyezett kötőjel $1,5 \times 0,8$ mm méretű fekvő téglalap, mely azonos méretű mind a hamis, mind a valódi felülnyomatnál, de míg alsó széle a hamisítványnál az alapvonaltól $1,1$ mm-re fekszik, addig a valódiaknál csak $0,8$ mm-re helyezkedik el.

f) Végül a római „I” szélessége *többnyire $0,8$ mm* a szabványos 1 mm helyett (217. ábrán 4-essel jelölve). Néha ugyan előfordul 1 mm széles római „I” a hamisítványoknál is, de igen ritkán.

Az előbbieken ismertetett hamisítványokon kívül még az alább felsorolt fordított felülnyomatú hamisítványokat ismerjük, megjegyezve, hogy ezekből valódi fordított felülnyomatú példányok nem ismertek. Ezeket a hamisítók a gyűjtők megtévesztésére szintén nyomdai úton állítottak elő. Ezeknek a hamisítványoknak általános jellegzetessége a téglaysajton történt nyomás, a betűk szélére futó és ott beszáradó festék. Ezzel szemben az Állami Nyomda gyorsajtón nyomott betűi egyenletesen festékezettek. A hamisítványok felismerésének a legbiztosabb módja azonban ez esetben is a méretek részletes összehasonlítása.

5. A Hl. I. hamisítványok.

A hamisítványok ismertetőjelei

a) A felülnyomat *teljes szélessége $11,8$ mm* a valódi felülnyomat $11,9$ mm-es szélessége helyett. Ez a különbség ugyan elenyésző, de a többi méretkülönbség már igen lényeges.

b) A „H” betű baloldalától az első négyzet alakú pont jobb oldaláig mért távolság $6,8$ mm a valódin mért $6,6$ mm helyett.

c) Az első pont és a római „I” közötti különbség $2,1$ mm a valódi felülnyomaton mért $1,5$ mm-el szemben.

d) Az első négyzet alakú pont bal szélétől a második azonos formájú pont jobb széléig terjedő távolság $5,9$ mm az 5 mm helyett.

6. A *Tl. I.* hamisítványok.

A hamisítványok ismertetőjelei

- a) A felülnyomat teljes szélessége *II mm* a 10,8 mm helyett.
- b) A „T” betű bal szélétől az első négyzet alakú pont jobb széléig mért távolság *6,2 mm* a valódi felülnyomat 6 mm-es távolsága helyett.
- c) Az első pont és a római „I” közötti távolság *2,2 mm* a valódi felülnyomat 2 mm-es távolságával szemben.

A felülnyomat fekete színe erősen felhígított festékekkel készült és ezért nem nehéz megkülönböztetni a valódi felülnyomattól nemcsak a koromfekete, hanem a fénytelen fekete színétől sem.

7. A *Tlp. I.* hamisítványok.

A hamisítványok ismertetőjelei

- a) A hamisítvány teljes szélessége megegyezik a valódi felülnyomat 13,7 mm-es szélességével, de fekete színére vonatkozó ismeretek azonosak az előbb elmondottakkal.
- b) A „T” betű bal szélétől az első négyzet alakú pontig mért távolság *9,7 mm* a valódi felülnyomat 9,5 mm-e helyett.
- c) A legnagyobb méretkülönbséget az első pont és a római „I” között találjuk. Ez a távolság a hamisítványokon *1,3 mm* a valódi felülnyomaton mért 1,6 mm helyett.

E három utóbbi hamisítvány felülnyomatainak magassága megegyezik a valódi felülnyomatok 3,3 mm-es magasságával.

1946. II. BETŰ- ÉS SZÁMJEGYES

Az infláció miatt elkerülhetetlen további postadíjemelés esetére a posta bélyegkibocsátó szervei már az „I. Betű- és számjegyes” bélyegsorozat nyomásával egyidőben a második azonos jellegű bélyegsorozat előkészítésére és nyomására intézkedtek a sorozatot az előzőtől megkülönböztető 2-es számjelzéssel.

Midőn az újabb tarifaemelés a 204.800/A. 4. sz. rendelet (P.R.T. 1946/9. sz.) értelmében *1946. február 1-én* életbe lépett, a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium a 205.800/A. 4. sz. rendeletével (P.R.T. 1946/9. sz.) *ugyan ezen a napon* forgalomba bocsátotta a 8 címletből álló „II. Betű- és számjegyes” általános forgalmú bélyegsorozatot azzal a megjegyzéssel, hogy a Cs. 5—2. és a Cs. 10—2. jelű bélyegeket a postahivatalok néhány napon belül kapják meg.

Hasonlóan az I. sorozatú bélyegekhez, e sorozat címleteit is csak belföldi forgalomban és kezdetben *kizárólag a bélyegeken feltüntetett küldeményfajták* bérmentesítésére lehetett felhasználni.

Ugyanezen rendelet az „I. Betű- és számjegyes” sorozat címleteinek *névértékük erejéig* történő mielőbbi felhasználását szorgalmazta.

A sorozatba tartozó két csomagbélyeg késedelmes forgalomba bocsátásának oka abban rejlik, hogy az I. sorozatba tartozó „belkezelési csomagbélyegekhez” hasonlóan a felülnyomást a magyar királyi koronát ábrázoló 30 és 80 filléres címleteken kezdték el. Midőn az I. sorozatba tartozó e két csomagbélyeg

központi körözzénnel 1946. január 22-én a belkezelésben történő felhasználásból kivonták, ennek a II. sorozatba tartozó azonos alapértékű két csomagbélyegnek felülnyomását leállították, s megkezdték az I. sorozatba tartozó, de még hiányzó két 70 filléres alapértékű Cs. 5—1. és Cs. 10—1. címletek nyomását. Ezek elkészültük után 1946. január 28-án forgalomba is kerültek. Csak e két bélyeg legyártása után kezdődhettek a II. sorozat 24 H. és 80 N. filléres alapértékű két csomagbélyeg nyomása.

A sorozat bélyegeinek kizárólag a jelzésüknek megfelelő küldeményfajtákra történő felhasználására adott utasítást az 1945. február 5-én kelt 206.500/A. 4. sz. rendelet (P.R.T. 1946/11. sz.) olyan értelemben módosította, hogy a február 1-ével forgalomba bocsátott II. sorozatú postabélyegek *névértékük erejéig* bármely belföldi rendeltetésű küldemény részbeni vagy teljes bérmentesítésére — szükség esetén más forgalomban levő bélyegekkel együtt is — *felhasználhatók*. A postahivatalokat azonban utasították, hogy az egyszerűbb kezelés céljából e bélyegeket továbbra is elsősorban a jelzésüknek megfelelő küldeményeken használják.

A kiadásra nem került, a magyar királyi koronát ábrázoló 30 és 80 filléres alapértékű II. sorozatú csomagbélyegeket a bélyegmúzeumi példányok kivételével megsemmisítették. Ennek ellenére illegálisan néhány darab mégis gyűjtői forgalomba került. Egy húszas tömb Cs. 5—2/30 f H tulajdonosa ezt az

48.

58.

90.

218. ábra

addig ismeretlen felülnyomást csak akkor fedezte fel, midőn 1956 július- és augusztusában a MABÉOSZ gyorscseréin 15 darabot tévesen, mint I. sorozatú „belkezelési csomagpárt” már értékesített. Ebből a forrásból eredő példányt mutatunk be 218. ábrán.

Ezt a postai forgalomba nem került, hivatalosan *próbanyomatként* nyilvántartott két címletet részben a történeti hűség, részben pedig azért kell megemlítenünk, mivel nélkülözhetetlen útmutatást ad a 10 kg-os csomagbélyegek felülnyomatában történt típusváltozathoz, valamint ezek gyártási sorrendjéhez.

Az „I. Betű- és számjegyes” bélyegsorozat 10 kg-os csomagbélyegeinél megállapíthattuk, hogy az elsőként nyomott I. típusú 80 filléres alapértékű címlet 100-as ívén a rövidítésként használt második pont mindig négyzet (■) alakú. Ezzel szemben az ugyanczen bélyegre nyomott II. típusú s az ugyanezen sorozatba tartozó, de később kibocsátott 70 filléres alapértékű 10 kg-os csomagbélyeg teljes ívén 75 db bélyegen a *második pont* nem négyzet, hanem 1 mm átmérőjű kör. Ezért vált szükségessé a „Cs. 10—I” II. típusú felülnyomat két altípusának megkülönböztetése.

Ugyanennek a két típusnak előfordulását észlelhetjük a szóbanforgó kiadásra nem került II. sorozatú 10 kg-os csomagbélyegek teljes ívének vizsgálatakor is. Az ív ugyanazon 25 bélyegén négyzet, 75 helyén pedig köralakú pont helyezkedik el a felülnyomatban. Ezenkívül három ismertetőjel már ennél a nyomatnál is felfedezhető, melyek a később készült 70 filléres alapértékű 10 kg-os I. kiadású csomagbélyegnél már ismertettünk. Nevezetesen a 48. bélyeg „C” betűjének, s az 58. és 99. bélyeg 1-es számjegyének töréshibáiról van szó (218. ábra).

Ezek után az alábbiakban rögzíthetjük a 10 kg-os csomagbélyegek nyomási sorrendjét és a 100-as szedés típusváltozatait:

1. Cs. 10—I/80 f H; I. típus
2. Cs. 10—I/80 f H; II a és b típus
3. Cs. 10—2/80 f H; III a és b típus
4. Cs. 10—I/70 f N; II a és b típus
5. Cs. 10—2/80 f N; III a és b típus

A 3., 4., és 5. pont alatt felsorolt csomagbélyegek *többi* ismertetőjele a későbbi törések, sérülések folytán keletkezett, de a 99. bélyeg alul ferdén törött, hibás 1-ese mind az öt felülnyomatban szépen mutatkozik.

A teljes felülnyomatban megállapított IIa és IIb típusváltozat, vagyis 75 négyzet (■) alakú második pontnak köralakú pontra való kicserélése a 2. pontban felsorolt bélyeg nyomásakor következett be, s ebben a formájában változatlanul maradt a további három felülnyomásnál.

Forgalomba bocsátották a 205.800/A. 4. sz. rendelettel 1946. február 1-én a sorozat hat címletét, míg a két csomagbélyeget néhány napos késedelemmel elkészültük után hozták forgalomba.

Bár a sorozat címleteit a 233.703/4. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/38. sz.) csak 1946. június 30-val vonták ki a forgalomból, gyakorlatilag elértéktelenedvén, már előbb kiestek a postai felhasználásból.

219. ábra

Példányszámok

Hl. 2/40 f/10 f H	3 920 000 db
Hlp. 2/8 P/20 f N	1 150 000 db
Tl. 2/10f/4 f H	9 500 000 db
Tlp. 2/4 f H	3 696 000 db
Any. 2/1 f H	1 945 000 db
Ajl. 2/12 f H	4 360 000 db
Cs 5—2/24 f H.	1 930 000 db
Cs 10—2/80 f N.	1 964 000 db

Árusították a postahivatalok és értékcikkárosok, valamint gyűjtői célra a posta bélyegirodája névérték + 25 illetve 50% kezelési költség ellenében.

A sorozat értékei.

Betű- és számjelzés	Névérték	Alapbélyeg	Felülny. színe	Alapny. színe
Hl. 2.	2 000 P	40 f/10 f H (II. Kisegítő)	vörös	kék
Hlp. 2.	1 500 P	8P/20 f N (II. Kisegítő)	vörös	kék
Tl. 2.	3 000 P	10 f/4 f H (I. Kisegítő)	fekete	kék
Tlp. 2.	2 000 P	4 f H	fekete	—
Any. 2.	500 P	1 f H	vörös	—
Alj. 2.	6 000 P	12 f H	vörös	—
Cs. 5—2.	10 000 P	24 f H	fekete	—
Cs. 10—2.	15 000 P	80 f N	fekete	—

Vízjel és vízjelállások megegyeznek alapbélyegekével, tehát: X, A/1, 2. Fogazat 15-ös fésűs fogazat.

A felülnyomat

A sorozat elkészítéséhez alpbélyegként ismét a korábbi kiadású „Hadvezérek” sorozat 1, 4, 12 és 24 filléres, a „Nagyasszonyok” sorozat 80 filléres, továbbá bélyeghiány miatt az egy alkalommal már felülnyomott, de nagy rak-tárkészletű „I. Kisegítő” sorozat 10 f/4 f H, valamint a „II. Kisegítő” sorozat 40 f/10 f H és 8 P/20 f N címleteit használta fel a posta.

A felülnyomást az Állami Nyomdában végezték *100-as szedésről, magasnyomó gyorsajtón*. Újabb alapszínezést itt sem végeztek. A sorozat három címletének alapszínezésére vonatkozó ismeretek azonosak a már közltekkel.

A II. sorozatú bélyegek felülnyomatának szövege változást az I. sorozatú kiadással szemben csak a szöveg végén ezúttal arab „2”-essel jelzett sorozatszámában mutat.

A teljes ívekre terjedő felülnyomatok vizsgálataiból arra következtethetünk, hogy ennek a felülnyomatnak a készítésekor részben az első kiadás félretett százas szedéseit használták fel, lecserélvén a felirat végén a római I-t arab 2-re. Ezt az eljárást elsősorban a kisebb mennyiségben nyomandó címleteknél (pl. Cs. 10—2.) alkalmazták s főleg azokban az esetekben, amikor szedés a további felülnyomások elvégzésére alkalmas volt. Egyébként új szedés készült, melyet elsősorban a nagy példányszámú címletek (pl. Tl. 2.) nyomásakor megismételtek, hogy egyidőben több gépen gyorsabban végezhesék a felülnyomást.

Eddigi tapasztalatainkat az egyes felülnyomatokról az alábbiakban foglalhatjuk össze.

61.

1.

59.

220. ábra

Hl. 2. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 12,2 mm, magassága 3,3 mm. A betűk vastagsága 1 mm, míg a 2-es számjegy változó vastagságú. Az egyes nyomatokban mutatkozó feltűnő elvékonyodások festékellátási hiányossággal kapcsolatosak. A rövidítésként használt pontok mindenütt 1 × 1 mm-es (■) négyzetek.

Az ív 61. bélyegén nyomás közben a felülnyomatban kisebb sérülés keletkezett. A „H” betű vízszintes összekötő szára felül, baloldalon fél távolságban benyomódott (220. ábra).

Az alaphélyeg, a 40 f/10 f H 58. bélyegének felülnyomat sérülésével itt is gyakran találkozunk.

Hlp. 2. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 17,2 mm, magassága 3,3 mm. A betűk 1 mm, a 2-es számjegyek változó vastagságúak. A pontok 1 × 1 mm-es (□) négyzetek.

Az ív 1. bélyegén a „H” betű jobb oldali függőleges szára alul a külső oldalán ferdén benyomódott. Hasonló sérülés észlelhető az 59. bélyegen az „l” betűnél is (220. ábra).

Az alaphélyeg, a 8 P/20 f N két sérülése a 4. és 20. bélyegen itt is gyakran mutatkozik.

36.

6.

16.

50.

221. ábra

Tl. 2. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 12,1 mm, magassága 3,3 mm. A betűk 1 mm, a 2-es számjegy változó vastagságúak. A pontok általában 1 × 1 mm-es (■) négyzetek, de igen gyakoriak a kopott sarkú, majdnem szabályos *kör alakú pontok* is.

Figyelembe véve ennek a címletnek nagy példányszámát, valamint a teljes ívre terjedő felülnyomatok vizsgálatának *eddig* eredményeit arra, a megállapításra jutottunk, hogy ez a címlet több szedésről készült. Két, teljes ívre terjedő felülnyomat különbözőség eddig már megállapítást nyert, de a további részletek pontos rögzítése még folyamatban van. Az alábbiakban közöljük e két teljes ívre terjedő felülnyomat típus ismertetőjeleit.

Az *I. típusú felülnyomat* teljes ívre terjedő szélessége 197 mm, magassága 242 mm.

Ismertetőjelek

Az ív 35. bélyegén az „1” betű felső harmadában megsérülve deformálódott, s baloldalán benyomódott. Ehhez hasonló sérüléssel még az ív számos bélyegén találkozunk, valamint a „T” betű függőleges szárának a vízszintes szár előtti gyakori elvékonyodásával (221. ábra).

Az ív 6. bélyegén a „2” számjegy vízszintes szárának, talpának vége csonka, a 16. bélyegen a talp lefelé gömbölyödő, míg az 56. bélyegen a lefelé haladó szár a talp előtt benyomódott (221. ábra).

A *II. típusú felülnyomat* teljes ívre terjedő szélessége 197 mm, magassága 240 mm.

A két felülnyomat közötti különbség nemcsak a 2 mm-es teljes magasság eltérésben mutatkozik, hanem abban is, hogy a II. típusú felülnyomatban nem észlelhetők az I. típusú felülnyomatban előbb felsorolt ismertetőjelek. Erre a második nyomatra jellemző az ív számos helyén a négyzetalakú pontok helyett a *köralakú pontok* jelenléte, ami a természetes kopásokból adódó deformálódások mellett *új betűjel* alkalmazására is utal.

Megjegyzendő, hogy az alapbélyegként felhasznált 10 f/4 f H címlet *mindkét* lemeze felülnyomásra került, s így az „I. Kisegítő” sorozatnál közölt ismertetőjelek itt is minden esetben megállapíthatók. Hasonlóképpen előfordul az alapbélyeg számos változata is.

78.

67.

6.

222. ábra

Tlp. 2. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 15,1 mm, magassága 3,3 mm. A betűk 1 mm vastagok, a pontok 1×1 mm-es (■) négyzetek.

A felülnyomat eddig ismert egyetlen *ismertetőjele* az ív 78. bélyegén mutatkozik. A „p” betű hurokjának alján kisebb benyomódást találunk (222. ábra). Gyakori a „p” betű közepének eltömődéséből adódó „telt” nyomat is.

Any. 2. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 16,7 mm, magassága 3,3 mm. Az „A” és „y” betűk 0,8 mm, az „n” betű 1 mm vastag. A 2-es szára változó (0,8–1 mm) vastagságú. A pontok négyzet alakúak (■) s méretük nem éri el minden esetben az 1×1 mm-t.

Ismertetőjelet az ív 67. bélyegén találunk. Az „n” betű összekötő görbé szára alul, jobb oldalon erősen benyomódott (222. ábra). Gyakori a pontok sérülése, s a második pont hiánya is előfordulhat, mint ezt a 222. ábrán az ív 6. bélyegén bemutatjuk.

53.

77.

80.

20.

223. ábra

Ajl. 2. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 14,7 mm, magassága 3,3 mm. A „j” betű 4,2 mm magas. Az „A” betű szárai 0,8 mm, míg a többi betű 1 mm vastag. A 2-es szára változó (0,8 – 1 mm) vastagságú. A pontok 1×1 mm (■) négyzetek.

Ismertetőjelek

Az ív 58. bélyegén az „A” betű jobb oldali szára alul kissé sérült, a 77. bélyegen pedig a vízszintes összekötő szára bal oldalon, alul benyomódott (223. ábra).

A 80. bélyegen az „A” betű jobboldali szárának felső, külső része ív alakban behorpadt nyomatot adott, míg az ív 20. bélyegén átlósirányú sérülés következtében az első pont helyén csúcsára állított háromszöget találunk (223. ábra).

Cs. 5–2. felülnyomat

A felülnyomat teljes szélessége 17,5 – 17,7 mm, magassága 3,3 mm. A pontok 1×1 mm-es (■) négyzetek. Egyébként a felirat a kötőjellel bezáróan teljesen azonos formájú és méretű az „I. Betű- és számjegycs” sorozat 5 kg-os csomagbélyeg felülnyomatával, melyet a 215. ábrán már bemutattunk.

Függetlenül a teljes ívre terjedő felülnyomatok néhány tized milliméternyi eltérésétől, ami a már fogazott és enyvezett ívek felülnyomása esetében elhanyagolható, az ismertetőjelek vizsgálatából arra a következtetésre jutottunk, hogy ez a felülnyomat újabb szedésről készült, számításán kívül hagyva a felirat végén alkalmazott új számjegyet, a 2-t. Míg a Cs. 5 – I/70 f N teljes ívén a 34., 59. és 79. bélyegén tipikus sérüléseket találunk, ezek a II. sorozatú 5 kg-os csomagbélyeg teljes ívein nem mutatkoznak. Ezzel szemben itt újabb, tipikus ismertetőjelként szolgáló sérülések fordulnak elő, melyeket az alábbiakban ismertetünk.

Ismertetőjelek

A felülnyomat teljes ívre terjedő szélessége 197 mm.

A felülnyomat teljes ívre terjedő magassága 245,5 mm.

a) Az ív 6., 20., 47., 48. és 57. bélyegén a „C” betű felső részének különböző helyein fehér foltokban mutatkozó benyomódások következtében előállott nyomathianyokat találunk (224. ábra).

b) Az ív 23., 62. és 83. bélyegén az „s” betűben mutatkoznak azonos eredetű nyomathianyok, mint azt a 225. ábrán szemléltetjük.

c) Az „5” számjegyen rendszeresen három hiba fordul elő. Az 59. bélyegen a számjegy zászlója felül, a 75. bélyegen alul, s a 44. bélyegen a számjegy külső, alsó szélén szenvedett benyomódást (226. ábra). Ez utóbbinak 2-ese alul is sérült.

d) A „2” számjegy másik sérülése az ív 54. bélyegén fordul elő, a számjegy fején található köralakú benyomódás formájában (226. ábra).

6.

20.

47.

48.

57.

224. ábra

23.

62.

83.

225. ábra

59.

75.

44.

54.

226. ábra

Cs. 10–2. felülnyomat

A felülnyomat teljes ívre terjedő szélessége 198 mm.

A felülnyomat teljes ívre terjedő magassága 248,7–249 mm.

A felülnyomat (Cs. 10–2.) teljes szélessége 19,5 mm.

E két utóbbi méret kivételével, mely a 2-es számjegy nagyobb szélességéből adódik a római I-el szemben, a „Cs. 10–2.” felülnyomat *teljesen azonos* a 70 filléres alapértékű „Cs. 10–I.” felülnyomattal. Mivel a felülnyomat szövege megváltozott, ezért felsorolásunkban III. típusnak tekintjük a „Betű- és számjegyes” 10 kg-os csomagbélyegek között.

A Cs. 10–2. felülnyomat két altípusát itt is az ív ugyanazon helyein találjuk, mint a Cs. 10–I-nél, vagyis négyzet alakú pont (III a típus) szerepel az ív első és tizedik függőleges sorának minden egyes bélyegén, továbbá az ív 72., 82. és 92., valamint a 9. és 19. bélyegén összesen 25 helyen. Az ív többi bélyegének második pontja kör alakú (III b típus), amint a 227. ábrán már bemutattuk.

227. ábra

99.

43.

45.

66.

9.

18.

228a. ábra

27.

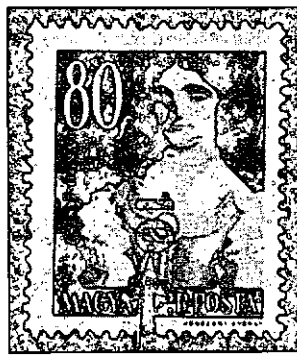
33.

65.

3.

36.

228b. ábra

Ismertetőjelek

A Cs. 10–2. felünyomat ismertetőjelei azonosak a 70 filléres alapértékű Cs. 10–I. felünyomat ismertetőjeleivel. Ezért az ott felsoroltak megismétlése helyett, ezeket az ismertetőjeleket csak ábrákon mutatjuk be (228a., b. ábra).

A felünyomatok változatai

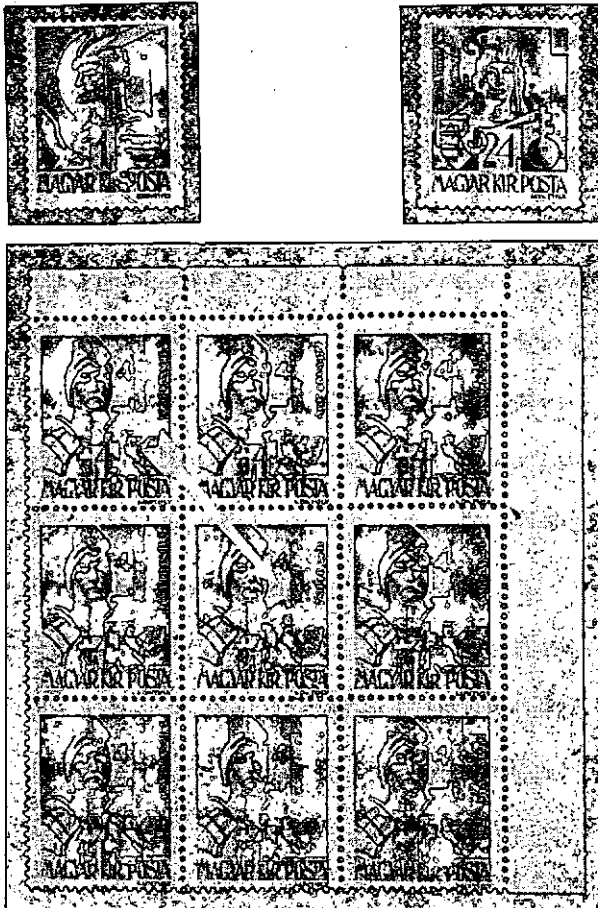
A felünyomatok vörös és fekete színével kapcsolatban az ismeretek azonosak az I. sorozatú bélyegeknél közöltekkel.

Ugyanez vonatkozik a felünyomat elcsúszásokra és a részleges felünyomat hiányokra is.

Fordított felünyomattal két címetet ismerünk: az Any. 2.-t és a Cs. 5–2.-t (229. ábra). Meg kell azonban említenünk, hogy az általunk eddig megvizsgált fordított felünyomatú Any. 2.-k nagy része nem bizonyult valódinak.

A gyűjtők által igen kedvelt, de egyre ritkábban előforduló *tévényomatot* a Tl. 2. címletű ív 19. bélyegén találjuk. Az ívek egy részénél a felülnyomathból hiányzik a „T” betű, s így a téves szöveg csupán „l. 2.” (229. ábra).

Ez a tévényomat valószínűleg hibás szedés következménye, melyet még a nyomdában észrevettek és kijavítottak. A felülnyomat típus szempontjából a teljes ívre terjedő nyomat nagysága (197 × 239,5 mm) valamint az I. nyomatra jellemző négy ismertetőjel hiánya miatt ezt a tévényomatot tartalmazó ívet a „Tl. 2.” felülnyomat II. típusába sorolhatjuk. Az alappélyeget véve figyelembe az „I. Kisegítő” sorozat *mindkét* 10 filléres nyomólemez típusán megtalálhatjuk.

229. ábra

„A Magyar Postabélyegek Adattára” megemlíti még a „Tl. 2.” címlet másik, az ív 80. bélyegén mutatkozó „2” számjegynélküli tévényomatát is, de mivel ennek rendszeresen ismétlődő előfordulása nem bizonyított, ezért ezt a hibás nyomást egyedi előfordulásnak kell tekintenünk.

Érdekes tévnyomatot őriz a Bélyegmúzeum, nevezetesen a „Hadvezérek” sorozat 50 filléres címletére nyomott Any. 2. jelzésű teljes ívet, melyet a minőségi ellenőrzés során vettek észre.

Míg a felülnyomat egyéb változataival ritkán találkozunk, ennél a kiadásnál, annál gyakrabban fordulnak elő az alaphélyegként használt 10 f/4 f H címlet igen széles skálájú változatai, helyenként még a jelen felülnyomat különlegességeivel kombinálva is.

Bérmentesítés

Amint a kiadás bevezető részében már megemlítettük, a II. sorozatú betű- és számjegyes címletek a rajtuk feltüntetett küldeményfajták bérmentesítésén kívül 1946. február 5-től más küldeményfajták bérmentesítésére is felhasználhatókká váltak, még vegyes bérmentesítés formájában is. Előfordulásuk főleg ez utóbbi formában a leggyakoribb.

Hamisítványok

1. A Cs. 5—2. fordított felülnyomatú bélyeg megjelenése után rövidesen ismertté vált nemcsak a gyűjtők, hanem e különlegességek hamisítói előtt is. Ezért a valódi fordított felülnyomatoknak a gyűjtői forgalomban történt megjelenése után felbukkantak ezeknek hamisítványai is.

Hamisítványok

230. ábra

Ismertetőjelek

A II. sorozatba tartozó 5 kg-os fordított felülnyomatú hamisítványok egy részének felismerése nem okoz különösebb nehézséget.

a) A felülnyomat teljes szélessége 19 mm, 17,4 mm helyett, s így 1,6 mm-el szélesebb a valódi felülnyomatonál.

b) A „C” és „s” betűre vonatkozó ismeretek azonosak az I. sorozatú 5 kg-os csomagbélyeg hamisítványáról b) és c) pont alatt elmondottakkal, valamint a 215. ábrán bemutatott ismertetőjelekkel.

c) A hamisítványok igen fontos ismertetőjele az első pont és az 5-ös számjegy közötti 1,6–1,8 mm távolság a szabályos 1 mm helyett.

d) Az 5-ös számjegyre vonatkozó ismeretek szintén azonosak a I. sorozatú hamisítványnál az e) pont alatt közöltekkel.

e) Az első pont jobb szélétől a kötőjel végéig terjedő távolság 6,9 mm az 5,7 mm helyett.

f) A legjellegzetesebb ismertetőjel azonban a hamisítványok túlnyomó részénél a „2” számjegy elvékonyodó, 0,4 mm-es vastagságú feje. Amint a 230. ábra második és negyedik, a hamisítványokat bemutató bélyegén is láthatjuk, ez a lényeges különbség szabadszemmel is jól észlelhető, s könnyen megkülönböztethető ábránk első, valódi felülnyomatú, a fejénél 0,8 mm vastag 2-esétől. Szabályos alakú 2-esek is ismertek a veszélyesebb hamisítványok között, de a rész-távolságok ezeken a felülnyomatokon is eltérnek a valódiaktól (230. ábra 1. bélyege).

g) A kötőjel jobb szélétől a második pont jobb széléig mért távolság 4,9 mm, 4,5 mm helyett.

h) A pontok 0,9–1×0,9–1 mm-es (■) négyzetek.

2. Az Any. 2. fordított felülnyomatának hamisítványai ritkán fordulnak elő. Felismerésüket a valódi, alapállású felülnyomatokkal végzendő részletes méretelezés megkönnyíti.

Jelen kiadás Tl. 2. címletéből a posta kárára elkövetett hamisítványt is ismerünk. Az 1946. március 13-án Magyarországon feladott egyes bérmentesítésű távolsági levélre felragasztott 6 „Tl.” bélyegből az egyik példány egyszerű hamisítvány. A 10 f/4 f H „I. Kisegítő” bélyegre, mely egyébként ezen címlet alapbélyege, tintaceruzával írták rá a „Tl. 2.” jelzést. A felvevő postahivatal a levelet kezelte és továbbította. A hamisítást a kézbesítőhivatal, Zalaegerszeg sem fedezte fel.

1946. KÖZTÁRSASÁG

A Magyar Köztársaság 1946. február 1-én történt törvénybe iktatásának emlékére kibocsátott 2 címletből álló bélyegsorozat.

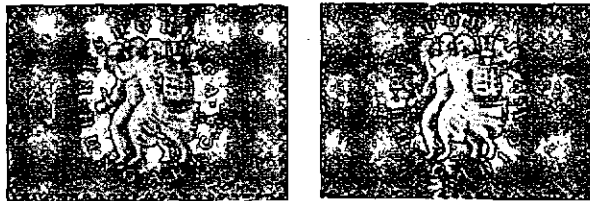
A bélyegképet Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 208.000/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1946/11. sz.) 1946. február 12-én. A bélyegek kibocsátását 1946. február 1-re tervezték, azonban technikai nehézségek miatt csak 12-én kerültek forgalomba. Így a posta 1946. február 1-én csak gumiból készült „köztársasági” emlékbélyegzőt használt hat budapesti postahivatalban (Budapest 4, 7, 57, 62, 72 és 114).

Forgalomból kivonták 1946. június 30-val a 233.703/4. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/38. sz.) de a postai felhasználásból elértéktelenedésük miatt, jóval korábban kiestek.

Árusították a postahivatalok korlátozás nélkül.

Példányszám. 2 445 000 fogazott bélyegpár.

331. ábra

A sorozat értékei

3 ezer P	barnászvörös
15 ezer P	kék

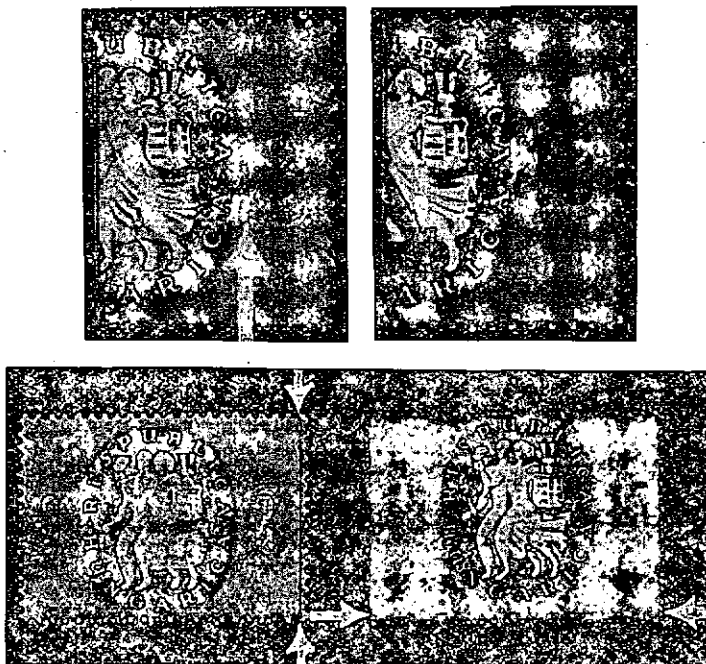
A bélyeg ábrája mindkét címleten azonos. A bélyegkép keretnélküli, középen álló ovális formában, fehér színben a köztársaságot jelképező női és a rabságból szabadult magyarságot jelképező férfi alak áll; fehér „REPUBLICA HUNGARICA” felirat, kétoldalt közép magasságban színes értékszám és értékjelzés. A bélyegkép fogazatig terjedő fekvő téglalap alakú, mérete 37 × 26 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában raszteres (rács) mélynyomással, 100-as ívekben.

Mindkét címletnél a nyomtatásban egy-egy kisebb nyomdai hiba ismert. A 3 ezer pengős címlet 31. bélyegén a jobboldali „ezer” értékjelzés előtt kis színes foltocska mutatkozik, melyet „i” betűnek lehet olvasni. Keletkezésének oka a diapozitívon történt szennyeződés eltüntetésére végzett hengerkorrektúra (232. ábra).

A 15 ezer pengős érték 100-as ívének 5. bélyegén a „HUNGARICA” felirat „R” betűje helyett „K” betű olvasható. (232. ábra). Ez a hibás betű diapozitív hiba, mely az addirozációnál keletkezett az alábbiakban bővebben ismertetett gyártástechnológia során. A bélyegképek összeretusálásakor – a színes, illetve fehér csíkok kifestésekor – a retus ecsetből festék fröccsent fehér az „R” betű fejére, s ott színes folt keletkezvén a képfelvitel, majd a maratás alkalmával a nyomóhengerre került.

E keret nélküli, a fogazatig terjedő bélyegképeknél gyakran láthatunk a bélyeg szélén, közvetlenül a perforálások mentén a bélyeg színével egyező sötét csíkokat. Ennek keletkezése a raszteres mélynyomással kapcsolatos, az addirozációnál keletkezett néhány tized milliméternyi fedés eredménye, mely ritkábban negatív értelemben, fehér csík formájában is mutatkozhat. 232. ábrán a 3 ezer pengős bélyeg jobb függőleges oldalán, a 15 ezer pengős bélyegnek pedig alsó vízszintes szélén mutatjuk be ezt a változatot.

232. ábra

Papír. A sorozat bélyegeit 0,9 mm vastag, fehér, X vízjelű kincstári bélyegnyomópapíron nyomták.

Enyvezés fehér.

Vízjelállás A/1,2.

Fogazat 12:12 1/2 fésűs fogazat. A fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat címleteivel bérmentesített postai küldemények elég gyakoriak. Megjegyezhetjük, hogy az 1946. február 1-én életbeléptetett újabb tarifaemelés szerint a 3000 pengős címlet a távolsági levél bérmentesítésére készült.

1946. LOVASFUTÁR

Általános forgalmú, 13 értékből álló bélyegsorozat, melynek megjelenése erősen magán hordja az infláció és a vele lépést tartani kívánó bélyegkibocsátás párharcának nyomait.

A P.R.T. 1946. évi 12. számában megjelent 207.800/Bgi. rendelet 1946. február 18-val 1, 3, 4, 6, 10, 15, 30 és 50 ezer pengős címletű, új általános forgalmú bélyegsorozat forgalomba bocsátását rendelte el. Ezen a napon azonban csak az addig elkészült 4 és 15 ezer pengős címlet jelent meg. A kibocsátó rendeletben szereplő 1, 3 és 6 ezer pengős címletek nyomását pedig leállították, mert alacsony névértékük miatt kibocsátásuk elvesztette időszerűségét.

A 211.000/Bgi. rendelet (P.R.T. 1946/15. sz.) az 1, 3 és 6 ezer pengős címletek helyett újabb négy, a 20, 80, 100 és 200 ezer pengős címlet forgalomba bocsátására intézkedett, az 1946. március 1-i tarifaváltozással egyidőben, e bélyegekre 1946. március 6-át jelölve meg a használatbavétel időpontját.

A 218.600/Bgi. rendelet, mely 1946. április 3-án kelt, az április 1-i tarifaelemelés miatt szükségessé vált, 500 és 800 ezer pengős címlet 1946. április 5-i forgalomba bocsátását rendelte el. (P.R.T. 1946/22. sz.)

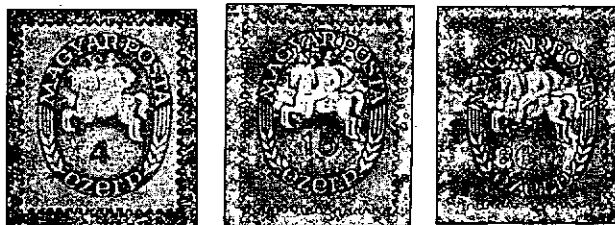
Végül utolsóként jelent meg a 160 és 640 ezer pengő névértékű két bélyeg 1946. április 12-én az ugyanezen hónap 10-én kelt 219.600/Bgi. rendelet értelmében (P.R.T. 1946/23. sz.)

A bélyegképeket Konecsni György tervezte.

A posta a sorozat bélyegeit késedelmes elkészültük miatt fenti rendeletekkel szemben valójában csak az alant felsorolt, későbbi időpontokban bocsátotta forgalomba.

A sorozatot hivatalosan ugyan, csak 1946. június 30-án vonták ki a forgalomból a 233.703/4. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/38. sz.), de elértéktelenedvén, gyakorlatilag a postai felhasználásból korábban kiestek.

Árusították a postahivatalok.

233. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk, valamint a tényleges forgalomba bocsátás időpontja

4 ezer P	barnásnarancs	5 148 000 db	1946. február 18.
10 ezer P	vörös	4 052 000 db	1946. február 25.
15 ezer P	kék	3 926 000 db	1946. február 18.
20 ezer P	barna	4 176 000 db	1946. március 8.
30 ezer P	vörösibolya	4 045 000 db	1946. március 8.
50 ezer P	zöldesszürke	4 040 000 db	1946. február 27.
80 ezer P	ultramarinkék	2 038 000 db	1946. március 14.
100 ezer P	karminyörös	4 090 000 db	1946. március 18.
160 ezer P	szürkészöld	1 984 000 db	1946. április 15.
200 ezer P	zöld	6 040 000 db	1946. március 27.
500 ezer P	barnászörös	1 990 000 db	1946. április 5.
640 ezer P	barnásolaj	1 728 000 db	1946. április 15.
800 ezer P	ibolya	2 980 000 db	1946. április 5.

A bélyegkép minden címleten azonos. A bélyegkép keretnélküli búzakalással, „MAGYAR POSTA” és „ezer P” felirattal oválisán övezett múlt századbeli vágatató lovaspostást ábrázol. Alatta sötétebb árnyalatú értékszámjegyek.

A bélyegkép álló téglalap alakú, a fogazatig terjedő mérete 22×26 mm. Nyomták az Állami Nyomdában két menetben. A bélyeg rajza az 1. menet-

ben *raszteres (rács) mélynyomással*, az értékszámjegyek a 2. menetben 100-as szedésről *magas (könyv) -nyomással* készültek.

100-as ívekben kerültek forgalomba.

Nyomási különlegességek

A bélyegek szélein mutatkozó sötét, egyenetlen csíkok itt is előfordulnak (234. ábra). Keletkezésük azonos a „Köztársaság” sorozatnál elmondottakkal.

A kiadásnál előforduló eltérések főleg a 2. menettel, a magasnyomással állnak szoros kapcsolatban. Gyakoriak a számjegy *elcsúszások*, az *átúto* érték-számjegyek, valamint a számjegyek ívszínnyomatai és a számjegyek kisebb sérülései (234. ábra).

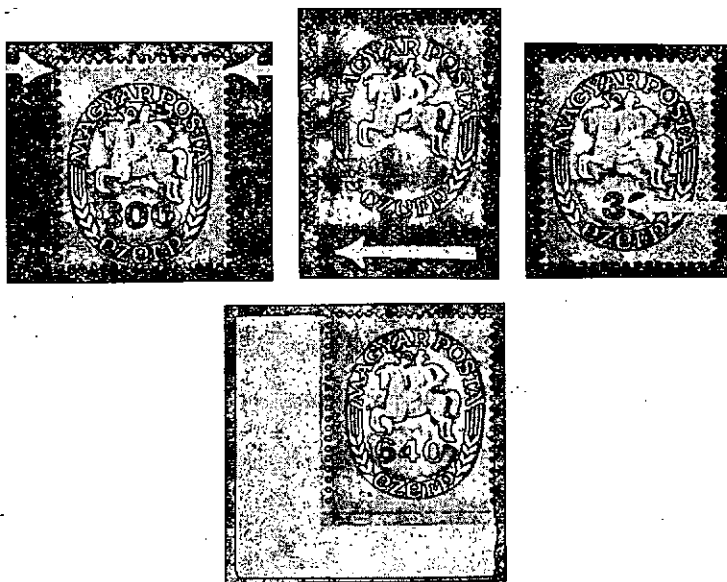
A bélyegek színének kisebb árnyalati változata is megfigyelhető.

Készült 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, X vízjelű kincstári bélyegnyomópapíron.

Ényvezés fehér.

Vízjelállítás A/1,2.

Fogazat 15-ös fésűsfogazat. Fogazatlan (□) példányok II. fázisnyomatok. A 640 ezer P címlethől *alul fogazatlan* példányok is előfordultak. (234. ábra).

234. ábra

Bérmentesítés. A sorozat címeivel bérmentesített postai küldemények gyakoriak. A bélyeg névértékeinek megállapításánál a posta figyelembe vette az időközben bekövetkezett 1946. III. 1-, III. 16-, III. 26-, IV. 1-, és IV. 11-i postadíjemeléseket, s a bélyegszükséglet biztosítása céljából ezekhez szabták a bélyegek névértékét.

Így forgalomba bocsátásukkor a 4 ezer pengős címlet pl. az 500 g-os helyi levél valamint a 250 g-os távolsági levél; a 15 ezer pengős címlet a 20 g-os külföldi levél; a 30 ezer pengős címlet a külföldi levél ajánlási díja; a továbbiakban a 20 ezer pengős címlet a 20 g-os távolsági levél, a 80 ezer pengős a 20 g-os külföldi levél, s végül a 160 ezer pengős a 20 g-os távolsági levél; a 640 ezer pengős pedig a 20 g-os külföldi levél bérmentesítési díja volt.

A sorozat bélyegeit vegyes bérmentesítés formájában is felhasználták.

1946. 75 ÉVES BÉLYEGJUBILEUM

Az első, magyar postabélyeg kiadásának 75. évfordulója alkalmából, postaszemélyzeti jóléti célokra 100%-os felárral (5 millió P) forgalomba bocsátott 4 címletből álló emlékbélyegsorozat.

A bélyegképet Harsányi Vera és Székely Péter tervezték.

Forgalomba bocsátották 1946. május 1-én a 233.100/Bgi sz. rendelettel (P.R.T. 1946/25. sz.), s bérmentesítésre felhasználhatók voltak 1946. június 30-ig (233.703/4. P.R.T. 1946/38. sz.), de elértéktelenedve jóval korábban kiesték a postai forgalomból.

Példányszám 150 000 teljes fogazott sorozat.

Árusították 1946. május 1-től 7-ig csak teljes sorozatban, egy vásárlónak egy sorozatot szolgáltatva ki Budapesten, vidéken, — ahol több volt — az 1 sz. postahivatalok, továbbá Berettyóújfalu, Mátészalka, Szikszó megyeszékhelyi postamesteri hivatalok; a IV. ORBÉK alkalmi postahivatala a kiállítás, 1946. május 1-én 15 millió, 2-án és 3-án 20 millió, 4-én és 5-én 30 millió pengős belépjegyének szelvényére egy-egy sorozatot.

A fennmaradt készleteket május 8-án a postahivatalok az értékeikk-raktárnak beszolgáltatták.

235. ábra

A sorozat értékei

500+500 ezer pengő	zöld
1+1 millió pengő	barna
1,5+1,5 millió pengő	barnászörös
2+2 millió pengő	szürkéskék

A bélyegkép mind a négy bélyegen azonos. Világos alapon bilincset szét-tört, fekvő oroszlán melső lábai között könyvszerűen kitárt magyar címet, mögöttesúlykoló kalapácsot tart. Felül az értékjelzés, alul „MAGYAR POSTA”

felirat helyezkedik el. A színes alap felső szögélye felett az alapszínnel egyező „75 ÉVES A MAGYAR BÉLYEG” felirat.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, méret 32,8 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben. A bélyeg rajza az 1. menetben *raszteres* (rács) *mélynyomással* készült. Az értékjelzést a 2. menetben 100-as szedésről *magas* – (könyv) *nyomással* nyomták.

Az *értékjelzés* a bélyegek színével egyező, de sötétebb tónusú, amelyeknek kisebb-nagyobb mérvű *elcsúszásával* gyakran találkozunk.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, X vízjelű kincstári bélyegnyomópapíron.

Enyvezés fehér.

Vízjelállítás A/1, 2.

Fogazat 12 : 12 1/2 fésűs fogazat. Fogazatlan (□) példányok II. fázisnyomatok. A bélyegeknek a fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm.

—*Bérmentesítés.* A sorozatokat bélyeggyűjtői célokra felvásárolták, így bérmentesítésre történt felhasználásukkal alig találkozunk. A sorozat címleteivel bérmentesített levelek ritkák!

Alkalmi bélyegzés.

1946. MILLIÓS

Az 1946. május 1-én életbeléptetett s az ezt követő május havi újabb három tarifacemelés miatt a Közlekedésügyi Minisztérium a postabélyeg készletek biztosítására a 223. 600/Bgi. rendelettel 1946. május 1-ével 1, 2, 3, 4 és 5 millió pengő címletű általános forgalmú bélyegek forgalombabocsátását rendelte el (P.R.T. 1946/25. sz.).

Ezt követte 1946. május 17-ével a 227. 500/Bgi. rendelet értelmében, újabb 3 címlet, a 10, 20 és 50 millió pengős névértékű bélyeg (P.R.T. 1946/30. sz.).

A bélyegképet Konecsni György tervezte.

236. ábra

Forgalomba kerültek a kibocsátó rendeletekkel szemben elkészültük után későbbi időpontokban.

A sorozatot hivatalosan a *forgalomból* 1946. június 30-ával, vonták ki, de elérték telenedvén ezen időpontot megelőzően kiestek a tényleges felhasználásból.

Árusították a postahivatalok.

A sorozat értékei és példányszámuk, valamint tényleges forgalomba bocsátásuk időpontja

1 millió P	vörös	2 010 000 db	1946. május 1.
2 millió P	kékesibolya	2 040 000 db	1946. május 13.
3 millió P	barna	1 700 000 db	1946. május 13.
4 millió P	szürke	2 020 000 db	1946. május 1.
5 millió P	vörösbolya	1 750 000 db	1946. május 13.
10 millió P	zöld	2 382 000 db	1946. május 17.
20 millió P	karminvörös	2 866 000 db	1946. május 20.
50 millió P	barnásolaj	2 832 000 db	1946. május 20.

A bélyegkép minden címletnél azonos. Színes és fehér vonallal keretezett fekvő téglalapon ovális „MAGYAR POSTA” felirattal valamint „MILLIÓ P” értékjelzéssel övezett két stilizált búzakéve közé helyezett magyar címor. Alatta az értékszám helyezkedik el.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mércete 22×18 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben. Az 1. menetben, a bélyegkép egyszínű *raszterés* (rács) *mélynyomással*, a 2. menetben az értékszám 100-as szedésről sötét árnyalatú színben *magas-* (könyv) *nyomással* készült.

A sorozatnál előforduló *különlegességek* főként a 2. menet nyomásából adódnak, s mint számjegy elcsúszások, átütő- és ívszínnyomatok jelentkeznek.

237. ábra

A 2. menct lemaradásából adódott az ehhez a kiadáshoz tartozó igen ritka különlegesség, a *számjegymélküli* „1 millió pengős” bélyeg (237. ábra). Az „1” értékszám benyomása eddigi ismereteink szerint négy teljes ívről, valószínűleg az ívek összetapadása folytán lemaradt. Az így keletkezett hibás íveket sem az enyvezésnél, sem a minőségi ellenőrzés során nem fedezték fel, ami — figyelembevéve a bélyeg vörös színét — könnyen lehetséges volt, s az ívek így *postai forgalomba kerültek*. A nyomda mentségére szolgáljon az alábbi történet, mely az egyik már nem teljes ív felfedezését kísérte.

Egyik budapesti, a különlegességek felismerésében közismerten „jószerű” gyűjtő inflációs töredékívet vásárolt az 1950-es évek elején, többek között egy 90 darabos 1 millió pengős ívet. Ezt összehajtogatva 10 darab azonos címletű bélyeggel 100 db-ra kiegészítve lokótegelte. A köteg szalagja azonban néhány perc múlva felnyílt, s tartalma szétesett. A tulajdonos meglepődve csak akkor

vette észre a 90 darab bélyegen a számjegy hiányt. Ez a 90 bélyeg, ki tudja, hány gyűjtő kezén fordulhatott meg 1946. május 1-e óta. Ez a 90 db bélyeget tartalmazó ívtöredék felbontva értékesítésre került, melyből egy példányt a 237. ábrán mi is bemutatunk. Ezenkívül még egy teljes, 100-as ív létezéséről tudunk.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, IX vízjelű kincstári bélyegnyomópapíron.

Enyvezése fehér és sárgás.

Vízjel IX, melyet utóljára az 1941. évi „Széchenyi” emlékbélyeg sorozatnál alkalmaztak, s melynek nyomásához 0,09 mm vastagságú simított fehér papírt használtak. A két papír között mutatkozó minőségi és vastagság különbség azt bizonyítja, hogy a megnövekedett bélyegpapírszükséglet biztosítására ismét üzembehelyezték az öt év óta raktárban pihenő IX-es vízjelnyomó hengert.

Vízjelállás B/1,2.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 26 × 22 mm. A fogazatlan példányok (☒) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat bélyegei nyomon követték az 1946. május 1-i, 10-i és 20-i postadíjemeléseket, s ez alatt az időszak alatt postai felhasználásuk igen gyakori.

1946. III. SZÖVEGES

Általános forgalmú, 8 értékből álló a „Betű- és számjegyes” sorozatok folytatásaként kiadott, a könnyebb érthetőség kedvéért rövidítés helyett most már szöveggel felülnyomott bélyegsorozat, mely 1946. május 1-én került forgalomba mint ugyanezen a napon a *harmadik* bélyegsorozat.

A 233.400/Bgi. rendelet (P.R.T. 1946/26. sz.) figyelmezteti a postahivatalokat, hogy ezeket a korábban már kiküldött újabb bélyegeket tartalmazó értéksomagokat külön rendelkezés után szabad felbontani. Ezt a rendelkezést azonban hasonlóan a belkezelési csomagpárhoz adott utasításhoz, nem tartották be mindenütt, s így forgalombahelyezésük előtt néhány címlet már a gyűjtők kezébe került. A remélt, jogtalan anyagi előny azonban ezúttal elmaradt.

A kibocsátó rendelet értelmében a postahivatalok és a közönség csak *bel-földi viszonylatban*, elsősorban a bélyegeken megjelölt küldeményfajták bérmentesítésére, de azonfelül névértékük erejéig más küldeményekre is felhasználhatták.

Forgalomba bocsátották 1946. május 1-én a 233.400/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1946/26. sz.). A postai felhasználásból elértéktelenedvén — jóval az 1946. június 30-án történt hivatalos kivonás előtt — kiestek.

238. ábra

Példányszám

Helyi levelező lap	1 490 000 db
Helyi levél	2 463 200 db
Távolsági levelezőlap	3 850 000 db
Távolsági levél	3 997 000 db
Nyomtatvány 20 gr	1 940 000 db
Ajánlás	6 300 000 db
Csomag 5 kg	1 560 000 db
Csomag 10 kg	846 000 db

Árusították a postahivatalok.

A sorozat értékei

Megnevezés	Névérték	Alapbélyeg	Alapny. színe	Felülny. színe
Helyi lev.-lap	800 000 P	100 f N	kék	vörös
Helyi levél	1 200 000 P	20 f H	kék	fekete
Távolsági lev.-lap	1 200 000 P	4 f H	—	fekete
Távolsági levél	2 000 000 P	18 f II	—	vörös
Nyomtatvány 20 gr	400 000 P	60 f/8 f H (I. Kisegítő)	sárga	fekete
Ajánlás	4 000 000 P	24 f N	—	vörös
Csomag 5 kg	6 000 000 P	2 P/4 f H (II. Kisegítő)	kék	vörös
Csomag 10 kg	8 000 000 P	30 f N	kék	fekete

A felülnyomat

Takarékossági okokból a sorozat elkészítéséhez a posta készletében még meglevő, korábbi kiadású bélyegeket használtak fel. Így felülnyomásra került a „Hadvezérek” sorozat 4, 10 és 18 filléres, a „Nagyasszonyok” sorozat 20, 24 és 30 filléres, az „I. Kisegítő” sorozat 60 f/8 f s végül a „II. Kisegítő” sorozat 2 P/4 f címlete.

A felülnyomást az Állami Nyomda végezte egy illetve két menetben, 100-as szedésről, magas- (könyv) nyomással.

Az egyöntetűség céljából az 1. menetben *alapszínezést* csak azokon a címleteken végeztek, melyekből a készletek zöme a korábbi kiadások alkalmából alapszínezést már kapott, de új értékjelzésű felülnyomást még nem, mert erre a rohamos infláció miatt már nem kerülhetett sor. Közöttük szép számmal akadnak még az *Athenaeum* nyomdában alapszínezett ívek is, melyek a következő alapértékű bélyegívek: „Hadvezérek” sorozat 10 filléres, a „Nagyasszonyok” sorozat 30 filléres címlite. Alapszínezésükre vonatkozó ismeretek azonosak a vonatkozó kiadásoknál korábban már közöltekkel.

A 2. menetben új, szöveges felülnyomat készült az előbbiektől eltérő, groteszk betűtípussal, s egyes címlitekből – főként a nagyobb példányszámúakból – több 100-as szedésről. Erre mutatnak a teljes ívre terjedő felülnyomatok *méretváltozásai*, s ezen belül a „Távolsági lev.-lap” és a „Csomag 10 kg” címliteknél észlelt vékonyabb és fénytelen fekete betűk is.

A felülnyomatok változatai

a) A felülnyomatok cinóbervörös színe nem mutat lényeges színeltérést. A felülnyomatok fekete színe zömmel lakkosan fénylő, de gyakoriak a fénytelen, koromfekete színek is, ami többféle fekete festék alkalmazását igazolja.

239. ábra

b) A *felülnyomathatnak* valamely irányba történt *elcsúszása* gyakori jelenség ennél a kiadásnál. Ezek közül a gyűjtők által igen kedveltek a 239. ábrán bemutatott *egy feliratsorral* balra vagy jobbra történt elcsúszások. A *teljes bélyegképre* terjedő felülnyomat elcsúszás már jóval ritkább különlegesség. Ilyen lefelé történt elcsúszásból *teljes bélyegképre terjedő felülnyomathianyt* láthatunk ábránkon a „Helyi levél” címliteből (239a. ábra).

c) *Kettős felülnyomatok* is előfordulnak a 239b. ábrán bemutatott „Ajánlás” és „Csomag 10 kg”-on kívül más címlitekből is.

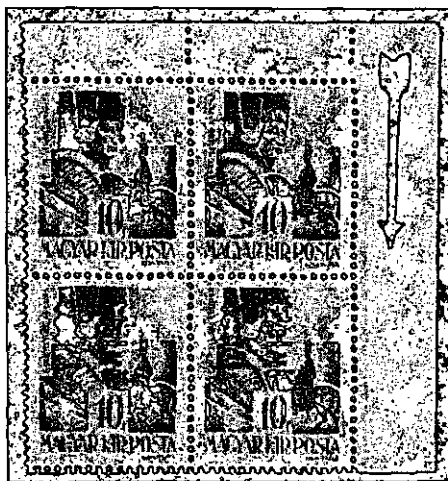
A felülnyomatban időnként mutatkozó *teljes betűhiányok* keletkezésének oka elsősorban festékellátási hiányosságra vezethetők vissza.

d) Jelen kiadás tárgyalásánál ezúttal mellőztük az egyes felülnyomatok részletes ismertetését, mivel a kiadás felülnyomat típusainak a korábbiakhoz

hasonló, részletes feldolgozása még nem fejeződött be. Ezért most csak a felülnyomatokban előforduló néhány tipikusabb, főként sérülésekből, benyomódásokból keletkezett kisebb hibák ismertetésére szorítkozunk.

A „Helyi levél” 67. bélyegén az *első* „l” betű baloldalán kis benyomódást észlelhetünk (240. ábra).

A „Távolsági lev.-lap” 20. és 63. bélyegén az *első*, 37.-en pedig a *második* „á” betű; a 24. bélyegen az *első*, az 51. bélyegen a *harmadik* „l” betű; végül a 86. bélyegen a „g” betű szenvedett kisebb sérülést (240. ábra).

239a. ábra

239b. ábra

e) A „Csomag 10 kg” címetnél a felülnyomatban érdekes különlegességeket találunk. Ezek a feliratok közeit kitöltő „vakanyag” nyomatai a bélyegképen. A felülnyomatban a vakanyag néhol kilazulva felemelkedett s rendszeresen ismétlődő nyomatot adott. Ezért gyakoriak a felirat elején vagy végén, vagy

mindkét helyen „szögletes zárójelre” emlékeztető nyomatok. Ügyszintén előfordulnak az egy betűre vagy teljes szóra terjedő „aláhúzásszerű” vékony vonalak is, melyek általában a hetedik függőleges sorban mutatkoznak. Ezekből néhány példányt bemutatunk a 240. ábrán.

f) A legnagyobb gyűjtői érdeklődés ezen kiadásnál is a *fordított felülnyomatokat* (felirat alulról felfelé halad) kíséri. Feltehetően ezeknek egy része szintén szándékosan készült, s került gyűjtői forgalomba.

Fordított felülnyomattal a következő címletek ismertek: *Távolsági lev.-lap*, *Nyomtatvány 20 gr*, *Ajánlás*, *Csomag 10 kg* (241. ábra).

A „*Távolsági lev.-lap*” fordított felülnyomataiból bélyegzett példányok is ismertek. Megjegyzendő, hogy a fordított felülnyomatok ebből a címlétekből az említett vékonyabb betűket tartalmazó felülnyomattal fordulnak elő.

g) A sorozat legértékesebb *ritkaságai* a hibás felülnyomásokból adódó egyből t é v n y o m a t o k, amelyekből háromfélet ismerünk.

1. Az „I. Kisegítő” sorozat *fordított felülnyomatú* 60 f/8 f H címletére nyomott „Nyomtatvány 20 gr” teljes ívben történt felbukkanásáról már „A Magyar Postabélyegek Adattára” II. kötete is említést tesz. Az ott közölteteket ki kell azonban egészítenünk azzal, hogy az ott még hiányolt fordított felülnyomatú 60 f/8 f H ív azóta már szintén előkerült (l. 163. ábrát).

Egy ilyen fordított felülnyomatú 60 f/8 f H címletű ív a „fillér” értékjelzésű ívek beszolgáltatása után, vagy az Értékcikkraktárban tárolt, de fel nem bontott tömbben fel nem fedezve foglalt helyet, s így került az Állami Nyomdába felülnyomásra, ahol ezt a rendelleneséget szintén nem vették észre (242. ábra.).

2. A *10 kg-os csomagbélyegből* is ismert egy valódi *tévényomat*, amely úgy jött létre, hogy a csak alapszínezett „Nagyasszonyok” sorozat 30 filléres címletének felülnyomásakor az ívek közé az „I. Kisegítő” sorozat ugyanczen alapértékű, de már 30 filléres felülnyomattal ellátott címlete került. Így a téves felülnyomat: „*Csomag 10 kg/30 f/30 f N*” a „*Csomag 10 kg/30 f N*” helyett. Példányszámát nem ismerjük. Mivel ebbe a sorozatba tartozó 10 kg-os csomagbélyeg nyomásakor *bélyeghiány* miatt az addigi szokástól eltérően a „Nagyasszonyok” sorozat 30 filléres címlétéből az 50-es félívek is felülnyomásra kerültek, nincs kizárva, hogy ez a téves felülnyomás is ilyen eredetű (242. ábra).

3. A harmadik *tévényomat*, mely csak 1963-ban került nyilvánosságra az a „Nyomtatvány 20 gr” teljes ív, melyről *hiányzik* az „I. Kisegítő” sorozat készítésekor alkalmazott *vörös színű 60 filléres felülnyomat*. Így a „Nyomtatvány 20 gr” *felülnyomat a csak alapszínezett* „Hadvezérek” sorozat 8 filléres címletére került.

Ezt az ívet megvizsgálva megállapítást nyert, hogy az ív az „I. Kisegítő” sorozat nyomásakor a felette levő ívhez tapadva kerülte el a felülnyomást. Ugyanis az ív hátoldalán, annak legnagyobb részére kiterjedően a vörös 60 filléres nyomat ívszínnyomatai kitűnően mutatkoznak. A tévényomat tulajdonosa ezt az ívet 1951-ben, egy akkor vásárolt eredeti csomagolású és felbontatlan tömbben (100 ív) fedezte fel, miután az ívek átlapozásakor feltűnt az

67.

20.

68.

37.

24.

51.

86.

240. ábra

241. ábra

242. ábra

első felülnyomat különben erősen mutakozó, vörös színének hiánya. A teljes ívet csak az utóbbi években bontották meg, ekkor került néhány példány értékesítésre. Ebből a tévnyomatból mutatunk be egy példányt a tulajdonos előzőkenysége révén (242. ábra).

h) A hátoldalon mutakozó nyomatokból a leggyakoribbak az erősnyomatok (243. ábra 1. bélyegkép). Jól olvasható átütő- és ívszínátnyomatok gyakran fordulnak elő. Ritkábbak a részleges vagy teljes gépszínátnyomatok, különösen a fekete színnel felülnyomott bélyegeknél. Ilyen részleges feketeszínű gépszínátnyomatot mutatunk be a 243. ábrán, a 2. bélyegképen.

Vízjelük megegyezik az alaphélycek vízjelével, tehát X.

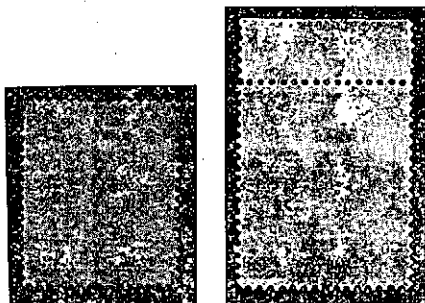
Vízjelállítás A/1,2.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat.

Bérmentesítés. A sorozat címelei forgalomba bocsátásuk napjától, 1946. május 1-től postai küldemények bérmentesítésénél gyakoriak, különösen egyes bérmentesítés formájában egészen 1946. június első napjáig.

Hamisítvány. Amint már említettük a 10 kg-os csomag címetet középen, vízszintes irányban leválasztott 50-es félvekben is felülnyomták. Így az alsó félív felülnyomásakor az alsó vízszintes ívszegély is részleges felülnyomatot

kapott. Az ilyen ívszegély keresetté vált a különlegességek gyűjtői között. Ezt igyekeztek a hamisítók is kihasználni. Az általuk készített felülnyomatok azonban, mint a 243. ábrán az 1. bélyegképen is bemutatjuk, kezdetleges kivitelűek s így felismerésük nem okoz nehézséget, ha összehasonlítjuk a 2. bélyegkép valódi felülnyomataival.

243. ábra

243a. ábra

1946. MILPENGŐS

Általános forgalmú, 11 értékűből álló bélyegsorozat, melyet a posta az infláció idején hat nulla elhagyásával a „milpengőben” történő számolás során bocsátott forgalomba.

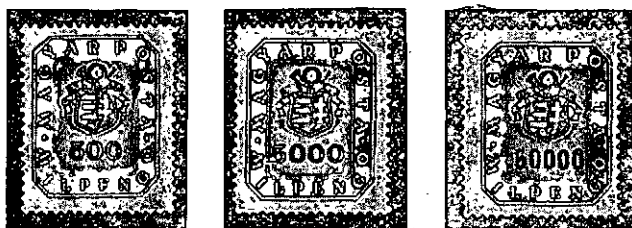
A 229.400/Bgi. rendelet (P.R.T. 1946/33. sz.) a sorozat első, 100, 200, 500 és 1000 milpengős címleteinek forgalomba bocsátása iránt intézkedett 1946. május 24-ével. Ezt követte a 2 000, 3 000 és 10 000 milpengős címletek kiadása a 231.300/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1946/35. sz.) 1946. június 1-vel az ugyanezen nappal elrendelt 18. tarifaemeléssel egyidőben. Végül a 20 000, 30 000 és 50 000 milpengős címletek 1946. június 14-ével történő forgalomba bocsátására a 233.400/Bgi. rendelet (P.R.T. 1946/37. sz.) intézkedett.

A bélyegképet Konecsni György tervezte.

A sorozat értékei a kibocsátó rendeletekkel ellentétben késedelmes elkészültük miatt, későbbi időpontokban kerültek postai forgalomba.

A sorozatot a 239.592/2. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/43.) 1946. június 13-ával vonták ki a postai forgalomból, de elértéktelenedve korábban kiestek a tényleges felhasználásból.

Árusították a postahivatalok.

244. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk, valamint tényleges forgalomba bocsátásuk időpontja

100 milpengő	barnásvörös	2 844 000 db.	1946. május 24.
200 milpengő	barnásvörös	3 890 000 db	1946. május 25.
500 milpengő	barnásvörös	3 446 000 db	1946. május 27.
1 000 milpengő	barnásvörös	3 826 000 db	1946. június 4.
2 000 milpengő	barnásvörös	3 310 000 db	1946. június 4.
3 000 milpengő	barnásvörös	3 148 000 db	1946. június 8.
5 000 milpengő	barnásvörös	3 260 000 db	1946. június 4.
10 000 milpengő	barnásvörös	3 228 000 db	1946. június 8.
20 000 milpengő	barnásvörös	2 044 000 db	1946. június 17.
30 000 milpengő	barnásvörös	2 130 000 db	1946. június 17.
50 000 milpengő	barnásvörös	1 830 000 db	1946. június 18.

A bélyegkép minden címletnél egyforma. Színes és fehér vonallal határolt álló, szabálytalan nyolcszögű kereten „MAGYAR POSTA” és „MILPENGŐ” felirat. A kereten belül magyar címer, tetején leomló szalaggal díszített postakürt. A szalagon fehér „1946” évszám, a címer alatt sötét árnyalatú, érték-számjegy.

A bélyegkép levágott sarkú, álló téglalap alakú, mérete 18×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben. Az 1. menetben a bélyegkép egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*, a 2. menetben az érték-számjegy 100-as szedésről *magas-*(könyv)*nyomással* készült.

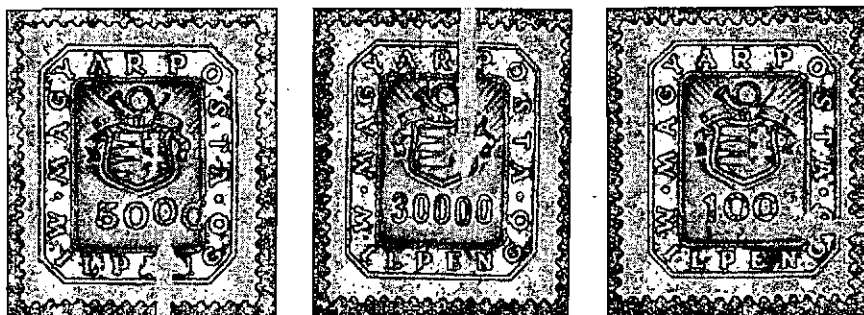
Az 1. menetben készült bélyegkép barnásvörös színe lényeges eltérést nem mutat. A gyűjtői forgalomban előforduló, főleg lebélyegzett példányok világos színei fény vagy víz hatására keletkezett kémiai elváltozások. A nyomtatban néhány színes folt vagy vonal előfordul ugyanúgy, mint a 200 milpengős címletnél a „POSTA” feliratban az „S” betű hiánya, vagy a 30 000 milpengős címletknél a fehér bélyegszélre kihúzódó színes csíkok, de ezek nem tipikus jelenségek.

A 2. menetben magasnnyomással külön nyomott értékszámjegyek színe több színárnyalatban, a halványtól az indiai vöröség készült.

Gyakoriak az *eltömődött* számjegyek nyomatai, mint ezt 245. ábránkon is bemutatjuk, az első és második bélyegen a 3 000 illetve 30 000 milpengős címleteken. Ábránk harmadik bélyegén a 30 000-es értékszám *harmadik* 0-ja közepén tömődött el, s így az értékszám 30 080-nak olvasható. Ezek az eltérések az íveken folyamatosan ismétlődnek.

245. ábra

246. ábra

Ennél a kiadásnál a szedésben a *számjegyek elmozdulásai* is előfordultak. A 246. ábrán az 5 000-es számjegy második nullája 0,5 mm-re felfelé, míg a 30 000-es számjegy harmadik nullája lefelé, 0,3 mm-re csúszott le az ív 99. bélyegén. Ismertek a nullák vízszintes irányú elcsúszásai is. Ábránkon a 100 milpengős címlet ívének egyik, valószínűleg alsó sora „ál kettősnyomatot” kapott.

A le- és felfelé, valamint a jobbra és balra elcsúszott teljes értékszámok, úgyszintén a számjegyek *átütőnyomatai* igen gyakoriak.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,09–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, IX vízjelű kincstári bélyegnyomópapíron.

Vízjelállítás A/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknék fogazatig terjedő mérete 26×22 mm. A fogazatlan (□) példányok kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat címleteit tényleges forgalomba bocsátásuk napjától gyakorlatilag június végéig lehetett bérmentesítésre felhasználni.

Ebben az időszakban jelent meg a P.R.T. 1946. évi 38. számában a 233.703/4. rendelet, mely valamennyi 100 milpengőnél kisebb értékjelzésű, a betű- és számjegyes, illetve szöveges felünyomású és az összecs portóbélyeg 1946. június 30-ával történt kivonása iránt intézkedett.

E rendelet értelmében 1946. július 1-től csak a milpengő és az ennél nagyobb címleteket használhatták bérmentesítésre. A forgalomból kivont teljes íveket a postahivatalok az Értékiokraktárnak beszolgáltatták. A rendelet utasítására a töredékeket a postahivatalok újság vagy selejt (tintaírásnélküli) papírra ragasztották, egyik sarkukon bélyegzőlenyomattal értéktelenítették, s a posta bélyegirodájának küldték be.

1946. MILLIÁRDOS

Általános forgalmú, 3 értékből álló bélyegsorozat.

A bélyegképet Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 236.200/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1946/41. sz.) 1946. június 27-ével, abból a célból, hogy a 235.700/4. sz. alatt elrendelt 1946. június 24-i, immár 21. tarifaemelés folytán a postai küldemények bérmentesítése biztosítható legyen.

A sorozat címleteit bérmentesítésre a kibocsátó rendelet értelmében 1946. június 27-étől lehetett felhasználni, s bár a postai felhasználásból a 239.592/2. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/43. sz.) csak 1946. július 13-ál vonták ki a sorozatot, gyakorlatilag már július 1-vel a postai felhasználásból kiestek.

Árusították a postahivatalok. A kiküldött készletek 1946. július 1-én már kimerültek.

247. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

100 milliárd pengő	olaj/vörös	1 916 000 db
200 milliárd pengő	olaj/vörös	1 858 000 db
500 milliárd pengő	olaj/vörös	1 900 000 db

A bélyegkép minden értéknél azonos. Középarnyalatú, a fogazatig terjedő mező alsó felében világos, alul – „MILLIÁRD P” értékjelzésű – hullámos szalaggal; kétoldalt barokk díszítménnyel, fent bojtos postakürttel s ennek menetében kerek magyar címerrel díszített kerekded mező, benne érték-számjegy. A postakürt felett ívalakban elhelyezkedő világos „MAGYAR POSTA” felirat.

A bélyegkép álló téglalap alakú és a fogazatig terjedő mérete 22×26 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben. Az 1. menetben a bélyegkép *raszteres* (rács) *mélynyomással*, a 2. menetben az érték-számjegy 100-as szedésről *magas-* (könyv) *nyomással* készült.

Az 1. menetben nyomott bélyegkép világosabb és sötétebb színárnyalatú eltérést mutat. A fogazások mentén gyakran észlelhető vékony, sötét vonalak a rászteres mélynyomás sajátossága.

A 2. menetben nyomott érték-számjegyeknél szintén mutatkoznak kisebb színárnyalati eltérések. Gyakoriak a *számjegyek elcsúszásai*, valamint az *erős és átütőnyomatok*.

A 200 milliárdos címlet egyik ívén az első bélyeg érték-számjegy nélkül is ismert. Ez a tévnyomat úgy keletkezett, hogy az érték-számjegy nyomásakor az ív első bélyegére idegen papírdarab került, s így a bélyeg szín nélküli erős vaknyomatot kapott.

Forgalomba került 100-as ívekben.

Készült 0,09–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, IX *vizjelű* kincstári bélyegnyomópapíron.

Vizjelállás A/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 15 fésűs fogazat. A fogazatlan (\square) példányok kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat címleteivel bérmentesített postai küldemények *ritkák*. Hamisított „futott levelek” előfordulnak.

1946. BILLIÓS

Általános forgalmú, 14 értékből álló bélyegsorozat, melyet az infláció idején *tizenkét nulla* elhagyásával B (billió) pengőben történő számolás során bocsátott forgalomba a posta.

A bélyegképet Harsányi Vera és Székely Péter tervezték.

A 237.400/Bgi. rendelet 1946. július 3-ával a sorozat 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100, 200, 500 és 1000 billió pengős címleteinek kibocsátását rendelte el (P.R.T. 1946/42. sz.).

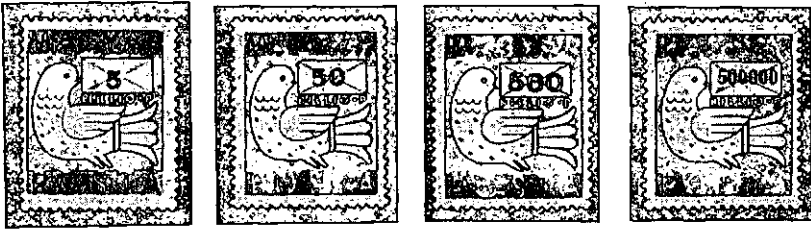
A sorozat többi, a 10 000, 50 000, 100 000 és 500 000 billió pengős címleteit a P.R.T. 1946. évi 43. számában közzétett 238.800/Bgi. rendelet szerint 1946. július 10-én kellett volna forgalomba bocsátani (P.R.T. 1946/43. sz.).

A sorozat értékei a kibocsátó rendeletekkel ellentétben csak elkészültük után az alábbi időpontban kerültek postai forgalomba:

1946. július 3-án	az 1, 2, 5 és 10 billió P
1946. július 5-én	a 20 billió P
1946. július 7-én	az 50, 100, 200, 500 billió P
1946. július 10-én	az 1 000 billió P
1946. július 11-én	a 100 000 billió P
1946. július 13-án	a 10 000, 50 000 és 500 000 billió P.

A sorozatot 1946. július 13-ával vonták ki a postai forgalomból a 239.592/2. sz. rendelettel (P.R.T. 1946/43. sz.), mely az összes simapengős címletű bélyeg július 13-ával történő kivonására intézkedett. Így a 10 000, 50 000 és 500 000 billió pengős címleteket még tényleges forgalomba bocsátásuk napján a forgalomból ki is vonták.

Árusították a postahivatalok 25 db-os negyedívekben, mivel a teljes ívek árusítását – a nagy felhasználókat kivéve – a spekuláció megakadályozása céljából az I. ad. 235.238/Bgi. rendelet (P.R.T. 1946/43. sz.) megtiltotta. A teljes ívek később kerültek kereskedelmi forgalomba. Az 500 000 BP címletből ellátmányt csak a budapesti postahivatalok kaptak.

248. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

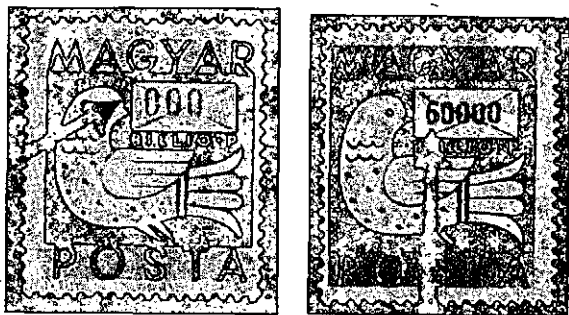
1 billió pengő	szürke/vörös	1 080 000
2 billió pengő	szürke/vörös	1 098 000
5 billió pengő	szürke/vörös	1 080 000
10 billió pengő	szürke/vörös	1 046 000
20 billió pengő	szürke/vörös	940 000
50 billió pengő	szürke/vörös	1 660 000
100 billió pengő	szürke/vörös	1 048 000
200 billió pengő	szürke/vörös	1 010 000
500 billió pengő	szürke/vörös	1 070 000
1000 billió pengő	szürke/vörös	1 034 000
10 000 billió pengő	szürke/vörös	568 000
50 000 billió pengő	szürke/vörös	578 000
100 000 billió pengő	szürke/vörös	623 000
500 000 billió pengő	szürke/vörös	569 000

A bélyegkép minden értéknél egyforma: stilizált fehér galamb, csőrében fehér levelet tart, melyen vörös értékszámjegy helyezkedik el. Középarnyalatú csíkon fenn „MAGYAR” lenn „POSTA” sötét színű felirat, a boríték alatt fehér „BILLIÓ P” értékjelzés foglal helyet. A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 18,5 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben. Az 1. menetben a bélyegkép egyszínű raszteres (rács) mélynyomással, a 2. menetben az értékszámjegy 100-as szedésről magas- (könyv) nyomással készült.

A bélyegkép szürke színe nem mutat lényeges színváltozatot.

A magasnyomással készült számjegyek elcsúszásai, eltörmödései, továbbá az erős- és átütőnyomatok gyakori változatai ennek a kiadásnak. Így a 249. ábrán

249. ábra

látható 1 000 BP címlet 1-ese a fehér alapról balra elcsúszva beleolvad az alapszínbe, az 50 000 BP címlet 5-öse eltörmödve pedig 6-osnak látszik.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,09 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér IX. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjelállás A/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 22×26 mm. A fogazatlan (□) példányok kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Az 50 BP címlet alul fogazatlanul ismert.

Bérmentesítés. A sorozat címleteivel bérmentesített postai küldeményeknek jelentős filatéliai értékük van, mivel a sorozat címletének zöme forgalomba bocsátásukkor a közben elrendelt tarifaemelések miatt bérmentesítésre már alkalmatlanná vált. Ebből a kiadásból számos hamis „futott” levél készült.

1946. 100 ÉVES VASÚT

Magyarországon az első engedélyezett vasútvonal. A lóvontatású Első Magyar Pozsony–Nagyszombat Vasút után a Magyar Középponti Vasúttársaság megépítette hazánkban az első, Európában a tizenegyedik, a (Buda/Pest/Nyugati pu.) – Vác közötti gőzvontatású vasútvonalat. Az első szerelvény 1846. július 15-én du. 4 órakor indult Pestről József nádor és családja részvételével, s du. 5 órakor érkezett meg Vágra.

A 100. évforduló emlékére 4 értékből álló bélyegsorozatot bocsátott ki a posta.

A bélyegképeket Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 239.000/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1946/43. sz.) 1946. július 15-én, mint első adópengős bélyegsorozatunkat. A 242.015/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1946/46. sz.) postai forgalomból ugyan 1946. július 31-ével vonták ki, de a bélyegek elértéktelenedvén, a felhasználásból korábban kiestek.

Példányszám 100 000 teljes fogazott sorozat.

Árusították csak sorozatban, egy vásárlónak egy sorozatot szolgáltatva ki, a kincstári — vidéken, ahol több volt az 1-es számú — postahivatalok, továbbá Berettyóújfalu, Mátészalka, Szikszó megyeszékhelyi postahivatalok adópengős adójegy ellenében.

250. ábra

A sorozat értékei

10 000 adópengő	barna
20 000 adópengő	kék
30 000 adópengő	zöld
40 000 adópengő	karminvörös

A bélyegkép azonos keretben foglal helyet. A keret alján fehér „MAGYAR POSTA”, balról, fent és jobbról változó fehér és színes „100 ÉVES A MAGYAR VASÚT 1846–1946” felirat, a bal felső sarokban értékjelzés. A kereten belül változó ábrák.

10 000 AP címlet: Belgiumban Coqueril gyártotta első gőzmozdonyunk a „Vác” szerkocsival.

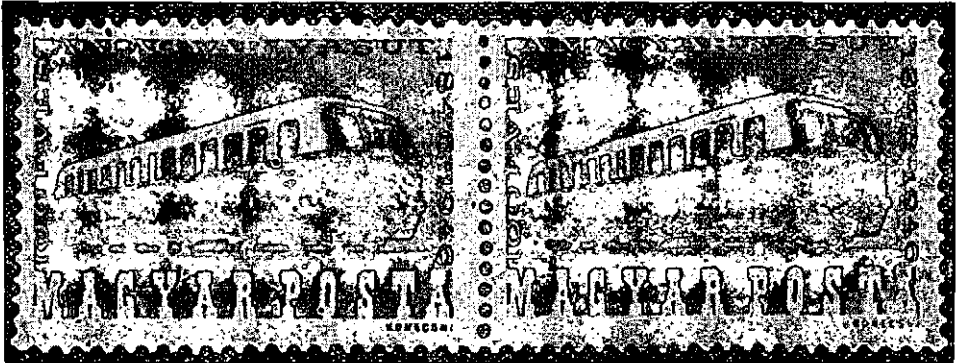
20 000 AP címlet: A MÁVAG-ban gyártott, magyar tervezésű és kivitelezésű világhíres 424 sorozatú gőzmozdonyunk.

30 000 AP címlet: Magyar találmány és szabadalom alapján 1942. évben a GANZ-MÁVAG-ban gyártott, a világon az első egyfázisú, periódusváltós, rövidenzárt 4000 LE indítást, 3200 LE állandó teljesítményű, V 44 sorozatú villanymozdonyunk.

40 000 AP címlet: A GANZ gyárban Ganz – Jendrassik szabadalom alapján készült 240 LE teljesítményű nyersolajmotoros „Árpád” típusú sínautóbuszunk.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben. Az 1. menetben a bélyegkép egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*, a 2. menetben az értékjelzés azonos színben, de sötétebb árnyalatban *magas-* (könyv) *nyomással* készült.

251. ábra

A 40 000 AP címletből igen ritka *tévényomat* került napvilágra. Egy ív az értékjelzés nyomásakor a felette levő ívhez tapadva nyomatot nem kapott. Ezt a hibát sem az enyvezéskor, sem a fogazáskor nem vették észre. Így került ez az egy *értékjelzés nélküli* ív a szövetség útján szétesztott bélyegívekkel a Terézvárosi Torna Club Bélyeggyűjtő Szakosztályához. Ezt a tévényomatot itt is csak akkor fedezték fel, midőn a bélyegyek nagy részét a tagok között már szétesztották. Ma egyike az utóbbi húsz év legkeresettebb tévényomatainak.

100-as ívben került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, *X vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjelállás A/1,2.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12½ fésűs fogazat. A bélyegyek fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. A fogazatlan (□) példányok kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat bélyegeivel bérmentesített postai küldemények igen ritkák.

Alkalmi bélyegzések.

1946. ADÓPENGŐS

Általános forgalmú, 10 értékből álló bélyegsorozat, melyet a posta az infláció idején az *adópengőben* történő számolásra való áttérés során bocsátott forgalomba, miután a 239.592/2. sz. rendelettel 1946. július 13-ával a forgalomban levő *összes simapengő névértékű* bélyeget a postai felhasználásból kivonta (P.R.T. 1946/43. sz.).

A bélyegképet Konecsni György tervezte.

A 239.600/Bgi rendelet 1946. július 13-ával az 5, 10, 20, 50, 80, 100 és 200 ezer adópengős címletű bélyegek forgalomba bocsátására intézkedett (P.R.T. 1946/43. sz.).

Az 500 ezer adópengős címlet 1946. július 20-i kiadását a 241.000/Bgi., míg az 1 és 5 millió adópengős címletek 1946. július 24-i forgalomba bocsátását a 241.100/Bgi. sz. alatt rendelte el a Közlekedésügyi Minisztérium. (P.R.T. 1946/45. sz.)

A sorozat bélyegei a fent felsorolt, a kibocsátó rendeletekben feltüntetett időpontokkal szemben csak elkészültük után későbbi időpontokban jelentek meg:

1946. július 16-án	az 5 és 10 ezer AP
1946. július 17-én	a 20 és 50 ezer AP
1946. július 19-én	a 80 és 100 ezer AP
1946. július 20-án	a 200 ezer AP
1946. július 23-án	az 50 ezer AP és
1946. július 26-án	az 1 és 5 millió AP címlet.

A sorozat bélyegeit a 242.015/2. sz. rendelettel 1946. július 31-ével az új pénzegység, a forint bevezetésével kapcsolatban vonták ki a forgalomból (P.R.T. 1946/46. sz.).

Árusították a postahivatalok.

252. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

5 ezer adópengő	zöld/fekete	1 494 000 db
10 ezer adópengő	zöld/fekete	1 980 000 db
20 ezer adópengő	zöld/fekete	1 841 000 db
50 ezer adópengő	zöld/fekete	1 938 000 db
80 ezer adópengő	zöld/fekete	1 940 000 db
100 ezer adópengő	zöld/fekete	1 956 000 db
200 ezer adópengő	zöld/fekete	1 726 000 db
500 ezer adópengő	zöld/fekete	2 428 000 db
1 millió adópengő	vörös/fekete	1 004 000 db
5 millió adópengő	vörös/fekete	960 000 db

A bélyegkép azonos a „Milliárdos” sorozat ábrájával. Eltérés kizárólag a kisebb értékszámjegy s a világos mezőben elhelyezett „ezer” illetve „millió”, valamint a „MILLIÁRD P” feliratra nyomott „adópengő” értékjelzésben mutatkozik.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben. Az 1. menet a bélyegkép raszteres (rács) mélynyomással, a 2. menet az értékszámjegy és értékjelzés 100-as szedésről magas- (könyv) nyomással készült.

A bélyegkép zöld vagy vörös színe lényeges színváltozatot nem mutat. A fogazatok mentén húzódó színes vonalak a raszteres mélynyomás már említett sajátossága. A 2. menetet elcsúszott nyomatai, úgyszintén ennek gyenge hátoldali, főleg ívszínátnyomatai gyakran előfordulnak. Gépszínátnyomatok ritkák.

100-as izekben került forgalomba.

Készült 0,09 – 0,1 mm vastagságú, „A” minőségű fehér, IX vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjelállítás A/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 22×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat „ezer” adópengős címeivel gyakran, míg a „millió” adópengős címletekkel elvétve találkozunk bérmentesítési formában. A gyűjtői forgalomban előforduló használt milliós címletek többnyire szíveségi bélyegzésekkel ellátott példányok.

III. Fejezet

INFLÁCIÓS BÉRMENTESÍTÉSEK 1945 – 1946-BAN

Az 1945–1946 évben hazánkban lezajlott pénzromlás, infláció, világviszonylatban is egyedülálló méreteket öltött. A Magyar Posta bélyegkibocsátásaival – bár a technikai nehézségek miatt akadozva és időnként lemaradva – megpróbálta nyomon követni az inflációval kapcsolatos, 1945. május 1-e és 1946. július 24-e közötti 27 általános postadíjemelést.

Ez a tizennégy hónap az időközben megjelent 20 általános forgalmú és alkalmi kiadású, valamint a 2 portóbélyeg sorozat 218 címletével váratlan és bőséges „bélyegtermést” eredményezett a bélyegeket felhasználó közönség és a bélyeggyűjtők nem kis bosszúságára. Talán ez az eddig nem tapasztalt bélyegáradat vette el a bélyeggyűjtők kedvét attól, hogy ezeket a kiadásokat alaposan tanulmányozzák akkor, amikor még majdnem korlátlan mennyiségben hozzáférhetők voltak. A postahivatalok dolgozóit eddig nem tapasztalt nehézségek elé állították az újabb és újabb postai díjszabások, – a későbbiek során ugyanis csak szorzószámokat kaptak a postadíjak kiszámítására – a közönség által bérmentesített postai küldemények bérmentesítésének ellenőrzése, s nem utolsósorban a bélyegellátmányban, ragjegyekben s egyéb postai értékcikkekben mutatkozó zökkenők és hiányok. Díszéretükre szolgáljon, hogy mindezen nehézségek ellenére, melyekhez különösen a kezdetben *szállítási nehézségek* is hozzájárultak, a postai küldemények gyors továbbítását megoldották.

Az egyes kiadásoknál megemlítettük ugyan a rájuk vonatkozó általános bérmentesítési ismereteket, mégis szükségesnek mutatkozik erre az időszakra vonatkozó *összefoglaló*, de egyes részeiben mélyebben taglaló ismervek összefogása. Ezt már csak azért sem mellőzhetjük, mivel kétségtelenül az utóbbi húsz év *legérdekesebb, s legértékesebb*, de egyben ezideig a *legelhanyagoltabb* filatéliai anyaga erre az időszakra esik. Szinte érthetetlen, hogy e kor levelezési és postai anyaga túlnyomórészt *megsemmisült*, áldozatává vált az ez esetben rendkívül káros tömegbélyeggyűjtésnek, a „kötegelésnek”. A papírhulladékká válást túlélte levelezési anyag a „belkezelési csomagpár” és az „Alj.” tévnyomat eszereakció során zömmel „elvértett”. A külföldi filatelisták nálunk jóval korábban felismerték ennek az anyagnak filatéliai értékét, s ennek „köszönhetjük”, hogy a levelezési anyag egy része az 1940-es évek végén külföldre vándorolva megmenekült a megsemmisüléstől.

Az itt tárgyalt rendkívül *ritka és értékes* filatéliai anyag megbecsülésére és megmentésére a korábbi szaksajtó tudomásunk szerint egy esetet kivéve¹⁴

¹⁴ Munkás Bélyeggyűjtő I. évf. 3. sz. „Hamisítják az értékes 1945/1946-os futott leveleket.”

semmit sem tett. Talán most mutatkozik az utolsó lehetőség arra, hogy a hazánkban még meglévő inflációs levelezési anyagot felkutassuk, rendszerbe foglalva értékeljük, s így jelentős filatéliai értéket mentünk meg a végleges pusztulástól.

A levelezési anyag felkutatása a magyar bélyeggyűjtők széles táborának feladata. Rendszerbe foglalására a megfelelő irányelveket *összefoglalva* az alábbiakban ismertetjük. Értékelésükre remélhetőleg egy, a monográfiához csatlakozó katalógus keretében belátható időn belül sor fog kerülni. Végül még annyit kívánunk megjegyezni, hogy értelemszerűen ehhez az inflációs részhez kapcsoljuk mintegy bevezetésképpen az 1944. év utolsó hónapjaitól 1945. májusáig terjedő időszak anyagát is, mivel ennek az időszaknak levelezési anyaga, változatossága s nem utolsó sorban az előforduló bérmentesítési ritkaságok miatt, megkülönböztetett figyelmet érdemel.

1. Időrendi csoportosítás

Az 1944. év utolsó hónapjaitól 1946. július 31-ig terjedő időszak postai küldeményeit két nagy időrendi csoportra oszthatjuk.

A) *Régi díjszabással* (1943. július 1.) bérmentesített küldemények 1944. novemberétől 1945. május 1-ig.

B) *Változó, inflációs díjszabással és kiadásokkal bérmentesített küldemények 1945. május 1-től 1946. július 31-ig.*

A régi díjszabással s a korábbi kiadású bélyegekkel bérmentesített küldeményeknél ezen időszakon belül két alcsoportot különböztetünk meg.

A/1 Futárposták

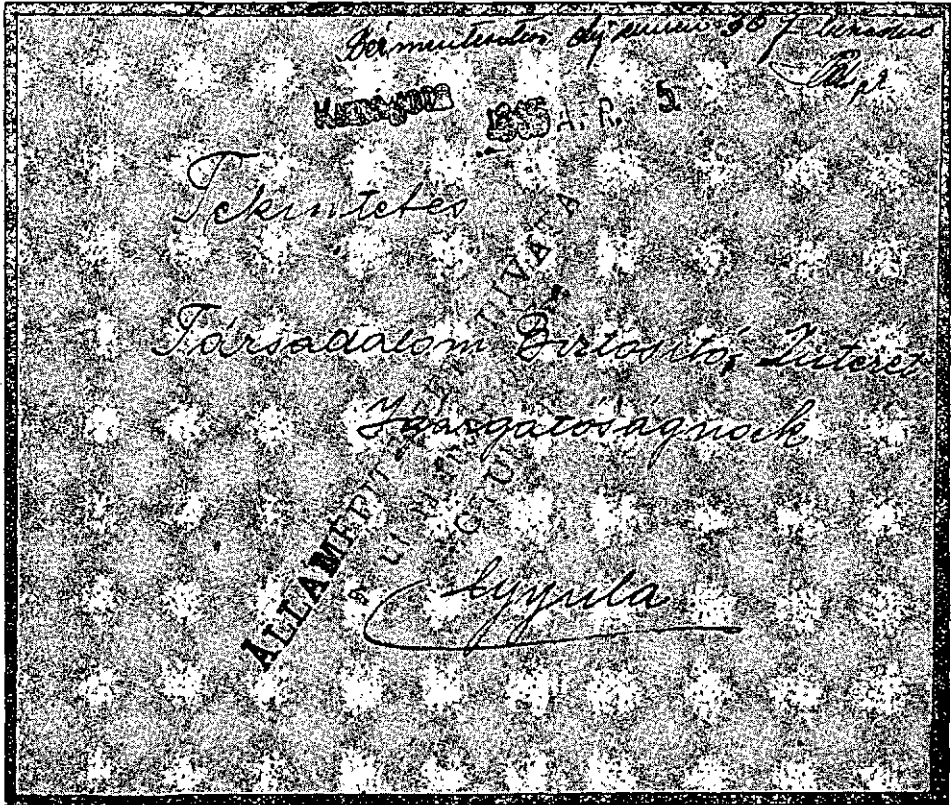
Amint erről már említést tettünk, a Szovjetunió első csapategységei 1944. szeptember 23-án átlépték a magyar országhatárt, s így hazánk területe is folyamatosan hadszíntérré vált. A hadműveletek átmenetileg megbénították a polgári életet s vele együtt a postaszolgálat működését is. Ez az átmeneti időszak viszonylag rövid ideig tartott, mert amint ezt az „Útőri futárposta Magyarországon 1944–1945 évben” c. fejezetünkben megismerhettük, az elsőként felszabadult keleti országrészben fekvő Gyulán már 1944. november 2-án ideiglenes postaszolgálat, az ún. „útőri futárszolgálat” létesült a Gyulai Államépítészeti Hivatal keretein belül. Ehhez hasonló ideiglenes postaszolgálat *feltehetően* más megyékben is létezett.

A gyulai ideiglenes postaszolgálat működését kezdetben, 1944 november és december havában Békés megye egész területén egyedül látta el. A vasúti forgalommal folyamatosan meginduló hivatásos postaszállítás az útőri futárszolgálat működési területét egyre korlátozta, és annak működése lassan összeolvadt az újjászervezett hivatásos postaszolgálattal.

A két postaszolgálat működése között sem térben, sem időn en éles határvonalat húzni nem lehet. Az ez irányban végzett kutatások megállapították, hogy még 1945. április havában is ez a futárposta szolgálat tovább látta Békés

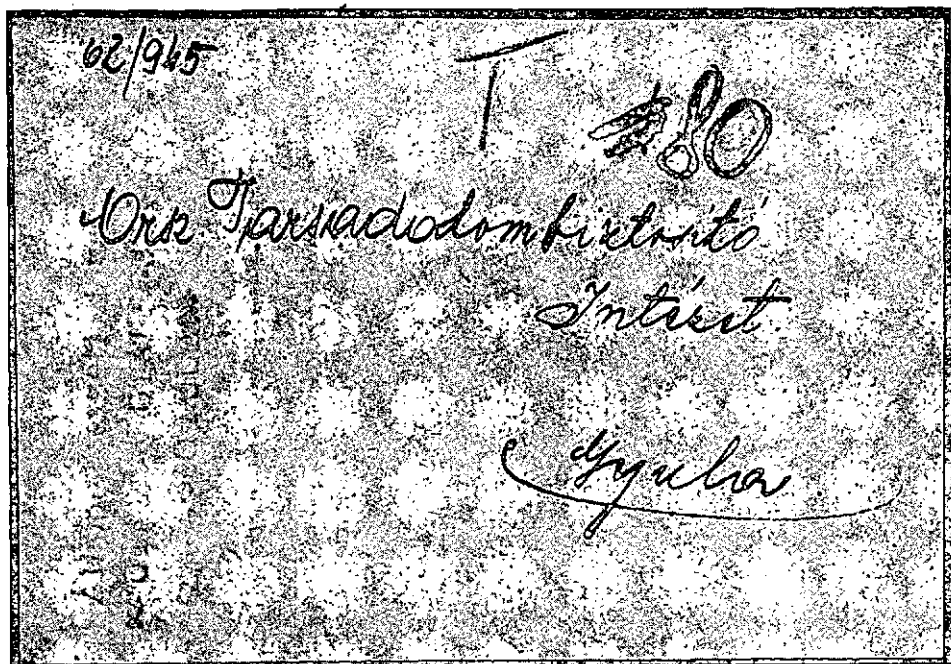
megye községeinek túlnyomó részébe a postai küldeményeket, mint ezt 253. ábránkon be is mutatjuk.

A Szegedi Postaigazgatóságnak a Gyulai Alispáni Hivatalhoz intézett leiratából tudjuk, hogy a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium a „gyulai útőri futárposta” szolgálatot 1945. május 15-ével megszüntetnek tekinti. Ez az időpont egyben országos viszonylatban is a futárposta (kisegítő) szolgálat befejezését és a korlátozás nélküli hivatásos postaszolgálat megkezdését jelzi.

253. ábra

Egyébként a bérmentesítési módokat, a bérmentesítésre felhasználható postabélyegeket, az alkalmazott különleges gumibélyegzőket s az önkényes tarifaemelést a hivatkozott résznél már ismertettük. Ez utóbbi szabályellenes tarifaemelést szemlélteti a 254. ábránkon bemutatott távolsági levél. A Debrecenben bérmentesítés nélkül feladott és a Gyulai Államépítészeti Hivatal által kezelt és kézbesített levél jobb felső sarkában 80 fillér portóra utaló feljegyzés van, mint 30 fillérről 80 fillérre önkényesen felemelt távolsági levél beszedendő bérmentesítési díja.

254. ábra

A/2 Hivatásos postaszolgálat

Ezen az alcsoporton belül különbséget kell tennünk a már felszabadított területeken általában keletről nyugat felé haladó, ideiglenesen, öntevékenyen működő, majd újjászervezett postaszolgálat, valamint a még fel nem szabadított területeken működő Magyar Királyi Posta postaszolgálata között, mely földrajzilag az előbbitől általában nyugatra feküdt. Pontos idő- és térbeli határvonalat húzni itt is igen nehéz.

Az időrendi elhatárolás megkönnyítése céljából melléktük 1. sz. táblázatunkat. Ez feltünteti hazánk nagyobb helységeinek felszabadulási időpontját, mely után ezek a helységek is folyamatosan kapcsolódtak be az újjászervezett posta működési területébe (17. oldal).

A térbeli határvonal mindig az idő függvénye és a front vonala volt, mégis Budapestnek 1944. december 26-án történt körülzárásával s közel hatvan napig tartó ostromával egy, Miskolctól Budapesten és Székesfehérváron át a Balatonig húzódó északkelet-délnyugati arcvonala alakult ki, mely csak 1945 márciusának végén mozdult meg.

A fenti tényezőket figyelembe véve ezen alcsoporton belül a postai küldemények alábbi megkülönböztetése válik szükségessé:

a) Ideiglenes, majd az újjászervezett hivatásos postaszolgálat által továbbított postai küldemények.

b) A korábbi (Magyar Királyi Posta) *hivatásos postaszolgálat* által továbbított postai küldemények.

ad a) Amint ezt a futárpostáknál már ismertettük, az elsőként felszabadult Békés megyében az első postaszolgálat az ideiglenesen, de huzamos ideig működő „útőri futárposta” volt. A vasútvonalak helyreállításával párhuzamosan azonban megindult az egyre rendszeresebbé váló ideiglenes, majd újjászervezett hivatásos postaszolgálat is, melynek működési területe elsősorban a fő vasútvonalakra és ezek környékére korlátozódott.

A rendelkezésünkre álló postai anyag (szükség levélzáratok) és postai küldemények azt bizonyítják, hogy azok a postai alkalmazottak, hivatalvezetők és beosztottak, akik a katonai és polgári hatóságok kiűritési rendeleteinck eleget nem téve szolgálati helyükön maradtak, a legelső lehetőséget megragadva — s ha kezdetben csak csekély mértékben is — hozzáfogtak a levélforgalom lebonyolításához. Erre távolsági viszonylatban lehetőséget — a csak helyenként működő futárszolgálaton kívül — a helyreállított vasútvonalakon közlekedő, hadiszállítmányokat fuvarozó vasúti szerelvények nyújthattak. A postai zárlatokat, melyek a legtöbbször a postaszákok helyett egy-egy borítékban elérték, e szerelvények mozdonyvezetői továbbították — megjegyzendő, hogy *igen rövid időn belül* — a rendeltetési állomásokra.

<u>Levélzárlat a szentesi postahivataltól</u>	
Mozdonyvezetők közvetítik alkalmi vonatok útján. Vasúttal nem bíró helyeken úttörők útkaparók viszik. Ha a postahivatal nem működik, akkor a Polgármesteri hivatalnak vagy községi eljárásának kell átadni.	Tek. Postahivatal ----- -----

Ezek az ideiglenes levélzárlatok kezdetben kézzel írt egyszerű borítékok voltak, de röviden feltüntek a 255. ábrán bemutatott hivatalos szövegű nyomtatott levélzárlatok is. Ezeknek szövegét és használatát feltehetően a Debreceni Ideiglenes Nemzeti Kormány Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériuma mellett működött Postafőosztály rendelhette el a már felszabadult postaigazgatóságok (debreceni, szegedi, pécsi) felé. Megbízható adattal rendelkezünk, hogy a 255. ábránkon bemutatott *szükség levélzárlatot* a szentesi postahivatal már 1944. októberének végétől használta.

Kutatásaink során talákoztunk ugyancsak ilyen és *azonos szövegű* ideiglenes levélzárlattal, melyet 1944. december 13-án a nagykőrösi postahivatal (Pest m.) küldött Alberti-Irsának (Pest m.). 1945 januárjából már számos, (Cegléd, Monor, Pilis, Szeged és Szolnok) postahivatal levélzárlatai is ismertek, melyek a *hivatásos posta ideiglenes megindulását* bizonyítják.

Ezek az ideiglenes levélzárlatok azonos szöveggel készültek, vagy kézírással, vagy nyomdai lehetőség esetén nyomtatottan. Mint érdekességet megemlítjük, hogy valamennyi eddig ismert levélzárlaton az „útörök” helyett „úttörök” vagy „úttörök” szó szerepel. Az elírás a kibocsátó rendeletbe kerülhetett, s onnan vették át a postahivatalok. Ez az ideiglenes levélzárlat egyben az útori, útkaparói futárszolgálat létezését és elismerését is bizonyítja.

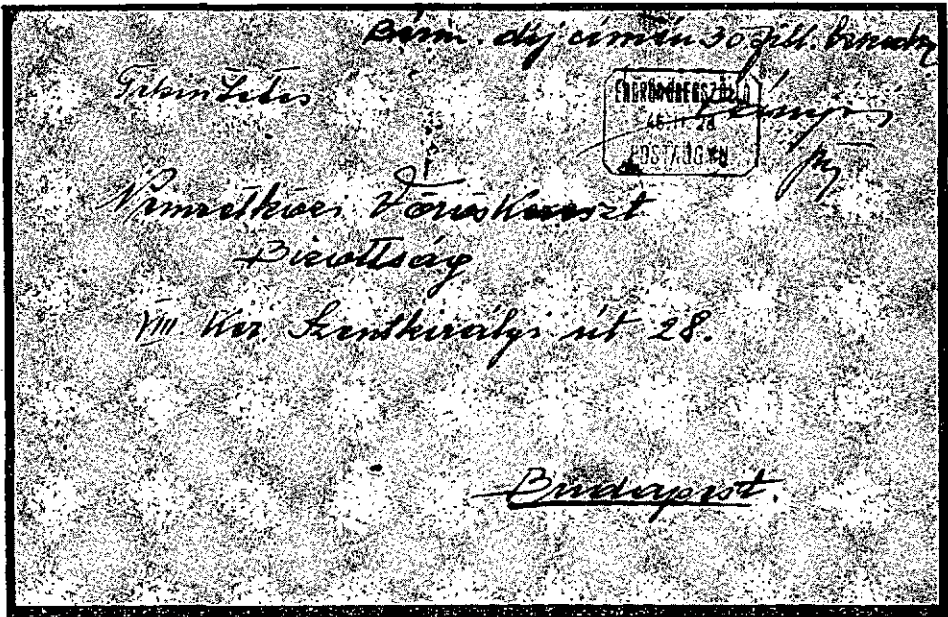
Az átvizsgált levelezési anyag azt mutatja, hogy 1944 decemberében a már felszabadított keleti, északkeleti és Duna – Tisza közti országrészek, megyék egyes helységei között (Pl. Alberti-Irsa, Mezőtúr, Makó, Kecskemét, Pilis) a hivatalos mellett – ha nem is élénk – de már magánlevél forgalom is volt. Ez a postaforgalom 1945 januárjában egyre bővült, s Budapest 1945. február 13-án történt teljes felszabadulása után ezeknek az előbb felsorolt és a déldunántúli országrészek postaforgalma a fővárossal is megindult.

Annak ellenére, hogy a 253. ábrán bemutatott, 1945. április 5-én Kunágótán feladott levelet Gyulára még a megyében működött útori futárposta szállította és kézbesítette, ugyanakkor, szintén e megye területén fekvő Endrődöregszöllőn 1945. február 28-án feladott és Budapestre a Nemzetközi Vöröskeresztnek címzett levelet már a hivatásos *új postaszolgálat* szállította és kézbesítette (256. ábra). Hasonló esetekkel találkozunk a déli, majd az északi országrészekben is, Bajának 1944. október 21-én, s Tokajnak 1944. november 23-án történt felszabadulása után.

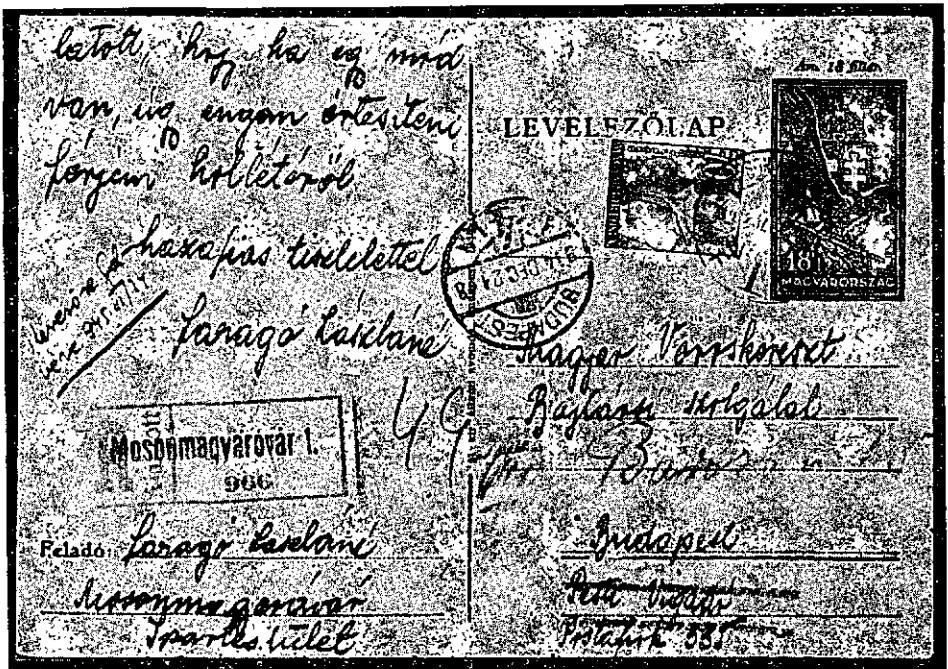
Nem felesleges megjegyeznünk, hogy Pesten, Budapest teljes felszabadulása előtt, már 1945. február 8-án megalakult az új budapesti Postaigazgatóság, melyet időrendben a debreceni és pécsi már megelőzött.

Az eddig rendelkezésünkre álló adatok azt bizonyítják, hogy ezen a területen a postahivatalok bélyeg híján *főként* készpénzzel történt bérmentesítésekkel bonyolították le a levélforgalmat, melyeknek túlnyomó része Budapestre irányult.

ad b) Ez alatt az időszak alatt a nyugati és északnyugati országrészek korábbi hivatásos postaszolgálatára folytatott huzamosabb ideig szabályos postaforgalmat – de egyre kisebb területre szorítkozva – az ország teljes felszabadulásáig, 1945. április 4-ig.

256. ábra

257. ábra

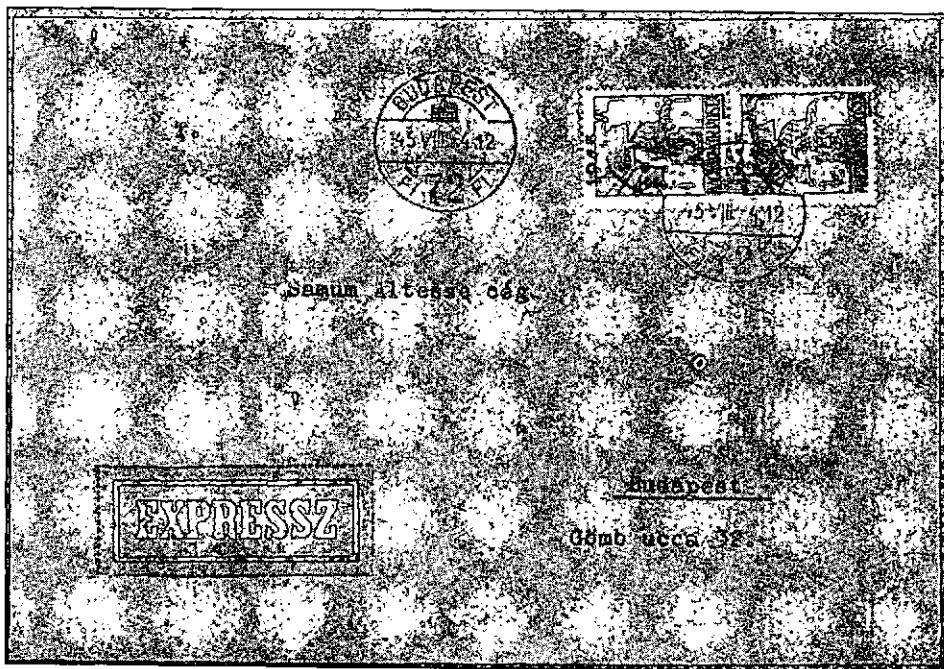
Budapest és ezen országrészek között a postaforgalom 1944. december utolsó napjaiig működött, míg 1944. december 25-én az ostromgyűrű be nem zárult a főváros körül. Talán egyike azon utolsó és fennmaradt, a fővárosba továbbított postai küldeményeknek a 257. ábrán bemutatott ajánlott távolsági levelezőlap, melyet 1944. december 22-én Mosonmagyaróváron adtak fel, s mely az érkezési bélyegző tanúsága szerint december 24-én érkezett Budapestre. A lap kézbesítése valószínűleg Budapest teljes felszabadulása után történhetett meg, legalább is erre következtethetünk a lapra történt hivatalos ügyintézésre vonatkozó feljegyzésből: „Keresőre felvéve 1945. III. 24.”

A dunántúli megyék helységeinek egymásközötti postaforgalma mindaddig működött, míg a front az egyes helységeket el nem érte, felszabadulásuk után pedig folyamatosan kapcsolódtak be az újjászervezett országos postaforgalomba. Megjegyzendő, hogy a Sopronban székelő régi Postavezérigazgatóság 1945. március utolsó napjaiig működött.

Bérmentesítésre kezdetben a korábbi, még érvényben levő postabélyegeket használták, amelyeket már részletesen felsoroltunk, míg az átmeneti időszakban itt is a készpénzzel történt bérmentesítéshez folyamodtak.

B/ Változó inflációs díjszabással és kiadásokkal bérmentesített küldemények 1945. május 1-től 1946. július 31-ig.

Időrendi csoportosításunk terjedelmesebb részébe azokat a tulajdonképeni inflációs postai küldeményeket sorolhatjuk, melyek az első általános tarifamelésétől, a háború utáni első bélyegkibocsátástól, nevezetesen 1945. május 1-től 14 hónapon át, 1946. július 31-ig bezárólag, vagyis az új pénzegység beve-

258. ábra

259a. ábra

zetéséig futottak. Erre az időszakra eső 27 általános postadíjemelést a fontosabb bérmentesítési díjak feltüntetésével 2. sz. táblázaton (246-249.o) mutatjuk be olvasóinknak. Ez a 27 csoport képezi ezen időszak rendszerbe foglalásának gerincét. Egy-egy csoporton belül alcsoportokat képezhetünk az alábbiak szerint:

1. küldeményfajták,
2. a bérmentesítésre használt bélyegek,
3. bélyegzések (pót- és kiegészítő bélyegzők használata, alkalmi bélyegzések),
4. szükség ragjegyek és egyéb szükség postai értékcikkek felhasználása.

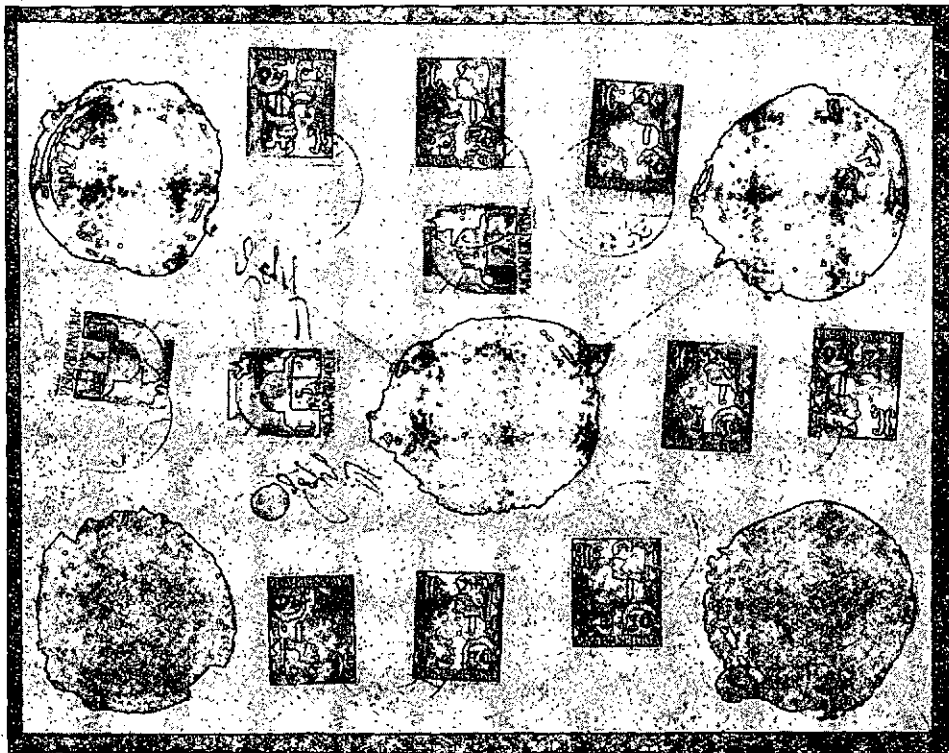
1. A küldeményfajták szerinti csoportosítást megkönnyíti 2., 3. és 4. sz. táblázatunk használata.

Leggyakoribb küldeményfajták a belföldi helyi és vidéki levelezőlapok és levelek, közönséges vagy ajánlott formában. Ritkábbak az expressz vagy az értéklevel küldemények, melyekből egy-egy példányt mutatunk be a 258. és a 259a., b. ábrán. A bemutatott helyi expressz levelet 1945. augusztus 4-én a 2. postadíjemelés szerint 10 pengővel szabályosan bérmentesítették, s ugyanezen napon kézbesítették. A 259a., b. ábra értéklevelét, mely 32.000 pengőt tartalmazott, az Angol Magyar Bank Rt. soproni fiókja 169 pengővel bérmentesítve 1945. október 10-én adta fel budapesti központjának.

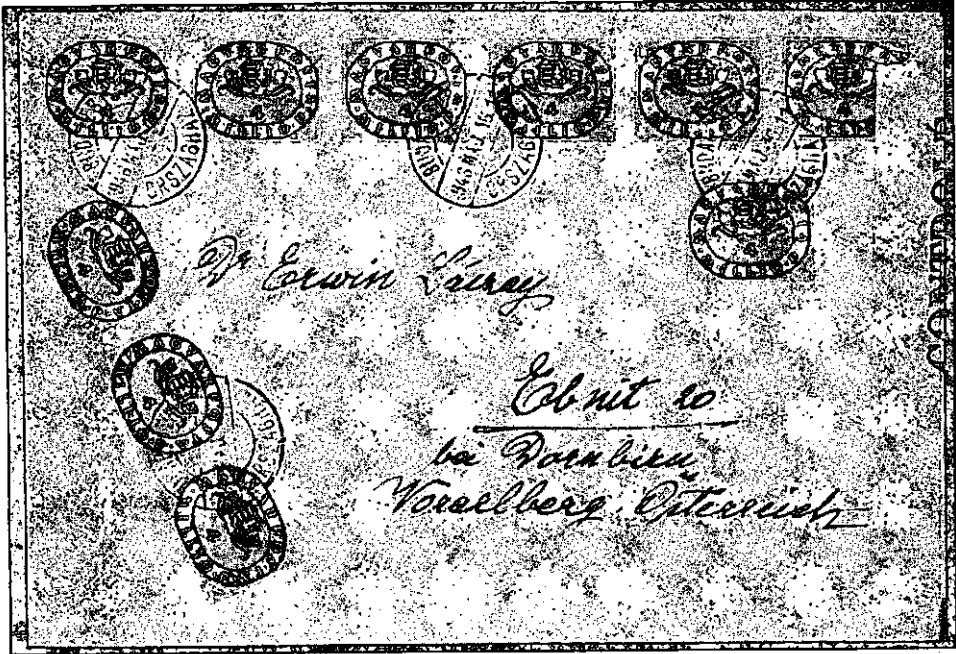
A postaforgalom újrafelvételét az egyes *európai és tengerentúli* államokkal erre az időszakra vonatkozóan 3. sz. táblázatunkon (252. o.) soroltuk fel időrendben. Legkorábban, 1945. augusztus 6-án Jugoszláviával, majd ezt követően 1945. október 8-án Csehszlovákiával vettük fel újra hivatalosan a levélforgalmat. Érdemes megjegyeznünk, hogy bár Romániával a hivatalos postai forgalom csak 1945. november 17-én indult meg, ennek ellenére a gyulai, útóri futárposta működése alatt már 1945 első hónapjaiban, főként Gyulán átvette és továbbította a már rendszeres hazai postai járatokba kapcsolódva a Romániából érkező postai zárlatokat (1. ábra). Sajnos, a külföldre feladott levelezési anyag zömében a hazai gyűjtők számára gyakorlatilag elveszettek tekinthető. Ma már csak olvétve találkozhatunk néhány példánnyal (260. ábra).

Hasonló a helyzet a 4. sz. táblázatunkon (253 o.) felsorolt, az 1946. április 19-én néhány európai és tengerentúli állammal megindult és oda irányított *légiposta* küldeményekkel is.

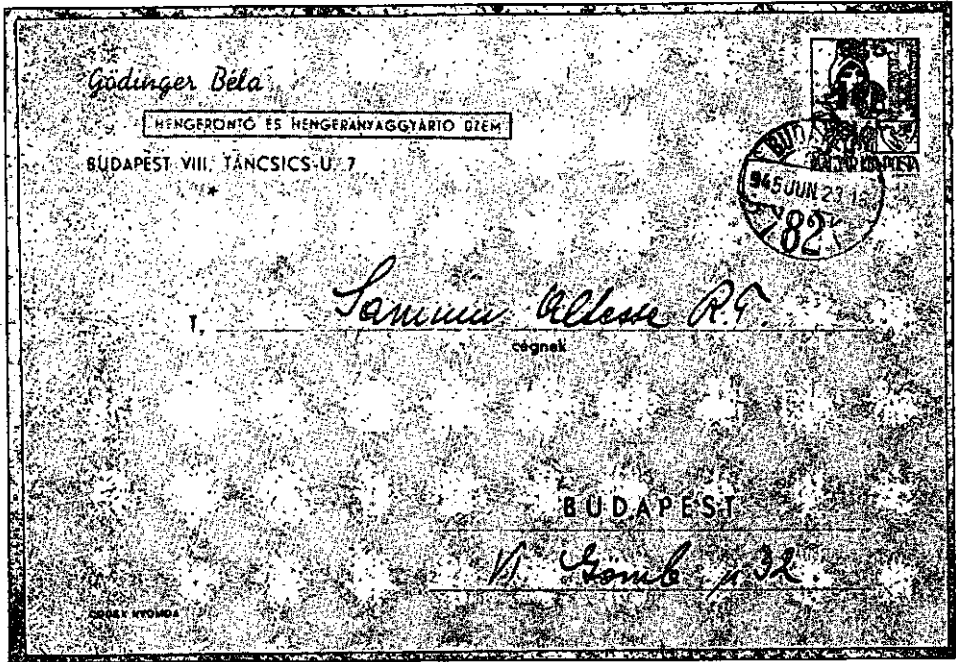
Nyomatványok is ritkán található különlegességeknek számítanak (261a ábra). A csomagszállítólevelek (261b ábra) alig fordulnak elő, s nehezen mérhető fel az a kár, amely ennek az anyagnak felesleges elpusztításával filatéliai értékeinket és a filatéliai kutatómunkát sújtotta.

259b. ábra

260. ábra

261a. ábra

F 611.217

Váltsók, ragasztás helye

A követő értekezéskor belföldi postabélyegző

Budapest 4

POSTAI SZÁLLÍTÓLEVEL BÉLFÖLDI CSOMAGHOZ

Nyilvántartott érték: P r. azaz:

Csomagolás módja: **papíros** Tartalom: **iratok**

Cím:

Rendeltetési név: *Polgármesteri iroda*

A csomag súlya: **3.800**

Ára 11 méér

261b. ábra

2. A bérmentesítésre felhasznált bélyegek szerint az alábbi alcsoportokat állíthatjuk fel:

a) *Kizárólag korábbi kiadású postabélyegekkel bérmentesített küldemények.*

A Postavezérgazgatóság a hadműveletek során veszélyeztetett helységek postahivatalait a postai értékcikkeknek, bélyegzőknek az Értékcikkraktárba történő beszállítására utasította. Ezt az utasítást azonban a gyorsan változó hadiesemények során nem lehetett maradéktalanul és mindenütt végrehajtani, így egyes postahivatalok készletében kisebb-nagyobb mennyiségű bélyeg maradt. Hasonlóképpen maradtak bélyegek a magán értékcikkarusoknál, valamint a közönségnél is.

E bélyegek további felhasználását illetően a forgalomból történt kivonását a 113.566/A. 4. és a 233.703/4. sz. rendeletek szabályozták közbeeső intézkedések után *végleges formában.*

1945. augusztus 15-ével forgalomból kivonták:

Az 1939/41/43. évi „Templomok” I–II–III. sorozat 30, 40, 50, 70 és 80 filléres,

az 1941/42. évi „Horthy” II–III. (fekvő) sorozat 1, 2, 5 pengős,

az 1943/44. évi „Hadvezérek” sorozat 18 és 24 filléres (Patrona Hungariae),

az 1944. évi Szt. Margit 30 filléres és

az 1944. évi „Vöröskereszt” III. sorozat négy feláras címletét.

Kizárólag e sorozatok címleteivel bérmentesített küldemények az 1945. évből ritkák, mivel a bélyegzések keltezésesei többnyire elkerülték a gyűjtők figyelmét.

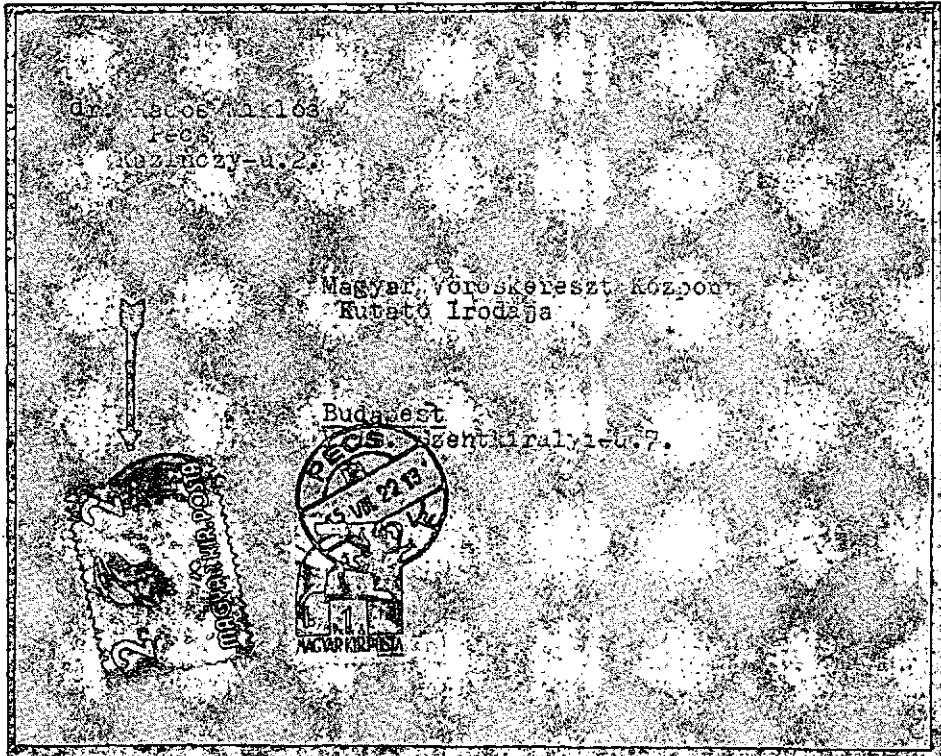
262. ábránkon olyan futott levelet mutatunk be, melynek 2 pengős címletét 1945. augusztus 15-i kivonása után augusztus 22-én használták fel.

1946. június 30-ig felhasználható bélyegek.

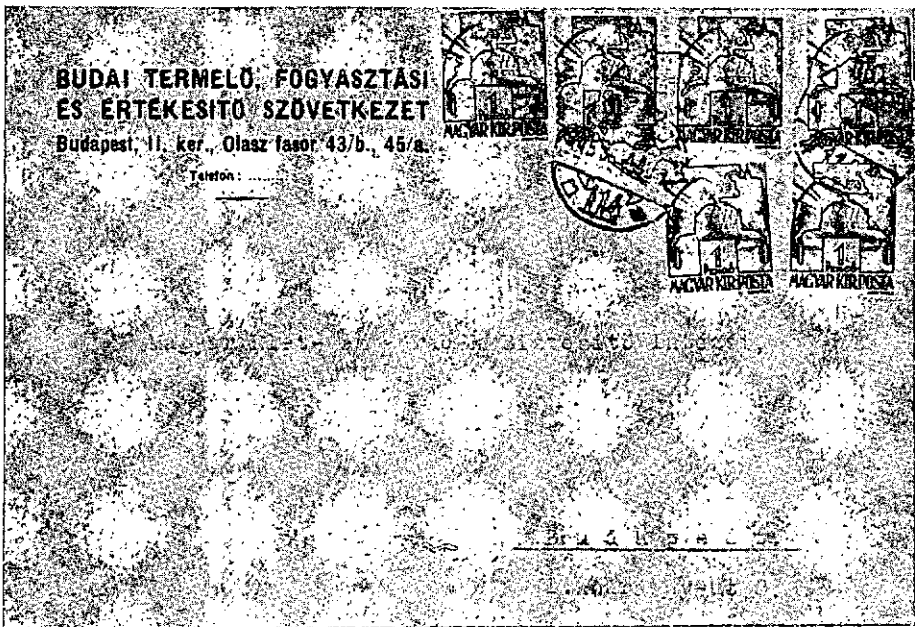
Az 1943/44. évi „Hadvezérek” sorozat többi (18 és 24 f nélkül) 16 címlete,

az 1944. évi „Kossuth I.” sorozat 4 értéke, s végül

az 1944. évi „Nagyasszonyok” sorozat 6 címlete.

262. ábra

263. ábra

1945. június 1-e után kizárólag ezen sorozatok címleteivel bérmentesített küldemények ma már ritkán akadnak. Felhasználási lehetőségüknek a forgalomból kivonó rendelettel szemben (233.703/4. sz.) az inflációval lépést tartó 14. tarifaemelés vetett véget. 263. ábránkon 1945. október 29-én *csak* a „Hadvezérek” sorozat 1 pengős címleteivel 6 pengő értékben bérmentesített budapesti helyi levelet mutatunk be.

b) *Az 1945. május 1-től forgalomba bocsátott „inflációs” bélyegsorozatok címleteivel bérmentesített küldemények.*

A legnagyobb mennyiségben fennmaradt s így a legáltalánosabban ismert küldeményeket e kiadások címleteivel bérmentesítették. Vonatkozik ez a megállapítás az előzőekben ismertetett 20 általános forgalmú és alkalmi, valamint a 2 portó bélyegsorozat 218 címletére.

A bérmentesítések osztályozása során megkülönböztetünk:

ugyanazon sorozatban tartozó bélyegekkel vagy egyes bélyegekkel bérmentesített,

különböző sorozatba tartozó ún. vegyes inflációs bérmentesítésű küldeményeket.

Az *első* kategóriába sorolt bérmentesítések, a tarifaváltozásokkal összefüggően, a vonatkozó időszaknak kezdetén és végén fordulnak elő leggyakrabban. Itt említjük meg azt a közhiedelemmel ellentétben álló *tényt*, hogy a szabályos bérmentesítési összeget képviselő *egyetlen* címmel bérmentesített küldemény

lényegesen ritkább és értékesebb, mint az, amelyet több címettel bérmentesítettek. Az egy bélyeggel történt bérmentesítés ritkaságát az a gyakorlati körülmény is igazolja, hogy a postahivatalok az újabb és újabb kibocsátású bélyegsorozatok megfelelő címleteinek használatba vétele előtt igyekeztek felhasználni az értéküket elvesztítő, s nagyobb mennyiségben készletükben levő korábbi kiadások címleteit, annál is inkább, hogy ezeknek az Értékcikkraktárba történő visszaszolgáltatását lehetőleg elkerüljék. Ez az igyekezet a postahivatalok alkalmazottainak fokozottabb igénybevétele miatt érthető is. Általában az új kiadásokat forgalomba bocsátó rendeletek is szorgalmazzák a korábbi kiadások felhasználását. Így az egy-egy küldeménynél felhasznált bélyeg mennyiségét nem egy esetben a *boríték nagysága* szabta meg. De nem ritka a boríték nagyságára összehajtogatott teljes ívek bérmentesítésre történt felhasználása sem. Ismerünk például olyan 1946. június 5-én feladott távolsági levelet, amelyet 400 millió pengő értékben két teljes ív „Távolsági levél” felülnyomatú (2 millió pengő) bélyeggel bérmentesítettek.

Az egyes bérmentesítés érdekes formáját mutatjuk be a 264. ábrán. Az 1946. január 26-án Kerekegyházán feladott ajánlott levelet az „I. Betű- és

264. ábra

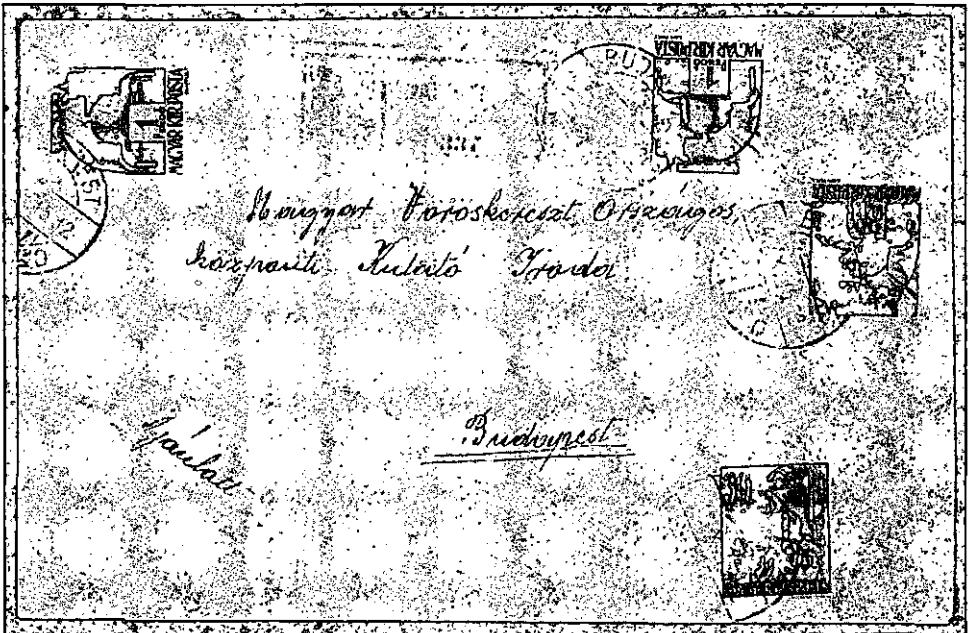
számjegyes” bélyegsorozatot kibocsátó és felhasználását szabályozó 143. 525/A. 4. sz. rendelet értelmében egy-egy Tl. I. és Ajl. I. címmel bérmentesítették.

A második kategóriába tartozó *vegyes inflációs bérmentesítések a leggyakoribbak* éppen az előbb elmondottakból következően. Ugyanis a korábbi kiadások bélyegeinek korlátlan felhasználását bizonyos mértékig a küldemény terjedelme is befolyásolta, ezért ezeknek felhasználása mellett az újabb kiadások — az előző kiadásokhoz viszonyított — magasabb címleteit is alkalmazták. A *vegyes inflációs bérmentesítések ritkasági fokozata egyenes arányban áll a felhasznált egyes kiadások között eltelt idővel, illetve a tarifa változások számával.*

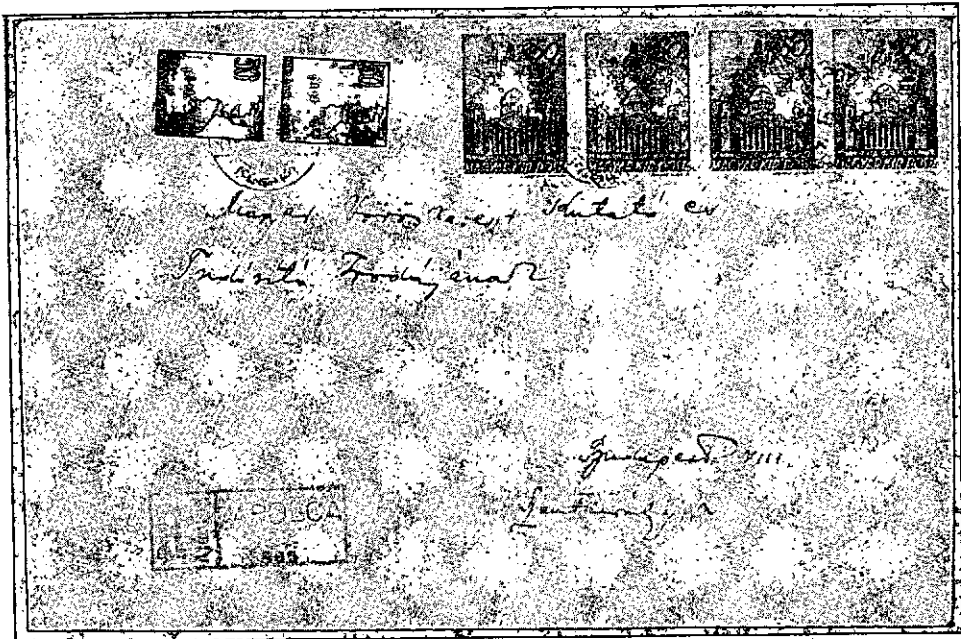
c) *Korábbi és inflációs kiadások címleteivel vegyesen bérmentesített küldemények.*

Mint az a) pont alatt már említettük, a korábbi kiadású bélyegek egy részét a továbbiakban is fel lehetett használni bérmentesítésre. A felhasználás időbeli határát a forgalomból kivonó rendelettel szemben elértéktelenedésük szabta meg. Ezért felhasználásukkal még az újabb inflációs kibocsátások idején is találkozunk, s főként *vegyes bérmentesítés formájában.*

Míg a „Hadvezérek” sorozat 16 címlete elsősorban az „I. Kisegítő” sorozat bélyegeivel alkalmazva gyakran előfordul, addig felhasználásuk a „II. és III. Kisegítő” sorozat címleteivel vegyesen alkalmazva már lényegesen ritkább. Erre mutatunk be példát a 265. ábrán egy 1945. október 15-én feladott helyi ajánlott levél formájában.

265. ábra

266. ábra

267. ábra

A többi 1945. augusztus 15-ig, illetve 1946. június 30-áig felhasználható korábbi kiadású bélyeg vegyes bérmentesítés formájában is igen ritkán fellelhető különlegesség. A 266. ábrán a „Templomok III.” kiadásának 50 filléres címleteit 1945. augusztus 11-én, tehát négy nappal a forgalomból történt kivonásuk előtt használták fel, a 267. ábrán a „Kossuth I.” sorozat 4 filléres és a „Nagyasszonyok” sorozat 24 filléres címleteinek 1945. augusztus 21-i felhasználását mutatjuk be.

d) *Készpénzzel bérmentesített küldemények*

A kezdetben mutatkozó *általános* s a későbbiek során is gyakran jelentkező bélyeghiány szükségszerűen magával hozta a készpénzzel történt bérmentesítés legkülönbözőbb formáit.

Mint ezt már megemlítettük az 1945. május 1-én forgalomba bocsátott és az első postadíjmelésnek megfelelő új címletekkel rendelkező „Felszabadulás” alkalmi bélyegsorozat sem oldhatta meg még átmenetileg sem az egyre erősebben mutatkozó bélyeghiányt, mivel a sorozatot bélyeggyűjtői célokra felvásárolták. Így készpénzzel bérmentesített küldemények kézi feljegyzéssel (268. ábra), postabélyegzővel (269. ábra), vagy gépi bélyegzéssel (270. ábra) nemcsak 1945. év első feléből, hanem a későbbi időszakból is ismertek.

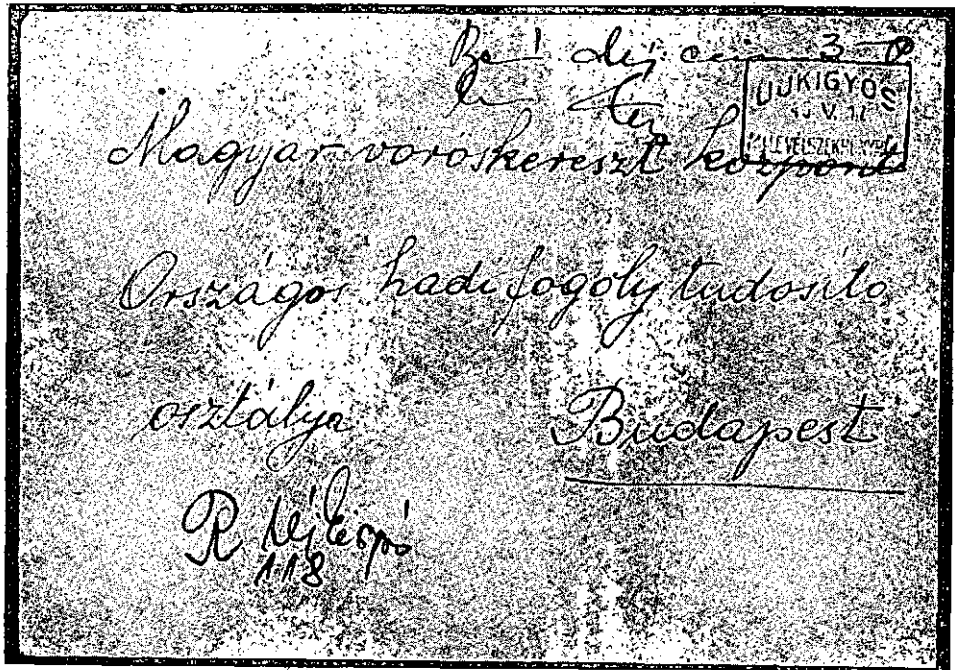
A P.R.T. 1946. november 14-i 40. számában megjelent 135.123/A. 4. rendelet hivatkozva a bélyegellátásban mutatkozó nehézségekre, engedélyezi a készpénzzel történő bérmentesítéseket. Erre az időszakra eső, készpénzzel bérmentesített ajánlott levelet mutatunk be a 271. ábrán, melyet Pécsen 1945. december 1-én 360 pengő készpénz bérmentesítéssel vettek fel. Ezt a rendelkezést csak a „I. Betű- és számjegyes sorozatot forgalomba bocsátó II. ad. 143.525/A. 4. rendelet vonja vissza egyidejűleg e kiadás címleteinek a postahivatalokhoz történt beérkezéssel és használatba vételével.

e) *Szükségbélyegek alkalmazása bérmentesítésre*

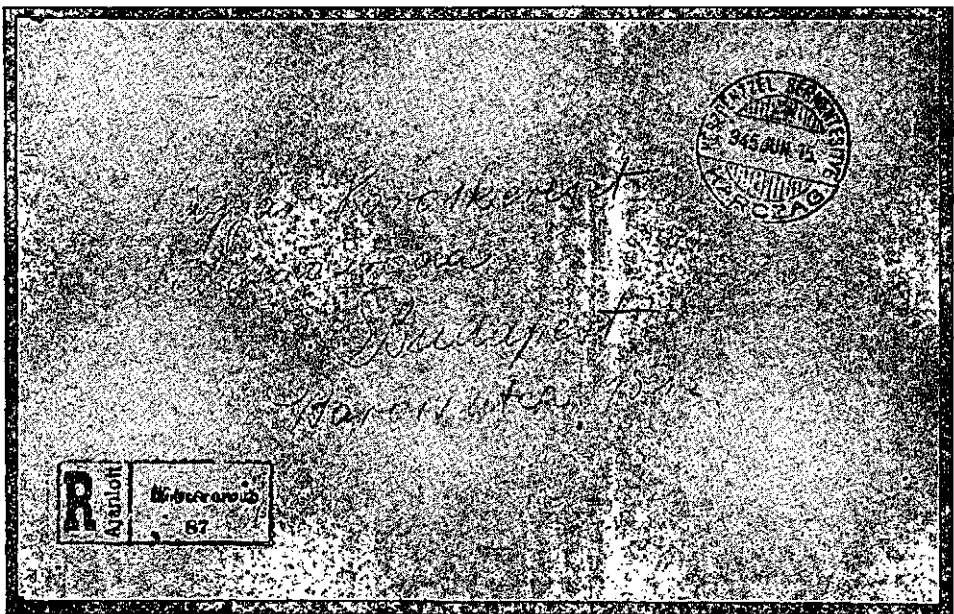
Egyes postahivatalok a felmerült postabélyeg hiányt néha, bár *szabályellenesen*, más kincstári értékekkel: okmánybélyegek, adóbélyegek, törvénykezési illetékbélyegek, stb. postabélyegként történt felhasználásával pótolták, illetve a velük bérmentesített küldeményeket felvették, kezelték és továbbították. A 272. ábránkon bemutatott *szikszói* helyi ajánlott levelet 1945. augusztus 23-án a 2. postadíjmelésnek megfelelően 7 pengővel, de postabélyeg híján *törvénykezési illetékbélyeggel* bérmentesítették. Igen ritka bérmentesítési különlegesség.

f) *Nem hivatalos, helyi kiadású postabélyegekkel bérmentesített küldemények*

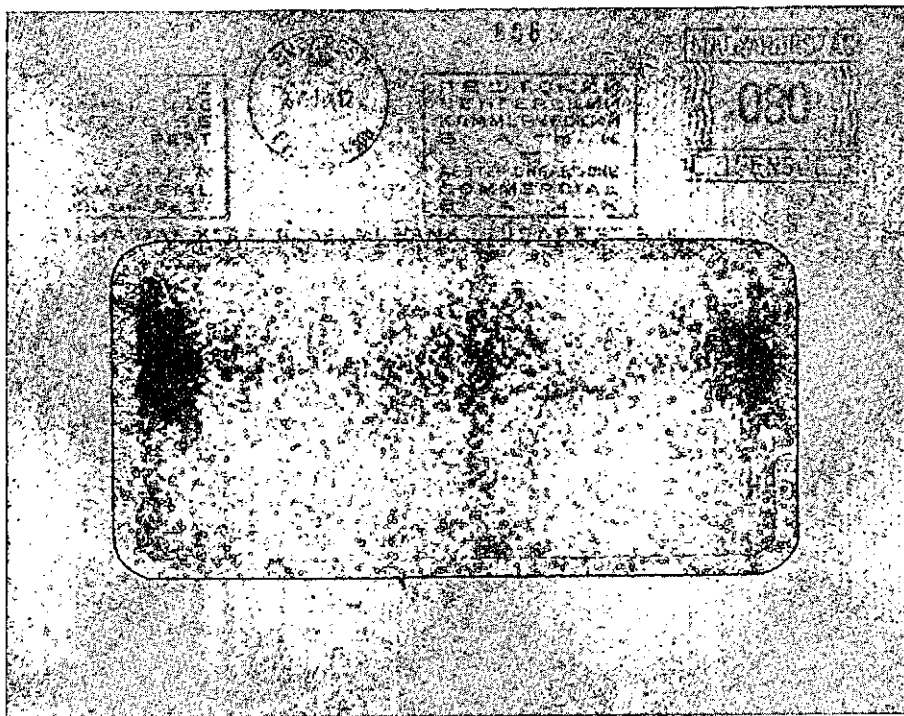
Az 1945. év elején mutatkozó postabélyeghiány pótlására — *szabályellenesen* s rendszerint önkényes tarifaemeléssel összekötve — előfordult, hogy egyes postahivatalok általuk készített új vagy korábbi kiadású felülnyomott bélyegeket hoztak forgalomba, s használtak bérmentesítésre. Ezt a szabályellenes és önkényes bélyegkibocsátást — amint erről tudomást szerzett — a Kereskedelem — és Közlekedésügyi Minisztérium 4. főosztálya hivatalos lapjában a P.R.T.-ben a legszigorúbban megtiltotta.

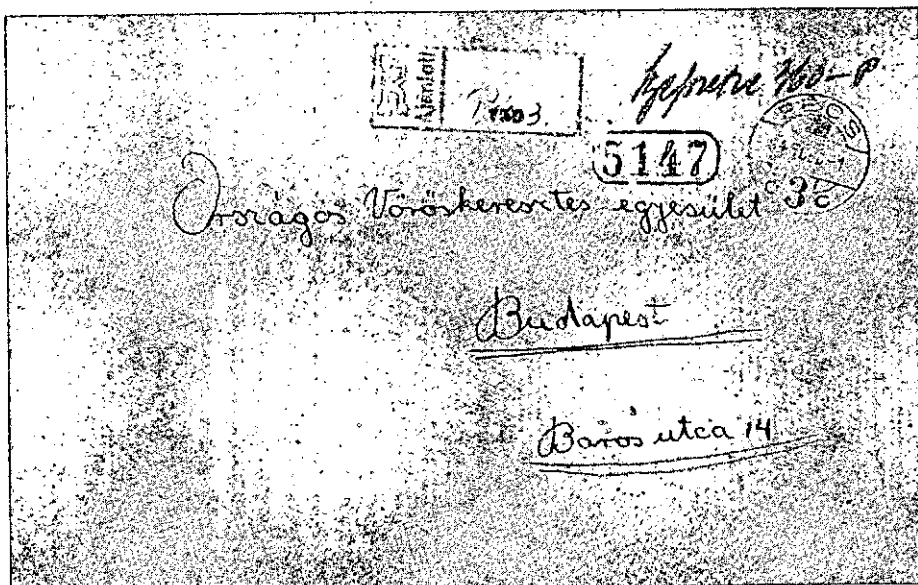
268. ábra

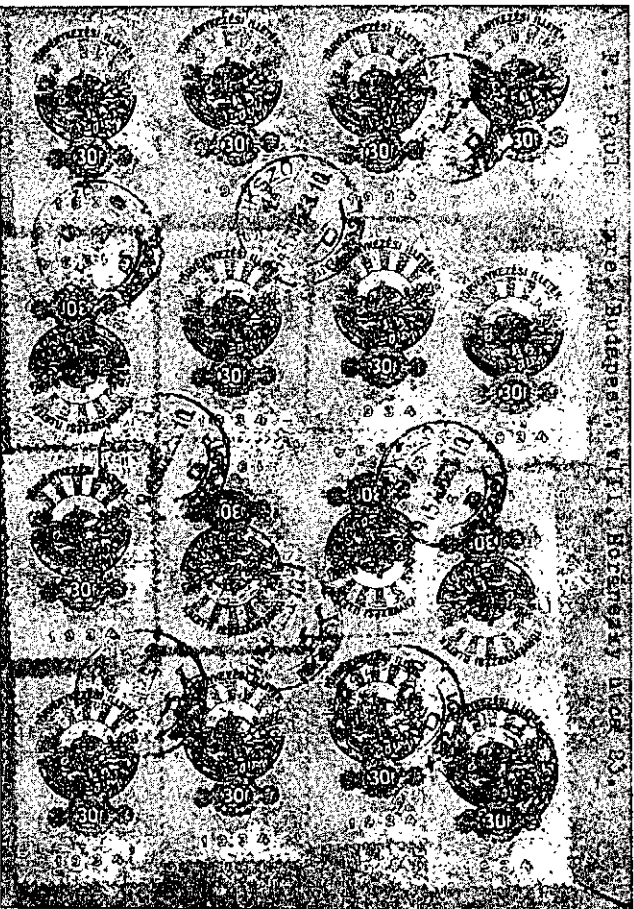
269. ábra

270. ábra

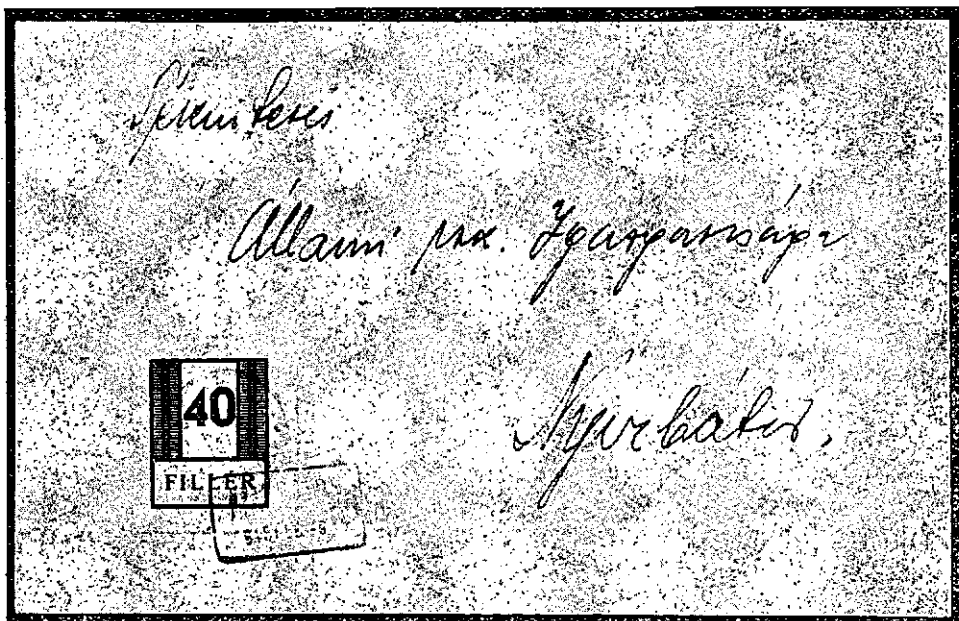

271. ábra

272. abra

239

273. ábra

Ezeknek a helyi kiadásoknak ismertetésével, az ún. *nyíregyházi és abonyi bélyegekkel* valószínűleg későbbi kötetünk fog foglalkozni. A 273. ábrán csupán egy nyíregyházi 40 filléres bélyeggel Nyírbátoron 1945. február 9-én bérmentesített helyi levelet mutatunk be.

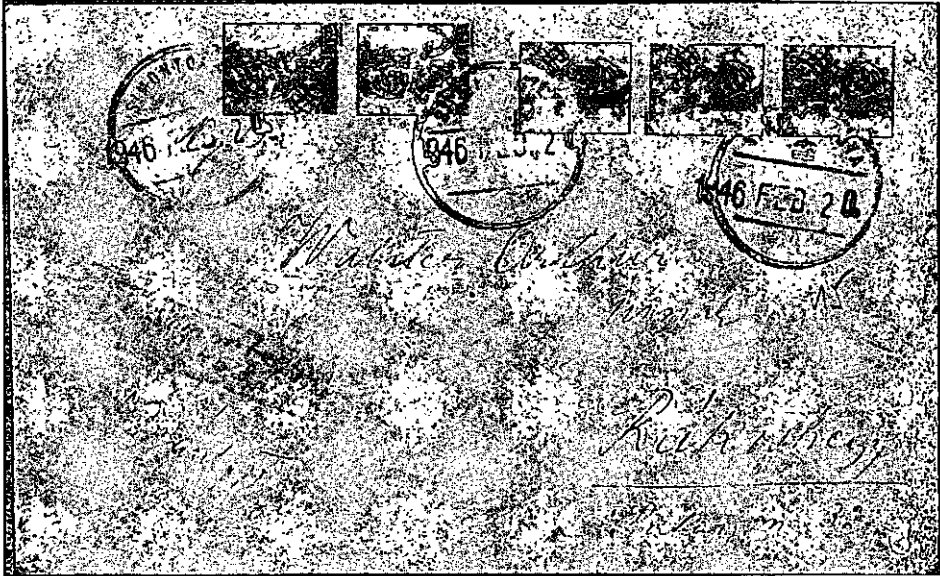
3. Pót- és kiegészítő bélyegzések, alkalmi bélyegzések

A háborús eseményekkel kapcsolatban számos postahivatal bélyegzője elveszett vagy megsemmisült. Ezeknek pótlásáig az érintett hivatalokat a 133.301/B. 4. sz. rendelet szerint — az egyes postaigazgatóságok látták el pót-bélyegzővel. Külön csoportba foglalhatjuk a most tárgyalt időszak azon bérmentesítéseit, melyeken a postahivatalok *pót- és kiegészítő bélyegzőket* alkalmaztak. Ezeknek a bélyegzőknek részletes leírását I. kötetünk 477—488 oldalán, alkalmazási területüket pedig VI. kötetünk bélyegzésekkel foglalkozó része ismerteti részletesen. Ezért a 274. és a 275. ábrán szemléltetésül csak egy-egy, Simontornyán alkalmazott pót-, illetve Jánoshalmán alkalmazott pót- és kiegészítő bélyegzéssel futott levelet, illetve levéldarabot mutatunk be.

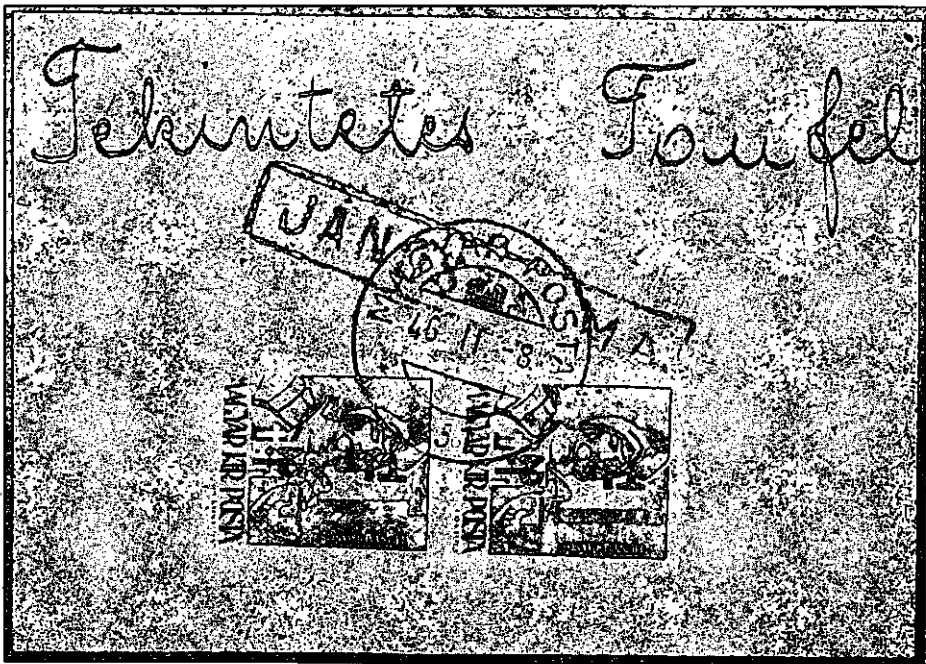
Az 1945. május 1-étől 1946. július végéig használt *alkalmi bélyegzések* részletes felsorolását ugyancsak a fent említett rész tartalmazza. Előfordulásuk napjainkban már ritkák, különösképpen futott leveleken.

4. Szükségragjegyek alkalmazása

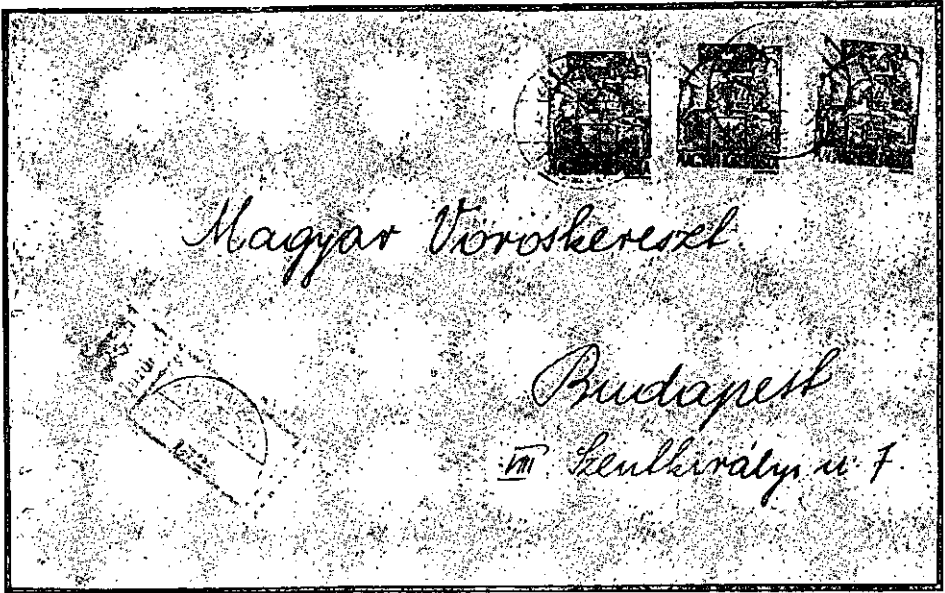
Ugyancsak külön gyűjtési csoportot képezhetünk ennek az időszaknak küldeményein alkalmazott ragjegyek, elsősorban az *ajánlási ragjegyek* különféle, a

274. ábra

275. ábra

276. ábra

277. ábra

szükség diktálta megoldásaiból. Közülük az alábbiakban csak a legismertebb válfajokat soroljuk fel.

a) Letakarással felezett postabélyegzővel nyomott postahivatal név a ragjegy (276. ábra).

b) A hivatal neve gumibélyegzővel (257., 265. és 266. ábra), fémbélyegzővel (272. ábra) nyomva, vagy kézírással írva.

c) Más hivatal ragjegyének felhasználása kézírással történt átirással (269. ábrán Debrecenen Karcag).

d) Kézrel rajzolt ragjegy hivatali fejbélyegzővel ellátva (264. ábra).

e) Kézrel a küldeményre rajzolt és megírt ragjegy (268. ábra).

f) Előrekészített és felragasztott kézzel rajzolt és megírt ragjegy (274. ábra).

g) Egyéb postai ragjegy alkalmazása ajánlási ragjegyként (277. ábrán csomagragjegy).

Hasonlóképpen ide sorolhatjuk és csoportosíthatjuk a postahivatalok által házilag készített egyéb, „készpénzzel bérmentesített”, „beszedendő portó” stb. szükségragjegyeket is.

Az inflációs bérmentesítések hamisítványai

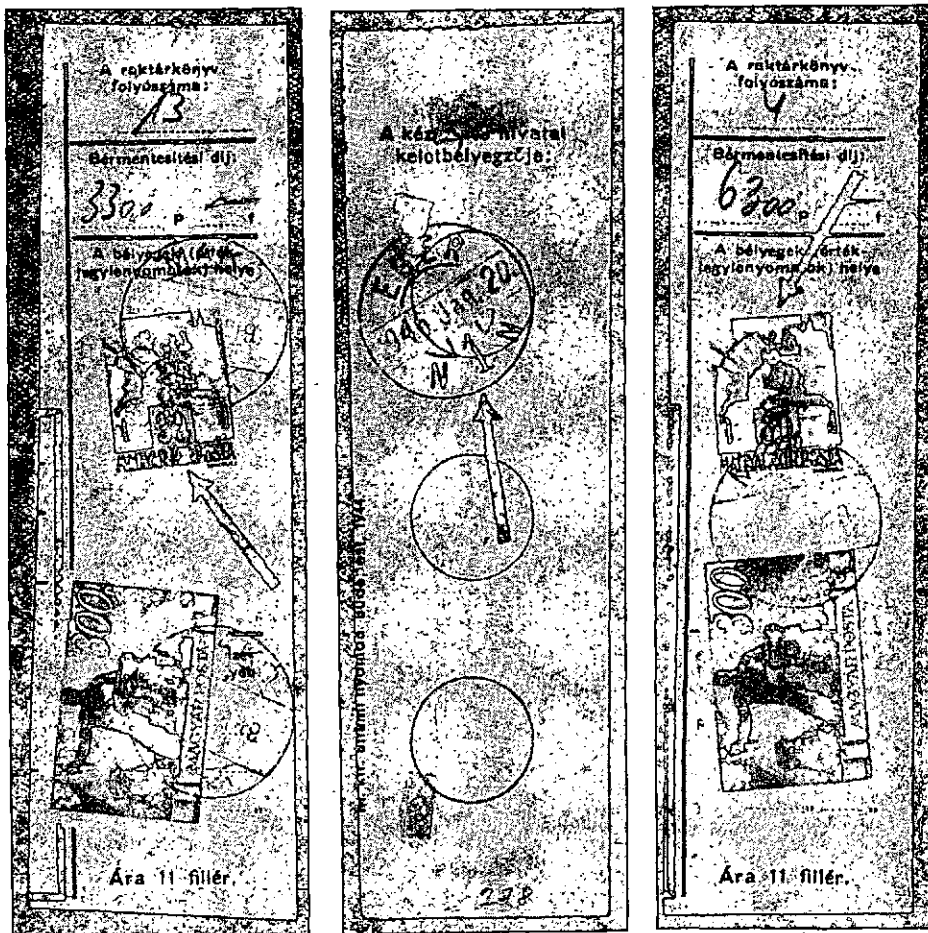
Az 1940-es évek végén a hamisítók kihasználva a futott inflációs küldemények iránt megnyilvánult hazai és külföldi érdeklődést, a gyűjtők kárára számos bérmentesítési hamisítványt készítettek és hoztak forgalomba.

A hamisítók elsősorban a ritkán előfordult „Milliárdos”, „Billió” és „Adópengős” sorozatok címleteit látták el hamis, utólag alkalmazott bélyegzésekkel (pl. Budapest 507 postahivatal Kr9 rendszerű, kétpántos, díszítés nélküli Ky alcsoportba tartozó bélyegzőjével), ezért az ilyen küldemények alapos felülvizsgálatra szorulnak. De nem kerülhették el a hamisítás sorsát hasonló okokból a „belkezelési csomagpár” bélyegei sem. Ezeknek egy része *utólag került* csomagszelvényre és lebélyegzésre, de akadnak olyan példányok is, mint a 278. ábrán bemutatottak, melyeken mind a bélyegek felülnyomatai, mind a bélyegzések *hamisítványok*.

Itt azonban különbséget kell tennünk a hamisítványok és a filatéliai célra készült, általában túlbérmentesített, de valójában *futtatott* küldemények között. Ez utóbbiakból viszonylag kevés készült, s a felhasznált bélyegek és az eredeti bélyegzők miatt filatéliai értékkel rendelkeznek.

A hamisított küldemények egy részének felismerése nagy gyakorlatot igényel, s ezeknek részletes ismertetésére a jelen kiadás korlátozott keretén belül nem mutatkozik lehetőség. Helyette az alábbiakban olyan *minden esetben* alkalmazandó *vizsgálati szempontokat* ismertetünk, melyeknek helyes használatával a valóban futott küldemények túlnyomó részét a hamisítványoktól elkülöníthetjük.

1. Első lépés a küldeményeken használt *bélyegek érvényességi idejének* felülvizsgálata és összevetése az alkalmazott bélyegző keltezésével. E célból ismertettük részletesen az egyes kiadásoknál a forgalomba bocsátás *tényleges időpontját*, mely mint ezt tapasztalhattuk, gyakran nem egyezik a kibocsátó rendeletben megjelölt vagy eddigi katalógusainkban, árjegyzékeinkben fel-

278. ábra

tüntetett időpontokkal. Az általános forgalmú sorozatok egyes bélyegei technikai és anyagellátási nehézségek miatt rendszerint csak elkészültük után folyamatosan kerültek a nyomdából a posta értékkiraktárába s onnan a postahivatalokhoz, tehát *tényleges felhasználásra*. Így a közöltek azok a *legkorábbi időpontok*, melyekben a bélyegek *tényleges forgalomba* kerültek. A Budapesttől távolabb fekvő, valamint a kisebb postahivatalok gyakran késedelmesen kapták meg bélyegellátmányukat.

A bélyegek forgalomból történt kivonásának időpontját ugyancsak az egyes sorozatoknál ismertettük. Említést érdemel, hogy elvéve találhatunk forgalomból kivont bélyegekkel bérmentesített, portózatlan leveleket is, mint minden más időszakban.

2. Igen fontos a küldemények *bérmentesítési díjainak* ellenőrzése, melynek megkönnyítésére készítettük és csatoltuk a 2. sz. táblázatot. Ez a táblázat az 1945. május 1-ig érvényes fontosabb postai tarifákat tartalmazza, valamint az 1945. május 1-i *első* és az ezt követő valamennyi, tehát összesen 27 általános postadíjemelést is. Ez a táblázat *nélkülözhetetlen* segédeszköz!

Az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a postahivatalok túlnyomó többsége *helyesen alkalmazta* a változó díjszabásokat. Néha előfordul a *túl-bérmentesítés is*, mely a kisebb címletek hiányára mutat, de gyakran akad *elégtelenül bérmentesített* küldemény is. Ez utóbbi jelenség, mely főként a tarifaváltozások utáni napokban tapasztalható, magyarázatát elsősorban abban leli, hogy a rendeletek a közönség által bérmentesített és a levélszekrényekbe dobott küldeményeknél „türelmi időt” biztosítottak az újabb tarifák bevezetésekor. Egyébként az elégtelenül bérmentesített küldeményeknek portóval történő megterhelésére s annak beszedésére a korabeli rendeletek *több ízben is felszólították* a postahivatalokat. Ezeknek azonban az egyre rohamosabb infláció miatt nem sok foganatja volt.

Tarifatáblázatunk 1—23. hasábján a bérmentesítési díj pengőben szerepel. Itt a lehetőséghez mérten igyekeztünk olyan számsori megnevezéseket alkalmazni, melyeket az ugyanazon időben forgalomban levő postabélyegeink értékjelzéseikben maguk is viseltek. A 25—27. hasábjokban a bérmentesítési díjakat a tarifaváltozásokat közlő rendeleteknek megfelelően mi is *adópengőben* (AP) adtuk meg.

Ezzel az új pénzügyi fogalommal az *adópengővel*, mely a bélyeggyűjtők kivételével talán a legtöbb kortársunknál már a feledés homályába merült, s az ifjabb generáció részére ismeretlen fogalom, úgy gondoljuk, nem felesleges röviden foglalkoznunk.

Általában az államháztartások egyik legfontosabb bevételi forrása az adójövedelem. Rendkívül nehéz feladat azonban ennek biztosítása olyan hatalmas méretű pénzromlás mellett, mint amilyen hazánkban az 1945—1946 évben végbement, s mely világviszonylatban is egyedülálló volt. Ilyen esetben egyetlen megoldás olyan állandó névértékű értékpapír kibocsátása, melynek értéke állandó, s független a pénz napi árfolyamváltozásától, zuhanásától.

Ez az áthidaló megoldás az új pénzegység, a forint bevezetéséig az adópengő értékjelzésű *adójegyek* forgalomba bocsátása lett. 1946. május 28-tól kezdődően a Magyar Posta a Kormány utasítására az adók lerovása céljából 50 000, 500 000 és 1 000 000 adópengő címletű *adójegyek*, az illetékek lerovására pedig különböző címletű adópengő értékjelzésű illetékbélyegek árusítását kezdte meg.

A felsoroltakon kívül még más címletű adójegyek is készültek, mint például a 279. ábrán bemutatott tíz millió adópengős adójegy. Mint ismeretes az adópengőben történő fizetésre való általános áttéréssel kapcsolatban a 239. 300/4. sz. alatt kibocsátott, 1946. július 12-vel életbelépő 25. tarifamelés már adópengőben tünteti fel a bérmentesítési díjakat, jöllehet a korábbi „simapengős” bélyegeket a 239.592/2. sz. rendelet csak ugyanezen hó 13-ával vonja ki a forgalomból, s ugyanezen napon bocsátja forgalomba a 239.600/Bgi. rendelettel az új, adópengő címletű postabélyegeket. Tudjuk, hogy e sorozat első két címlete valójában csak július 16-án jelent meg.

A díjzabás változás sorszáma		1	2	3	4	5	6	7	
Rendelet száma		226.600/4/1943.	79/1945—IV.KKM	105.037/A. 4.	127.000/A. 4.	134.000/A. 4.	138.000/A. 4.	144.10/A. 4.	204.800/A. 4.
Érvényesség időpontja		1943. VII. 1-től	1945. V. 1.-től	1945. VII. 2-től	1945. IX. 18-től	1945. XI. 1-től	1945. XI. 16-től	1946. I. 14-től	1946. II. 1-től
1 aranyfrank értéke pengőben					2 700 P	3 300 P	7 000 P	85 000 P	110 000 P
Levél	helybe 20 g-ig	0,20 P	0,50 P	2 P	6 P	40 P	80 P	400 P	2 000 P
	helybe 250 g-ig	0,36 P	1 P	3 P	8 P	50 P	100 P	600 P	2 000 P
Levelezőlap	helybe 500 g-ig	0,50 P	1,50 P	4 P	10 P	60 P	120 P	900 P	4 000 P
	vidékre 20 g-ig	0,30 P	1 P	3 P	10 P	60 P	120 P	600 P	3 000 P
	vidékre 250 g-ig	0,60 P	2 P	4 P	15 P	90 P	180 P	900 P	4 000 P
	vidékre 500 g-ig	0,80 P	3 P	5 P	20 P	120 P	240 P	1 200 P	6 000 P
	külföldre 20 g-ig	0,30 P	—	20 P*	40 P	240 P	600 P	3 000 P	15 000 P
	további 20 g-ként	—	—	12 P*	24 P	140 P	300 P	1 800 P	10 000 P
	helybe	0,12 P	0,40 P	1,60 P	4 P	24 P	50 P	300 P	1 500 P
	vidékre	0,18 P	0,60 P	2 P	6 P	40 P	80 P	400 P	2 000 P
	külföldre	0,18 P	—	12 P*	24 P	140 P	300 P	1 800 P	10 000 P
	Ajánlás	helybe	0,50 P	1,50 P	5 P	20 P	120 P	240 P	1 200 P
vidékre		0,70 P	2 P	20 P*	80 P	480 P	1 000 P	6 000 P	30 000 P
Expressz helybe és vidékre (levél alapdíj $\times 5$)***			helybe 1,50 P vidékre 3 P	10 P	80 P	200 P	400 P	2 000 P	10 000 P
Nyomatvány 20 g-ig		0,04 P	0,10 P	0,40 P	2 P	12 P	30 P	150 P	500 P
Nyomatvány 100 g-ig		0,16 P	1 P	1,60 P	5 P	30 P	60 P	300 P	1 000 P
Nyomatvány 500 g-ig		0,48 P	1,50 P	3 P	10 P	60 P	120 P	600 P	2 000 P
Nyomatvány 1000 g-ig		0,80 P	2,50 P	5 P	20 P	120 P	240 P	1 200 P	3 000 P
Nyomatvány 2000 g-ig		2,40 P	7,50 P	10 P	30 P	200 P	400 P	2 400 P	6 000 P
Nyomatvány 3000 g-ig		3,20 P	10 P	14 P	40 P	240 P	500 P	3 600 P	10 000 P
Csomag 5 kg-ig		1 P	—	8, 10, 14, 18 P**	20, 30, 30, 30, 30 P	200, 300, 300, 300, 300 P	400, 600, 600, 800, 600 P	3 000 P	10 000 P
Csomag 10 kg-ig		1,10 P	—	10, 15, 20, 25 P**	30, 60, 60, 60, 60 P	300, 600, 600, 600, 600 P	600, 1200, 1200, 1200, 1200 P	6 000 P	15 000 P
Postai levelezőlap ár								100 P	300 P

* Csak Jugoszláviában 1945. augusztus 6-tól (113 533/A 4. és 125 026/A 4.).

** Csomag díjzövezetek: I, II. díjzövezet 50 km távolságig; III. díjzövezet 100 km-ig; IV. díjzövezet 150 km-ig; V. díjzövezet 150 km felett.

*** „Sürgős” levél csak Budapesten, a helyi levél ötszörös bérmentesítési díja (1947. február 1-ig).

A díjszabás változás sorszáma		8	9	10	11	12	13	14	15
Rendelet száma		207.260/A. 4.	213.400/A. 4.	216.200/A. 4.	217.400/4.	218.800/4.	220.600/4.	223.000/A. 4.	226.200/4.
Érvényesség időpontja		1946. III. 1-től	1946. III. 16-tól	1946. III. 26-tól	1946. IV. 1-től	1946. IV. 11-től	1946. IV. 26-tól	1946. V. 1-től	1946. V. 10-től
1 aranyfrank értéke pengőben		800 000 P	1 500 000 P	2 200 000 P	3 600 000 P	9 000 000 P	12 000 000 P	50 000 000 P	150 000 000 P
L e v é l	helybe 20 g-ig	10 000 P	20 000 P	30 000 P	40 000 P	80 000 P	250 000 P	1 200 000 P	6 millió P
	helybe 250 g-ig	15 000 P	30 000 P	45 000 P	60 000 P	120 000 P	375 000 P	2 000 000 P	10 millió P
	helybe 500 g-ig	20 000 P	40 000 P	60 000 P	80 000 P	160 000 P	500 000 P	3 000 000 P	15 millió P
	vidékre 20 g-ig	20 000 P	40 000 P	60 000 P	80 000 P	160 000 P	500 000 P	2 000 000 P	10 millió P
	vidékre 250 g-ig	30 000 P	60 000 P	90 000 P	120 000 P	240 000 P	750 000 P	3 000 000 P	15 millió P
	vidékre 500 g-ig	40 000 P	80 000 P	120 000 P	160 000 P	320 000 P	1 000 000 P	4 000 000 P	20 millió P
	külföldre 20 g-ig	80 000 P	160 000 P	240 000 P	320 000 P	640 000 P	2 000 000 P	8 000 000 P	40 millió P
	további 20 g-ként	60 000 P	100 000 P	150 000 P	200 000 P	400 000 P	1 250 000 P	5 000 000 P	25 millió P
	Levelezőlap	helybe vidékre külföldre	8 000 P 15 000 P 50 000 P	16 000 P 30 000 P 100 000 P	24 000 P 45 000 P 150 000 P	32 000 P 60 000 P 200 000 P	64 000 P 120 000 P 400 000 P	200 000 P 375 000 P 1 250 000 P	800 000 P 1 200 000 P 5 000 000 P
Ajánlás	belföldre külföldre	40 000 P 160 000 P	80 000 P 320 000 P	120 000 P 480 000 P	160 000 P 640 000 P	320 000 P 1 280 000 P	1 000 000 P 4 000 000 P	4 000 000 P 16 000 000 P	20 millió P 80 millió P
Express helybe és vidékre		50 000 P	100 000 P	150 000 P	200 000 P	400 000 P	1 250 000 P	5 000 000 P	25 millió P
Nyomatvány 20 g-ig		3 000 P	6 000 P	9 000 P	12 000 P	24 000 P	75 000 P	400 000 P	2 millió P
Nyomatvány 100 g-ig		6 000 P	12 000 P	18 000 P	24 000 P	48 000 P	150 000 P	600 000 P	3 millió P
Nyomatvány 500 g-ig		10 000 P	20 000 P	30 000 P	40 000 P	80 000 P	250 000 P	1 000 000 P	5 millió P
Nyomatvány 1000 g-ig		15 000 P	30 000 P	45 000 P	60 000 P	120 000 P	375 000 P	2 000 000 P	10 millió P
Nyomatvány 2000 g-ig		30 000 P	60 000 P	90 000 P	120 000 P	240 000 P	750 000 P	3 000 000 P	15 millió P
Nyomatvány 3000 g-ig		50 000 P	100 000 P	150 000 P	200 000 P	400 000 P	1 250 000 P	5 000 000 P	25 millió P
Csomag* 5 kg-ig		50 000 P	100 000 P	150 000 P	200 000 P	400 000 P	1 250 000 P	6 000 000 P	30 millió P
Csomag* 10 kg-ig		80 000 P	160 000 P	240 000 P	320 000 P	640 000 P	2 000 000 P	8 000 000 P	40 millió P
Csomag* 20 kg-ig		130 000 P	260 000 P	390 000 P	520 000 P	1 040 000 P	3 250 000 P	16 000 000 P	80 millió P
Postai levelezőlap ára		2 000 P	4 000 P	6 000 P	8 000 P	16 000 P	50 000 P	300 000 P	15 millió P

* 1946. I. hó 14-től minden díjvezethen egységes díjszabás szerint.

A díjszabás változás sorszáma		16	17	18	19	20	21
Rendelet száma		228.200/4.	230.000/4.	231.500/4.	232.900/4.	234.100/4.	235.700/4.
Érvényesség időpontja		1946. V. 20-tól	1946. V. 27-től	1946. VI. 1-től	1946. VI. 11-től	1946. VI. 17-től	1946. VI. 24-től
1 aranyfrank értéke pengőben		1 milliárd P.	4 000 mlipengő	12 000 mlipengő	200 000 mlipengő	1 500 000 mlipengő	20 billió P
Levegő	helybe 20 g-ig	24 millió P	72 millió P	240 millió P	2 400 mlipengő	12 000 mlipengő	240 milliárd P
	helybe 250 g-ig	40 millió P	120 millió P	400 millió P	4 000 mlipengő	20 000 mlipengő	400 milliárd P
Levegőlap	helybe 500 g-ig	60 millió P	180 millió P	600 millió P	6 000 mlipengő	30 000 mlipengő	600 milliárd P
	vidékre 20 g-ig	40 millió P	120 millió P	400 millió P	4 000 mlipengő	20 000 mlipengő	400 milliárd P
	vidékre 250 g-ig	60 millió P	180 millió P	600 millió P	6 000 mlipengő	30 000 mlipengő	600 milliárd P
	vidékre 500 g-ig	80 millió P	240 millió P	800 millió P	8 000 mlipengő	40 000 mlipengő	800 milliárd P
	külföldre 20 g-ig	160 millió P	480 millió P	1 600 millió P	16 000 mlipengő	80 000 mlipengő	1 600 milliárd P*
	további 20 g-ként	100 millió P	300 millió P	1 000 millió P	10 000 mlipengő	50 000 mlipengő	1 000 milliárd P*
	helybe	16 millió P	48 millió P	160 millió P	1 600 mlipengő	8 000 mlipengő	160 milliárd P
	vidékre	24 millió P	72 millió P	240 millió P	2 400 mlipengő	12 000 mlipengő	240 milliárd P
	külföldre	100 millió P	300 millió P	1 000 millió P	10 000 mlipengő	50 000 mlipengő	1 000 milliárd P*
	Ajánlás	belföldre	80 millió P	240 millió P	800 millió P	8 000 mlipengő	40 000 mlipengő
	külföldre	320 millió P	960 millió P	3 200 millió P	32 000 mlipengő	160 000 mlipengő	3 200 milliárd P*
Express helybe és vidékre		100 millió P	300 millió P	1 000 millió P	10 000 mlipengő	50 000 mlipengő	1 000 milliárd P*
Nyomtatvány 20 g-ig		8 millió P	24 millió P	80 millió P	800 mlipengő	4 000 mlipengő	80 milliárd P
Nyomtatvány 100 g-ig		12 millió P	36 millió P	120 millió P	1 200 mlipengő	6 000 mlipengő	120 milliárd P
Nyomtatvány 500 g-ig		20 millió P	60 millió P	200 millió P	2 000 mlipengő	10 000 mlipengő	200 milliárd P
Nyomtatvány 1000 g-ig		40 millió P	120 millió P	400 millió P	4 000 mlipengő	20 000 mlipengő	400 milliárd P
Nyomtatvány 2000 g-ig		60 millió P	180 millió P	600 millió P	6 000 mlipengő	30 000 mlipengő	600 milliárd P
Nyomtatvány 3000 g-ig		100 millió P	300 millió P	1 000 millió P	10 000 mlipengő	50 000 mlipengő	1 000 milliárd P*
Csomag 5 kg-ig		120 millió P	360 millió P	1 200 millió P	12 000 mlipengő	60 000 mlipengő	1 200 milliárd P*
Csomag 10 kg-ig		160 millió P	480 millió P	1 600 millió P	16 000 mlipengő	80 000 mlipengő	1 600 milliárd P*
Csomag 20 kg-ig		320 millió P	960 millió P	3 200 millió P	32 000 mlipengő	160 000 mlipengő	3 200 milliárd P*
Postai levelezőlap ára		6 millió P	18 millió P	60 millió P	600 mlipengő	3 000 mlipengő	60 milliárd P

* 1 000 milliárd = 1 billió

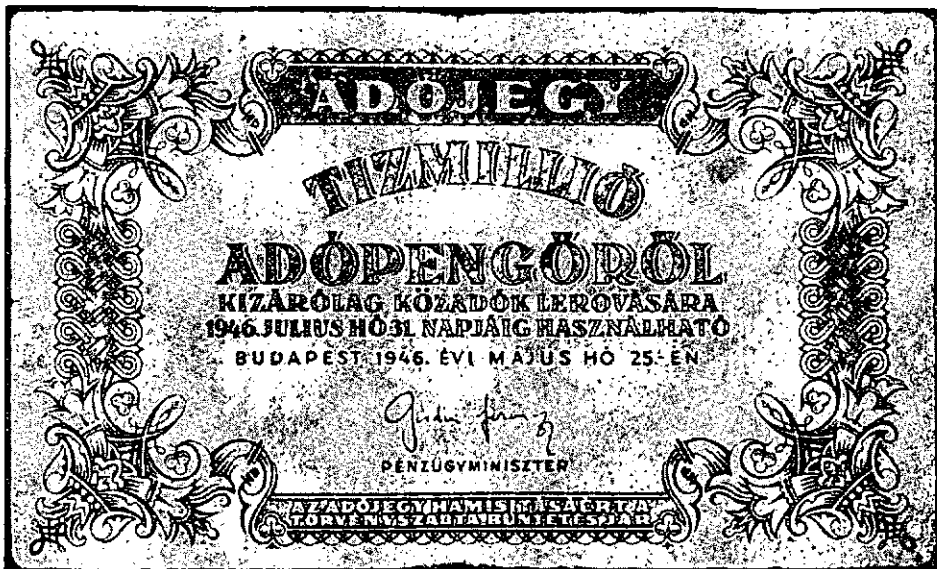
A díjszabás vált. sorszáma		22	23	24	25	26	27	
Rendelet száma		237.500/4.	238.000/4.	238.600/4.	239.300/4.	240.800/4.	241.600/4.	I. ad 238.200/4.
Érvényesség időpontja		1946. VII. 1-től	1946. VII. 4-től	1946. VII. 8-től	1946. VII. 12-től	1946. VII. 18-től	1946. VII. 24-től	1946. VIII. 1-től
1 aranyfrank értéke pengőben		10 000 billió P	1 trillió P	30 trillió P	2 000 trillió P	6 quadrillió***	150 millió AP	
L e v é l	helybe 20 g-ig	24 000 milliárd P*	1 200 BP**	60 000 BP**	10 000 AP	50 000 AP	200 000 AP	0,30 Ft
	helybe 250 g-ig	40 000 milliárd P*	2 000 BP**	100 000 BP**	20 000 AP	100 000 AP	400 000 AP	0,60 Ft
	helybe 500 g-ig	60 000 milliárd P*	3 000 BP**	150 000 BP**	30 000 AP	150 000 AP	600 000 AP	1 Ft
	vidékre 20 g-ig	40 000 milliárd P*	2 000 BP**	100 000 BP**	20 000 AP	100 000 AP	400 000 AP	0,60 Ft
	vidékre 250 g-ig	60 000 milliárd P*	3 000 BP**	150 000 BP**	30 000 AP	150 000 AP	600 000 AP	1,20 Ft
	vidékre 500 g-ig	80 000 milliárd P*	4 000 BP**	200 000 BP**	40 000 AP	200 000 AP	800 000 AP	2 Ft
	külföldre 20 g-ig további 20 g-ként	160 000 milliárd P* 100 000 milliárd P*	8 000 BP** 5 000 BP**	400 000 BP** 250 000 BP**	80 000 AP 50 000 AP	400 000 AP 250 000 AP	1 600 000 AP 1 000 000 AP	1 Ft 0,60 Ft
Levelezőlap	helybe	16 000 milliárd P*	800 BP**	40 000 BP**	10 000 AP	50 000 AP	200 000 AP	0,20 Ft
	vidékre külföldre	24 000 milliárd P* 100 000 milliárd P*	1 200 BP** 3 000 BP**	60 000 BP** 50 000 BP**	10 000 AP 50 000 AP	50 000 AP 250 000 AP	200 000 AP 1 000 000 AP	0,40 Ft 0,60 Ft
Ajánlás	belföldre	80 000 milliárd P*	4 000 BP**	200 000 BP**	40 000 AP	200 000 AP	800 000 AP	1,40 Ft
	külföldre	320 000 milliárd P*	16 000 BP**	800 000 BP**	160 000 AP	800 000 AP	3 200 000 AP	2 Ft
Express helybe és vidékre****		100 000 milliárd P*	5 000 BP**	250 000 BP**	50 000 AP	250 000 AP	1 000 000 AP	3 Ft (külter. 6 Ft)
Nyomatvány	20 g-ig	8 000 milliárd P*	400 BP**	20 000 BP**	5000 AP	25 000 AP	100 000 AP	0,12 Ft
	100 g-ig	12 000 milliárd P*	600 BP**	30 000 BP**	10 000 AP	50 000 AP	200 000 AP	0,30 Ft
	500 g-ig	20 000 milliárd P*	1 000 BP**	50 000 BP**	20 000 AP	100 000 AP	400 000 AP	0,60 Ft
	1000 g-ig	40 000 milliárd P*	2 000 BP**	100 000 BP**	30 000 AP	150 000 AP	600 000 AP	1,50 Ft
	2000 g-ig	60 000 milliárd P*	3 000 BP**	150 000 BP**	40 000 AP	200 000 AP	800 000 AP	2,80 Ft
	3000 g-ig	100 000 milliárd P*	5 000 BP**	250 000 BP**	50 000 AP	250 000 AP	1 000 000 AP	3,50 Ft
Csomag	5 kg-ig	120 000 milliárd P*	6 000 BP**	300 000 BP**	60 000 AP	300 000 AP	1 200 000 AP	3 Ft
	10 kg-ig	160 000 milliárd P*	8 000 BP**	400 000 BP**	80 000 AP	400 000 AP	1 600 000 AP	4 Ft
	20 kg-ig	320 000 milliárd P*	16 000 BP**	800 000 BP**	160 000 AP	800 000 AP	3 200 000 AP	8 Ft
Postai levelezőlap ára		6 000 milliárd P*	300 BP**	15 000 BP**	5 000 AP	25 000 AP	100 000 AP	0,08 Ft

* 1 000 milliárd=1 billió.

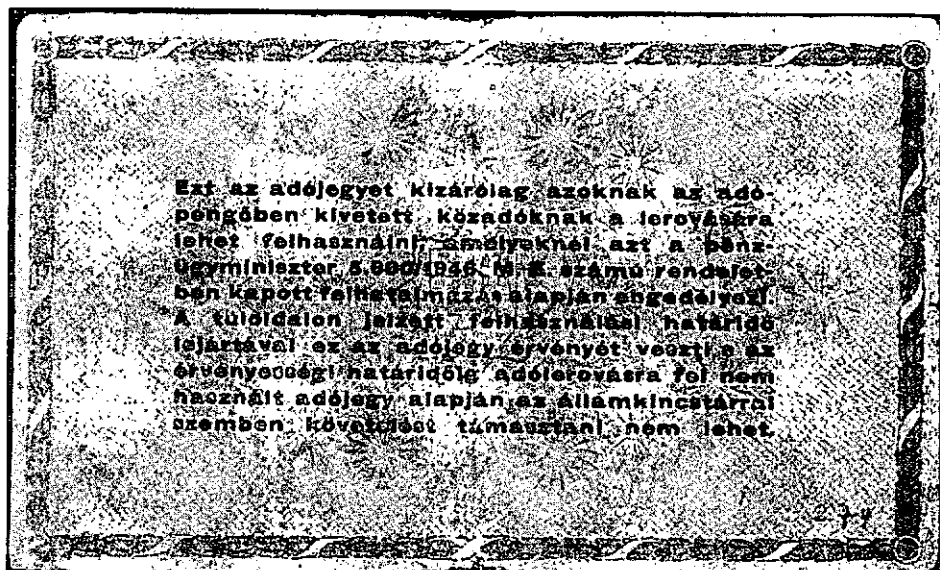
** 1 B = 1 billió.

*** 6-os után 24 db 0 frandó.

**** Sürgős levél csak Budapesten 1946. VIII. 1-től: helyi levél ötszörös bérmentesítési díja.

279a. ábra

279b. ábra

A postadíjemeléseken kívül 2. sz. táblázatunk fejrészében feltüntettük a Magyar Nemzeti Bank 1 aranyfrankra (franc d'or) vonatkozó árfolyamjegyzéseit is, melyek a tarifaváltozások életbeléptetésének feltüntetett napjaira vonatkoznak. Ezeket az árfolyamváltásokat egyrészt a postadíjak valós értékeinek érzékeltesére szántunk, másrészt bizonyos mértékig segédeszközül szolgál a 4. sz. táblázat használatához, mely az 1946. április 19-ével megindított légiforgalom légi postai pótdíjait tünteti fel, aranyfrankban.

3. Az 1945. június 26-án kelt 106.446/A. 4. rendelet az *érkezési bélyegzők* használatának újbóli bevezetését rendeli el, amiből arra következtethetünk, hogy ezeknek a bélyegzéseknek alkalmazását a rendeletet megelőző időben a postahivatalok túlnyomó része elmulasztotta. Ezt egyébként tapasztalhatjuk az 1945-ös év elejéről származó postai küldemények *jelentős részénél*. E rendelkezés ellenére 1945. június 26-a után is — főként a helyi küldeményeknél — gyakori az érkezési bélyegzés hiánya. Az érkezési bélyegzők jelenléte megkönnyíti a helyes felismerést, de hiánya önmagában nem bizonyíték a küldemény valódisága ellen.

Ennél sokkal lényegesebb a bélyegzések keltezésének vizsgálata és a rajtuk feltüntetett dátumok összevetése a küldeményen felhasznált bélyegek érvényességi idejével. A bérmentesítési díjak ellenőrzését szolgálta az 1946. március 23-án kelt 215.898/A.4. rendelet, mely a postahivatalok figyelmét felhívja a „*tiszta és olvasható keletbélyegző lenyomatok*” alkalmazására.

4. *Elegendhetetlen fontosságú* az inflációs küldemények vizsgálatánál az ebben az időszakban használt *postabélyegzők* lenyomatainak alapos tanulmányozása és *ismerete*. Ez nem egyszerű feladat, s ezen mű megjelenéséig csak néhány gyűjtő előtt volt ismert. Most azonban erre, I. kötetünknek a postabélyegzők csoportosítása és típusainak részletes ismertetése, valamint ehhez a kötetünkhöz csatlakozó, a bélyegzésekkel foglalkozó VI. kötet birtokában minden gyűjtőnek lehetősége nyílik. A bélyegzők ismertetése alapján pontosan megállapíthatjuk az egyes postahivatalok által a kérdéses időszakban használt bélyegzők típusát.

Nem szabad azonban arról sem megfeledkeznünk, hogy a háború során több száz postabélyegző semmisült meg, veszett el, vagy került illetéktelen kezekbe. Ez utóbbiak használatával — bár egyre gyéribben — de még mindig számolnunk kell. A megsemmisült vagy elveszett bélyegzőket a posta hivatalos lapjában érvényteleníti, s így használatuk kimeríti a *hamisítás* fogalmát. Az elveszett bélyegzők pótlására kerültek átmenetileg használatba az egyes postavezetőségek által kiosztott pótló- és kiegészítő bélyegzők. Tudomásunk van azonban olyan esetekről is, midőn a postahivatalok maguk készítették pótbélyegzőket.

Végül még egy fontos tényezőt kell megemlítenünk a bélyegzésekkel kapcsolatban. Az elveszett bélyegzők pótlása új típusú, *korona nélküli* bélyegzőkkel valamint a korábban használatban volt és átmenetileg még ebben az időszakban is alkalmazottakból a *korona kivétele* folyamatosan történt. Az *utolsó koronás* bélyegző 1946-ban készült, s a tárgyév április 25-én vették használatba, míg az *első korona nélküli* bélyegző szintén ugyanebben az évben készült és Encs községben került használatba 1946. május 2-án. Az előbbiekből következik, amit a gyakorlat is igazol, hogy az inflációs időszak küldeményeit túlnyomó részt koronás bélyegzővel látták el, ezért a *korona nélkülieket* megfelelő *óvatossággal* kell kezelnünk.

5. A második világháború után hazánkból *külföldre* irányuló postai küldeményekről, a postai kapcsolatok felvételéről már az előzőekben is szó esett. Ilyen küldemények valódiságának elbírálása céljából állítottuk össze a 3. sz. táblázatot. Ez időrendi felsorolásban tünteti fel 1945. augusztus 6-tól 1946. július 11-ig a külföldi államokkal felvett postai kapcsolatainkat, így a levélforgalom megindulását is.

6. Hasonló célból mellékeltük a 4. sz. táblázatot is, amely Magyarország és a táblázaton feltüntetett európai és tengerentúli államok között 1946. május 1-vel megindult *légiposta szolgáltatot* ismerteti a fizetendő légiposta pótdíjakkal együtt.

7. Nem hanyagolandó el annak figyelembevétele sem, hogy az eddigi tapasztalatok szerint a megmaradt inflációs levelezési anyag zömmel a hatóságok, intézetek, intézmények és kereskedelmi vállalatok, bankok és magáncégek levelezéséből maradtak meg. Magánszemélyek korabeli levelezése a jelek szerint az idők során nagyrészt megsemmisült, s így ilyenekkel alig találkozunk. Ez a megállapítás vonatkozik a bélyeggyűjtők levelezési tevékenységére is. Ezen időszak *alkalmi kiadásainál* említést tettünk arról, hogy alkalmi bélyegek futott leveleken alig fordulnak elő. Még az ún. filatelisták bérmentesítések is ritkák. Úgy látszik, ebben az időben az egyetlen filatéliai tevékenység a lapokra vagy ívekre felragasztott egyes bélyegek vagy esetleg teljes sorozatok alkalmi bélyegzésében merült ki. Az akkor önként kínálkozó filatéliai tevékenység elmulasztása részben a gyűjtők hiányos helyzetfelismeréséből s nem utolsósorban a veszített háborúval, s az inflációval járó rendkívül súlyos gazdasági helyzetből adódott.

3. sz. táblázat

A postai kapcsolatok felvételének időpontjai a külföldi államokkal az inflációs időszakban

1945. augusztus 6.	JUGOSZLÁVIA	(113.533/A. 4., 125.020/A. 4.)
1945. október 8.	CSEHSZLOVÁKIA	(132.449/A. 4.)
1945. november 17.	ROMÁNIA	(137.964/A. 4.)
1945. november 20.	AUSZTRIA*	(138.549/A. 4.)
1945. november 26.	AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK (USA)	(139.054/A. 4.)
1945. november 26.	NAGY-BRITANNIA és ÍRORSZÁG	(139.054/A. 4.)
1945. november 26.	FRANCIAORSZÁG	(139.054/A. 4.)
1945. november 26.	LENGYELORSZÁG	(139.054/A. 4.)
1945. december 24.	SZOVJETUNIÓ	(146.640/A. 4.)
1946. január 21.	BULGÁRIA	(144.308/A. 4.)
1946. február 15.	SVÉDORSZÁG	(207.815/A. 4.)
1946. május 1.	SVÁJC	(223.094/A. 4.)
1946. június 1.	TÖRÖKORSZÁG	(228.564/A. 4.)
1946. július 11.	BELGIUM	(238.998/A. 4.)
1946. július 11.	NÉMETALFÖLD (Hollandia)	(238.998/A. 4.)
1946. július 11.	NORVÉGIA	(238.998/A. 4.)

* 1945. XII. 1-től 1946. I. 12-ig a postaforgalom ideiglenesen szünetelt (141.141/A. 4., 201.100/A. 4.).

Légi levélpostai forgalom felvétele európai és tengerentúli államokkal

A Magyar Posta az alább felsorolt európai és tengerentúli országgal 1946. május 1-ével a légipostai levélforgalmat megnyitotta (216.493/4).

A rendes postai díjon felül fizetendő pótdíjak:

AUSZTRÁLIA	5 g-ként	1,50—2	aranyfrank
BRIT-INDIA	5 g-ként	1,50	aranyfrank
AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK (USA)	5 g-ként	1,—	aranyfrank
ÉSZAK-BORNEÓ	5 g-ként	1,—	aranyfrank
KANADA	5 g-ként	1,—	aranyfrank
ÚJ-ZÉLAND	5 g-ként	2,—	aranyfrank
FRANCIAORSZÁG	10 g-ként	—,10	aranyfrank
ÍRORSZÁG	10 g-ként	—,10	aranyfrank
NAGY-BRITANNIA	10 g-ként	—,10	aranyfrank
SVÉDORSZÁG	10 g-ként	—,10	aranyfrank
SZOVJETUNIÓ	10 g-ként	—,10	aranyfrank

Fenti pótdíjakat a feladás napján érvényes átszámítási kulcs szerint pengőben kellett fizetni. Pl. a rendelet kibocsátásának napján 1 arany frank értéke 20 millió pengő volt. Légi-posta küldeményeket csak Budapest 72 sz. postahivatal vett fel.

IV. Fejezet

POSTABÉLYEG-KIADÁSAINK 1946. VIII. 1—1950. III. 12-IG.

1946. FORINT-FILLÉR

A forint¹⁵ az 1946: I. tc. 1 §-a alapján, a 9600/1946. ME sz. rendelettel életrehozott új pénzegység 1946. augusztus 1-én történt bevetésével — a stabilizációval — kapcsolatban a posta új névértékű, általános forgalmú, 13 értékből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképet Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották 1946. augusztus 1-én a 10 fillértől 10 forintig terjedő 12 címletet a 242.400/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1946/47. sz.), a 8 filléres címletet pedig 1946. december 9-én a 268.200/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1946/70. sz.).

Bár a teljes sorozatot a 7905 — 7946/12/Bgi. rendelettel 1950 február 28-ával kivonták a forgalomból, takarékosági okokból — a fennmaradt nagy készlet miatt — a sorozat 5 címletét, az 1, 40, 2, 3, 5 és 10 forintost 1952. május 1-vel a 7619/B—28/2/III. 2. sz. alatt (P.R.T. 1952/16. sz.) *újra forgalomba bocsátották.*

Az 1,40 forintos értéket a 7619/B—154/A8. sz. rendelet (Po. É. 1953/49. sz.) 1953. november 30-*val a forgalomból véglegesen* kivonta, s 1,70, 2 és 3 Ft értékjelzéssel felülnyomva 1954. december 17-én belkezelésben a karácsonyi csomagforgalom lebonyolítása céljából használatba vette.

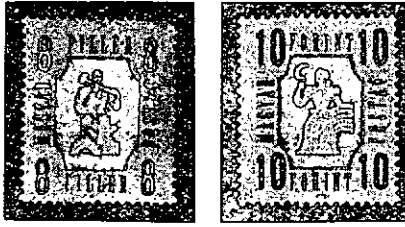
A 2, 3, 5 és 10 forintos címletek 1955. július 31-i *végleges kivonására* a 7619—136/B sz. rendelet (Po. É. 1955/28. sz.) intézkedett.

Késedelmes elkészülte miatt a sorozat első 12 címlete a kibocsátó rendelettel ellentétben csak az alábbi időpontokban került forgalomba:

1946. augusztus 1-én	a 20, 30, 60 filléres és 1 forintos,
1946. augusztus 6-án	a 12 és 40 filléres és az 5 forintos,
1946. augusztus 14-én	a 10 filléres, 1,40, 2, 3 és 10 forintos.

Árusították a postahivatalok és magán értékkárosok. Az 1948. február 4-én kelt 204.453/Bgi. rendelet (P.R.T. 1948/7. sz.) a sorozat bélyegeinek felhasználását sürgette, valamint azoknak a felesleges címleteknek beszoigáltatását rendelte el, melyek előreláthatólag 2 hónapon belül nem kerülnek felhasználásra. A postahivatalok megmaradt készleteinek felhasználását az 1948. március 20-án kelt 218.681/4 sz. rendelet (P.R.T. 1948/7. sz.) ismételten szorgalmazta.

¹⁵ Az új pénzegység, a forint egyenlő lett 400.000 kvadrillió (4·10²⁹) pengővel. Hogy a „világcsúcsot” elért infláció mértékét az elvont matematikai fogalmak helyett a könnyebben elképzelhető távolságban, illetve annak mértékegységeiben érzékeljük, vegyük az alábbi példát. Ha az 1 B. pengős Galambos bélyeget 100 pengős bankjegyekben kellett volna kifizetni, mennyek vastagsága 0,1 mm, akkor ezzel az élére állított bankjegy mennyiséggel a Földet az egyenlítő (40 000 km) mentén körül lehetne rakni. Ezen az alapon 1 forint értékét pengőben valóban „csillagászati”, több tízezer fényévnyi távolságban fejezhetnék ki.

280. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

8 fillér	vörösbarna	7 903 000 db
10 fillér	vörösbarna	11 096 000 db
12 fillér	vörösbarna	12 294 000 db
20 fillér	vörösbarna	19 781 000 db
30 fillér	vörösbarna	16 672 000 db
40 fillér	vörösbarna	25 399 000 db
60 fillér	vörösbarna	26 787 000 db
1 forint	zöld	16 966 400 db
1,40 forint	zöld	4 629 000 db
2 forint	zöld	11 772 000 db
3 forint	zöld	4 138 000 db
5 forint	zöld	3 270 000 db
10 forint	zöld	1 636 000 db

A bélyegkép. A keretrajz minden értéknél közös; a fogazatig terjedő közép-árnyalatú mező négy sarkában értékszámjegy, közöttük fenni és lenn „FILLÉR” illetve „FORINT” értékjelzés; baloldalt „MAGYAR”, jobboldalt „POSTA” felirat és betűnagyságú postakürt helyezkedik el. Középen sötét mezőben a bélyeg ábrája foglal helyet, mégpedig:

a filléres címleteknél munkás, kalapáccsal, üllővel és fogaskerékkel,

a forintos címleteknél aratónő magyaros ruhában, jobbáiban sarló, balkarján kévét tart.

A bélyegkép keret nélküli álló téglalap alakú, s a fogazatig terjedő mérete 22×26 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben. A bélyegkép az 1. menetben *rászteres (rács) mélynyomással*, az értékszámok a 2. menetben 100-as szedésről *magas – (könyv) nyomással* készültek.

A sorozat legtöbb címletét a nagy példányszám miatt többször is nyomták, ezért az 1. menet vörösbarna és zöld *színe* számos *árnyalati eltérést* mutat. E kiadásnál a festék gyenge minősége miatt különösen nagy gonddal kell eljárni a színskálák összeállításakor. Erre a célra kizárólag használatlan, vagy vízzel még érintkezésbe nem került példányokat szabad használnunk. A huzamosabb ideig áztatott példányok színüket veszítik, kifakulnak, s a festék száradás után elporladva leperog a papírról.

A bélyegek vörösbarna színű napfény hatására kifakul. Kémiai beavatkozással színük könnyen megváltoztatható. Ilyen eljárásokkal s az értékszámjegyek letakarásával készültek a gyűjtők megtévesztésére a zöldes alapszínezé-

sű, de vörös értékszámjegyű példányok. Ezek nem tévnyomatok, hanem érték-
telen hamisítványok.

A 2. menetben szedésről magasnyomással nyomott, a bélyegek színével
egyező, de sötétebb árnyalatú értékszámjegyek nyomásuk jellegénél fogva szá-
mos különlegességgel szolgálnak.

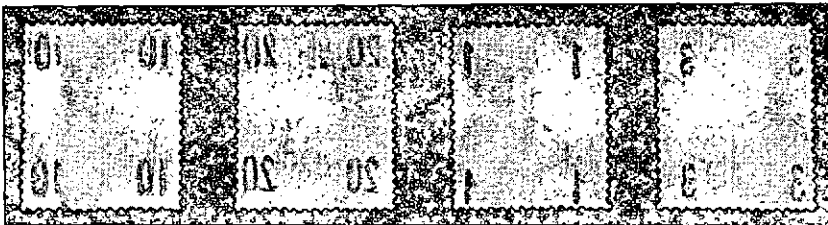
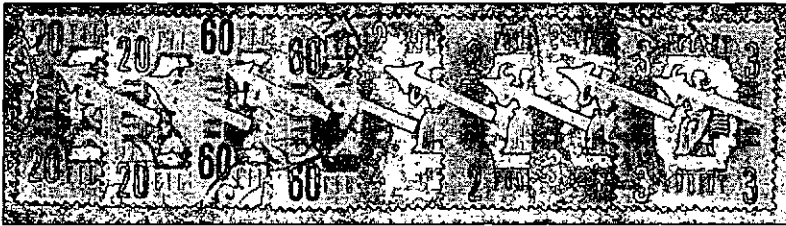
Gyakoriak a hibás ivbefogás folytán keletkezett *elcsúszott számjegyek*, va-
lamint ezeknek *eltömődései* vagy *ívszínátnyomatai* (281. ábra).

A gondos és mérhető számjegyöntés ellenére a nagyobb példányszámú
és többször is nyomott címleteknél a *számjegyek méreteiben* mindkét irányban
néhány tizednyi *méreteltéréseket* észlelhetünk, melyek különösen a vastagságok-
nál szembetűnőek.

A *filléres* címletek számjegyeinek magassága 4,8 – 5 mm, vastagsága 0,6 –
0,8 mm,

a *forintos* számjegyek magassága 4,7 – 4,8 mm, vastagsága 0,6 – 0,7 mm
között változik.

Ezek szerint a filléres címletekből *három*: 0,6, 0,7 és 0,8 mm vastagságú,
míg a forintosokból *kettő*: 0,6 és 0,7 mm vastagságú *számjegytypust* különböz-
tünk meg. A méréseknél azonban figyelembe kell vennünk az erősen festékes

281. ábra

282. ábra

nyomatokat, melyek ugyan nagyobb mérési eredményeket adnak, de ennek ellenére nem képezhetnek külön típust.

A számjegytípusok keletkezésével kapcsolatban elmondottakat támasztják alá azok a megállapítások, hogy kisebb példányszámban készült 8 és 12 filléres, valamint a 10 forintos címletek számjegyeinek méretváltozásával vagy egyáltalán nem, vagy csak elvétve találkozunk.

Az értékszámjegyek nyomása közben a vakanyag elmozdulása a *kétjegyű számok* egymáshoz viszonyított *elcsúszását* eredményezte. De ismeretesek olyan egyjegyű értékszámú példányok is, melyeken az egyes értékszámok egymáshoz viszonyított elcsúszása jól észlelhető. Ezeket a hibás nyomatokat általában a nyomdai ellenőrzés korán felfedezte, s a rendellenességeket azonnal megszüntette.

Az *értékszámjegyek* vörösbarna vagy zöld színében, mely általában a közép-rész sötétebb tónusához igazodik, a *színárnyalatú eltérések* szintén igen gyakoriak.

100-as *vekben* került forgalomba.

Készült *IX vízjelű*, kétféle minőségű, többféle vastagságú kincstári bélyegnyomó papíron.

Mielőtt azonban rátérnénk e kiadás papírminőségének részletes tárgyalására, néhány szót kell szólnunk a bélyegnyomó papírok minőségi osztályozásáról, különös tekintettel az 1945. év után forgalomba bocsátott új tervezésű bélyegekre.

A bélyegnyomó papírok osztályozásánál a *legfontosabb* annak ismerete, hogy bármely papír, de különösen a vízjeles bélyegnyomó papír *két oldala nem azonos simaságú*. A papír – gyártás közben – részben a nedvesség csökkentése – vízjeles papírnál ugyan akkor a vízjel felvétele céljából is – egy alul elhelyezett szitahenger és egy fölötte elhelyezkedő simító henger között halad át. Ez a még meglehetősen nedves papír, ezalatt olyan szerkezeti változást szenved, melyet a későbbi munkálatok után is megőriz. Nevezetesen a papírszalag felső felületén a rostok – a simítóhenger nyomására – egyenletesen összehpréselődnek és ezen az oldalon a papír felülete *sima* lesz. Ezzel szemben a papírszalag alsó oldala a szitahenger egyenlőtlen (lukacsos felület) nyomása folytán gyengébben simított, tehát hol erősebben, hol gyengébben *barázdált* lesz. A papír két oldalának különböző simasága kitűnően észlelhető, különösen a vízjeles papíroknál, így az előzőekben már tárgyalt „Millió, Millpengős” stb. kiadásoknál is. Ennek ismerete filatelista szempontból igen fontos tényező a papír minőségi osztályozásánál.

Nyomdatechnikai szempontból legkedvezőbb, bármely nyomási eljárásnál a papír simább oldalára történő nyomás. Mivel a papírgyári felvágásnál, illetve további kezelésénél ez az elv nem valósítható meg maradéktalanul, másrészt a nyomdák a papírok átválogatására időt fordítani nem tudnak, ezért a mindkét oldalra történő nyomás folytán jönnek létre az alapállású és az aszimmetrikus vízjelábrák esetében ennek tükörképét mutató vízjelállások.

Ezzel el is érkeztünk ahhoz a lényeges segítséghez – a *vízjelállások vizsgálatahoz* –, melynek igénybevételével a megkülönböztetést a legtöbb esetben elvégezhetjük. A fentiekből adódik, hogy a papír felső sima oldalára történt nyomás esetében a vízjelállás páratlan számú (1 vagy 3), míg az alsó, barázdált oldalra történt nyomás esetében páros számú (2 vagy 4) lesz.

A papírminőség vizsgálatánál a *második* fontos tényező annak ismerete, hogy az enyvezés minősége, s nem utolsó sorban a színe a bélyeg papírját többé kevésbé elszínezi. Ezért a papírok osztályozásánál, annak *színe* – gondolunk itt elsősorban a sokat emlegetett „szürkés papírra” – *önmagában* nem teszi indokoltá egy újabb minőség kategorizálását, már csak azért sem, mivel különösen a háború utáni években a bélyegeken alkalmazott enyv igen rossz és változó minőségű volt.

Hasonlóképpen nem döntő tényező a papír *kis mértékű vastagságváltozása* sem, ha a gyártáshoz felhasznált alapanyag, vagy annak keverési aránya lényegesen nem változott. Mint tudjuk ebben a kötetünkben tárgyalt, raszteres mélynyomással készült bélyegek *átlagos* papírvastagsága 0,08–0,1 mm között változik, ezért ennek az eltérésnek jelölésére külön megkülönböztetést nem alkalmazunk, csupán *nagy betűvel* jelöljük. Az ettől eltérő papír vastagságokat viszont megkülönböztető *kis betűvel* regisztráljuk.

Végül, nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt sem, hogy a bélyegek huzamosabb áztatásánál a rostok fellazulása folytán a papír vastagsága is megváltozhat.

Ezek után rátérhetünk a jelen kiadás papírváltozatainak tárgyalására, mely a későbbi kiadások során is a változatok összehasonlításául szolgál.

Megkülönböztetjük

1. „A” *minőséget*, mely 0,08–0,1 mm vastag fehér, vagy gyengén szürkés, esetleg elszíneződött papír. Azonos az előző kiadásoknál ugyancsak „A”-val jelölt, egyik oldalán erősen simított, porózus, a másik oldalán gyengébben, vagy erősebben, szabálytalan formában barázdált papírral. Ezen a papíron a sorozat *valamennyi* címlete előfordul.

2. „Aa” *minőséget*, mely előzővel azonos, de 0,07 mm vastag fehér papír. Ezen a papíron ezideig *csak a 30 filléres* címletet ismerjük.

3. „B” *minőséget*, mely 0,12 mm vastag, kemény, szürkés színű, közepesen simított papír. A vízjel nehezen mutatkozik benne. A 12 és 60 filléres, valamint a 2 és 5 forintos címletből gyakori, de más címlet előfordulása is valószínű ezen a papíron. Ez a papírminőség a későbbi kiadások során is többször előfordul, más vízjellel is.

A papír gyűrődése folytán keletkezett ráncok *ritkák*.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Vízjel és vízjelhelyzet IX., mely lehet *álló* (A), vagy *fekvő* (B) helyzetű.

Vízjelállás

A/1,2 : 10, 12, 20, 30, 40, 60 filléres, valamint az 1, 1,40, 2, 3, 5, és 10 forintos,

B/1,2 : 8, 10, 20, 30, 40 és 60 filléres, valamint az 1, 1,40, 2, 3, és 5 forintos címlet.

Amint felsorolásunk is mutatja, álló (A) helyzetű vízjellel, valamennyi, 1946. augusztusában megjelent címlet előfordul. Fekvő helyzetű (B) vízjellel a 1946. december 9-én forgalomba bocsátott 8 filléres címleten kívül további 10 érték ismert, tehát valamennyi a 12 filléres és 10 forintos *kivételeivel*. Mivel a nyomtatvány bérmentesítési díjának 12 fillérről 8 fillérré történt leszállítása után 12 filléres címletet már nem nyomtak, ma már bizonyos, hogy a *12 filléres*,

valamint a kisebb szükséglet miatt kisebb mennyiségben előállított 10 forintos címlet fekvő vízjelhelyzetű papíron nem készült.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. Fogazatlan példányok (□) II. fázisnyomatok, melyek kereskedelmi forgalomba kerültek.

A 40 filléres címletből alul fogazatlan példányok is léteznek.

Megjegyzés. A sorozatba tartozó 1,40 és 3 forintos címletek „Meghatalmazás” vagy „Érvényes”, „1955” illetve „1956” és „3.— Ft” felülnyomással ellátva a budapesti postahivatalokban a postai küldemények átvételére jogosító „meghatalmazások” díjának lerovására szolgáltak.

1946. PARASZTNAPOK

A Magyar Parasztszövetség 1946. szeptember 7—9-én Budapesten Országos Parasztnapokat rendezett. Ebből az alkalomból a posta a Magyar Parasztszövetség javára 200%-os felárral 3 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 250.600/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1946/54. sz.) 1946. szeptember 7-én, s kivonták a forgalomból a 264.583/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1946/67. sz.) 1946. november 15-vel.

Készült 100 000 teljes sorozat.

Árusították 1946. szeptember 7-től 30-ig csak teljes sorozatban, egy vásárlónak egy sorozatot szolgáltatva ki, a kincstári — vidéken, ahol több volt — az 1 sz. postahivatalok, a budapesti „Ipar a Mezőgazdaságért” kiállítás alkalmi postahivatala, továbbá Berettyóújfalu, Mátészalka és Szikszó megyeszékhelyi postahivatalok, végül a „Tokaji Szüret” ünnepségen 1946. október 13-án, Tokaj alkalmi postahivatal.

283. ábra

A sorozat értékei

30 fillér + 60 fillér	zöld
60 fillér + 1,20 forint	vörös
1 forint + 2 forint	kék

A bélyegkép mindhárom címletnél azonos: jobb térdére ereszkedett magyar parasztnyeneskő, kezében stilizált búzakarászt tart, mellette stilizált búzakeve. Feliratok „MAGYAR POSTA” és „ORSZÁGOS PARASZTNAPOK 1946”.

A jobb felső sarokban értékszámok és értékjelzés. A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 25 × 30 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában *egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. 100-as ívben* került forgalomba.

Készült 0,09 mm vastag, fehér „A” minőségű, X vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjelállás B/1,2. Az 1-es állás ritka!

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/4:12 fésűs fogazat. Fogazatig terjedő mérete 29 × 35 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzések.

1947. LÉGIPOSTA

Általános forgalmú, 8 értékből álló *légi posta* bélyegsorozat, amely hazánk idegenforgalmi nevezetességeit propagálja.

A bélyegképeket terveztek: Kálna Béla az 50 filléres, az 1, 3 és 5 forintos, Nagy Zoltán a 10, 20 és 70 filléres, valamint az 1,40 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották a 210.500/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1947/12. sz.) 1947. március 5-én, s kivonták a forgalomból 7619/B—26/III. 2. sz. rendelettel 1952. április 30-ával (P.R.T. 1952/11. sz.).

Árusították a postahivatalok és magán értékkárúsok. A sorozat bélyegeit feltehetően nagy alakjuk miatt, a postahivatalok nem szívesen rendelték és használták, mert számos a közönség részéről érkezett panasz elintézéséeként az 1948. évi 232.250/Bgi. rendelet (P.R.T. 1948/13. sz.) utasította azokat a postahivatalokat, ahol rendszeresen adtak fel légi postai küldeményeket, hogy ebből a sorozatból *kötelesek* készletet tartani. Egyébként az 1947. évi 212.012/4. sz. rendelet (P.R.T. 1947/16. sz.) úgy intézkedett, hogy a sorozat bélyegeit a közönségnek csak kifejezett kívánságukra szabad árusítani.

A sorozat értékei és példányszámuk

✈ 10 fillér	liléskarmin	3 067 000 db
20 fillér	szürkészöld	5 392 000 db
50 fillér	vörösbarna	3 022 600 db
70 fillér	olajzöld	3 635 000 db
1 forint	kék	4 305 400 db
1,40 forint	barna	2 466 000 db
3 forint	zöld	10 390 200 db
5 forint	ibolya	852 000 db

A bélyegpek ábrái: álló téglalap alakú, lekerékített sarkú többszörös színes és fehér vonallal határolt közös keretben változó ábrájú bélyegkép.

10 filléres címlet: Sopron Kolostor utcájának keleti, ódon házsora. Háttérben az 1921. december 14.-én tartott népszavazás emlékére *Hűségtoronynak* elnevezett városház-(tűz) torony, melynek alapjait még az Árpád-korban rakták le. Jobbról a felhős égen repülőgép.

20 filléres címlet: Az esztergomi Várhegy tetején Khünel bécsi építész tervei szerint 1822—1856 között klasszicista stílusban épült *főszékesegyház* (bazilika). Magyarország legnagyobb, 107 m hosszú, 48 m széles, 100 m magas s legszebb fekvésű temploma. Felette repülőgép.

284. ábra

50 filléres címlet: Budapesten a Dimitrov tér és Gellért tér között, Fekete-házy J. pályadíjnyertes tervének felhasználásával 1894—1896-ban épült, 1945. január 15-én a német csapatok által felrobbantott Ferenc József hídból 1946. január-augusztusban újjáépített *Szabadsághíd* a Gellérthegyről nézve. Jobbról fent repülőgép.

70 filléres címlet: A Színva patak völgyében Lillafüred néven fejlődött nyaralótelepen épült *Palotaszálló* romantikus várkastélya, amely most szakszervezeti üdülő. Előtérben a Hámori tó, balra fent repülőgép.

1 forintos címlet: A budapesti Mezőgazdasági Múzeum *Vajdahunyad várának* nevezett épületcsoportja. A millenneumi kiállítás román, gót és reneszánsz épületeinek mintájára 1902—1904 években Alpár Ignác építette Vajdahunyad és Csütörtökhely stílusának felhasználásával. Hazai építészetünk legkiválóbb alkotásainak egyike. Előtérben a városligeti tó, felette repülőgép.

1,40 forintos címlet: A Dunaszoros védelmére IV. Béla király építtette *Visegrad vár*. A későbbi királyi palotából fennmaradt, Róbert Károly király építtette, tévesen „*Salamon tornyának*” nevezett restaurált erődítmény. (T. i. Salamon király idejében még nem volt meg). Jobbra lenn a Duna szalagja, fenn repülőgép.

3 forintos címlet: A Balaton tihanyi öble. Elöl vitorlás, a háttérben a hegyen az ősi bencés templom és kolostor (napjainkban múzeum). A bal felső sarokban repülőgép.

5 forintos címlet: A Steindl Imre tervezte s 1882—1902 között a Duna pesti partjára épített 268 m hosszú, 118 m széles, 96 m magas csúcsíves *Országház* távlati képe a Várhegyről. Előtérben az 1945—1946-ban ideiglenes használatra

épített *Kossuth híd*, melyet a Lánchíd újjáépítése után néhány évvel a forgalom elől lezártak, majd lebontottak. Fenn a bal sarokban repülőgép.

Minden bélyegképen fehér felirat: fent „LÉGIPOSTA”, lent „MAGYARORSZÁG”, a jobb alsó sarokban értékjelzés.

A *bélyegkép* álló téglalap alakú, *mérete* 22 × 33 mm.

A MBEOSZ a sorozatot 1947-ben az *év legszebb bélyegeinek* nyilvánította, s a tervezőket ezüst éremmel jutalmazta.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

A sorozat 20 filléres és 5 forintos címletéből az iv egy-egy bélyege *nyomáshibával* került forgalomba. Ezeket a hibákat hamar észrevették és kijavították, s ezért a későbbi nyomatokban már nem fordulnak elő.

A 20 filléres címlet 97. bélyegén a másoló, vagy fényérzékenyítő üveg karcának piszok betömődése folytán a 2-es számjegy fejtől balra 2,6 mm hosszú *sötét vonal* „csónak” keletkezett (285. ábra).

Az 5 forintos címlet 91. bélyegén diapozitív hiányosság folytán az 5-ös számjegy kampójának felső részén és ahhoz csatlakozva, a nyomatban 0,6 mm-s függőleges *fehér vonalka* keletkezett (285. ábra).

Fentiekén kívül több értékből ismert a bélyeg képfelöli oldalának a bélyeg színével egyező halványabb tónusú elszíneződése is. Ez a nem kellőképpen oldott festékkel végzett, ún. *kemény nyomás* eredménye.

100-as *ívekben* került forgalomba.

Készült IX vízjelű, többféle minőségű kincstári bélyegnyomó papíron. Ennél a kiadásnál az eddig ismert „A” minőségű papír mellett újabb, pergamenszerű papír került alkalmazásra, melyet „C”-vel jelölünk.

285. ábra

Megkülönböztetjük

1. „A” *minőséget*, mely változó, 0,08—0,1 mm vastag, fehér vagy szürkés színű papír. Valamennyi címlet előfordul ezen a papíron.

2. „C” *minőséget*, mely első ízben előforduló 0,09—0,1 mm vastag szürkés pergamenszerű papír, s valószínűleg nagyobb mennyiségű kötőanyag hozzáadásával készülhetett. Ezen a papíron is valamennyi címlet ismert.

3. „C a” *minőséget*, mely azonos az előzővel, de igen vékony 0,06 mm vastagságú papír. Ezen a papíron 3 érték ismert: a 20 és 70 filléres, valamint az 1,40 forintos.

Vízjel IX, mely minden értékből fekvő (B), az 50 és 70 filléres, valamint a 3 forintos címletből álló (A) helyzetben is előfordul.

Vízjelállás A/1,2: 50 f, 70 f és 3 Ft, B/1,2: 10, 20, 50 és 70 f, 1, 1,40, 3 és 5 Ft.

Megjegyezzük, hogy álló helyzetű vízjellel újabb címlet felbukkanása már nem valószínű.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12 1/2:12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi árusításba bocsátott II. fázisnyomatok.

Az 5 forintos címlet *baloldalán fogazatlanul* is ismert.

Bérmentesítés. A postahivatalokat a 212.012/4. sz. rendelet utasította, hogy a légipostai küldeményeket elsősorban e bélyegekkel bérmentesítsék, s a sorozat bélyegeit általában csak légipostai küldeményekre szabad felhasználni. Belkezelésben és nem légi küldeményekre egyéb bélyeget kell használni. Ennek ellenére a magasabb, a 3 és 5 forintos címletek zömét belkezelésben használták fel, s ezek csomagszállító szelvényekről kerültek a gyűjtők birtokába.

A 10 filléres címlet bélyegezve viszonylag ritka. A 20 és 70 filléres, valamint az 1,40 forintos címlet *0,06 mm-es papíron* bélyegezve teljes ívekben került kereskedelmi forgalomba. Hátoldaluk enyvezett.

Elsőnap bélyegzés. A posta a 211.263/Bgi. rendelet értelmében ennél a kiadásnál használt *először* rombuszalakú *első napi bélyegzőt*, amely a továbbiakban minden kiadásnál használatba került, idők folyamán több változó ábrával és típusban.

1947. SZABADSÁGHŐSÖK

Általános forgalmú, 10 értékből álló bélyegsorozat a magyar nép történelmére, szellemi fejlődésére forradalmi kiállásukkal jelentős hatást gyakorolt személyek arcképével.

A bélyegképeket Köpeczi Bócz István tervezte.

Forgalomba bocsátották a 213.200/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1947/14. sz.) 1947. március 15-én, s *kivonták* a forgalomból a 7905—7946/12/Bgi. rendelettel 1950. február 28-ával (P. R. T. 1950/7. sz.).

Árusították a postahivatalok és magán értékcikkárusok.

286a. ábra

286b. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

8 fillér	bordóvörös	26 152 200 db
10 fillér	ultramarin	16 577 200 db
12 fillér	sötétbarna	11 302 200 db
20 fillér	zöld	33 868 600 db
30 fillér	okkersárga	27 027 000 db
40 fillér	vörösbarna	30 695 400 db
60 fillér	karminvörös	42 774 000 db
1 forint	kék	5 296 000 db
2 forint	sötétibolya	6 264 000 db
4 forint	feketészöld	1 514 000 db

A bélyegképek közel azonos elrendezésűek: csonkított fejű arcképek, fehér színű „MAGYAR POSTA” és az ábrázolt személy nevének feliratával, értékjelzéssel ellátva.

Az ábrázolt személyek

8 filléres címlet: Dózsa György.

10 filléres címlet: Budai Nagy Antal.

12 filléres címlet: Esze Tamás.

20 filléres címlet: Martinovics Ignác.

30 filléres címlet: Batsányi János.

40 filléres címlet: Kossuth Lajos.

60 filléres címlet: Táncsics Mihály.

1 forintos címlet: Petőfi Sándor.

2 forintos címlet: Ady Endre.

4 forintos címlet: József Attila.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 22 × 18 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű rásztípus (rács) mélynyomással. Színárnyalati eltérések előfordulnak, amelyek különösen erősek a 30 filléres címletnél. A bélyegek festéke benzínérzékeny!

Nyomás közbeni ívfelhajlás folytán keletkezett részleges nyomathidnyok ismertek.

100-as évben kerültek forgalomba.

Készült IX vízjelű „A” és „C” minőségű kincstári bélyegnyomó papíron.

1. „A” minőség, mely fehér, vagy szürkés 0,09 mm vastag simított papír. Ezen a papíron *valamennyi címlet* előfordul. Vízjelhelyzet mindig B.

2. „C” minőség, mely 0,09—0,1 mm vastag, szürkés pergamenszerű papír. *Valamennyi címlet* előfordul ezen a papíron is, de 2 forintos ritkán. Vízjelhelyzet mindig A.

A papír gyűrődése folytán keletkezett *ránccok* ebből a kiadásból is ismertek.

Vízjel és vízjelhelyzet IX, amely minden értékből ismert álló (A) és (B) helyzetben. Az álló helyzetű példányok „C” papíron, míg a fekvő helyzetűek „A” papíron fordulnak elő.

A sorozatba tartozó 60 filléres címlet XI-es vízjellel postai forgalomba nem került. A gyűjtői forgalomban felbukkant példányok ismeretlen úton kerültek ki a nyomdából.

Vízjelállás A/1,2: 8 f — 4 Ft-ig minden érték. B/1,2: 8 f — 4 Ft-ig minden érték.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 22 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés.

1947. „SIESS! ADJ! SEGÍTS!”

A posta a „Siess! Adj! Segíts!” mozgalommal kapcsolatban a kórházak, tüdőbetegek, beteg gyermekek és hadifoglyok javára címletként 50 fillér, sorozatonként 2 forint (200%) felárral bélyegsorozatot adott ki.

Feláras jótékonyági bélyegsorozat, amely 4 címletből áll.

A *bélyegképeket* Köpeczi Bócz István tervezte.

Forgalomba bocsátották a 224.700/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1947/23. sz.) 1947. május 16-án, *kivonták* a fogalomból a 275.300/8. sz. rendelettel 1948. november 15.-vel (P. R. T. 1948/49. sz.).

Árusították csak *teljes sorozatban*, egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki, a kincstári, vidéken ahol több volt — az I sz. — postahivatalok, továbbá a *korábban már említett* három megyeszékhelyi postamesteri hivatal 1946. május 31-ig.

A 60+50 filléres címletet 1947. május 28.-tól a 230.591/4. sz. rendelet (P. R. T. 1947/27. sz.) értelmében *valamennyi* postahivatal és magán érték-cikkárus is árusította. Ez a rendelet e címlet minél nagyobb mennyiségben történő értékesítését szorgalmazta, mert a felár hazafias célra, a hazatérő hadifoglyok támogatására is szolgált.

287. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

8 + 50 fillér	kék	50 000 db
12 + 50 fillér	barna	50 000 db
20 + 50 fillér	zöld	50 000 db
60 + 50 fillér	bordói vörös	750 000 db

A bélyegkép mind a négy címletnél közös alaprajzú. Váltakozó árnyalatú téglalap ovális szalagján színes és fehér betűkből, alul „MAGYAR POSTA”, felette kétoldalt az érték- és felárjelzés, balra fent „SIESS! ADJ! SEGÍTS!”, jobbra fent az alábbiakban idézett feliratok foglalnak helyet, az ovális szalagon belül változó ábrák.

8 + 50 filléres címlet: Műtőorvos jobbában fecskendőt tart. Felirata „A kór-házakért”.

12 + 50 filléres címlet: Háttal álló orvos mellkas röntgenképet vizsgál. Felirata „A tüdőbetegekért”.

20 + 50 filléres címlet: Gondozónő balkarján fiúcskát tart. Felirata „A beteg gyermekekért”.

60 + 50 filléres címlet: Fogolytáborból szabadult, jobb vállán zsákot, baljában vándorbotot markoló, szakállas magyar hadifogoly hazaindul. Előtte békegalamb száll. Felirata „A hadifoglyokért”.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 24,5 × 30 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

A színek víz és benzinérzékenyek!

100-as *lvben* került forgalomba.

Készült 0,09 mm vastag „C” minőségű, szürke, pergamenszerű IX vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet IX, fekvő (B).

Vízjelállás B/1,2.

Enyvezés sárgás.

Fogazat 12 1/4:12-es fésűs fogazat. A bélyegek teljes mérete 30 × 35 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat első három címlete futott levélen ritká!

Elsőnap bélyegzés.

1947. ROOSEVELT

Az Alapítványi Postáskórház javára 100%-os felárral, Rooseveltt Franklin Delano az Amerikai Egyesült Államok elnökének emlékére készített 4 forgalmi és 4 légiposta címletből álló, jótékonyági emlékbélyeg sorozat. A kiadás keletkezése meglehetősen homályos, feltehetően külföldi rendelésre készült.

A bélyegképeket Szücs Pál tervezte.

Forgalomba bocsátották a 232.300/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1947/28. sz.) 1947. június 11-én, s kivonták a forgalomból a 271.947/Bgi. rendelettel 1947. november 30-ával (P. R. T. 1947/58. sz.)

Példányszám 100 000 teljes fogazott sorozat.

Árusították csak teljes sorozatban egy vásárlónak egy sorozatot szolgáltatva ki, a kincstári, vidéken — ahol több volt — az I sz. postahivatalok és a három korábban már felsorolt megyeszékhelyi postamesteri hivatal 1946. június 30-ig igen kis mennyiségben. A kiadás java részét külföldön értékesítette a posta.

Szervezett gyűjtők a posta bélyegirodájától 28 forintért külön előjegyzés útján vásárolhattak 1 készletet (1 sorozat + 1 blokkpár) + 4 sorozatot a „30 éves a Szovjetunió” kiadásból (24,80 Ft. névérték és felár + 2 Ft. a bélyeggyűjtő szervezet kezelési költsége + 1,20 Ft a dologi kiadások részbeni megtérítése). A készletet a bélyegiroda 1947. október 29-től kezdődően „B” ajánlott levélben küldte meg a megrendelőknek.

288a. ábra

288b. ábra

A sorozat értékei

8+8 fillér	vörös/sárgásbarna
12+12 fillér	zöld/sárgásbarna
20+20 fillér	barna/sárgásbarna
30+30 fillér	kék/sárgásbarna
10+10 fillér	vörösbolya/sárgásbarna
20+20 fillér	olajzöld/sárgásbarna
50+50 fillér	ibolya/sárgásbarna
70+70 fillér	szürkésfekete/sárgásbarna

A bélyegkép. Minden címleten baloldalon, kissé fent ovális mezőben Roosevelt mellképe feliratos szalaggal átkötött babérággal övezve foglal helyet, alul „MAGYAR POSTA” felirat, érték- és felárjelzés. A légiposta címleteknél a bal felső sarokban „LÉGI POSTA” felirat olvasható. Az egyes címletek ábrái:

8+8 filléres címlet: A szólásszabadság jelképe, zászlók előtt álló szónok az őt hallgató embertömeeggel. A szalag felirata: „FREEDOM OF SPEECH”,

12+12 filléres címlet: A vallásszabadság jelképe, különböző vallásfelekezetek templomainak képe. A szalag felirata: „FREEDOM OF RELIGION”.

20+20 filléres címlet: Az ingymentes élethez való jog jelképe, romházhoz tákolt gerendakunyhó előtt nyomorgó asszony és gyermeke, a háttérben magyaroskadt családfe áll. A szalag felirata: „FREEDOM FROM WANT”,

30+30 filléres címlet: A félelemnélküli élethez való jog jelképe, hullámok ostromolta cőugró sziklán dacosan álló férfit, mögötte kavargó vihar és villámcsapás fenyegeti. A szalag felirata: „FREEDOM FROM FEAR”,

10+10 filléres címlet: A szövetséges „három nagy” közül Churchill és Roosevelt első találkozásának színhelye, a francia marokkói Casablanca látképe, felette repülőgép. A szalag felirata: „CASABLANCA”,

20+20 filléres címlet: A második történelmi jellegű találkozó Sztálin rész-

vételével, színhelye Irán fővárosának, Teheránnak egy részlete, jobbra fent repülőgép. A szalag felirattal: „TEHERAN”,

50+50 filléres címlet: A krími félsziget keretezett térképe Crimea felirattal és erős ponttal jelezve a harmadik találkozó színhelye, Yalta. Felette repülőgép. A szalag felirata: „YALTA”.

70+70 filléres címlet: Roosevelt „FDR” feliratú, fehér kötömb síremléke vidéki birtokán, a Hyde Parkban. Háttérben a lakóháza, felette repülőgép. A szalag felirata: „HYDE PARK”.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. Előzetes közlés nélkül kétféle alakzatban készült.

I. alakzat 210–230×180–200 mm-es négy oldalán vágott ívszéllel 25-ös ívekben, melyeken fent „IN MEMORIAM F.D. ROOSEVELT”, lent „F.D. ROOSEVELT EMLÉKÉRE” barna felirat helyezkedik el. Ezek a 25-ös ívek itthon nem kerültek közvetlen postai értékesítésre. A hazai gyűjtők csak ívszél nélkül, egyes sorokra feltépvé kapták a sorozatot.

*II. alakzat 118×96 mm-es 4 bélyegzet tartalmazó blokkokban, fehér színű, négy oldalán vágott széllel, fent „IN MEMORIAM F.D. ROOSEVELT”, lent „F.D. ROOSEVELT EMLÉKÉRE” felirattal két változatban. (A gyűjtők ezt az alakzatot — helytelenül — *kisíveknek* nevezik.)*

*a) a felső és alsó felirat, valamint a négy bélyegkép *rendes* (alap) állású (289. ábra).*

*b) A baloldali bélyegképek *fordított állásúak* a jobb oldalaikhoz viszonyítva, az alsó magyar nyelvű *felirat fordított állású* a felső angolnyelvű felirathoz viszonyítva (290. ábra).*

Ez a II. alakzat „a” és „b” változatával a 100 000-es példányszámban szerepel ugyan, de ezeket a posta kizárólag külföldön értékesítette. Ezeknek létezéséről a hazai gyűjtőknek tudomásuk sem volt, mivel a postahivatalok nem árusították, s a szervezett gyűjtők sem igényelhettk. Csak a későbbi évek során kereskedelmi behozatal és bélyegcsere útján kerültek a belföldi gyűjtők-höz.

Készült 0,09 mm vastag, fehér és szürkés „A” minőségű IX vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet IX, álló (A) és fekvő (B).

Vízjelállás I. alakzat A/1,2, II. alakzat B/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat I. alakzat (25-ös ív) 12 : 12 1/2 keretfogazat

II. alakzat (4-es blokk) 12 : 12 1/2 párkányos keretfogazat.

A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Mindkét alakzathól előforduló fogazatlan (□) példányok külföldi értékesítésre készített II. fázisnyomatok.

Elsőnapig bélyegzés.

289. ábra

290. ábra

1947. ROOSEVELT
blokkpár

Az Alapítványi Postáskórház javára 100%-os felárral, Roosevelt Franklin Delano, az Északamerikai Egyesült Államok elnökének emlékére készített, 4 általános forgalmú és 4 légi posta bélyeget magába foglaló jótékonyági blokkpár.

A bélyegképeket és a blokk díszítését Szücs Pál tervezte.

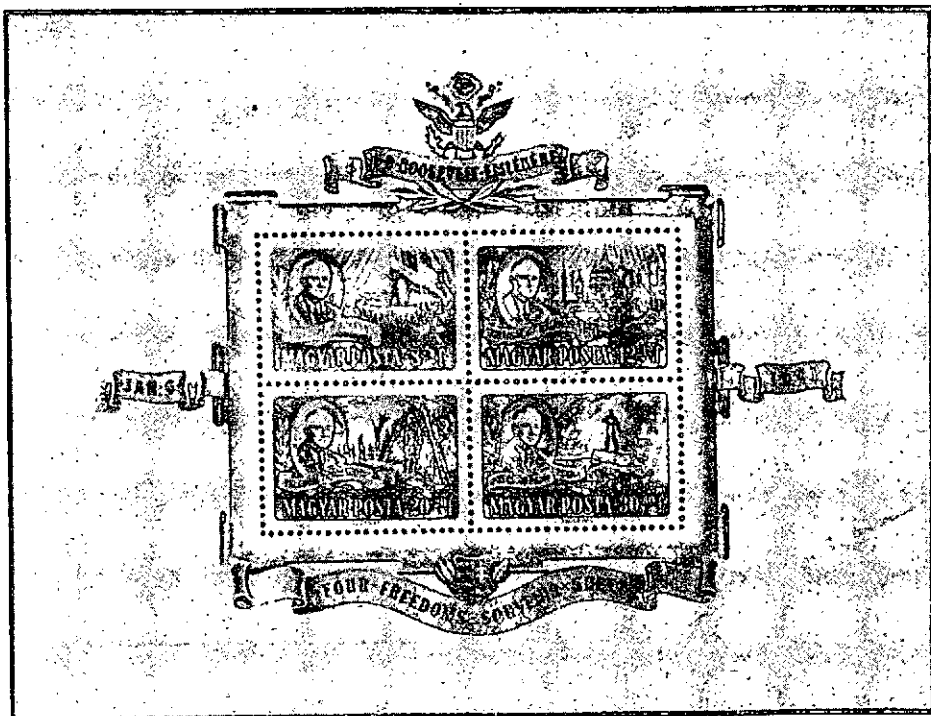
Forgalomba bocsátották a 241.100/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1947/35. sz.) 1947. július 21-én, s kivonták a forgalomból a 271.947/Bgi. rendelettel 1947. november 30-ával (P. R. T. 1947/58. sz.)

Példányszám 30 000 blokkpár.

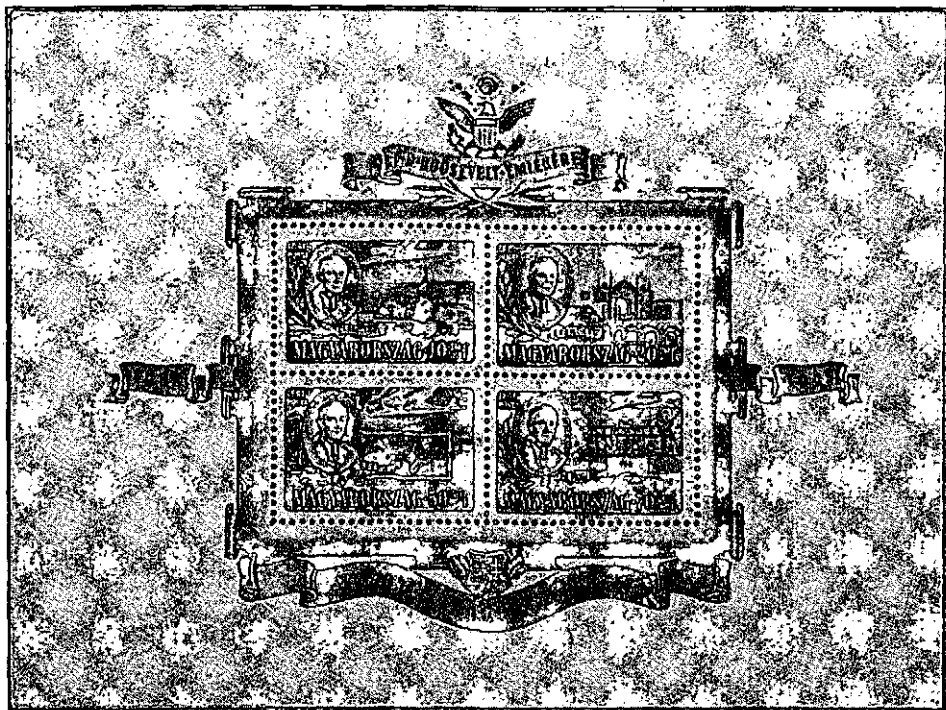
Árusították egy vásárlónak egy blokkpárt szolgáltatva ki a Budapest 4, 7 és 114, vidéken — ahol több volt — az 1 sz. postahivatalok és a korábban már felsorolt három megyeszékhelyi postamesteri hivatal 1947. július 31-ig igen kis mennyiségben. Javarást külföldön értékesítette a posta.

A sorozat értékei

1 db forgalmi blokk 8+8, 12+12, 20+20, 30+30 filléres címletekből azonos színben, mint a sorozat bélyegei, de kissé világosabb árnyalatban.

291a. ábra

291b. ábra

↑ 1 db légiposta blokk 10+10, 20+20, 50+50 és 70+70 filléres címletekből azonos, de kissé világosabb árnyalatú színben, mint a sorozat légiposta bélyegei.

A forgalmi blokk képe. A négyesblokkban elhelyezett változó címletű és fehér alapú bélyegképet halványsárga alapon körülvevő, barokk díszítésű barna keret övezi. Fent az amerikai, alul a magyar címer. Mind a négy oldalon szalag lebeg, feliratuk fent „F. D. ROOSEVELT EMLÉKÉRE”, lent „FOUR FREEDOMS SOUVENIR SHEET” balról „JAN. 6”, jobbról „1941” keltezés. A blokkban elhelyezett négy bélyeg képe azonos a forgalmi sorozatével.

A légiposta blokk képe azonos elrendezésű mint az előző blokk, de a keret színe zöldesszürke. Felirat az alsó szalagon „MEMORIAL SOUVENIR SHEET”, az oldalszalagon „1882—1945”. A négy bélyegkép azonos a légiposta sorozatával.

A blokkok fokvő téglalap alakúak, méretük 162×123 mm, a bélyegképek mérete 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű rászteres (rács) mélynyomással 4—4 blokkot tartalmazó nyomóhengerrel. A blokkok üres mezőin található vékony színes vonalkákat a nyomás közben a hengerre került kisebb karcok okozták.

4 bélyeget magába foglaló blokkokban került forgalomba.

Készült 0,09 mm vastag fehér és szürkés „A” minőségű, IX vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet IX, fekvő (B).

Vízjelállás B/1,2.

Ényvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12:12 1/2-es keretfogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan blokkok (□) külföldi értékesítésre készített II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzés.

1947. II. BÉKE

A posta a második világháborút lezáró, 1947. szeptember 15-ével életbe lépő, párizsi magyar békeszerződés alkalmából adta ki. A bélyeget már 1945-ben értékjelzés nélkül kinyomták s kiadását korábbra tervezték. A rohamos infláció miatt azonban erre nem kerülhetett sor. A kinyomott ívek felhasználására fent említett eseményt használták fel.

Alkalmi bélyeg egy címletben.

A bélyegképet Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 256.800/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1947/48. sz.) 1947. szeptember 22-én, s kivonták a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel 1949. december 31-ével. (P. R. T. 1949/54. sz.)

Példányszám 2 057 000 db fogazott bélyeg.

Árusították a postahivatalok, korlátlan mennyiségben.

292. ábra

60 fillér

vörös

A bélyegkép a fogazatig terjedő középarnyalatú mezőben sötét háttérből kiemelkedő, feltérdre creszkedett nőalak. Jobbjáról csőrében olajágot tartó békegalambot röptet, baljában stilizált búzakéve, felette stilizált sugaras napkorong. Alul fehér „MAGYARORSZÁG” felirat, felette sötét árnyalatú értékjelzés helyezkedik el.

A bélyegkép álló téglalap alakú, a fogazatig terjedő mérete 26×37 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben, a bélyegkép az 1. menetben egyszínű raszteres (rács) mélynyomással, az értékjelzés a 2. menetben 100-as szedésről magas- (könyv) nyomással készült.

A gyűjtői forgalomban felbukkanó értékjelzés nélküli példányok a nyomdából illegálisan kikerült darabok.

Elcsúszott értékjelzésű példányok előfordulnak. A fogazatok mentén mutató színes csíkok a raszteres mélynyomás sajátosságai.

100-as évben került forgalomba.

Készült 0,09 mm vastag, fehér „A” minőségű X vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. Vízre érzékeny, az áztatott példányok hátoldala rendszerint elszíneződik.

Vízjelállítás B/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12 1/2:12-es fésűs fogazat. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A postahivatalok felhívást kaptak, hogy csomagszállítóleveleken díjlerovásnál kiegészítésképpen elsősorban ezeket a bélyegeket használják fel.

Elsőnap bélyegzés.

1947. 30 ÉVES A SZOVJETUNIÓ

A posta az első szocialista állam, a Szovjetunió alapítása 30. évfordulójának emlékére a Magyar–Szovjet Művelődési Társaság javára 100%-os felárral 3 értékből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképet Konecni György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 266.700/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1947/54. sz.) 1947. október 29-én, s kivonták a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel 1949. december 31-ével. (P. R. T. 1949./54. sz.)

Példányszám 75 000 teljes sorozat, a 60+60 f címlet nagyobb mennyiségben készült.

Árusították a teljes sorozatokat — egy vásárlónak egy sorozatot szolgáltatva ki a vidéki kincstári — ahol több volt — az 1 sz. postahivatalok, továbbá a korábban már felsorolt három megyeszékhelyi postamesteri postahivatal 1947. október 29-től november 29-ig.

Budapesten kizárólag a Magyar Nemzeti Múzeumban, a „30 éves a Szovjetunió 1917—1947”, kiállítás színhelyén Budapest 72 postahivatal ellátásában működő alkalmi postahivatal árusította 1947. november 3-tól november 25-ig 1 forintos kiállítási belépőjegy szelvényére.

Az 1948. évben a teljes sorozatokat az MSZMP által rendezett kiállításokon az alább felsorolt alkalmi postahivatalok ismét árusították a különben ingyenes kiállítások 1 forintos jegye ellenében, kapható volt továbbá MSZMT emléklapra felragasztva a kiállítások színhelyén:

1. 1948. február 4—22-én	Budapest 72. alk. ph. (IV. Egyetem u. 6.)
2. 1948. február 15—22-én	Győr 1. alk. ph.
3. 1948. február 29.—március 7-én	Székesfehérvár 1. alk. ph.
4. 1948. február 29.—március 7-én	Szeged 1. alk. ph.
5. 1948. március 28—30-án	Pécs 1. alk. ph.
6. 1948. április 2—4-én	Kaposvár 1. alk. ph.
7. 1948. július 3—5-én	Debrecen 1. alk. ph.
8. 1948. július 31—augusztus 4-én	Szeged 1. alk. ph.
9. 1948. augusztus 8—15-én	Miskolc 1. alk. ph.
10. 1948. szeptember 15—október 3-án	Budapest 72. alk. ph. a Nemzeti Múzeumban a „Szovjet könyvkiállítás” alkalmával

11. 1948. szeptember 18—26-án
 12. 1948. október 17—24-én
 13. 1948. november 7—8-án

Békéscsaba 1. alk. ph.
 Csongrád 1. alk. ph.
 Törökszentmiklós alk. ph.

A 60 + 60 fillres címletet az ország valamennyi postahivatala, valamint ma-
 gán értékcikkárosok is árusították.

293. ábra

A sorozat értékei

40 + 40 fillér	olajzöld/vörösbarna
60 + 60 fillér	vörös/kékesszürke
1 + 1 forint	ibolya/szürkésfekete

A bélyegkép mindhárom címletnél azonos elrendezésű. Befelé világosodó mező alján fehér „MAGYAR POSTA” felirat, felette kétoldalt az érték- és felárjelzés. A keret mentén balról, letről kezdődően „30 ÉVES A FELSZABADÍTÓ SZOVJETUNIO” felirat helyezkedik el. A bélyeg közepén változó ábrák.

40 + 40 filleres címlet: Lenin szoborszerű arcképe.

60 + 60 filleres címlet: a Kisfaludi Strobl Zsigmond alkotta „Szabadság” emlékmű.

1 + 1 forintos címlet: Sztálin szoborszerű arcképe.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 21,5 × 32,5 mm.

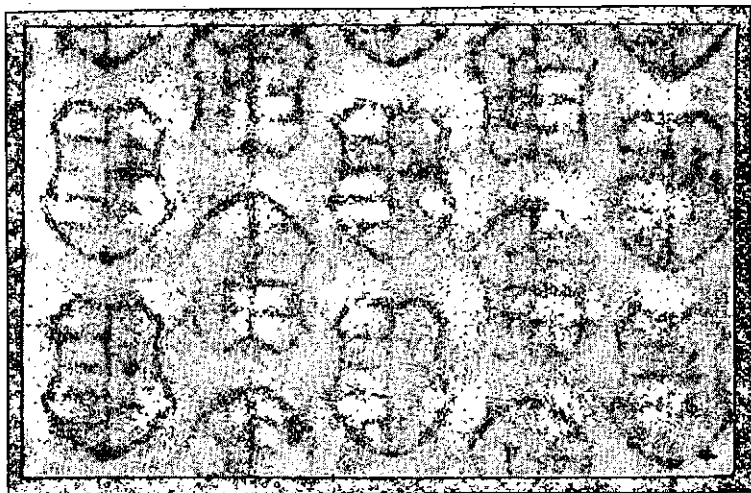
Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű rászeres (rács) mélynyomással 4 × 25-ös ívekben.

25-ös ívekben került forgalomba.

Készült 0,09—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér (szürkés), XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A bélyegek színe víz- és benzin-érzékeny.

Vízjel A posta ennél a kiadásnál alkalmazta először a XI. ún. „címer” vízjelet, melyet a 266.700/Bgi. rendelet a következőképpen határozott meg: „... stilizált köztársasági címer, mely úgy van elhelyezve, hogy egymással párhuzamos, de ellentétes irányú címersorozatok váltakoznak benne” (294. ábra).

A vízjel ábrát az Állami Nyomdában tervezték, s a vízjelnyomóhengert a Pénzjegynyomda készítette el s bocsátotta a Diósgyőri Papírgyár rendelkezésére. Úgy látszik azonban, hogy használat közben valami műszaki hiba keletkezett (sánta henger) vagy kellő kitámasztás híján a szita behorpadhatott, mert a jelen kiadásnál, de a későbbi kiadások során is gyakoriak az elmosódott

294. ábra

vízjelek, sőt kisebb mértékű *vízjelhiány* is előfordul. Ennek kihangsúlyozása azért fontos, mert szó sincs *vízjelnélküli papír alkalmazásáról*, amint a papírminőség gondos vizsgálatának elmulasztása folytán korábban feltételezték.

A *vízjelhelyzet* a XI. vízjelnél is a papír felvágásától függően álló (A) vagy fekvő (B) helyzetű lehet. E kiadásnál fekvő (B).

Vízjelállás B/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. Futott postai küldeményen a sorozat első és harmadik címlete ritka.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnap bélyegzés.

1947. TAKARÉKOSSÁG

A posta a takarékoság propagálása céljából, erre utaló feliratokkal ellátott alkalmi bélyegpárt adott ki.

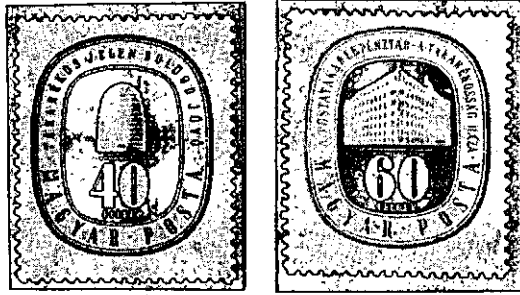
A bélyegképeket Szücs Pál tervezte.

Forgalomba bocsátották a 265.600/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1947/54. sz.) 1947. október 31-én, *kivonták* a forgalomból a 250.976/Bgi. rendelettel 1949. december 31-ével (P. R. T. 1949/54. sz.).

Árusították a postahivatalok és magán értékcikkárosok.

A sorozat értékei és példányszámuk

40 fillér	vörösibolya	2 365 800 db
60 fillér	karminyörös	2 555 000 db

295. ábra

A bélyegkép mindkét címletnél közös alaprajzú, fehér alapon színes, ovális szalag, fehér és színes vékony keretekkel övezve. A szalagon alul mindkét címletnél „MAGYAR POSTA”, felül változó szövegű felirattal. A szalagon belül, sötét alapon változó ábrák.

40 filléres címlet: Felül fonott méhkas, mint a takarékoság jelképe, fehér törtvonal alatt fehér értékjelzés. A szalagon felül „TAKARÉKOS JELEN – BOLDOG JÖVŐ” felirat.

60 filléres címlet: Felül a Postatakarékpénztár épülete, a fehér törtvonal alatt fehér értékjelzés. A szalagon felül „A POSTATAKARÉKPÉNZTÁR – A TAKARÉKOSÁG HÁZA” felirat.

A bélyegkép álló, ovális alakú, átmérői 25 és 30 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*, 100-as évben került forgalomba.

Készült 0,09–0,1 mm vastag „A” minőségű fehér és szürkés, IX vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A bélyegek fcszéke vízre érzékeny, ezért a papír áztatáskor gyakran elszíneződik.

A sorozat 40 filléres címlete XI vízjellel postai forgalomba nem került. A gyűjtői forgalomban felbukkanó példányok ismeretlen úton kerültek ki a nyomdából.

Vízjelhelyzet egyaránt előforduló álló (A) és fekvő (B) helyzetű.

Vízjelállás A/1,2 és B/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12 1/2:12 fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő *mérete* 30×35 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnap bélyegzés.

Megjegyzés. A sorozat bélyegeit sokan helytelenül – valószínűleg a 60 f címlet ábrája után – „postatakarék bélyegnek” nevezik. Ez az elnevezés azonban más fogalmat fed, a postatakarék bélyeg nem postabélyeg, s így bérmentesítésre nem használható.

A Magyar Filatelista Szervezetek Központi Tanácsa 1947. december 21-én Budapesten, Debrecenben, Esztergomban, Győrött, Miskolcon, Szegeden, Szolnokon és Szombathelyen bélyegkiállítással egybekötve rendezte meg XX. Bélyegnapot. A posta ezzel az eseménnyel kapcsolatban 1 címletben alkalmi bélyeget adott ki. Ez a kiadás *első bélyegnap* bélyegünk.

A bélyegképet Kádár György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 282.200/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1947/62. sz.) 1947. december 21-én, s kivonták a forgalomból 1949. október 31-ével 250.976/8. sz. rendelettel (P. R. T. 1949/54. sz.).

Példányszám 160 000 fogazott bélyeg (40 000 kisív). A kisívek egy részét a kiállítás, valamint a gyűjtőknek történt kiosztás során egyes bélyegekre feltépték.

Árusították kizárólag a felsorolt bélyegkiállítások színhelyén működő alkalmi postahivatalok *egyenként*, ívszéllel, a bélyegkiállítás 50 filléres belépőjegyének szelvényére 30 fillérért darabját.

Szervezett gyűjtők egyesületüknél előjegyzés útján két egész és egy fél kisívet (10 db bélyeg) kaptak, bélyegenként 30 fillér névérték, 50 fillér belépődíj ellenében.

296. ábra

30(+50) fillér

narancsbarna

A bélyegkép lekerekített sarkú, téglalap alakú színes mezőben háromfogatú XVI. századbeli postaszekér utasokkal, egyenes trombitát fújó postással, a bakon lovakat hajtó postakocsissal. A felső világos szalagon „BÉLYEGNAP 1947” az alsó szalagon „MAGYAR POSTA” felirat helyezkedik el középben Kossuth címerrel elválasztva.

A bélyegképet a Szépművészeti Múzeum metszet-tarában elhelyezett M. Weimann—Pozsony, XVIII. századból származó metszetének felhasználásával tervezték.

A bélyegkép lekerekített sarkú, fekvő téglalap alakú, mérete 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. 4×4-es kisívben.

Forgalomba került 4 bélyeget tartalmazó kisívben, mely fekvő téglalap alakú, négy oldalán vágott, mérete 98×78 mm. Az ívszél fehér, mindnégy oldalon 12 mm széles, feliratot nem tartalmaz.

Készült 0,1 mm vastag „A” minőségű fehér és szürkés, XI vizjelű kincstári bélyegnyomó papíron. Víz és benzin érzékeny.

Vizjel és vizjelhelyzet XI, álló (A).

Vizjelállítás A/1,2.

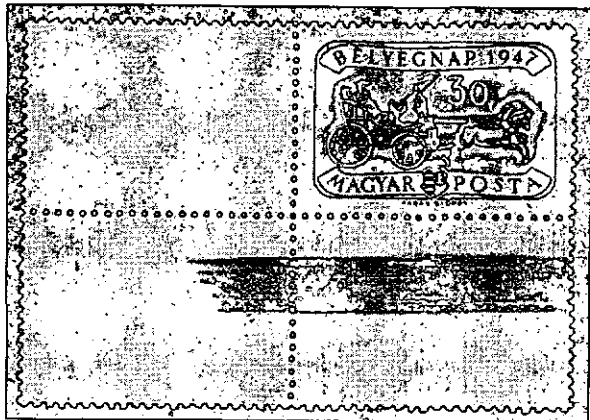
Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat. A kisív fogazata $11\frac{3}{4}:12\frac{1}{4}$ párkányos keretfogazat, mely négy sarkán a vízszintes, illetve a függőleges fogazatsort egy-egy foggal túlhaladja. A négy bélyegképet vízszintesen és függőlegesen elválasztó fogazatsor csak a szélső függőleges, illetve vízszintes fogazatsorig ér.

A bélyegkép fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnap bélyegzés. Carte Maximum.

297. ábra

A kiadásból készült színpróbák közül a vörösbarna színű, 4 bélyegképet tartalmazó 56-os (7×8) fogazott ívekben gyűjtői forgalomban is felbukkant fekvő (B) vízjellel (297. ábra).

1948. CENTENÁRIUM

Az 1848-as márciusi események indították el a magyar nép szabadságszeretét az egész világ előtt bizonyító 1848–49-es, Kossuth vezette szabadságharcot.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Miniszter a szabadságharc 100. évfordulójának méltó emlékezetére nyilvános *bélyegterv pályázatot* hirdetett 11 bélyegképre, melyek az 1848–49-es szabadságharc jelentős eseményeit, kiemelkedő alakjait ábrázolják. A díjnyertes kivitelezésre kerülő pályaművekre 27 000 forintot irányoztak elő. Az I. díj 10 000 forint, a II. díj 6000 forint, a III. díj 4000 forint volt, A kivitelezésre kerülő pályamű tervezőjét ezen felül külön 2000 forint kivitelezési díjjal jutalmazták volna. Ezenkívül sorozatonként 500 forintért — a pályázati hirdetmény szerint — a jobban sikerült pályaművekből a posta további tízet megvásárolt volna. Mindezek ellenére az 1948. január 31. határidővel lejárt pályázat *eredménytelen maradt*. Ezért a posta

a bélyegek tervezésével – a pályázatra meghívottakon kívüli – művészeket bízott meg. A még rendelkezésre álló idő rövidege miatt következett be az a gyűjtők által méltán kifogásolt eset, hogy erre az évfordulóra a magyar grafikusoktól várt művészi *bélyegsorozat elmaradt.*

A megbízott művészek tervei szerint készült el az általános forgalmú, 11 címletből álló emlékbélyeg sorozat.

Tervezték

a 8, 30, 40 és 60 filléres címletet Molnár László,

a 10 filléres címletet Köpeczi Bócz István,

a 12 és 20 filléres címletet Harsányi Vera és Székely Péter,

az 1, 2, 3 és 4 forintos címletet Végh Gusztáv.

Forgalomba bocsátották az 1, 2, 3 és 4 forintos címletet a 216.300/Bgi. (P. R. T. 1948/11. sz.), majd 8 és 30 filléres címletet a 217.400/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1948/12. sz.) 1948. március 15-én, míg a 10, 12, 20, 40 és 60 filléres címletet a bevezetésben ismertetett nehézségek miatt csak 1948. június 27-én a 248.400/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1948/31. sz.).

Forgalomból kivonták a 7.946/98 – 3/4. A sz. rendelettel 1951. január 31-ével. (P. R. T. 1950/69. sz.).

298. ábra

Árusították a postahivatalok és magán értékcikkárusok. Az idő rövidege miatt eredetileg március 15-re csak a forintos címletek forgalomba bocsátását tervezték. A bélyegeket készítő Állami Nyomda erőfeszítésének köszönhető, hogy az alacsony 8 és 30 f címletek is megjelenhettek ebben az időpontban.

Az 1948. július 27-től érvényes kiegészítő címletek árusítását Siófok postahivatal a MSzMT „Balatoni kultúrnapja” alkalmával már 1948. július 25-én szabályellenesen megkezdte.

A sorozat értékei és példányszámuk

8 fillér	vörös	35 166 000 db
10 fillér	ultramarin	19 589 200 db
12 fillér	sötétbarna	7 203 000 db
20 fillér	zöld	37 553 600 db
30 fillér	sárgásbarna	33 255 800 db
40 fillér	barnásibolya	55 767 000 db
60 fillér	karminvörös	75 199 000 db
1 forint	kék	17 424 000 db
2 forint	vörösbarna	7 184 000 db
3 forint	sárgászöld	4 848 000 db
4 forint	vörös	4 077 000 db

A bélyegképek ábrái

8 filléres címlet: Szalaggal, közepén babér és cser lombokkal övezett Kossuth címerrel díszített 1848-as hadilobogó. Az alsó bal sarokban Buda címere. Fehér értékjelzés és 1848–1948. évszámok.

10 filléres címlet: A Landerer és Heckenast-féle sajtógép, mely az 1848. március 15-én nyomott és szerte repkedő nyomtatványokat, a 12 pontot és a Nemzeti dalt ontja magából. Fehér színű „SZABAD SAJTÓ” felirat, „1848–1948” évszámok és értékjelzés.

12 filléres címlet: Sötét börtönablak kitörött rácsán kirepülő fehér rabmadár. Alatta lebegő papírszalagon „Táncsics felirat és lúdtoll, „1848–1948” évszámok és értékjelzés.

20 filléres címlet: Vízszintesen fekvő kard markolatán „BEM” név, rajta fehér katonai kürt, felette 1848-as fehér tollas, bojtos csákó „1848–1948” évszámok és értékjelzés.

30 filléres címlet: Babérággal díszített nyolckrét hajtogatásból kisímított papírlap a Nemzeti dal kezdő sorával „Talpra magyar, hí a haza!” Fehér „1848–1948” évszámok és értékjelzés.

40 filléres címlet: Azonos a 8 filléressel, de az 1848–1948 évszám alatt „KOSSUTH” felirat.

60 filléres címlet: Azonos a 30 filléressel, de a papírlap jobb alsó széle alatt „Petőfi” felirat.

1, 2, 3 és 4 forintos címletek: Babérágra helyezett Kossuth címer, fent „1848” lent „1948” fehér színű évszám, a jobb felső sarokban színes értékjelzés.

Valamennyi címleten lent, a kerettel párhuzamosan sötét színű „MAGYAR POSTA” felirat helyezkedik el.

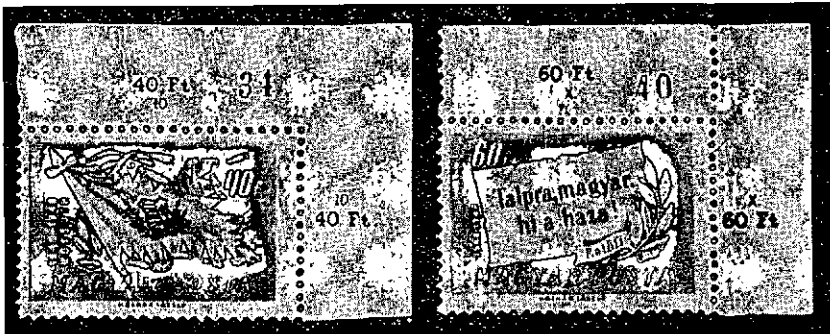
A filléres címletek fekvő, a forintosok álló téglalap alakúak. A bélyegképek mérete 33×22, illetve 22×33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában, egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

Nagy példányszámuk miatt a címleteket többször is nyomták, ezért *színárnyalati eltérések* előfordulnak főként a 8 és 20 filléres, valamint a 4 forintos címletből. Huzamosabb áztatásnál színüket *vesztik*.

Ívszél jelzések

A posta 1949. március 7-én kelt 7.918—212.298/8. sz. rendeletével (P. R. T. 1949/16. sz.) a postai értékcikkek kezelésének megkönnyítése céljából a 40 és 60 filléres címletű bélyegeket *kísérletként* tömböként 1-től 100-ig terjedő lapszámozással, az egyes „bélyeglapokat” bélyegsőr *árazással és sorérték* kiírással készítette el a nyomdával (299. ábra). Ez a kísérlet azonban nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, ezért a posta készítésüket az év végén az I. ad 251.442/8. sz. rendclettel (P. R. T. 1949/67. sz.) anyagtakarékosági okokra hivatkozva megszüntette.

299. ábra

300. ábra

Nyomási különlegességek

A sorozat 60 filléres címletéből igen érdekes és *ritka tévnyomat* látott napvilágot, melyről a korabeli szaksajtó, a Munkás Bélyeggyűjtő 1949. január 1-i száma az alábbiak szerint adott hírt:

„A magyar különlegességek körébe új, érdekes változat került. Kezünkbe került egy 60 filléres centenáris bélyeg melynek hátlapján, a gumírozás alatt az eredeti nyomás ugyancsak szerepel. Állítólag egy vidéki postahivatalban egy teljes ívből 94 darabot már kiárusítottak, amikor észrevették a különlegességet és beszüntették annak árusítását. *A mélynyomásos eljárással készített bélyegnél ilyen tévnyomat még nem fordult elő.* Rejtély, hogy az egyszer már nyomási eljárásan keresztülment ív hogyan kerülhetett újra a gépbe. Minthogy a gumírozás a nyomás után következik, a másodszor nyomott bélyegkép fölé került a gumírozás. Ennél a műveletnél is érthetetlenül keresztül csúszott az ív. Amennyiben valóban egy ívnél történt a véletlen elnézéseknek ez a sorozata, úgy a magyar különlegességek sorában ritka újdonság bukkant fel.”

Ugyanezen lap 1949. februári számában közli Schiller Dénes, neves filatelista és szakíró levelét e tévnyomattal kapcsolatban. A levélből az alábbi észrevételeket szószerint idézzük: „Nb. lapjuk f. évi januári számának 5. oldalán ismertetett kétoldali nyomású 60 filléres centenáris bélyegkülönlegesség hitelességének megállapításához nem lenne érdektelen megtudni, hogy – amint mesélik – tényleg Bicske volt-e az az állítólagos postahivatal, ahol „egy teljes ívből 94 darabot már kiárusítottak, amikor észrevették a különlegességet és beszüntették árusítását.”

Az efafta nyomási kísérletek, vagy nyomási próbák csak azáltal lesznek bélyegkülönlegességek, ha legitim úton – tehát valamelyik postai elárúsítóhelyen át – bélyegként kerültek forgalomba, ezért fontos megállapítani, hogy melyik postahivatal árulta ezeket jóhiszeműen bélyeg gyanánt . . . Kívánatos lenne, ha a posta és a nyomda közösen lefolytatandó vizsgálatának eredményéről a gyűjtőket értesítené.”

Erre a levélre az illetékesek válasza nem sokáig váratott magára, mely az 1949. májusi számban jelent meg, mint a Közlekedésügyi Minisztérium IV. főosztályának alábbi szövegű átirata. Idézzük: „B. lapjuk folyó évi 2. számában közzétett „Levél a szerkesztőséghez” című cikkkel kapcsolatban a következőket hozom a t. Szerkesztőség szíves tudomására. A cikkek alapján¹⁵ . . . a 60 filléres kétoldali nyomással kikerült centenáris bélyeg ügyet . . . megvizsgáltattam.

A budapesti postaigazgatóság által folytatott vizsgálat nem igazolta be azt, hogy a 60 filléres tévnyomás Bicskén, Tápióbicskén, vagy Becskén került volna forgalomba. Nem sikerült tehát megállapítani azt, hogy a tévnyomás valóban postahivatal útján került volna forgalomba.

E bélyegre . . . vonatkozóan az Állami Nyomda megállapításait szószerint közlöm.

„A kétoldali nyomással ellátott 60 filléres centenáris bélyeg úgy készült, hogy nyomás közben a nyomóhenger karcot kapott. A karc kijavítása után kipróbálásra az első nyomatnak – papírtakarékossági szempontból – a karcos (selejt) lap lett felhasználva, mely véletlen folytán a jó nyomathoz került és mint jó nyomatú bélyeg került elnyvezésre és perforálásra. Munka közben a kétoldali nyomást nem vették észre és így került ki forgalomba.* A hiba elkerülése végett az intézkedés megtörtént.”

15 Az átirat a Roosvelt blokkokkal (lemezkarok) is foglalkozik. Ennek közlését, mint nem a tárgyhoz tartozót, mellőzzük.

* A kiemelés a szerzőtől.

A tévnyomattal kapcsolatos hivatalos vizsgálat tisztázta annak *keletkezését*, tehát a nyomda ennek létezéséről tudott. Megállapításuk szerint is az ív elnézés folytán forgalomba kerülhetett. *Tévnyomatok*, melyek főként fázis lemaradásból adódtak, *azóta is* több ízben elkerülve a gondos ellenőrzés figyelmét *postai forgalomba kerültek* (l. a későbbi kiadások tárgyalásánál).

A budapesti postaigazgatóság vizsgálata — feltehetően a bemutatott példány hiányos bélyegzéséből következtetve — Bicskén, Tápióbicskén vagy Becskén nem is vezethetett eredményre, mivel *eddig* leginkább hitelt érdemlő megállapításunk szerint a kétoldalán nyomott 60 filléres centenáris bélyeg teljes íve *Győrött került forgalomba*. A postahivatal számát megállapítani nem tudtuk, valamint azt sem, hogy hány példány került a közönség részére eladásra, míg a tévnyomatot a postahivatalnál felfedezték. Egy azonban bizonyos, hogy a győri bélyeggyűjtők ebből a tévnyomatból számos példányt vásároltak a *helybeli postásoktól* (300. ábra).

Egyébként ez eset óta több hátoldali nyomattal ellátott bélyeg is — teljes vagy részleges ív- és gépszínátnyomat postai forgalomba került. Ezeket a hátoldali nyomatú példányokat a közönség nem fedezte fel és levelezésére ragasztotta. Létezéséről a gyűjtők csak leáztatásuk után szereztek tudomást.

A kiadás egyéb nyomási különlegességei között idegen papírdarabka okozta *részleges bélyegképhiány* (2 forintos címlet), valamint számos címletből a papír gyűrődése folytán keletkezett *ránccok* is előfordulnak.

100-as ívben került forgalomba.

Készült 0,09–0,1 mm vastag, „A”, „B” és „C” minőségű fehér és szürkés,

XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjelhelyzet álló (A): 8–60 f, fekvő (B): 1–4 Ft.

Vízjelállás A/1,2: 8–60 f, B/1,2: 1–4 Ft.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12:12 1/2-es fésűs fogazat a 8–60 f, 12 1/2:12-es fésűs fogazat az 1–4 Ft.

A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37 × 26, illetve 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

300a. ábra

Egyik oldalukon fogazatlan példányok is ismertek. A 8 filléres címlet *alul*, a 60 filléres *alul* vagy *felül*, az 1 forintos címlet pedig jobb oldalán fogazatlanul, melyekből a 8 filléres és 1 forintos értékeket be is mutatjuk a 300 a. ábrán.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnap bélyegzés.

Megjegyzés. A sorozatba tartozó 2 forintos és 8 filléres címlet perforálással felcsozva, felül „Meghatalmazás” alul „Érvényes”, „1950” illetve „1952” és „3 Ft” felülnyomattal ellátva a budapesti postahivatalok részéről a postai küldemények átvételére jogosító „meghatalmazások” díjlerovásának igazolására szolgált.

1948. FELTALÁLÓK — FELFEDEZŐK

A Lánchíd ujjáépítési alap javára ugyanakkor kiadott I. Lánchíd blokkhoz kapcsolódó, 10 címletből álló légiposta emlékbélyeg sorozat.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 230.000/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1948/20. sz.) 1948. május 15-én, s kivonták a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel (P. R. T. 1949/54. sz.) 1949. október 31-ével.

Példányszám 200 000 fogazott sorozat. A 1–12 filléres címletekből nagyobb mennyiség készült.

Árusították csak teljes sorozatban az I. Lánchíd blokkal együtt, egy vásárlónak 1 sorozatot és 1 blokkot szolgáltatva ki a Budapest 4, 7 és 114 sz. vidéken — ahol több volt — az 1 sz. postahivatalok és a korábban már felsorolt megyeszékhelyi postamesteri hivatal.

301a. ábra

301b. ábra

A sorozat értékei

1 fillér	narancsvörös
2 fillér	vörösibolya
4 fillér	kék
5 fillér	narancsbarna
6 fillér	zöld
8 fillér	ibolya
10 fillér	barna
12 fillér	kékeszöld
30 fillér	sötétkarmin
40 fillér	kékeszürke

A bélyegképek. Azonos elrendezésű, keret nélküli színes mezőben, fent a bal sarokban „LÉGIPOSTA” felirat, felette repülőgép, alatta értékjelzés helyezkedik el. Jobb oldalon „MAGYARORSZÁG” felirat foglal helyet. Változó, babérággal díszített arcképek, az ábrázolt személy vezetékneve, születési és elhalálozási évszámokkal, a háttérben változó ábrákkal.

1 filléres címlet: A német Gutenberg János, a könyvnyomtatás feltalálójának arcképe, háttérben könyvnyomtató sajtó, e mögött modern nyomdagép.

2 filléres címlet: Az olasz (genovai) Columbus Kristóf, Amerika felfedezőjének arcképe, háttérben vezérhajója a Santa Maria.

4 filléres címlet: Az amerikai Fulton Róbert, a gőzhajó feltalálójának arcképe, háttérben az első gőzhajó, mögötte a modern Queen Mary, óceánjáró.

5 filléres címlet: Az angol Stephenson György, a lokomotív feltalálójának arcképe, háttérben az első, mögötte egy modern gőzmozdony.

6 filléres címlet: A magyar származású Schwarz Dávid a merévrendszerű, fémburkolatú léghajó feltalálójának és a német gróf Zeppelin Ferdinánd, a fémvázú, vászonnal burkolt, kormányozható léghajó-feltalálójának arcképe. A háttérben elől egy korszerű óriás Zeppelin, mögötte az első merevített vázú, kormányozható léghajó.

8 filléres címlet: Az amerikai Edison Alva Tamás arcképe. Számos korszakalkotó találmány került ki műhelyéből. A háttérben egy filmvetítógép a Zeppelin léghajónak a New-York-i Szabadság szobor feletti repülését vetíti.

10 filléres címlet: A francia Blériot Lajos aviatikus arcképe, aki 1909. július 25-én Calais és Dover között 23 perc alatt átrepülte az ott 33 km széles La Manche csatornát. A háttérben elől modern négymotoros repülőgép, hátul Blériot monoplánja, alul repülő sas.

12 filléres címlet: A norvég Amundsen Roald sarkkutató arcképe. Az eltűnt Nobile expedíció keresése közben az Északi sark áldozata lett. Háttérben a jéghegyek közé ékelődött korabeli sarkkutató hajót az egyik jéghegyről jegesmedve nézi.

30 filléres címlet: A magyar Kandó Kálmán gépészmérnök — a nagyfeszültségű váltóáram alkalmazása villamosvontatásra — feltalálójának arcképe. Háttérben az első közúti villamos, mögötte egy korabeli Kandó-féle villanymozdony.

40 filléres címlet: Az orosz Popov Alekszander Stefanovics rádiótechnikus az antenna feltalálójának arcképe. Háttérben a felhők között úszó földgömböt torony és árbócantenna hidalja át. Elöl korabeli szikratávíró készülék és kapcsolási terv.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, keret nélküli, a fogazatig terjedő méretük 37×26 mm.

Nyomták az Állami Nyomsában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. A fogazat mentén mutatkozó színes csíkok a raszteres mélynyomás sajátosságai.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,09—0,1 mm vastag „A” minőségű fehér (szürkés), XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. Vízjelnélküli példányok előfordulnak, melyekre vonatkozó ismeretek azonosak a XI vízjelnél elmondottakkal.

Vízjelállítás A/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12 : 12 $\frac{1}{2}$ -es fésűs fogazat. Fogazatlan példányok (\square) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat címleteivel bérmentesített postai küldemények ritkák.

Elsőnapig bélyegzés.

1948. LÁNCID BLOKK (I)

A második világháborúban lerombolt Lánchíd újjáépítéséhez a magyar bélyeggyűjtők is jelentős anyagi áldozattal járultak hozzá. A posta a budapesti Lánchíd újjáépítési alapja javára 18 forint (90%) felárral 2 forintos névértékben légiposta emlékblokkot adott ki.

A bélyegképet és a blokk diszítését Köpeczi Bócz István tervezte.

Forgalomba bocsátották a 230. 000/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1948/30. sz.) 1948. május 15-én, s kivonták a postai forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel (P. R. T. 1949/54. sz.) 1949. október 31-ével.

Példányszám 25 000 fogazott blokk.

Árusították kizárólag a „Feltalálók—Felfedezők” sorozattal együtt az ott közöltek szerint 1948. május 31-ig igen korlátozott mennyiségben.

302. ábra

✈ 2+18 forint vörös/szürke

A bélyegkép a Lánchidat a budai oldalról alsó harántnézetben ábrázolja. Felette repülőgép száll. Fent színes „LÉGIPOSTA”, lent „MAGYARORSZÁG” felirat, jobboldalon érték- és felárjelzés helyezkedik el.

A blokk díszítése fehér alapon szürkés színben a Lánchíd roncsának elmosódó vonalai, jobbra fent lehajló „LÁNYCHIDÉRT” felirat, alatta mérőón. Alul kalapáccsal és körzővel rögzített, babérággal díszített tervrajz tekercs.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 33 × 22 mm.

A blokk négy oldalán vágott, fekvő téglalap alakú, mérete 75 × 65 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű rászteres (rács) mélynyomással. 4 blokkot tartalmazó ívekben.

Forgalomba került egy bélyegképet tartalmazó blokk formájában.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér vagy szürke, XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A vízjel nélküli vagy gyengén vízjeles példányokra vonatkozó ismeretek azonosak a XI vízjelnél elmondottakkal.

Vízjelállítás A/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12 : 12 ½-es keretfogazat. A blokkban elhelyezett bélyeg mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) csekély mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés Kis példányszáma miatt gyűjtői célokra felvásárolták, s ezért bérmentesítésre nem használták. Postán futtatott példányok ajánlott levélen néha előfordulnak.

Elsőnap bélyegzés.

Báró Eötvös Loránd, a világhírű magyar fizikus születésének 100. évfordulójára a posta emlékbélyeget adott ki.

A bélyegképet Köpeczi Bócz István tervezte.

Forgalomba bocsátották a 248.600/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1948/31. sz.) 1948. július 27-én, s *kivonták* a forgalomból 1949. december 31-ével a 250.976/8 sz. rendelettel (P.R.T. 1949/54. sz.).

Példányszám 1 095 200 fogazott bélyeg.

Árusították a postahivatalok és magán-értékcikkárusok.

303. ábra

60 fillér vörös

A bélyegkép szelvében domborított, hosszában homorított középárnyalatú mező sötétebb középészén Eötvös Loránd arc képe. Bal oldalon torziós ingája, mely a geológiai kutatások nélkülözhetetlen műszere napjainkban is. Jobb oldalon értékjelzés, fent fehér „Eötvös Loránd 1848—1919”, lent „MAGYAR POSTA” felirat foglal helyet.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 33 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. A bélyeg színe vízre és benzinre érzékeny.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,09—0,1 mm vastag, fehér „A” de főként „C” minőségű szürkés XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A vízjellel kapcsolatos ismeretek azonosak a XI vízjellel korábban elmondottakkal.

Vízjel és vízjelállítás XI, álló (A).

Vízjelállítás A/1,2.

Ényvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegkép fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) igen kis mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzés.

1948. ÍRÓK—KÖLTŐK

A Lánchíd ujjáépítési alapja javára kibocsátott II. Lánchíd blokkhoz kapcsolódó, 10 címlethől álló légiposta emlékbélyeg sorozat.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

304. ábra

A sorozat értékei

✚ 1 fillér	kék
2 fillér	karminvörös
4 fillér	sárgászöld
5 fillér	vörösibolya
6 fillér	zöldeskék
8 fillér	barna
10 fillér	narancsvörös
12 fillér	ibolya
30 fillér	narancsbarna
40 fillér	feketésbarna

Forgalomba bocsátották a 262.800/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1948/44. sz.) 1948. október 16-án, s kivonták a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/54. sz.) 1949. október 31-ével.

Példányszám 264 000 fogazott sorozat. Az 1—12 filléres címletekből nagyobb mennyiség készült.

Árusították azonos módon, mint az I. Lánchíd blokkot és „Feltalálók — Felfedezők” sorozatot.

A bélyegek ábrái azonos elrendezésűek. Keretnélküli színes mezőben a bal alsó sarokban „LÉGI POSTA” felirat, felette repülőgép és értékjelzés helyezkedik el. Jobboldalon az ábrázolt személy arcása alul babérrággal, nyitott könyvvel és lúdtollal vagy lanttal és álarccal díszítve, mellette ívalakban születési évszám — név — halálozási évszám, baloldalon műveikből vett egy-egy jelenet látható. Alul „MAGYARORSZÁG” felirat.

1 filléres címlet: William Shakespeare angol költő és drámaíró arcképe, valamint a „Rómeó és Júlia” erkélyjelenete.

2 filléres címlet: François Marie Arouet Voltaire francia író, a felvilágosodás szellemi vezérének arcképe, valamint jelenet a Bastille ostromából.

4 filléres címlet: Johann Wolfgang von Goethe, német költő és író, a világirodalom egyik legnagyobb szellemének arcképe, valamint jelenet a „Faust” c. művéből.

5 filléres címlet: George Noël Gordon — lord Byron, angol költő és szabadságharcos arcképe, valamint jelenet a görög szabadságharcból, ahol életét vesztette.

6 filléres címlet: Victor Marie Hugo, francia író arcképe, valamint jelenet a „Párizsi Notre Dame”-ből.

8 filléres címlet: Edgar Allan Poe, amerikai költő és író arcképe, valamint a háttérben Pallas Athene fehér szobra előtt dolgozó költő előtt lebeg a „Holló”.

10 filléres címlet: Petőfi Sándor arcképe, előtte a griff-madáron lovagló „János vitéz”.

12 filléres címlet: S.L. Clemens — Marc Twain amerikai humorista arcképe, valamint jelenet a „Koldus és királyfi” c. regényéből.

30 filléres címlet: Nikolajevics Lev Tolsztoj gróf, orosz író arcképe, valamint jelenet a „Háború és Béke” c. művéből.

40 filléres címlet: Makszim Gorkij — Alekszejev Makszimovics Pjoskov, orosz forradalmár és író arcképe, valamint forradalmi jelenet.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, keret nélküli, a fogazatig terjedő méretük 37 × 26 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. A fogazatok mentén mutatkozó színes vonalak a *raszteres mélynyomás* sajátos sárga.

100-as évben került forgalomba.

Készült 0,09—0,12 mm vastag, „A” minőségű fehér (szürkés), *XI vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron. A vízjellel kapcsolatos ismeretek azonosak a korábban elmondottakkal.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, álló (A).

Vízjelállás A/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat címleteivel bérmentesített postai küldemények ritkák.

Elsőnapos bélyegzés.

1948. LÁNCHÍD BLOKK (II.)

A budapesti Lánchíd újjáépítési alapja javára 18 forint (600%) felárral 3 forintos névértékben kibocsátott II. légiposta emlékblokk. A magyar bélyeggyűjtők ezzel újabb, közel fél millió forinttal járultak hozzá a Lánchíd újjáépítéséhez.

A bélyegképet és a blokk díszítését Köpeczi Bócz István tervezte.

Forgalomba bocsátották a 262.700/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1948/44. sz.) 1948. október 16-án, s kivonták a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1948/54. sz.) 1949. október 31-ével.

Példányszám 25 000 fogazott blokk.

Árusították kizárólag az „Írók—Költők” sorozattal együtt az ott közölték szerint 1948. október 31-ig igen korlátozott mennyiségben.

305. ábra

3 + 18 forint

zöldeskék/sárgásolaj

A bélyegkép a Lánchidat ábrázolja ezúttal a pesti oldalról harántnézetben. A jobb felső sarokban „LÉGI POSTA” felirat, alatta érték- és felárjelzés helyezkedik el. Alul „MAGYARORSZÁG” felirat foglal helyet.

A blokk díszítése: fehér alapon sárgásolaj színben a pesti hídfő déli oroslánszobra, a hídlánc ívdarabja és kő Kossuth címer 1948-as zászlóval. Jobbra fent kétmotoros repülőgép, a bal felső sarokban ívelten elhelyezett „A LÁNC-HÍDÉRT” felirat kapott helyet.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 33 × 22 mm.

A blokk négy oldalán vágott, fekvő téglalap alakú, mérete 75 × 65 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással 4 blokkot tartalmazó ívekben.

Forgalomba került egy bélyegképet tartalmazó blokk formájában.

Készült 0,08—0,1 mm vastag „A” minőségű fehér vagy szürkés, XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A vízjellel kapcsolatos ismeretek azonosak az I. kiadásnál elmondottakkal.

Vízjelállítás A/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12 : 12 1/2-es keretfogazat. A bélyegkép fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) igen csekély mennyiségben forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. Mint az I. kiadásnál elmondottak

Elsőnapig bélyegzés.

1948. SZAKSZERVEZET (II.)

306. ábra

60 fillér

vörös

A Szakszervezeti Tanács 50 éves fennállásának, valamint a Budapesten 1948. október 17—20-án az Országházban tartott XVII. Szakszervezeti Kongresszus alkalmából a posta egy címletből álló bélyeget adott ki.

A bélyegképet Czigliényi Ádám tervezte.

Forgalomba bocsátották a 267.100/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1948/44. sz.) 1948. október 17-én, s kivonták a forgalomból 250.976/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/54. sz.) 1949. december 31-ével.

Példányszám 2 812 500 fogazott bélyeg (100-as ívben) és 25 000 db 4-es kisív.

Arusították a postahivatalok és magán értékcikkárosok 100-as ívekből korlátozás nélkül; a 4-es kisívet a postahivatalok és a kongresszus színhelyén működő alkalmi postahivatal korlátozott mennyiségben.

A bélyeg ábrája keret nélküli világos mezőben háromtagú — munkás, paraszt és értelmiségi — csoport, melyet alul „Budapest 1948. okt. 17—20” feliratú szalaggal díszített stilizált búzakaralász és babérlomb övez. Alul „MA-

GYAR POSTA”, felette értékjelzés, s a jobb felső sarokban derékszögben hajló „XVII. SZAKSZERVEZETI KONGRESSZUS” felirat helyezkedik el. A bal felső sarokban „50 ÉVES A SZAKSZERVEZETI TANÁCS” szöveggel övezett jelvény foglal helyet.

A bélyegkép álló téglalap alakú, a fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két alakzatban: I. 2 × 100-as és II. 4 × 4-es kisívben egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

100-as ívben és 4-es kisívben került forgalomba.

A kisív álló téglalap alakú, négy oldalán vágott, mérete 78 × 98 mm. Az ívszél minden oldalon 12 mm széles, feliratot nem tartalmaz.

Készült 0,1–0,12 mm vastag „B” minőségű szürkés, XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, fekvő (B).

Vízjelállás mindkét alakzatban B/1,2.

Enyvezés sárgás vagy fehér.

Fogazat A 100-as ív fogazata 12 1/2 : 12-es fésűs; a 4-es kisív fogazata 12 1/2 : 12-es párkányos keretfogazat. Ez utóbbinak fogazata úgy helyezkedik el, hogy a négy bélyeg szétválasztó vízszintes és függőleges fogazatsorok 1–1 foggal túlhaladják a rájuk merőleges függőleges illetve vízszintes fogazatsort. Fogazatlan bélyegek és kisívek kereskedelmi forgalomba hozott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A 4-es kisívvel bérmentesített postai küldemények igen ritkák.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1948. BÉLYEGNAP

307. ábra

30 fillér (+ 1 forint) zöldeskék

A „Mafkt” Budapesten a Bélyegotthonban 1948. október 16–19-én rendezte az V. Országos Magyar Bélyegkiállítást. Ennek keretében tartották meg 1948. október 17-én a XXI. *Bélyegnapot*. A posta ezzel a filatelista eseménnyel kapcsolatban 1 címletben alkalmi bélyegot adott ki.

A *bélyegképet* Czigliényi Ádám tervezte.

Forgalomba bocsátották a 267.200/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1948/44. sz.) 1948. október 17-én, s kivonták a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/54. sz.) 1949. október 31-ével.

Példányszám 175 000 fogazott bélyeg (43 750 kisív).

A kisívek egy részét a kiállítás, majd a gyűjtőknek történt kiosztás során egyes bélyegekre tépték fel.

Árusították kizárólag a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal 1948. október 17—19-én ívszegéllyel egyenként a bélyegkiállítás 1 forintos belépőjegyének szelvényére.

A bélyegkép keret nélküli világos alapon „BÉLYEGNAP 1948” feliratú szalaggal övezett, felhők között lebegő földgömböt ábrázol. Felső részén levelet vivő fehér galamb; alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, felette jobbról értékjelzés, balról az 1948-as centenáris év jelvénye foglal helyet.

A bélyegkép álló téglalap alakú, a fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában 4 db kisívet tartalmazó nyomdai ívekben egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

4 bélyegyet tartalmazó kisívben került forgalomba, mely álló téglalap alakú s négy oldalán vágott, mérete 78 × 98 mm. A fehér ívszél mind a négy oldalon 12 mm széles, feliratot nem tartalmaz.

Készült 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér és szürkés, XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, fekvő (B).

Vízjelállítás B/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12½:12-es párkányos keretfogazás, azonos kivitelben, mint az 1948. Szakszervezett (II.) kisív. Fogazatlan példányok (□) kis mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A 4-es kisív futott levélen ritka.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés.

Elsőnapos boríték és carte maximum.

1949. NÓNAP

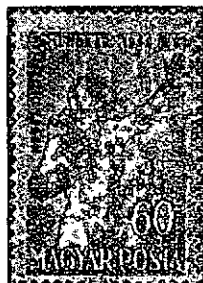
A Nemzetközi Nónap alkalmából a posta a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége céljait szolgáló 100%-os felárral 1 címletben alkalmi bélyeget hozott forgalomba.

A bélyegképet Tedesco Anna tervezte.

Forgalomba hozták a 7905—211.200/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/15. sz.) 1949. március 8-án, s kivonták a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/54. sz.) 1949. december 31-ével.

Példányszám 151 100 db fogazott bélyeg.

Árusította az összes, vidéken — ahol több volt — az 1 sz. forgalmi postahivatal, továbbá a korábban már felsorolt három megyeszékhelyi postamesteri hivatal egy vevőnek 1—4 példányt szolgáltatva ki.

308. ábra

60+60 fillér vörösibolya

A bélyegkép szántóföldön álló, jobb kezében sarlót és kalapácsot tartó, bal kezével integető mezőgazdasági munkásnőlynt ábrázol. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, felette érték- és felárjelzés. A bélyeg bal felső szélével párhuzamosan haladó színes „M. N. D. SZ. NEMZETKÖZI NŐNAP 1949. III. 8.” felirat olvasható.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 22 × 33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. 100-as ívben került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér. XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, fekvő (B).

Vízjelállás B/1,2.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12½:12-es fésűs fogazat. A bélyegek nagy része a gyenge minőségű papír miatt gyengén fogazott.

A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés.

Megjegyzés. A kiadás egy részét 1952-ben felülnyomták (MABÉOSZ).

1949. TANÁCSKÖZTÁRSASÁG (I.)

A posta a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 30. évfordulójára 2 címletből álló emlékbélyeg sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Szücs Pál tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7905—213.500/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/17. sz.) 1949. március 19-én, s kivonták a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel 1949. december 31-ével (P.R.T. 1949/54. sz.).

Árusították Budapesten a Magyar Munkásmozgalmi Intézet által a Magyar Nemzeti Múzeumban rendezett emlékkiállítás alkalmi postahivatala 1949. március 19-től, vidéken az összes forgalmi, továbbá az I. osztályú postamesteri hivatalok 1949. március 21-től egy vásárlónak egy bélyegpárt szolgáltatva ki. 1949. április 21-től a 7905—220.624/8. sz. rendelet (P.R.T. 1949/24. sz.) értelmében valamennyi hivatal korlátozás nélkül árusította.

309. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

40 filléres címlet	barna/vörös	620 600 db
60 filléres címlet	olajzöld/vörös	620 600 db

A bélyegkép Mindkét címlet alaprajza közös; felülről lefelé világosodó árnyalt mező, melynek jobb felső részén „A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG EMLÉKÉRE 1919—1949”; alsó szélén „MAGYAR POSTA” felirat, fehér ötágú csillag és értékjelzés helyezkedik el.

A bélyegek baloldalán a *40 filléres bélyegnél* az 1919-es kiadású, Marx Károlyt ábrázoló 20 filléres; a *60 filléresnél* ugyanezen sorozat Petőfi Sándort ábrázoló 45 filléres bélyeg kicsinyített mása szerepel. Ezenkívül a 40 filléres bélyegen vörös zászlókkal menetelő tömeg, a 60 fillércsen pedig sarlós-kalapá-csos vörös zászlók láthatók.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, *méretük* 30 × 25 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. *100-as* ívben került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, *XI vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron. A papír a bélyegek nyomásakor főként a 40 filléres címletnél elszíneződött.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, álló (A).

Vízjelállás A/1,2.

Enyvezés sárgás vagy fehér.

Fogazat 12:12½-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő *mérete* 35 × 30 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1949. PUSKIN

Szergejevics Alekszander Puskin, a nagy orosz költő születése 150. évfordulójának emlékezetére készítendő bélyegekre a Közlekedésügyi Minisztérium 1949. március 21-én nyilvános pályázatot írt ki. A beérkezett és díjazott pályaművek közül egyet bélyeg, egyet pedig blokk formájában az évforduló napján a posta a Magyar Szovjet Társaság javára 100%-os felárra forgalomba bocsátott.

1 címletből álló emlékbélyeg.

A bélyegképet Bánhidya Andor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 227.000/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/30. sz.) 1949. június 6-án, s kivonták a forgalomból 1949. december 31-ével a 250.976/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/54. sz.).

Példányszám 109 000 fogazott bélyeg (10 900 db 10-es kisív).

Árusították Budapesten kizárólag az MSZT. által a Nemzeti Szalonban rendezett Puskin emlékkiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal; vidéken — ahol több volt — az I. sz. postahivatalok, valamint a korábban már felsorolt három megyeszékhelyi postamesteri hivatal egy vevőnek két bélyegyet, valamint egy-egy fogazott és fogazatlan blokkot szolgáltatva ki.

310. ábra

1+1 forint vörös

A bélyegkép világos árnyalatú mező közepén sötét és világos vonallal keretezett ovális mezőben a költő szoborszerű alakja, baljában fáklya, jobbában irattekercs, háttérben zászlók; alul „Puskin a nagy orosz költő 1799—1837” felirat foglal helyet. Alul a keret szélével párhuzamosan sötét színű „MAGYAR POSTA” felirat, fent a két sarokban érték- és felárjelzés nyert elhelyezést.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 21 × 32 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. 4 × 10-es kisívben.

10-es kisívben került forgalomba.

Készült 0,09 mm vastag, fehér „A” minőségű, XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, fekvő (B).

Vízjelállás B/1,2.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12½ : 12-es fésűs fogazat, mely az ívszélek végéig terjed. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kis mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés.

1949. PUSKIN BLOKK

Az előzőkben ismertetett Puskin, feláras emlékbélyeghez kapcsolódó, 100%-os feláras fogazott és fogazatlan blokk.

A bélyegképet Czizglényi Ádám tervezte.

Forgalomba bocsátották a 227.000/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/30. sz.) 1949. június 6-án, s kivonták a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/54. sz.) 1949. december 31-ével.

Példányszám 54 500 db fogazott 54 500 fogazatlan blokk.

Árusították a Puskin bélyegekkel együtt az ott közöltek szerint.

311. ábra

1+1 forint

vörösibolya/vörös

A bélyegkép Középarnyalatú mezőben Puskin mellképe, kezében lúdtoll, előtte kézirat fekszik. Háttérben a szabadságot jelképező szoboralak helyezkedik el. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, érték- és felárjelzés; a bal felső sarokban „1799” születési évszám — fehér ötágú csillag — „1837” elhalálozási évszám; jobbra fent a kerettel párhuzamosan „PUSKIN” felirat olvasható. A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete kb. 33 × 23 mm.

A blokk díszítése fehér alapon vörös színben, bélyegnagyságban a világ-szabadság felé törő ifjúság, előttük elhelyezett táblán az alábbi idézet Puskin egyik verséből:

„Folytatom életem,
Népem szívöbe forrtan,
Mert lantom lelkeket
Jóságra buzdított,
Mert zord napokban
A szabadságról daloltam
És segítém ki elbukott.”

A blokk álló téglalap alakú, négy oldalán vágott, *mérete 52 × 66 mm.*
Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással,
4 blokkot tartalmazó nyomdai ivekben.

Forgalomba került kétféle alakzatban:

I. egy bélyegképet tartalmazó blokkban *fogazva.*

II. egy bélyegképet tartalmazó blokkban *fogazatlanul.*

Készült 0,09 mm vastag, fehér „A” minőségű, XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet IX, álló (A).

Vízjelállás A/1,2.

Enyvezés fehér.

Fogazat Az I. alakzat 12:12½-es *keretfogazata* a blokkot két egyenlő és szabványos, a fogazatig terjedő 37 × 26 mm-es nagyságra osztja fel. A fogazott mezőben felül a bélyegkép, alul a blokk díszítése foglal helyet.

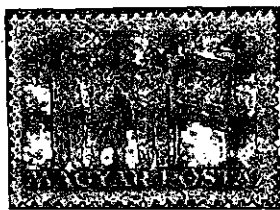
Fogazatlanul is forgalomba bocsátották.

Bérmentesítés A kibocsátó rendelet értelmében a fogazatlan blokk 1 forintos névértéke erejéig bérmentesítésre felhasználható. Kis példányszámuk miatt a blokkokat gyűjtői célokra felvásárolták, s bérmentesítésre alig használták. Futott leveleken ritkák.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés.

1949. SZAKSZERVEZET (III.)

312. ábra

A posta 1949. június 29-én Milánóban tartott II. Szakszervezeti Világkongresszus alkalmából 4 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképet Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7905—231.000/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/33. sz.) 1949. június 29-én, s *kivonták* a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/54. sz.) 1949. október 31-ével.

Példányszám 57 010 teljes fogazott sorozat.

Árusították Budapesten az összes forgalmi, vidéken — ahol több volt — az 1 sz. postahivatalok, valamint a korábban már felsorolt három megyeszékhelyi postamasteri hivatal, teljes sorozatban egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki.

A sorozat értékei

30 fillér	sárgásbarna/vörös
40 fillér	lilásbarna/vörös
80 fillér	karmin/vörös
1 forint	kékesibolya/vörös

A bélyegkép azonos az összes címletnél: az öt világrész dolgozóinak jelképes alakjait ábrázolja. A jobb oldali férfi a Szakszervezeti Világszövetség vörös zászlaját tartja. Alul fehér „MAGYAR POSTA”, három oldalon a kerettel párhuzamosan és folyamatosan színes „SZAKSZERVEZETI VILÁGSZÖVETSÉG II. KONGRÉSSZUSA 1949 MILÁNÓ” felirat; a jobb alsó sarokban változó értékjelzés foglal helyet.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 33 × 23 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű ruszteres (rács) mélynyomással. 25-ös ívekben került forgalomba.

Készült 0,09—0,1 mm vastag, fehér és szürkés „A” minőségű, XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI; álló (A).

Vízjelállítás A/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat. 12:12½-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm.

A sorozat két címlete, a 40 és 60 filléres alul fogazatlanul is ismert.

Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés A sorozat címleteivel bérmentesített küldemények ritkák. Elsőnap bélyegzés.

1949. PETŐFI (II.)

313. ábra

A Közlekedés- és Postaügyi Miniszter 1949. április 2-án nyilvános pályázatot hirdetett Petőfi Sándor halála 100. évfordulójának emlékezetére kibocsátandó bélyegkek tervezésére 2000, 1200 és 200 forintos I—III. díjjal honorálva a díjnyertes pályaműveket.

3 címletből álló emlékbélyeg sorozat.

A bélyegképet Horváth Endre tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 7905—236.000/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/38. sz.) a költő halálának 100. évfordulója napján, 1949. július 31-én, s kivonták a

forgalomból a 7905—7946/12/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1950/7. sz.) 1950. február 28-val.

Példányszám 1 094 000 teljes fogazott sorozat.

Árusította korlátozás nélkül teljes sorozatban, vagy értékenként valamennyi postahivatal.

A sorozat értékei

40 fillér	vörösbolya
60 fillér	vörös
1 forint	acéllék

A bélyegkép valamennyi címletnél azonos: Petőfi Sándor arcképe, a háttérben babérág. Felső szélén a költő neve „PETŐFI SÁNDOR”, alatta két oldalon „1849” és „1949” évszám olvasható. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat s felette a jobb oldalon az értékjelzés szerepel.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 22 × 33 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában, egyszínű metszett mélynyomással, réz-nyomással, bankjegynyomó gépen.

Több mint két évtizedes hosszú szünet után ezek a bélyegek ismét réznyomásos eljárással készültek. Megszületésükért a bélyeggyűjtő egyesületek — a gyűjtők régi kívánságának téve eleget — hosszú, de eredményes harcot folytattak. A nyomda a várakozáshoz fűzött reményeket beváltotta és a kiadást olyan siker követte, hogy a kiadást változó színekben megismételte a posta. Méltó elismerése volt ez nemcsak a bélyeget tervező és metsző művész, hanem a Pénzjegynyomda kiváló technológiai felkészültségének, valamint a kivitelezésben résztvevő dolgozók kitűnő munkájának is.

Mielőtt rátérnénk jelen kiadásnál a nyomással kapcsolatban előforduló különlegességek tárgyalására, feltétlenül szükségesnek tartjuk a Pénzjegynyomda által a bélyegek nyomásánál alkalmazott metszett mélynyomás, a modern réznyomás bővebb ismertetését. Ezt a feladatot nem mulaszthatjuk el, mivel első kötetünk ezt a nyomási eljárást igen röviden és csak általánosságban tárgyalta, ami nem elegendő arra, hogy a filatelisták számára a nyomás folyamán adódott különlegességek keletkezésének oka egyértelműen világos legyen. Másrészt a Pénzjegynyomda ezen a téren olyan modern gyártási technológiát fejlesztett ki, amely lényegesen eltér az eddigi szakmunkákban ismertett réznyomásos eljárásoktól.

Mint ismeretes az utóbbi évtizedekben metszett mélynyomású bélyegeket általában kétféle eljárással gyártanak. Egy részüket *bélyegnyomó automatákon*, más részüket pedig *bankjegynyomó gépeken* nyomják. A bélyegnyomó automatákon előállított bélyegek rajza viszonylagosan durva. Ezenkívül a legsekélyebb és legmélyebb vonalak mélységének aránya a nyomólemezen 1:2, 1:4 körül mozog, s így a nyomatok színárnyalatai csak igen kis mértékben jutnak érvényre. Viszont a bélyegek előállítási költsége csekély.

Ezzel szemben a *bankjegynyomó gépeken* előállított réznyomású bélyegek rajza rendkívüli finomságú, és a vonalak mélységi aránya még az 1:15-öt is meghaladja. Ezért a nyomás folytán a színárnyalatok igen széles skálája jut kifejezésre. Az előbbivel szemben a bélyegek előállítási költsége drágább.

Külföldön, már néhány éve egy harmadik, a *többszínnyomásos réznyomást* is alkalmazzák (pl. a francia bélyegek nyomásánál), mely a modern, művészi

színvonalú bélyegekkel szemben támasztott legmagasabb igényeket is kielégíti. Megszívlelendő példa ez a világ bélyegkibocsátásainak hatalmas versenyében.

Nálunk a réznyomásos bélyegek minden esetben *egyszínnyomással*, többszínű bélyegkép esetében pedig *kombinált*, magas és réznyomással (Virág I. sorozat), vagy a további kiadásoknál ofszet és réznyomással (Virág II. sorozat) készülnek.

A magyar bélyegkibocsátás korábbi réznyomásos kísérlete az 1928. és 1929. évi Szt. István sorozatok esetében a gyártási technológia, valamint a nyomáshoz alkalmazott meg nem felelő nyomdafesték megválasztása miatt nem sikerült kielégítően. Ezért a Pénzjegynyomda a Petőfi bélyegek nyomása előtt számos probléma tisztázása, így a nyomólemezek olcsó és gyors előállítás, a megfelelő minőségű papír kiválasztása és ez enyvezés megválasztása érdekében számos kísérletet végzett. Ezt a feladatot a Pénzjegynyomda, amint tapasztalhattuk, kitűnően oldotta meg.

Ezek után ismerkedjünk meg röviden a modern réznyomásos bélyegeinknél alkalmazott technológiával.

A tervdrajz

A bélyegkészítés kiinduló pontja ez esetben is a bélyegkép 4–5-szörös nagyságú tervdrajza, amely lehet tus vagy tónusos ceruzarajz, de lehet színes vonalas rajz is. Ceruzarajz esetén a követelmény az, hogy a rajzon a tónusértékek a bélyeg minden egyes részletében egyértelműek és világosan adottak legyenek.

A metszés

A rajzról készített tervek elkészítése után következik a metszés. A metszési eljárások közül gyakoribb és általánosabb a *kötött metszés alkalmazása* a szabad metszéssel szemben, mivel nagyobb lehetőséget ad a *tónusértékek kifejezésére* és az *anyagyszerűség visszaadására*, s így az eredeti rajz pontosan reprodukálható. A kötött metszés így is önálló művészi munka, mert annak módszerét műszakilag előírni nem lehet, a művész saját alkotó erejére van utalva.

a) A nyomat *színárnyalatosságát* a réznyomású bélyegeken a festékréteg vastagsága és a vonalak sűrűsége szabja meg. A sekély mélységű vonalakkól a papírra vékony rétegben kerülő festék a réznyomásnál a festék sajátossága (száraz festék) miatt nagy fehér szín tartalmú, s így élénk, tiszta és világos tónusú színt ad. A lemez fokozódó vonalmélységével fokozódik a festék fedése (és így a szín fekete tartalma), amely viszont a sötétebb tónusok kifejezésére válik alkalmassá. Azonos vonalszélesség és sűrűség mellett a *vonalak mélységével* és a különböző (90 és 60 fokos) élű vésőkkel metszett vonalakkal is elérhető színárnyalati hatás, úgyszintén a metszett *vonalak szélességével* is.

b) Az *anyagyszerűség* visszaadása annyit jelent, hogy a különböző anyagokat ábrázoló tónusok a bélyegek nyomtatásban *anyagyszerűen* hassanak. Ennek eszköze a *rajzelemek formájának* kialakítása. A kívánt tónus első segítségével pontokkal, szaggatott vagy folyamatos, mélyebb vagy sekélyebb, szélesebb vagy keskenyebb vonalakkal és ezek kombinációival lehet elérni. Ez gyakorlatilag annyit jelent, hogy pl. a bélyegkép arcobőrének síma felületét vékony folyamatos, vagy szaggatott vonalakkal és pontokkal az arc domborulatát követve

vésik. A haj vagy szakáll visszaadása vékonyból vastagba átmenő folyamatos vonalakkal történik.

A metszetek elkészítésénél a Pénzjegynyomda abban a kivételes helyzetben van, hogy a bélyegek tervezői és metszői egyaránt a nyomda művészgardájából kerülnek ki, s gyakran a bélyeg tervezője és metszője ugyanaz a személy. Ez a körülmény pedig a rézmetszet művészi értékét igen nagy mértékben emeli.

A *metszés* úgy történik, hogy a művész a kb. ötszörös nagyságú bélyegterv *zselatin fóliát* fektet és azon tüvel megjelöli a kontúrokat és az azonos tónusértékű foltokat. Erről a zselatin fóliáról *horgany sablonlemez* készül, melyen a vonalak mélyek, és a bélyeg tervrajz elemeit a grafikai pantográf (mechanikai (kicsinyítő készülék) gyémánttűjével karcólva viszik át a vékony aszfalt réteggel bevont rézlemezre. Ezután következik a rézlemez igen sekély mélységű *maratása* és a *metszés* az előzőekben elmondott szempontok figyelembe vételével.

A bélyegek rendszerint közös keretét, felírásait a kb. ötszörös nagyságú rajzról készített sablonról grafikai pantográf segítségével bélyegnagyságra kicsinyítve viszik az aszfaltréteggel bevont vörösréz lemezre. A bélyegek metszéséhez kétszer kovácsolt finom szemcséjű, 2 mm vastag *vörösréz lemezt* használnak. Ezekről a még csak 1 bélyegképet tartalmazó — *1 képes próbanyomó lemezekről* — készült próbanyomatok jóváhagyása után kerül sor az általában 25, 50 vagy 100 bélyegképet tartalmazó *nyomólemez*ek összeállítására.

A nyomólemezek összeállítása

A metszet sokszorosítása, illetve a nyomólemezek összeállítása kétféle módon történhet. Az első járát, a *mulettázást* általában az *acélba* metszett mélynyomású bélyegek nyomólemezéinek elkészítésénél alkalmazták és alkalmazták napjainkban is. Ez esetben a lágy acélba vésett, majd edzett metszeten alacsony széntartalmú acélhengert görgetnek át nagy nyomással, és ennek lágyabb acélja besajtolódva a metszet vonalainak mélyedéscsibe azokat kitölti és felveszi a bélyeg rajzát. Ezt követően az acélhengert (mulettát) edzés után nagy nyomással a bélyegnyomó hengerbe, vagy síknyomólemezbe sajtolják, így adván át az acélhenger bélyegképét. Ez utóbbi műveletet annyiszor kell megismételni a sorközök betartásával, ahány képet a nyomóhengernek vagy nyomólemeznek tartalmazni kell.

A nyomólemezek összeállításának *másik* módszere a *galvánjelzés* alkalmazása. Ennek általános módja a következő. Az eredeti metszetről galván eljárással 1 bélyegképes *magaslemez* készül, s erről nagyobb számú, pl. tíz darab 1 bélyegképes *mélylemez* (galvánhártya). Ezeket hátoldalukon ólommal feltöltik, méretre körülmunkálják, hátoldalukon összeforrasztják. Erről a most már 10 bélyegképet tartalmazó *mélylemezből* 10 bélyegképes *magaslemez* készül. melyről a szükséges mennyiségben pl. tíz darab 10 bélyegképes *mélylemezt* (galvánhártyát) készítenek. Ismét az ólommal való feltöltés, körülmunkálás és összeforrasztás következik, melynek eredményeként egy darab *100 bélyegképes mélylemez* nyerne. Erről *100 bélyegképes magaslemez*t, végül az utóbbiról a kívánt mennyiségben *100 bélyegképes mélynyomólemez*t készítenek.

Ez az eljárás azonban igen lassú, s mivel a nyomólemez elkészítése 6—8. hetet vesz igénybe, költséges is. Ezt a munkát meg lehet gyorsítani az eredeti metszetről acélba történő vésésével, s a metszetről hidraulikus sajttal préselt matricák készítésével. Ez esetben annyi magaslemezt készítenek, amennyi

mélylemezre a végleges nyomóforma összeállításához szükség van. Ólom matricát vörösréz vésetről nem készítenek, mert ez 5–10 sajtolás után megnyúlik, deformálódik.

A Pénzjegynyomda műszaki dolgozói az utóbbi eljárást, hogy a vörösréz vésetekről ólommatricák készítését mégis lehetővé tegyék, oly módon fejlesztették tovább, hogy felhasználták a lágy ólom *hidegfolyásos* alkalmazását. Megfelelő kísérletsorozatok után a következő módszert vezették be. A lemezt 2–5 percig tartották maximális nyomás alatt. (Ellentétben a szabványos eljárással, melynél a maximum elérésekor a nyomás automatikusan megszűnik.) Így jóval kisebb nyomással lehetett a metszet teljes kisajtolását elérni. Ennél az eljárásnál a maximális nyomás felének elérésekor a kemény vörösréz lemez már nem szenved alakváltozást. Ennek folytán elkerülhetővé vált a bélyegképnek acélba való véése, ami a művész munkáját eddig megnehezítette és a metszet minőségének is rovására ment.

Ugyancsak több újítás eredményeként kidolgozták a lemez összeállításának meggyorsítását, és ezzel a költségek csökkentését is. Ennek az a lényege, hogy a sajtolt, a bélyegképeket tartalmazó ólomlemezeket automatikusan a bélyegek osztásának megfelelő méretekre vágják, így ezeket egymás mellé illesztve könnyen kialakítható a szükséges darabszámú bélyegképet tartalmazó *magaslemez*, melyről galván-eljárással készített *mélylemez* (galvánhártya) már több bélyegképes összeállítás. Ennek átforgatásával az előbb ismertetett módon készül a végleges, 25, 50 vagy 100 bélyegképes *magaslemez*, s erről a kívánt darabszámú *mélynyomólemez*.

A teljes nyomólemez kialakításánál figyelmet kell fordítani a *bélyegképek megfelelő beosztására* gondolván a papír méretváltozására, ha a nyomás gépi nedvesítéssel készül. A nyomóterem páratartalma is befolyásolja a papír méretváltozását, valamint az utóenyvezéskor felvett nedvességtartalom is. A teljesség kedvéért meg kell említenünk azt a nyúlást is, melyet a nyomólemez a hongerre történő felerősítés alkalmával szenved. Ennek mértéke, figyelembe véve a henger 500 mm-es legördülési átmérőjét, a lemez 400 mm-es hosszában 0,96 mm.

A réznyomó bélyegpapír

Igen komoly problémát jelentett a réznyomósos bélyegek előállításánál a megfelelő minőségű papír kiválasztása is. Ebben a következő szempontok játszanak döntő szerepet:

1. A méretállóság (passzerképesség), vagyis az a követelmény, hogy a papír nedvesség hatására történő nyúlásának, zsugorodásának mértéke a megengedhető százalék alatt maradjon.

2. A papír *nedves szilárdságának* nagyra kell lennie. Ez annyit jelent, hogy a kész bélyegek az áztatást jól bírják, s közben ne sérüljenek meg, vagy ne szakadjanak el. Ennek mértékét a nedves papír szakítási szilárdságával mérik.

3. Igen fontos tényező a papír *nyomóképessége*, mivel az általános nemzetközi szokásnak megfelelően réznyomással bélyeget *nedves eljárással* nyomni az utóbbi évtizedekben a papír jelentős méretváltozása miatt – mely elsősorban a fogazást nehezíti meg – *nem szokásos*. Ezért a nyomda kezdetben, elsősorban a „Petőfi II. és III.” és az „1949. évi Sztálin” sorozatok nyomásánál az Állami Nyomdában *előre enyvezett* vízjel nélküli réznyomó bélyegpapírt használt.

Az *előnyvezett* papírra történő ú. n. *száraznyomás* alkalmazása, mely a századelejei bélyegkészítésekénél egyéb nyomási eljárásnál is általánosan használatos volt, lassan a feledés homályába merült. Ezért lehetséges az, hogy fenti megállapításunkat egyesek kétségbe vonták. Ezeknek megnyugtatóra szolgáljon az a körülmény, hogy a Pénzjegynyomda pincéjében ma is megtalálható az *enyvtörőhenger*, melyet ebben az időszakban a réznyomásos bélyegek készítesek használtak. E készülék alkalmazására azért volt szükség, mert az előnyvezett papír a legtöbb esetben annyira kunkorodott, hogy nyomásra nem volt alkalmas. Ezeknek az íveknek az enyvezését a készülék megtörte és a papír kisimulva nyomásra alkalmassá vált. A késes henger nyomása folytán az enyvezésben vékony hajszálrepedések keletkeztek, melyek az előbb felsorolt sorozatok legtöbb címletén kitűnően szemlélhetők. Ezeket a finom hajszálrepedéseket utólag „házipapírral” előállítani aligha lehet. Egyébként nagyrészt ez a magyarázata a több évtizeddel korábban készült bélyegek egyenetlen, repedezett enyvezésének is.

Az *előnyvezés* alkalmazását bizonyítják a Bélyegmúzeumban található fázisnyomatokon kívül (az enyvezett fogazatlan ívek, a későbbi kiadású enyvezetlen és fogazatlan ívekkel szemben) említett kiadások *gépszínátnyomatai* is. Ezek a gépszínátnyomatok a bélyegek hátoldalán az *enyvezés*en helyezkednek el, ellentétben a szabványos gépszínátnyomatokkal, melyeknél mint azt tudjuk a hátoldali nyomat az ívek enyvezése előtt a nyomáskor keletkezvén az *enyvezés alatt* helyezkednek el. Ezek a hátoldali nyomatok nem tévesztendőek össze — márcsak erős rajzolatuknál és színükénél fogva sem — az úgynevezett „lehúzóadásokkal”, az ívszínátnyomatokkal. A gépszínátnyomatok szándékoltságának ellentmond az a körülmény, hogy javarészüket nem nyomdai selejtből, hanem tényleges postai árusításból, felhasználásból került a gyűjtői tulajdonba. Különösen vonatkozik ez a megállapításunk az ívszélék behajlása folytán keletkezett *részleges gépszínátnyomatokra*.

A száraznyomásnál alkalmazott kb. 100 tonna nyomóerő nemcsak a nyomólemezekkel szemben támasztott igen nagy igénybevételt, hanem a papírral szemben is. Ezért a nyomóerő csökkentése céljából szükségesnek mutatkozott olyan papírfajta kiválasztása, amelyre a legkisebb nyomással lehet szárazon nyomni. Számtalan papírfajta kipróbálása után a legjobbnak a *regénynyomópapír* gyártásához használt volumenizált cellulózából készült papír bizonyult, melyhez a nedves szilárdság fokozása érdekében 25 százalékos rongyot adagolt a papírgyár. Így sikerült elérni, hogy a bélyegrajz tiszta és éles kinyomásához a korábbi 100 tonnás nyomást keményebb papirokhoz viszonyítva kb. a felére csökkenthették. A réznyomó bélyegpapírok minőségében bekövetkezett *változásokat* az egyes kiadások során — sőt azon belül is — magunk is tapasztalhatjuk. Míg a raszteres mélynyomásnál alkalmazott papír minősége, összetétele az elkövetkezendő tizenöt évben lényegesen nem változott, addig ugyanezt a réznyomó papírról nem mondhatjuk el.

Ezt követően újabb kísérletek során a bankjegynyomó gépekbe épített *nedvesítő készülék* használata ellenére sikerült a papír mértékállóságát úgy biztosítani, hogy az ívek pontos fogazását nem zavarta. Ez a néhány százalékos vízzel a papír méretét csak *néhány tized százalékkal* változtatta meg; viszont a nedves réznyomás nagy előnyét, az erősebb színárnyalatú nyomatok előállítását sikerült biztosítani. A gépi-nedvesítés (száraz réznyomás) sikeres bevezetése

tése, mely nem tévesztendő össze a korábbi évek előre nedvesített papírára történő nyomással, lehetővé tette a volumenizált cellulóze kiküszöbölését a nyomópapírból. Ezt a papírmínőség változást a későbbi réznyomású kiadások során szintén jól észlelhetjük, s munkánkban ennek jelölésére a korábbi „D” minőségjelzéssel szemben az „E”, „F” és „G” betűjelzést alkalmaztuk.

Enyvezés

Az enyvezés problémáit az előzőekben a papírral kapcsolatban már érintettük, mivel ez a két anyag onnét a nyomdai eljárásnál fokozottabb kapcsolatban áll egymással. Az előnyvezett papír alkalmazását a nedvesítő készülék használata lassan kiszorította. A gépi nedvesítéssel történő nyomás beváltásával a Pénzjegynyomda is áttért az Állami Nyomdában rendszeresített *utóenyvezésre*. Az utóenyvezést, valamint a bélyegívek fogzását még az 1950-es évek elején is az Állami Nyomdában végezték.

Az előnyvezés megszüntetésének, az utóenyvezés bevezetésének *pontos idejét* sem naptári időben, sem az egyes bélyegkiadások megjelölésével ma még meghatározni nem tudjuk. Ehhez igen széleskörű, elmélyedő kutatómunkára van szükség, mivel sem a rendelkezésre álló bélyegműzeumi anyag, sem a szóban levő bélyegek nyomásában résztvevő műszaki dolgozók visszaemlékezései nem szolgálnak elegendő és megbízható adattal. Feltehetően nem követünk el nagyobb hibát, ha eddigi kutatásaink eredményét olyan formában foglaljuk össze, hogy az 1949–50. év első három réznyomású bélyegsorozatát *előnyvezett* papíron nyomták, s az *utóenyvezésre az 1950. évben* tértek át; amint ezt későbbi ábránkon bemutatott, postailag futott és leáztatott „Virágok I.” sorozat 1,70 forintos címleteinek gépszínátnyomatos példányai is bizonyítják. Több jelből viszont arra kell következtetnünk, hogy a későbbi kiadások során *még felhasználják* az 1949. évből raktárkészletként fennmaradt előnyvezett nyomdai íveket is, mivel az enyvezés hajszálrepedéseinek hiánya még nem zárja ki a papír előnyvezettségének tényét.

Nyomási különlegességek

Most pedig folytatva a jelen kiadás tárgyalását előre kell bocsátanunk, hogy a fentiekben ismertetett gondos előkészítő munka, nyomás közben a gyártási technológia pontos betartása ellenére kezdetben — a réznyomás sajátosságából adódóan — lényegesen több selejt keletkezett, mint pl. a raszteres (rács) mélynyomásnál. Ezeknek egy része elkerülte a minőségi ellenőrzés figyelmét, s a postai árusítás folytán a különlegességeket gyűjtők birtokába került. Más részük viszont, mint nyomdai selejt jutott a gyűjtők birtokába. Ez utóbbi nem kívánt lehetőségek azonban rövid időn belül véglegesen megszűntek.

A réznyomású bélyegek gyártásakor a nyomólemeztől a felesleges festék eltávolítása *rongytekerccsel* történik, mely a nyomólemez felületéről a festéket letörli, s így festék csak a vésett vonalak árkában marad meg. Ha a törlést nem végzik kellő gondossággal, akkor a csak részben eltávolított festék a lemez magas részein visszamaradva a bélyegen nyomat formájában mutatkozik.

Kitűnően szemlélteti ezeket a törlési hibából adódó s annak irányát követő színes csíkokat a bélyegek arcképén a 314. ábra. Ezeket a példányokat a gyűjtők „vérző homlokú” Petőfi-nek nevezték el. Ugyancsak törlési hibát mutat be az I. kötet 198. ábrája is, melyen a 60 filléres címlet felső sorának fehér színű

314. ábra

315. ábra

„MAGYAR POSTA” felírata kapott vízszintesen húzódo festékcsíkot. Az ábra alá téves felirat került.

Ugyancsak törülés folytán keletkezett az a negatív formában mutatkozó nyomási hiba is, mely ez esetben az elégtelenül hígított festék miatt jött létre, s melyet a 315. ábrán mutatunk be (bal-oldali bélyeg). A rongy tekercs az erősen szemcsés festéket részben a mélyedésekből is eltávolította. Így keletkezett ez a *gyengén, hiányosan színezett ívből* származó példány, amely mellé az összehasonlítás megkönnyítése céljából egy jól színezett példányt helyeztünk. Ugyancsak a magyarázata főként a bélyegkép alatt elhelyezett „HORVÁTH E.” felirat gyakran előforduló betű hiányosságainak is.

A nyomási különlegességek közül említést érdemelnek még az ívszélbehajlások, vagy a hibásan vágott és behajló ívszél-többletek miatt keletkezett *hiányos bélyegképek*. Ebből mutatunk be egy szép 60 filléres példányt a 316. ábrán. A bélyegkép jobb felső sarkának hiányzó része a visszahajlott többlet ívszél hátoldalán mutatkozik. A többlet papír a gyári papír felvágáskor olyan erővel tapadt az ívhez, hogy ezt a hibát még a nyomdai revízó sem vette észre.

A metszett mélynyomású eljárás legszebb és a gyűjtők részéről legkedveltebb különlegessége a bélyeg hátoldalán igen markáns és erős színben mutatkozó tükörképű *gépszínátnyomat*. Ilyen példányok láthatók a 317. ábrán teljes sorozatban. Valamennyi példányon a hátoldali nyomat az enyvezésen van.

Ebből a kiadásból is előfordulnak részleges *gépszínátnyomatok* is, amelyek „szélfelhajlás” folytán keletkeztek.

316. ábra

317. ábra

A sorozat valamennyi címlete ismert a papír gyűrődése folytán keletkezett *ráncokkal*. Ezeknek a papírgyűrődéseknek a java része még a papírgyárban keletkezett, mivel a bélyegek készítésénél alkalmazott száraz nyomás keletkezésüket különösképpen nem indokolja.

A *világoskék* színű 1 forintos címlet enyvezett és bélyegzett példányai nyomdai selejtből kerültek gyűjtői kézbe. Ilyen színben színpróbanyomat nem készült! *100-as ívekben* került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, „D” minőségű fehér, *vízjelnélküli réznyomó* bélyegpapíron. A „D” betűvel jelölt minőség az előzőekben említett volumeni-zált cellulózéból készített papír. Jellemzősége: az erős simítás ellenére is kissé foszlányos felülete és gyengén áttetszősége. A réznyomósos bélyegek papír-*vastagságainak* mérésénél különös gonddal kell eljárunk, mivel a nyomóelemző különböző mélységű vonalkázása és az erős nyomás folytán a kész bélyegek papírja kidomborodva különböző vastagságú lesz. Ennél a kiadásnál eléri a 0,17 mm vastagságot is. Ezért a papírvastagságot minden esetben a nyomásnélküli ívszéleken mérjük.

Ismételten hangsúlyoznunk kell, hogy a papírok minőségének vizsgálatá-

nál igen fontos tényező annak ismerete, hogy minden papír, így elsősorban a vízjeles, de a vízjelnélküli bélyegnyomó papír két oldala nem azonos simaságú.

Enyvezés fehér: A bélyegeket *elbenyvezett* papíron nyomták.

Fogazat 12 1/2: 12-es fésűs fogazat. A fogazást az Állami Nyomda végezte. A bélyegnek fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

318. ábra

A kiadás számos fogazási különlegességgel is szolgál. A 40 filléres címletből *bal oldalukon fogazatlan* példányok ismertek. A hibás fogazatú ívekből számos darab, mint nyomdai selejt illegálisan; de nem kis mennyiség szívességi bélyegzővel ellátva gyűjtői forgalomba került. Az ezekből készített egy vagy több oldalukon fogazatlan példányok és egyéb fogazási „különlegességek” még ma is szép számban forognak gyűjtői kézen. A 318. ábrán a bal oldali 60 filléres (III. kiadású) bélyeg jobb oldalán az utolsó fogazatsor leütésének elmaradása miatt *jobb oldalán fogazatlanul* került postai árusításra, míg a jobb oldali ellfogazott szívességi bélyegzésű példány *utólag* vált jobb oldalán fogazatlan darabbá (318. ábra).

319a. b. ábránkon — nyomdai selejtből származó — 1 forintos címletből mutatunk be különböző elfogazásokat.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnapri bélyegzés és elsőnapri boríték.

319a. ábra

319b. ábra

1949. VILÁGIFJÚSÁGI TALÁLKOZÓ

320. ábra

72 nemzet közel 10 000 küldöttjének részvételével Budapesten 1949. augusztus 14—28-án rendezett Világifjúsági és Diák Találkozó alkalmából a posta 5 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot és 1 blokkot adott ki.

A bélyegképeket Köpeczi Bócz István tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.905—238.100/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/41. sz.) 1949. augusztus 14-én, s kivonták a forgalomból a 250.976/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/54. sz.) 1949. december 31-ével.

Példányszám 140 800 teljes sorozat; a 20, 30, 40 és 60 filléres címletekből nagyobb mennyiség készült.

Árusították teljes sorozatban egy vevőnek egy sorozatot és két blokkot szolgáltatva ki az összes budapesti forgalmi, vidéken — ahol több volt — az 1 sz., valamint a korábban már felsorolt három megyeszékhelyi postamesteri postahivatal. A 20—60 filléres címleteket főként a VIT rendezvényeinek színhelyén működő alkalmi postahivatalok korlátozás nélkül árusították.

A VIT rendezősege mind a sorozatból mind a blokkból nagyobb mennyiséget saját részére tartott fenn.

A sorozat értékei

20 fillér	barna
30 fillér	zöld
40 fillér	okkersárga
60 fillér	karminvörös
1 forint	kék

A bélyegképeket azonos elrendezésű és szövegű, színes felirat övezi: alul „MAGYAR POSTA”, kétoldalt és felül „VILÁGIFJÚSÁGI ÉS DIÁK TALÁLKOZÓ BUDAPEST 1949. VIII. 14—28.”

20 filléres címlet: A különböző színű, fajú szabad és elnyomott népek harcoss ifjúságának összefogását jelképező fekete, sárga és fehér fejkép.

30 filléres címlet: Az ifjúság megvédi a békét jelképező babérággal és földgömbbel díszített három: fehér, sárga és fekete felemelt ököl.

40 filléres címlet: Az elnyomott népek ifjúságának harcát jelképező, bilincseit széttépő indonéz ifjúharcos.

60 filléres címlet: A szovjet ifjúság vezeti a világ ifjúságának harcát a békéért jelképező, közös zászlók alatt vonuló ifjúság.

1 forintos címlet: A magyar ifjúság munkáját jelképező kalapácsot és könyvet tartó fiút, és könyvet, valamint sarlót tartó leány.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük a felirattal együtt 22 × 32 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. A bélyegek festéke vízre és benzine érzékeny.

100-as években került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, fehér „A” minőségű, XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, fekvő (B).

Vízjelállás B/1, 2.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/2:12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

1949. VILÁGIFJÚSÁGI TALÁLKOZÓ BLOKK

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

Az előzőkben ismertetett sorozathoz csatlakozó emlékblokk:

Tervezte Köpeczi István.

A forgalmi időszak, a kibocsátó, valamint a forgalomból kivonó rendelet száma azonos a sorozatnál közölttel.

321. ábra

A sorozat értékei

20 fillér	zöld
30 fillér	harna
40 fillér	kék
60 fillér	karminvörös
1 forint	okkersárga

Példányszám 60 000 fogazott blokk.

Az *árusításra* vonatkozó ismeretek azonosak a sorozatnál elmondottakkal.

A blokk a sorozattal *azonos bélyegképeket* tartalmazza, de a 60 filléres címlet kivételével *felcserélt színekben*. A blokkot a fogazatsorok 9 mezőre osztják oly módon, hogy a középső mezőt a 60 filléres, a bal felső mezőt a 20 filléres, a jobb felső mezőt a 30 filléres, a bal alsót a 40 filléres és a jobb alsót az 1 forintos címlet foglalja el. A négy üresen maradt s egyik oldalán fogazatlan mezőben a találkozó rövidítéseként alkalmazott VIT rövidítés egy-egy betűje, valamint „Budapest 1949” felirat helyezkedik el. A felirat színe azonos a 60 filléres bélyeg színével.

A blokk álló téglalap alakú, négy oldalán vágott, *mérete* 100 × 130 mm. A bélyegek képmérete azonos a sorozat bélyegeinek képméretével.

Nyomták az Állami Nyomdában ötszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*, 4 blokkot tartalmazó nyomdai ívekben.

Öt bélyeget tartalmazó blokk formájában került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, fehér „A” minőségű, XI *vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, fekvő (B).

Vízjelállítás B/1, 2.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/2:12-es keretfogazat. A blokkban elhelyezett bélyegek teljes *mérete* 26 × 37 mm. Fogazatlan blokkok (□) igen csekély mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap-i bélyegzés.

1949. ALKOTMÁNY

A második világháború után hazánkban végbement mélyreható társadalmi és politikai átalakulások az államhatalom jogrendszerének felépítésében is gyökeres változásokat eredményeztek. 1946. február 1-én kikiáltották a Magyar Köztársaságot, s a szocializmus felépítése felé haladó magyar népi demokrácia új alkotmányt teremtve, azt 1949. augusztus 20-án törvényerőre emelte. Az új alkotmány értelmében az államforma neve *Magyar Népköztársaság* lett.

Az új alkotmány törvényerőre emelkedése alkalmából a posta 3 címletből álló emlékbélyeg sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Köpeczi Bócz István tervezte.

Forgalomba bocsátották a 60 filléres címletet a 7.905—240.100/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/44. sz.) 1949. augusztus 20-án; a 20 filléres és 1 forintos címletet elkészültük után a 7.905—245.200/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/45 sz.) 1949. szeptember 26-án.

A sorozat címletei a 7.905—7.946/Bgi. sz. rendelet (P.R.T. 1950/7. sz.) értelmében bárhová szóló postai küldemények bérmentesítésére 1950. február 28-ig voltak felhasználhatók.

Árusították a postahivatalok a korlátozás nélkül.

322. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

20 fillér	zöld/sárga/kék/vörös	657 000 db
60 fillér	vörös/sárga/kék/zöld	2 219 600 db
1 forintos	kék/sárga/vörös/zöld	597 000 db

A bélyegkép mindhárom címletnél azonos; fogazatig terjedő, befelé halványuló középárnyalatú mező közepén helyezkedik el a Magyar Népköztársaság címere. Két oldalán aransárga búzacoszorúval övezett kék mezőben aransárga kalapács és búzakarász; fölötté e mezőre sugarakat bocsátó vörös csillag, alatta redőzött nemzetiszínű, piros-fehér-zöld szalag foglal helyet. A címer felett balról és jobbról az értékjelzés; alul fehér „MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG”, felette színes „1949. VIII. 20” felirat olvasható.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete a fogazatig terjedő 33 × 43,5 mm.

323. ábra

Nyomták az Állami Nyomdában négyszínű raszteres (rács) mélynyomással 2 × 2 × 15-ös nyomdai ívekben.

Az 1 forintos címlet alsó 15-ös íveinek utolsó bélyegén (15.) érdekes nyomdai hibát találunk. A „Népköztársaság” felirat „T” betűje függőleges szárának közepe táján s azt érintően 0,6 mm hosszú, közel vízszintes fehér vonalka

helyezkedik el, s így tükörképű „F” betű benyomását kelti (323. ábra). Ez a nyomdai hiba a 2×15 -ös diapozitív készítésekor keletkezhetett, s az retusálással javítva nem lett. Így került a nyomóhenger mindkét 2×15 -ös ívére, s mutatkozik minden 2×15 -ös ív utolsó bélyegén.

A többszínnyomás következtében, amint ez előre várható is volt, valamennyi címletből számos *színnymomat elcsúszás*, s a 60 filléres címletből a nemzetiszínű szalag zöld színének *nyomathiánya* is ismert.

Forgalomba került 2×15 ($2 \times 3 \times 5$) bélyegképet tartalmazó ívekben. A két 15-ös ív között 19 mm széles, alul és felül színes szegélyű *ívközéprész* helyezkedik el, mint a magyar bélyegkibocsátások között az *első* ilyen jellegű *különlegesség* (324. ábra). Ismeretes, hogy bélyeg kiadásaink-nál a nyomdai íveket, melyek a postai ívek két vagy négyszeresét tartalmazzák, eddig minden esetben szétvágva hozták postai forgalomba. Jelen esetben az ívek szétvágása, valószínűleg takarékosági okokból elmaradt.

Készült kétféle papíron

a) 0,09—0,1 mm vastag, fehér „A” minőségű, *XI vízjelű*, kincstári bélyegnyomó papíron, valamint

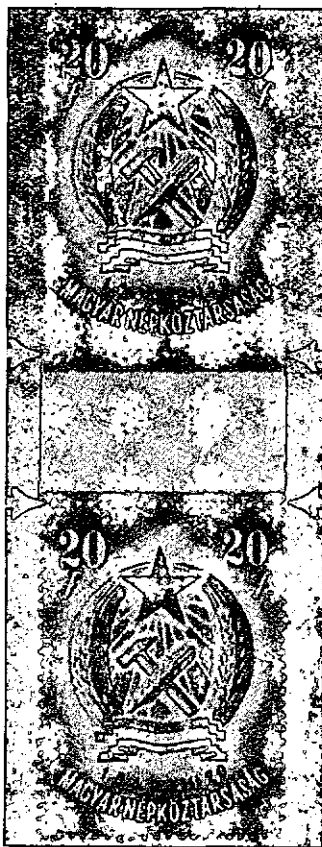
b) 0,09—0,1 mm vastag, fehér „A” minőségű, *III gyári vízjelű*, a Diósgyőri Papírgyár fa-mentes papírján.

Ez utóbbi papír csak vízjelében különbözik az a) alatt felsorolt papírtól. Minősége azonos a korábbi kiadásoknál meghatározott és jól felismerhető „A” minőséggel, így kincstári vízjel helyett gyári vízjellel készített bélyegnyomó papír. Alkalmazására feltehetően a XI-es vízjelű bélyegnyomó papírban mutatkozó hiány, esetleg ennek a víznyomóhengernek üzemén kívül helyezése szolgáltatót okot.

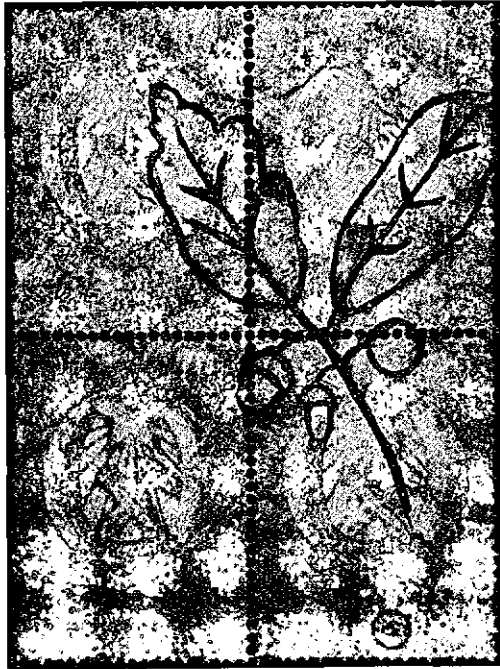
Vízjel. Ez utóbbi, első ízben a jelen kiadásnál mutatkozó III gyári vízjellel kapcsolatban idézzük a posta. hivatalos lapjából a 7.905—249.800/8. sz. rendeletet (P.R.T. 1949/53. sz.);

„Értesítem a postahivatalokat, hogy a Magyar Népköztársaság alkotmányának törvényerőre emelkedése alkalmából 7.905—240.100/8. és 7.905—245.200/8. sz. rendeletekkel forgalomba bocsátott 20, 60 f és 1 Ft értékjelzésű emlékbélyegek az előbb idézett rendeletben leírt kincstári vízjeles (Kossuth címer) papíron kívül gyári vízjeles papíron is előállításra kerülnek.

A gyári vízjel két tölgyfalevelet három makkal ábrázol, s a papíron egymástól 20, illetőleg 28 cm távolságra helyezkedik el úgy, hogy egyes bélyeglapokon a vízjel egyáltalán nem, a bélyegeken pedig csak kivételesen és csak részleteiben található. (325. ábra).

324. ábra

325. ábra

A III gyári vízjel, az ún. „*makkos vízjel*” részletes leírását megtaláljuk I. kötetünk 375. oldalán. Ehhez a szövegrészhez csatlakozó, az előbb idézett kötet 382. oldalán a jobb alsó sarokban elhelyezett, a III gyári vízjelet bemutató *ábra és felírata azonban helyesbítésre szorul*. Az ábra a vízjel alapállásának tükörképét, tehát hátoldali nézetét mutatja. *Helyesen*: a szár baloldalán helyezkedik el a csipkézett levél a két makkal, míg a sima szélű levél a „gubaccsal” a jobb oldalon. Ezt a helyesbítést egy vízszintesen elhelyezett balra mutató nyíllal végezhetjük el. Töröljük továbbá a vízjel alá írt XII-t, s *helyébe III-at írjunk*.

A gyakorlat a III gyári vízjellel kapcsolatban a rendeletben lefektetett hivatalos megállapítással szemben *azt bizonyítja*, hogy ennél a kiadásnál a „*makkos vízjelek*” *jelentős része a bélyegképekre esik*. Igen gyakoriak a teljes vízjelet tartalmazó ívek, míg a részlegesen mutatkozó vízjelek esetében ezek megosztva, az ív bal és jobb oldalán egyaránt mutatkoznak. A vízjelek elhelyezkedésére utaló hivatalos megállapítás, mint azt a későbbiekben tapasztalhatjuk csak az 1950. évi „Felszabadulás II.” sorozat 40 filléres, 1 és 2 forintos címletnél észlelhető, s csak egyes esetekben vonatkozik ugyanezen sorozat 60 filléres címletére.

A papír készítése idején a vízjelnyomóhenger sárgaréz szitaszövetére forrasztott *vízjelábrák* egy része sérült, hiányos lehetett, mert a bélyegkek vízjelei között igen gyakoriak a *sérült és hiányos* ábrák. A jobb vagy bal oldali, vagy

mindkét levél hiánya, valamint az egyes levelék kisebb-nagyobb sérülése, hiányossága ismert ugyan, de ezeknek a jelen kiadásnál előforduló vízjelhibáknak részletes kidolgozása elmaradt akkor, amikor ebből az anyagból még nagyobb mennyiség állott a gyűjtők rendelkezésére. Az *egyéb papírgyártmányokban* fellelhető III gyári vízjel a tanulmányozás alapját sajnos *nem képezheti*, mivel a feltehetően több használatban levő vízjelnyomóhenger ábrái megnyugtató módon nem azonosíthatók egymással, valamint a bélyegek nyomásához felhasznált papír ábráival. A kutatást nem utolsósorban megnehezíti az a körülmény is, hogy a bélyegek színe erősen hátráltatja a vízjelábrák pontos rögzítését, s így fotózásra alig alkalmasak. Ez az oka többek között annak is, hogy napjainkig nélkülözünk ebből a vízjelből, mint bélyeg vízjelből egy pontos és *minden igényt kielégítő ábrát*.

Mindenesetre az I. kötetünk 382. oldalán elhelyezett ábra rajza további *helyesbítésre* szorul. Több száz III gyári vízjeles bélyeget megvizsgálva eddig a teljes vízjelek esetében minden alkalommal azt találtuk, hogy a gubacs kocsánya a bal oldali alsó makk kocsányával; a jobb oldali sima szélű levél kocsánya pedig a bal oldali felső makk kocsányával a száron, közel *egy pontban találkozik*, míg a felső csipkézett levél ennek közel egyenes folytatását képezi.

Vízjelhelyzet mind a két vízjel esetében álló (A).

Vízjeld állás

a) XI.A/1, 2.

b) III. gy. v.: A/1, 2, 3, 4.

Ényvezés fehér.

Fogazat 12 1/2:12-es fésűs fogazat. Elfogazott példányok főleg a 20 filléres címletről ismertek. Fogazatlan példányok (□) igen csekély mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap i bélyegzés.

1949. EGYETEMES POSTAEGYESÜLET (UPU 1.)

Az Egyetemes Postaegyesület, francia nevén Union Postale Universelle 1874-ben alakult meg Bern állandó székhellyel. Az Egyesületnek tagja földünk közel valamennyi bélyegkibocsátó állama. Feladata a tagállamok postai szolgáltatásainak összehangolása nemzetközi postaegyezmények alapján. Rövidített nevén, az UPU 25 éves fennállását még csak a hazai svájci posta ünnepelte meg 3 címletről álló emlékbélyeg sorozattal, mely késedelmes elkészülte miatt 1899 helyett csak 1900 július 2-án jelent meg. Az 50. évfordulóról Svájcön kívül már Németország és Svédország postaigazgatása is megemlékezett emlékbélyegek kiadásával. A 75. évfordulót pedig úgyszólván valamennyi postaigazgatás megünnepelte — nem utolsósorban a motívum bélyeggyűjtők megörvendeztetésére — egy-egy bélyeggel vagy sorozattal. Ehhez csatlakozott a Magyar Posta is egy 3 címletről álló bélyegsorozat kibocsátásával.

Alkalmi bélyegsorozat az Egyetemes Postaegyesület (UPU) fennállásának 75. évfordulója alkalmából, mely 2 posta és 1 légiposta címletet tartalmaz. *A bélyegképet* Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 252.500/8. sz. rendelettel (P.R.T. 1949/55. sz.)

1949. november 1-én s *kivonták* a forgalomból a 7905—7946/12/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1950/7. sz.) 1950. február 28-ával.

Példányszám 222 500 fogazott; 81 400 fogazatlan; 170 600 egyik oldalán fogazatlan teljes sorozat.

Árusították a fogazott bélyegeket teljes sorozatokban vagy címletenként valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal és a korábban felsorolt három megyeszékhelyi postamesteri hivatal. Megjegyezni kívánjuk, hogy a sorozatot forgalomba helyező rendelet *nem tesz említést* a részben (2 vagy 3 oldalon) vagy teljesen (4 oldalán) *fogazatlan bélyegekről*

326. ábra

A sorozat értékei

60 fillér	vörös
1 forint	kék
2 forint	barna

A bélyegkép a 60 filléres és az 1 forintos címletnél azonos: a földgömb két felét egymásba fonódó UPU betűk kötik össze, alatta postakürt helyezkedik el. Felül „EGYETEMES POSTAEGYESÜLET” felírat, valamint „1874—1949” évszámok; alul „MAGYAR POSTA” felírat, felette kétoldalt értékjelzés látható.

A 2 forintos légiposta címlet az előbbtől csak annyiban különbözik, hogy a postakürt helyett stilizált *repülőgép*et ábrázol.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, *méretük* 22×32,5 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. 100-as fogazott *ívekben* került postai forgalomba.

Készült 0,09 mm vastag, fehér „A” minőségű, XI *vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, álló (A).

Vízjeld állás A/1, 2.

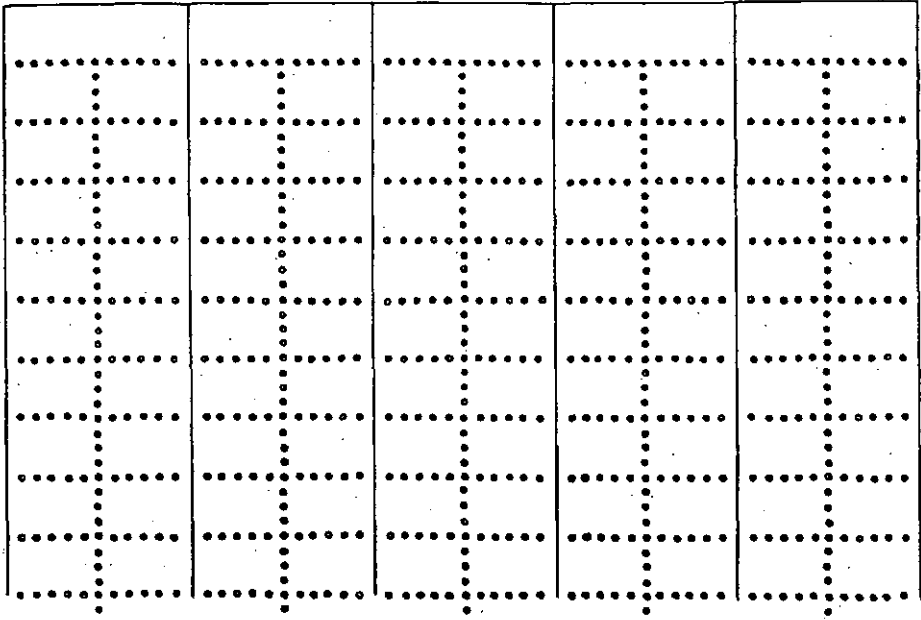
Enyvezés fehér.

Fogazat A kiadás háromféle nyomdai változatban készült, s négyféle alakzatban került a posta által árusításra, illetve a bélyeggyűjtők részére értékesítésre.

I. változat 100-as ívben készült 12:12 1/2-es fésűs *fogazattal*. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37×26 mm.

II. változat 100-as ívben készült, *fogazás nélkül*, ami valójában a II. fázisnyomat.

III. változat 100-as különlegesen *fogazott* ívben készült. Ennek a különle-

327. ábra

gesen fogazott ívnek fogazási vázlatát mutatjuk be 327. ábránkon. Az ív 12:12 1/2-es fésűs fogazása a következőképpen történt.

A fogazólécből kiemelték a páratlan számú függőleges túsorokat. Ennek következtében az ív ezeken a helyeken fogazatlanul maradt. Ezenkívül az ív fogazásakor az első vízszintes sor fogazása (az első leütés) elmaradt. Így az első vízszintes sor alsó szélén fogazást csak a második vízszintes sor fogazásakor kapott. A továbbiakban a fogazás a „ritkített fogú fésűvel” a megszokott szabályos menetben folytatódott.

A/ *Egyes darabok*

A mind a mai napig egyedülálló fogazási eljárás következtében ez utóbbi 100-as ívekből az alábbi különlegesen fogazott egyes bélyegek választhatók le;

- a) 10 db alul fogazott, *három oldalán fogazatlan,*
- b) 45 db alul és felül, valamint a bal oldalán fogazott, de *jobb oldalán fogazatlan,*
- c) 45 db alul és felül, valamint jobb oldalán fogazott, de *bal oldalán fogazatlan* példány.

A posta a III. A/a változatot bélyegirodáján, majd az 1950-ben megalakított Bélyegértékesítő Nemzeti Vállalat útján (később Magyar Filatélia V.) egyes darabokban és összefüggő párokban is árusította és ma is árusítja teljes sorozatokban.

B/ Összefüggő bélyegpárok, tömbök

A megnyilvánult gyűjtői érdeklődés kielégítésére a speciális ívekből összefüggő bélyegpárok is értékesítésre kerültek az alábbi kombinációkban:

1. Függőleges bélyegpárok

a) Az első és második vízszintes sorból alakított bélyegpárok: a felső bélyeg *balról és jobbról*, valamint *felt fogazatlan*, alul fogazott; az alsó bélyeg alul és felül, valamint egyik oldalán fogazott, az *ellentétes oldalon* (balról vagy jobbról) *fogazatlan*. Az ívtől 10 ilyen bélyegpár készült.

b) A második – tizedik vízszintes sorból alakított bélyegpárok (40 pár); mindkét bélyeg alul és felül, valamint egyik oldalukon fogazott, az *ellentétes oldalon* (balról vagy jobbról) *fogazatlan*.

2. Vízszintes bélyegpárok

a) Az első vízszintes sorból 5 összefüggő bélyegpár képezhető, melyek egyezők az Aa alattiakkal.

b) A második – tizedik vízszintes sorból leválasztott 45 bélyegpár alul és felül fogazott, *bal és jobb oldalán* fogazatlan. Ezt az alakzatot kapták a szervezett gyűjtők.

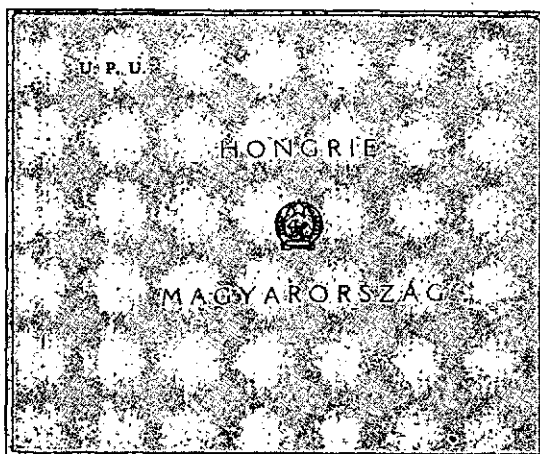
c) A második – tizedik vízszintes sorból képzett 36 bélyegpár alul és felül, valamint mindkét oldalán fogazott, míg *középen fogazatlan*. Ez az alakzat csak a későbbi évek során került hazai értékesítésre.

A tömbök kombinációi fentiek alapján kiszámíthatók.

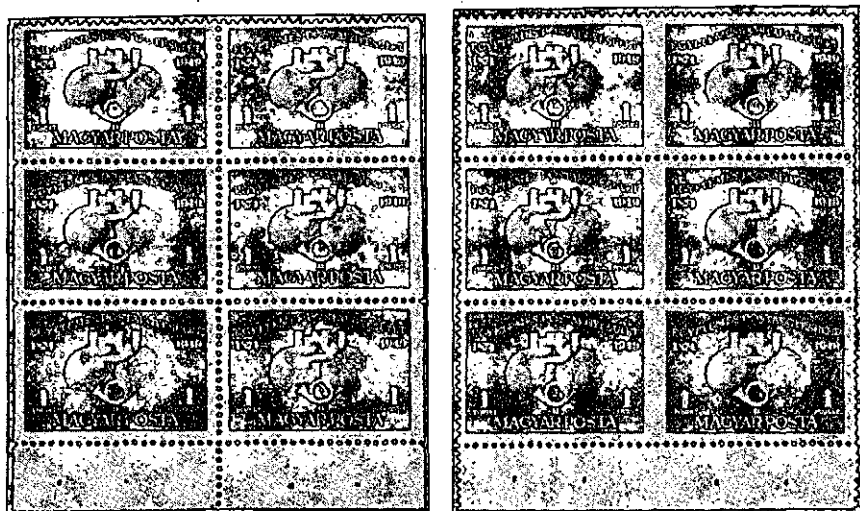
C/ Bélyegfüzetek

A Magyar Filatélia V. a kelendőség fokozására 6 sorozatból, illetve 3 vízszintes bélyegpárból álló fedő (328a. ábra) és hátlappal ellátott füzeteket is készítettett, mégpedig két változatban (328b. ábra):

a) két oldalon fogazatlan,

328a. ábra

328b. ábra

b) közepén fogazatlan, többi oldalán fogazott 3—3 vízszintes bélyegpárból álló sorozatot tartalmazó füzet

Az *a)* alatti füzetet a forgalmi időszak alatt a szervezett gyűjtők is igényelhették 21,60 forint és 1,40 forint kezelési költség ellenében, míg a *b)* alatti füzet csak később, a forgalomból történt kivonás után került hazai értékesítésre.

Bérmentesítés. A sorozat címleteivel bérmentesített postai küldemények előfordulnak.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés.

1949. LÁNCHÍD

A második világháborúban a visszavonuló német csapatok mint a legtöbb budapesti hidat, a Lánchídat is felrobbantották. Újjáépítésc általános társadalmi összefogással a „Lánchíd alapon” keresztül az eredeti tervek felhasználásával 1949-ben befejeződött. A posta az újjáépített 100 éves Lánchídnak ünnepélyes, a forgalom részére történő átadásának méltó emlékezetére 1950. április 2-án emlékbélyegek tervezésére nyilvános pályázatot hirdetett. Az I—III. helyezést elért pályaművekre 2000, 1200 és 200 forintos pályadíjat írt ki.

Az 5 címletből álló emlékbélyeg sorozat, amelynek első három címlete posta, második két címlete légiposta bélyeg, s a híd ünnepélyes, 1949. november 20-i átadása napján jelent meg, fogazva és fogazatlanul.

A bélyegképet Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották a 255.600/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1949/58. sz.) 1949. november 20-án, s **kivonták** a forgalomból a 7.905—7.946/34/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1950/34. sz.) 1950. március 31-ével.

Árusították kizárólag Budapest Főposta, Budapest 2 és 62 valamint Miskolc 1 sz. postahivatalok fogazva és fogazatlanul csak teljes sorozatban borítékra felragasztva és lebélyegezve. A 60 filléres és 1 forintos címletet valamennyi postahivatal korlátozás nélkül árusította.

329. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

		I. fogazva
40 fillér	kékeszöld	334 900 db
60 fillér	vörösbarna	1 955 900 db
1 forint	kék	1 654 900 db
✈ 1,60 forint	karminvörös	139 900 db
2 forint	olajzöld	133 100 db

II. fogazatlanul (□) 80 000 teljes sorozat készült.

A bélyegkép minden címletnél közös, az újjáépített Lánchidat a keleti part északi részéről tekintett harántnézetben ábrázolja két oldalt babérággal, hátterben a Budai várpalotával. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, a két sarokban „1849—1949” évszámok; felül fehér „LÁNCHÍD” felirat és a jobb sarokban értékjelzés foglal helyet.

A két légiposta címletnél fenn, a két pillér között a „Lánchíd” helyett „LÉGIPOSTA” felirat, s a két szó között stilizált repülőgép helyezkedik el.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 32,5 × 21,5 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. 100-as ívekben fogazva és fogazatlanul került postai forgalomba.

Készült 0,09—0,1 mm vastag, fehér „A” minőségű XI vízjelű, kinestári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, álló (A).

Vízjelállás A/1,2.

Enyvezés fehér.

Fogazat Forgalomba került 12:12 1/2-es fésűs fogazattal, valamint a kibocsátó rendelet szerint fogazatlanul (□) is. A bélyegek teljes mérete 37 × 26 mm.

Bérmentesítés. A 40 f, 1,60 és 2 Ft címletek futott leveleken ritkák.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés.

1949. LÁNCHÍD BLOKK (III.)

A posta a Lánchíd-sorozatnál már ismertetett alkalomból 50 forint név-értékű blokkot is kiadott.

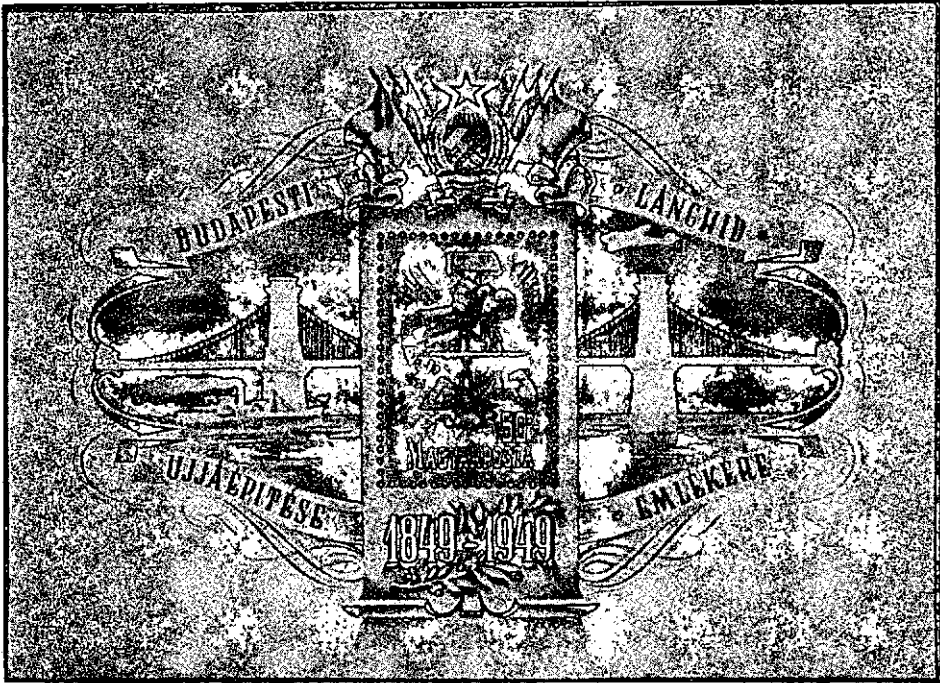
1 bélyeget tartalmazó légiposta emlékblokk.

A bélyegképet és a blokk díszítését Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 225.600/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1949/58. sz.) 1949. november 20-ával, s kivonták a forgalomból a 7.905—7.946/34/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1950/34. sz.) 1950. március 31-ével.

Példányszám 15 200 fogazott blokk.

Árusították 1949. december 31-ig egy vevőnek egy példányt szolgáltatva ki; Budapest Főposta, Budapest 2 és 62, valamint Miskolc 1 sz. postahivatalok. A kibocsátó rendelet utasította az árusítást végző négy postahivatalt, hogy az 1949. december 31-ig el nem adott Lánchíd sorozatokat és blokkokat szolgáltatassák be a posta bélyegirodájának.

330. ábra

50 forint

vörösibolya/sárga/szürke

A bélyegkép a munkát jelképezi: felemelt jobb kéz kalapácsot markol, mögötte tervrajztekercs és fogaskerék, előtte üllő, háromszögű vonalzó és körző fekszik. Alul „MAGYAR POSTA”, felette „LÉGIPOSTA” felirat, jobbra értékjelzés nyert elhelyezést. A bélyegkép álló téglalap alakú, keret nélküli mérete a fogazásig terjedő 26 × 37 mm.

A blokk díszítése szürkés, márványos rajzolatú alapon a bélyegtől balra és jobbra a Lánchíd képe látszik, alatta az első magyar dunai gőzhajó úszik.

A bélyegkép erősen dekorált, sárga alapú emléktáblán foglal helyet; feül nemzetiszínű és vörös zászlókkal díszített Népköztársasági-címer, alul babérágon „1849—1949” évszámok, amihez felül és alul hullámos szalag csatlakozik: „BUDAPEST * LÁNCID * ÚJJÁÉPÍTÉSE * EMLÉKÉRE” felirattal.

A blokk négy oldalán vágott, *mérete* 136 × 100 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában háromszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással* 4 blokkot tartalmazó nyomdai ívekben.

Egy bélyegképet tartalmazó blokkban került forgalomba.

Készült 0,09 mm vastag, fehér „A” minőségű, *XI vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet: Egyetlen XI vízjelű kiadás, mely *mindkét*, fekvő (B) és ritkábban álló (A) *vízjelhelyzetben* előfordul.

Vízjelállás A/1,2 és B/1,2.

Enyvezés fehér.

Fogazata 12 1/2 : 12-es keretfogazás. Fogazatlan példányok (□) próbanyomatok. Ezek a példányok enyvezetlenül, s a fogazott blokkoknál nagyobb szegéllyel készültek s mint a posta ajándékpéldányai kerültek gyűjtői forgalomba. Eredeti méretre történt vágásuk és enyvezésük a gyűjtők birtokába jutva „háziilag” készült.

Bérmentesítés. A blokkok, vagy a blokkból kiemelt bélyegkek a kibocsátó rendelet értelmében postai bérmentesítésre elvileg felhasználhatók voltak. A magas, 50 forintos címlet azonban nem bérmentesítési célzattal készült, s így gyakorlatilag szabályos postai bérmentesítésre nem is szolgálhatott. *Gyűjtői célra* a posta bélyegirodája ilyen blokkból kiemelt bélyegeket légipostán futtatott, s ezeket a Magyar Filatélia V. az 1950-es évek elejéig, a készlet elfogytaig árusította.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnap bélyegzések.

1949. BÉLYEGNAP

A Mafikt 1949. december 11-én rendezte a *XXII. Bélyegnapot*, s ezzel kapcsolatban Budapesten a Bélyegotthonban 1949. december 10—12-ig bélyegbemutatót is tartott. Ebből az alkalomból Debrecenben, Diósgyőr-Vasgyárban és Győrött is rendeztek bélyegkiállításokat.

Alkalmi légiposta bélyeg 1 címletben a *XXII. Bélyegnapra*.

A bélyegképet Czigliényi Ádám tervezte.

Forgalomba bocsátották 1949. december 11-én a 259.200/Bgcs. rendelettel, (P.R.T. 1949/62. sz.) s *kivonták* a forgalomból 1950. február 28-ával a 7.905—7.946/12/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1950/7. sz.).

Példányszám 173 000 fogazott bélyeg (43 250 db kisfv).

Árusították Budapesten kizárólag a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal az 50 filléres belépőjegyre egy bélyeget szolgáltatva ki, továbbá vidéken, Debrecenben az MSzT székházában, Diósgyőr-Vasgyárban a Vendégházban, Győrött az MSzT székházában rendezett kiállítások alkalmi postahivatalai azonos módon.

331. ábra

✈ —50 (+50) fillér feketésibolya

A bélyegkép. Fogazatig terjedő középárnyalatú mező jobb oldalán levelet kézbesítő postás, bal oldalán közlekedési eszközök (postakocsi, csomagszállító postautó, vonat és gőzhajó, valamint felettük négymotoros repülőgép) láthatók. Alul „MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG”; a bal felső sarokban „LÉGI-POSTA” és „XXII. BÉLYEGNAP” felirat; a jobb felső sarokban „1949” évszám helyezkedik el.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, s a fogazatig terjedő mérete 37×26 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással* 4×4 kisívet tartalmazó nyomdai ívekben. Kisebb színárnyalati eltérések előfordulnak. A kémiaileg elszínezett példányok hamisítványok.

4 bélyegből álló kisívben került forgalomba, mely fekvő téglalap alakú, négy oldalán vágott. *Mérete* 98×78 mm. A fehér ívszél mind a négy oldalon 12 mm széles; s feliratot nem tartalmaz.

Készült 0,1 mm vastag „A” minőségű fehér (szürkés), *XI vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, álló (A).]

Vízjelállítás A/1,2.

Enyvezés fehér (sárgás).

Fogazat $12 : 12 \frac{1}{2}$ -es párkányos keretfogazat. Fogazatlan példányok (□) igen csekély mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

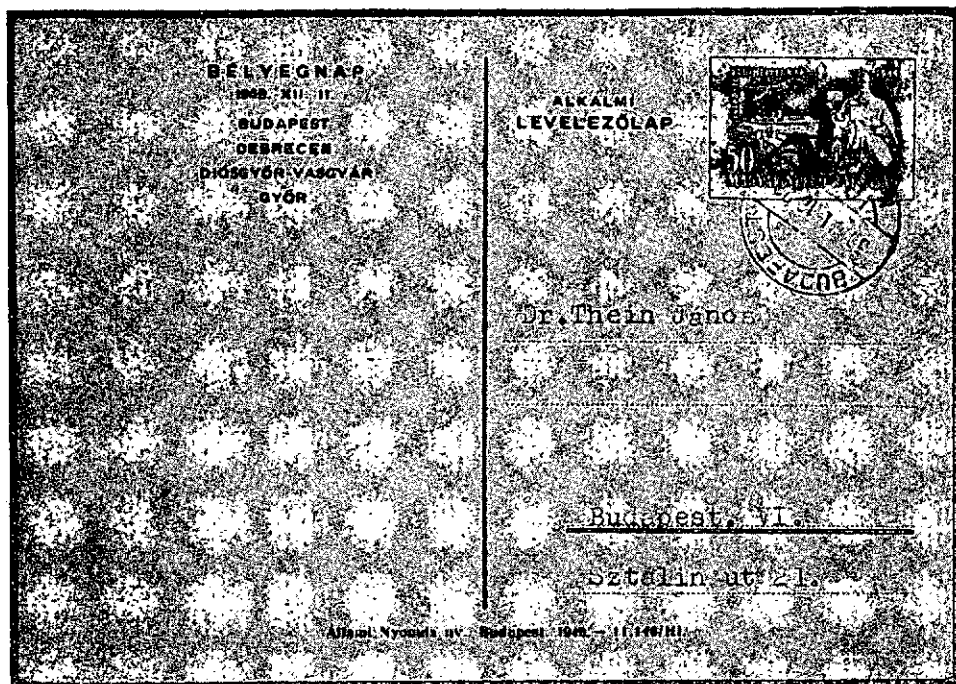
Bérmentesítés. A 4-es kisív futott levélen ritka.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnap boríték (FDC). Ebből a kiadásból elsőnap boríték is készült, melyet a Mafikt készítettett és 30 fillérért árusított.

Elsőnap bélyegzés.

Megjegyzés. Jelen kiadásból az Állami Nyomda a *bélyegképpel azonos kivitelben teljes alkalmi levelezőlapot* (332. ábra) készített, melyet a posta a 260.545/Bgi. rendeletével (P.R.T. 1949/63. sz.) 70 filléres áron 1949. december 11-én bocsátott árusításba. A levelezőlap 50 fillér erejéig bérmentesítve volt. A postai forgalomból 1950. június 30-ával vonták ki a 7.905—7.946/12—3/Bgi. rendelettel (P.R.T. 1950/12. sz.).

332. ábra

1949. SZTÁLIN

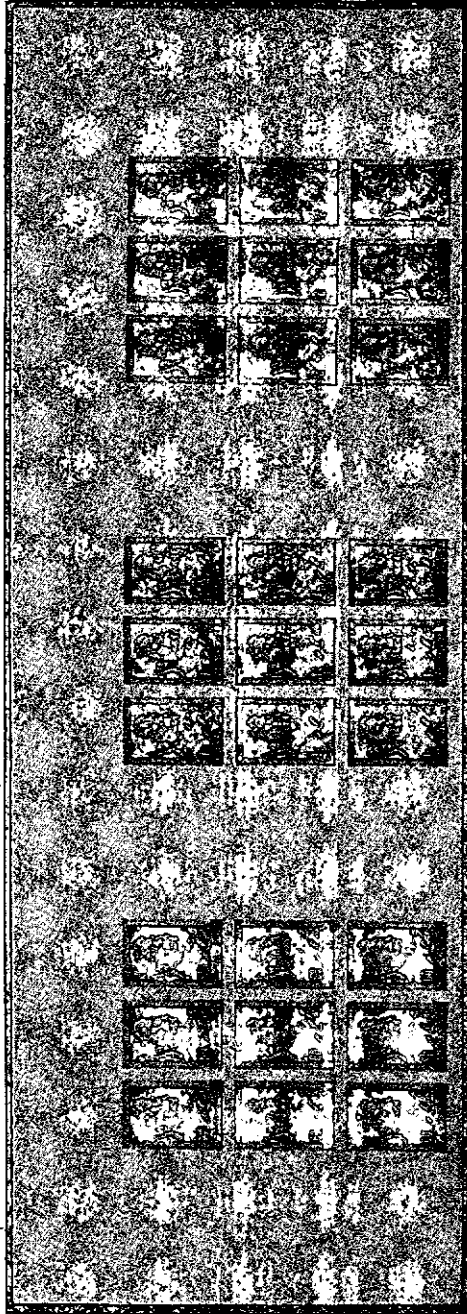
333. ábra

A posta Sztálin 70. születésnapja alkalmából, 1949. december 21-én 3 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 261.900/Bgs. rendelettel (P.R.T. 1949/54. sz.) 1949. december 21-én, s kivonták a forgalomból a 7.946/185/A. 4. sz. rendelettel (P.R.T. 1951/25. sz.) 1951. július 31-ével.

Példányszám 526 860 fogazott sorozat (a 60 filléres és 1 forintos címletből nagyobb mennyiség). A fogazatlan (□) teljes sorozatok száma 9 400

334. ábra.

A fogazott címleteket valamennyi postahivatal korlátozás nélkül; a *fogazatlan bélyegeket* teljes sorozatban csak *Budapesten* 1949. december 21-én a Nemzeti Múzcumban rendezett kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal *postai küldeményekre ragasztva árusította*. Ugyanez a postahivatal a külön e célra készített emléklapra felragasztott fogazatlan bélyegsorozatot 6 forintért korlátozás nélkül árusította.

A sorozat értékei

60 fillér	vörös
1 forint	kék
2 forint	barna

A *bélyegkép* Sztálin arcképét ábrázolja alul babérággal díszítve. A képet övező lécen alul „MAGYAR POSTA”, felül „Sztálin generalissimus 70 éves” szöveg olvasható. Az értékjelzés a bélyegkép bal alsó sarkában foglal helyet.

A bélyegkép álló téglalap alakú, *mérete 22 × 33 mm.*

Nyomták a Pénzjegynyomdában *réznyomással* kétféle nyomólemezzel. Az *I. lemez* címletenként 9 (3 × 3) bélyegképet tartalmaz. Ezzel a mindhárom címletet magába foglaló I. nyomólemezzel végzett *száraznyomás* különlegessége abban áll, hogy a *három különböző színű címletet egy ívre és egyszerre nyomták*, először alkalmazva ezt a nyomástechnikát a magyar bélyegkiadások történetében.

Ez a technikai megoldás azért volt lehetséges, mert mint azt az „1949. évi Petőfi II.” sorozatnál már említettük, a Pénzjegynyomda a réznyomású bélyegeket bankjegynyomó gépeken készíti. Ezekben pedig *egy menetben* egymás mellett több szint is lehet nyomni. A nyomást ez esetben a következőképpen végezték. A három különböző címletnek megfelelően 3 darab sík vörösréz lemezre a különböző előkészítő munkák után felvitték a 9—9—9 bélyegképet — a 9-es nyomólemezek készítésére a rendelkezésre álló idő rövidege miatt került sor —, s a kész nyomólemezeket felfeszítették a nyomóhengerre, az egyes lemezek között kb. 5 cm távolságot, ún. „*iriszt*” tartva. A különböző címletű, a nyomáshoz előkészített lemezek alá a bélyegek színét adó vörös-kék-barna festéket tartalmazó kb. 8—10 cm hosszú vályucskákat erősítették, s a szükséges darabszámú nyomást elvégezték.

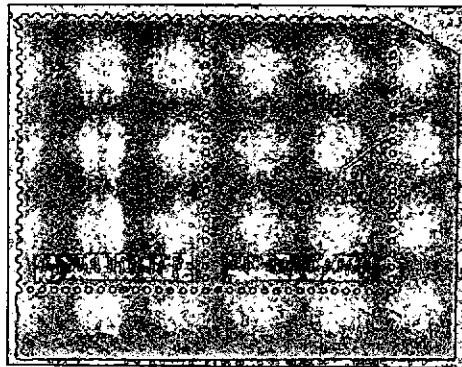
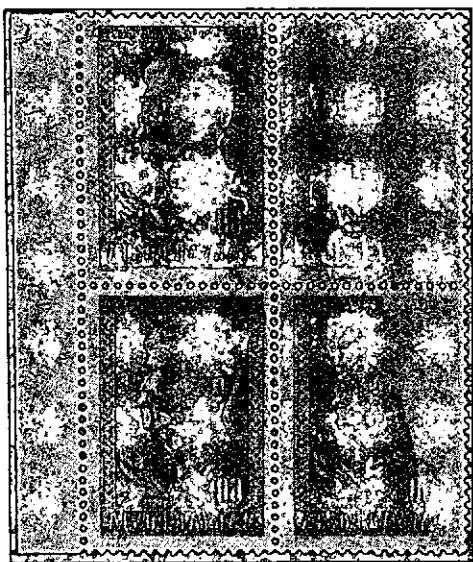
A 9-es kisívek fogazásra nem kerültek. Ezeket, mint fogazatlan teljes sorozatokat — nagyrészt emléklapra ragasztva — december 21-én Sztálin emlékkiállításon árusította a posta. A három kisívet feltehetően a posta választotta szét, s bontotta ezeket egyes sorokra vagy négyes tömbökre. A 60 filléres és 1 forintos címlet összefüggő párban üres ívközéprésszel a kibocsátás után rövid időn belül ismertté vált néhány gyűjtő előtt. Ennek ellenére az I. nyomólemez készítésének módját csak a közelmúltban sikerült tisztáznunk a bélyeg tervezőjének és metszőjének, Nagy Zoltánnak szíves közreműködésével. Ezt az *egy nyomdai ívre* egyszerre nyomott három különböző címletű és különböző színű bélyegkülönlegességet mutatjuk be a 335. ábrán.

Ezen ismeretek birtokában helyre kell igazítanunk I. kötetünk 339. oldalán a jelen kiadással kapcsolatban tett azon megállapítást, miszerint „két eltérő szint nyomó lemezt egybeforrasztanak és egyszerre egymás mellett nyomnak velük”. Amint 335. ábránk is igazolja a három címletet három színben egy helyre erősített három lemezeről egyszerre nyomták.

A Pénzjegynyomdában alkalmazott nyomástechnika ismeretéhez tartozik — erről a későbbi bélyegkiadások során még szó fog esni —, hogy a meglehetősen nagy átmérőjű nyomóhenger gazdaságosabb kihasználása miatt a nyomás egyszerre *több nyomólemezről* történik. Ezek részben egymás mellett, részben a henger ellentétes oldalán helyezkednek el. Kis példányszámú kiadásoknál mint jelen esetben is, gazdaságossági okokból címletenként csak egy nyomólemezt készítenek, s a nyomólemezt, illetve lemezeket csak a henger egyik oldalán helyezik el (sánta nyomás).

Az előzőkben ismertetett nyomástechnika alkalmazásának teljes ismeretéhez tartozik az is, hogy a jelen kiadású bélyegek tervezésére és kivitelezésére igen rövid idő állott a tervező művész és a nyomda rendelkezésére. A Pénzjegynyomda kitűnő technológiai felkészültségére jellemző, hogy mindezen nehézségek ellenére december 21-én a sorozat, jóllehet csak korlátozott mennyiségben és fogazatlanul, de forgalomba kerülhetett.

A II. lemez időrendben is az I. lemez után készült s a szokványos *100 bélyegképet* tartalmazza. Erre egyébként a kibocsátó rendelet is utal: „A bélyegeket megfelelő készlet elkészülése után *fogazott kivitelen* valamennyi postahivatal árusítani fogja.”

335. ábra

Megjegyezni kívánjuk, hogy a tökéletes galván eljárás folytán az I. és II. lemezzel nyomott bélyegek között *semmi lényeges* rajzbeli eltérés nem észlelhető.

E kiadásból is több nyomdai hiba, elkerülve az ellenőrzés figyelmét, mint *nyomási különlegesség* postai forgalomba került.

Így a 60 filléres címletből olyan példány került postai felhasználásra, melynek *bal alsó sarkán*, átlós irányban az iv felhajlása következtében a *bélyegkép hiányos*.

A 60 filléres címletből számos *teljes vagy részleges gépszínátnyomat* ismert (335. ábra).

A papír gyűrődése folytán keletkezett *ránc* valamennyi címletről előfordul. *100-as ívben fogazva* és *9-es kisívben fogazatlanul* került postai forgalomba. *Készült 0,12 mm vastag, fehér „E” minőségű, vízjel nélküli* réznyomó bélyegpapíron. Ez az „E” minőségű papír lényegesen különbözik az „1949. Petőfi II.” bélyegek nyomásához használt „D” jelű papírtól. Míg az szinte áttetsző és 0,1 mm vastag, addig az „E” papír nemcsak 0,12 mm-es vastagságában különbözik tőle, hanem abban is hogy felülete *erősen barázdált, rücskös*.

Enyvezésük fehér. Mindkét lemezzel nyomott ívek *előre enyvezett* papíron készültek.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegek fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. A sorozat mindhárom címlete fogazatlanul (□) is postai forgalomba került. A teljesség kedvéért megjegyezhetjük, hogy a 100-as ívek is léteznek fogazatlanul, mint II. fázisnyomatok. Ezek azonban a hivatalos fogazatlan kiadás miatt nem kerültek kereskedelmi forgalomba.

A 60 filléres címlét *baloldalon* fogazatlanul is ismert.

Bérmentesítés. A fogazatlan sorozat címletei futott leveleken ritkák.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1950. ÖTÉVES TERV (I.)

A Közlekedés- és Postaügyi Miniszter 1949. szeptember 6-i kelettel a hivatalos lapban nyilvános pályázatot hirdetett a bélyegrajzkészítő művészgárda kialakítása célzatával 20,30 40, 50 fillér, 1, 2, 3, 4 forint közül választott tetszőszerinti értékjelzésű bélyegképre. Ajánlott tárgykörök voltak: Magyarország felszabadulásának ötödik évfordulója, az öt éves terv, az újjáépítés, illetőleg a tervgazdálkodás eredményei, a szocialista társadalmi és gazdasági berendezésünk kimagasló értékei, a munkás- és parasztdolgozók munkája és életkörülményei, Magyarország természeti szépségeinek ismertetése légiposta bélyegen. A bélyegkép szerkesztésénél a politikai motívumokat erőteljesen ki kellett domborítani. A tervrajzokat raszteres mélynyomásra *szürke tempera*, vagy réznyomásra *tusrajz*, esetleg a két nyomdai eljárás együttes alkalmazására megfelelő módon 110×165 mm-s nagyságban kellett elkészíteni. A pályázatokat jelígyesen kellett beküldeni a KPM Postafőosztály 8. ügyosztályához. Vázlatokat is elfogadtak.

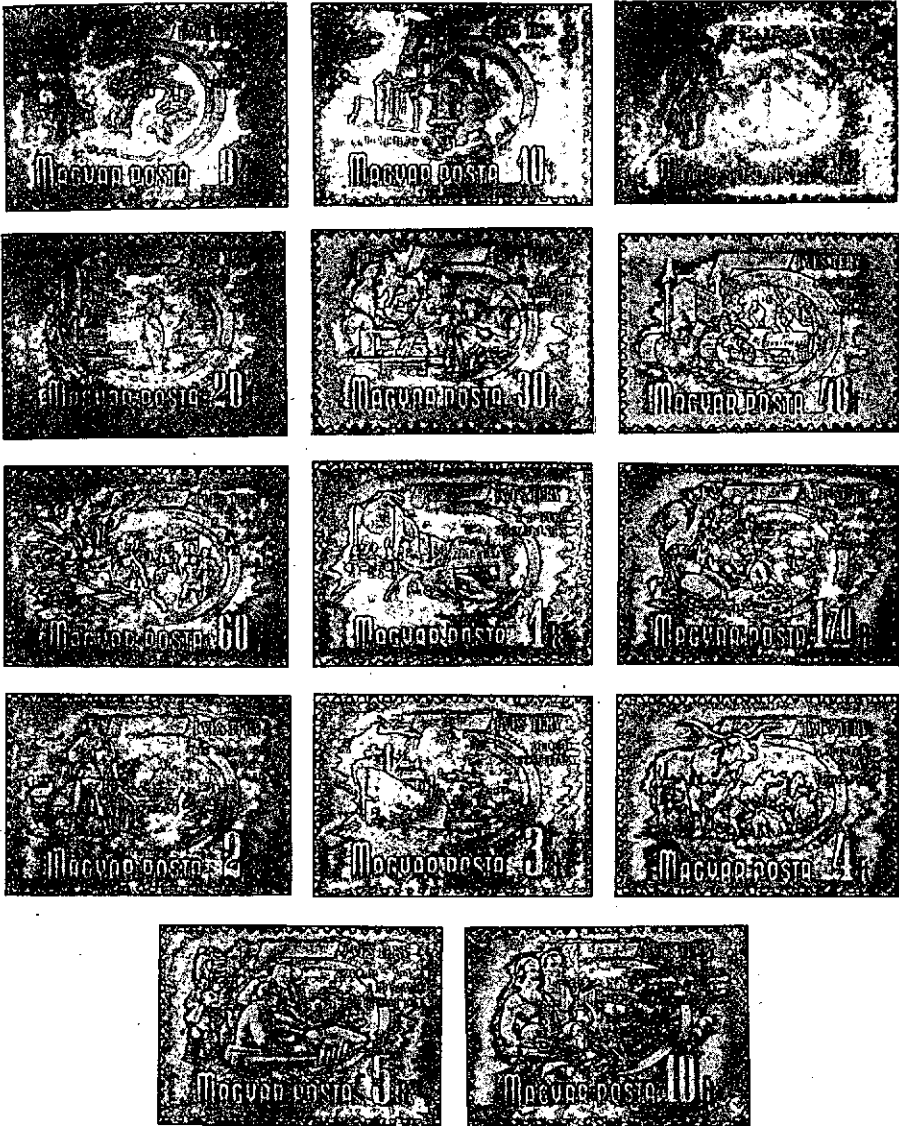
A bírálóbizottság határozata alapján a posta — a hirdetmény értelmében — a beérkezett tervrajzok közül legfeljebb tízet, egyenként 500 forintért, a beérkezett vázlatok közül ugyancsak legfeljebb tízet, egyenként 200 forintért megvásárol.

A posta vezérigazgatójának elnökletével összeült bíráló bizottság egyhangú megállapítása szerint egyik pályázó sem nyújtott be a várakozásnak megfelelő terveket, de több figyelemre méltó rajz alapján az a vélemény alakult ki, hogy a pályázók közül legsikeresebb rajzokkal szereplőket kell a kivitelezéssel megbízni. Így a sorozat pályázat helyett megbízott tervező munkája alapján került kivitelezésre.

14 címletről álló általános forgalmú bélyegsorozat, amely az első öt éves terv célkitűzéseit ábrázolja.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 264.200/C rendelettel (P.R.T. 1949/67. sz.) a 10, 12, 20 és 40 filléres címleteket 1950. január 1-én, a többi értéket a 7.905—7.946/5—4 Bgi. rendelettel (P.R.T. 1950/12. sz.) 1950. március 12-ével. A sorozat címleteit postai forgalomból a 7.619/B—190/8. sz. rendelettel (Po.É. 1954/50. sz.) 1955. március 31-ével vonták ki.

336. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

8 fillér	kékesszürke	2 766 000 db
10 fillér	borvörös	4 830 000 db
12 fillér	narancsvörös	2 987 000 db
20 fillér	kékeszöld	9 997 000 db
30 fillér	vörösibolya	2 240 000 db
40 fillér	barnásolaj	9 245 000 db
60 fillér	vörös	3 621 000 db
1 forint	feketésibolya/sárga	963 000 db
1,70 forint	zöld/sárga	212 000 db
2 forint	bordóvörösa/sárga	826 000 db
3 forint	kékesfokete/sárga	801 000 db
4 forint	szürkésbarna/rózsa	558 000 db
5 forint	vörösibolya/sárga	587 000 db
10 forint	kávébarna/sárga	121 000 db

A bélyegképek alaprajza közös, csak az ábrázolt kép, a felirat és az értékszám, valamint értékjelzés változik címletenként. A közös alaprajz világos árnyalatmező, közepén sötétebb árnyalatú domborműszerű 5-ös számjegy helyezkedik el, felső részén a számjegy zászlójának folytatásaként „ÉVES TERV” felirat. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat és a jobb sarokban értékjelzés olvasható.

Az 5-ös számjegy alsó, félkör alakú részében változó ábrák, míg az ezeket magyarázó, a terv célkitűzéseit propagáló szöveg a bélyegkép jobb felső sarkában foglal helyet.

Az egyes bélyegképek ábrái:

8 filléres címlet: Tárnákban dolgozó bányászok, oldalt bányavasút, aknatorony és drótkötélpályán csille. Felirata: „Gépesített szénbányászat”.

10 filléres címlet: Vaskohó. Felirata: „Fejlett nehézipar”.

12 filléres címlet: A bánhidai villamos-centrálé, mellette gózturbinát vezérlő munkás áll. Felirata: „Nagyobb áram termelés”.

20 filléres címlet: Orsózógépet kezelő munkásnő, mögötte bálákban a nyersanyag, balról az orsó és készáru végek. Felirata: „Több és jobb textilanyag”.

30 filléres címlet: Üzemi kultúrcsoport, háttérben színpadi jelenet látszik. Felirata: „Jobb élet — Művelt dolgozók”.

40 filléres címlet: Traktorokkal vontatott vetőgépeket kezelő parasztok. Felirata: „Gépesített mezőgazdaság”.

60 filléres címlet: Előtérben egy falusi szövetkezeti iroda a szövetkezet vezetőjével és dolgozó parasztpárral, a háttérben modern falusi utcarészlet. Felirata: „Biztosítja a falu fejlődését”.

1 forintos címlet: A vasúti, közúti és légi közlekedést szemlélteti a hídon áthaladó vasúti szerelvényvel, a híd alatti úton gépkocsi forgalommal, a levegőben repülőgéppel. Felirata: „Korszerű közlekedés”.

1,70 forintos címlet: A Balaton partján üdülő család, a háttérben fürdőzőkkel, vitorlással és a Tihanyi félszigettel. Felirata: „Biztosítja a dolgozók üdülését”.

2 forintos címlet: Előtérben magyar honvéd, mögötte tank és felette repülőgép. A háttérben traktor és gyárváros látható. Felirata: „Erős hadsereg békénk őre”.

3 forintos címlet: Előtérben Duna-tengerjáró hajó, felette repülőgép, a háttérben kikötőrészlet. Felirata: „Olcsó szállítás”.

4 forintos címlet: Előtérben magyar fajta szarvasmarhát a háttérben sertésekből, juhokból és lovakból álló állatsoport. Felirata: „Fejlettebb állattenyésztés”.

5 forintos címlet: Az előtérben tervező munkát végző mérnök, a háttérben bal oldalon egy üzemszék, jobb oldalon egy épülő ház. Felirata: „Szolgálatában a műszaki értelmiség”.

10 forintos címlet: Az előtérben nő és férfi sportoló különböző sportszerekkel, a háttérben fekvő sportstadionban labdarúgó mérkőzés folyik. Felirata: „Fokozott sportlehetőségeket biztosít”.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, a fogazatig terjedő méretük 37×26 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában a filléres címleteket egyszínű, a forintosokat kétszínű *raszteres (rács) mélynyomással*.

Nyomási különlegességek

a) A kiadás egyes címleteit a szükségletnek megfelelő nagyobb példányszám miatt több ízben is nyomták. Ennek folytán számos címletnél lényeges *színárnyalati eltérés* keletkezett, amely a 60 filléres címletnél a színváltozat határát is eléri (vörös és karmin).

b) Amint említettük a forintos címletek nyomása két menetben történt. A 4 forintos címlet rózsaszín, a többi sárga részleges *alapnyomatot* kapott az első menetben. Ezután következett a második, a különböző *főszín* nyomása. Az alapnyomat színárnyalati eltérése és elcsúszása igen gyakori, s ebből számos, főként a fehér feliratoknál (MAGYAR POSTA) észlelt eltérés keletkezett. A bélyegképek rajzáról jegyezzük meg, hogy míg a számjegyek teljes egészükben fehérén mutatkoznak (alapnyomatot nem kaptak), addig az alul elhelyezett „MAGYAR POSTA” felirat alulról felfelé halványodó és kb. 1/3-ad magasságig terjedő árnyékolást kapott a bélyegterven és így a nyomatban is. Ez a halvány árnyalat a nyomóhengeren csak igen csekély mélységben maradt *rasztercsészék* formájában mutatkozik. Ha a nyomóhenger valamilyen oknál fogva elégtelenül festékezett, ez a nyomat a bélyegen alig, vagy egyáltalán nem mutatkozik. Ezzel a jelenséggel azért kellett foglalkoznunk, mivel az 1950-es évek szakirodalmában erről több ízben is említést tettek, de a nyomástechnika hiányos ismeretében (három színű nyomást is említettek) helytálló magyarázatot nem adtak.

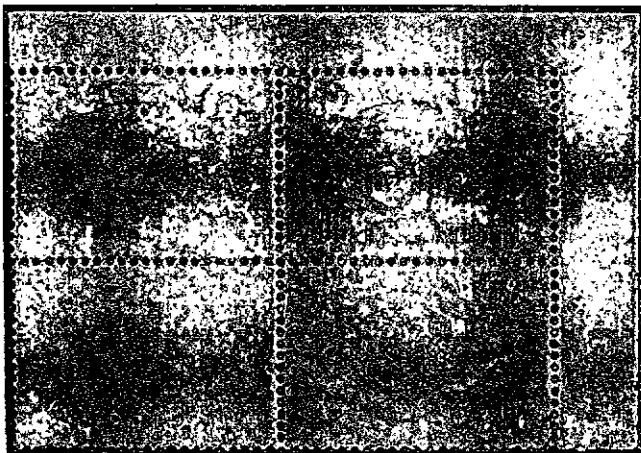
c) A kétszínnyomásos eljárásnál alkalmazott sárga *alapnyomat lemaradása* is előfordult. Ismerünk kilósáruból előkerült olyan 5 forintos címleteket, melyeken fehér alapon csak a *főszín* látható, a sárga alapnyomat pedig nem (színhiány).

d) A kiadás eddig ismert egyetlen hengerhibáját a 8 filléres ív 29. bélyegén találjuk. A „BÁNYÁSZAT” szó magasságában, attól balra kb. 2×1 mm átmérőjű fehér, ovális foltocska mutatkozik (337. ábra). Ennek a nyomdai hibának keletkezése a pigmentpapír hibájából adódott, mely az aszfaltlakkos kifestés folytán a másolás és maratás alkalmával a nyomóhengerre vívődött át. Mint nem maratott rész a nyomatban fehér foltként mutatkozik. Ilyen eredetű hibával a későbbi kiadások során is találkozunk.

e) Ebből a kiadásból fentiekén kívül számos, a rászteres mélynyomásra jellemző nyomáshiba: színes és fehér rákelcsikok, festékfoltocskák, festékösszefolyások, elmosódott képek és *tszélélszínözödések* úgyszintén a papír gyűrődése folytán keletkezett *ráncok* is ismert.

337. ábra

338. ábra

f) A hátoldalon mutatkozó nyomatok közül *gépszíndátnyomat és ívszíndátnyomat* is előfordul, melyek lehetnek *teljesek* vagy *részlegesek*, amint ezt a 338. ábrán be is mutatjuk. A 30 filléres hátoldali nyomat olyan erős, hogy az ellennyomóhenger csak *többszöri* festékfelvétel után adhatta le ezt a nyomatot.

100-as ívben került forgalomba.

Készült

1. valamennyi címlet 0,09 mm vastag, fehér „A” minőségű,

2. a 8, 10, 12, 20, 30 és 60 filléres, és a 2 forintos címlet 0,12 mm vastag, szürkés „B” minőségű, XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. Ez utóbbi papíron még egyéb címlet előfordulása lehetséges.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, álló (A). A sorozat valamennyi címlete később XII és részben XIII vízjelű papíron is készült (I. Terv II. sorozatot).

Vízjelállás A/1,2.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 12 : 12 $\frac{1}{2}$ -es fésűs fogazat. Fogazatlan példányok (\square) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A kiadás nagy példányszáma miatt gyakoriak az ívek fogazásakor keletkezett *rendellenességek* (fogazási hibák). A hibás fogazású bélyegek egy része postai forgalomba került és felhasználták.

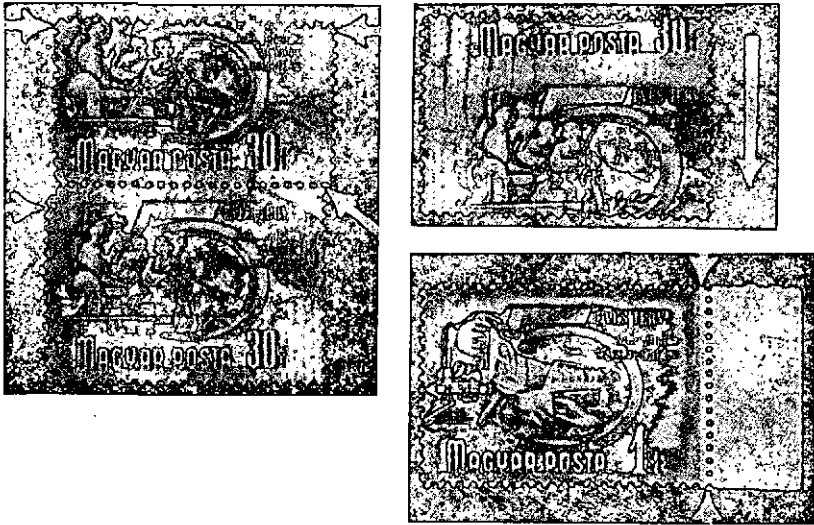

339. ábra

Nagy érdeklődés kíséri ennél a kiadásnál is az elmaradt leütés miatt *alul* vagy *felül* fogazatlan példányokat. A 339. ábrán bemutatott 60 filléres címleten kívül 8 fillértől 4 forintig valamennyi címlet ismert főként *alul* fogazatlanul.

Igen ritka fogazási különlegességet mutatunk be a 340. ábra bal oldali bélyegpárján. Fogazásakor *az ív első vízszintes sorának fogazása elmaradt*. A hibát észrevéve az ívet újra visszahelyezték a fogazógépbe, de befogása nem sikerült és pótfogazásakor az eredeti, szabályos beállításhoz viszonyítva 1 mm-ré jobbra és 4 mm-re lefelé elcsúszva fogazták az első sort. Így a bélyeg nagysága a szabványos 37 × 26 mm helyett csupán 37 × 22 mm lett.

A 340. ábra jobb felső bélyege függőleges irányban kb. 7 mm-re, vízszintes irányban pedig kb. 2,5 mm-re elcsúszva befogott és ezért hibásan fogazott (bélyegképbe fogazott) ívből származik.

340. ábra

Az 1 forintos címlet kissé balra csúszott, s hibásan befogott ív jobb szélső példánya. Ezért mutatkozik a bélyeg jobb szélén a fehér csík. Ilyen fogazási hiba értelemszerűen az ív bármelyik oldalán elhelyezkedő bélyegnél előfordulhat. Tehát *téves* a gyűjtők közeiben elterjedt az a felfogás, hogy a fehérszegélyű tervbélyegek nyomási *rendellenességéből* adódnak. A fogazási rendellenességek elbírálásánál nem szabad arról megfeledkeznünk, hogy rendszerint nem a fogazást végző tűsor, hanem a továbbító szerkezet végezhet rendellenes mozgást (I. I. kötet 396. o.).

Elsőnapai bélyegzések.

Megjegyzés. A sorozat 3 forintos címlete perforálással függőlegesen felezve és „Meghatalmazás — 1951”, valamint alul „Érvényes — 1951” függőleges felülnyomattal ellátva azonos rendeltetésű, mint az 1946. Forint-filléres sorozatnál elmondottak.

1950. PETŐFI (III.)

Az 1949 július 31-én Petőfi Sándor halálának 100. évfordulója emlékeztére forgalomba bocsátott *réznyomású* sorozat olyan átütő hazai és külföldi sikert aratott, hogy az egy milliós példányszám kevésnek bizonyult, s a kiadás bélyegei rövid idő alatt elfogytak. Ez a sorozat méltán bizonyította, hogy a *fokozott gyűjtői érdeklődés* nemcsak a nagyobb áremelkedést sejtető kis példányszámú kiadások iránt nyilvánul meg, hanem nagyobb példányszámuk ellenére a *művészi tervezésű és kivitelezésű modern bélyegek iránt is*. Míg az előbbi inkább a bélyegspekulációnak kedvez, ez utóbbi legkitűnőbb propagandája hazai viszonylatban a bélyeggyűjtésnek, külföldi viszonylatban pedig fejlett szellemi és technikai értékeinknek.

A hazai bélyeggyűjtők kívánságának eleget téve a posta a sorozat 3 címletét más színekben megkettőzött példányszámban 1950. február 5-én újra forgalomba bocsátotta.

Forgalomba bocsátották a 7.905—7.946/10—Bgi. rendelettel (P.R.T. 1950/6. sz.) 1950. február 5-én, s kivonták a forgalomból a 7.946/98/3/4. A sz. rendelettel 1951. január 31-ével.

Példányszám 1 850 000 fogazott és 2000 fogazatlan sorozat.

Árusította korlátozás nélkül valamennyi postahivatal.

341. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	barna
60 fillér	karminvörös
1 forint	zöld

A bélyegkép azonos az 1949. évi kiadással.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű száraz réznyomással.

A nyomási különlegességek közül említést érdemelnek az ívszél behajlása folytán vagy idegen papírdarabok miatt a bélyegek sarkain keletkezett háromszög alakú nyomathianyok, melyek a 40 és 60 filléres és 1 forintos címletekből ismertek.

Teljes gépszínátnyomat a 40 (317. ábra) és a 60 filléres, részleges gépszínátnyomat az 1 forintos címletből ismert.

Fentiekén kívül még egyéb kisebb rendellenességek is találhatóak a nyomatokban, de lényegesen kisebb számban, mint az 1949. évi kiadásnál.

A papír gyűrődése folytán keletkezett ráncok gyakoriak.

A 100-as évben került forgalomba.

Készült 0,12 mm vastag, fehér „E” minőségű, vízjelmélküli réznyomó bélyegpapíron. A papír minősége azonos a „Sztálin” bélyegek nyomásához használt papírral. Ezért a II. és III. sorozat 60 filléres címleteinek megkülönböztetésénél a papír minőségének vizsgálata is segítséget nyújt.

Enyvezés fehér. A sorozat címleteit előnyvezett papíron nyomták.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A sorozat mindhárom címlete ismert *egy oldalon fogazatlanul*. A 40 filléres bal oldalán, a 60 filléres és 1 forintos címlet jobb oldalán fogazatlan. Egyéb-ként a fogazással kapcsolatos ismeretek azonosak az 1949. évi kiadásnál elmondottakkal.

342. ábra

A 40 filléres címlet igen ritkán előfordul bal oldalán összefüggő üres mezővel (342. ábra), amelyre vonatkozó bővebb ismereteket l. az. „1950 Virágok I.” kiadásnál.

Elsőnapos bélyegzés.

1950. BÉLYEGMŰZEUM

A Magyar Posta a Bélyegmúzeum 20 éves fennállása alkalmából 1 címletből álló posta és 1 címletből álló légiposta alkalmi bélyegpárt adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.905—7.946/31/3. Bgi. rendelettel (P.R.T. 1950/14. sz.) 1950. március 12-én, s kivonták a forgalomból a 7.946/98—3/4.A sz. rendelettel (P.R.T. 1950/69. sz.) 1951. január 31-ével.

Árusította kizárólag a Bélyegmúzeumban (Budapest, VII. Dob u. 75/81. félelem.) működő alkalmi postahivatal küldeményekre, papírlapokra felragasztva és alkalmi bélyegzővel lebélyegezve.

343. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

60 fillér	szürke/barna	96 880 db
↑ 2 forint	vörösbarna/sárga	84 000 db

A fogazatlan sorozatok száma 2 000.

A bélyegképek ábrái

60 filléres címlet: A Bélyegmúzeum kiállítási terme szürke, díszített keretbe foglalva. A jobb felső sarokban az „1947. 30 éves Szovjetunió” sorozat 60 + 60 filléres bélyege, mellette a külső kerettel párhuzamosan „XX ÉVES A BÉLYEGMÚZEUM”, alul „MAGYAR POSTA” felirat, s tőle balra az értékjelzés helyezkedik el.

2 forintos címlet: A háttérben felhőből kiemelkedő földgömb, az előtérben vágatató postakocsi, felette négymotoros stilizált repülőgép. Jobbra és fent a postakocsi által felkavart bélyegpek röpködnek. Alul a kerettel párhuzamosan „MAGYAR POSTA” és kisebb betűkkel „LÉGIPOSTA” felirat; az előbbi felett „XX ÉVES A BÉLYEGMÚZEUM” felirat, ez utóbbi felett az értékjelzés olvasható.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük: 60 filléres címlet 38×27 , a 2 forintos címlet $37 \times 26,5$ mm.

Nyomták az Állami Nyomdában $2 \times 2 \times 20$ -as ívekben kétszínű raszteres (rács) mélynyomással.

Forgalomba került 2×20 -as, de legtöbbszörre — a fogazás mellett szétválasztva — 20 -as (4×5) ívekben. Vízszintesen összefüggő ívközéprészes párokat a Magyar Filatéliai V. elsősízből az 1951-es bélyegkiállításon árusított.

Készült 0,1 mm vastag, fehér „A” minőségű, XI vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XI, fekvő (B).

Vízjelállítás B/1,2.

Enyvezés fehér.

Fogazata $12 : 12 \frac{1}{2}$ -es fésűs fogazat. A bélyegeknek a fogazatig terjedő mérete $43,5 \times 33$ mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapori boríték és Carte maximum.

Elsőnapori bélyegzés.

V. Fejezet

A BÉLYEGÉRTÉKESÍTŐ NEMZETI VÁLLALAT (MAGYAR FILATÉLIA V.) ALAPÍTÁSA

Mielőtt jelen kötetünk VII. fejezetébe tartozó bélyegkiadások részletes tárgyalására rátérnénk, röviden foglalkoznunk kell azokkal a tényezőkkel, melyek a következő kiadásokat a korábbi kiadásoktól elhatárolják. Ez a két tényező: a „Bélyegértékesítő Nemzeti Vállalat” (későbbi nevén: Magyar Filatélia Vállalat) megalapítása, valamint a XII. majd a XIII. kincstári bélyegvízjel megjelenése a bélyegnyomó papírok gyártásában.

A posta hivatalos lapja a P.R.T. 1950. évi 17. száma közli a Magyar Közlöny 1950. évi 42. számában megjelent 7.904/A/7.—2/1950 sz. rendeletét a Bélyegértékesítő Nemzeti Vállalat alakításáról, melyet kivonatossan az alábbiakban ismertetünk:

A Népgazdasági Tanács az 1948: XXXVII. tv. 98. §-a, valamint a Minisztertanács 299/1949 MTsz határozata alapján Bélyegértékesítő Nemzeti Vállalat cég alatt nemzeti vállalat alapítását határozta el.

A vállalat székhelye Budapest.

A vállalat tárgya: A Magyar Posta, valamint a külföldi posták által kiadott bélyegek kivitele, behozatala és árusítása belföldön és külföldön, továbbá a gyűjtők bélyegekkel való ellátása.

Illetékes miniszter: A Közlekedés- és Postaügyi Miniszter.

A Bélyegértékesítő NV a Posta Értékcikkraktára és Bélyegirodája elnevezésű postai szerv bélyegosztályából alakul. Átadásra kerül a forgalomból kivont és használt bélyeges anyag teljes készlete, a jövőben pedig a forgalomból történő kivonás utáni maradékkészlet, továbbá a bélyeges okiratokról összegyűjthető használt bélyeges anyag, végül a posta bélyegmúzeumában tárolt, kereskedelmi célokra készült második fázisnyomatok.

A vállalat nyit 1950. április 1-én.

A jövőben a *Posta Értékcikkraktára* elnevezésű új szerv gyakorol felügyelete a Bélyegmúzeum felett”.

A *Bélyegértékesítő NV* későbbi és mai nevén a *Magyar Filatélia V.* megalapítása, korábban a posta megmaradt bélyegkészleteit árusító és 1945. augusztus 1-én újra megnyitott Bélyegértékesítő Iroda, majd 1945. október 25-től a Magyar Posta bélyegirodája (135.031/A.4.—P.R.T. 1945/47. sz.) elnevezésű postai szerv helyett, *igen nagy hatást gyakorolt a magyar bélyegkibocsátás és filatéliai élet további alakulására.*

A második világháború után néhány évvel világszerte óriási mértékben megnövekedett az érdeklődés a bélyeggyűjtés iránt és annak kapcsán a bélyeggyűjtők száma megsokszorozódott. A Magyar Posta korábbi bélyegértékesítő

szervei ezt a megnövekedett hazai és külföldi igényt kielégíteni nem tudták volna.

A vállalat export-import tevékenysége során nemcsak a hazai kiadású bélyegeket tudta rendszeresen biztosítani a szervezett gyűjtők részére, hanem behozatal útján külföldi bélyegújdonságokhoz is juttatta a hazai bélyeggyűjtőket, melyre a hivatalos amatőr külföldi bélyegcsere korlátozott keretű lehetősége mellett már igen nagy szükség is volt.

Mindezekeken felül a vállalat működése során két újdonsággal is szolgált. Az egyik az *elsőnap*i borítékok (FDC) rendszeres kiadása, a másik a bélyegzett, a magyar bélyegek népszerűsítését szolgáló bélyegek gyűjtői forgalomba bocsátása, illetve árusítása volt.

1. Az *elsőnap*i borítékok (FCD) rendszeresítése és árusítása részben a magyar bélyegek gyűjtésének bel- és külföldi propagálására, részben pedig a gyűjtők körében megnyilvánult, s világszerte egyre nagyobb közkedveltségnek örvendő gyűjtési terület igényeinek kielégítésére szolgált.

Amint az előző kiadások során ismertettük az 1948 és 1950 között néhány kísérlet már történt az *elsőnap*i borítékok nyomása és árusítása terén. Ezek a kiadványok azonban a bélyeggyűjtő egyesületek, a Mafikt vagy kiskereskedők magánkiadásai voltak. Ilyen körülmények között rendszeres megjelenésük és megfelelő külalakjuk biztosítva nem volt, s ezért komoly gyűjtési területet nem is képezhettek.

A Magyar Filatélia V. megalakulása után a posta elsősorban az „1951. Felszabadulás II.” sorozattal kapcsolatban készítettett és hozott forgalomba *elsőnap*i borítékot. Utána pedig rendszeresen, majdnem kivétel nélkül minden megjelenő új sorozatot árusított *elsőnap*i borítékon. Ezekre a kiadványokra az egyes bélyegkibocsátások végén *utalni* is fogunk.

Az *elsőnap*i borítékok a felragasztott bélyegek névértékének erejéig bárhová szóló postai küldeményként feladhatók a bélyegek forgalmi ideje alatt. A kibocsátás napján — ha készül — alkalmi és *elsőnap*i bélyegzővel ellátva korlátlan mennyiségben vásárolhatók és feladhatók, amennyiben ez nem éri el az üzletszerűség határát.

A posta az *alkalmi bélyegzővel ellátott borítékokat* a felragasztott bélyegek névértékének erejéig azok érvényességi idején belül *bérmentesítettnek* tekinti, s azokat felvéve továbbítja. Ellenben a rombuszalakú *elsőnap*i bélyegzővel ellátott borítékok csak a kibocsátás napján adhatók fel, mint *bérmentesített küldemények*. A kibocsátás napja után a posta ezeket a borítékokat *bérmentesetlen küldeményeknek* tekinti, s csak a szabályos postadíjszabásnak megfelelő *bérmentesítési díj lerovása* után veszi fel postai küldeményként.

A Postakezelési Utasításnak az 1967. év elején megjelenő újabb rendelkezése szerint *mind az alkalmi, mind az elsőnap*i bélyegzővel lebélyegzett bélyegek, küldemények csak a lebélyegzés napján fogadhatók el.

Kezdetben a bélyeggyűjtő egyesületek, majd megalakulása után a MABÉ-OSZ tagjaik részére előfizetéses rendszerű FDC szolgálatot létesített.

Az *elsőnap*i borítékokat filatelista szempontból feltétlenül *kategorizálnunk* kell.

a) Az *első csoportba* azokat a valóban *elsőnap*i borítékokat, FDC-ket sorolhatjuk, melyek postai feladásra és kézbesítésre kerültek, tehát *postán továbbították*. Sajnos, ezeken a szabályos postai kezeléseik *ellenőrzésére, főként az érke-*

zési bélyegzéseknek az utóbbi évek során a posta által történt mellőzése miatt egyre kevesebb lehetőség mutatkozik. Ezért az e csoportba sorolt FDC-k megkülönböztetése a következő csoportba soroltaktól alig lehetséges. Ez pedig előbb vagy utóbb ezen borítékok gyűjtésének megcsappanásához vezethet.

b) *A második csoportba* azokat az FDC-ket sorolhatjuk, melyeket a vásárlók a postahivataloknál megcímezve, vagy címzés nélkül alkalmi, esetleg rendes, valamint elsőnap bélyegzővel lebélyegeztetnek, de ezeket *postán nem továbbítatják*. Ezek a borítékok elsőnap borítékoknak tekintendők ugyan, de véleményünk szerint csak gyűjteménynek vagy kiállítási anyag kiegészítésére szolgálhatnak és lényegesen kevesebb filatéliai értékkel bírnak, mint az első csoportba tartozó borítékok.

Fentiekkel kapcsolatban nem szabad arról megfeledkeznünk, hogy világszerte és hazánkban is a gépi bérmentesítés egyre szélesebb körű alkalmazása egyre inkább *háttérbe szorítja az alkalmi postabélyegeknél* rendeltetés szerinti, *postai bérmentesítésre szolgáló felhasználását*. Ezekből a tényekből a filatelistáknak *már most* is kell vonniuk a szükséges következtetéseket, s meg kell tenniük a megfelelő lépéseket a mindig komoly filatéliai értéket képviselő anyag, *a teljes postai küldemények* megmentésére.

A fenti két csoporton kívül említést kell tennünk az *elsőnap bélyegzés nélküli*, tehát elsőnap boríték jellegüket elveszített, de erre a célra készített borítékokról is, melyek nem képezhetnek külön gyűjtési területet, *kivéve*, ha bélyegzésük alkalmi bélyegzés. Ez esetben az *alkalmi bélyegzések* csoportjában van a helyük. Végül ugyanezen borítékok bélyegzések nélkül filatéliai értékkel alig rendelkeznek.

2. Az elsőnap borítékok rendszeresítésén kívül a vállalat az *enyvezetlen és bélyegzővel ellátott postabélyegeknél* mérsékelt áron kereskedelmi forgalomba bocsátásával nagy befolyást gyakorolt a magyar postabélyegeknél gyűjtésének széleskörű elterjesztésére mind hazai, mind külföldi viszonylatban.

Előre kell bocsátanunk, hogy ez a megjelenési forma, mely hazánkban elsőként az „1950. Felszabadulás” II. sorozattal látott napvilágot, már korábban sem volt ismeretlen más államok bélyegkibocsátásai között. A mi első kiadásunkat megelőzően néhány évtizeddel számos bélyegkibocsátó postaszerv (Amerikai Egyesült Államok, Németalföld, Svájc) hozott kereskedelmi forgalomba postai bérmentesítési szempontból értéktelenített, *lebélyegzett postabélyegeket gyűjtői célra*. A magyar bélyegkibocsátásnak egyetlen újszerűsége abban mutatkozik — amit azóta már több bélyegkibocsátó postaszerv szintén követett — hogy a bélyegívek *enyvezése az előállítási költség csökkentése és a könnyebb kezelhetőség miatt elmaradt*.

Ez a megoldás a filatéliai kutatások szempontjából igen szerencsésnek bizonyult, mivel a bélyegeknél papírja és színei — a víznek az áztatásnál jelentkező káros befolyását kiküszöbölve — *eredeti előállítási formájukban tanulmányozhatók*. Egyébként is kezelésük, tartósításuk lényegesen könnyebb az enyvezett példányoknál, s nem mutatkozik a hosszú ideig erősen kifogásolható minőségű enyv káros kémiai hatása sem.

Ezek a bélyegeknél a *magyar bélyegkiadások népszerűsítésére, propagálására* készültek. Megjelenésük filatéliai szempontból nyilvánvalóan felveti kategorizálásuk kérdését. Ezt már annál is inkább meg kell tennünk, mivel ezzel az

újszerű megjelenési formával kapcsolatban számos helytelen felfogás született és terjedt el a gyűjtők körében.

Előre bocsátva azt a tényt, hogy ezek a bélyegek *postai felhasználás nélkül kerülnek* a posta kereskedelmi szervén keresztül gyűjtői forgalomba, tisztázni kell hovatarozásukat és azt, hogy képezhetnck-e újabb gyűjtési területet. E bélyegekkel kapcsolatban le kell szögeznünk azt a gyakori, a közhiedelemmel ellentétben álló tényt, hogy ezek a bélyegek *minden esetben* részét képezik a posta által az egyes kiadásokból a nyomdában megrendelt mennyiségnek, s a *hivatalos példányszámokban* a fozagott bélyegek darabszámában *benn foglaltatnak*.

Gyártásuk *ugyanazon nyomóhengerrel* s rendszerint *egyidőben* történik az enyvezett bélyegekkel. Ezekről csupán az *enyvezés* menetének *elhagyásában* különbözik. A példányszámokra vonatkozó adatokból tudjuk, hogy az egyes sorozatok különböző címletei általában különböző példányszámban készülnek. Az utóbbi években a postahivatalok által korlátozás nélkül árusított *alacsonyabb névértékű címletek* a teljes sorozatok néhány százezres példányszámával szemben *több milliós példányszámban* készülnek. A nagy mennyiséget a nyomdák kapacitásuk erős lekötöttsége miatt minden esetben egyszerre legyártani és leszállítani nem tudják. Ezért a *posta által megrendelt több milliós példányszámú címleteknek az elkészítése* gyakran csak több részletben, több hónapos, s nem egyszer éves *elcsúszásokkal* bonyolódik le. A túlterhelt kapacitásból adódó esetleges késedelmes szállítások azonban *nem tévesztendők össze az utánrendelésekkel, vagy utánnyomásokkal*, amire sor nem is kerülhet, mivel ez bélyegkibocsátási és ezen keresztül népgazdasági érdekcinket is sértené.

Azonban nagy példányszámok esetén a nyomóhengerek természetes elhasználódása miatt (általában 7000 fordulat után) időnként szükségesnek mutatkozik *új nyomóhengerek*, esetleg *új diapozitívok* készítése. Új nyomóformák készítése már azért is elkerülhetetlen, mivel a nyomdák nem rendelkeznek korlátlan mennyiségben nyomóhengerekkel. Ennélfogva ha egy kiadás megrendelt példányszámának legyártása közben egy *újabb kiadás* gyártását kell megkezdeni, ami nem elszigetelt jelenség, a nyomóhengert tárolni nem tudván, róla a nyomólemezt lefeszítik és beolvasztják. Az előző kiadás hátralékos mennyiségének legyártásakor a megőrzött diapozitívok felhasználásával készítenek új nyomóformát. Az elmondottakból adódik az egyes kiadások bélyegeiben gyakran mutatkozó igen erős *színárnyalati eltérés*. Ezért sokan helytelenül második kiadásról beszélnek, holott csak új nyomóformával készített bélyegekről van szó. A színárnyalatokban mutatkozó eltérések a kikeverésnél mutatkozó nehézségeken kívül a festékek különböző minősége miatt sem küszöbölhetők ki.

A postának *utánrendelési lehetősége* csak a kötetlen számú forgalmi és portó bélyegekből van, mely ma is éppen úgy mint korábban mindig a *postai felhasználás függvénye*, és az Értékeikraktár feladata a szükséges készleteknek megrendelésekkel történő biztosítása.

A filatéliai kutatások számára sajnálatos esemény, hogy az 1950 és 1956 között még szórványosan előforduló, a bélyeg gyártási időpontjára utaló *ívszeldátumok* alkalmazása teljesen megszűnt.

Ezek a bélyegek, amint azt már említettük bélyegezve kerülnek forgalomba. Amennyiben ezek a bélyegek azonos célzattal használatlanul kerülnének név-

értékük alatt — akár a forgalomból történt kivonásuk után is — bel- és külföldön kereskedelmi forgalomba, csekély értékű tömegbélyeggé válnának. Ezzel kapcsolatban emlékeztetnünk kell olvasóinkat arra, hogy az első és második világháborút követő kiadások használatlan bélyegek mint váltak névértékük alatti tömegbélyeggé, nemcsak kizárólag az infláció, hanem a velük való helytelen gazdálkodás folytán is. Éppen ezért ezen kiadások lebélyegezve, tehát postai használatra történt érvénytelenítés után kereskedelmi forgalomba való bocsátása mind bélyeggyűjtői, mind népgazdasági okokból is ésszerű lépés volt. Ez a megoldás eredeti célkitűzését, a hazai és külföldi gyűjtőknek modern bélyeganyaggal való ellátását maradéktalanul meg is oldotta.

A technikai lebonyolítás ismeretéhez tartozik az is, hogy a nyomdák ezeket a bélyegeket ugyanolyan megjelenési formában, ívekben vagy blokkokban bocsátják a posta rendelkezésére, mint a postai forgalom céljaira nyomott, enyvezett bélyegiveket és blokkokat. A bélyegzővel történő értéktelenítés a posta feladata. Az első időkben bélyegzésre a posta értékeikraktárának bélyegzőjét, majd később a Magyar Filatélia V. és egyes nagyobb vidéki városok — főként a postaigazgatóságok székhelyein — 1 sz. postahivatalok bélyegzőit, a forgalmi és portó bélyegeknél főként helységnév és kelet nélküli gépi bélyegzéseket alkalmaztak.

Ezeknek a bélyegeknél *papírja* az enyvezés elhagyása folytán erősen simított hófehér 0,09—0,11 mm vastagságú, ami a különlegesség-gyűjtőket önkéntelenül arra ösztönzi, hogy gyűjteményeikben a tárgyalt bélyegeknél is külön helyet adjanak. Van azonban ezeknek a bélyegeknél olyan sajátossága, amelynek következtében *alig vagy egyáltalában nem különböztethetők meg az eredetileg enyvezett és postailag felhasznált, de leáztatott példányoktól*. A bélyeg papírja ugyanis vízben *huzamosabb ideig áztatva* mindkét oldalán eredeti fényét és színét elveszíti. Mindezek felül a papír az áztatás során megduzzad, a vastagsága eléri a korábban enyvezett, de áztatott bélyegek 0,09—0,13 mm-es vastagságát. Ilyen esetekben a megkülönböztetés alapjául csak az olvasható és tiszta, a bélyegeken megfelelő nagyságban alkalmazott postabélyegző szolgálhat.

Fentiekből kifolyólag arra a megállapításra jutottunk, hogy ezeknek az enyvezetlen és szívességi bélyegzővel ellátott bélyegeknél, sorozatoknak *elkülönítő megkülönböztetése* és gyűjtése a postailag felhasznált bélyegektől *gyakorlati jelentőséggel nem bír*, mivel:

1. Ugyanazon a papíron, ugyanazon nyomóhengerrel és általában egy időben készülnek, mint az enyvezett használatlan bélyegek.

2. Az egyetlen különbség a *kikészítésnél az enyvezés menetének elmaradása*.

3. A bélyegzésekkel kapcsolatban pedig a postahivatalokban alkalmazott, a felvételt igazoló és a bélyeg érvénytelenítő *postabélyegző* és az ezeknél a bélyegeknél alkalmazott *bélyegző közötti eltérés* a leáztatott példányokon *nem minden esetben állapítható meg* teljes biztonsággal. Éppen ezért a későbbi bélyegkiadásaink ismertetésénél ezekre a bélyegekre külön nem utalunk, mivel az „1950. Felszabadulás II.” sorozattól kezdődően csekély kivétellel *valamennyi bélyeg és blokk készült* ebben a megjelenési formában is.

Példányszámok. A fogazott sorozatok és egyes bélyegek, valamint a fogazatlan teljes sorozatok példányszámával kapcsolatban a következőket kell előre bocsátanunk.

A posta bélyegkibocsátó szervei az egyes alkalmi kiadásoknál a kibocsátó rendeletben többnyire közlik a megjelenő példányszámokat, általában a teljes sorozatokét, az egyes címletekét ritkábban. Ezek a példányszámok a fogazott bélyegeknél *mind a használatlan, mind a bélyegzővel* ellátott bélyegek *együttes mennyiségét* tartalmazzák. A több értékből álló bélyegsorozatok különböző címletei általában különböző példányszámokban készülnek. Ez esetben a legkisebb példányszámokban készült címlet mennyisége azonos a közölt *teljes sorozat* példányszámával. A legkisebb mennyiségben nyomott címleteket a posta, s többnyire a kereskedelem is *általában csak teljes sorozatban* árusítja. Az egyéb, nagyobb példányszámokban előállított címleteket korlátozás nélkül árusítják azok a postahivatalok, amelyek ezeket az alkalmi bélyegeket az Értékcikkkraktártól napjainkban az Értékcikkhivataltól igénylik. Erre a körülményre, amennyiben megfelelő adatokkal rendelkezünk, az egyes kiadások során utalni is fogunk.

A Magyar Posta a gyűjtők régi kívánságának tett eleget, midőn a Postavezérigazgatóság 8.A, Postaforgalmi ügyosztályán keresztül „A Magyar Bélyeg Monográfiája” céljaira MABÉOSZ rendelkezésére bocsátotta mindazokat a *hiteles példányszám adatokat*, melyeket a Posta Értékcikkhivatala az 1945. május 1-e óta megjelent magyar bélyegkiadásokkal kapcsolatban megfeszített munkával, az eredeti szállítási okmányok alapján részünkre összegyűjtött. Így módunkban áll ezeket az adatokat olyan részletességgel közölni, amilyenre az általános gyűjtői érdeklődés számot tarthat.

Az általunk közölt, példányszámokkal kapcsolatban tudnunk kell, hogy ezekben kiegészítésre kerültek a posta által korábban már közölt 1945/46. évi inflációs kiadások adatai is, mivel azok az 1946. május 28-i állapotot és nem a teljes postai készleteket tartalmazták.

Adataink az 1966. június—júliusi állapotot rögzítik, tehát a gyártott példányszámokból egyes esetekben *levonásra* kerültek azok a mennyiségek is, melyek a postai tárolás és visszaszolgáltatás során tönkrementek, valamint azonos okokból a Magyar Filatélia Vállalat árukészletéből az elmúlt 20 év során selejtezésre kerültek. Ahol erre lehetőség nyílt a példányszámokat egyes címletekre lebontva adtuk meg.

Olyan esetekben pedig, amikor az adatok teljes kigyűjtése még nem fejeződött be, adatot nem közlünk. Így minden rendelkezésünkre bocsátott és általunk közölt példányszámi adat *pontos és hiteles*.

Reméljük, hogy e rövid kis ismertetés kielégítő választ adott az utóbbi másfél évtized bélyegkibocsátásaival kapcsolatban azokra a kérdésekre, melyek a gyűjtők körében a kellő tájékozottság hiányában felmerültek.

VI. Fejezet

A XII (KORÁBBAN XIII) VÍZJEL

A korábbi bélyegvízjelek nyomására használt vízjelnyomó hengerek (eguttór) többségükben elkallódtak, vagy az újabb hengerek elkészülte után ezeket megsemmisítették. Ez esetben azonban olyan helyzetben vagyunk, hogy a XII vízjelnyomó hengert a használatból történt kivonása után a posta illetékes szervei a Diósgyőri Papírgyárból Miskolcra, majd 1957-ben a Bélyegmúzeumba szállították muzeális megőrzésre, s ott ma is az érdeklődők rendelkezésére áll.

A. A vízjelnyomó henger

Mivel a magyar bélyegek vízjeleinek készítéséhez használt 13 kinestári vízjelnyomó henger közül a XII muzeális megőrzésben van, ezért ennek rövid műszaki leírását és fontosabb adatait célszerű megismernünk. Ez annál is inkább indokolt, mivel a XII vízjel alapos tárgyalásra szorul a vele kapcsolatos problémák: a vízjelhelyzet, a számvízjel előfordulása, valamint megkülönböztetése a XIII vízjeltől. De nem utolsó sorban kiválóan alkalmas arra is, hogy módunkban áll a vízjelnyomó henger és a vízjeles bélyegpapír összehasonlításából a vízjelnyomás technikáját és problémáit megismernünk.

A vízjelnyomó henger fő részei

1. a henger palástja
2. a tengely
3. a kifeszítő szerkezet
4. a vízjel ábrák

ad 1. A henger *palástja* vörösréz szitaszövet, amely kb. 0,4 mm vastag huzalból kb. 0,5 mm-es négyzetes lyuksűrűséggel készült.

A fekvő helyzetű henger hossza: 192,5 cm; sugara: 13,5 cm, a felülete: 1,63 m².

ad 2. A *tengely* hossza: kb. 230 cm, átmérője: 16 mm.

ad 3. A henger palástjának *kifeszítésére* két végén 1 – 1 db 7 mm-es vörösrész lemezből, valamint közben kb. 30 cm távolságra elhelyezett 5 db 3 mm-es vörösrész lemezből kivágott négyküllős kerék szolgál, melyeket forrasztással rögzítettek a henger palástjához, arra merőlegesen. A 7 merevítő kerék agyán a tengely halad át.

A kifeszítő szerkezethez tartozik a henger palástjának belső oldalán kb. 5 mm-es távolságban csigavonalban induló és befejeződő, de közben körkörös-

sen futó 1 mm, valamint 45 mm-es közökkel csigavonalban haladó 3 mm vastag vörösréz huzal, melyeket ugyancsak forrasztással erősítettek a henger palástjához.

ad 4. A henger külső palástján, arra felforrasztva helyezkednek el a *vízjel-ábrák*, az ötágú csillagok.

A csillagokat 0,75 mm-es vörösréz lemezből kivágó szerszámmal présgépen sajtolták. A száruk *keresztmetszete* $0,8 \times 0,75$ mm-es álló téglalap.

A csillagok ábrái *mai formájukban* a nagy igénybevétel következtében részben deformáltak, s így nem azonos méretűek. *Átlagos szélességük és magasságuk 18–21 mm között változik.*

A csillagok szerkezeti felépítésére a *legjellemzőbb* az, hogy az erősen deformálódott csillagok kivételével *minden tengelyük mentén szabályos sokszögek*, s a tengelyek metszéspontjából a csillagok köré csúcsaikát érintő *kört* lehet szerkeszteni.

A henger felhasznált anyaga, szerkezeti felépítése s különösen forrasztásai miatt gyengén kivitelezett munka, mely különösen szembetűnő, ha a VI vízjelnyomó hengerrel hasonlítjuk össze. Valószínűleg ebből eredő, idő előtti elhasználódása szolgáltatott okot az újabb, a XIII vízjelnyomó henger készítésére és üzembe helyezésére.

A csillagok elrendezése

A csillagok a henger palástján a tengelyre merőleges síkban *85 sorban* (eredetileg) helyezkednek el. *Az egyes sorok 33 csillagot* tartalmaznak. Így a hengeren *eredetileg 2805 csillag* nyert elhelyezést. A *páros számú sorokban* a csillagok *álló* helyzetűek, míg a *páratlan számú sorok* csillagai *fordítottak*.

A *csillagsoroknak egymástól mért távolsága*, a csillagok függőleges tengelysorát véve alapul *20–24 mm* között, míg a sorokon belül a *csillagoknak egymástól mért távolsága 5–9 mm* között változik. A csillagsorok és csillagok szabálytalan elhelyezése csak *látszólagos*, mivel az elhelyezés szorosan összefügg a papírgyártás technológiájával. Ugyanis a papírszalag gyártás közben *hosszirányban megnyúlik*, *keresztirányban* pedig zsugorodik. A papírnak ezt a gyártás közben történő méretváltozásait a hengerek készítésénél figyelembe veszik.

Az egymás felett elhelyezkedő csillagoknak (ez esetben a palást köralakú felületén) egymástól való távolságát ellentétben a korábbi meghatározásokkal, szabatosan a tengely mentén az „A”-csúcstól a felette fekvő csillag „C” és „D” csúcsát összekötő egyenesig mérjük (l. a 344. ábrát).

A XII-es számvízjel

A vízjelnyomó hengeren *12 csillagban* a papír minőségét jelző *számvízjelet*, a római IV-t helyezték el, mégpedig a 12., 26., 40., 54., 68. és 82. függőleges sor 1-ső és 17-ik csillagában.

A vízjelnyomó henger alapállása

A vízjelnyomó henger *gyártási száma*: 5445, amely a henger két végén elhelyezett merevítő kerék küllői közül egy-egy átellenes küllőben van beütve. A henger *alapállásának* azt a helyzetét tekintjük, midőn a baloldali gyártási

számmal ellátott küllő felül közel, függőleges állásban helyezkedik el. Ekkor a IV-eket tartalmazó csillagsor képezi az *első* vízszintes sort.

A XII-es vízjelnyomó hengert készítő vállalatra, ellentétben a XI-es hengerrel, hivatalos utalást nem találunk. Valószínűleg a Pénzjegynyomda készítette.

B. A vízjel

A vízjellel és annak ábráival az alábbiakban foglalkozunk.

Az új, a XII (korábban XIII-nak nevezett) kincstári bélyegvízjel bevezetéséről és a IV-es számvízjel alkalmazásáról a posta hivatalos lapja az 1950. április 4-én kelt 7905—7946/42/Bgi. rendeletében (P. R. T. 1950/21. sz.) „A bélyegek előállításához használt papír új vízjel” cím alatt az alábbi utalást találjuk:

„Értesítem a postahivatalokat, hogy a postabélyegek előállításához a jövőben új, ötágú csillagot ábrázoló vízjelű papírt használ az Állami Nyomda Nemzeti Vállalat. A papírban az ötágú csillag sokszor ismétlődik és szabályos térközökben egy-egy csillagban a papír minőségét jelző „IV” szám is látható.”

1. Az ötágú csillag

Amint a XII vízjelnyomó henger leírásából és a posta hivatalos közleményéből is tudomást szerezhettünk, a XII vízjel ismétlődő ábrája az *ötágú csillag*, melyet a 344. ábrán kétszeres nagyításban mutatunk be.

Mindjárt előjáróban fel kell hívnunk a figyelmet e *vízjel egyik leglényegesebb jellegettségére*, hogy a teljes vízjel több, mint 2800 csillag ábrája között — talán túlzás nélkül állíthatjuk — *két azonos rajzolatú és méretű csillagot nehezen találunk*. Ennek magyarázata a szitahengerre felforrasztott csillagok nagyszámú és nagymérvű deformálódásán kívül a *papírgyártás sajátossága* is.

Ismeretes, hogy zúzás és keverés közben a papírmassza túlnyomó százalékát víz alkotja. A kb. 75% cellulózét és 25% rongyot tartalmazó massa a kádból kiemelve folyamatosan, mind nagyobb mértékben veszíti el víztartalmát, míg a szárító berendezést elhagyva teljesen meg nem szabadul tőle. A vízjel nyomásakor a papír még igen nedves és változékony állapotú, éppen a vízjel felvétele céljából. Bár a bélyegpapír anyagát képező parányi rostocskák elhelyezkedése is befolyásolja a vízjel végleges kialakulását, *mégis a papír mindkét irányú méretváltozása a legdőntőbb oka annak, hogy a bélyegpapírvízjele méretekben nem egyezik a vízjelnyomó henger egyes csillagainak méreteivel*, valamint a csillagsoroknak egymástól mért, s ezen belül a csillagoknak egymásközötti távolságával.

Ennek bizonyítására idézzük egy Balatonfüzfi papírgyári szalemlernek, Bátor Istvánnak ezzel kapcsolatban tett megjegyzéseit, mely a Filatéliai Szemle 1958. február 1-i számában, „A szerkesztő postája” rovatban látott napvilágot. Idézzük:

„Minden papír a *papírpálya keresztirányában* gyártás közben *zsugorodik, hosszirányban pedig megnyúlik*. A zsugorodás nagysága a nyersanyagok fajtájától, összetételétől, a foszlatás mértékétől, a gyártás sebességétől, a géprészek közötti feszítés beállításától, a szárítás mértékétől és a szárító lemezek szorításától függően 2—12% között változik. Ez a zsugorodás nem egyenlő mérték-

ben oszlik el a gyártott papír teljes szélességében, hanem a széleken nagyobb, míg a papírpálya közepén kisebb mértékű. Tájékoztatásul közlöm, hogy egyszerű írópapírnál végzett mérések alapján az a szélről számított első 150 mm-ben 5%-ot, a második 150 mm-ben 4,28 %-ot, a harmadik 150 mm-ben 3,83 %-ot tett ki, míg ez a zsugorodás a papírszélesség közepéig 2,43 %-ra csökkent.

Ezek a tényezők befolyásolják a papírban található vízjelek szélességét és a vízjelek közti távolságot.

Úgy, ahogy keresztirányban zsugorodik a papír, hosszirányban pedig a sajtolók nyomásától, géprészek közötti feszítéstől megnyúlik. A fenti papírra vonatkoztatva ez a nyúlás 8,03 % volt.

Így tehát a vízjelnyomó hengeren talált méretek nem egyeznek, de nem is egyezhetnek a papírban talált méretekkel.

De nemcsak a vízjel alakja, mérete, a vízjel közti távolságok változnak meg, hanem esetenként a keresztirányú sorok vonala is — a papír elhúzódása következtében — kisebb nagyobb törést kaphat.”

Hasonló mérési eredményeket adott a jelenleg tárgyalt vízjeles papírral kapcsolatban a gyártómű, a Diósgyőri Papírgyár is, közölvén, hogy a papír zsugorodása a vezető oldalon 3,5%-os, középén 3,3%-os, míg a hajtó oldalon 3,5%-os. A 100 mm-kénti zsugorodásokat koordináta rendszerben ábrázolva a mérések eredménye a szélek és közepek között 22%-os különbséget mutat. A hosszirányú megnyúlás mértéke a gyártómű megállapítása szerint 0,7%.

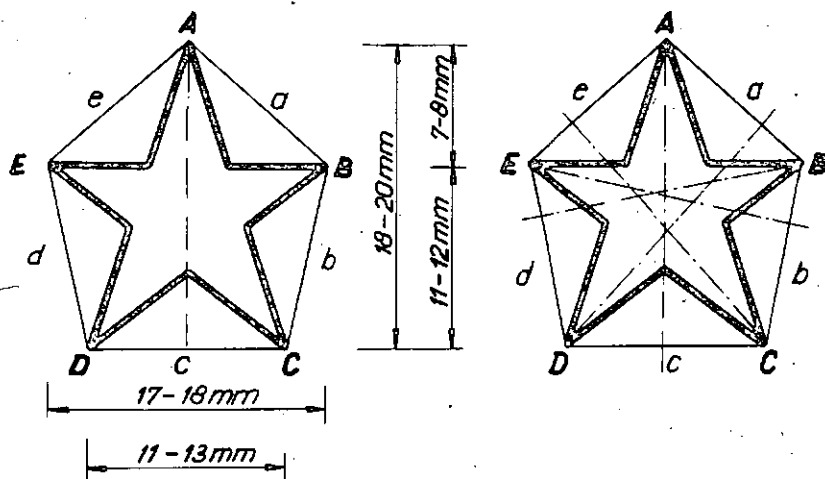
A bélyegnyomó papír keresztirányú zsugorodásának szűrőpróbaszerű vizsgálatára az alábbi két mérést végeztük, s a könnyebb azonosítás céljából támpontként számvízjeles csillagokat választottunk.

A 12/1 csillag tengelyétől a 26/1 csillag tengelyéig a vízjelnyomó hengeren mért távolság 314 mm. Ezzel szemben az enyvezetlen, tehát eredeti (papírgyári) állapotban levő 1952. Olimpia sorozat 1 forintos címletén ugyanezen két csillag közti távolság 296 mm, tehát a papír keresztirányú zsugorodása 18 mm, ami 5,8 %-os.

A 12/17 csillag tengelyétől a 26/17 csillag tengelyéig mért távolság a vízjelnyomó hengeren 314 mm. Ugyanezen két csillag között az 1952. Olimpia sorozat 30 filléres címletének ívén 294 mm-es távolságot mértünk. Ez a 20 mm-es zsugorodás százalékosan kifejezve 6,3 %-os.

Mindkét mérési eredmény lényegesen nagyobb, mint a Diósgyőri Papírgyár által közölt mérési adat, a 3,5%. Ennek a két szűrőpróbaszerű mérésnek korántsem a gyári mérési eredmény ellenőrzése volt a célja, hanem a számvízjel gyakorlati előfordulására kerestünk, és kaptunk választ. Fenti két mérés azt igazolja, hogy különösen a széleken a 300 mm-es távolságon belül a kész papírban a zsugorodás miatt egy csillagsorral több helyezkedik el, mint ugyanezen távolságon belül a vízjelnyomó hengeren. Ennek ismerete rendkívül fontos a teljes vízjellel és a gyári papírfelvágással kapcsolatban. Ugyanis míg a vízjelnyomó henger teljes ábraszélessége eredeti állapotában kb. 189 cm, addig a kész bélyegnyomó papíron ez a távolság a zsugorodás következtében 176—178 cm csupán.

Fentiekhez még csak annyit kívánunk hozzáfűzni, hogy a vízjelábrák hosszirányú megnyúlását időnként a kívánatosnál nagyobb gyártási sebesség, illetve a húzó és továbbító szerkezet nagyobb sebessége is befolyásolhatta.

344. ábra

a) Formája

Ezekután vegyük alapos vizsgálat alá a 344. ábrán bemutatott átlagos előfordulású ötágú csillag vízjelünket és elemezzük annak, mint mértani síkidomnak felépítését.

Ha a csillag A, B, C, D és E csúcsát egyenesekkel összekötjük, akkor a csillagot egy szabálytalan ötszögbe helyeztük, ahol az egyes oldalak között (a, b, c, d, e) az alábbi összefüggéseket állapíthatjuk meg:

$a = e$; $b = d$, valamint b és $d > a$ és $e > c$ oldal.

Ha a csillag csücsztávolságainak összefüggéseit vizsgáljuk, akkor azt észleljük, hogy:

$A - C = A - D$;

$B - D > B - E$; $C - A > C - E$; $D - A > D - B$; $E - C > E - B$ távolságok. Ez annyit jelent, hogy a csillag különböző hosszú oldalakkal rendelkező sokszög.

Ha az ötszög csücsaiből a szemben fekvő oldalakra merőlegeseket húzunk, akkor azt tapasztaljuk, hogy csak az A csücsből a c oldalra bocsátott merőleges, mint tengely mentén lesz ötszögiünk és a benne elhelyezett ötágú csillagunk szimmetrikus, míg a B, C, D és E csücsökből a d, e, a és b oldalakra bocsátott merőlegesek esetén mindkét ábránk aszimmetrikus.

E kis bizonyítással nemcsak azt az állításunkat igazoljuk, hogy a vízjel ábrájául szolgáló ötágú csillag D és C csücsára állított szabálytalan sokszög, mely csak az A csücsből a D és C csücsöket összekötő egyenesre bocsátott tengely mentén szimmetrikus, hanem megcáfoljuk azt a korábbi szakmunkákban napvilágot látott helytelen ábrázolást, ahol az ötágú csillag vízjelet körbe helyezték. Amint a jobb oldali ábrán láthatjuk, a csücsből a szembenfekvő oldalakra bocsátott merőlegesek nem metszik egymást egy pontban, s ezért a csillag vagy ötszög köré annak csücsait érintő kört szerkeszteni nem is lehet.

Bizonyításunknak korántsem a geometriai alapfogalmak felfrissítése volt

a célja, hanem a *legfontosabb gyakorlati ismeret elsajátítása* a XII vízjellel kapcsolatban. Fordítsuk el ábránkat kissé balra úgy, hogy a B csúcsból a „d” oldalra bocsátott merőleges függőlegesen helyezkedjék el. Ekkor azt tapasztaljuk, hogy bár az E és D csúcán álló csillag jobb és bal felső szára közel egyenlő nagyságú, az E csúcsban találkozó két oldal lényegesen rövidebb mint a D csúcsban találkozó két oldal, egyszóval a csillag *aszimmetrikus*, és kis gyakorlat után *nem téveszthető össze* a csillag D és C csúcsára állított *alapállásával*.

Az elforgatást tovább folytatva a csillag oldalainak változó nagysága és aszimmetriája különösen szembetűnő azon esetekben, midőn a C és D csúcs kerül felülre.

A XII vízjel *első és egyben a legfontosabb ismérve a csillag alapállásának helyes felismerése*, annak minden helyzetében. Ez pedig egy kis gyakorlattal könnyen elsajátítható.

b) Méretei

A csillag vízjelek változatos ábrájuk folytán *változó méretűek*. Számos mérést végezve és a legszélsőségesebb méreteket figyelmen kívül hagyva, a *csillag vízjel* átlagos méreteit az alábbiakban határozhatjuk meg:

A talpvonal szélessége: (a C és D csúcs közötti távolság) 11—13 mm.

Legnagyobb szélessége: (B és E csúcs közötti távolság) 17—18 mm.

Magasság (A csúcstól a C—D csúcsokat összekötő egyenesig, a talpvonalig mérve) 18—20 mm.

A vízjel vonalak szélessége 0,8—1 mm.

c) Részeinek elnevezése

Célszerűnek mutatkozik a csillag egyes, leggyakrabban használt részeinek mértani meghatározása helyett a továbbiakban a mindennapi nyelvből vett elnevezéseket használni. Ezek szerint beszélhetünk a csillag *öt ágáról*, melyek a következők:

Felső ág, melyet az A csúcsban találkozó két oldal határol.

Jobb felső ág, melyet a B csúcsban találkozó két oldal határol.

Bal felső ág, melyet az E csúcsban találkozó két oldal határol.

Jobb alsó ág, melyet a C csúcsban találkozó két oldal határol.

Bal alsó ág, melyet a D csúcsban találkozó két oldal határol.

d) Helyzetei

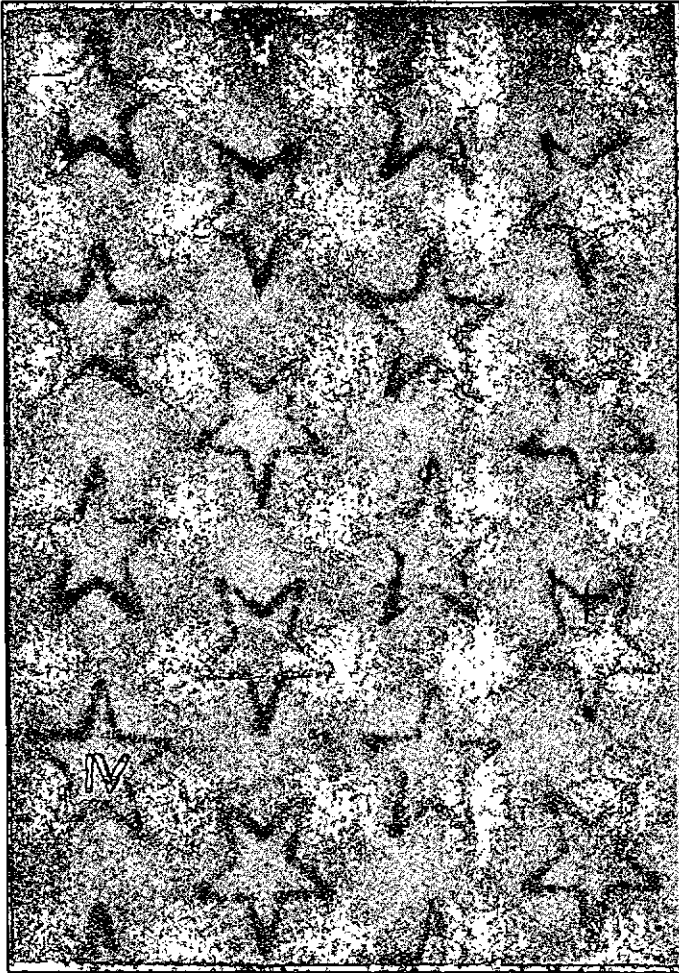
Mivel a teljes vízjelben a csillag szimmetria tengelye mentén nyert elhelyezést, annak helyzeteit a következőkben határozhatjuk meg:

Álló helyzet, midőn talpvonala vízszintes, és az A csúcs felül helyezkedik el.

Fordított helyzet, az előbbi 180 fokkal elforgatva, midőn alul az A csúcs, felül vízszintesen a talpvonal helyezkedik el.

Fekvő helyzet jobbra, az álló helyzet 90 fokkal jobbra forgatva, midőn az A csúcs jobboldalon, a talpvonal függőlegesen a baloldalon foglal helyet.

Fekvő helyzet balra, az álló helyzetű csillag 90 fokkal balra elforgatva, midőn az A csúcs a baloldalon, a talpvonal függőlegesen a jobboldalon helyezkedik el.

345. ábra

2. Teljes vízjel

A teljes vízjel az egyes csillagoknak bizonyos rendszer szerint elhelyezett sokaságából áll. Amint a vízjelnyomó henger rövid műszaki leírásából már tudjuk, a teljes vízjelben a csillagok egymás fölött elhelyezkedő álló, vagy fordított csillagsorokból állnak (345. ábra).

a) A csillagok elhelyezkedése

A csillagsorok száma eredetileg 85, az egyes sorokban elhelyezett csillagok száma pedig 33 volt.

Az egyöntetűség kedvéért a csillagoknak a teljes vízjelben elfoglalt helyeit is meg kell határoznunk. Az alapállás azonos a vízjelnyomó hengernél

meghatározott helyzettel, vagyis a teljes vízjel alapállásáról akkor beszélünk, ha a vízjelnek azt a nyomatát látjuk a papíron, midőn a bal oldali merevítő keréknek a gyártási számot viselő küllője közel függőleges helyzetben *felül helyezkedik el.*

— Ez esetben az *első és minden páratlan* számú függőleges sorban a csillagok *fordított helyzetűek*, míg a *második és minden páros* számú sor csillagai *álló helyzetűek*. Ugyánakkor az *első vízszintes* sor csillagai *álló helyzetűek* és hat csillagban a papír minőségét jelző *római IV-es foglal* helyet. Megjegyzendő még, hogy a fordított csillagsor úgy helyezkedik el, hogy az egyes csillagok az álló csillagsor két csillaga közötti magasságában foglalnak helyet.

Ezek után az *egyes csillagok helyét* a teljes vízjelben a balról jobbra sor-számozott függőleges csillagsorok, és az alulról felfelé sorszámozott helyi érték adja meg, s tört számmal jelöljük pl. $16/25 = a$ 16. függőleges sor 25. csillaga.

A *függőleges csillagsoroknak egymástól mért távolsága* igen tág határok között mozog. Az általánosságban előforduló méretek 20–24 mm között változnak, figyelmen kívül hagyva a szélsőséges méreteket.

Az *egyes csillagoknak egymástól mért távolsága* még szélsőségesebb. Az átlagos távolság (az A csüctől a felette fekvő csillag talpvonaláig mérve) 4–8 mm között változik. De találunk olyan esetet is, mint a 38. sor 4. csillaga, mely csupán 3,2 mm-re van a felette levő 9. csillagtól, míg az alatta levőtől 11 mm-re (352. ábra).

b) *Vízjelhelyzet*

Az előbbiek értelmében a teljes vízjel helyzetei:

Álló vízjeltől akkor beszélünk, midőn a páratlan számú függőleges sorok csillagai fordítottak, míg a páros számúak álló helyzetűek.

Fordított vízjel az előbbi vízjel 180 fokkal elforgatva. Ez a vízjelhelyzet azonban csak akkor állapítható meg a XII vízjelnél, ha a csillagok egyikében a *sámvízjel* is helyet foglal. Ez a megállapítás egyébként az álló vízjelhelyzetre is vonatkozik. E két változat gyűjtésének gyakorlati jelentősége nincs, ezért a változó vízjelhelyzet és vízjelállás gyűjtése ez esetben csak a XII számvízjelre szorítkozik, ezért továbbiak során megkülönböztetésüket mi is mellőzzük.

Fentiek alapján az *álló vízjelhelyzet (A)* meghatározásánál csak arra szorítkozunk, hogy az egyik csillagsor, illetve csillag *álló*, míg a mellette fekvő másik csillagsor, illetve csillag *fordított* helyzetű legyen.

Fekvő vízjel (B), az álló vízjel 90 fokkal jobbra vagy balra elforgatva, tehát az egyik csillagsor felső ágával jobbra, a másik pedig balra néz. Egyébként az álló helyzetű vízjelnél elmondottak értelemszerűen erre a vízjelhelyzetre is vonatkoznak.

A postai ívekben és így az *egyes bélyegekben mutatkozó álló, vagy fekvő* helyzetű XII vízjel kialakulása gyári papírfelvágással, valamint a papír nyomdai felhasználásával áll szoros összefüggésben.

A gyári papír méretre vágását a nyomdák igényeinek megfelelő, *szabványos nagyságú nyomdai ívek* előállítására szabja meg. A *hosszirányú vágást* a kívánt méreteknek megfelelő távolságokban a haladás irányára merőlegesen beállított kések végzik.

A keresztirányú vágásra, mely a nyomdai ív második méretét adja, a simítást követően kerül sor. Az *Állami Nyomda* igényeinek megfelelően a Diósgyőri Papírgyár a XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papírt kétféle méretben, 42×60 és 49×57 cm nagyságú nyomdai ívekben szállította. A Pénzjegynyomda XII vízjelű papírra bélyeget nem nyomott.

Az egyes kiadások során előforduló vízjelhelyzet, vagy helyzetek keletkezésének okát kutatva vizsgálatunkat ezért két irányba, a papírgyári felvágás és a nyomdai felhasználás módjaira kellett kiterjesztenünk. Ez a munka igen körülményes volt, mivel mind a papírgyár, mind a papírt felhasználó nyomda — ellentétben a korábbi, 1881—1909-es időszakkal szemben — figyelmen kívül hagyta a vízjel helyzet alakulását. Egyetlen szempont mindkét részről kizárólag a *takarékos papírfelhasználás* volt. Hivatkozott időszakban mind a „kr”, mind a II—VI, változó ábrájú korona vízjelek *fekvő helyzetű előfordulása* — a négyzet alakú 1889-es Hírlapilleték-bélyegek kivételével, s ott is csak igen ritkán — ismeretlen. A vízjelhelyzetek kialakulásának megoldásához sem a papírgyár, sem a nyomda — érdektelenek lévén — a nyomdai ívek méretein, ezeknek valószínű további nyomdai vágásán, s a rajtuk elhelyezett postai ívek számán kívül nem tudtak adattal szolgálni. Így egyes kérdésekre a választ a Bélyegmúzeum anyagának és fázisnyomatainak felhasználásával sikerült megnyugtató módon tisztázni.

Amint említettük, a XII vízjelű papírnak papírgyári két szabványméretre való vágását a gazdaságosság szempontja szabta meg. Ugyanez volt irányadó a felhasználásnál a nyomdában is, de itt a vízjelhelyzetek alakulását döntően befolyásolták az egyes kiadások bélyegeinek *képméretei* is, mivel ezeknek figyelembe vételével kellett a postai ívek nagyságát, így a bennük helyet foglaló bélyegek számát megszabni, beszámítva az egyes bélyegsorok között hagyandó „utcákat”.

Nem utolsó sorban befolyásolta a nyomóformák kialakítását és ehhez kapcsolódva a papírgyári szabványos íveknek további nyomdai felvágást az Állami Nyomda gépparkja is. Az Állami Nyomda a raszteres (rács) mélynyomásnak 1932-ben történt bevezetésekor négy német gyártmányú „Johannesbergi” gépet vásárolt. Ezek a gépek az 1963—64-es évekig használatban voltak. Ezeken, az ún. „kis gépeken” nagy nyomóformák kialakítása nem volt célszerű, különösen a nagy passzerképességet követelő többszínnyomás esetében. Ezért nagyalakú nyomóformát főként a nagy példányszámú s rendszerint egyszínnyomású általános forgalmú és portó bélyegek nyomásánál alkalmaztak. A jelenleg használatban levő, „Pallatia” elnevezésű modern gépek, az ún. „nagy gépek”, már alkalmasak a nagy nyomóformákkal történő, többszínű bélyeggyártásra.

Az Állami Nyomda a XII vízjelű papíron *6 féle nagyságú bélyeget* nyomott, melynek teljes méretét (a fogazatig terjedőt) és a forgalomba bocsátott postai ívekben elhelyezett bélyegek számát az alábbiakban foglaljuk össze:

1. 22×26 , illetve 26×22 mm (Épületek I., II. és Portóbélyegek) 100-as (50-es) postai ívekben.

2. 26×37 , illetve 37×26 mm (Ötéves terv nagyság álló és fekvő bélyegképei) 50-es és 100-as postai ívekben.

3. $32,5-33 \times 43,5$, illetve $43,5 \times 32,5-33$ mm (1950. Sakk nagyság álló és fekvő bélyegképei) 25-ös és 50-es postai ívekben.

4. 44×44 mm (1952. Olimpia bélyegkép nagyság) 25-ös és 50-es postai ívekben.

5. $44 \times 44 \times 61$ mm (1952. Madarak I. bélyegkép nagyság) 100-as postai ívekben. Ez utóbbi a 44×44 mm-es bélyeg átlósan felezett nagysága, s tulajdonképpen nem is tekintendő külön csoportnak.

6. 44×26 mm (1955. Közlekedési-ipar) 50-es postai ívekben.

Ezek után részletesen vizsgáljuk még a papír gyári felvágása és nyomdai felhasználása során kialakult vízjelhelyzeteket.

Tudjuk, hogy a vízjelnymó hengeren a teljes vízjelábra szélessége 189 cm. A kész papíron a papír zsugorodása folytán tapasztalatunk szerint az egy-egy római IV-et tartalmazó függőleges sorok között egy teljes csillagsorra eső távolság, kb. 2 cm kiesik, így a teljes szélességből $7 \times 2 = 14$ cm. Ezért a henger használatba vétele idején, tehát a kezdeti években a legyártott papír *hasznos, teljes szélessége kb. 175 cm* volt. A későbbiek során a 2—2 szélső függőleges csillagsor leesése után ez a távolság újabb kb. 8 cm-el csökkent, s akkor a *használató, teljes szélesség kb. 167 cm* volt.

Most vegyük szemügyre a *gyári papírfelvágás* lehetőségeit.

1. 42×60 cm-es, tehát álló téglalap alakú, *álló vízjelű nyomdai ívet* a 175 és 167 cm széles szalagból 4 db-ot vághattak.

Ez utóbbi esetben az 1 cm-es távolságkülönbséget elhanyagolható. Ennek a feltevésnek a helyességét — egyben a fekvő alakú, 60×42 cm-es ívek vágásának kizárt voltát — a gyakorlat teljes mértékben igazolja. A 42×60 cm-es íveken nyomott postai ívek és így az egyes bélyegek vízjelállása *mindig szabályszerűen azonos*.

2. 49×57 cm-es, tehát álló téglalap alakú, *álló vízjelű nyomdai ívet* mind a 175, mind a 167 cm széles szalagból 3 db-ot vághattak. Első esetben kb. 28 cm-es, a második esetben pedig kb. 20 cm-es *hulladék* keletkezett, melyet amint a későbbiek során tapasztalhatjuk, időnként nyomdai célra hasznosítottak.

3. Míg a gyakorlat az első esetben azt bizonyítja, hogy fekvő téglalap alakú, tehát *fekvő vízjelű* 60×42 cm-es nyomdai íveket a papírgyár *nem* vágott, addig a 49×57 cm-es nyomdai ívek fekvő téglalap alakú, tehát 57×49 cm-es, *fekvő vízjelű* ívek vágására már sor került.

Az 57×49 cm-es, fekvő téglalap alakú, *fekvő vízjelű nyomdai ívek* előfordulásának gyakoriságát figyelembe véve, arra a megállapításra jutottunk, hogy ezeket a nyomdai íveket egyszerre vágják a 49×57 cm-es nyomdai ívekkel, mégpedig olyan formában, hogy a teljes szélességből egyszerre két 49 cm-es és egy 57 cm-es szalagot vágják, majd ezeket a kikészítéskor 49×57 és 57×49 cm-es nyomdai ívekre szabták. Ez esetben a 175 cm-es teljes szélességből *20 cm széles hasznos hulladék*, míg a 167 cm-es teljes szélességből kb. 12 cm széles használhatatlan hulladék keletkezett. Erre a vegyes méretű felvágásra feltehetően takarékosági okokból került sor, amidőn a 2—2 csillagsor leesése után a használható teljes szélesség kb. 167 cm-re csökkent. Gyakorlati felhasználása is erre enged következtetni.

Előre kell bocsátanunk, hogy a szabványos nyomdai ívek további felvágása (felezése, harmadolása) igen gyakori, de ezt már a *nyomda* végezte.

A könnyebb áttekinthetőség kedvéért táblázatba foglalva adjuk közre a további nyomdai ív felvágásokat, melyeknek során a *XII vízjel vízjelhelyzeteinek* kialakulása a végső soron bekövetkezett.

ÁTTEKINTŐ TÁBLÁZAT A XII. VÍZJELHELYZETEINEK KIALAKULÁSÁRÓL

Sor-szám	A nyomdai ív mérete (cm) és vjl. helyzete	A nyomáshoz felhasznált ív mérete (cm) és vjl. helyzete	Nyomóforma	Postai ív	A bélyegkiadás elnevezése	A bélyeg teljes mérete (mm)	A bélyegkép állása és vjl. helyzete
1	42×60 A	42×60 A	2×100-as 2×100-as	100-as	1950. Ötéves terv 1950. Béke 60 f	37×26 26×37	álló (A) fekvő (B)
2	42×60 A	42×30 A (2 db)	2×50-es 2×50-es	50-es	1950. Sakk 1952. Béke 60 f	43,5×33 33×43,5	fekvő (B) álló (A)
3	42×60 A	42×30 A (2 db)	1×50-es	50-es	1955. Közlekedés-ipar	44×26	fekvő (B)
4	42×60 A	42×30 A (2 db)	2×25 -ös	25-ös	1950. I. Gyermekek, Szakszervezet, Május 1.	43,5×33	fekvő (B)
5	42×60 A	42×20 A (3 db)	1×25-ös "	25-ös "	1950. II. Sport 60 f 1950. Házi állatok 10,30,40,60 f 1952. Októberi szoc. forr.	37×26 37×26 37×26	álló (A) álló (A) álló (A)
6	42×60 A	21×30 A (4 db)	1×25-ös "	25-ös "	1955. Téli sport 40,60 f stb. 1955. Téli sport 50,80 f stb.	33×43,5 43,5×33	álló (A) fekvő (B)
7	49×57 A	49×57 A	4×100-as "	100-as "	1951/53. I, II. Épületek, Jub. portó 1950. Forint-áll. 1951. Barna portó	26×22 22×26	fekvő (B) álló (A)
8	49×57 A	49×28,5 A	1×50-es "	50-es "	1952. Olimpia 30,60 f, 1,1.70,2 Ft 1952. Olimpia 40 f 1953. Rákóczi	44×44 44×44 44×44	fekvő (B) álló (A) álló (A)
9	49×57 A	49×28,5 A	1×100-as	100-as	1952. Madarak 1,40 Ft kivételével	44×44×61	álló (A)
10	49×57 A	49×28,5 A	1×25-ös	25-ös	1953. Népstadion	44×44	álló (A)
11	49×57 A	32,5×24,5 B	1×50-es "	50-es "	1953. Zeneszerzők 1954. Rovarak 40 f stb. 1955. Rovarak 30 f stb.	37×26 37×26 26×37	fekvő (B) fekvő (B) álló (A)
12	49×57 A	24,5×32,5 A (2 db)	1×50-es "	50-es "	1953. Zeneszerzők 1954. Rovarak 40 f stb. 1954. Rovarak 30 f stb.	37×26 37×26 26×37	álló (A) álló (A) fekvő (B)
13	49×57 A	32,5×24,5 B	1×50-es	50-es	1955. Költők 60 f	43,5×33	álló (A)
14	57×49 A	49×28,5 B	1×100-as "	100-as "	1952. Madarak az 1 és 2,50 Ft kivételével	44×44×61	fekvő (B)
15	57×49 A	29,2×49 A	2×100-as "	100-as "	1951. I. Épületek 7 címlete 1950. Forint-áll. portó 7 címlete	26×22 22×26	álló (A) fekvő (B)
16	hulladék papír (20-28 cm széles)	? A ? A	1×50-es "	50-es "	1951. I. Épületek 60 f 1953. II. Épületek 60 f	26×22	álló (A)

5. sz. táblázatunkhoz még az alábbi megjegyzéseket kell fűznünk:

ad 11. és 12. A 49×57 cm-es gyári ívet a nyomda egy-egy $49 \times 24,5$ és $49 \times 32,5$ cm-es ívre vágta. A $49 \times 24,5$ cm-es részből készült egy $32,5 \times 24,5$ cm-es, és a $49 \times 32,5$ cm-es ív további felezésével két $24,5 \times 32,5$ cm-es ív. Ez a magyarázata az álló és fekvő vízjellel egyaránt előforduló 1953. Zeneszerzők és az 1954. Rovarok címleteinek, valamint annak is, hogy a kisebb mennyiségben készült $32,5 \times 24,5$ cm-es íven nem nyomták a kis példányszámú Zeneszerzők 2 forintos címletét, s ezért ez a bélyeg fekvő XII-es vízjellel nem is ismert.

ad 13. Az 1955. Költők sorozat álló (A) vízjelű íveit feltehetően a 11. pont alatt felsorolt címletek nyomása után megmaradt $32,5 \times 24,5$ cm-es ívekre nyomták. Ez a feltevésünk, bár logikus, de nem bizonyított, mivel erre vonatkozó tárgyi bizonyítékok nem maradtak fenn. Ugyanez vonatkozik az 1954. Tanácsköztársasági emléksorozat álló (A) vízjelű 1 forintos címletére is. Feltehetően ez is azonos módon keletkezhetett.

ad 16. Amint említettük a három álló (A) vízjelhelyzetű 49×57 cm-es ív papírgyári felvágása után kezdetben 28, majd később 20 cm széles hulladék-papír keletkezett. Ezt a hulladékot hasznosították, de korábbi feltételezéseinkkel szemben kizárólag az Épületek I. és II. egyik legnagyobb példányszámú, a 60 filléres címletei 50-es íveinek nyomásánál. Sajnos, ezeknek az 50-es íveknek fázisnyomatai nem maradtak fenn, a múzeumi kötelező példányok között sem szerepelnek, ezért nyomdai ív nagyságukat nem ismerjük.

Mindezek ellenére azt a megállapítást kell levonnunk, hogy dacára a XII vízjelű papíron nyomott 6 különböző méretű bélyegnek, az előforduló vízjelhelyzetek az egyes kiadások során a bélyeg méreteivel összefüggésben bizonyos mértékig szabályosan ismétlődnek. E szabályszerű ismétlődés alól csupán 8 sorozatnál (1951/53. Épületek I. és II., 1952. Madár I., 1952. Olimpia, 1953. Zenészek, 1954. Rovar, 1954. Tanácsköztársasági emlék, 1950. Forint-filléres portó) találunk kivételt. Ezeknél a sorozatoknál az egyes címletek álló és fekvő vagy csak álló, vagy csak fekvő helyzetben fordulnak elő.

Már itt fel kell hívunk a figyelmet arra, hogy a vízjelhelyzetek vizsgálatát és azoknak elkülönítését sohase hanyagoljuk el, mert ezek között már most is számos értékes darab van, s mert csak így érhetjük el az olyan vízjelhelyzet ritkaságok felfedezését, mint pl. az "1954. Tanácsköztársasági emlék" sorozat álló vízjelű 1 forintos címlete, melyből csak egy 25-ös félv ismert.

c) A XII. számvízjel

Mint ezt már említettük, ennél a vízjelnél ismét alkalmazták a papír minőségét jelző IV-es számvízjelet. Feltételezhető, hogy ez esetben a számvízjel alkalmazására filatelisták szempontok vezettek, figyelembe véve ezeknek mellőzését 1908-tól 1950-ig, valamint újbóli elhagyásukat a XIII vízjel bevezetésétől.

A XII számvízjel a római „IV”, a teljes vízjelben eredetileg 12 esetben szerepelt, mégpedig: 12/1, 26/1, 40/1, 54/1 68/1, 82/1, továbbá a 12/17, 26/17, 40/17, 54/17, 68/17 és 82/17 csillagokban elhelyezve.

Méretük. Átlagos szélességük és magasságuk egyaránt 4,5–5,5 mm között változik, de a 12/17 csillag IV-e $5,5 \times 6,7$ mm, míg az 54/1 és 68/1 csillagokban a római I csak 4 mm magas.

Előfordulásuk gyakorisága a postai ívekben sok, igen bonyolult tényezőtől

függ. Ezek közül elsősorban a gyári papírfelvágást, a nyomdai felezéseket és a kiszerelekor a postai ívek körülvágásakor keletkezett hulladékot kell megemlítenünk.

Előjáróban jegyezzük meg, hogy a teljes postai ívek vizsgálata során megállapítást nyert az a körülmény, miszerint a papírgyárban az első bal oldali hosszirányú vágás nem törvényszerűen az első vagy második függőleges csillagsor mentén, hanem ezektől néhány centiméterre beljebb is történhetett. Különösen vonatkozik ez a megállapítás a nagyobb szélhulladékot eredményező 49×57 cm-es ívek álló, vagy vegyes vágására. Így nem nehéz elképzelni, hogy a papírgyári felvágáskor egyes, számvízjeleket tartalmazó függőleges csillagsorok hossz- és keresztirányú vágás folytán megsemmisültek, vagy méretüknél fogva a további felhasználásra alkalmatlanná vált szélhulladékokba kerültek. Még több számvízjelet tartalmazó papír került a hulladékba a további, a nyomdai ív felezésekor, és méginkább a postai ívek leszabásakor.

A jelen esetben felesleges elméleti fejtegetések helyett maradjunk annál a gyakorlati megállapításnál, hogy egy postai ívben két számvízjel *csak* a kb. 465×250 mm nagyságú, 1952. Madarak I. és Olimpia sorozat postai íveiben fordul elő. A következő legnagyobb terjedelmű postai ív, mely az Ötéves terv bélyegnagyság kb. 398×285 mm-es 100-as íve, már kizárólag egy darab számvízjelet tartalmaz, jóllehet e l m é l e t b e n az ív 398 mm szélessége módot adna az egymástól vízszintes irányban kb. 296 mm-re levő két számvízjel jelenlétére. Ennek ellenére egy ilyen ív előfordulása — figyelmen kívül hagyva az ívszegélyeket — a legnagyobb vízjelritkaságok egyike lenne. A gyakorlat azt bizonyítja több tízezer ív átvizsgálása után, hogy átlag négy „Ötéves terv” nagyságú postai ív közül egy tartalmaz számvízjelet.

d) Számvízjelhelyzet és vízjelállás

A XII számvízjel, a római IV-es aszimmetrikus mértani ábra, ezért a papírnak a vízszintes síkban minden egyes 90 fokkal, valamint a függőleges síkban 180 fokkal történt elforgatása különböző helyzetű és állású vízjelábrákat eredményezett. A bélyeg papírjában fellelhető számvízjelhelyzetek és állások, amint erről már szó esett, függnek nemcsak a papírgyári felvágástól, hanem a nyomdai felhasználástól is, történetesen: bélyeg alakjától és a bélyegképek számától az íven, a nyomóformák előállításától, a nyomás megkezdése előtt az ívek beállításától (felfogása) és elforgatásától.

Jelölésük az I. kötetünkben (375. oldal) foglaltak szerint történik, nagy betűkkel (A és B) jelölve a vízjelhelyzeteket, míg kis betűkkel (a., b., c., d.) a vízjelállásokat.

e) Vízjelhibák

A XII vízjel és számvízjel hibáit részletesen kell tárgyalnunk, mert kritikus esetekben csak ezek alapos ismeretén át juthatunk el a vízjelhelyzetek minden kétséget kizáró felismeréséhez. Ezen felül sok hasznát látjuk a kétféle (XII és XIII) csillag vízjel megkülönböztetésénél is.

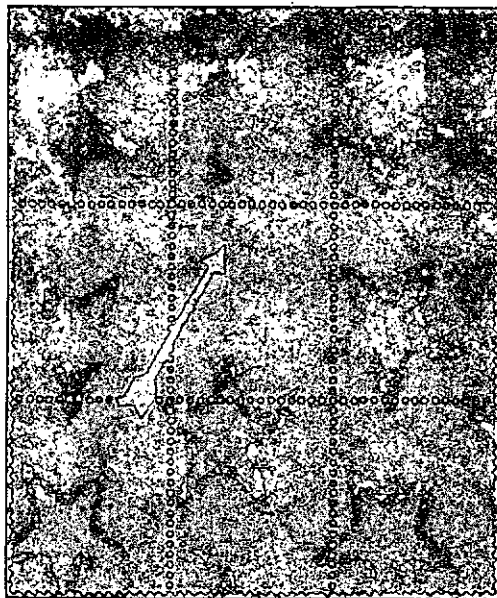
A XII vízjel és számvízjel hibáit, sérüléseit az alábbi csoportosításokban tárgyaljuk:

1. Vízjelhiányok
2. Deformált (eltorzult) vízjelábrák

3. Törések
4. Elferdült tengelyű vízjel ábrák
5. Fordított helyzetű vízjel ábrák.

ad I. Amint említettük, a vízjelnyomó henger kivitelezése nem sikerült a legkitűnőbbben. Vonatkozik ez az észrevételünk elsősorban a vízjel ábrák forrasztására. Gyártásközben különösen az erősebben igénybe vett széleken a csillagok leestek. Kezdetben ezeket visszaforrasztották, majd később az 1. és 2., valamint a 85. sor összes csillagát eltávolították a hengerről. Mai állapotában a 84. sor is csak 15 csillagot tartalmaz a 33 helyett.

A két szélső csillagsoron kívül másutt is gyakori volt a csillagok leesése, de ezeket a hiányosságokat észrevéve, rendszerint egy-egy gyártási menet befejezése után pótolták. Ennek ellenére mégis időnként olyan bélyegek bukkantak fel, elsősorban a kisalakú bélyegekből, melyek a leesett csillag helyén *nem tartalmaztak vízjelet*. Ilyen előforduláshoz természetesen szükséges volt olyan szerencsés bélyegkép elhelyezkedés, midőn a teljes bélyegkép a papír vízjel nélküli részére esett. A gyűjtők ilyen példányokat felfedezve *vízjelnélküli papír* alkalmazására gondoltak.

346. ábra

Már az 1952-es év elején több olyan, a 346. ábrán is bemutatott I. Épület 10 filléres ív került a kezünkbe, melynek vízjelésben egy csillag leesése világosan megállapítható volt, s így a kisalakú bélyegek „vízjelnélküli papíron” történt előfordulása átmenetileg *tisztázódott*. Az ábrán látható halvány körvonalak a forrasztás maradványai. Ezek az előfordulások azonban nem téveszthetők össze:

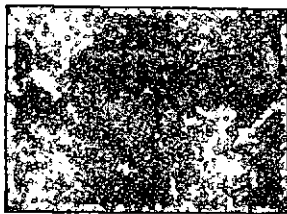
1. a későbbi évek során részben *valóban vízjelnélküli* papíron nyomott,
 2. a vízjelnyomó hengeren gyártási hiba miatt *száradó állapotban átfutott*,
 s így foltszerűen elhelyezkedő, részlegesen vízjelnélküli papíron készült bélye-
 gekkel.

Mint hogy ez utóbbi két előfordulással létező bélyegek ma már megbízható-
 an ismertek, ezért ezeknek felsorolására a vonatkozó kiadásoknál kitérünk.
 Visszatérve a csillagok hiányából adódó vízjelhiányra, arra a megállapításra
 jutottunk, hogy ezeknek *előfordulása* igen szórványos és *ritka*. Ennek ugyan
 látszólag ellentmond a vízjelnyomó henger mai állapota, mert ezen az alábbi
 csillagok hiányát észlelhetjük az 1. és 2., valamint az 85. sor teljes hiányán
 kívül: a

3/17, 4/1, 12/1, 19/20, 27/32, 30/4, 42/16, 47/32, 73/28, 75/22, 81/5, 81/17.
 81/23 83/1, 84/1—5, 84/13, 84/16—17, 84/21—23, és 84/27—33. csillag. Ez
 összesen 131 csillag, tehát 5-tel több, mint az 1957-ben végzett megállapítás-
 idején volt. Ebből a körülményből is arra kell gondolnunk, hogy a csillagok

13/7

37/11

5/17

5/19

7/7

12/19

12/5

20/15

23/14

28/33

31/11

71/13

347. ábra

nagy része az 1., 2. és 85. sor kivételével a *vízjelnyomó henger forgalomból történt kivonása után esett le.*

A használat során a *XII számvízjel* is több helyen *megsérülve leesett* a hengerről. Ezeknek pótlása a gyártás első éveiben megtörtént, míg a henger használatának utolsó idejében már nem. Többek között erre vezethető vissza az 1954—55-ös kiadásoknál a *számvízjel igen ritka előfordulása.* A vízjelnyomó henger mai állapotában a 26/1 és a 40/1 csillagban számvízjelet nem találunk, a 82/1 csillagban pedig csak római I-est a IV-es helyett. Ezzel szemben a vízjelnyomó henger 1957. évi vizsgálata (Sugár István) során a 26/1 csillagban római I-es, a 40/1 csillagban IV-et, s a 82/1 csillagban a jelenlegivel egyező római I-est talált. Ennek a megállapításnak helyességét fenntartással kell fogadnunk, mert a tapasztalat azt igazolja — figyelembe véve a számvízjeles példányok előfordulásának nagy mérvű csökkenését az 1954—55-ös bélyegeknél — hogy a gyártás utolsó időszakában nagyobb hiányosságnak kellett fennállnia, mint *egy teljes és két részleges számvízjel hiánynak.*

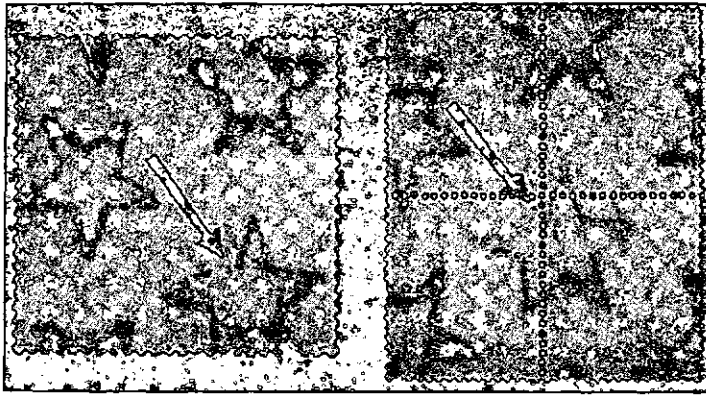
Egyébként a csonka, csak római I-est vagy csak V-öst tartalmazó, számvízjelek a bélyegekben is széles változatban fellelhetők.

ad 2. A vízjel nyomása közben deformálódott csillagok száma igen nagy. Közülük 43 oly erős deformálódást szenvedett, hogy jelenlétük valamely ívben sok esetben a csillagsorok és bennük az egyes csillagok helyi értékeinek meghatározásához támpontot nyújthat. Valamennyi deformált csillag részletes ismertetése felesleges, ezért a 347. ábrán csak néhány, feltűnően *jellegzetes* példány bemutatására szorítkozunk.

A négyes tömbben látható, jobb felső szárán deformált csillag (fordított csillagsor) a teljes vízjel 13/7 csillaga, míg a hozzá hasonló és ugyanazon száron mutató deformált csillagszárát a teljes vízjel 37/11 csillagán észlelhetjük. A két bélyegen bemutatott szűküléssel szemben számos csillag szára kipúposodva elszélesedett. Néhány tipikus esetet a hengerről vett lenyomat alapján rajzban mutatunk be a 347. ábrán. A bélyegek vízjelében mutató deformált csillag *mindig* a XII vízjel jelenlétére utal.

ad 3. Néha az is előfordult, hogy néhány csillag szára, általában a két szár találkozásánál *eltörött* és így a *csillag szétnyílt.* Ha ezt a hibát nem küszöbölték ki kellő időben, akkor a csillag egyik szára a csúcstól eltávolodva erősen szétnyílt, majd bizonyos idő után letörött. Ezt a jelenséget, egyes csillagok szétnyílását és a szár „vándorlását” az 1950-es évek elején kitűnően megfigyelhették azok a gyűjtők, akiknek módjuk volt nagymennyiségű ivanyagot rendszeresen átvizsgálni. Ezek a levált szárok a szitahengeren beszorulva „mellékvízjelet” képeztek. E vízjelnél ez a jelenség ugyanúgy előfordult és ismert, mint egyéb vízjeleknél.

Ezeket a vízjelhibákat, ha nagyobb méretűek voltak, kijavították. A korábbi vízjelhibás példányok az ívek feltépése után elkallódtak annál is inkább, mivel pontos helyük a vízjelnyomó henger teljes ismeretének hiányában megállapítható nem volt. Ezekből megőrzött két azonos példányt mutatunk be 348. ábránkon. A törött és szétnyílt csillag helyét megállapítani a bélyegek csekély alapterülete miatt nem tudjuk. A vízjelnyomó henger mai állapotában ez a

8/8

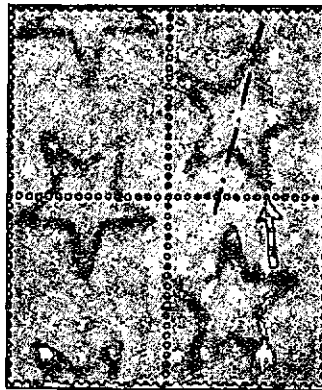

62/25

348. ábra

törés nem lehető fel. Ma már két, ki nem javított törést őriz a henger, történetesen a 8/8 és a 62/25 csillagokét, melyeket ugyancsak a 348. ábrán a hengerről készített rajzban mutatunk be.

ad 4. Igen érdekes és a XII vízjel jellegzetes hibája, mely főként a csillagok újbóli, a papírgyárban a javítás során történt felforrasztásából adódik, midőn a csillagok tengelye nem esik egybe a csillagsor tengelyével, hanem azzal kisebb-nagyobb szöveget zár be. Ilyen csillagot a hengeren számosat találunk. Közülük említésre csak azok az elferdülések méltók, melyeknek mértéke a 10 fokot meghaladja.

14/21

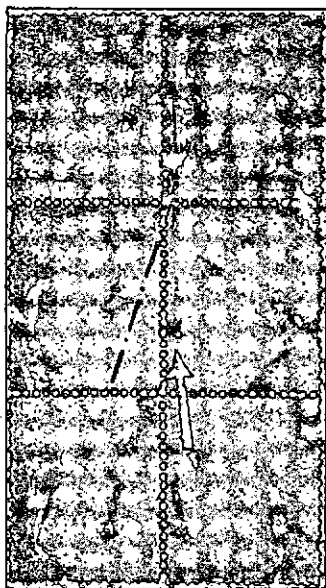
349. ábra

A 349. ábrán a 14. sor 31. csillagát láthatjuk, amint tengelyével a függőleges csillagsortól jobbra olyan nagy mértékben hajlik el, hogy a csillag felső és jobb alsó szárának jobb oldala *közel* függőlegesen helyezkedik el, s kellő gyakorlat híján *fekvő helyzetű* csillagnak vélhetnénk.

Még erősebb tengely elferdülést észlelhetünk a 350. ábrán bemutatott 67. sor 5. csillagánál. Ez a csillag első rátekintésre már olyan megtévesztő, hogy — ha vele egyes bélyegeken találkozunk — alaposabb vizsgálat nélkül *fekvő helyzetű* csillagnak tarthatnánk.

Mint e csoportba tartozó érdekességet mutatjuk be a 351. ábrán a 10. sor 2. és 3. csillagát. Míg a 2. csillagot jobbra, addig a 3. csillagot balra dőlt helyzetben forrasztották vissza.

Kétségtelenül, a *XII vízjel hibái közül a legnagyobb figyelmet ezek a változások* érdemlik, mivel ezeknek kellő ismerete nélkül a *vízjelek helyzetével* kapcsolatban téves megállapításokat vonhatnánk le. Ilyen irányú, a gyűjtők részéről tapasztalt téves megállapítások vezettek arra az elhatározásra, hogy a *csillag alakú vízjel szerkezeti felépítését a legnagyobb részletességgel* ismertessük. Találkoztunk olyan esettel is, midőn téves vízjelhelyzet megállapítására a *XIII*

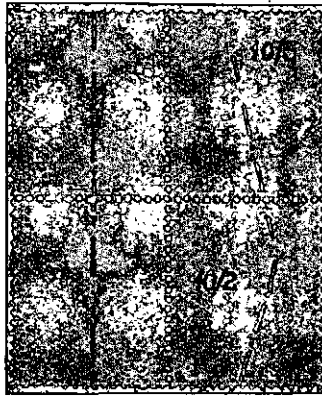

67/5

350. ábra

vízjelnek a XII vízjellel történt összetévesztése szolgáltatott okot. Ma már teljes biztonsággal mondhatjuk, hogy a XII vízjel *valamennyi helyzetét* ismerjük, amit azonban a XIII-as vízjelről nem mondhatunk el.

Végül a teljesség kedvéért felsoroljuk azokat a ferde tengelyű csillagokat, melyek a vízjelnyomó henger mai állapotában az átlagosnál (5°) nagyobb fokú elferdülést mutatnak. Felsorolásunkban „b” betűvel a *balra*, „j” betűvel a

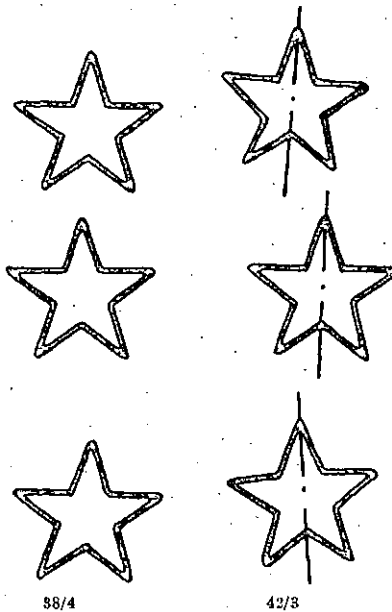

10/2 és 10/3

351. ábra

jobbra történt elferdülést jelöljük, s utána feltüntetjük az elferdülés mértékét. Természetesen ez esetben is a páros számú csillagsorok álló, míg a páratlan számúak fordított csillagokat jelentenek:

10/2 j 9° , 10/3 b 7° , 14/31 j 16° , 15/15 j 8° , 16/16 j 17° , 18/20 b 25° , 18/32 j 15° , 22/11 b 11° , 27/25 j 14° , 28/20 b 14° , 31/22 j 14° , 40/19 j 10° , 49/2 j 10° , 54/33 b 18° , 57/6 j 13° , 63/3 j 12° , 65/11 b 10° , 65/12 j 11° , 67/5 j 17° , 69/5 b 9° , 69/33 j 8° , 73/30 j 14° , 74/12 b 12° , 79/28 j 12° .

352. ábra

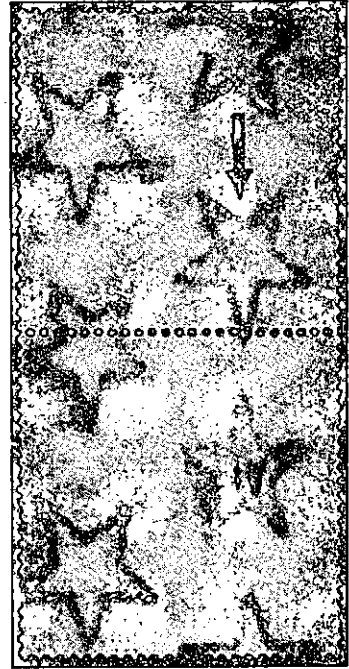
6/29

353. ábra

13/26

354. ábra

62/18

355. ábra

Értelemszerűen ebbe a csoportba sorolhatjuk a 42. sor 3. csillagát, melynek tengelye a *csillagsor tengelyével közel párhuzamosan*, de attól jobbra kb. 35 mm-re helyezkedik el (352. ábra).

ad 5. Három esetben előfordult, hogy a leesett csillagot *fordítva* forrasztották vissza, s így egy-egy sorban *két* egymás felett fekvő *csillag csúccsal szembenéző*, míg kettő a talpvonalával. Ezek az előfordulások egyedülálló érdekességei a magyar bélyegkibocsátások vízjel-különlegességeinek.

Az elsőt a 353. ábrán mutatjuk be. Ez a 9. sor 29. csillaga. Keletkezése igen korai eredetű, ennek ellenére a gyűjtők figyelmét mégis elkerülte, s így ma már igen csekély számban találkozunk vele.

A *második* a 13. sor 26. csillaga (354. ábra). Ennek előfordulását már 1951-től ismerjük. Különösen érdekes elvékonyodó felső szára, s ebben erősen eltér a többi, elkészüléskor szabványos alakú és nagyságú csillagtól. Ezért arra kell gondolnunk, hogy ez a csillag — miután elődje leesett és elveszett — a *papírgyárban készült pótlás*.

Különös formája miatt hamarosan ismertté vált a gyűjtők körében.

A *harmadik*, melyet a gyűjtők a vele kapcsolatos számvízzel miatt igen korán, szintén már az 1951. évben felismertek, a 26. sor 18. csillaga. Mivel ugyanezen sor 17. csillagában *számvízzel* foglal helyet, ezek a mindkét csillagot tartalmazó példányok különös érdeklődésre tarthatnak számot (355. ábra).

Mindhárom vízjel-különlegesség a víznyomó henger jelenlegi állapotában is megtalálható.

VII. Fejezet

POSTABÉLYEGKIADÁSAINK 1950. IV. 4—1965. IV. 4-ig

1950. FELSZABADULÁS (II).

Magyarország felszabadulásának ötödik-évfordulójára a posta 4 címletből álló emlékbélyeg sorozatot adott ki.

A bélyegképet Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7905—7946/33—5/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1950/19. sz.) 1950. április 4-én, s kivonták a forgalomból a 7946/98—3/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/69. sz.) 1951. január 31-ével.

Példányszám 231 400 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusította csak teljes sorozatban az e célra készített különleges borítékra (FDC) ragasztva 4,50 forintért Budapest Főposta, Budapest 62 és 72, a Mezőgazdasági Kiállítás és Tenyészállatvásár alkalmi, továbbá Debrecen, Győr, Miskolc, Pécs, Sopron és Szeged 1. sz. postahivatal. A 60 filléres címletet valamennyi postahivatal korlátozás nélkül árusította.

356. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	szürkésfekete
60 fillér	barnáskarmin
1 forint	kék
2 forint	barna

A bélyegkép valamennyi címletnél azonos. Magyar család fogadja a felszabadító vörös katonákat. Alul kétoldalt fehér „MAGYAR POSTA” felirat, a két szó között változó értékjelzés. A kép szegélyén folytatólagosan: „FELSZABADULÁSUNK 5. ÉVES ÉVFORDULÓJÁNAK EMLÉKÉRE. 1945. ÁPRILIS 4. 1950.”

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük $38,5 \times 27,5$ mm.
Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.
50-es évben került forgalomba.

Ívszéldátumok

E kiadásnál öt évi szünet után az Állami Nyomda ismét alkalmazta házi jelölésként a nyomóhengerre felpontozott ívszéldátumokat. Helyüknek pontos és egységes meghatározására a továbbiakban a következő betűjelzéseket alkalmaztuk azzal a megjegyzéssel, hogy a korábbiakkal szemben az ív közepe helyett ezek többnyire az *ív sarokbélyegei mellett kaptak helyet*:

- A = alsó ívszegélyen,
- F = felső ívszegélyen,
- B = jobb oldali ívszegélyen.
- J = jobb oldali ívszegélye

Az alsó és felső ívszegélyen:

- b = bal szélen, tehát az 1. bélyeg felett, vagy a 91. alatt,
- j = jobb szélen, tehát a 10. bélyeg felett, vagy a 100. alatt.

A bal és jobb oldali ívszegélyen:

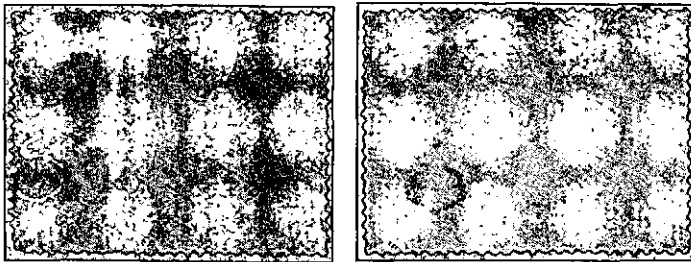
- f = fent, tehát az 1. vagy 10. bélyeg mellett,
- l = lent, tehát a 91. vagy 100. bélyeg mellett,
- k = közepén, mind a négy oldalra vonatkozóan.

Jelen kiadásnál 40 filléres címlet; IV. 23. Ab, 60 filléres címlet; IV. 22. Ab. 1 forintos címlet; V. 9. Ab.

Készült kétféle papíron:

a) a 60 filléres címlet $0,08-0,1$ mm vastag, fehér „A” minőségű, a Diósgyőri Papírgyár *III gyári vízjelű*, famentes papírján.

b) mind a négy címlet $0,08-0,1$ mm vastag a fehér „A” minőségű, a Diósgyőri Papírgyár vízjelnélküli famentes papírján.

357. ábra

Vízjel

A sorozat 60 filléres címletének kisebbik, és csak az enyvezett íveinek egy része *III gyári vízjelű papíron készült*. A vízjelábrák nagyrésze azonos az 1949. Alkotmány” sorozatnál ismertetett ún. makkos vízjellel. Valószínű azonban, hogy e kiadás papírja másik vízjelnyomó hengerrel is készült, mert a vízjelábrák nagy része hiányos és törött, s közöttük számos olyan vízjelhibát találunk, melyek az előbb említett kiadásnál nem fordulnak elő. Különösen

jellegzetes és csak ennél a kiadásnál ismert hiányos vízjelábra az, melyet a 357. ábrán mutatunk be.

A 40 filléres, az 1 és 2 forintos címletekből igen ritkán olyan példányok is előfordulnak, melyeknél az ívszél fehér szegélyében a III gyári vízjel igen kis töredéke mutatkozik. Ezek szerint a posta hivatalos rendeletében fenti vízjelre vonatkozó, az „1949. Alkotmány” sorozatnál idézett megállapítása ez utóbbi három bélyegre vonatkozik csupán. Megjegyzendő, hogy ezek a példányok is minden esetben enyvezett levelekből származnak. Az enyvezetlen, bélyegzett példányok közül még az egyébként igen gyakori 60 filléres címlet sem fordult eddig elő III gyári vízjellel.

A külföldi katalógusok mind a négy címlet gyári vízjeles előfordulását jelzik. Ez téves információ alapján alapuló közlés.

Vízjelállás

III. gy. v. B/1, 2, 3, 4. A 2-es és 4-es állás ritka!

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1950. SAKK

358. ábra

A Magyar Dolgozók Országos Sakkszövetsége 1950. április 9-től május 16-ig Budapesten, a Vas- és Fémipari Dolgozók Szakszervezetének székházában (VIII. Koltói Anna u. 5–7) rendezte a sakkvilágbajnokjelöltek versenyét. A posta ebből az alkalomból 2 posta és 1 légiposta bélyegből álló alkalmi bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7905—7946/40—4/Bgi. rendelettel (P. R. T. 1950/21. sz.) 1950. április 9-én, s kivonták a forgalomból a 7946/98—3/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/69. sz.) 1951. január 31-ével.

Példányszám 340 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1,60 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusították kizárólag a verseny színhelyén működő alkalmi postahivatalban a versenynapokon 16—22 óra között, csak teljes sorozatban papírlapokra vagy borítékokra felragasztva és lebélyegezve.

A sorozat értékei

60 fillér	bordó
1 forint	kék
1,60 forint	barna

A bélyegképek

Mindhárom bélyegen „MAGYAR POSTA” és „SAKKVILÁGBAJNOK-JELÖLTEK VERSENYE” felirat, valamint a magyar sakkszövetség jelvénye: babérrággal övezett sakktablán álló sakkbástya; változó értékjelzés foglal helyet.

60 filléres címlet: Az előtérben két sakkzó, a háttérben jobboldalon egy traktor és cséplőgép, a baloldalon pedig egy kohómű látszik.

1 forintos címlet: A verseny színhelyének zászlókkal díszített épülete, a Vاسas Székház.

1,60 forintos címlet: A földgömb kissé elnyújtott képét ábrázolja úgy, hogy az egyes világrészek csak folthatásban jelentkeznek és egyedül Budapest helye és neve van feltüntetve. A versenyen résztvevő külföldi államok zászlóival övezett földgömbtől jobbra stilizált repülőgép látható.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 38,5×27,5 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű rászteres (rács) mélynyomással.

Az ív 46. bélyegén érdekes lemezhibát találtunk. Az „1,60” értékjelzés 1-esének szárából jobboldalon kb. 1 mm-es fehér kampó nyúlik ki, tükörképű 1-es benyomását keltve. Ez a hiba a pigment zselatin réteg hibájából adódott,

s az aszfaltlakkos kifedés folytán került a nyomóhengerre, illetve mutatkozik a nyomatban (359. ábra).

50-es évben került forgalomba.

Ivszeldátum: 1 forint; IV. 19. Ab.

Készült: 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A XII vízjelű bélyegek papírja az enyvezés, de különösen az áztatás során erős változáson megy át. A felületen a rostok felszabadulnak, s így a papír felülete érdekessé válik. Könnyen össze-

téveszthető a korábbi kiadások „B” papírával. Vastagságuk szintén megváltozik. Míg az eredeti gyári papír vastagsága (enyvezetlen és bélyegzett példányok) 0,08 mm, addig az enyvezett vagy eláztatott bélyegek vastagsága 0,09–0,1 mm között mozog. *Ez a különbség a későbbiek során valamennyi rászteres mélynyomású bélyegnél változatlanul fennáll, s ezért erre a későbbi kiadások során már nem térünk ki.*

Vízjel és vízjelhelyzet: XII., fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknek a fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A 60 filléres címlet alul fogazatlanul előfordul.

Alkalmi bélyegzés.

Élsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1950. MÁJUS 1.

Május elsejének, a munkásmozgalom nagy nemzetközi ünnepének tiszteletére a posta elsőízben adott ki 3 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7905–7946/56–4/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/26. sz.) 1950. május 1-én, s kivonták a forgalomból a 7946/98–3/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/69. sz.) 1951. január 31-vel.

Példányszám 250.500 fogazott sorozat; ez egyben a 40 filléres címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusították csak teljes sorozatban egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki Budapest-Főposta, Budapest 62 és 72 sz. postahivatalok borítékra ragasztva. Fenti postahivatalokon kívül a vidéki 1-es számú hivatalok is; a 60 filléres és 1 forintos címletet valamennyi postahivatal korlátozás nélkül árusította.

360. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	barna
60 fillér	karminvörös
1 forint	szürkés-kék

A bélyegképek

Mindhárom címleten „MAGYAR POSTA” és „1950. MÁJUS. 1”, valamint a bélyegképet díszítő zászlón és szalagon: „VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK” felirat, továbbá változó értékjelzés foglal helyet.

A 40 filléres és 1 forintos címlet a földgömb egy részén álló munkáscsoportot ábrázol, előttük álló és fogaskerék. Balra, lengő zászlón a földgömb két fele, alatta fénysugarakkal övezett kettős vonalú ötágú csillag helyezkedik el.

A 60 filléres címlet májusi fával felvonuló munkáspárt ábrázol, előttük a népköztársasági címer, a háttérben kohómű és traktorral vontatott vetőgép.

A bélyegképek fekvő táglalap alakúak, méretük 38×27 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

25-ös () és 50-es (©) ívekben került forgalomba.*

Ívszeldátum 40 fillér; IV. 28. (?), 60 fillér; IV. 23. Ab., 1 forint; VI. 7. Fj.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43,5×33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték

1950. SZAKSZERVEZET (IV.)

A posta a Szakszervezeti Világszövetség Budapesten, 1950. május 10—24-ig rendezett kongresszusával kapcsolatban 2 posta és 1 légiposta címlétből álló emlékbélyeg sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Kádár György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7905—7946/58—6/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/27. sz.) 1950. május 10-én, s kivonták a forgalomból a 7946/98—3/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/69. sz.) 1951. január 31-ével.

Példányszám 254 750 fogazott sorozat; ez egyben a 40 filléres címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusították csak teljes sorozatban, egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki, Budapest-Főposta, Budapest 7, 62, 72 és 114 sz. postahivatalok. A borítékra ragasztott teljes sorozatot fenti postahivatalokon kívül a vidéki 1 sz. és nagyobb postahivatalok is árusították; végül május 14-én a Postás Szakszervezeti Gyűjtők I. Bélyegbemutatójának alkalmi postahivatala (VII. Benczur u. 27.) mind használatlanul, mind borítékra ragasztva. A 60 filléres és 1 forintos címletet valamennyi postahivatal korlátozás nélkül árusította.

361. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	olajzöld
60 fillér	karminvörös
1 forint	vörösbarna

A bélyegképek

Mindhárom címleten „MAGYAR POSTA” és „SZAKSZERVEZETI VILÁGSZÖVETSÉG ÜLÉSEI BUDAPEST” feliratok és értékjelzés.

40 filléres címlet: A földgömb kiemelkedő két felén fogaskerék „1950. V. 10—24” felirattal. Bal oldalon a gellérthegyi szabadságszobor nőalakja olaj-ágot a csőrében vivő békegalambbal.

60 filléres címlet: A világ népeinek összefogását ábrázoló sárga-, fehér- és fekete-fajú ember zászlóval.

1 forintos címlet: A földgömb két oldala, közepén fenn ötágú csillag, lenn fehér körben a Lánchíd és a tanácskozás színhelye az Országház. A jobb felső sarokban „LÉGIPOSTA” felirat.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 38×27 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

Az 1 forintos címletből több példány kisebb, fehér színű; *raszterhibából* adódott *foltockával* ismert.

25-ös (*) és *50-es* (©) *útkön* került forgalomba, illetve árusításra.

Ívszédátum 60 fillér: V. 3. Ab, 1 forint: IV. 21. Ab.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér erősen simított, *XII vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B).

Számvízjel állások: B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazatok 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43,5×33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1950. ÖTÉVES TERV (II.)

362. ábra

Az „Ötéves terv I.” sorozatnak a 264.200/C. rendelettel 1950. január 1-vel forgalomba bocsátott 4 címlete, valamint a 7905—7946/5—4/Bgi. rendelettel forgalomba bocsátott további 10 címlete XI vízjelű volt. A XI vízjelű bélyegnyomó papírnak a gyártása azonban már az 1949. évben befejeződött, és megkezdődött az új, a XII vízjelű papír gyártása. Ennek késedelmes elkészülte miatt vált szükségessé, hogy az 1950. év második bélyegsorozatát, az „1950. Felszabadulás II.” sorozatot vízjelnélküli és III gyári vízjelű papíron készítsék el. Az első bélyegkiadás, mely XII vízjelű papíron készült az „1950. Sakk” sorozat volt.

A XI vízjelű papírkészlet kimerülésével elkerülhetetlenné vált, hogy a nagy példányszámú, s huzamos ideig forgalomban levő „Ötéves terv” sorozat címleteit a jövőben az új, a XII vízjelű papíron nyomják. Ezt a körülményt a posta az 1950. május 15-én kelt 7905—7946/5—5/4. A. sz. alatt az alábbiakban hozta a postahivatalok tudomására: „Az ötéves terv célkitűzéseit ábrázoló általános forgalmú sor bélyegei a jövőben ötágú csillagot ábrázoló vízjellel készülnek”.

A posta a két különböző vízjelű sorozatot nem tekintette két kiadásnak, sőt a Magyar Filatélia a XII vízjellel megjelent bélyegeket kezdetben sorozatban vegyesen árusította a XI vízjelű bélyegekkel. Szétválasztásuk csak a későbbi időkben történt meg.

Fentiekből kifolyólag a tényleges forgalomba bocsátásukra adat nem áll rendelkezésünkre. Az új vízjel alkalmazását bejelentő rendelet keltéből és a bélyegek ívszél dátumaiból azonban arra kell következtetnünk, hogy a XII vízjelű „Ötéves terv” bélyegek, még 1950-ben forgalomba kerültek. Első felhasználásuk a postabélyegzők keltezéséből megállapítható, de ennek felkutatása még a filatelistákra váró feladat.

A sorozat bélyegeinek árusítását 1954. december 31-ével megszüntette a posta, s a 7619/B—190/8. B. sz. rendeletével (P. R. T. 1954/50. sz.) 1955. március 31-vel forgalomból kivonta.

Árusította valamennyi postahivatal.

A sorozat értékei és példányszámai

8 fillér	kékeszürke	16 151 000 db
10 fillér	borvörös	22 570 000 db
12 fillér	narancsvörös	10 765 000 db
20 fillér	kékeszöld	47 469 000 db
30 fillér	vörösibolya	41 002 000 db
40 fillér	barnásolyaj	51 488 000 db
60 fillér	vörös	96 202 000 db
1 forint	feketésibolya/sárga	18 316 000 db
1,70 forint	zöld/sárga	7 924 000 db
2 forint	bordóivörös/sárga	24 516 000 db
3 forint	kékesfekete/sárga	7 449 000 db
4 forint	szürkésbarna/rózsa	6 406 000 db
5 forint	vörösibolya/sárga	3 511 000 db
10 forint	kávébarna/sárga	346 000 db

A bélyegképek azonosak az I. sorozat ábráival.

A nyomásra vonatkozó ismeretek is azonosak az I. kiadásnál közöltekkel.

A sorozat egyetlen, eddig ismert lemezhibája, mely az I. kiadás 8 filléres címletéből az ív 29. bélyegén mutatkozott, *itt már nem fordul elő.*

Az egyéb, a nyomásból adódott *különlegességekkel* e kiadás címleteinek nagyobb példányszáma miatt, lényegesen nagyobb számban találkozunk. Így a 338. ábrán bemutatott teljes gépszínátnyomat is XII vízjelű.

100-as évben került forgalomba.

Ívszél dátumok. E kiadás címletei közül néhány ív már ívszeldátummal készült, melyek közül a következők ismertek:

8 fillér: V. 22. Ab, 10 fillér: VI. 26. Ab, 30 fillér: VII. 5. Ab, 40 fillér: VII. 8. Ab, 60 fillér: VII. 9. Ab, 1 forint: VI. 23. Ab, 1,70 forint: VII. 11. és V. 3. Ab, 2 forint: VII. 22. Ab, 3 forint: VIII. 9. Ab.

Készült 0,08—0,1 mm vastag „A” minőségű, fehér, erősen simított, XII és XIII. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

A sorozat címletei 1950-től 1953-ig XII vízjelű papíron készültek. Az 1954—55-ös években azonban néhány címlet *XIII vízjellel* is kereskedelmi forgalomba került. Ezek a példányok ezideig kizárólag enyvezetlen és bélyegzett előfordulások. A XIII vízjel alkalmazására első ízben az „1953. Bélyegnap” bélyegeknél került sor. Az „Ötéves terv” bélyegeknél XIII vízjelű papíron történt nyomására az 1955. március 31-vel történt kivonásukig idő rendelkezésre bőven állott. További címletek későbbi felbukkanása feltehetően raktározási okokra vezethető vissza. Az eddig ismert vízjel helyzetek az alábbiak:

XII vízjel: 8 f — 10 Ft, tehát valamennyi címlet *álló* (A) helyzetben,

XIII vízjel: 8 f—4 Ft *álló* (A) helyzetben ismert. A 10 forintos címlet, mint a sorozat legkisebb példányszámú címletének felbukkanása XIII vízjellel *nem valószínű*. Ellenben egyes címletek későbbi előfordulása felvő (B) vízjelhellyel nem szolgáltatnának különösebb meglepetést.

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-cs fésűs fogazat. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A kiadás nagy példányszáma folytán gyakoriak az ívek fogazásakor kelet-

kezett fogazási hibák. Ezeknek egy része postai forgalomba került (340. ábra). Ugyancsak ismert valamennyi érték — a 10 forintos címlet kivételével — egy oldalon (alul vagy felül) fogazatlanul (339. ábra).

Megjegyzés. A sorozat 20 filléres címlete perforálással függőlegesen felezve és „Meghatalmazás — 1952 — 3 Ft”, valamint a jobboldalon „Érvényes — 1952 — 3 Ft” függőleges irányú felülnyomattal ellátva, azonos rendeltetésű, mint az 1946. Forint-filléres sorozatnál ezzel kapcsolatban ismertetett bélyegek.

1950. GYERMEK (I.)

363. ábra

A posta a Nemzetközi Gyermeeknap alkalmából 5 címletből álló bélyeg sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7905—7946/69—6/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/31. sz.) 1950. június 4-én, kivonták a forgalomból a 7946/92/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/13. sz.) 1951. április 30-ával.

Árusították csak teljes használatlan sorozatban, egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki Budapest-Főposta, Budapest 7, 62, 72, 114 postahivatalok. A borítékra ragasztott teljes sorozatot fenti postahivatalokon kívül valamennyi budapesti és vidéki nagyobb postahivatal árusította, melyek a Bélyegértékesítő NV-től ilyen borítékot igényeltek. A 30, 40 és 60 filléres, valamint az 1,70 forintos címletet valamennyi postahivatal korlátozás nélkül árusította.

A sorozat értékei és példányszámuk

20 fillér	szürke/sárgásbarna	400 000
30 fillér	barna/viola	2 932 500
40 fillér	sötétkék/szürkészöld	2 640 000
60 fillér	barna/narancsbarna	4 401 000
1,70 forint	zöld/szürke	590 000

A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

A bélyegképek

Azonos elrendezésű keretben változó ábrák, alul „MAGYAR POSTA” felirat és változó értékjelzés.

20 filléres címlet: Csecsemő és gyermekotthon részlet, fürdető védőnővel és orvossal. A baloldalon egy gyermek fejkép nyert elhelyezést, felette felirat: „LEGDRÁGÁBB KINCŚUNK A GYERMEK”.

30 filléres címlet: Előtérben gyermekfejkép, a háttérben vízparton játszó üdülő gyermekcsoport védőnővel, felette felirat: „HARCOLUNK A BÉKÉÉRT, A JOBB ÉLETERT”.

40 filléres címlet: Az előtérben leányfejkép, a háttérben iskolai tanterem-részlet, felette felirat: „JÓ TANULÁSSAL HARCOLUNK A BÉKÉÉRT”.

60 filléres címlet: Az előtérben úttörő kisfiú fejképe, a háttérben úttörőtábor részlet, felette felirat: „SZABAD HAZÁBAN BÖLDOG IFJÚSÁG”.

1,70 forintos címlet: Az előtérben úttörő fiú- és leányfejkép, a háttérben repülőgép modelleket építő úttörők, felette felirat: „A SZOCIALIZMUS ÉPÍTŐI LESZÜNK”.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 38 × 27 mm.

364. ábra

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. A két menet miatt színnyomat elcsúszások előfordulnak.

A sorozat 60 filléres és 1,70 forintos címlete az eredeti bélyegterven és a próbanyomaton a forgalomba hozott bélyegekkel szemben eltérő felirattal

készült. A próbanyomatokról készített és a szakajtó részére adott előzetes fotókon mindkét bélyeg ezzel az első felirattal szerepel. (I. Munkás Bélyeggyűjtő III. évf. 6. sz. címlapját).

A 60 filléres bélyeg felirata: „UTÁNPÓTLÁSUNK A JÖVŐ HARCAIHOZ”, az 1,70 forintos címlet felirata pedig: „HARCOLUNK A BÉKÉÉRT, JÖVŐNKÉRT” volt. Az Állami Nyomda ebből a 60 filléres címletből 375 000 példányt már elkészített és a postának leszállított, amikor illetékes szervek utasítására a további nyomást leállították, s ezért a fenti feliratú 1,70 forintos érték nyomására már *sor sem került*. Ugyanakkor utasították a nyomdát az új feliratú bélyegek elkészítésére. 1950. június 4-én a sorozatot az új feliratú bélyegekkel bocsátották forgalomba.

A posta vezérigazgatója az értékkraktárban őrzött első feliratú 60 filléres címletek maradéktalan megsemmisítését rendelte el. Ezt az intézkedést megelőzően azonban a Budapest-Főposta (Budapest 4.) az értékkraktárból 10 000 db. 60 filléres címletet kapott árusítás céljára. A megsemmisítés elrendelése után értékkraktár a postahivatalt a teljes 60 filléres készlet beszolgáltatására szólította fel. Időközben azonban a Főposta az ellátmányként kapott teljes sorozatok eladása után a filatelista ablaknál megkezdte a 30, 40 és 60 filléres címletek korlátlan árusítását. Mire a beszolgáltatásra vonatkozó utasítást kézhez vették, a készletből már 1661 első feliratú 60 filléres bélyeget eladtak, így a visszaszolgáltatót mennyiség 8339 volt. Ezt a mennyiséget az értékkraktárban tárolt teljes készlettel együtt annak kazánházban bizottságilag olyan maradéktalanul semmisítették meg (elégették), hogy ebből a tévesen forgalomba került bélyegből még a Bélyegmúzeum sem kapott muzeális példányt (364. ábra).

365. ábra

Fentiek után ennek a bélyegnek *filatelista* vonatkozásait az alábbiakban foglalhatjuk össze. A bélyeget kizárólag a Budapest-Főposta filatelista ablakánál használatlanul árusították. Elsőnapori borítékra nem került. Az itt megvásárolt bélyegeket a közönség bérmentesítésre más helységeken is felhasználhatta. Mivel az eltérő feliratot sem az árusító postahivatal, sem a vásárlók jelentős része nem vette észre, illetve igen rövid idővel az árusítás beszüntetése előtt fedezték csak fel, az eladott bélyegek jelentős része szabályos postai felhasználást nyert, s filatelista szempontból megsemmisült.

Valamennyi címlet 25-ös évben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XII vízjelű kinestári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B).

Számvízjel állások: B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Elfogazott példányok előfordulnak (365. ábra).

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap-i bélyegzés és elsőnap-i boríték.

1950. DOLGOZÓ IFJÚSÁG SZÖVETSÉGE (DISZ I.)

366. ábra

A posta a magyar ifjúsági szervezeteket egyesítő, Dolgozó Ifjúság Szövetsége Budapesten, 1950. június 17—18-án megtartott I. Kongresszusa alkalmából 5 címletből álló bélyegsorozatot hozott forgalomba.

A bélyegképeket Kádár György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7956/76—2/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/35. sz.) 1950. június 17-én, kivonták a forgalomból a 7946/92/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/13. sz.) 1951. április 30-ával.

Példányszám 400 000 fogazott sorozat; ez egyben a 20 filléres címlet példányszáma is. A fogazatlan sorozatok száma 2000.

Árusították csak teljes sorozatban, egy vevőnek egy használatlan sorozatot szolgáltatva ki a DISZ kongresszus színhelyén működő alkalmi postahivatal,

Budapest-Főposta, Budapest 7, 62, 72, és 114 továbbá Debrecen 1, Győr 1, Miskolc 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1, Szolnok 1 postahivatalok. Borítékra ragasztva és lebélyegezve fenti postahivatalokon kívül valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal, a 30, 40 60 filléres és 1,70 forintos címleteket valamennyi postahivatal korlátozás nélkül árusította.

A sorozat értékei

20 fillér	sötétzöld
30 fillér	vörös narancs
40 fillér	sötétbarna
60 fillér	sötétkarmin
1,70 forint	feketészöld

A bélyegképek

A sorozat két fekvő és három álló alakú bélyegképe közel azonos elrendezésű. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat és változó értékjelzés, felette elhelyezett szalagon „BUDAPEST 1950. VI. 17—18.” felirat, közepén a DISZ jelvénye, a bélyegek szélén körben sötét alapon pedig fehér betűkkel „DOLGOZÓ IFJÚSÁG SZÖVETSÉGE I. KONGRESSZUSA” felirat foglal helyet.

20 filléres címlet: A földgömb egy részén zászlók alatt felvonuló fiatalok. A bal felső sarokban „HARCOLUNK A BÉKÉÉRT” felirat, a jobb felső sarokban ötágú csillag.

30 filléres címlet: Vasöntödei részlet és csapolóvasat tartó ifjómunkás. Felül „IFJÚMUNKÁS ELŐRE, MUNKAVERSENY ÉLÉRE” felirat.

40 filléres címlet: Ifjómunkáspár, mellettük a Komszomol zászlaja, a bal sarokban fent Lenin és Sztálin domborművű arcítása. A jobb felső sarokban „KOMSZOMOL A PÉLDAKÉPÜNK” felirat.

60 filléres címlet: A gellérthegy Szabadságszobor előtt az MDP zászlaja alatt vonuló ifjómunkások. Fent mindhárom oldalra terjedő „A PÁRT BIZTOSÍTÉKA RAGYOGÓ JÖVŐNKNEK” felirat.

1,70 forintos címlet: Munkás-, paraszt- és tanulóifjú, a háttérben az MDP, a DISZ és a Komszomol zászlaja. Fent mindhárom oldalra terjedő „ELŐRE A BÉKE IFJÚ HARCOSAINAK KONGRESSZUSÁÉRT” felirat.

367. ábra

A bélyegképek a fogazatig terjednek, méretük 37×26 , illetve 26×37 mm. Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. A 367. ábrán a 60 filléres címletből igen ritkán látott, balról jobbra haladó színes és fehér rákel csíkot mutatunk be, mely a fehér ívszegélyig terjed.

100-as ívben került forgalomba.

Ívszéldátum 40 fillér: VI. 25. JI. és VI. 28. JI.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A): 20 és 30 f, fekvő (B): 40 és 60 f, 1,70 Ft.

Számvízjel állások A/a, b, v, d a 20 és 30 f címlet, B/a, b, c, d a 40, 60 f és 1,70 Ft.

Enyvezés fehér.

Fogazat $12 \frac{1}{2} : 12$ -es, valamint $12 : 12 \frac{1}{2}$ -es fésűs fogazat. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1950. EGYETEMES POSTAEGYESÜLET (UPU II.) BLOKK

Az Egyetemes Postaegyesület fennállásának 75. évfordulójára az 1949. évben kiadott sorozathoz csatlakozó 1 címletből álló légiposta emlékbélyeg blokk.

A bélyegképet Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7946/78—2/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/39. sz.) 1950. július 2-án, kivonták a forgalomból a 7946/78—8/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/53. sz.) 1950. szeptember 18-ával.

Példányszám 14 000 fogazott és 10 000 fogazatlan blokk.

Árusították egy vevőnek egy használatlan bélyeget szolgáltatva ki Budapest-Főposta, Budapest 62, 72, 114, Balassagyarmat, Debrecen 1, Eger 1, Győr 1, Kaposvár 1, Miskolc 1, Nyíregyháza 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1, Szolnok 1, és Szombathely 1 sz. postahivatalok; továbbá borítékra ragasztva fenti postahivatalokon kívül azok a nagyobb forgalmú postahivatalok, melyek a Magyar Filatélia V-től ilyen borítékot igényeltek.

368. ábra

3 forint

meggyvörös/sötétbarna

A bélyegkép azonos az 1949. évi I. kiadás 2 forintos légiposta címletével.

A blokk négy azonos bélyeget tartalmaz. Felül a fehér szegélyen francia nyelvű sötétbarna felirat: „75e ANNIVERSAIRE DE L'UNION POSTALE

UNIVERSELLE”, a fehér szegély bal sarkában kézi sorszámozó géppel nyomott fekete sorszámok szerepelnek. A sorszámozás nélküli fogazott blokkok a posta által ajándékba adott példányok, melyek elvétele gyűjtői forgalomba kerültek. Ezt mutatjuk be a 369. ábrán.

369. ábra

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. 4 blokkot tartalmazó ívekben. Színnymot elcsúszások ismértek.

4 bélyeget tartalmazó blokkokban került a postához, de árusításuk belföldön csak egyes darabonként történt. Kivételt csupán a szervezett négyestömb gyűjtők képeztek, akik ezt a kiadást blokkban kapták. A blokk teljes mérete 126×96 mm.

Készült 0,09–0,1 mm vastag, „A” minőségű, fehér, erősen simított XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. Enyvezetlen, bélyegzett példányok ebből a kiadásból nem készültek.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es keretfogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsá-

tott II. fázisnyomatok. Mivel a gyűjtőkhöz igen csekély mennyiségben került fogazott blokk, kénytelenek voltak gyűjteményeik részére a blokkot a kereskedelemben *fogazatlanul* megvásárolni. Minthogy az egyes bélyegekre történt feltépes miatt a fogazott blokk ritkábban fordul elő, számítani lehet a fogazatlan blokkokból készített *hamis fogazott blokkok* felbukkanására.

Elsőnap bélyegzés, *elsőnap* boríték.

1950. VIRÁGOK (I.)

370. ábra

5 címletből álló, a magyar flóra néhány virágát bemutató alkalmi bélyegsorozat.

A bélyegképeket tervezték, illetve metszették

30 filléres címletet, Vertel József és Nagy Zoltán,

40 filléres címletet, Vertel József és Füle Mihály,

60 filléres címletet, Füle Mihály és Vertel József,

1 forintos címletet, Füle Mihály,

1,70 forintos címletet, Tribék Frigyes és Nagy Zoltán.

Forgalomba bocsátották a 7946/65—6/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/46. sz.) 1950. augusztus 20-án, *kivonták a forgalomból* a 7946/92/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/13. sz.) 1951. április 30-ával.

Példányszám 594 700 fogazott sorozat; ez egyben az 1,70 forintos címlet-példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusították csak teljessorozatban, egy vevőnek egy használatlan s orozatot szolgáltatva ki Budapest-Főposta, Budapest 62, 72, 114 valamint Balassagyarmat, Debrecen 1, Eger 1, Győr 1, Kaposvár 1, Miskolc 1, Nyíregyháza 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1, Szolnok 1, Szombathely 1 sz. postahivatalok; borítékra tagasztva fenti postahivatalokon kívül minden nagyobb forgalmú postahivatal. A 30, 40 és 60 filléres és később az 1,70 forintos címleteket korlátozás nélkül valamennyi postahivatal árusította.

A sorozat értékei

30 fillér	sötét borvörös/rózsaszín/zöld
40 fillér	zöld/ibolya/sárga
60 fillér	sötétbarna/sárga/zöld
1 forint	vörösibolya/vörös/zöld
1,70 forint	feketésibolya/vörösibolya/zöld

A bélyegképek virág ábrái változó népi motívumokkal díszített két oldallé között foglalnak helyet. Alul „MAGYAR POSTA” felirat és értékjelzés, felül az ábrázolt virág magyar elnevezése olvasható. A bélyegképek ábrái a magyar flóra következő virágai:

30 filléres címlet: Bazsarózsa (*Paeonia officinalis*),

40 filléres címlet: Leánykököröcsin (*Pulsatilla grandis*),

60 filléres címlet: Tavaszi hérics (*Adonis vernalis*),

1 forintos címlet: Muskátli (*Pelargonium zonale*),

1,70 forintos címlet: Harangvirág (*Campanula carpatica*).

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 27,5 × 38,5 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában kétszínű magasnyomás (könnyvnyomás) és egyszínű réznyomás kombinált alkalmazásával.

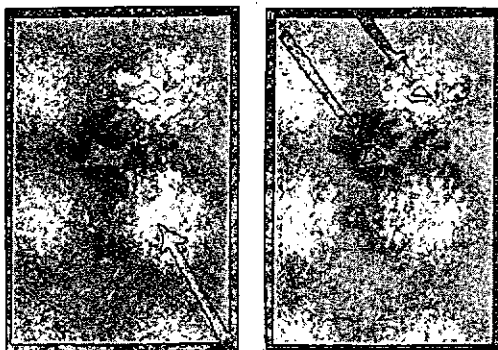
A nyomás 1. és 2. menetében a két-két különböző alszínű magasnyomással, míg a főszínt a 3. menetben réznyomással nyomták.

Az a megállapítás, hogy a címletenként alkalmazott két-két alszínű nyomása magasnyomással történt, meglepetésként fogja érni a filatelistákat. Nemcsak a hazai, hanem a külföldi szakirodalom is (pl. Michel katalógus) ezt a kiadást, az ofszet- és réznyomás kombinációjaként tartja számon. Ezen túlmenően a sorozatot forgalomba bocsátó 7946/65 – 6/4. A. sz. rendelet is kombinált ofszet és réznyomásról tesz említést. A nyomda a bélyegke nyomását valóban e két nyomási eljárás együttes alkalmazásával vette tervbe, azonban az időközben felmerült technikai akadályok miatt az alnyomatokat magasnyomással készítették el. Ez a nyomás olyan kitűnően sikerült, hogy a magasnyomás tipikus ismertetőjele, a papír hátoldalán kissé kidomborodó nyomat, alig és csak szórványosan állapítható meg. Megnehezíti az alkalmazott magasnyomás felismerését az is, hogy a két-két alszínű részrajzai a világosabb árnyalatok ábrázolásánál az ofszetnyomásra igen jellegzetes raszter szerkezetűek. Mégis az „I. és a II. Virágok” sorozat alnyomatainak összehasonlításakor a magas- és az ofszetnyomás közötti különbség igen jól szemléltethető.

A nyomda ilyen irányú közlését követő filatéliai vizsgálat is — szerencsés véletlen folytán — kétséget kizáróan igazolta az alszínű magasnyomását. Minthogy a Bélyegmúzeum ebből a kiadásból színnyomatokkal nemrendelkezik,

egy magyar különlegességi gyűjteményben helyet foglaló, gyűjtői kézbe került alszín próbanyomatok vizsgálata vezetett teljes eredményre. Ezekon az enyvezett színpróbanyomatokon kitűnően megállapíthatók az alkalmazott magasnyomás jellegzetességei.

Ezek szerint a jelen kiadás nyomásához a nyomda az egyes címletek réznyomólemezeivel egyidőben elkészítette a hozzájuk csatlakozó két-két alszín magasnyomásához szükséges kliséket is.

371. ábra

A kész kliséket — melyek eredetileg ötszetyomásra készültek — magasnyomógépbe emelve két menetben a két különböző színt, mint *alnyomatot* nyomták, és ezután vitték át a bélyegíveket a réznyomógépbe a *réznyomat*, s egyben a harmadik szín felvétele céljából, mely ez esetben a bélyeg nyomásának 3. menete volt.

A 371. ábrán a 40 filléres címlet két menetben nyomott alszínnyomatának próbanyomatát mutatjuk be. A baloldali kép az 1. menetben nyomott *ibolya szín* próbanyomata, míg a 2. menetben nyomott jobb oldali kép már a virág porzóit ábrázoló *sárga színt* is tartalmazza.

Színváltozatok

Az egyes bélyegkiadások tárgyalásánál korábban már megjegyeztük, hogy a bélyegek *színárnyalatában* mutatkozó kisebb-nagyobb eltérések főként a festékezéssel kapcsolatban fennálló nehézségek következményei. Ezek ismétlődő és általános jelenségek, s ezért az egyes kiadások során történő megemlékezésüket mellőzzük. Jelen kiadásnál azonban az alszínek egy részénél olyan eltéréseket találunk, mely már a *színváltozatok* fogalmát teljesen kimerítik. Ehhez járult a bélyegek gyártása közben a papír minőségének jelentős minőségi változása is, amire egyébként a nyomáshoz felhasznált papír tárgyalásánál szintén rá fogunk térni.

30 filléres címlet

Az I. változatnál a bazsarózsa szirmlevelei világos rózsaszínűek, a rászterhálózat különösen a felső virág szirmleveleinél szép, tiszta rajzolatú.

A II. változatnál a szirmlevelek színe *sötétebb árnyalatú*. A szirmok

sötétebb tónusa a raszterhálózat tömöttebb, összefolyó nyomatának eredménye. Ez esetben különösen jól megfigyelhető a magasnyomás jellegzetessége az egységes színes foltok széleinél.

40 filléres címlet

Az I. változatnál a leánykőkörcsin szíromlevelei és bolyhai *ibolya* színűek, a raszterhálózat tiszta rajzolatú.

A II. változatnál a szíromlevelek színe *sárgásbarna*. A porzók és a bibe sárga színe lényeges színeltérést nem mutat. A magasnyomás raszterhálózata tömött, egységes színfoltot mutat.

A 60 filléres címlet

Az I. változatnál a tavaszi hérics szíromlevelei *citromsárgák*, a levelek színe élénk *kékeszöld*.

A II. változatnál a szíromlevelek *narancssárgák*, a levelek színe kissé tompább *sárgászöld*.

Az 1 forintos címlet

Az I. változatnál a muskátli szíromlevelei *vörösek*, a levelek *sötétzöldek*. A színek tónusváltozása a raszterhálózatban és az egységes színfoltokban jut kifejezésre.

A II. változat, amely igen ritka a *színek világosabb árnyalatában* jut kifejezésre.

Az 1,70 forintos címlet

Az I. változatnál a harangvirág szíromlevelei *vöröses ibolyák*, a levelek *zöldek*. A raszterhálózat a szíromleveleken tiszta rajzolatú.

A II. változatnál a szíromlevelek *halvány rózsaszínűek*, a levelek *sárgászöldek*.

Nyomási különlegességek

1. *Színnyomat elcsúszások*. A sorozat címletein gyakoriak az 1. és 2. menetben nyomott színek elcsúszásai a 3. menetben réznyomással nyomott főszínhez viszonyítva. Keletkezésük megjelenési formájukkal szemben éppen fordított: a harmadik menetben nyomott *réznyomású felülnyomatok* elcsúszásai eredményezték a bélyegeken látható illesztési *hibákat*. Ezek a jelenségek különösen a virágok szíromlevelein észlelhetők kitűnően. Az ilyen hibás nyomatú íveket a nyomdai revízió kisclejtette, de ennek ellenére számos darab került gyűjtői forgalomba, főként a kisebb névértékű címletekből.

2. *Fordított színnyomatok*. A kiadás egyik igen ritka különlegessége, melyre még a külföldi gyűjtők és katalógus szerkesztők is felfigyeltek, a 60 filléres címlet 3. menetében *réznyomással nyomott, fordított állású képe*. Ez a fordított nyomat úgy keletkezett, hogy az 1. és 2. menetben alszínnyomatot kapott ívek fordított állásban kerültek a réznyomógépbe. Ennek következtében a virág szíromlevelei részleges zöld, míg a levelek részleges sárga alnyomatot kaptak. A 372. ábrán ennek szemléltetésére az ábra egyszínnyomása miatt *fekete* nyíllal mutatunk rá a *zöld* és *fehér* nyilakkal a *sárga* alnyomatra.

A teljes bélyegképen a magasnyomással nyomott alapnyomatot látjuk fordított állásúnak, mivel a virág rajza, a felirat, valamint az értékjelzés az uralkodó réznyomással készült.

Míg a 60 filléres címlet fordított alnyomata feltűnő színei (sárga és zöld) miatt korán ismertté vált, addig a 372. ábrán bemutatott 30 filléres címlet *fordított alnyomatú* példánya – az alapos vizsgálatot elkerülve – ezideig *nem volt ismeretes*. Ábránkon bemutatott példányon a felső virág szíromlevelei és

372. ábra

a bimbó teljes egészükben *zöld* színűek, míg az alsó virág szíromleveleinek egy része, valamint a levelek teljes egészükben a fordított alnyomatok folytán rózsaszínűek. A felismerés megkönnyítése céljából melléhelyeztük az alnyomat próbanyomatát.

Mindkét különlegesség az I. színváltozathból fordul elő, és nemcsak *használatlanul*, hanem *használatlan* is *ismert*, mivel ezek a különlegességek a nyomdai revízió átjutva kerültek *postai* árusításra. Példányszámuk igen csekély lehet.

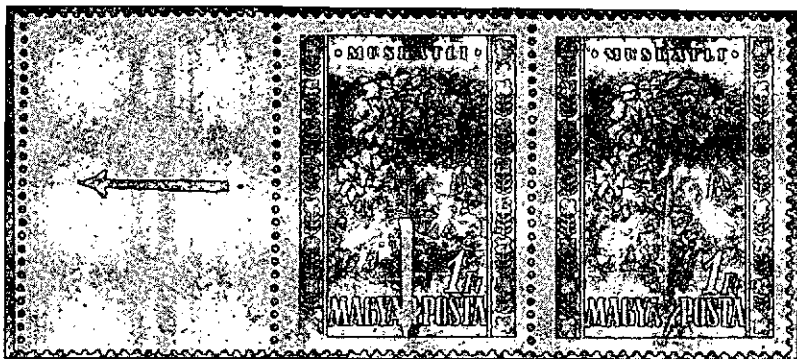
3. *Alnyomathiany*. A sorozat 1,70 forintos címletéből olyan példányokat ismerünk, melyeken a *vörösibolya alnyomat hiányzik*. Ezek a bélyegzett példányok mind a II. színváltozathból valók. Bemutatásuk az ábrák egyszínynyomása miatt célszerűtlen lenne. Hasonló alnyomathiany más címletnél is lehetséges.

4. *Lemezhibák*. A kiadás apróbb lemezhibái közül említést csak az 1 forintos címlet *felirathibája* érdemel. A 25-ös ívek valamennyi 11. bélyegén a bélyegképek közepe alatt elhelyezett, a tervező és metsző művész neve, *FÜLE M.* itt csak igen gyenge nyomásban, vagy egyáltalán nem mutatkozik (373. ábra).

Előre bocsátva, hogy a teljes nyomóforma két 2×25 -ös nyomólemezt tartalmazott és ez a nyomdai hiba *minden* 25-ös lemez 11. bélyegképén szerepel; ez a hiba a 25 bélyegképet tartalmazó *mélylemez* harmadik 5-ös csíkjának 1. bélyegképén keletkezett. A teljes nyomóforma elkészítése során innen vitték át átforgatással a 25 bélyegképes *magaslemezre*, s onnan a négy 25-ös *mélynyomólemezre*.

Ezek a hibás nyomatú példányok igen hamar közismertté váltak, s nagy mennyiségben kerültek piacra. A Magyar Filatélia Vállalat mind használat-

lanul, mind bélyegezve 1954-től évek hosszú során át árusította. Árusításukat azonban az 1964. évtől kezdődően valószínűleg a készlet kimerülése miatt beszüntette. Mivel a nyomda állítása szerint a kisebb példányszámú címletekből, így az 1 forintosból újabb nyomólemezek nem készültek, azt a következtetést kell levonnunk, hogy ezt a hibát a nyomda felfedezve mind a két 25-ös nyomólemezen *kijavította*.

373. ábra

5. *Erősen használt lemezek, eltömődések.* A réznyomásos eljárás másik hibalehetősége a nyomáskor fellépő több mint 50 tonna nyomóerő következtében a nyomólemezek viszonylagos gyorsabb *elhasználódása* annak ellenére, hogy a kész mélynyomólemezek felületét ennek megakadályozása céljából krómmal befuttatják. A nagy nyomás folytán a nyomólemezek vésetei kiszélesednek, s ezért a bélyegen a vonalak tompábbak lesznek. Alapos vizsgálattal megállapítható, hogy a bélyegek korábbi vagy későbbi időszakból, tehát friss, vagy elhasználdott lemezről készültek. A II. színváltozat bélyegei, melyek időrendben is később készültek, különösen egyes példányaikon igen jól szemléltetik a lemezek elhasználódását. A kiszélesedett vésetek miatt a bélyegeken a rajzolatok tompák, s néhol összefolyók.

A bélyegek színes rászterhálózatában mutatkozó kisebb folytonossági hiányok, fehér foltocskák a nyomólemez árkai eltömődéseinek következményei, bizonyítván, hogy a nyomólemezek gyakori lemosása különösen nagy jelentőségű a réznyomásnál. Ilyen eredetű az a 40 filléres címletből előforduló különlegesség is, melyen a jobboldali nyílőfélben levő virág fölött a háttéralkotó rászterhálózat eltömődése folytán lepkére emlékeztető *fehér folt* keletkezett. Hozzá hasonló kisebb fehér foltocskák különösen ennél a címletnél elég gyakoriak.

6. *Hátoldali nyomatok.* E kiadásból előforduló hátoldali nyomatok *kizárólag* a réznyomat részleges vagy teljes *gépszínátnyomatai*. Ilyen előfordulások a 30, 60 filléres, az 1 és 1,70 forintos címletekből ismertek. A 374. ábrán bemutatott gépszínátnyomatok közül a 30 filléres olyan tiszta rajzolatú és színei annyira élénkek, hogy ennek szándékoltóságához kétség nem férhet. Az általános megjelenési forma az, melyet a 60 filléres és 1,70 forintos címleten

láthatunk. Az 1,70 forintos címlet érdekessége egyébként az is, hogy a bélyeg postán futott, leáztatott példány, tehát a hátoldali nyomat ellentétben a „Petőfi II. és III.”, valamint az „1949. évi Sztálin” sorozatokkal, nem az anyvezésen, hanem az alatt, közvetlenül a papíron helyezkedik el.

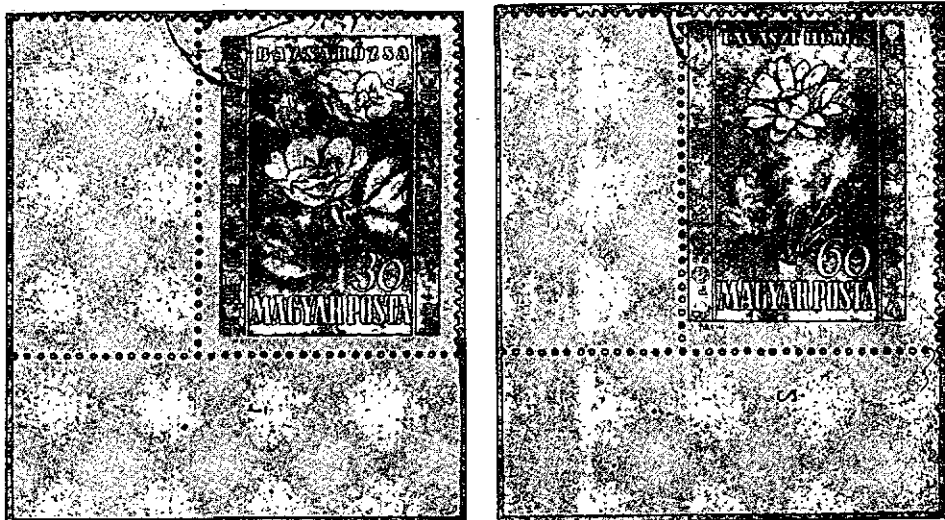
7. *Lemezsámok.* A Pénzjegynyomda e kiadás néhány címleténél a nyomóhengereken elhelyezett két 2×25-ös lemez megkülönböztetése céljából arab és római 1-es és 2-es lemezsámozást alkalmazott.

30 és 60 filléres címlet: tükörképű 1 és 2 (375a. ábra),

40 filléres címlet: I-es (a 2. lemez nincs jelölve, illetve a postai íven nem látható) (375b. ábra),

374. ábra

375a. ábra

375b. ábra

1 forintos címlet: II-es (az 1. lemez nincs jelölve, illetve a postai íven nem látható).

Ezekből mutatunk be szemelvényeket a 375. ábrán. A 30 filléres címlet ívközéprészén elhelyezkedő színes kör ponttal a közepén, *nyársalási pont*.

8. *Ráncok.* A papír gyári és nyomásközben történt kisebb nagyobb gyűrődése folytán keletkezett *ráncok*, különösen a nagyobb példányszámú címletekből gyakoriak.

Forgalomba került valamennyi címlet 2×25 bélyégképet tartalmazó (kb. 207×500 mm-es) ívekben. A két 25-ös bélyegtömb között hasonlóan az „1949. Alkotmány” sorozat címleteihez 20 mm-es széles fehér *ívközéprész* helyezkedik el 24 mm-es képtávolsággal (324. ábra).

Készült 0,11–0,12 mm vastag, kétféle minőségű *vízjelnélküli réznyomó papíron*:

1. Az „F” minőségű papír 0,11 mm vastag, simított, sűrű fehér papír. Jelen kiadás *I. színváltozatai* kizárólag ezen a papírfajtán készültek.

2. A „G” minőségű papír 0,11 mm vastag, függőleges irányban majdnem szabályosan, pontoszerűen *barázdált papír*, s gyengén áttetsző. Barázdáltsága erősen különbözik az „1949. Sztálin” és a „III. Petőfi” bélyegek nyomásához használt „E” minőségtől, melynél a barázdák mélyebbek, vonalszerűek és szabálytalanul helyezkednek el. A „G” papír érdekessége, hogy áttetszősége miatt vékonyabbnak tűnik. Ezzel szemben a pontos mérések nem mutatnak lényeges vastagsági különbséget az „F” papírhoz viszonyítva. Ezt a papírfajtát ritkán használták. Jelen kiadás *II. színváltozata* kizárólag ezen a papíron készült.

Enyvezés. A kiadás nyomásához használt „G” minőségű papírt eddigi ismereteink szerint *utóenyvezéssel* látták el. Azonban előenyvezett papír felhasználását sem tartjuk kizártnak, mivel a 371. és 372. ábrán bemutatott *alnyomat színpróbák* „F” minőségű enyvezett, tehát *előenyvezett* papíron készültek. Az enyvezés színe fehér. Az ívek enyvezését az Állami Nyomda végezte.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat, mely az Állami Nyomdában készült. A bélyegek fogazatig terjedő *mérete* $33 \times 43,5$ mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A kiadásból a kezdeti nehézségek miatt igen sok a *fogazási selejt*. A kisebb mérvűekből sok postai forgalomba került, mint pl. 376. ábránk 30 és 40 filléres címlete összefüggő párokban. Ábránkon látható egy bélyegképes 30 filléres és 1 forintos címletek viszont kereskedelmi forgalomba került bélyegzett ívekből származnak. Azonos eredetű használatlan és bélyegzett ívekből a gyűjtők „szerencsés esetben” még fogazatlan (valóban „vágott”) példányokat is készítettek. Ez egyébként a magyarázata a gyűjtői forgalomban előforduló egyes fogazatlan címletek gyakoriságának.

376. ábra

Ebből a kiadásból a bélyegekkel összefüggő, nyomatnélküli, ún. *üres mezős* példányok is előfordulnak. Nem szándékosan készültek, tehát tulajdonképpen nem azonos jellegűek az egyes külföldi kiadások (pl. Csehszlovákia) különböző ábrával vagy szöveggel nyomott vagy nyomat nélküli üres mezős (Leerfeld) példányaival. A réznyomás igen papírigényes nyomási eljárás. Ezért ellenében az Állami Nyomda két szabványos nagyságú nyomdai ívével, itt pontosan *megszabott nagyságú íveket nem használnak*. Egyes címletek nyomásánál a nyomdai ív szélessége — számítva a fogazási nehézségekre — oly nagy volt, hogy fogazáskor az öt bélyegkép helyett hat bélyegkép került fogazásra, amint a 342. és 373. ábrán is láthatjuk. Előfordulásuk igen rapszódikus nemcsak kiadásonként, hanem egyes kiadásokon belül is. Egyes címleteken vagy csak jobb, vagy csak bal (a fekvő alakú bélyegeknél alul vagy felül), ritkábban mindkét oldalon előfordulnak, attól függően, hogy a fogazást melyik oldalon kezdték el.

Előfordulásuk a jelen kiadásnál

40 filléres címlet, jobb oldalán üres mezővel.

1 forintos címlet, bal oldalán üres mezővel.

Elsőnapai bélyegzés, elsőnapai boríték.

1950. ÚJÍTÓ KIÁLLÍTÁS

377. ábra

A posta az újítási mozgalom propagálására a Városligetben a Nemzetközi Vásár területén rendezett II. Országos Újító Kiállítás alkalmából 3 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7946/162—3/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/57. sz.) 1950. október 7-én, kivonták a forgalomból a 7619/B—26/III. 2. sz. (P. R. T. 1952/11. sz.) 1952. április 30-ával.

Példányszám 491 000 fogazott sorozat; ez egyben a 40 filléres címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3000.

Árusították teljes sorozatban egy vonónek egy sorozatot szolgáltatva ki a kiállítás alkalmi postahivatala, Budapest—Főposta, Budapest 62, 72, 114, valamint Balassagyarmat, Debrecen 1, Eger 1, Győr 1, Kaposvár 1, Miskolc 1, Nyíregyháza 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1, Szolnok 1, Szombathely 1 sz. postahivatalok; borítékra ragasztva és lebélyegezve fentiekén kívül valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal. A 60 filléres címletet körázó nélkül valamennyi postahivatal árusította.

A sorozat értékei

40 fillér	barna
60 fillér	karminvörös
1 forint	kék

A bélyegképek

Az azonos elrendezésű bélyegképeken alul fehér „MAGYAR POSTA”, felül „II. ORSZÁGOS ÚJÍTÓKIÁLLÍTÁS 1950” feliratok valamint a jobb alsó sarokban fehér, változó értékjelzések foglalnak helyet.

40 filléres címlet: Előtérben bányászt, a háttérben réselőgéppel dolgozó munkatársát ábrázolja. Alul fehér „BÁNYARÉSELŐGÉP” felirat.

60 filléres címlet: Fémestergályozó gépen dolgozó munkás. Alul fehér „GYORSESZTERGÁLYOZÁS” felirat.

1 forintos címlet: Előregyártott elemekből épülő gyárat ábrázol alul fehér „ELŐREGYÁRTOTT ÉPÜLETELEMEK” felirattal.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 33 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

100-as évben került forgalomba.

Ívszéldátum 40 fillér: VI. 30 Ab, 60 fillér: VII. 3. Ab, 1 forint: VII. 4. Ab.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12: 12½-es fésűs fogazat. A bélyegek fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés

Elsőnap-i bélyegzés és elsőnap-i boríték

Megjegyzés. A posta 7946/169/4. A. sz. rendeletben (P. R. T. 1950/59. sz.) szabályozta a különleges keletbélyegzővel már ellátott alkalmi bélyegsorozatokkal bérmentesített küldemények, valamint az elsőnap-i rombusz alakú bélyegzővel ellátott küldemények feladását. Ezt V. fejezetünkben már ismertettük.

1950. LÉGIPOSTA

Általános forgalmú 9 címletből álló légiposta bélyegsorozat.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte, és metszette a 20 filléres, 1, 1,60 és 10 forintos címleteket. A 30, 70 filléres és a 2, 3, és 5 forintos címleteket Füle Mihály metszette.

Forgalomba bocsátották a 7946/93—6/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/60. sz.) 1950. október 29-én, kivonták a forgalomból 1958. június 30-ával a 182.768/8. B. sz. rendelettel (P. R. T. 1958/22. sz.)

Árusították a kibocsátás napján teljes sorozatban egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki Budapest-Főposta, Budapest-Filatélia, Budapest 62, 72, 114 valamint a II. Újító Kiállítás alkalmi postahivatala, továbbá az előző kiadásnál felsorolt vidéki postahivatalok; borítékra ragasztva fenti postahivatalokon kívül a nagyobb forgalmú postahivatalok is. Később a sorozat valamennyi címletét — egyenként is — valamennyi postahivatal árusította.

Árusításukat a 183 575/8. B. rendelettel (P. R. T. 1958/38. sz.) a posta 1957. szeptember 30-ával megszüntette, de felhasználásukat a további intézkedésig engedélyezte, míg a 182 768/8. B. sz. rendelettel 1958. június 30-ával a sorozat valamennyi címletét a forgalomból kivonta.

378. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

✈ 20 fillér	horvörös (barnáskarmin)	1 319 000 db
30 fillér	kékesibolya (szürkésibolya)	1 005 200 db
70 fillér	barnásibolya (vörösibolya)	896 000 db
1 forint	sárgásbarna	960 500 db
1,70 forint	világoskék	706 500 db
2 forint	narancsvörös	472 500 db
3 forint	zöldesszürke	1 128 700 db
5 forint	sötétkék	617 500 db
10 forint	vörösbarna	371 500 db

A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

A bélyegek ábrái azonos elrendezésűek, s azonos nagyságú színes keretben foglalnak helyet. A keretet övező színes alapon alul, fehér „MAGYAR POSTA”, két oldalán és felül ismétlődő „LÉGIPOSTA” feliratok nyertek elhelyezést. Az értékjelzések a bélyegképek alsó sarkaiban vannak.

A bélyegképek ábrái

20 filléres címlet: A Szabadság-szobor. Háttérben Budapest látképe, felette stilizált repülőgép.

30 filléres címlet: A Duna jobb partján élmunkás lakás céljára épült pontház. Az előtérben úszó daru, a jobb felső sarokban stilizált repülőgép.

70 filléres címlet: A diósgyőri fémkombinát egy része, a bal felső sarokban stilizált repülőgép.

1 forintos címlet: Sztalinyec traktor szántás közben, felette kissé jobbra stilizált repülőgép.

1,60 forintos címlet: Új típusú Duna-tengerjáró hajó a bal felső sarokban stilizált repülőgép.

2 forintos címlet: Az új magyar arató-cséplőgép, a bal felső sarokban stilizált repülőgép.

3 forintos címlet: Vasúti mozdony és szerelvény utasokkal, a bal felső sarokban stilizált repülőgép.

5 forintos címlet: A Csepeli Vas- és Fémművek látképe a Duna jobb partjáról nézve, felette stilizált repülőgép.

10 forintos címlet: A budaörsi közforgalmú repülőtér, az előtérben indulásra kész LI-2 típusú kétmotoros forgalmi repülőgép, a bal felső sarokban a felhő között stilizált repülőgép.

A bélyegképek álló téglalapalakúak, méretük $22 \times 32,5$ mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában, egyszínű réznyomással. Tekintettel a sorozat hosszú forgalmi idejére és nagy példányszámára, egyes címletekből, így a 20, 30 és 70 filléresekből *színváltozatok* is keletkeztek, és ezeket a sorozatértékeinek felsorolásánál meg is jelöltük.

A 20 filléres, 1,60 és a 3 forintos címletből teljes és részleges *gépszínátnyomatok* ismertek. További értékek előfordulása lehetséges.

Az 1 és 1,60 forintos címlet *részleges képhiánnyal*, mely ívszélbehajlás folytán jött létre, szintén ismeretes.

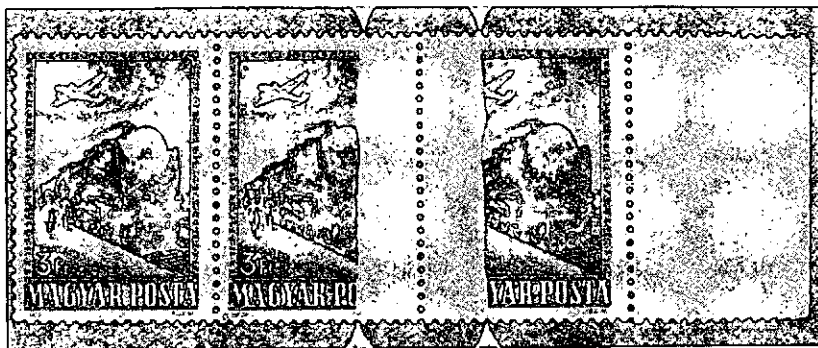
Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű, *vízjelnélküli*, réz-bélyegnyomó papíron. A bélyegek egy részét előnyvezett papírra nyomták.

A kiadás 30 filléres és 3 forintos címletéből érdekes papírhibával, a *ragasztott papírral* találkozunk. Az elszakadt papírszalag gyártás közbeni összeragasztása a folyamatosság érdekében néha előfordul. Ezeket a hibás íveket azonban már a gyári kiszerelésnél ki szokták selejtezni. Ennek ellenére *rendkívül ritkán* nyomdai felhasználást is nyertek. A 379. ábrán bemutatott 3 forintos címlet érdekessége ezen felül abban rejlik, hogy a papírt enyvezés után a nyomdában ragasztották össze, s így került azután nyomásra. A bélyeg hátoldalán az egymást fedő papírreszek teljes enyvezettsége ezt a körülményt, valamint a papír *előnyvezést* bizonyítja.

A kiadás több címleténél számos esetben 2–3 mm-es *ránc* is előfordul.

Enyvezés fehér. Az enyvezést az Állami Nyomda végezte.

Fogazat 12 1/2-es : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő

379. ábra

mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Az ívek fogazását az Állami Nyomda készítette.

A kiadásból számos erősen elfogazott címlet ismert, míg *jobb oldalon fogazatlanul* a 20, 30 filléres és az 1,60 forintos *bal oldalon* fogazatlanul a 70 filléres.

Üres mezővel összefüggő példányok a 20 és 30 filléres, valamint az 1,60 2 és 3 forintos címletekből fordulnak elő, mégpedig a 20 filléres, 2 és 3 forintos címlet *bal oldalon*, a 30 filléres, 1,60 és 3 forintos címlet *jobb oldalon* elhelyezkedő üres mezővel.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1950. BÉKE (III.)

A béke híveinek II. Világkongresszusa és az ezt megelőző magyar békekonferencia alkalmából a posta 4 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Kádár György tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7946/182—5/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/67. sz.) 1950. november 23-án, s *kivonták* a forgalomból a 7619/B—26/III. 2. sz. rendelettel (P. R. T. 1952/11. sz.) 1952. április 30-ával.

Példányszám 192 500 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3000.

Árusították a kibocsátás napján egy vevőnek egy használatlan sorozatot szolgáltatva ki Budapest-Főposta, Budapest-Filatélia, Budapest 62, 72, 114, valamint az 1950. UPU II. bloknál felsorolt 12 vidéki postahivatal; borítékra ragasztva a fentiekén kívül valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal. A 60 filléres címletet korlátozás nélkül árusították.

380. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	kék/barnáskarmin
60 fillér	narancsvörös/zöldesszürke
1 forint	zöld/barna

A bélyegképeken közel azonos elrendezésben alul színes szalagon „MAGYAR POSTA” felirat foglal helyet.

40 filléres címlet: Békeívet aláíró munkás, a háttérben anyja karonülő gyermekével. A kép szélén baloldalon és fent „MAGYARORSZÁG” * HÉT ÉS FÉL MILLIÓ BÉKEALÁÍRÁS” felirat, a jobb felső sarokban értékjelzés.

60 filléres címlet: Békéért tüntető tömegből kiemelkedő békeharcosnő békegalambot röptet. A kép szélén fenn és jobbról „ÖTSZÁZ MILLIÓ * BÉKEHARCOS” felirat és alatta értékjelzés.

1 forintos címlet: Az előtérben őrtálló honvéd, a háttérben anyja gyermekével. A kép felső szegélyén „MEGVÉDJÜK A BÉKÉT” felirat s alatta a bal felső sarokban értékjelzés.

A 40 filléres és 1 forintos címlet fekvő, a 60 filléres címlet álló téglalap alakú. Méretük 33×22 mm, illetve 22×33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában, kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. Kisebb színelcsúszások előfordulnak.

100-as évben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII., álló (A) a 40 filléres és I forintos; fekvő (B) a 60 filléres címlet.

Számvizjel állások A/a, b, c, d a 40 filléres és 1 forintos; B/a, b, c, d a 60 filléres címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 $\frac{1}{2}$ -es, illetve 12 $\frac{1}{2}$: 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 37 × 26, illetve 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1950. SPORT (II.)

381. ábra

Sportpropaganda célokat szolgáló (MHK) 5 posta és 5 légiposta címletből álló alkalmi bélyegsorozat.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7946/111—7/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/69. sz.) 1950. december 2-án, s kivonták a forgalomból a 7619/B—26/III. 2. sz. rendelettel (P. R. T. 1952/11. sz.) 1952. április 30-ával. A sorozat kiadását korábbi időpontra tervezték.

Példányszám 206 500 fogazott sorozat; ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusították azonos módon, mint az előző kiadást, a filléres címleteket általában a legtöbb postahivatal korlátozás nélkül.

A sorozat értékei

10 fillér	kék/világoskék
20 fillért	vörösarna/sárgásbarna
1 forint	zöld/olaj
1 70 forint	vörösarna/karmin
2 forint	sötétibolya/ibolya
30 fillér	vörösibolya/ibolya
40 fillér	kékefekete/sárgászöld
60 fillér	barna/olajzöld/vörös/zöld
70 fillér	barna/sötétibolya
3 forint	barna/sárgásbarna

A bélyegképek

Azonos elrendezésben a bal felső sarokban kétsoros fehér „MAGYAR POSTA” felirat. A bal alsó sarokban változó értékjelzés, s a légiposta címleteken az értékjelzés alatt fehér „LÉGIPOSTA” felirat foglal helyet. A bélyegképek ábrái különböző sportágakból vett jeleneteket; egy címlet pedig sportjelvényt ábrázol:

10 filléres címlet: Női úszóverseny a rajt pillanatában.

20 filléres címlet: Férfi tornász a korlát felett.

1 forintos címlet: Turisztika.

1,70 forintos címlet: Jelenet női kosárlabda mérkőzésből.

2 forintos címlet: Motorkerékpár versenyző.

30 filléres címlet: Jelenet férfi röplabdázók mérkőzéséből.

40 filléres címlet: Atlétika: gerelyvető a kidobás pillanatában.

60 filléres címlet: A „Munkára Harcra Kész” sportmozgalom jelvénye.

70 filléres címlet: Labdarugó jelenet.

3 forintos címlet: „Koma” típusú, vitorlázó oktatórepülőgép, két utasával. Felettük a háttérben vitorlázó repülőgépek kötelékrepülésben.

Nyomták az Állami Nyomdában a 60 filléres címletet négy, a többi címletet kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. A 60 filléres címletből színnyomateleszűsások előfordulnak.

A 60 filléres címlet 25-ös, a többi címlet 100-as ívben került forgalomba. A sorozat 60 filléres címlete az első olyan bélyeg felsorolásunkban, melyet nem szabványos nagyságú nyomdai ívben, hanem a nyomdában harmadolt, 42×20 cm-es íveken nyomták 25 bélyegképes nyomóhengerrel. Erre a megoldásra a többszínnyomás illesztési hibáinak kiküszöbölése céljából került sor.

Ívszél dátum. 10 filléres címlet; VI. 9. Ab. (tükörképű).

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű, kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d, A 60 filléres címlet a nyomdai ív harmadolásának sajátosságából kifolyólag igen gyakran tartalmaz számvízjelet.

Enyvezés fehér. A 40, 60 filléres, 1,70, 2 és 3 forintos címletek enyvezetlen ívei ezideig nem ismertek.

382. ábra

Fogazat 12 : 12½-es fésűs fogazat. A keretnélküli bélyegképeknek a fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alul fogazatlanul a 20 és a 40 filléres címlet ismert. Ebből a 40 filléres címletet a 382. ábrán bemutatjuk, úgyszintén a 30 filléres címlet egy érdekes elfogazását is.

Elsőnapki bélyegzés és elsőnapki boríték.

1950. BEM

Bem József, az 1848–49-es magyar szabadságharc lengyel származású, legendáshírű hadvezére halálának 100. évfordulója napján, 1950. december hó 10-én a posta 3 címlethől álló emlékbélyeg sorozatot bocsátott ki.

A bélyegképeket Horváth Endre tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 7946/11–6/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/70. sz.) 1950. december 10-én, kivonták a forgalomból a 7619/B–40/3/III. 2. sz. rendelettel (Po. É. 1953/2. sz.) 1953. március 31-ével.

Példányszám 975.000 fogazott sorozat; ez egyben a a 40 filléres címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusították csak teljes, használatlan sorozatban egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki a kibocsátás napján Budapest-Főposta, Budapest-Filatélia, Budapest 62, 72, 114, valamint a Bélyegkiállítás alkalmi postahivatala, továbbá az előző kiadásoknál már felsorolt 12 vidéki 1 sz. Postahivatal; december 17-én

Debrecenben, Győrött, Miskolcon (Diósgyőr-Vasgyár) és Szegeden rendezett „Bélyegnap” alkalmi postahivatala. Borítékra ragasztva és lebélyegezve fenti postahivatalokon kívül minden nagyobb forgalmú postahivatal árusította, úgyszintén korlátozás nélkül a 60 filléres címletet.

383. ábra

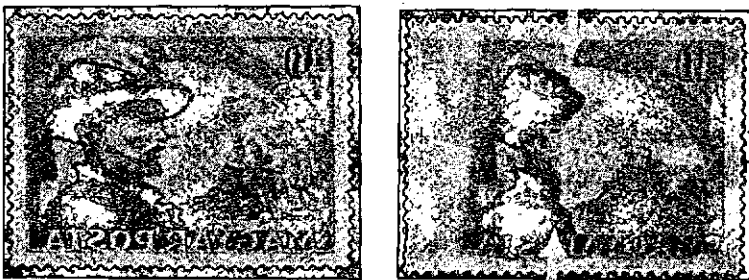
A sorozat értékei

40 fillér	barna
60 fillér	borvörös
1 forint	kék

A bélyegkép mindhárom címleten azonos: jobboldalon az előtérben Bem tábornok képe, a háttérben a piski-i csata egy jelenete látszik. A csatajelenetet felülről félkör alakú ív határolja, melyen világos alapon fehér betűkkel „A SZABADSÁGÉRT” felirat olvasható. A kép alatt bal oldalon, fehér alapon „BEM JÓZSEF 1794–1850”, alatta sötét alapon világos színű betűkkel „MAGYAR POSTA” szöveg, a bal sarokban pedig az értékjelzés helyezkedik el.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 38×27 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással, két 2×25 bélyegképet tartalmazó nyomdai ívekben.

384. ábra

A nyomási különlegességek közül teljes és részleges gépszínátnyomatok ismertek. Ebből a 40 filléres címletet mutatjuk be a 384. ábrán. Az áteresztő papír gyűrődése folytán keletkezett különleges hátoldali nyomatot láthatunk a jobboldali bélyegképen.

A 60 filléres címlet — alul ívszélbehajlás folytán keletkezett — nyomathiánnyal is ismert.

Forgalomba került 2×25-ös postai ívekben. A két fekvő alakú 25-ös ív között 20 mm széles, fehér, függőleges ívközéprész helyezkedik el.

Készült 0,11 mm vastag, vízjelnélküli, „F” minőségű fehér, réznyomó papíron. Ráncok előfordulása gyakori.

Enyvezés fehér. Előenyvezett papírok is felhasználást nyertek.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43,5×33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Ebből a kiadásból is számos fogazási selejt került a gyűjtők kezébe és általuk postai felhasználásra, illetőleg kereskedelmi forgalomba.

Az ívek fogazását az Állami Nyomda készítette.

Üres mezővel összefüggő példányok:

60 filléres címlet üres mező fent, és lent,

1 forintos címlet üres mező fent, az ezideig ismert előfordulások.

Alkalmi bélyegzés

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték

Megjegyzés a 60 filléres címlet függőlegesen perforálással felezve, „Megtartalmazás 1954 3 Ft”, valamint „Érvényes 1954 3 Ft” felülnyomattal ellátva azonos rendeltetésű, mint az „1946. Forint-filléres” sorozatnál ismertetett azonos rendeltetésű bélyegek.

1950. BEM BLOKK

385. ábra

2 (+ 2) forint

ibolya

A XXIII. Bélyegnap, valamint a Magyar Bélyeggyűjtő Egyesületek Országos Szövetsége 25. és a Munkás Bélyeggyűjtők Központja 5. évfordulója alkalmából a posta 1 címletből álló *légiposta* blokkot adott ki.

A *bélyegképet* Horváth Endre tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 7946/173—5/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/70. sz.) 1950. december 10-én, s *kivonták* a forgalomból a 7946/173—7/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/71. sz.) 1950. december 31-ével.

Példányszám 44 704 fogazatlan blokk.

Árusították kizárólag a Bélyegnappal kapcsolatban rendezett bélyegkiállítások és bélyegbemutatók alkalmi postahivatalai a kiállítások 2 forintos belépőjegyének szelvényére 1 blokkot 2 forintért szolgáltatva ki Budapesten 1950. december 10-én, Debrecenben, Miskolcon (Diósgyőr—Vasgyár) Győrött és Szegeden december 17-én.

A blokk egy *bélyegképet* tartalmaz, mely az értékjelzés és a felette elhelyezkedő „LÉGIPOSTA” felirat kivételével azonos az előzőekben ismertetett Bem sorozat bélyegképeivel. A blokkon a bélyegkép alatt „XXIII. BÉLYEGNAP”; bal oldalon alulról felfelé, a bélyeg felett és jobb oldalon felülről lefelé „25 ÉVES A M. BÉLYEGGYŰJTŐ EGYESÜLETEK ORSZ. SZÖVETSÉGE — 5 ÉVES A MUNKÁS BÉLYEGGYŰJTŐK KÖZPONTJA” felirat olvasható. A felirat színe azonos a bélyeg színével.

A blokk négy oldalán *vágott*, *mérete* 98×78 mm.

A *bélyegkép mérete* 38×27 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű *réznyomással*. *Gépszínátnyomat* előfordul.

Egy bélyegképet tartalmazó blokkokban került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, vízjelnélküli „F” minőségű, fehér *réznyomó* papíron.

Enyvezés fehér. Az enyvezést a Állami Nyomda készítette.

Fogazat. A blokk *fogazatlanul* került forgalomba, bár a kibocsátó 7946/173—5/4 A. sz. rendelet fogazottan említi, mégis a felmerült technikai akadályok miatt fogazásra nem került sor, mint ezt 1950-ben kelt 7 946/173—7/4 A. sz. rendelet (P. R. T. 1950/71. sz.) is közölte. Az elmúlt években gyűjtői forgalomba 12 1/4-es keretfogazattal ellátott példányok *közönséges fogazási hamisítványok*.

Bérmentesítés a kibocsátó rendelet értelmében a *blokkból kivágott bélyeg* névértéke erejéig bérmentesítésre felhasználható volt. A gyűjtői forgalomban ilyen kiemelt és hamis fogazású bélyeg még futott levélen is ismert.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1951. MDP. II. KONGRESSZUSA

A posta a Magyar Dolgozók Pártjának II. Kongresszusa alkalmából 4 címletből álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A *bélyegképeket* Gebhart Tibor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 9746/42—7/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/10. sz.) 1951. február 24-én, *kivonták* a forgalomból a 7619/B—26/III. 2. sz. rendelettel (P. R. T. 1952/11. sz.) 1952. április 30-ával.

Példányszám 297 500 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3 000.

Árusították a kibocsátás napján egy vevőnek egy használatlan sorozatot szolgáltatva ki, valamint borítékra ragasztva és lebélyegezve, mint a korábbi alkalmi kiadásokat. A 10, 30 és 60 filléres címletet valamennyi postahivatal korlátozás nélkül árusította.

386. ábra

A sorozat értékei

10 fillér	zöld
30 fillér	barna
60 fillér	vörös
1 forint	kék

A bélyegképek

Közel azonos elrendezésű keretben alul „MAGYAR POSTA”, körben pedig „MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA II. KONGRESSZUSA, BUDAPEST 1951 FEBRUÁR 24” felirat olvasható.

10 filléres címlet: Kezében az MDP zászlóját tartó munkást és búzakévet fogó parasztasszonyt, valamint géppisztolyos honvédet ábrázol.

30 filléres címlet: A háttérben az MDP zászlaja látszik alatta elvonuló dolgozókkal, akiket a 10 filléres címleten ábrázolt munkás, parasztasszony és honvéd üdvözöl.

60 filléres címlet: Közepén Rákosi Mátyás mellképe. Tőle jobbra egy MDP zászlót tartó katona és értelmiségi dolgozó, balra pedig ugyancsak zászlót tartó munkás és parasztnő alakja helyezkedik el.

1 forintos címlet: Háttérben a Parlament épületét ábrázolja az előtér felé menetelő tömeg hosszú sorával. Élükön az MDP zászlaját tartó munkás és paraszt halad.

A 10 filléres és 1 forintos címlet álló, míg a 30 és 60 filléres címlet fekvő téglalap alakú, *képméretük* 22×33, illetve 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) mélynyomással.
100-as írtlen került forgalomba.

Ívszél dátum 10 fillér; VI. 30. JI, 30 fillér; VII. 2. Ab., 60 fillér; VII. 3. Ab.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű kincésátri bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A) a 30 és 60 filléres; fekvő (B) a 10 filléres és 1 forintos címlet.

Számvizjel állások A/a, b, c, d a 30 és 60 filléres; B/a, b, c, d a 10 filléres és 1 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12:12½, illetve 12½:12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37, illetve 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1951. MAGYAR—SZOVJET BARÁTSÁG

A Magyar—Szovjet Barátság hónapja alkalmából kilocsátott 2 címletből álló bélyegsorozat.

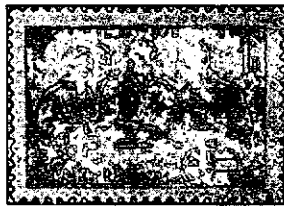
A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.946/103—3/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/15. sz.) 1951. április 4-én, kivonták a forgalomból a 7.946/225/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/31. sz.) 1951. július 31-vel.

Példányszám 800 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is.

A fogazatlan teljes sorozatok száma 3000.

Árusították azonos módon, mint az előző kiadást.

387. ábra

A sorozat értékei

60 fillér
1 forint

vörös
sčtétibolya

A bélyegképek

60 filléres címlet: Az előtérben szovjet, a háttérben magyar zászló helyezkedik el. A bélyeg alsó szélén „MAGYAR POSTA” felirat, a felső részén pedig „MAGYAR—SZOVJET BARÁTSÁG HÓNAPJA 1951” szöveg. A bal alsó sarokban értékjelzés.

1 forintos címlet: Egy szovjet sztahanovista munkamódszerét adja át magyar dolgozótársának. A bélyeg alsó szélén „MAGYAR POSTA” felirat és az MSZT emblémája. Az előbbi felirat a bélyeg felső szélével párhuzamosan helyezkedik el. A jobb felső sarokban értékjelzés.

A 60 filléres címlet álló, az 1 forintos címlet fekvő téglalap alakú, a *képméret* 22×33, illetve 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. *100-as ívben* került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, *XII vízjelli kincstári bélyegnyomó papíron*.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, *fekvő* (B) a 60 filléres; *álló* (A) az 1 forintos. *Számvízjel állások* A/a, b, c, d az 1 forintos,

B/a, b, c, d a 60 filléres címlet.

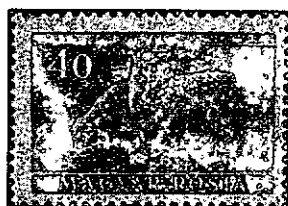
Enyvezés fehér. Az 1 forintos címletből enyvezetlen, bélyegzett ív nem készült.

Fogazat 12½:12, illetve 12:12½-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő *mérete* 26×37, illetve 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1951. HÁZIÁLLATOK

388. ábra

A posta állattenyésztésünk tervszerű fejlesztését propagáló, háziállatokat ábrázoló 4 posta és 4 légiposta címletből álló bélyegsorozatot bocsátott ki.

A bélyegképeket tervezték: *Füle Mihály* a 10, 20, 30 és 70 filléres, *Vertel József* a 40, 60 filléres, az 1 és 1,60 forintos címleteket.

Forgalomba bocsátották a 7.946/51—2/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/15. sz.) 1951. április 5-vel, s *kivonták* a forgalomból a 7.946/225/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/31. sz.) 1951. július 31-ével.

Példányszám 409 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1,60 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3000.

Árusították azonos módon, mint előző kiadásokat.

A sorozat értékei

10 fillér	sárgásbarna/bordóvörös
30 fillér	barnáskarmin/sárgásbarna
40 fillér	zöld/sárgásbarna
60 fillér	barnásnarancs/sárgásbarna
20 fillér	olajzöld/bordóvörös
70 fillér	vörösbarna/sárgásbarna
1. forint	kékeszöld/sárgásbarna
1,60 forint	sárgásbarna/világosbarnáskarmin

A bélyegképek

Valamennyi címleten alul a bélyegképpel párhuzamosan keskeny fehér vonallal határolva fehér „MAGYAR POSTA” felirat foglal helyet.

10 és 20 filléres címlet: Kanca és csikója. A bélyegkép felső szélén a fehér vonal felett, „1952. ÉVRE 15 SZÁZALÉKKAL TÖBB CSIKÓ” felirat; a jobb alsó sarokban értékjelzés olvasható.

30 és 70 filléres címlet: Emse és malacai. Felirat: „1952. ÉVRE 1 000 000-VAL TÖBB SERTÉS”. A bal felső sarokban értékjelzés.

40 filléres és 1 forintos címlet: Merinójuh és bárány. Felirata: „1952. ÉVRE 500 000-REL TÖBB JUH”. A bal felső sarokban értékjelzés.

60 filléres és 1,60 forintos címlet: Tehén és borjú. Felirata: „1952. ÉVRE 231 000-REL TÖBB SZARVASMARHA”. A bal alsó sarokban értékjelzés.

A légiposta címleteken az értékjelzés felett vagy alatt „LÉGIPOSTA” felirat nyert elhelyezést.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, *méretük* 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

389. ábra

A második menetben nyomott színek illesztési hibáiból kifolyólag igen érdekes nyomási különlegességek kerültek forgalomba. A 389 sz. ábrán bemutatott első 40 filléres címleten a sárgásbarna szín felfelé, a másodikon pedig lefelé esúszott el s így az előtérben álló juhnak mindkét bélyegképén kettő helyett *négy szarva*, a legelősző juhnak az első bélyegképen *két feje* van; a második bélyegképen mindkét állat alaposan „meghízott”. A 60 filléres címleten a sárgásbarna színnyomat balra esúszott, ezért a tarka tehén mögött „egy fehér tehén” fara látszik, míg a borjú ez alkalommal nem mint „kétféjú”, hanem mint „ötlábú” csoda látott napvilágot.

Forgalomba került a 10, 30, 40 és 60 filléres címlet 25-ös, a többi címlet 100-as ívekben. A 25-ös postai íveket a nyomdában harmadolással előállított 42×20 cm-es íveken nyomták.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér. Enyvezetlen papíron ezideig csak a 10, 40 és 60 filléres, valamint az 1 forintos címletet ismerjük.

Fogazat 12:12½-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő *mérete* 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Egyik oldalukon fogazatlan címletek előfordulnak.

Elsőnapki bélyegzés és elsőnapki boríték.

1951. MÁJUS 1. (II.)

390. ábra

A munka ünnepének tiszteletére a posta 3 címletből álló alkalmi bélyeg-sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.946/141/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/19. sz.) 1951. május 1-én, *kivonták* a forgalomból a 7.946/255/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/31. sz.) 1951. július 31-ével.

Példányszám 594 000 fogazott sorozat; ez egyben a 40 filléres címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3000.

Árusították azonos módon, mint az előző kiadásokat.

A sorozat értékei

40 fillér	barina
60 fillér	vörös
1 forint	kék

A bélyegképek alsó szélén fehér „MAGYAR POSTA” felirat foglal helyet, mellette vagy felette az értékjelzés nyert elhelyezést.

40 filléres címlet: Az előtérben bal kezében kalapácsot, kinyújtott jobbáiban olajágot tartó munkás. Tőle jobbra nagy, domborműszerű „1”-es számjegy van, melyet „1951 MÁJUS” felirattal ellátott szalag övez.

60 filléres címlet: Az előtérben menetelő munkások. A háttérben gyárak, felettük hatalmas ötágú csillag, benne olajággal övezett „1”-es számjegy. A csillaghoz csatlakozó szalagon „1951 MÁJUS” felirat.

1 forintos címlet: A bélyeg bal oldalán menetelő munkástömeg; jobb oldalán fénysugarakkal övezett ötágú csillag, benne olajággal díszített „1”-es szám. A szalag felirata: „1951 MÁJUS”.

A 40 filléres és 1 forintos bélyeg képe fekvő, míg a 60 filléres álló téglalap alakú, *méretük* 33 × 22, illetve 22 × 33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. 100-as évben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű, kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A) a 40 filléres és 1 forintos; fekvő (B) a 60 filléres címlet.

Színvívjel állások: A/a, b, c, d a 40 filléres és 1 forintos,
B/a, b, c, d a 60 filléres címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12:12½, illetve 12½:12-es fésűs fogazat.

A bélyegeknél fogazatig terjedő *mérete* 37 × 26, illetve 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A 60 filléres címlet *jobb oldalán fogazatlanul* előfordul.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap-i bélyegzés, elsőnap-i boríték.

1951. PÁRIZSI KOMMÜN

A párizsi kommün 80. évfordulójának emlékére a posta 2 címletből álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.495/158—2/4. A. sz. rendelettel (P. R. T.

1951/21. sz.) az évforduló napján 1951. május 20-án, *kivonták* a forgalomból 1951. szeptember 30-ával a kibocsátó rendelettel.

Példányszám 371 600 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították mint az előző alkalmi kiadásokat.

391. ábra

A sorozat értékei

60 fillér	barna
1 forint	kék/vörös

A bélyegképek

60 filléres címlet: Frankel Leó a Párizsi Kommün Végrehajtó Bizottság magyar származású tagjának mellképe. A bélyegkép alján fehér „MAGYAR POSTA” felirat, felülte színes szalagon „1844—1896” évszámok, jobb oldalon az értékjelzés. A bélyegkép szélén bal oldalon és fent, fehér „FRANKEL LEÓ A PÁRISI KOMMÜN MAGYAR HARCOSA” felirat.

1 forintos címlet: Bárikádharc jelenet. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, jobb oldalán az értékjelzés. A bélyegkép szélén bal oldalon és fent „A PÁRISI KOMMÜN 80 ÉVES ÉVFORDULÓJÁNAK EMLÉKÉRE” felirat.

A 60 filléres címlet álló, az 1 forintos címlet fekvő téglalap alakú, a bélyegek képmérete 22 × 33 illetve 33 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában a 60 filléres címletet egyszínű, az 1 forintos pedig kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

100-as évben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított *XII vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A) az 1 forintos; *fekvő* (B) a 60 filléres címlet.

Számvízjel állások A/a, b, c, d az 1 forintos,

B/a, b, c, d a 60 filléres.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12½:12, illetve 12:12½-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37, illetve 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1951. GYERMEK (II.)

A Nemzetközi Gyermeknapról a posta ez évben is megemlékezett, s 5 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották 7.946/142—4/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/23. sz.) 1951. június 3-án, kivonták forgalomból a 7619/B—26/III. 2. sz. rendelettel (P. R. T. 1952/11. sz.) 1952. április 30-ával.

Példányszám 334 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1,70 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították, mint az előző alkalmi kiadásokat, továbbá Cegléden a bélyegkiállítás alkalmi postahivatala; az első négy címletet korlátozás nélkül valamennyi postahivatal.

392. ábra

A sorozat értékei

30 fillér	sötétbarna
40 fillér	zöld
50 fillér	vörösarna
80 fillér	ibolya
1,70 forint	kék

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul fehér „MAGYAR POSTA, felül színes „NEMZETKÖZI GYERMEKNAP 1951” feliratok, a jobb alsó sarokban az értékjelzések helyezkednek el.

30 filléres címlet: Az öt világréoszt jelképező, mosolygó gyermekfejek virágfüzérek között.

40 filléres címlet: Virágos réten repülőgép modellel és traktorral játszó kis fiút, és babával, valamint kis fehér kutyával játszó kislányt ábrázol.

50 filléres címlet: A szabadsághegyi úttörővasút egyik szerelvényét indító úttörőkislány.

60 filléres címlet: Kémiai kísérletet végző úttörők.

1,70 forintos címlet: Úttörő tábor előtt kürtös.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 22×33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. 100-as évben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag „A” minőségű, fehér, erősen simított XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. E kiadás egy részének nyomásához felhasznált papír gyártásakor a hengersorokon valami állítás történnhetett, mert a papír vízjelei feltűnően erőteljesek. Különösen a csillagok csúcsainál a vízjel kissé összefolyó, s a papír lényegesen áttetszőbb, mint egyéb esetekben.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat $12\frac{1}{2}$:12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Az 50 filléres címlet jobb oldalán fogazatlanul is előfordul.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1951/1953. ÉPÜLETEK (I.)

Az öt éves terv építkezéseit ábrázoló, kisalakú, 17 címletből álló általános forgalmú bélyegsorozat.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 20, 30, 40 és 60 filléres címleteket a 7.946/181 — 1/4. A. sz. rendelettel 1951. július 17-én (P. R. T. 1951/26. sz.),

az 1 és 3 forintos címleteket a 7.946/181—4/4. A. sz. rendelettel 1951. augusztus 1-én (P. R. T. 1951/32. sz.),

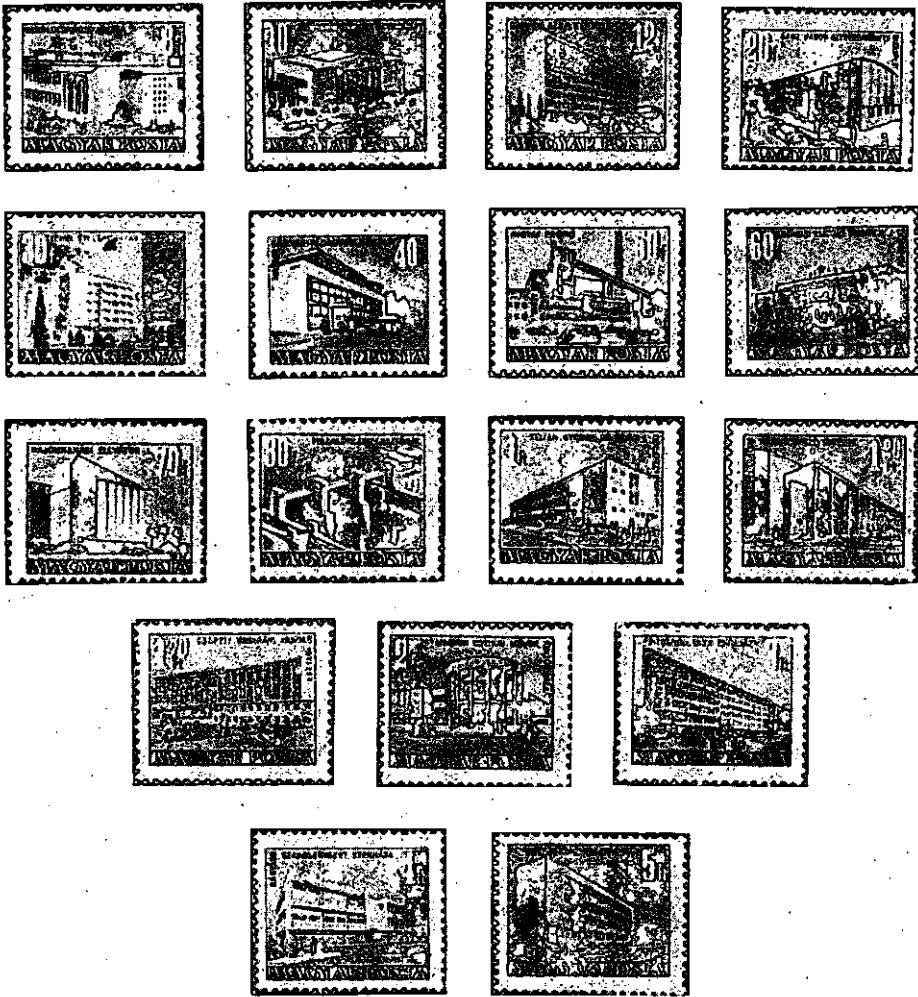
a 4 és 5 forintos címleteket a 7.619/B—27/2/III. 2. sz. rendelettel 1952. április 14-én (P. R. T. 1952/15. sz.),

a 8, 10, 12, 50, 70 és 80 filléres címleteket a 7.619/B—26/III. 2. sz. rendelettel 1952. július 15-én (P. R. T. 1952/29. sz.),

a 1,20, 1,70 és 2 forintos címleteket a 7.619/B—74/III. 1. sz. rendelettel 1953. július 6-án (P. R. T. 1953/22. sz.).

Forgalomból kivonták a 8, 20, 30, 60 és 70 filléres, valamint az 1,70, 3 és 5 forintos címleteket 1961. január 31-ével a 184.985/8. B. sz. (Po. É. 1960/47. sz.); a 10, 12, 40, 50 és 80 filléres, valamint az 1, 1,20, 2 és 4 forintos címleteket 1962. december 31-vel a 185.243/8. B. sz. (Po. É. 1960/49. sz.) rendelettel.

Árusították az összes postahivatalok és értékeikkárosok.

393. ábra

*A sorozat értékei és példányszámuk**

8 fillér	sárgászöld	70 822 600 db
10 fillér	ibolya	93 892 200 db
12 fillér	karmín	20 370 300 db
20 fillér	zöld	310 720 400 db
30 fillér	vörösnarancs	194 963 100 db
40 fillér	barna	350 992 200 db

* A 8–70 filléres címletek példányszámában a II. kiadás azonos címleteinek példányszámai is benne foglaltatnak, úgyszintén mind a két kiadás 1. és 2. kibocsátásának példányszáma is.
A sorozat csekély mennyiségben fogazatlanul (□) is értékesítésre került.

50 fillér	kékesibolya	51 803 900 db
60 fillér	vörös	639 241 900 db
70 fillér	sárgásbarna	29 567 100 db
80 fillér	barnáskarmin	28 574 400 db
1 forint	szürkés-kék	120 431 100 db
1,20 forint	narancsvörös	8 517 000 db
1,70 forint	kék	28 027 400 db
2 forint	sötétzöld	102 469 700 db
3 forint	vörösibolya	47 253 900 db
4 forint	olajzöld	33 069 800 db
5 forint	szürkésfekete	41 958 400 db

A bélyegképek

Alul középarnyalatú mezőben fehér „MAGYAR POSTA” felirat, a bal vagy jobb felső sarokban az értékjelzés helyezkedik el. Vékony fehér keretben a változó ábrák egy-egy építményt mutatnak be, azok megnevezésével.

8 filléres címlet: Sztalinvárosi (napjainkban: Dunaujváros) iskola.

10 filléres címlet: Székesfehérvár új vasúti állomása.

12 filléres címlet: Újpesti SzTK rendelő.

20 filléres címlet: Ganz Vagon szerelőműhely, Budapest.

30 filléres címlet: Lehel úti lakóházak, Budapest.

40 filléres címlet: MÁVAUT központi pályaudvar, Budapest.

50 filléres címlet: Inotai erőmű.

60 filléres címlet: Rákosi Mátyás (napjainkban: József Attila) kultúrház, Budapest.

70 filléres címlet: Hajdúnánási elevátor.

80 filléres címlet: Tiszalöki duzzasztógát.

1 forintos címlet: Kilián György úti iskola, Budapest.

1,20 forintos címlet: Ajkacsingervölgyi Vájárstanulói Intézet.

1,70 forintos címlet: Csepeli Vasipari Tanuló Intézet.

2 forintos címlet: Magyar Optikai Művek kultúrháza.

3 forintos címlet: Építőmunkások Székháza.

4 forintos címlet: Bányász Szakszervezet székháza.

5 forintos címlet: Újpesti élmunkásházak.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással* 22 × 18 mm-es és 21 × 17 mm-es képméretben.

A sorozat bélyegeinek képméretét 1958-ban a 22 × 18 mm-ről 21 × 17 mm-re módosították, ezért a kiadásból *két kibocsátást* kell megkülönböztetnünk:

1. kibocsátás: 22 × 18 mm-es bélyegkép méret, (nagy képméretű),

2. kibocsátás: 21 × 17 mm-es bélyegkép méret (kis képméretű). Ezért ezt a kiadást a következőkben két részben tárgyaljuk.

1. kibocsátás

A 100 bélyegképet tartalmazó postai ív teljes *képmérete* 250,5 × 212,2 mm. Az egyes bélyegek között vízszintes és függőleges irányban mért távolság (utcák) változó. Ha ez utóbbinak 3,5 mm-es középarányosát vesszük, akkor az egyes bélyegképek mérete 21,9 × 18,07 mm, *kerekítve*: 22 × 18 mm.

Az 1951–53-ban forgalomba bocsátott és 1958-ig igen nagy példányszámban gyártott és forgalomba hozott bélyegek számos nyomdai rendellene-

séget mutatnak: Előre kell azonban bocsátanunk, hogy ezeknek minden részletükre kiterjedő feldolgozása még várat magára. Az alábbiakban csupán eddigi tapasztalatainkat rendszerezve adjuk közre abban a reményben, hogy a filatelisták érdeklődését felkeltve még további különlegességek válnak ismertté ebből a bőséges kutatási területet nyújtó kiadásból, mely *koránt sincs kimerítve az 1,78-as tévnyomattal.*

Nyomási különlegességek

a) Színárnyalatok

A nagy példányszámú címletek gyártása közben bekövetkezett kisebb papírminőségi változások, s a festékellátásban mutatkozó egyenlőtlenségek a színárnyalatok széles skáláját eredményezte. Ez számos címlet esetében megközelíti a színváltozat határát is. A színskálák összeállításánál itt is figyelembe kell venni a korábbi kiadásoknál ezzel kapcsolatban elmondottakat. E célra a legalkalmasabbak a használatlan, valamint az enyvezetlen, bélyegzett példányok, amelyek a leghívebben adják vissza az eredeti nyomdai színeket.

b) Maratási hibák

Az *egyenlőtlenül maratott*, elszívott készített *hengerral nyomott* ívek bélyegei külön kategóriába sorolandók. A rajtuk mutatkozó, világosabb és sötétebb színárnyalatok ugyanazon íven belül észlelhetők, s ezért ezeket összefüggő csíkokban kell megőrizni. Sajnos, ezt a változatot — ábráink nyomásánál alkalmazott egyszínyomású eljárás miatt — bemutatni nem tudjuk.

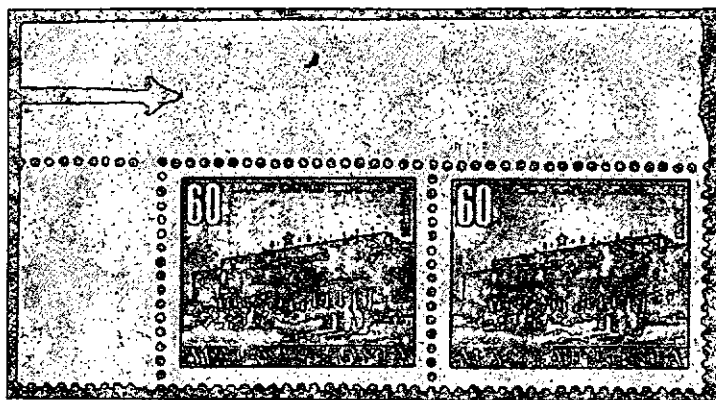
c) Hengerkarcok

A nyomóhenger sérülése folytán keletkezett *karcok* nyomai főként az ívszéleken vagy a bélyegek között elhelyezkedő utcák fehéren maradt papírjain könnyen felfedezhetők, de alaposabb vizsgálat után a bélyegek képein is. Ezeket a kijavításukig az íveken, az egyes épületek felett rendszeresen ismétlődő igen vékony színes vonalakat, melyek közel vízszintesen helyezkednek el a gyűjtők „antennának” nevezik.

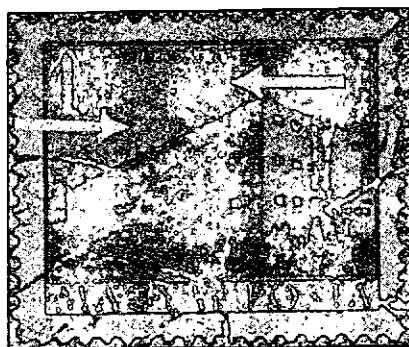
d) Elhasználdott hengerek

A 394. ábrán két jellegzetes nyomási különlegességet is észlelhetünk. A felső ívszél a bélyegek szélességéig kiterjedően *elszíneződött*. Ez a jelenség, mely nem elszigetelt, a *sok nyomást végzett henger* tipikus ismertetőjele. Nyomás közben az ívek szélei beleverődnek a nyomóhenger képmezőnkívüli tükörsimára polírozott felületébe. Több ezer nyomás esetén ez a több ezer ütés a henger sima felületét a bélyegképeken kívül az ívszegélyek magasságában érdessé, lyukacsossá teszi, hasonlóvá a maratott részekhez. A henger festékezősekor ezek a parányi mélyedések is megtelnek festékkel, melyet most már a rákelkés nem tud a hengerről lehúzni, s ezért az ívszálon halványabb, erősebb színnyomat keletkezik. A dolgok természetéből adódik, hogy ez a jelenség csak a nagy példányszámú általános forgalmú, vagy portóbélyegeknél fordul elő, a csak néhány százezres példányszámú alkalmi kiadásoknál nem.

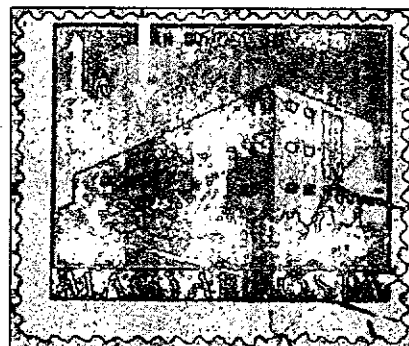
A másik, szintén a színes mezőben mutatkozó különlegesség, a közel vízszintesen futó *hengerkarcok* sokasága, mely úgyszintén a nyomóhenger elhasználódottságát bizonyítja.

394. ábra

395. ábra

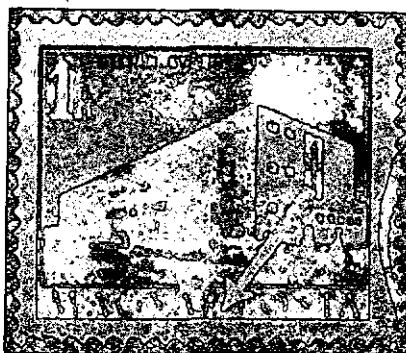

396. ábra

e) Rákelhibák

Az általánosan ismert *rákelhibák*, a festéklehúzó kés alá szorult papírpiszok nyomán keletkezett *fehér rákelcsikok*, továbbá az okker és zöld festékekre jellemző — e festékek oldási nehézségeiből adódó — a rákelés alá szorult festékszemszecs széthúzásából keletkező *színes rákelcsikok* egyaránt előforduló filatelistai különlegességei ennek a kiadásnak is. Ez utóbbi azonban nem tévesztendő össze a 395. ábrán a 60 filléres és 1 forintos címleten bemutatott, az épületek felett függőlegesen elhelyezkedő „antenna”-szerűen mutatkozó színes vonalkákkal. Ezek a színes vonalak a rákelés felugrásai folytán jöttek létre, midőn a lepattanó galván- (réz) szemcsé a kést feldobta, és a festék lehúzása ennek következtében a vonalka területén elmaradt.

A 396. ábrán, szintén a 60 filléres és 1 forintos címleten olyan *színes rákelcsikokat* szemléltetünk, amelyek a teljes bélyegképen egymástól szabályos távolságban, függőlegesen futnak. Ezek a rákelcsikok kések *berezgése* folytán jönnek létre.

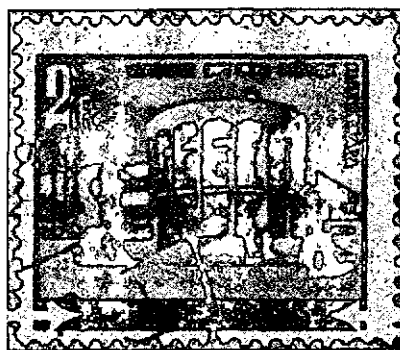
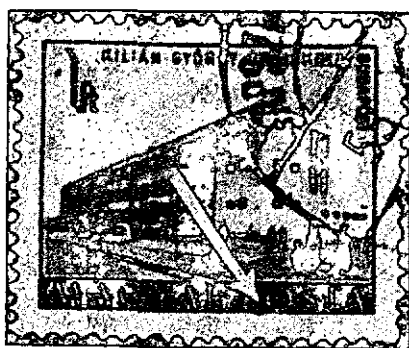
397. ábra

398. ábra

399a. ábra

399b. ábra

f) Henger és festékezési hibák

Ebbe a csoportba sorolhatjuk azokat a leggyakoribb és ismert előfordulásokat, melyeknél a *bélyegképek feliratai* szenvednek kisebb, vagy nagyobb mértékben változást.

Általános megfigyelés, hogy valamennyi címleten a „MAGYAR” felirat „R” betűjének jobb oldali alsó szára rövidebb, s nem terjed a felirat alsó vonaláig. (397. ábra). Ez a jelenség a „mély henger” alkalmazására, vagyis az erősen maratott hengeren bekövetkezett rács (raszter) roncsolódásra vezethető vissza. A rákelkés, mely felülről, a sekélyebbről a mélyebb forma felé halad, a festéket rátolta, összehordta ezen a részen — *festék behúzódás* nyomdász nyelven —, s az „R” betű maratlan, tehát fehér kampója színes nyomatot kapott.

Részben hasonló eredetre — *mély henger* használatára — de ezen felül menet közbeni túlhígított festékezésre, „locsolásra” vezethetők vissza a 398. ábrán látható 20 filléres címleten az „R” betű helyett, mutatkozó „P” betű, úgyszintén a 60 filléres címleten a „MAGYAR” felirat második „A” betűjének hiánya is.

Azonos okok eredményezték a 399 a., b. ábrán a feliratok fehér betűiben mutatkozó foltokat és maszatokat, így a 20 filléres „AGY” a 30 filléres „P”, a 40 filléres „S”, a 60 filléres az 1 forintos „O” betűin, valamint a 2 forintos címlet teljes feliratán.

g) Diapozitív hibák

Külön említést érdemel a *diapozitívon* keletkezett és ki nem javított, az 1,70 forintos iv 90. bélyegén mutatkozó *számjegyhiba*, melynek következtében számos íven az 1,70-es értékjelzés helyett 1,78-as értékjelzés képe jelent meg, mivel a „0” közepén elhelyezkedő, 1,9 mm hosszú, függőleges színes vonal a közepetáján, 0,5 mm távolságban maratva nem lett, és így fehéren maradt. Ezt a hibát a gyűjtők és egyes postahivatalok is felfedezték, s rövidesen igen keresetté váltak az 1,78-as tévnyomatok. A posta illetékes szervei ezeket a bélyegeket a postai készletek íveiből kiemelték, s a nyomda a hibás nyomó-

hengert kijavította. A 400. ábrán bemutatott példány tömeganyagból került elő, s a keletbélyegző tanúsága szerint 1957. augusztusában került forgalomba. A posta szervei által begyűjtött példányokat a Magyar Filatélia Vállalat hozta kereskedelmi forgalomba. Futott levélen is előfordul.

E címletből *egy másik*, valószínűleg még alig ismert, de nem kevésbé érdekes diapozitívhibát mutatunk be a 401. ábrán. A nyomdai hiba ez esetben is az értékjelzés számjegyében mutatkozik. Az 1,70-es értékszám tizedes pontja 1,2 mm-re elnyúlva a 7-es számjegy felső szárával összefolyik, sőt azon túl is halad, s így a bélyegen az 1,70 értékszám helyett *170 olvasható*. Keletkezése azonos okokra vezethető vissza, mint az 1,78-asé. Mivel a gyűjtők figyelmét ezideig elkerülte ez a tévnyomat, így csak egy példányt ismerünk belőle, de jellegénél fogva, mint állandó lemezhibának számos példányban kell léteznie.

h) Részleges képhiány

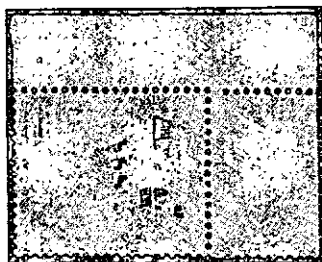
A sorozat néhány címlete az ívszél, vagy a felvágáskor az ívek közé került papírdarabkák takarása folytán részleges képhiánnyal is postai forgalomba került. Előfordulásuk igen ritka.

400. ábra

401. ábra

402. ábra

i) Hátoldali nyomatok

A hátoldali nyomatok közül, több címletből ez ideig csak részleges vízintátnyomatokat ismerünk. Ezek közül mutatjuk be az 5 forintost 402. ábránkon.

j) Ráncok

A papír gyári vagy nyomdai gyűrődése folytán keletkezett ráncok igen ritkán fordulnak elő (403. ábra).

403. ábra

100-as évben került postai forgalomba. A 60 filléres címletből 1953-ban papírtakarékossági okokból a felvágások alkalmával keletkezett hulladék-papíron 50-es íveket is nyomtak. Az 50-es ívek bélyegei XII vízjelűek és álló (A) helyzetűek. Az ívben 10 vízszintes sorban 5–5 db bélyeg helyezkedik el, s a postai ív mérete 148 × 236 mm.

Ívszeldátumok

8 fillér: VII. 1. Bf., 10 fillér: VI. 26. Bf., 12 fillér: VII. 27. Bf., 20 fillér IV. 15. Bf., VI. 30. JI., VIII. 26. JI. és 1953. XII. 14. Ak., 30 fillér: V. 8. Bf., 40 fillér: V. 5. JI., VII. II. Bf., 50 fillér: VI. 28. Bf., 60 fillér: IV. 18. Bf., IV. 23. JI., VII. 18. JI., VII. 31. JI., XI. 22. JI. és XII. 19. A.?, 70 fillér: VI. 27. Bf., 80 fillér: VI. 26. Bf., azzal a megjegyzéssel, hogy valamennyi említett címlet fekvő (B) vízjelhelyzetű. Felsorolásunk dőlt betűvel szedett tételei fellelhetően XIII vízjelűek, a többi biztosan XII. vízjelű.

Készült 0,08–0,1 mm-es, „A” minőségű fehér, erősen simított XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

E kiadás vízjelei és azoknak helyzetei igen érdekesen alakultak, s az érdeklődő filatelistáknak igen értékes különlegességeket szolgáltattak.

1. A XII vízjel

a) Álló vízjelhelyzet (A)

A sorozat 1951. július 17-én forgalomba bocsátott 20, 30, 40 és 60 filléres valamint az 1951. augusztus 1-én ezekhez csatlakozó 1 és 3 forintos címletek — mint az első kikalakú bélyegek a XII vízjelű papíron —, a nyomdában felezett 29,2 × 49 cm-es íven 2 × 100-as nyomóformával készültek álló (A) vízjelhelyzetben.

Mivel ismert volt, hogy ez a hat érték csak bevezetője egy több címletű forgalmi sorozatnak, a gyűjtők ezeket a használatlan csonka sorokat nem igyekeztek megszerezni és megőrizni. Ezért az ezekre, az elsőként álló vízjelű nyomdai ívekre nyomott címletek túlnyomó többsége postai felhasználásra került. Napjainkban ezek a bélyegek használatlanul már nehezen szerezhetők meg. Nem sokkal biztatóbb a helyzet egyes használt címletekkel kapcsolatban sem.

Ehhez a hat címlethez csatlakozik az 1952. évben a 4 forintos címlet álló vízjelhelyzetű példánya is, mely azonos nyomdai (felezett) íven készült, mint az első hat címlet.

Ebbe a csoportba kell sorolnunk a kb. 20 cm széles papírgyári hasznos hulladékból kialakított ívekre nyomott 60 filléres címlet 50-es postai ivernek álló vízjelű példányait is, amelyek az 1953. évi Bélyegnapon kerültek először az árusításra, a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatalnál.

A mai napig tisztázatlan azonban az álló vízjelhelyzetű 2 forintos címlet. Ennek felbukkanásáról a Filatélia Szemle 1957 és 1958-ban hírt adott ugyan, de ezek a példányok bemutatásra nem kerültek, s ezért létezésük — figyelembe véve a XII vízjel már ismertotett hibáit — nem bizonyított. Előfordulásuk lehetséges, mivel ez a vízjel még egyéb meglepetéssel is szolgált. De az is lehetséges, hogy vízjelük nem XII, hanem XIII. Reméljük, hogy könyvünk nyomán ez a megoldatlan probléma is rendeződik.

b) Fekvő vízjelhelyzet

Az álló vízjelhelyzetű papíron elsőként nyomott hat címletet már 1951 szeptemberében kezdték felváltani a szokványos, a 4×100-as ívekben nyomott fekvő vízjelhelyzetű (B) példányok. A számvizjeles példányok gyűjtői már e hónapban felismerték a sorozat 20 és 60 filléres címleteit fekvő helyzetű vízjellel, amelyeket a többi címletek folyamatosan követtek. Az 1952-ben és 1953-ban megjelent újabb címletek kizárólag fekvő helyzetű vízjellel készültek, s ennek kapcsán a sorozat valamennyi címlete előfordul fekvő helyzetű vízjellel.

2. A XIII vízjel

Az 1953-ban készített, s az előző vízjelnyomó hengert felváltó XIII henger alkalmazásával az I. Épület sorozat címletei az 1954. évtől kezdődően, folyamatosan XIII vízjelű papíron is készültek, s az 1955. év után pedig elvileg csak ezen a papíron. A vízjel minden esetben fekvő helyzetű.

A fentiek alapján az I. kibocsátású, 22×18 mm-es, ún. „nagy képméretű” I. Épületek sorozat vízjeleit és azoknak helyzetét az alábbiakban foglalhatjuk össze:

XII A: 20, 30, 40, 60 filléres, 1, 3 és 4 forintos címlet,

XII B: 8 f-től 5 Ft-ig minden címlet, tehát összesen 17.

XIII B: 8 f-től 5 Ft-ig minden címlet, tehát összesen 17.

Számvizjel állások A/a, b, c, d (hét érték).

B/a, b, c, d (tizenhét érték).

Vízjelnélküli példányok

A filatelisták szaksajtó több ízben hírt adott e kiadás vízjelnélküli példányainak felbukkanásáról. Ezek közül azonban csak a 20 filléres címlet kétséget kizáró létezése bizonyított. Ezt a címletet ugyanis a Magyar Filatélia Vállalat

enyvezetlen, bélyegzett teljes ívekből árusította igen olcsó áron, a készlet fogytáig. Ebből a címletből enyvezett ívek is készültek, melyek szabályos postai forgalomba kerültek. Mivel az Állami Nyomdában nem vették észre a vízjel nélküli papírt, számos postailag fűtött példány került a gyűjtők birtokába.

A 20 filléres címlet nyomásához felhasznált vízjelnélküli papír tévesen került a vízjeles papírok közé, s bizonyára az „1950. Felszabadulás” sorozat nyomásakor visszamaradt vízjelnélküli maradék papírkészletéből származik.

A sorozatból *egyéb vízjel nélküli címleteket is* ismertünk, de ezek csak egyes példányok, s teljes vízjel nélküli ívből való származásuk *nem bizonyított*. Ezért ezeket nem is tekinthetjük vízjelnélküli papírra nyomott bélyegeknek. Ezek a példányok feltehetően olyan ívekből származnak, mint amelyet a 346. ábrán már bemutatunk. Kisebb tömbökben, vagy összefüggő párokban történő előfordulásuk sem bír minden kétséget kizáró bizonyító erővel, mivel részleges vízjelhiányos ívekből is származhatnak.

2. kibocsátás

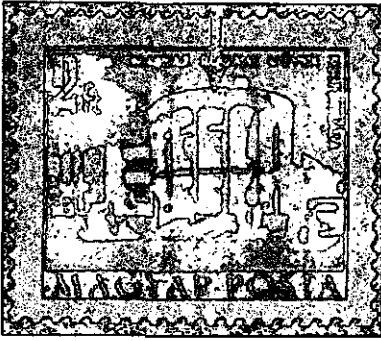
A második kibocsátású, 100 bélyegképet tartalmazó ív teljes képmérete azonos az első kibocsátással, tehát $250 \times 212,2$ mm, míg az egyes bélyegek közötti utcák szélessége mindkét irányban egyaránt 4,3–4,4 mm, s ennek következtében az egyes bélyegképek mérete: $21,09 - 21,18 \times 17,26 - 17,35$ mm *kereken 21×17 mm.*

A bélyegkép méretének megváltoztatására 1958. év harmadik negyedében került sor, az illetékeseknek az alábbiakban kivonatossan idézett nyilatkozata szerint:

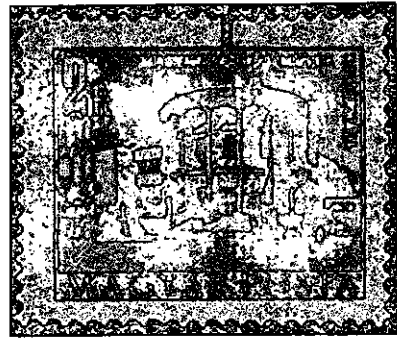
„Az Épület-sor első és második kiadásának fogazása a túlzottan keskeny „utcák”, valamint a papír nagyfokú zsugorodása miatt már kezdettől fogva nem volt megfelelő. Ennek következtében a fogazás nem volt centrális, sok esetben pedig magába a bélyegképbe is belevágódott. Tekintve, hogy a papírnak — a meleg enyv hatására bekövetkező — egyenlőtlen zsugorodását nem lehet kiküszöbölni, bár ez irányban mind a Diósgyőri Papírgyár, mind a Papíripari Kutató Intézetben kísérletek történtek, ez év harmadik negyedétől kezdődően — a bélyeg külső méretének változatlanul hagyásával (a perforálásig terjedő méret) — a belső bélyegképet (képméret) kisebbre vették. Ennek következtében a harmadik negyedévtől kezdve gyártásra került bélyegek minden címlete az eredeti 22×18 mm helyett 21×17 mm nagyságú. A bélyegek egyébként színben, rajzban teljesen megegyeznek az előző kiadásokkal.” (Fila-téli Szemle 1958. II. sz.)

Nyomási különlegességek

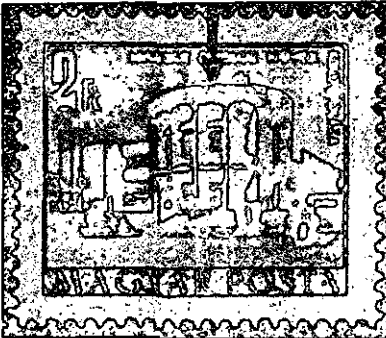
A 2. kibocsátású sorozatnál ugyanazon különlegességeket észlelhetjük, melyeket az 1. kibocsátású sorozatnál az a, b, c, d, e, h, i és j pontok alatt felsoroltunk. Megállapíthatjuk, hogy ezek a 2. kibocsátású bélyegek jóval kisebb hibaszázalékkal és jóval gondosabb munkával készültek, ezért a nyomásban mutatkozó nyomdai hibák a gyűjtők részére kevesebb különlegességgel szolgálnak, mint az 1. kibocsátás bélyegei.

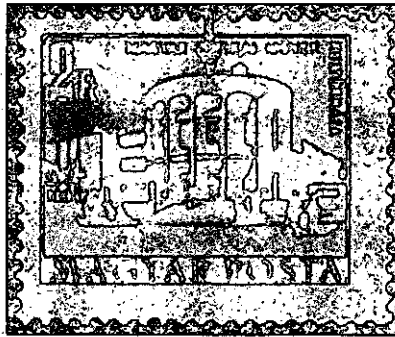
1.

2.

4.

5.

404. ábra

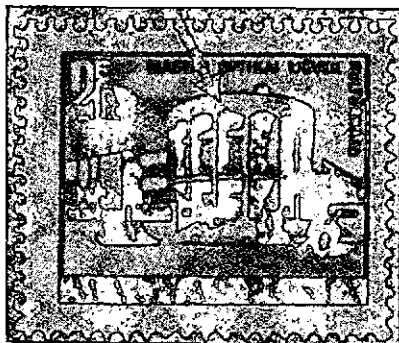
Ennek ellenére a 2 forintos címletről több, igen ritkán fellelhető nyomási hibával, s annak ismételt javításával találkozunk. Ezek közül elsőként kell megemlítenünk a 404. ábrán bemutatott bélyeget, mely az ív 90. bélyege, és iskolapéldája egy diapozitív hibának s annak két műveletben történt nyomdai javításának.

A 100-as diapozitívon a 90. bélyegképen az épület oromzatának közepén és annak alsó szélén meg nem állapítható okból kifolyólag 1,3 mm átmérőjű, szabályos kör alakú fehér folt keletkezett (1. bélyegkép). A hibát észrevéve még képátvitel előtt a *diapozitívon* néhány vonással retusálták, igyekezvén eltüntetni a fehér foltot (2. bélyegkép). Ez azonban csak igen csekély mértékben sikerült. A további javításokat „felszúrásokkal” már a hibásan maratott *hengeren* folytatták, s a változó ívszéljelzések tanúsága szerint három alkalommal is. (3., 4. és 5. bélyegkép).

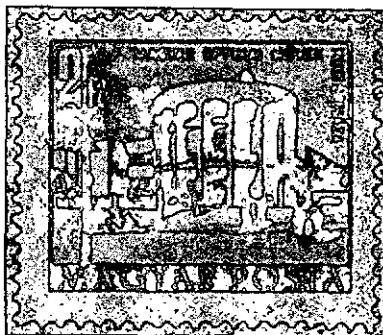
Hasonló — a tökéletlen retusálásnak a nyomóhengeren felszúrással javított — hibát észlelhetünk a 2 forintos címlet egyes íveinek 7. bélyegén, az épület oromzatán az előbbi hibától kissé balra (405. ábra).

Ugyancsak a 2 forintos címleten az értékjelzés alatt színes, sötét pontsorokat láthatunk (406. ábra). Keletkezésének több oka is lehetett:

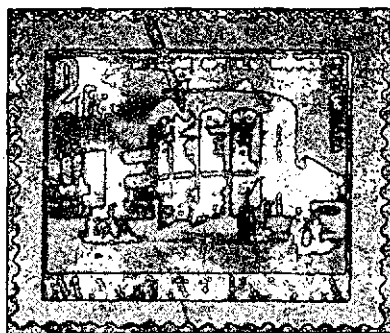
- a) Szennyeződés a diapozitívon, amelyet nem javítottak,
- b) az értékjelzés alá a másolás közben piszok került,
- c) a száradó hengerre piszokfolt került.

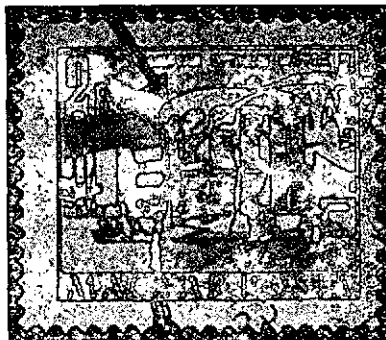
405. ábra

406. ábra

407. ábra

408. ábra

A 407. ábrán az oromzat alatt az ablakon retusálással ki nem javított hiba mutatkozik, törött ablak benyomását keltve, míg a 408. ábrán színes foltocska helyezkedik el a fehér oromzaton. Ezeknek keletkezése azonos eredetű az előbbieken ismertetett nyomdai hibákkal.

Forgalomba került *100-as* ívekben.

Ívszédátumokat e kibocsátás készítésekor *már nem* alkalmazott a nyomda.

Papír

A jelen kibocsátás nyomásához felhasznált papír túlnyomórészt azonos az 1. kibocsátásnál alkalmazott 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű, XIII vízjelű papírral. A képméret megváltoztatásával kapcsolatban adott hivatalos nyilatkozat is utal számos papírminőségi kísérletre. Ezeknek különbözősége azonban a rendelkezésünkre álló korlátozott teljesítményű vizsgáló eszközökkel nem állapítható meg. Mégis forgalomba került egy olyan minőségű, XIII vízjeles papír is, melynek felismeréséhez még papírvastagságmérőre, vagy nagyítóra sincs szükség. Tömegbélyegek áztatásakor felfigyeltünk egy rendkívül durva felületű papírra, mellyel kapcsolatban az első gondolatunk az volt, hogy ezeket a bélyegeket korábban valamilyen vegyi hatás érte. A későbbi tömeges, és egyéb kiadásból történt előfordulásukkor ezeket a bélyegeket a papír szempontjából már gondosabb vizsgálat alá vettük.

Észrevételeinket és megállapításainkat röviden az alábbiakban foglalhatjuk össze:

A papír minősége azonosnak tűnik az eddigiek során „A” betűvel jelölt minőséggel, azonban ezen a viszonylag sima felületen a bélyeg mindkét oldalán *csomós cellulóz kicsapódások* vannak. Ezek a kicsapódások leginkább az acéllemez felületén alkalmazott *ponthegesztési varratokhoz hasonlítanak*. Ezek a kicsapódások szabálytalan alakokat öltve egymástól több milliméternyi távolságban helyezkednek el. A papírok tapintása érdes felületük miatt a csiszoló-papír képzetét kelti.

Jelölésükre a „H” betűt alkalmaztuk, kiegészítve fenti leírást azzal, hogy a *papír vastagsága* a kicsapódások változó vastagságától függően 0,14—0,18 mm között mozog.

Ez a „H” minőségű papír a *bélyegvizsgáló lámpa* alatt közepes erősséggel *lumineszkálva, fehér színével* erősen kiválik a többi bélyeg közül. Ez a jelenség olyan, a gyártás folyamán alkalmazott vegyi anyag jelenlétére utal, melyet a korábbi bélyegpapír gyártásakor nem alkalmaztak.

Visszatérve a kibocsátás nyomásához általánosan használt „A” minőségű papírra, említésre méltó az a megfigyelésünk is, hogy ez a papír a bélyegvizsgáló lámpa alatt mutatkozó elszíneződés alapján két főcsoportra osztható. Az első esetben a papír fehér színe lényeges változást nem mutat, míg a *második csoportba* tartozó bélyegek fehér papírja *középpárnyalatú ibolya színt* ölt. Ez a változat valamennyi címletnél észlelhető. A *második változat*, az ibolya színű papír az 1. kibocsátású, nagy képméretű bélyegeknél nem tapasztalható.

Vízjel és vízjelhelyzet

A 2. kibocsátású sorozat valamennyi címlete *kizárólag XIII. vízjelű* papíron készült.

Kezdetben, az 1958—60-as években *fekvő (B) helyzetű vízjellel* készültek, és kerültek postai és gyűjtői forgalomba.

Az elmúlt évek során, megjegyezve, hogy az ezen időszak alkalmi bélyegei is *változó helyzetű vízjelekkel* fordulnak elő, ebből a kiadáshól is nem kis meglepetésre, a filatéliai egységcsomagokból enyvezetlen és bélyegzett címletek kerültek elő álló vízjellel, elsőként a 2 forintos majd, ezt követték a 40, 50 és 80 filléres, valamint az 1 és 4 forintos címletek. Feltehetően ezek az ívek még a sorozat egyes címleteinek 1962. december 31-vel történt kivonása előtt készültek, s a nagy raktárkészletből csak az elmúlt-évek, illetve hónapok során kerültek feldolgozásra és árusításra. Figyelemre méltó az is, hogy valamennyi eddig ismert címlet az 1962. december 31-vel kivont címlet között szerepel. Ezek után nem keltene különösebb meglepetést a még hiányzó 10 és 12 filléres, valamint 1,20 forintos címleteknek a közeljövőben történő felbukkanása álló vízjellel.

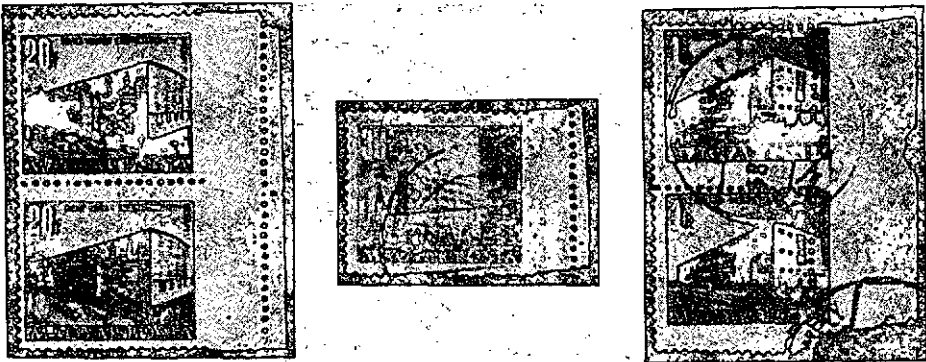
A 2. kibocsátású, 21 × 17 mm-es, ún. „kis képméretű” I. Épületek sorozat vízjelhelyezeteit az alábbiak szerint foglalhatjuk össze:

XIII álló (A): 40, 50 és 80 filléres; valamint 1, 2 és 4 forintos címlet,

XIII fekvő (B): 8 fillértől 5 forintig valamennyi címlet.

Mindkét kibocsátás *enyvezése* fehér.

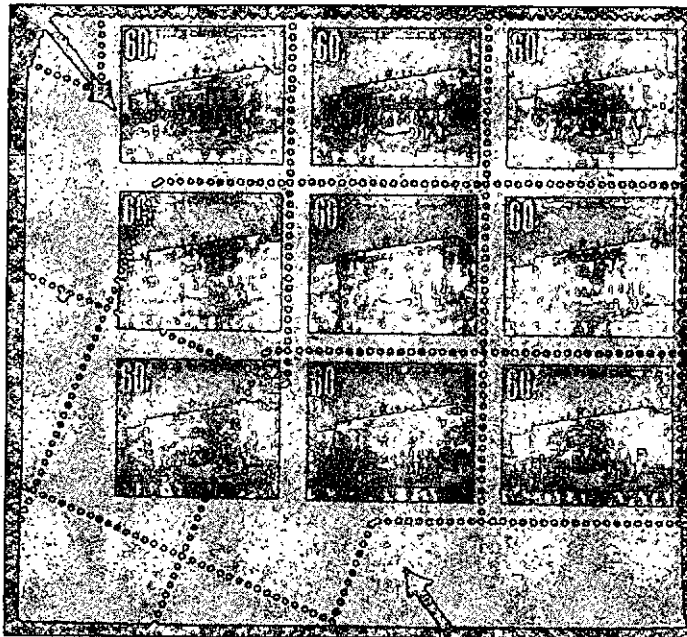
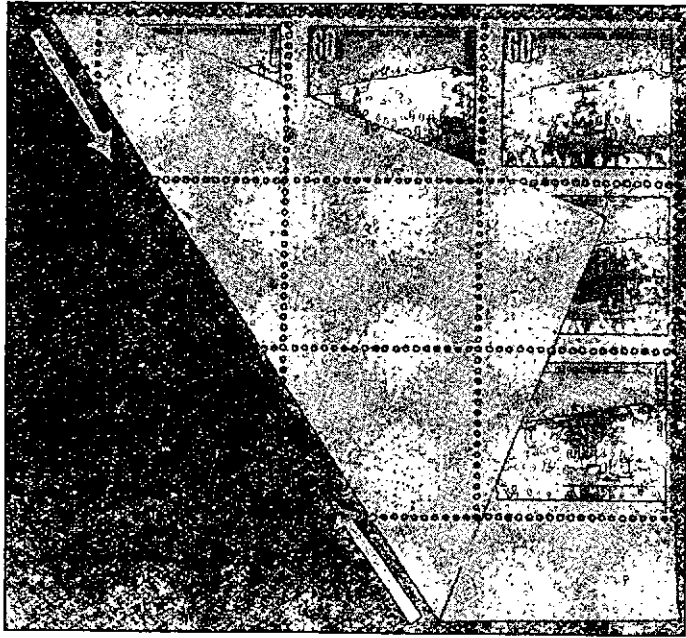
Fogazat 15-ös fésűs fogazat. Mindkét kibocsátás bélyegeinek a fogazati terjedő mérete 26 × 22 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

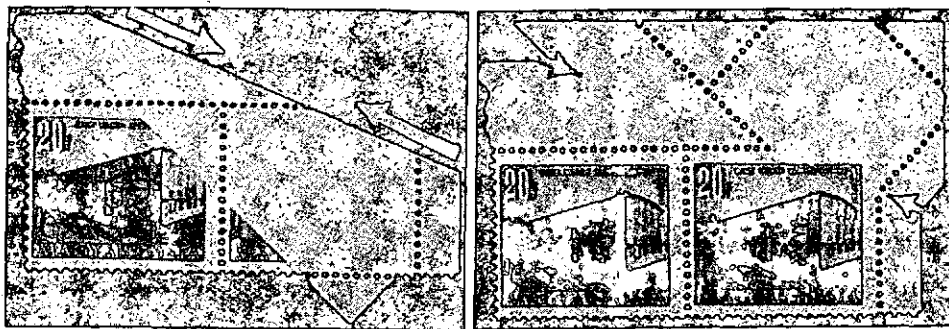
409. ábra

A fogazási különlegességek közül elsősorban az *egyik oldalukon fogazatlan* bélyegeket kell megemlítenünk. *Bal oldalukon fogazatlanul* ismertek a 10, 20, 60, 80 filléres és 1 forintos; míg *jobb oldalán fogazatlanul* a 20 filléres címlet, valamennyi az 1. kibocsátásból. Ezeknél az egyik oldalukon fogazatlan bélyegknél a követelmény a 10—11 mm-es ívszél, mivel a sorozat számos címletéből igen nagy, 6—8 mm-es elfogazások is léteznek, amint azt a 409. ábra 1. és 2. bélyegképén is láthatjuk. Az ívszélén levő fogazatsor eltávolítása után ezek a bélyegek könnyen egyik oldalukon fogazatlanná „válhatnak”.

Végül az ívszél behajlása folytán keletkezett igen szép elfogazásokat mutatunk be a 410. és a 410a. ábrán.

410. Ábra

410a. Ábra

Hamisítványok. Az 1,78-as tévnyomat a hamisítóknak azt az ötletet adta, hogy az egyes címletekből, főként a 60 filléresből 80, 66 stb. értékjelzéseket készítsenek a gyűjtők megtévesztésére a színes nyomatok kikaparásával, illetve a fehér részek megfestésével. Az utólag színezett részek nem raszteresek, s ezért felismerésük nem okoz gondot annál is inkább, mivel ilyen címletek nem is léteznek.

Elsőnapig bélyegzés (csak a 20, 30, 40 és 60 filléres érték).

Megjegyzés. A sorozatba tartozó 20 és 70 filléres, valamint 3 forintos címletek „Meghatalmazás” vagy „Érvényes”, változó évszámok és „3,—Ft” felülnyomással ellátva azonos alkalmazásúak mint az „1946. Forint-filléres” sorozatnál ismertetett bélyegek. Ebből a kiadásból a következő bélyegek nyertek ilyen jellegű felhasználást:

1957. évszámmal az 1. kibocsátású 3 forintos.

1959. évszámmal a 2. kibocsátású 20 filléres.

1960. évszámmal a 2. kibocsátású 70 filléres címlet.

1951. MAKSZIM GORKIJ

411. ábra

Makszim Gorkij szovjet író, a világirodalom egyik nagy alakjának emlékére, halálának 15. évfordulójára a posta 3 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Horváth Endre tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 7946/120—5/4. A. sz. rendelettel (P.R.T. 1951/26. sz.) 1951. június 17-én, s *kivonták* a forgalomból 1952. május 31-ével a 7946/120—9/3. B. rendelettel (P.R.T. 1951/45. sz.), meghosszabbítva az eredeti 1951. október 31-i felhasználási határidőt.

Példányszám 348 200 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3000.

Árusították, mint az „1951. Gyermek II.” sorozatot azzal a különbséggel, hogy ezt a sorozatot Dunapentele 2 sz. postahivatal (ma Dunaújváros) is árusította.

A sorozat értékei

60 fillér	sötétvörös
1 forint	kék
2 forint	ibolya

A bélyegképek azonosak; ovális keretben Maxim Gorkij arcképe, alatta kiszélesedő keretben „MAXIM GORKIJ” felirat; alul fehér „MAGYAR POSTA” szöveg, felette az értékjelzés. A két felső sarokban a születési és elhalálozási évszám „1858 és 1936”.

A bélyegek álló téglalap alakúak. A képméret 22×33,5 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

Az ívszél behajlása folytán keletkezett *bélyegképhiányok* főként a 60 filléres címletnél, míg a papír gyűrődése miatt keletkezett ráncok valamennyi címletnél előfordulnak: *Részleges gépszínátnyomatok* az 1 és 2 forintos címletekből ismertek.

100-as ívben került postai forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, fehér, „F” minőségű, vízjelnélküli réznyomó papíron. Feltehetően a nagy nyomás miatt a bélyegképek jelentős része a hátdoldalon áttetszően mutatkozik.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. A bélyegívek fogazását az Állami Nyomda végezte.

Üres mezők. A sorozat mindhárom címlete mind a bal, mind a jobb oldalon üres mezővel összefüggő példányokban ismert.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapri bélyegzés és elsőnapri boríték.

1951. ÖTÉVES TERV EREDMÉNYEI

A posta az augusztus 20-i Alkotmány ünnepe alkalmából az első öt éves terv első évi eredményeinek propagálására 4 posta és 3 légiposta bélyegből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7946/197—2/4. A. sz. rendelettel (P.R.T. 1950/34. sz.) 1951. augusztus 20-án. A sorozat bélyegeit bérmentesítésre a kibocsátó rendelet értelmében 1951. december 31-ig lehetett felhasználni.

Példányszám 411 100 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 5000.

Árusították azonos módon, mint az előző kiadást.

Az új bélyegkiadások árusításával kapcsolatban a posta a 7943/A/233/4. A. sz. rendeletében (P.R.T. 1951/35. sz.) ezen időszaktól kezdődően az alábbiak szerint intézkedett:

„Új bélyegeknek teljes sorozatban való árusításával külön közlendő eltérésektől eltekintve a következő postahivatalokat bízom meg; Budapest-Főposta, Budapest-Filatélia, Budapest 62, 72, 114, továbbá Balassagyarmat, Debrecen 1, Dunapentele 2, Eger 1, Győr 1, Kaposvár 1, Miskolc 1, Nyíregyháza 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1, Szolnok 1, Szombathely 1.

Új bélyegeket teljes sorozatban borítékra ragasztva a felsoroltakon kívül a nagyobb forgalmú postahivatalok is, egyes értékeket pedig az összes postahivatalok árusítják.

A sorozatban való árusítással megbízott hivatalok kötelesek az értékcikkraktár által küldött teljes mennyiséget az árusítás megkezdése előtt egyes darabokra szétválasztani és sorozatokba csoportosítani. Az árusítást, egy vásárlónak egy sorozatot szolgáltatva ki a forgalomba bocsátásra kijelölt napon reggel 8 órakor kell megkezdeni. A teljes sorozatban kapott bélyegmennyiséget az erre kijelölt munkahelyen a nagyközönség részére kell árusítani, abból tehát semmiféle címen, senki részére visszatartani nem szabad.

Ügyelni kell arra, hogy egynél több sorozathoz senki ne juthasson hozzá.

Az értékcikkraktár által a hivatalnak küldött egyes értékek, valamint az értékcikkraktár útján a Magyar Filatéliai Vállalat részéről küldött, teljes sorozattal ellátott borítékok minden korlátozás nélkül árusíthatók.”

A Közlekedés- és Postaügyi Miniszter ezen filatelistá vonatkozású rendelete igen nagy fontosságú, nemcsak az új kibocsátású bélyegek árusításával, hanem a bérmentesítéssel kapcsolatban is, s ezért ezt jelen kiadás vonatkozó alcíménél szintén ismertetni fogjuk.

A sorozat értékei

20 fillér	feketésbarna
30 fillér	kék
40 fillér	vörös
60 fillér	sárgásbarna
↑ 70 fillér	vörösbarna
1 forint	zöld
2 forint	vörösibolya

A bélyegképek

Minden bélyegképen alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat és értékjelzés, a légiposta címleteknél az értékjelzés alatt fehér „LÉGIPOSTA” felirat. Változó ábrák, változó feliratokkal:

20 filléres címlet: Gépállomás. Felirata: „Az öt éves tervben gépállomások százai létesülnek”.

30 filléres címlet: Elöl röntgenátvilágítást végző orvos, a háttérben TBC szanatórium. Felirata: „A szocializmusban a legfőbb érték az ember”.

40 filléres címlet: Vascsztergályosok munkamódszer átadása, felirata: „Szakmai továbbképzéssel a magasabb teljesítményért”.

60 filléres címlet: Az előtérben traktorosnő, a háttérben arató- cséplőgép, felirata: „Gépesített mezőgazdasággal a szocializmusért”.

412. ábra

70 filléres címlet: Az előtérben vezetékoszlopon dolgozó villanyszerelők, a háttérben kivilágított falu kultúrházzal, felirata: „Villany és kultúra a falunak”.

1 forintos címlet: Üdülő dolgozók a Mátrában, háttérben az üdülő épülete látszik, felirata: „Az üdülők a dolgozóké”.

2 forintos címlet: A Margitsziget északi csúcsát érintő Sztálin-híd (napjainkban Árpád-híd) távlati képe. Felirata: Sztálin híd 1950”. Az évszám a híd újjáépítésének befejezését jelzi.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, *méretük:* 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. A 2 forintos címlet részleges gépszínátnyomattal előfordul.

100-as ívben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XII vízjellű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A 30 filléres címlet alul fogazatlanul is ismert.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

Bérmentesítés

A bérmentesítéssel kapcsolatban kivonatossan ismertotjuk az előzően már idézett 7943/A/223/4. A. sz. rendelet idevonatkozó részeit:

„A bélyeggyűjtési célra szolgáló küldeményeken elhelyezett bélyegek lebélyegzésénél a postás dolgozók gondoljanak arra, hogy a bélyeggyűjtők anyagi áldozatokat hoznak a bélyegek beszerzésére, és hogy a csúnya bélyegzés tönkreteszi a bélyegeket. Ezért a bélyegzésnél ezen küldeményekre *különös gondot* fordítsanak. A bélyegző álló, teljes és tiszta lenyomatát *ne ráütéssel*, hanem rányomással alkalmazzák.

Ügyelni kell arra, hogy a bélyegző lenyomata a bélyegeknek csak kis részét fedje, de semmi esetre sem szabad úgy bélyegezni, hogy egy bélyeget több lenyomat is érjen, hogy a bélyegzőlenyomat a borítékon levő kép (FDC), ragjegyet érintse.

A bélyegző lenyomatával csak forgalombanlevő magyar postabélyeget szabad ellátni, ettől eltérő használat a legszigorúbban tilos. Nem szabad tehát lebélyegezni a portóbélyegeket, a külföldi bélyegeket, a bélyegszerű ragjegyeket, de nem szabad a bélyegző lenyomatát üres papírlapon sem kiszolgáltatni. Ilyen irányú kívánságokat, kéréseket udvariasan, de határozottan vissza kell utasítani.

Az elsőnap bélyegző lenyomatát csak az új bélyegek forgalomba boesátásának napján és kizárólag az új bélyegekkel ellátott, valóban feladott küldeményeken a bélyegek mellett szabad alkalmazni. Magukat a bélyegeket a kelet- vagy alkalmibélyegző lenyomatával kell ellátni. *Nem szabad* tehát az *elsőnap bélyegző lenyomatát* másfajtajú bélyegekkel ellátott küldeményeken, vagy új bélyegekkel ellátott és lebélyegzés végett bemutatott papírlapon alkalmazni.

Elsőnap bélyegző használatával — külön közlendő eltérésektől eltekintve — a következő hivatalokat bizom meg: Budapest-Főposta, Budapest-Filatélia, Debrecen 1, Miskolc 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1.

Ragjegyeket olyan formában vagy módon alkalmazni, hogy a borítékon levő bélyegeket, vagy a tartalmat képező küldeményeket megrongálja, tilos, úgyszintén a borítékon tintaceruzás fejlegyzéseket olymódon végezni, hogy a bélyegek megsérüljenek, illetve áthúzzák. Ha a kézbesítési előjegyzés használatára van szükség, az a boríték hátoldalára ragasztandó és a címlapra visszahajthatandó.

Ezen rendelkezések betartására a postahivatalok különös gondot fordítsanak, mert panaszok tárgyalása során az egyéb bírság mellett a bélyeggyűjtői célra értéktelenné vált bélyegek, borítékok értékét a kárt okozó alkalmazottal *a postá megtérítteti.*”

Úgy gondoljuk, nem volt felesleges ezt a, még ma is érvényben levő, s nem minden esetben betartott rendeletet idéznünk.

1951. NÉPHADSERÉG NAPJA (I.)

Szeptember 29-ét a Magyar Népköztársaság minisztertanácsa a Néphadsereg napjának nyilvánította, emlékezésül az 1848. szeptember 29-i, dicsőséges, pákozdi csatára, mikor a fiatal magyar honvédsereg fényes győzelmet ara-

tott Jellasich zsoldos hadai felett. A posta ennek tiszteletére 1 posta és 1 légi-posta címletből álló alkalmi bélyegpárt adott ki.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7946/251—4/3. B. sz. rendelettel (P.R.T. 1951/42. sz.) 1951. szeptember 29-én. Bérmentesítésre felhasználhatók voltak a kibocsátó rendelet értelmében 1951. december 31-ig.

Példányszám 834 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 6000.

Árusította korlátozás nélkül valamennyi postahivatal.

413. ábra

A sorozat értékei

✈	60 fillér	kék
	1 forint	barna

A bélyegképek

60 filléres címlet: Felvonuló páncélosok, a háttérben a gellérthegyi Szabadság-szobor, a levegőben két repülőraj, alul fehér „MAGYAR POSTA”, fenn kétoldalon „NÉPHADSEREG NAPJA 1951. SZEPTEMBER 29.” feliratok; a bal alsó sarokban a felirat felett értékjelzés, mellette „LÉGIPOSTA” felirat.

1 forintos címlet: Gyalogosok díszmenete. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, mellette értékjelzés. A bélyegkép felső szélén „NÉPHADSEREG NAPJA 1951. SZEPTEMBER 29.” felirat.

A 60 filléres címlet álló, az 1 forintos címlet fekvő téglalap alakú, *képméretük 22×33, illetve 33×22 mm.*

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. 100-as ívekben került forgalomba.

Készül 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű, kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A) az 1 forintos; fekvő (B) a 60 filléres címlet.

Számvízjel állások A/a, b, c, d: az 1 forintos,

B/a, b, c, d: a 60 filléres címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es, valamint 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37, illetve 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1951. 80 ÉVES A MAGYAR BÉLYEG

A magyar bélyeg 80. évfordulójának megünneplése alkalmából mind a bélyeggyűjtő egyesületek, mind a Magyar Posta igen széles körű előkészítő munkát végeztek. Budapesten, 1951. október 6–14. között az azóta már lebontott Nemzeti Szalon Kioszkjában (Engels tér) nemzetközi bélyegkiállítást rendeztek, amelyen a magyar posta meghívására a magyar állam postaigazgatásán kívül 9 külföldi szocialista és 5 nyugat-európai bélyegkibocsátó állam is részt vett.

A kiállítás emlékének megörökítésére eszmei bélyegrajz pályázatot is hirdettek, azonban a célszerűség és kivitelezési lehetőség szempontjainak figyelembevételét követően kivitelezésre alkalmas munka nem akadt a beérkezett 27 pályamű között.

A pályázat sikertelensége miatt megbízott művész készített tervet.

1 posta és 2 feláras postabélyegből álló emléksorozat, melyet a posta a „80 éves a magyar bélyeg kiállítással” kapcsolatban adott ki. A 3 forint felárat a posta a kiállítás rendezésére fordította.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 60 filléres címletet a 7946/167–4/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/37. sz.) mint a kiállítás propaganda bélyegét, 1951. szeptember 12-ével (a kibocsátó rendelet szerint eredetileg 10-én, de azt a határidőt a P. R. T. következő, a 38. számában 12-ére módosították); a másik két címletet a 7946/167/8/3. B. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/42. sz.) 1951. október 6-án, a kiállítás megnyitásának napján.

414. ábra

Forgalomból kivonták a kibocsátó rendelet értelmében 1951. október 15-én, de forgalmi idejüket a 7946/167–24/3. B. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/45. sz.) 1951. október 21-ig meghosszabbították.

Árusította kizárólag a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal az Állami Nyomda által készített *emléklapra, vagy borítékra ragasztva, 3,60 forint* névérték +3 forint felár + a boríték vagy emléklap 50 filléres ára ellenében.

A sorozat értékei és példányszámuk

60 fillér	olajzöld	522 200 db
1+ 1 forint	vörös	58 880 db
2+ 2 forint	szürkékék	62 040 db

A bélyegkép

Valamennyi címletnél a változó értékjelzések kivitelével azonos színes és fehér kerettel övezett középárnyalatú, álló téglalapalakú mezőben az első, az 1871-es bélyegsorozat 3 krajcáros címlete látható, azzal az eredeti bélyegképtől történt eltéréssel, hogy a köralakú fehér mezőben az uralkodó, I. Ferenc József jobbranéző fejképe helyett „PEST 71/V/1” dátum az első könyomatos magyar bélyeg megjelenésének időpontja olvasható. A bélyegkép jobb alsó sarkában olajjaggal díszített népköztársasági címer, mellette balra az értékjelzés, illetve felárjelzések, a bélyegkép felső szélén „80 ÉVES A MAGYAR BÉLYEG” felirat foglal helyet. Alul a bélyegkép alatt, azt érintő szalagon fehér „MAGYAR POSTA” felirat olvasható.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, *méretük 22×33 mm.*

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

A forintos címletknél gyakoriak a színes értékjelzések folyamatossági hiányai. Hozzá hasonló apró fehér foltokkal, mely festékellátási hiányosságokra mutat, a bélyegek egyéb helyein is találkozunk. A 60 filléres címletből *részleges gépszínátnyomatú példányok* is előfordulnak.

A 60 filléres címlet 100-as, a másik két címlet 40-es ívekben került postai forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, vízjel nélküli réz bélyegnyomó papíron.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. A bélyegívek fogazását az Állami Nyomda végezte.

Üres mezők. Az 1+1 forintos címlet baloldalán, a 2+2 forintos címlet jobb és bal oldalán üres mezővel összefüggő példányokban is előfordul.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzések és elsőnap borítékok.

1951. 80 ÉVES A MAGYAR BÉLYEG BLOKK

Az előző kiadáshoz csatlakozó 1 légiposta és 2 feláras légiposta címletből álló emlékblokk sorozat.

A bélyegképet és a blokk feliratát Nagy Zoltán tervezte és metszette.

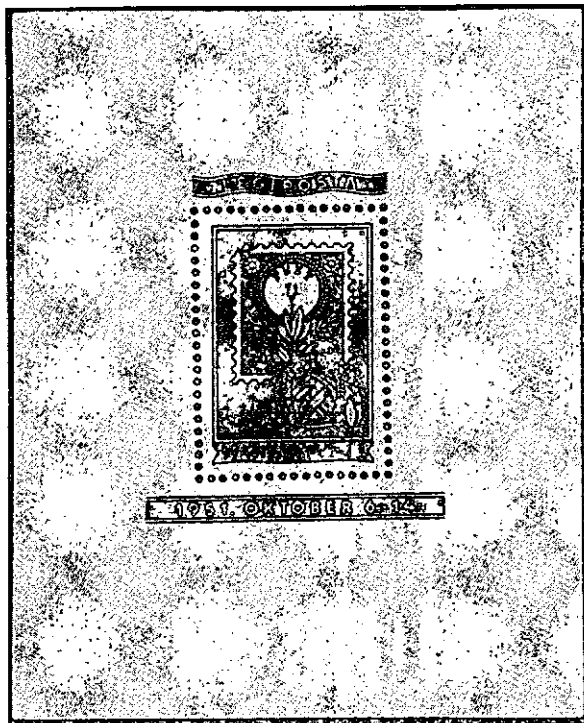
Forgalomba bocsátották a 7946/167—8/3. B. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/42. sz.) 1951. október 6-án, meghosszabbítás után a forgalomból kivonták a 7946/167—24/3. B. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/45. sz.) 1951. október 21-ével.

Példányszám 14 586 fogazott és 5000 fogazatlan blokk.

Árusította kizárólag a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal

csak borítékra ragasztva 3,60 forint névérték + 3 forint felár, valamint a három boríték árának ellenében.

A blokkok bélyegképei azonosak a bélyegével. A blokk felirata egyöntetű; a bélyegkép felett elhelyezett szalagon fehér „LÉGIPOSTA” az alatta fekvő színes, megnyújtott téglalapon fehér „1951. OKTÓBER 6-14” dátum, a kiállítás időtartama olvasható.

415. ábra

A sorozat értékei

✈	60 fillér	olajzöld
1+	1 forint	vörös
2+	2 forint	szürkéskék

A blokkok álló téglalap alakúak, négy oldalukon vágottak; méretük 77×97 mm. A bélyegek képmérete megegyezik a sorozat bélyegeinek képméretével.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással, 4 blokkot tartalmazó nyomdai ívekben.

Az előzőekben ismertetett 3 címlétből álló blokkon kívül a kibocsátó rendelet értelmében a 60 filléres címlétből vörösibolya színben 1060 fogazott és 1060 fogazatlan blokk is készült. Ez a posta ajándéka volt, a kiállítás résztvevőinek és társadalmi munkásainak jutalmazására. A blokkpárokat a posta osz-

totta ki a megjutalmazottaknak 1951. október 14-én a II. Országos Bélyeggyűjtő Kongresszus záró ülésén. Mintegy kétszázan részesültek ebben az értékes jutalomban.

A gyűjtők által lilának nevezett blokkpár, *postai árusításra* ugyan nem került, de a kibocsátó rendelet az egész kiadás érvényességi határidejének október 15-től október 21-re történt módosításával (7946/167—24/3. B. sz.) a megajándékozott bélyeggyűjtőknek alkalmuk volt a blokkpárt a *postán* szabályszerűen futtatni, postailag felhasználni.

A megmaradt készletet a postai forgalomból történt kivonásuk után a Magyar Filatéliai Vállalat hozta kereskedelmi forgalomba. Témájánál fogva igen keresett bélyegkülönlegesség.

Mind az öt darab blokk egy-egy bélyegképet tartalmazó formában került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, *vízjélnélküli* réz nyomópapíron.

Enyvezés fehér. Az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12 1/2 : 12-es keretfogazat, illetve *fogazatlan* az ajándék blokkpár egyik darabja. A blokkok bélyegeinek a fogazatig terjedő *mérete* 26 × 37 mm. A 3 címletből álló blokk sorozat fogazatlan példányai (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. A blokkok fogazását az Állami Nyomda végezte.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1951. VIRÁGOK (II.)

A posta a hazai flóra ismertetésére újabb 5 címletből álló, alkalmi bélyegsorozatot hozott forgalomba.

A bélyegképeket tervezték és metszték: a 30 filléres címletet Vertel József, a 40 filléres címletet Gáll Ferenc, a 60 filléres címletet Füle Mihály. Az 1 forintos címletet tervezte: Vertel József, metszette: Nagy Zoltán; az 1,70 forintos címlet tervezője pedig Vertel József és metszője Füle Mihály.

Forgalomba bocsátották 1951. november 4-én, és *kivonták* a forgalomból 1952. március 31-én a 7946/122—7/3. B. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/46. sz.).

Példányszám 470 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1,70 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 5000.

Árusították azonos módon, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

30 fillér	ibolya/kék/zöld
40 fillér	sötétzöld/sárgászöld
60 fillér	borvörös/rózsaszín/zöld
1 forint	sötétkék/vörös/zöld
1,70 forint	barna/sárga/zöld

A bélyegképek azonos elrendezésűek; színes és fehér vonalakkal határolt középtónusú háttérből kiemelkedő, fehér színű, a sarkain legömbölyített négyszögletű keretben sötétebb árnyalatú mezőben helyezkednek el a változó

416. ábra

virágképek. A szárukon áthaladó fehér szalagon a virágok magyar neve olvasható. A szalag fölött jobb, vagy bal oldalon fehér értékjelzés, alul sötét alapon fehér „MAGYAR POSTA” felirat kapott helyet.

Az ábrázolt virágok:

- 30 filléres címlet: Búzavirág (*Centaurea cyanus*)
- 40 filléres címlet: Gyöngyvirág (*Convallaria majalis*)
- 60 filléres címlet: Tulipán (*Tulipa gesneriana*)
- 1 forintos címlet: Pipacs (*Papaver rhoeas*)
- 1,70 forintos címlet: Kankalin (*Primula veris*)

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 22×33 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában a 40 filléres értéket egyszínű, a többi értéket kétszínű ofszet- (alnyomat) és réznyomás kombinációjával.

Az 1950. évi Virágok I. sorozat nyomásával kapcsolatban tett legújabb megállapítás után ez a sorozat az első együttesen alkalmazott ofszet- és réznyomású bélyegkiadásunk.

Az ofszetnyomás a síknyomás egyik fajtája, s egyben közvetett nyomás is. A festékezett nyomóforma, a klisé a bélyegek képét gumilapoknak vagy gumi-hengernek adja át, s a gépbe helyezett papír nyomatát erről, tehát sík lapról kapja.

A képek ábrázolása hasonlatosan a magasnyomáshoz, vonalas vagy árnyaltos jellegű. Mindkét megoldás sok rokonvonalat mutat a magasnyomással,

ezért ennek megkülönböztetése az ofszetnyomástól nem könnyű feladat. Árnyalatok képeinek nyomóelemekre (raszterekre) bontása általában autotypiai rendszerrel történik, vagyis a sötétebb és világosabb árnyalatot kisebb vagy nagyobb raszterpontokkal, ritkább vagy sűrűbb, vékonyabb vagy vastagabb vonalas raszterhálózattal, a sötétebb tónusoknál egységes festékfoltokkal érik el.

A magasnyomástól történő *megkülönböztetésre* az alábbi szempontok az irányadók:

Ellentétben a magasnyomással a bélyegek hátoldalán semmiféle kidomborodás, illetve bemélyedés nem észlelhető. Ezenkívül az ofszetnyomásnál a *festék elhelyezkedése* a vonalak és pontok felületén *egységesebb*, nyugodtabb, mint a magasnyomásnál.

A raszteres (rács) mélynyomású bélyegektől való *megkülönböztetése* már lényegesen könnyebb feladat.

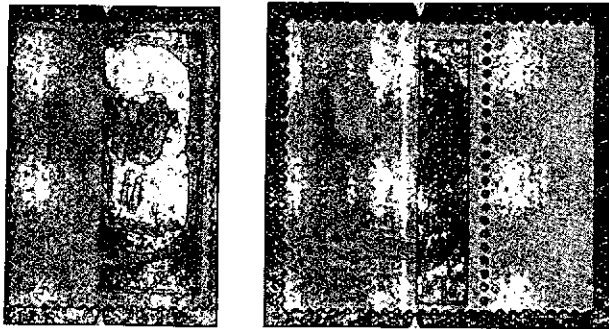
Az ofszet alnyomat világosabb tónusait pl. a jelen kiadásnál is színes rácsozattal vagy színes pontokkal oldották meg. Ezt a rácsszerkezetű megoldást azonban nem lehet összetéveszteni a raszteres mélynyomás rácsszerkezetű felépítésével, mert míg az ofszetnyomásnál a rácsszerkezet *színes és folyamatos vonalakkól* áll közöttük elhelyezkedő, csúcsukra állított *fehér négyzetekkel*, addig a raszteres mélynyomásnál a rácsszerkezet éppen technikai sajátosságánál fogva *folyamatos fehér vonalakkól*, „utcákból” áll, s a bélyegképet közöttük elhelyezkedő csúcsaikra állított *színes négyzetek* alkotják. Ez utóbbiak jellegzetessége az, hogy négyzetes területük mindig *azonos nagyságú*. Mindezen felül, míg az ofszetnyomásnál *összefüggő* színes foltokkal fejezik ki a sötét tónusokat, addig a raszteres mélynyomásnál ezt a *rácsszerkezet megtartása* mellett a rasztercészék mélyebb maratásával, vagyis nagyobb mennyiségű festék felvitelével oldják meg.

417. ábra

Jelen kiadásnál lényegesen kevesebb alnyomat elcsúszással és egyéb rendellenességgel találkozunk a nyomda nagyobb gyakorlata és gondosabb munkája következtében. „Alnyomat” elcsúszás leggyakoribb az 1 forintos címletnél, mely a virág feletti fehér keret elszíneződése miatt könnyen felfedezhető.

Fentiek ellenére mégis ez a kiadás szolgáltatta a gyűjtők részére az egyik legérdekesebb nyomási különlegességet. A 60 filléres címletnek arról az ívéről van szó, melyen *mindkét*, a rózsaszín és a zöld *ofszet alnyomat lemaradt*, s az ív csak borvörös réznyomatot kapott. A 417. számú ábrán egy alnyomattal ellátott példánnyal együtt mutatjuk be, így a fekete-fehér nyomástechnika mellett a különbség jobban észlelhető.

418. ábra

Ugyancsak a 60 filléres címletből igen szép és erős rajzolatú, az ívszél behajlása folytán keletkezett *részleges gépszínátnyomatok* kerültek forgalomba, s nemcsak az enyvezetlen filatéliai ívekből, hanem postán futott tömeganyagból is.

A 418. sz. ábrán bemutatott baloldali példány postán futott, míg a jobb oldali példány filatéliai anyagból származik.

Ráncok ritkán fordulnak elő.

100-as ívekben került postai forgalomba.

Készült 0,12—0,14 mm vastag, „F” és „G” minőségű, fehér *vízjelnélküli* réz bélyegnyomó papíron. Ez utóbbi vízszintesen barázdált.

A sorozat 1 forintos címlete *ragasztott papíron* is ismert.

Enyvezés fehér, az íveket a gépszínátnyomatok tanúsága szerint *utóenyvezéssel* az Állami Nyomda készítette.

419. ábra

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. A fogazási munkák az Állami Nyomdában készültek.

Ebből a kiadásból a 30 filléres címlet előfordul *jobb oldalán fogazatlanul* (419. ábra), úgyszintén ábránk jobb oldali 60 filléres bélyegén bemutatott, elfogazott ívekből leválasztott egyéb fogazási rendellenességek is ismertek.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1951. A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM (I.)

A posta a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 34. évfordulójának emlékére 3 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7946/271—2/3. B. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/47. sz.) 1951. november 5-én, a forgalomból *kivonták* ugyanezen rendelettel 1952. február 29-ével.

Példányszám 403 000 fogazott sorozat; ez egyben a 40 filléres címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 4000.

Árusították azonos módon, mint az „1951. Öt éves terv eredményei” sorozatot.

420. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	kékeszöld
60 fillér	kék
1 forint	bordóvörös

A bélyegképek azonos elrendezésűek; alul a kereten fehér „MAGYAR POSTA” felirat, tőle balra vagy jobbra fehér változó értékjelzés foglal helyet.

Változó bélyegképek:

40 filléres címlet: A Télipalota ostroma, két oldalon és fent „A NAGY SZOCIALISTA FORRADALOM EMLÉKÉRE * A TÉLI PALOTA OSTROMA” felirat.

60 filléres címlet: Lenin beszél a vörös katonákhoz. Felirata: „A NAGY SZOCIALISTA FORRADALOM EMLÉKÉRE * LENIN BESZÉL A VÖRÖS KATONÁKHOZ”.

1 forintos címlet: Középen köralakú keretben Lenin és Sztálin arcképe, a kereten „A NAGY SZOCIALISTA FORRADALOM EMLÉKÉRE * 1917. XI. 7.” felirat; a bélyegkép bal oldalán a Kreml egyik tornya, a jobb oldalán három zászló.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, *méretük* 33 × 32 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű rászteres (rács) mélynyomással. 100-as évben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. Az 1 forintos címlet XIII vízjelű papíron is ismert.

Vízjel és vízjelhelyzet XII., álló (A), valamennyi címlet,

XIII, álló (A) az 1 Ft-os címlet.

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12. 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1951. J. V. SZTÁLIN 72 ÉVES

Sztálin 72. születésnapja és budapesti szobrának leleplezése alkalmából a posta 2 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7946/273—3/3. B. sz. rendelettel 1951. december 16-án, s kivonták a forgalomból 1952. március 31-ével. (P. R. T. 1951/57. sz.)

Példányszám 885 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 4000.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint az előző kiadást, később korlátozás nélkül valamennyi postahivatal.

421. ábra

A sorozat értékei

60 fillér	vörös
1 forint	kék

A bélyegkép mindkét címletnél azonos. Középpárnyalatú mezőben alul „MAGYAR POSTA” felirat és változó értékjelzés; két oldalán és fenn „NÉPÜNK NAGY BARÁTJA SZTÁLIN BUDAPEST 1951. DECEMBER 21.” felirat olvasható. Ezen belül díszes keret helyezkedik el, benne bal oldalon Sztálin-szobor, jobb oldalon zászlók alatt felvonuló dolgozók.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 38 × 27 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű rászteres (rács) mélynyomással. 100-as évben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknék fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1952. MOSZKVA

A Magyar—Szovjet Barátság Hónapja alkalmából a posta 3 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Füle Mihály tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7619/B—33/III. 2. sz. rendelettel (P. R. T. 1952/7. sz.) 1952. február 20-án, a forgalomból kivonták kétszeri meghosszabbítás után a 7619/B—10/3/III. 2. sz. rendelettel (Po. É. 1953/2. sz.) 1953. március 31-ével.

Példányszám 306 300 fogazott sorozat; ez egyben az 1,60 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 10 000.

Árusították azonos módon, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

422. ábra

A sorozat értékei

60 fillér	zöld/barnáskarmin
1 forint	vörösibolya/barna
1,60 forint	barnáskarmin/olajzöld

A bélyegképek

Közös elrendezésben alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, mellette a jobb sarokban értékjelzés. A változó díszítésű keretben moszkvai épületek távlati képe, alul elnevezésük.

60 filléres címlet: Moszkvai Nagyszínház,

1 forintos címlet: Lenin mauzóleum,

1,60 forintos címlet: Kreml a Moszkva folyóval.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 38 × 27 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű rászteres (rács) mélynyomással.

50-es évben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B).

Számvízjel állások B/a; b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 44 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1952. RÁKOSI MÁTYÁS

A posta Rákosi Mátyás 60. születésnapjára 3 címletből álló emlékbélyeg sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 7619/B/40/III. 2. sz. rendelettel (P. R. T. 1952/9. sz.) 1952. március 9-én, a forgalomból kivonták a 7619/B-40/3/III. 2. sz. rendelettel (Po. É. 1953/2. sz.) kétszeri meghosszabbítás után 1953. március 31-ével.

Példányszám 340 000 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 4000.

Árusították azonos módon, mint az „1951. Öt éves terv eredményei” sorozatot.

423. ábra

A sorozat értékei

60 fillér	borvörös
1 forint	barna
2 forint	kék

A bélyegképek

60 filléres címlet: Rákosi Mátyás dolgozó paraszttal beszélget. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, mellette kissé fentebb a jobb alsó sarokban az értékjelzés, a keret mellett a bal felső sarokban két oldalon „A MAGYAR NÉP NAGY VEZÉRE 60 ÉVES”.

1 forintos címlet: A keretben Rákosi Mátyás arcképe, a két felső sarokban fehér „1892” és „1952” évszám, a jobb alsó sarokban az értékjelzés. A keret alatt színes „MAGYAR POSTA” felirat.

2 forintos címlet: Rákosi Mátyás ipari dolgozók között. A feliratok azonosak a 60 f-es címlet felirataival azzal a különbséggel, hogy az értékjelzés ezen a címleten baloldalon van.

A 60 filléres és 2 forintos címlet bélyegképei azonos nagyságúak, s fckvő téglalap alakúak, *méretük* 39 × 28 mm; az 1 forintos címlet álló téglalap alakú, *képmérete* 22 × 30 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában *egyszínű réznyomással*, a 60 filléres és 2 forintos címleteket két 2 × 25, az 1 forintos címletet két 100 bélyegképet tartalmazó nyomdai ívekben.

Forgalomba került a 60 filléres és 2 forintos címlet 2 × 25 bélyegképet tartalmazó postai ívekben. A két 25-ös bélyegtömb között 20 mm széles fehér *tvkőzéprész* helyezkedik el. Az 1 forintos címlet 100 bélyegképet tartalmazó ívekben került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű, *vizjelmélküli* róz bélyegnyomó papíron.

Ényvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat. A 60 filléres és 2 forintos címlet; 12 × 12 1/2, az 1 forintos címlet 12 1/2 : 12-es fésűs fogazatú. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33, illetve 26 × 37 mm. A fogazást az Állami Nyomda végezte. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A 60 filléres címlet *alul fogazatlanul* is előfordul.

Üres mezők. A 60 filléres és 2 forintos címlet egyaránt *alul* üres mezővel *összefüggő* példányokban ismert.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1952. 1848-AS SZABADSÁGHARCOSOK

Március 15-ének, a szabadság nemzeti ünnepének tiszteletére, 1848-as szabadsághőseink emlékeztetének megörökítésére a posta 5 címletből álló emlékbélyeg sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte. Az 50, 60 filléres és 1,50 forintos címleteket Nagy Zoltán, a 20, 30 filléres és 1 forintos bélyegképeket Füle Mihály metszette.

Forgalomba bocsátották a 7619/B—39/III. 2. sz. rendelettel (P. R. T. 1952/9. sz.) 1952. március 15-én, s kivonták a forgalomba bocsátó rendeletben feltüntetett 1952. augusztus 31-e helyett 1952. december 31-ig történt meghosszabbítás után 1953. március 31-ével a 7619/B—40/3/III. 2. sz. rendelettel (Po. É. 1952/35. sz. és 1953/2. sz.)

Példányszám 262 700 fogazott sorozat; ez egyben az 50 filléres címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 5000.

Árusították azonos módon, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

424. ábra

A sorozat értékei

20 fillér	zöld
30 fillér	ibolya
50 fillér	szürkészöld
60 fillér	sötétkarmin
1 forint	kék
1,50 forint	vörösbarna

A bélyegképek ábrái azonos elrendezésűek; jobb oldalon ovális keretben az ábrázolt személy arcképe, bal oldalon egy-egy történelmi jelenet. A bélyegkép alján, bal oldalon színes vonalakkal határolt „MAGYAR POSTA” felirat. A bal felső sarokban színes vonallal határolt fehér, változó értékjelzés.

20 filléres címlet: Kossuth Lajos arcképe, alatt fehér szalagon „KOSSUTH LAJOS” felirat, a kép sarkában fáklya és olajággal díszített iratkeres, a bal oldalon jelenet a Debreceni Nagytemplomban tartott országgyűlésen mondott beszéde után.

30 filléres címlet : Petőfi Sándor arcképe, alatta a szalagon a költő neve, a jobb sarokban olajággal övezett lant és kard. A kép bal oldalán 1848. március 15-i jelenet: a költő a Nemzeti Múzeum előtt szavalja a Nemzeti dal-t.

50 filléres címlet : Bem József arcképe, alatta a szalagon a hadvezér neve, a jobb sarokban olaj és tölgy lombokkal díszített három kard. A kép bal oldalán jelenet a piski-i csatából.

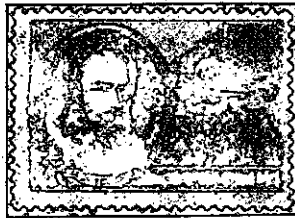
60 filléres címlet: Táncsics Mihály arcképe alatt az író neve, a jobb sarokban olajággal díszített irattekercs és lúdtoll. A bal oldali kép azt a jelenetet ábrázolja, mikor a budai katonai börtönből kiszabadulva kocsin Pestre indul.

1 forintos címlet : Damjanich János arcképe, alatta a szalagon a hadvezér neve, a jobb sarokban tölgylombbal díszített 1848-as csákó, dob és fegyverek. A bélyegkép bal oldalán jelenetet ábrázol a szolnoki csatából.

1,50 forintos címlet : Nagy Sándor arcképe, alatta a szalagon a hadvezér neve, a jobb sarokban olajággal díszített 1848-as kard és táborigyűjtő. A bélyegkép bal oldalán Nagy Sándor huszárainak élén rohamra indul.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, *méretük* 33×22 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

425. ábra

A 60 filléres címletből *gépszíntátnyomatok* is ismertek. (425. ábra.) Ebből egy ív valószínűleg Kalocsán került postai forgalomba és néhány darab kivételével felhasználásra. Ezeknek a használt példányoknak felbukkanásával számolnunk kell.

Külön említést érdemel az a kettős „tükörnyomat”, melyről a Filatéliai Szemle 1945 évi 5. számában számol be. Sajnos ezt a példányt nem láttuk, s ezért a kettős hátoldali nyomat mibenlétére nem tudunk választ adni. Szemügyrevéve azonban az ott közölt kb. másfélszeres nagyítású bélyegképet, azonnal feltűnik az egyes oldalak fogazatában mutatkozó lényeges eltérés. Míg a bélyeg felső szélének fogazata a bal oldalon megközelíti — átszámítással — a szabályos 12-es fogazatot, addig a jobb oldalon a fogak megsűrűsödve 13-as értéket adnak. De szabadszemmel is feltűnő a bélyeg alsó szélének, bal és jobb oldalának közel 15-ös fogsűrűsége és ennek szabálytalansága, mely a *nyomdai fogazógép használatát kizárja*.

Ezek szerint kétségbe kell vonnunk a szerzőnek, — akinek ez a fogazásban mutatkozó eltérés figyelmét elkerülte — azt a közlését, hogy ezt a bélyeget az egri postától egy trafikba kerülve vásárolta valaki. Véleményünk szerint ez a bélyeg mint *nyomdai selejt illegálisan került gyűjtői forgalomba*, s felső oldalá-

nak fogazatkigazítása, valamint a másik három oldal kezdetleges *lefogazása* valahol *háziilag történt*.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, *vízjel nélküli* réz bélyegnyomó papíron.

A 30 filléres címlet enyvezetlenül, bélyegezve, *ragasztott* papíron is ismert. *Enyvezésük* fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12 : 12½-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. A fogazást az Állami Nyomda végezte.

Fogazási különlegességek

1945 után ez a sorozat szolgáltatta az első, *igen ritka és értékes* fogazási különlegességet. A kibocsátás napjára készített *első készlet*, mintegy 40 000 teljes sorozat fogazásakor a 12 : 12 ½-es fésűs fogazógép az Állami Nyomdában meghibásodott, s a rendelkezésre álló rövid idő alatt nem tudták megjavítani.

A fésűs fogazógép meghibásodása folytán a bélyegek fogazását vonalfogazógépekkel fejezték be. A 30 filléres címletből a teljes készletet fésűs fogazattal már elkészítették, ezért ezek *vonalfogazással nem is léteznek*. A 60 filléres és 1 forintos címlet nagy része is elkészült fésűs fogazással, s csak a maradék készletet fogazták vonalfogazógéppel. Ellenben a 20 és 50 filléres címlet fogazása nagyrészt még hátra volt, s így ezeknek, különösen a 20 filléres fogazását nagyrészt vonalfogazással látták el. A 20 filléres címletet, amely feltehetően a legnagyobb mennyiségben maradt fogazatlanul, *két* különböző lyuksűrűségű fogazóléc alkalmazásával fogazták. A fentiekben elmondottak egyben az *egyes címletek ritkasági fokát* is megszabják.

A posta Értékcikkraktárának, majd a Magyar Filatélia Vállalatnak átadott *első készlet* egy részét elsőnap borítékokra ragasztották, ezért ezek a fogazási különlegességek legnagyobb számban ezeken fordulnak elő. Ebben az időben a használatlan teljes sorozatok árusítására vonatkozó 7943/A/233/4. A. sz. rendelet értelmében a bélyegek árusítására kijelölt postahivatalok egy vevőnek egy teljes használatlan sorozatot szolgáltathattak ki, s ennek folytán ehhez a *fogazási ritkasághoz* csak azok juthattak — tudtunkon kívül — akik elsősorban a kibocsátás napján vásárolták meg a sorozatot. A használatlan készlet zöme, a fogazási eltérés fel nem ismerése folytán bélyegexportunk révén külföldre került.

A postától az egyesületek révén előfizetés útján a gyűjtőknek juttatott sorozatok, majdnem kivétel nélkül, a fésűs fogazógép megjavítása után már fésűs fogazattal ellátott példányok. Ezek között kis mennyiségben ugyan, de fellelhető a nagy példányszámban vonalfogazással készített 20 és 50 filléres címlet.

Mivel a Magyar Filatélia Vállalat raktárkészletéből ezideig csak az 50 filléres címlet került elő, vonalfogazással, az árjegyzékben is csak ez az egy árusított címlet szerepel.

12 : 12-es vonalfogazással előforduló címletek: a 20, 50 és 60 filléres, valamint az 1 és 1,50 forintos. Teljes méretük 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

11 : 11-es vonalfogazással ezideig csak a 20 filléres címlet ismert. A másik nagy példányszámú vonalfogazású címlet, az 50 filléres felbukkanása ezzel a fogazattal lehetséges.

Számolnunk kell ezeknek a fogazási ritkaságoknak hamisításával — *amint elérik az őket megillető értékelésüket* — minthogy az alapul szolgálható fogazatlan példányok kereskedelmi ára még ma is igen alacsony.

Egyik oldalukon fogazatlan példányok főként a fésűs fogazatú bélyegekből fordulnak elő. Az 50 filléres címlet *alul*, míg az 1 forintos felül fogazatlan példányokban ismert. Vonalfogazású 1,50 forintos címlet is ismert *bal oldalán* fogazatlanul. Ivsvél behajlás folytán keletkezett.

Két oldalán, balról és jobbról *fogazatlan* a vonalfogazású 1,50 forintos érték. Nem tudjuk, hogy postai ívből, vagy nyomdai selejtből került-e gyűjtői forgalomba.

Üres mezők

A 20, 30 filléres és az 1, 1,50 forintos címlet *felső szélén*, a 20, és 60 filléres *alsó szélén* üres mezővel összefüggő példányokban is készült.

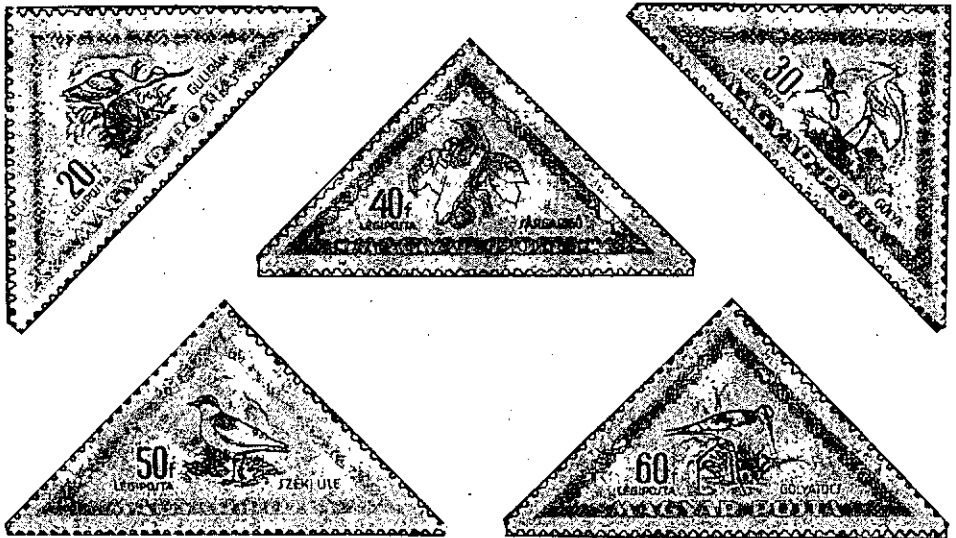
Elsőnapai bélyegzés és elsőnap boríték.

1952. MADARAK (I.)

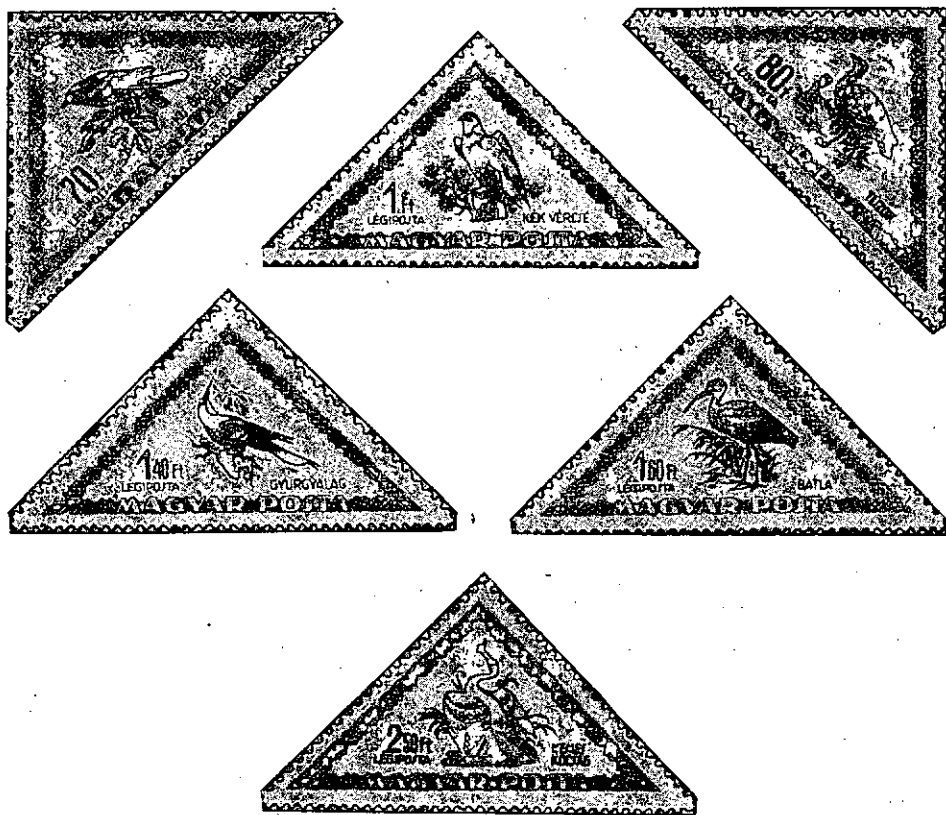
A posta a hazai madárvilág ismertetésére 11 címletből álló alkalmi légi-posta bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Drahos István tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7619/B—44/III. 2. sz. rendelettel (P.R.T. 1952/12. sz.) 1952. március 16-án, *s kivonták* s forgalomba bocsátó rendeletben feltüntette.

426a. ábra

426b. ábra

tett 1952. augusztus 31-e helyett (1952. december 31-ig, majd 1953. március 31-ig történt meghosszabbítások után) 1954. december 31-ével a 7619/B-160/8 A sz. rendelettel. (Po.É. 1953/52. sz.)

Példányszám 570 015 fogazott sorozat; ez egyben a 2,50 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3800.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

✈ 20 fillér	világoszöld/szürkésfekete
30 fillér	sötétzöld/szürkésfekete
40 fillér	barna/szürkésfekete/sárga
50 fillér	narancs/szürkésfekete
60 fillér	karmin/szürkésfekete
70 fillér	narancsvörös/szürkésfekete/rózsaszín
80 fillér	barnásolaj/szürkésfekete/sárga
1 forint	kék/szürkésfekete/vörösarna
1,40 forint	szürke/szürkésfekete/barna/zöldeskék
1,60 forint	vörösarna/szürkésfekete/zöldeskék
2,50 forint	ibolya/szürkésfekete

A bélyegképek azonos rajzú, díszes keretben nyertek elhelyezést. Alul a képszélén árnyalt „MAGYAR POSTA” felirat; a bal sarokban fekete színű, változó értékjelzés, alatta „LÉGIPOSTA” felirat, a jobb sarokban az ábrázolt madár magyar neve olvasható. Az egyes bélyegképeken bemutatott hazai madarak:

20 filléres címlet: Gulipán (*Recurvirostra avosetta* L.)

30 filléres címlet: Gólya (*Ciconia ciconia* L.)

40 filléres címlet: Sárgarigó (*Oriolus oriolus* L.)

50 filléres címlet: Széki lile (*Charadrius alexandrinus* L.)

60 filléres címlet: Gólyatöcs (*Himantopus himantopus* L.)

70 filléres címlet: Kis örgébics (*Lanius minor* GM.)

80 filléres címlet: Túzok (*Otis tarda* L.)

1 forintos címlet: Kék vércse (*Falco vespertinus* L.)

1,40 forintos címlet: Gyurgyalag (*Merops apiaster* L.)

1,60 forintos címlet: Batla (*Plegadis falcinellus* L.)

2,50 forintos címlet: Nemes kócsag (*Egretta alba* L.)

A bélyegképek átfogójukra állított derékszögű háromszögek, méretük $51 \times 37 \times 37$ mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két-négyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. A harmadik és negyedik színnyomatban clesúszások (illesztési hibák) előfordulnak.

A 100 bélyegképet tartalmazó íveket úgy állították össze, hogy a 45 fokkal elfordított első bélyegkép mellett az egyik befogójára állított második bélyegkép ennek tükörképe. Így egy-egy vízszintes sorban 10 bélyegpár, azaz 20 bélyeg kapott helyzet. Ez az első háromszögű magyar postabélyeg, s tegyük hozzá, hogy a gyűjtők részéről a tépési nehézségek miatt nem a legkedveltebb forma.

100-as ívekben került postai forgalomba.

Ívszél dátum 70 fillér: IV. 15. Ab, 80 fillér: IV. 15. Ab.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

Amint már a XII vízjel részletes tárgyalásánál ismertettük, a sorozat bélyegeinek egy részét a 49×57 cm-es nyomdai íveken nyomták 2×100 bélyegképet tartalmazó nyomóhengerrel. Ezekben az ívekben a bélyegvízjel *mindig álló helyzetű*. Mint ismeretes, a sorozat legtöbb címletét 57×49 cm-es nyomdai íveken is nyomták, melyeknek vízjel helyzete álló. Minthogy ezeket az íveket nyomáskor 90 fokkal elforgatták, ezekre az ívekre nyomott bélyegek minden esetben *fekvő helyzetű vízjelet* tartalmaznak.

E két vízjelhelyzetet szolgáltató nyomdai ívek vegyesen kerültek felhasználásra. Egyes címletek mind álló, mind fekvő vízjel helyzetben, mások pedig vagy csak fekvő, vagy csak álló vízjellel fordulnak elő. Ezek az előfordulások meglehetősen ismertek, újabbak felbukkanása már nem valószínű.

XII álló (A) vízjelhelyzet: 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80 filléres, valamint 1, 1,60 és 2,50 forintos címletek,

XII fekvő (B) vízjelhelyzet: 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80 filléres valamint 1,40 és 1,60 forintos címletek.

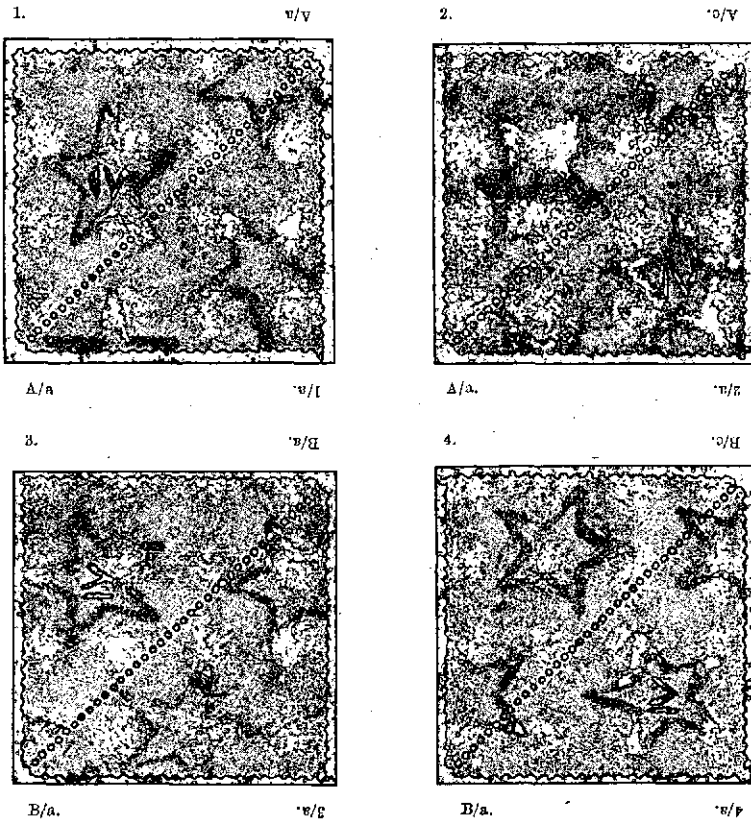
A sorozat néhány címlete a későbbi évek során *XIII vízjellel is felbukkant*, mégpedig hol használatlanul, hol enyvezetlen ívekben. Az eddig ismert négy címlet mind álló vízjelhelyzetű, de egyéb értékek és esetleg fekvő vízjelhelyzetű példányok létezésével is számolnunk kell!

XIII álló (A) vízjel helyzet 20, 30 és 40 filléres, valamint 2,50 forintos címletek.

Számvízjel állások

Az 1956-ban megjelent „Magyar bélyegkülönlegességek kézikönyvé”-ben — mely *elsősorban* adott részletes bcszámolót ármegjelöléssel az 1950. évtől kezdődően megjelent számvízjeles bélyegekről — jelen kiadás *számvízjeleit* négy vízjelállásba soroltuk. A közben eltelt idő alatt azonban arra a meggyőződésre jutottunk, hogy a négy vízjelállás nem képezhet gyűjtési területet, mivel a négy vízjelállás biztonsággal *csak teljes ívben* állapítható meg, a teljes ívből kitépett egyes példányok vagy bélyegpárok ugyanis már elvesztik eredeti jellegüket.

Ennek szemléltetésére és nem utolsó sorban e kiadásnál a számvízjel állás helyes felismerése céljából készítettük el a 427. ábrát, melynek vízjel-

427. ábra

képei előlnézetűek. A XII számvízjel, római IV-esének A/a állása gyakorlatilag az ív bármelyik álló helyzetű csillagában helyet foglalhat. Ábránk 1. számú vízjelképén a számvízjel az ív alapállású első bélyegben van, a 2. sz. vízjelképen viszont az előbbinek tükörképű párján, az ív második bélyegében foglal helyet.

Ha az 1. és 2. vízjel ábrát 180 fokkal elforgatjuk, amit a gyakorlatban is *teszünk, vagy tehetünk* — nem ismervén a kezünkbe került egyes bélyegnek vagy bélyegpárnak az ívben eredetileg elfoglalt helyét — akkor azt tapasztaljuk, hogy az 1. a. vízjel ábránkon a számvízjel állás (alapállásban tekintve) változatlanul A/a vízjelállást mutat, ezzel szemben 2. a. vízjel ábránkon a számvízjel-állás megváltozott, az eredeti A/a helyett A/c vízjelállást mutat. Ennek fordítottját észleljük, ha kiindulásul A/c állást választjuk. Azonos ez a megállapítás a fekvő vízjel helyzetű bélyegeknél is. (Ábránk 3. és 4. képc).

Fentiekből kifolyólag az „a” és „c”, valamint a „b” és „d” számvízjel állás megkülönböztetését a jövőben mellőzzük, s helyettük ennél a kiadásnál csak az „a” és „b” számvízjelállás elkülönítésére szorítkozunk. Ennek kapcsán jelen kiadás számvízjelállásai

A/a, b: a 10, 30, 40, 50, 60, 70 és 80 filléres, valamint az 1, 1,60 és 2,50 forintos címlet, míg

B/a, b: 20, 30, 40, 50, 60, 70 és 80 filléres, valamint 2,40 és 1,60 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 13 : 11 : 11-es vonal és fésűs vegyesfogazat. A fogazás 1. menetében az íveket bélyegpár távolságban és vízszintes soronként 11 : 11-es fésűs fogazattal látták el, majd a 2. menetben az ívet 45 fokos szögben a bélyegképek között 13-as vonalfogazással fogazták el. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 61 × 44 × 44 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Elsőnapki bélyegzés és elsőnapki boríték.

1952. MABÉOSZ

1952. április 27-én az újjászervezett magyar filatéliai élet új csúcsszerve, a MABÉOSZ központi helyiségeiben a Szovjetunió és a népi demokratikus államok bélyegeiből kiállítást rendezett. A posta ez alkalomból, főként a szervezett gyűjtők részére felülnyomással ellátott, kis példányszámú alkalmi bélyeget adott ki I címletben.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—62/III.2. sz. rendelettel (P.R.T. 1952/16. sz.) 1952. április 27-én, s kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1952. május 31-ével.

Példányszám 50 000 db bélyeg

Árusította kizárólag a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal a kiállítás belépőjegyének szelvényére egy bélyeget szolgáltatva ki.

428. ábra

60 fillér vörösibolya

A bélyegkép azonos az 1949. március 8-án forgalomba bocsátott 60+60 filléres Nónapi bélyeggel.

A felülnyomást a Pénzjegynyomda magasnyomással fekete színben oly módon végezte el, hogy a bélyegkép bal és felső szélével párhuzamosan haladó, a korábbi feliratot sűrűn elhelyezett párhuzamos vonalkázással takarta el. A bal felső sarokban díszítést alkalmazott. A felárjelzést vízszintesen fekvő élalapolakú felülnyomat takarja.

A felülnyomatban több nyomási hiba észlelhető. Gyakori a vízszintes vagy függőleges vonalkázás hiányossága, a vízszintes vagy függőleges irányban történt felülnyomat elcsúszása.

A nyomási különlegességek közül legkeresettebbek ritkaságuk miatt a kettős felülnyomatok, melyek között 5 mm-es távolságokat is mérhetünk.

A bélyegre vonatkozó egyéb ismeretek az alaphélyegnél elmondottakkal.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

Hamisítvány. A kis példányszámú kiadás nem kerülhette el a gyűjtők kárára történt hamisítás sorsát, melyet elősegített a felülnyomás egyszerű rajza. Ennek ellenére a hamisítványok igen kezdetlegesek, s felismerésük nem okoz különös nehézséget.

1952. MÁJUS 1 (III.)

A munka ünnepének tiszteletére kiadott 3 címletből álló alkalmi bélyegsorozat.

A bélyegképet Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B-59/2/III.2 sz. rendelettel (P. R. T. 1852/17. sz.) 1952. május 1-én, s kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1953. május 1-ével.

Példányszám 226 700 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusították mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

429. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	zöld/vörös
60 fillér	barna/vörös
1 forint	feketésbarna/vörös

A bélyegképek

Valamennyi bélyegkép bal alsó szélén fehér „MAGYAR POSTA” felirat, a jobb alsó sarokban fehér értékjelzés.

40 filléres címlet: Doboló úttörő és zászlódísz alatt menetelő úttörők. A jobb felső sarokban ötágú vörös csillag, alatta „1952. MÁJUS 1.” felirat.

60 filléres címlet: Az előtérben munkás, parasztlány, értelmiségi dolgozó és honvéd; előttük a papírtekeresen egy erőmű makettje, a háttérben egy gyár körvonalai látszanak. A felül elhelyezkedő vörös szalagon „1952. MÁJUS 1.” felirat.

1 forintos címlet: Az előtérben munkás fejképe, mögötte a földgömb felett fehér békegalamb száll. A földgömböt övező szalagon a szocialista országoknak zászlói. A bal felső sarokban „1952. MÁJUS 1.” felirat.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 33 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. 100-as ívben került forgalomba.

Ívszél dátum 40 fillér: VI. 28. Ab, 60 fillér: IV. 28. Ab.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII., álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Ényvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1952. OLIMPIA (I.)

A posta a Helsinkiben rendezett XV. nyári olimpiai játékokra 4 posta és 2 légitábla címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

A 30, 40, 60 filléres címletek bélyegképeit Vertel József, az 1, 1,70 és 2 forintosokét Gáll Ferenc tervezte. A sorozat 40 és 60 filléres, valamint az 1 forintos címlete 1954-ben Rómában nemzetközi sportbélyeg-művészeti díjat nyert.

Forgalomba bocsátották a 7 619/B—60/2/III/2. sz. rendelettel (P.R.T. 1952/21. sz.) 1952. május 26-án, s a forgalomból kivonták ugyanezen rendelettel 1953. május 26-ával.

Példányszám 646 710 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3000.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

30 fillér	vörösbarna
40 fillér	zöld
60 fillér	karmin
1 forint	kék
✚ 1,70 forint	narancsvörös
2 forint	sárgásbarna

A bélyegképek azonos elrendezésűek. A közepén sötét árnyalat mező, mely a szélek felé világosabb tónusú s a fogazatig terjed. A bélyegképek egyik csúcukra állított négyzetek. Alul közepén az értékjelzés — a légiposta címleteknél alatta „LÉGIPOSTA” felirat — tőle balra és jobbra „MAGYAR POSTA” felirat. A felső sarokban az ötkarikás olimpiai jelvényt fehér békegalamb tartja, a bal vagy a jobb felső szélén „1952”, az olimpia éve olvasható. Az egyes bélyegképek sportjeleneteket, vagy sportlétesítményt ábrázolnak:

30 filléres címlet: Síkfutó a célban.

40 filléres címlet: Gyorsúszó.

60 filléres címlet: Kardvívó a páston támadás közben.

1 forintos címlet: Tornásznő a gerendán.

1,70 forintos címlet: Kalapácsvető.

2 forintos címlet: Az épülő Népstadion makettja, alatta „NÉPSTADION” felirat.

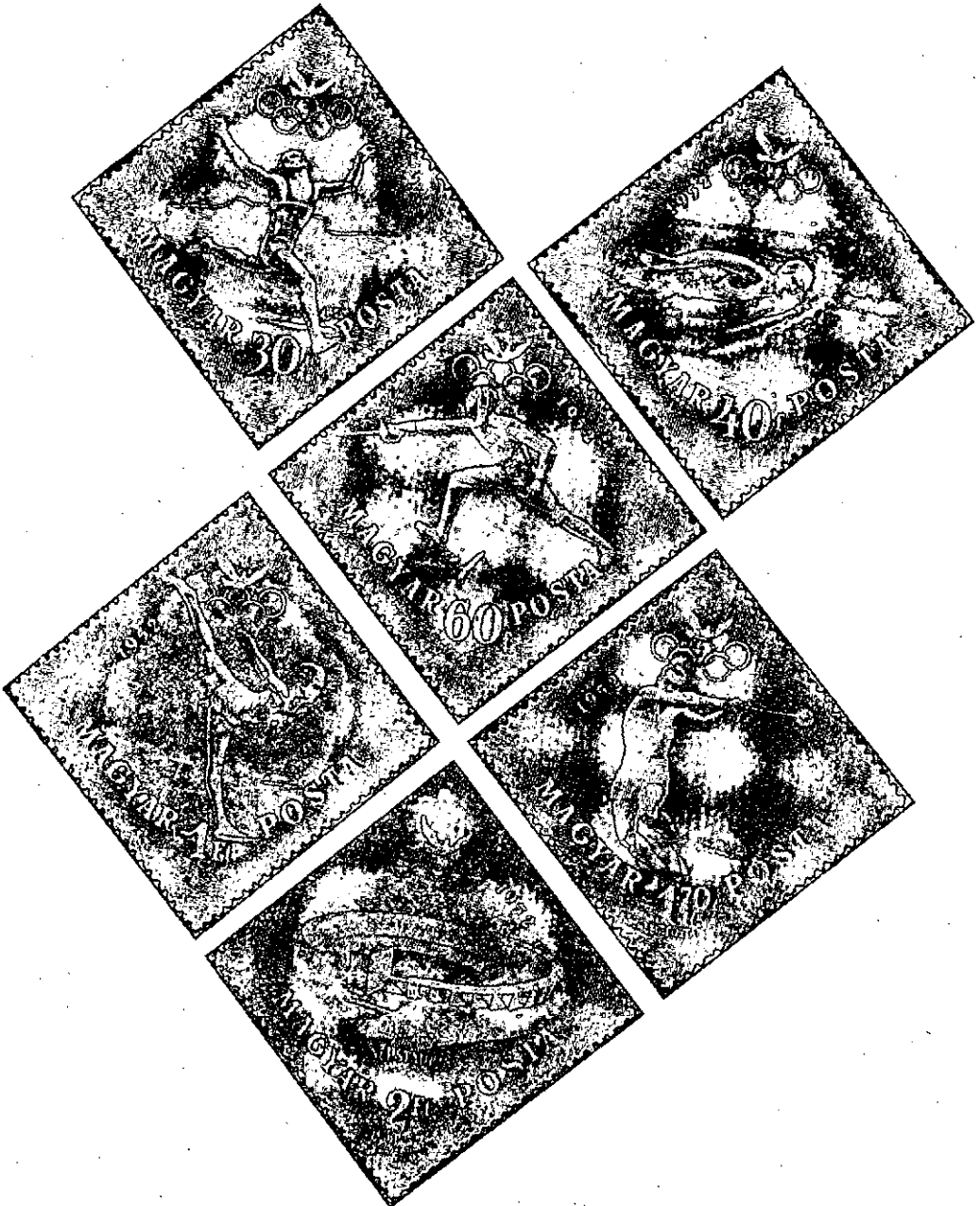
Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. Sötétebb, világosabb színárnyalatok valamennyi címletből adódnak. Ezek rendszerint a változó vízzel állnak kapcsolatban. Legszembetűnőbb a 40 filléres címletben mutatkozó eltérés. Az elsőként nyomott bélyeg színe sötétzöld, vízjele XII és álló helyzetű; a második kibocsátás színe sárgászöld, és XIII vízjele fekvő helyzetű. Általában az első kibocsátású címletek sötétebb árnyalatúak.

Valamennyi címlet 50-es évben került forgalomba. Ezen kívül a 30 40 és 60 filléres címletből papírtakarékossági okokból enyvezetlen és bélyegzett 10-es kisívek is készültek. Ezek kizárólag XIII vízjelűek, sőt a 30 filléres címlet 10-es kisívben vízjelnélküli papíron is előfordult.

Ívszél dátum 30 fillér; V. 13. JI, 40 fillér; V. 15. Ab, 60 fillér; V. 10. és VI. 5. JI, 1 forint; V. 16. JI., 1,70 forint; V. 19. JI, 2 forint; V. 19. JI. Valamennyi XII vízjelű.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron valamennyi címlet, míg vízjelnélküli papíron csak a 30 filléres.

Vízjel és vízjelhelyzet. A sorozat valamennyi címlete a kibocsátáskor XII vízjelű papíron készült, s míg a 30, 60 filléres, az 1, 1,70 és 2 forintos címlet

430. ábra

vízjelhelyezteté *fekvő*, addig a 40 filléres mindig *álló* vízjelhelyezetű volt. *Ez az eltérés* ez esetben nem a gyári papírfelvágással, vagy a nyomdai ív elforgatásával függ össze, hanem a magyar bélyeggyártás történetében egyedülálló eljárásban, a *bélyegkép elforgatásában* leli magyarázatát.

Mint ismeretes, e bélyegek *alapállásának* azt a helyzetet tekintjük, ha az *alsó vízszintes bélyegszél felett* „MAGYAR” felirat olvasható. A sorozat bélyegeit XII vízjelű papíron a 49 × 57 cm-es nyomdai íveken 2 × 50 bélyegképet tartalmazó nyomóhengerrel nyomták. Ez esetben a *nyomdai ív vízjele* álló helyzetű, a két 50-es bélyegív pedig *fekvő* helyzetű (kb. 468 × 247 mm).

Ebben a helyzetben a 30, 60 filléres, 1, 1,70 és 2 forintos érték 2 × 50-es ívén a nyomóhengeren 5 vízszintes sorban 10—10 bélyegkép helyezkedik el olyan formában, hogy a „MAGYAR” felirat minden bélyegen a *bal oldali függőleges bélyegszél felett* olvasható. A 2 × 50-es nyomdai ív felvágása után nyert 50-es postai ívek *álló* téglalap alakúak (10 × 5 bélyegkép), s az ív, valamint az alapállású bélyegek *vízjele fekvő helyzetű*.

Ezzel szemben bár a 40 filléres címlet 2 × 50 bélyegképe azonos fekvésű (2 × 5 × 10 bélyegkép) a nyomóhengeren, de az egyes bélyegképeken a „MAGYAR” felirat a vízszintes bélyegszél felett olvasható. Ebből következik, hogy a 2 × 50-es nyomdai ívek felvágása után nyert 50-es postai ívek *fekvő* téglalap alakúak (5 × 10 bélyegkép), s a *fekvő* téglalap alakú ív alapállású bélyegeinek vízjele *álló* helyzetű. Ez gyakorlatilag annyit jelent, hogy a 40 filléres címlet bélyegképét az addirozás előtt a többi címlethez viszonyítva 90 fokkal jobbra elforgatták. Ezt a hibát a nyomdában észrevették és az újabb nyomóhenger készítésekor helyreigazították.

A XIII vízjelű példányok az 1954. évtől kezdődően elszórtan kerültek elő, s a 40 filléres címlet nyomóformájának helyesbitése után az 1,70 Ft-os címlet kivételével valamennyi címlet azonos képállással *fekvő* vízjel helyzetű. Ez utóbbi előfordulása XIII vízjellel az eddig szerzett tapasztalatok alapján, nem valószínű.

XII vízjel, álló (A): 40 f, *fekvő* (B): 30, 60 filléres, 1, 1,70 és 2 forintos.

XIII vízjel, *fekvő* (B): valamennyi címlet az 1,70 Ft-os kivételével.

Számvízjel állások A/a, b, c, d a 40 filléres címlet, B/a, b, c, d a többi címlet.

Vízjelnélküli papír a 30 filléres címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11 : 11-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 44 × 44 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1952. LEÓNARDO DA VINCI ÉS VICTOR HUGO

A Béke Világtanács felhívására a posta a kultúra nagyjai közül Leonardo da Vinci születésének 500. és Victor Hugo születésének 150. évfordulójára 2 címletből álló alkalmi légiposta bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—61/3/III. 2 sz. rendelettel (P.R.T. 1952/22. sz.) 1952. június 15-én, s kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1953. június 15-ével.

Példányszám 726 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1,60 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3000.

Árusították, mint az „1951. Öt éves terv eredményei” sorozatot.

431. ábra

A sorozat értékei

↑ 1,60 forint	zöldeskék
2 forint	vörösibolya

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul középarnyalátú színes mezőben fehér „MAGYAR POSTA”, a bélyegkép szélén bal és jobb oldalon „A KULTÚRA ÖSSZEKÖTI ABÉKESZERETŐ EMBEREKET” felirat olvasható. Középen sötétebb árnyalátú mezőben, díszes keretben az arcképek nyertek elhelyezést; ezen belül alul középen az értékjelzés, s alatta „LÉGIPOSTA” felirat foglal helyet.

1,60 forintos címlet: Leonardo da Vinci arcképe, felül neve, valamint „1452 és 1952” évszámok olvashatók.

2 forintos címlet: Victor Hugó arcképe, felül neve, valamint „1802 és 1952” évszámok olvashatók.

A bélyegképek álló téglalap alakúak s a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

A papír gyűrődése folytán keletkezett ráncok előfordulnak.

100-as évben került forgalomba.

Ívszél dátum 1,60 forint; V. 28. JI, 2 forint; E. 30. JI.

Készült 0,08—0,1 mm vastag „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12½ : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete

26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1952. VASUTASNAP

Az 1952. augusztus 10-én tartott II. Vasutasnapra a posta 2 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket tervezték: a 60 filléres címletet Bodó Sándor, az 1 forintost Czumpf Imre.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—82/2/III. 2 sz. rendelettel (P.R.T. 1952/31. sz.) 1952. augusztus 10-én, s *kivonták* a forgalomból ugyanezen nappal 1953. augusztus 10-én.

Példányszám 955 400 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. *Árusították* mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

432. ábra

A sorozat értékei

60 fillér

1 forint

barna

olajzöld

A bélyegképek.

Alul sötétebb árnyalatú alapon fehér „MAGYAR POSTA” felirat, mellette a jobb sarokban ugyancsak fehér, változó értékjelzés, a bélyegképek felső szélén „II. VASUTASNAP 1952. VIII. 10.” felirat.

60 filléres címlet: Pályaudvarról induló vonat, indulási jelzést adó vasutással.

1 forintos címlet: Modern vasúti pályaépítés.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 33 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

A 60 filléres címletnél erős színárnyalati eltérés mutatkozik.

100-as évben került forgalomba.

Ívszél dátum 60 fillér; VII. 26. Ab, 1 forint; VII. 29. Ab.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, *XII vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap borítékok.

1952. BÁNYÁSZNAP

Az 1952. szeptember 7-én tartott II. Bányásznapra a posta 2 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket tervezték: a 60 filléres címletet Gáll Ferenc, az 1 forintos címletet Vertel József.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—98/III. 2 sz. rendelettel (P.R.T. 1952/36. sz.) 1952. szeptember 7-én, s kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1953. szeptember 7-én.

Példányszám 876 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 5000.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

433. ábra

A sorozat értékei

60 fillér
1 forint

barna
szürkészöld

A bélyegképek

Mindkét címleten alul sötét alapon „MAGYAR POSTA” felirat, mellette a jobb sarokban értékjelzés. Az értékjelzés felett többtermelésre serkentő feliratok foglalnak helyet.

60 filléres címlet: Két bányász Ajtai—Szilárd-féle szénfejtőgépen dolgozik. A bélyeg felirata: „TÖBBTERMELÉSSEL A BÉKÉÉRT”.

1 forintos címlet: Két bányász „Donbassz” szénkombájnál dolgozik. Felirata: „TERMELJ MA TÖBBET MINT TEGNAP”.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak s a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. 100-as évben került postai forgalomba.

Ívszédátum 60 fillér; VIII. 24. és VIII. 28. Ab, 1 forint; VIII. 17. Ak.
Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII
 vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1952. KOSSUTH (II.)

A posta Kossuth Lajos születésének 150. évfordulójára 3 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B–100/III. 2 sz. rendelettel (Po.É. 1952/38. sz.) 1952. szeptember 19-én, *kivonták* a forgalomból ugyanezen rendelettel 1953. szeptember 7-ével.

Példányszám 418 600 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusították mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

434. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	barnásolaj; rózsaszín papíron
60 fillér	barnásfekete; kék papíron
1 forint	vörösibolya; sárga papíron

A bélyegképek

Alul középárnyalatú alapon fehér „MAGYAR POSTA” fent „KOSSUTH LAJOS SZÜLETÉSÉNEK 150. ÉVFORDULÓJÁRA” felirat olvasható. Az értékjelzősek a felső felirat alatt a bal vagy jobb sarokban vannak.

40 filléres és 1 forintos címlet: Kossuth Lajos arcképe.

60 filléres címlet: Kossuth Lajos szobra.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 22 × 33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában színes papíron, egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

100-as *leben* került forgalomba.

Ívszél dátum 40 fillér; IX. 13. Bf, 60 fillér; IX. 11. Bf, 1 forint; IX. 12 Bf.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű, gyárilag színezett kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 $\frac{1}{2}$: 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1952. NÉPHADSEREG NAPJA (II.)

435. ábra

A posta a Néphadsereg Napjának másodízben történt ünneplése alkalmából a magyar történelemben a magyar nép szabadságáért küzdő nemzeti hadseregek kimagasló, vezető egyéniségeit ábrázoló, 6 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte. A 30, 40, 60 filléres címletet Nagy Zoltán, a 20 filléres, 1 és 1,50 forintos címletet Füle Mihály metszette.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—63/3/III. 2 sz. rendelettel (Po. É. 1952/40. sz.) 1953. szeptember 28-án, s kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1953. szeptember 28-ával.

Példányszám 269 960 fogazott sorozat; ez egyben az 1,50 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

20 fillér	kékesibolya
30 fillér	zöld
40 fillér	szürkéskék
60 fillér	vörösbarna
1 forint	kékeszöld
1,50 forint	barna

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul fehér mezőben két színes vonal, felette színes „MAGYAR POSTA”, a bélyegkép felett fehér alapon színes „NÉPHADSEREG NAPJA 1952” felirat. Az őrtekjelzések az arcképek bal vagy jobb sarkában fehér színben nyertek elhelyezést. A bélyegképek arcképket mutatnak s az ábrázolt személyek nevét a felső sarokban fehér betűkkel tüntették fel.

20 filléres címlet: Hunyadi János.

30 filléres címlet: Dózsa György.

40 filléres címlet: Zrínyi Miklós.

60 filléres címlet: Zrínyi Ilona.

1 forintos címlet: Vak Bottyán.

1,50 forintos címlet: Stromfeld Aurél.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 22×33 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

100-as ívben került forgalomba.

Készült 0,12—0,14 mm vastag, „F” minőségű fehér, vízjel nélküli réznyomó papíron. A papírokból kisebb eltérés észlelhető, ami simításukra vezethető vissza. A 0,12 mm-es papír erőbben simított, s megfelel a korábbi „F” minőségnek. A 0,14 mm-es papír felülete erős nagyítás mellett bolyhosnak látszik, de nem képez külön minőségi csoportot. Az áttetsző nyomatok papírja — ellentétben korábbi megállapításokkal — azonos ezzel a két papírminőséggel és vastagsággal. Az áttetsző nyomtat, amint már említettük, ez esetben is a nagyobb erővel végzett nyomás eredménye, amit a bélyegek hátoldalán mutatkozó nagyobb mélységnek is bizonyítanak.

Enyvezésük fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Az íveket az Állami Nyomdában fogagták.

Elfogazott példányok előfordulnak.

Üres mezővel összefüggő példányok: a 20, 40 és 60 filléres, 1 és 1,50 forintos

címletek *bal oldalukon*, 20 és 30 filléres, valamint 1,50 forintos címletek *jobb oldalukon* üres mezővel összefüggő példányokban ismertek.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1952. BÉLYEGNAP

A MABÉOSZ 1952. október 11–19-én országos bélyegkiállítást rendezett, s október 19-én került sor a jubiláris XXV. Bélyegnap megtartására. A bélyegnap alkalmából a posta 2 feláras címlethől álló légi posta bélyegsorozatot adott ki. A 3 forint felárat a posta a MABÉOSZ támogatására fordította.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—10/2/III. 2 sz. rendelettel (Po. É. 1952/42. sz.) 1952. október 12-én, s kivonták a forgalomból 1952. október 31-ről történt meghosszabbítás után a 7.619/B—109/4/III. 2 sz. rendelettel (Po. É. 1952/45. sz.) 1952. november 8-ával.

Árusította kizárólag a kiállítás színhelyén működött alkalmi postahivatal 1952. október 12-én 14 órától október 19-ig.

436. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk.

↑ 1+1 forint	kék	64 500 db
2+2 forint	vörös	64 860 db

A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat felette a bal alsó sarokban változó érték- és felárjelzés és „LÉGIPOSTA” felirat; a bélyegkép bal oldalán a felső szélén folytatólagosan „XXV. BÉLYEGNAP 1952.” felirat olvasható.

1+1 forintos címlet: Bélyeggyűjtő úttörőket ábrázol.

2+2 forintos címlet: Az előtérben úttörő kislány és fiú, a háttérben bélyegkiállítás részlete látható.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 39×27 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában raszteres (rács) mélynyomással 2×50 bélyegképet tartalmazó ívekben. A két ív között 20 mm széles, fehér ívközéprész helyezkedik el.

50-es postai ívekben került forgalomba, mivel a két összefüggő 50-es ívet a könnyebb kezelhetőség miatt általában szétválasztották. Kis mennyiségben *ívközépre*szes összefüggő párok is árusításra kerültek.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43,5×33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1952. NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM (II.)

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 39. évfordulójára a posta 3 címléteből álló emlékbélyeg sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—86/2/III. 2 sz. rendelettel (Po. É. 1952/45. sz.) 1952. november 7-én, s kivonták a forgalomból a kibocsátó rendelettel 1953. november 7-én.

Példányszám 307 750 fogazott sorozat; ez egyben a 40 filléres címléte példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2000.

Árusították, mint az „1951. Öt éves terv eredményei” sorozatot.

437. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	vörösibolya/szürke
60 fillér	szürkésfekete/szürke
1 forint	vörös/szürke

A bélyegképek

40 filléres címléte: A bal oldalon Lenin arcképe, a háttérben a forradalom vezérkara. Felül jobb oldalon „MAGYAR POSTA” felirat, a bal felső sarokban az értékjelzés, a bal alsó sarokban „LENIN”, s a keretbe foglalt háttér alján fehér színű „A NAGY SZOCIALISTA FORRADALOM EMLÉKÉRE” szöveg.

60 filléres címlet: Elrendezésben a 40 filléres címlet tükörképe azzal a különbséggel, hogy az előtérben Sztálin arcképe van, a háttérben harcba induló forradalmi lovascsapatot láthatunk.

1 forintos címlet: Az előtérben Marx, Engels, Lenin és Sztálin fejképe olajággal díszítve, a háttérben a Kreml tornya látható. Alul fehér „Magyar Posta” felirat, a jobb alsó sarokban az értékjelzés. Bal oldalon és fent az előbbi két címlet felirata, valamint „1917 NOVEMBER 7.” szöveg.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, s a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. A szürke középárszek színelcsúszásai előfordulnak, különösen a 60 filléres címletnél.

25-ös ívekben nyomták és került postai forgalomba. 41,5×18,8 cm-es (harmadolt 42×60 cm-es) nyomdai ívekben nyomták valamennyi címletet.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1952. BÉKEKONGRESSZUS

438. ábra

Budapesten a Sportcsarnokban 1952. november 22–23-án rendezték a III. Magyar Békekongresszust. A posta ez alkalomból 2 címlethől álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B–117/3/III. 2 sz. rendelettel (Po. É. 1952/47. sz.) 1952. november 22-én, s kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1953. november 22-ével.

Példányszám 726 500 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 5000.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

60 fillér	vörös; sárga papíron
1 forint	barna; zöld papíron

A bélyegkép

60 filléres címlet: Búzakalászokkal övezett parasztnő; alul fehér „MAGYAR POSTA”, felül „III. MAGYAR BÉKEKONGRESSZUS 1952.” felirat olvasható. A jobb felső sarokban az értékjelzés, a bal alsó sarokban a kongresszus emblémája kapott helyet.

1 forintos címlet: Üzemi békeröpgyűlés; alul fehér „MAGYAR POSTA”, fent „III. MAGYAR BÉKEKONGRESSZUS 1952.” feliratok olvashatók. A bal alsó sarokban az értékjelzés, a jobb alsó sarokban pedig a kongresszus emblémája nyert elhelyezést.

A 60 filléres címlet álló, az 1 forintos címlet fekvő téglalap alakú, képméretük 28×39 , illetve 39×28 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában színes papíron egyszínű rászteres (rács) mélynyomással.

50-es évben került forgalomba.

Ívszél dátum 60 fillér; XI. 20. Bf.

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű, gyárilag színezett kincstári bélyegnyomó papíron. Az 1 forintos címlet fluoreszkáló (optinolos) papíron is előfordul.

Vízjel és vízjelhelyzet XII. álló (A): 60 f és fekvő (B): 1 Ft-os címlet.

Számvízjel állások A/a, b, c, d és B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat $12 \frac{1}{2} : 12$ illetve $12 : 12 \frac{1}{2}$ fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete $33 \times 43,5$, illetve $43,5 \times 33$ mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1953. BUDAPESTI FÖLDALATTI GYORSVASÚT (METRO)

A budapesti földalatti gyorsvasút építkezéseinek propagálására a posta 2 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki. A gyorsvasút építkezési többéves szünet után ismét folytatódtak, s első szakaszának üzembehelyezése 1970-re várható.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B–5/III. 2 sz. rendelettel (Po. É. 1953/3. sz.) 1953. január 19-én; s kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1954. január 19-ével.

Példányszám 434 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

439. ábra

A sorozat értékei

60 fillér	szürkészöld
1 forint	barnáskarmin

A bélyegképek

Mindkét címleten alul fehér alapon színes „MAGYAR POSTA”, felül „BUDAPESTI FÖLDALATTI GYORSVASÚT” felirat.

60 filléres címlet: A két felirat között 18,5 mm széles szalagon az épülő földalatti gyorsvasút egyik részlete látható. A fehér értékjelzés a jobb felső sarokban van.

1 forintos címlet: Az előbbivel azonos formában, felül a Népstadion végállomás tervezett távlati képe, alul tervrajz tekercsen a gyorsvasút teljes útvonala látható a Népstadiontól a Déli pályaudvarig. A fehér értékjelzés a tekercs fölött bal oldalon helyezkedik el.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, magasságuk a feliratokkal együtt 22 mm, míg szélességük a bélyegek fogzatáig terjed.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű rászteres (rács) mélynyomással. 100-as évben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű, fehér, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1953. SZTÁLINGRÁD

A Magyar – Szovjet Barátság Hónapja alkalmából és a sztálingrádi győzelem 10. évfordulójára a posta 2 címlethől álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

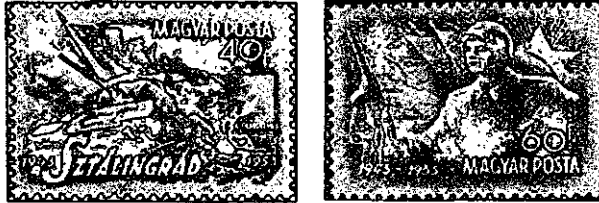
A bélyegképeket terveztek: a 40 filléres címletet Légrády Sándor, a 60 filléres címletet Gáll Ferenc.

Forgalomba bocsátották 7.619/B–23/III. 2 sz. rendelettel (Po. É. 1953/7.

sz.) 1953. február 18-án, s *kivonták* a forgalomból ugyanezen rendelettel 1954. február 18-ával.

Példányszám 520 400 fogazott sorozat; ez egyben a 40 filléres címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusította korlátozás nélkül valamennyi postahivatal.

440. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	karmín
60 fillér	barna

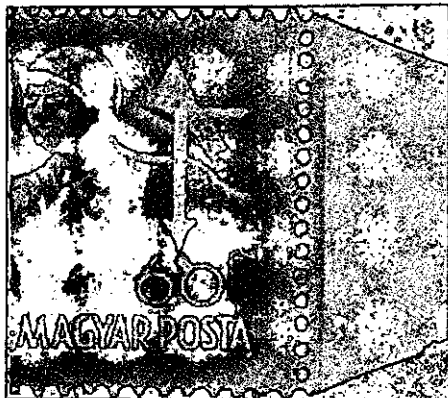
A bélyegkép

40 filléres címlet: Az előtérben szovjet harcoksi zászlóval, a háttérben Sztálingrád térképe. Fent, a jobb szélén fehér „MAGYAR POSTA” felírat, alatta értékjelzés, alul „SZTÁLINGRÁD” felírat s a két sarokban „1943 és 1953” évszám.

60 filléres címlet: Az előtérben géppisztolyos szovjet harcos, a háttérben a felszabadított közép-európai országok térképe. Alul baloldalon „1943—1953” évszámok, a jobb oldalon fehér „MAGYAR POSTA” felírat, felül az értékjelzés.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak és a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) mélynyomással.

441. ábra

Az ív 90. bélyegén érdekes nyomdai hiba keletkezett. A 60-as értékszám nullájának bal felső szélén 1,5 mm hosszú és 0,7 mm széles fehér foltot észlelhetünk, mely feltehetően a pigment zselatin rétegben levő hibának aszfaltlakkos kifestése folytán jött létre. Ez a nyomdai hiba csak egy nyomóhengerre jellemző és az első időkben készült íveken fordul elő XII vízjelű papíron. Ezideig csak az enyvezetlen, bélyegzett íveken ismerjük.

100-as ívben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A) mindkét címlet, XIII, álló (A) csak a 60 filléres címlet.

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1953. ERDEI ÁLLATOK

10 légiposta címletből álló alkalmi bélyegsorozat, amely hazánk erdei állatvilágából mutat be néhány állatot.

A bélyegképeket tervezték: a 20, 50, 70 és 80 filléres címletet Gáll Ferenc, a 30, 40 és 60 filléres, 1, 1,50 és 2 forintos címletet Vertel József.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—31/III. 2 sz. rendelettel (Po. É. 1953/10. sz.) 1953. március 4-én, s kivonták a forgalomból 1954. március 4-ével, illetőleg meghosszabbítás után 1954. december 31-ével, a 7.619/B—44/8 A sz. rendelettel (Po.É. 1954/8. sz.).

Példányszám 375 000 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

↑ 20 fillér	vörösesbarna/fenyőzöld
30 fillér	szürkésbarna/narancsbarna
40 fillér	szürkésbarna/fűzöld
50 fillér	feketésbarna/világosbarna
60 fillér	barna/kékeszöld
70 fillér	vörösesbarna/sárgászöld
80 fillér	barna/halványkékeszöld
1 forint	barna/olajzöld
1,50 forint	kékosszürke/barnásárga
2 forint	barna/narancsbarna

A bélyegképek.

Alul két fehér vonal között sötétebb tónusú színes „MAGYAR POSTA” felirat, a bal vagy jobb felső sarokban színes értékjelzés, alatta „LÉGI-POSTA” felirat, valamint az ábrázolt állat magyar neve olvasható. Az egyes bélyegképeken ábrázolt állatok:

442. ábra

20 filléres címlet: Mókus (*Sciurus vulgaris* L.)

30 filléres címlet: Keleti süs (*Erinaceus roumanicus* BARR.—HAM.)

40 filléres címlet: Mezei nyúl (*Lepus europaeus* PALL.)

50 filléres címlet: Nyest (*Martes fonia* ERXL.)

60 filléres címlet: Vidra (*Lutra lutra* L.)

70 filléres címlet: Róka (*Vulpes vulpes* L.)

80 filléres címlet: Dámszarvas (*Dama dama* L.)

1 forintos címlet: Őz (*Capreolus capreolus* L.)

1,50 forintos címlet: Vaddisznó (*Sus scrofa* L.)

2 forintos címlet: Gimszarvas (*Cervus elaphus* L.)

A 20, 50, 80 filléres és 2 forintos címlet álló, a többi fekvő téglalap alakú, képméretük 22×33 , illetve 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. 100-as töben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, fehér, „A” minőségű, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, álló (A): a 30, 40, 60 és 70 filléres, valamint az 1 és 1,50 forintos, fekvő (B): a 20, 50 és 80 filléres, valamint a 2 forintos címlet.

A sorozat 20, 40, 50, 70 és 80 filléres, valamint 1 forintos címlete *vízjelnélküli papíron is* előfordul. A 20 és 40 filléres, valamint az 1 forintos címlet egy-egy teljes íve Budapesten került gyűjtői kézbe filatéliai anyagból, enyvezetlen, bélyegzett formában még 1953-ban. Ez a három ív felbontva, egyes példányokban, vagy négyestömbökben gyűjtői forgalomba került. Ezeket az íveket felbukkanásukkor alapos vizsgálat alá vetettük, s arra a megállapításra jutottunk, hogy a teljes íveket vízjelnélküli papíron — feltehetően az „1950 Felszabadulás” sorozat maradék papírján — nyomták. Az egyes címletekből valószínűleg több ív is készült vízjelnélküli papíron, de ezek bélyegexportunk révén, mint tömeganyag külföldre kerülhettek. E felfedezés és bejelentés alapján a Magyar Filatélia Vállalat ebből a kiadásból raktárkészletét átvizsgálta és *egy ív 80 filléres címletet* talált ugyancsak a bélyegzett ívek között. Sajnos, ennek az ívnek további sorsáról nem tudunk. Mivel gyűjtői forgalomban ismeretlen, valószínűleg hazai vagy külföldi forgalomba került. Egyes darabok esetleges felbukkanásával számolhatunk. Az 50 és 70 filléres címletből néhány darab, mint egyes bélyeg postailag felhasznált tömeganyagból került elő. Ezért e két címletnél bizonyosan nem tudjuk, hogy valóban vízjelnélküli papíron készült bélyegek-e, vagy pedig csak részleges vízjelhiányról van-e szó.

Ez utóbbi két címlet teljes ívben történő előfordulása megoldhatná a többi címlet keletkezésének rejtélyét. Ti., ha ezek is teljes egészükben vízjelnélküli papíron készültek, akkor jogosan feltételezhető, hogy — természetesen tévesen — valóban vízjelnélküli papír alkalmazására került sor. A vízjelnélküli papír ugyanis az 1953 évben nem csak jelen kiadásból ismert, hanem *mindkét épület*, a Népstadion sorozat 20 filléres címletéből, valamint az 1952. évben forgalomba bocsátott, de még az 1953. évben is gyártott Olimpiai sorozat 30 filléres címletéből is.

Számvízjel állások

A/a, b, c, d: 30, 40, 60, 70 filléres, 1, 1,50 forintos, B/a, b, c, d: 20, 50, 80 filléres, 2 forintos címletek.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2, illetve 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37 × 26 illetve 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A 70 filléres címlet *alul fogazatlanul* ismert.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1953. SZTÁLIN-GYÁSZ BLOKK

A posta Sztálinnak 1953. március 5-én történt elhunytá alkalmából gyászblokkot adott ki.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—48/III. 2 sz. rendelettel (Po. É. 1953/12. sz.) 1953. március 9-én, s kivonták a forgalomból a március 21-i érvényességi idő

meghosszabbítása után 1953. április 30-ával a 7.619/B—48/4/III. 2.sz. rendelettel. (Po. É. 1953/14. sz.)

Példányszám 69 540 fogazott és 1300 fogazatlan blokk. Ez utóbbiból 300 kéziszajton készült.

Árusította borítékra ragasztva egy vevőnek egy darabot szolgáltatva ki kizárólag Budapest—Filatélia postahivatal.

443. ábra

2 forint fekete/vörös

A blokk ábrája: A blokk közepén átvéselt kerettel az 1949. évi Sztálin sor 2 forintos bélyegképe helyezkedik el. A bélyegképet 40×61 mm-es 1,5 mm vastag vörös vonal övezi. A bélyegkép felett „DRÁGA TANÍTÓNK, VEZÉRÜNK ÉS FELSZABADÍTÓNK”, alatta „1953 MÁRCIUS 5” feliratok olvashatók.

A bélyegkép mérete 22×33 mm, a blokk álló téglalap alakú, mérete 51×71 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában két menetben

1. a bélyegképet egyszínű réznyomással,
2. a feliratot és a keretet magasnyomással.

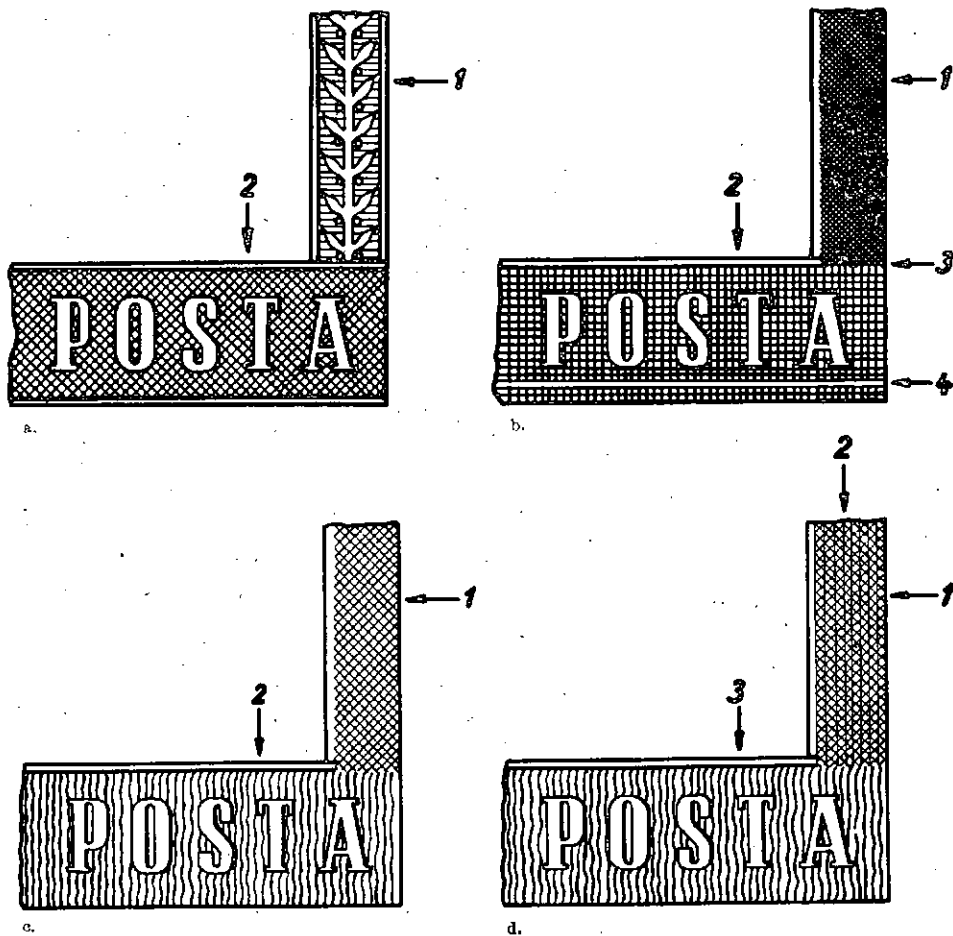
A rendelkezésre álló idő rövidege miatt új bélyeg tervezésére lehetőség nem nyílt. Ezért alaphélyegként az 1949. évben Sztálin 70.születésnapjára kiadott sorozat bélyegképét használták fel. Szükségesnek mutatkozott azonban a keret módosítása, a díszítő elemek és felső felirat átalakítása. E célból a mélylemez, a *galvánlemez* aszfaltlakkal felöntötték, az átalakítandó helyre *rasztert* húztak és maratták a lemezt. Maga a minden oldalán 0,2 mm vastag fehér vonallal övezett *bélyegkép teljesen változatlan maradt.*

A kibocsátás sürgőssége miatt *első, ideiglenes* keretmódosítást a kibocsátás után néhány nappal egy *második, végleges* forma követte.

Az 1. kibocsátás az idő rövidege miatt *kézisajtón* készült, s róla a szakirodalom e néven is emlékezik meg. Az itt alkalmazott nyomástechnika azonban a megkülönböztetés alapjául alig szolgálhat. De van a két kibocsátás között olyan rajzbeli eltérés, mely felismerésüket és elkülönítésüket megkönnyíti. Ez pedig a két nyomóforma *rasztereinek különbözőségében* rejlik.

Az 1. és 2. kibocsátás közötti különbség helyes felismerése céljából ismerkedjünk meg e bélyegkiadások keretdíszítéseivel.

Vegyük szemügyre a 444. ábra *a.* rajzát, mely kb ötszörös nagyításban mutatja az 1949. évi Sztálin sor bélyegeinek oldal és alsó keretdíszítését. Az 1-gyessel jelzett két azonos függőleges keret 2 mm széles, s a négy erős rajzolatú függőleges vonal között két oldalon egy-egy 0,2 mm fehér csík helyezkedik el.

444. ábra

A két belső színes, függőleges vonal köze babérággal, levelekkel és bogyókkal van kitöltve.

Hasonlóképen négy színes és két fehér vonal határolja a 2-vel jelzett alsó keretet is, amelyen a fehér színű — tehát nem metszett — „MAGYAR POSTA” felirat foglal helyet. A betűk közeit 45 fokos szögben húzott, egymást 90 fokos szögben metsző, tiszta, éles rajzolatú vonalak hálózata (raszter) tölti ki.

1. kibocsátású (kézinyomású), I. típusú blokk (b. rajz)

Az 1-gyessel jelzett oldalsó kereteken a szélektől számított második függőleges színes vonal hiányzik. A korábbi díszítő elemek helyét igen sűrűn, s ezért nem is mérhető, 45 fokos szögben húzott vonalakban álló hálózat (raszter) foglalja el, melyből apró, fehér négyzetecskék világítanak ki. Nagyító használata nélkül gyakran egységes feketének látszik olyan képzetet keltve, mintha a korábbi rajz magasyomású felülnyomatot kapott volna. Erről természetesen szó sincs, mert alapos vizsgálat után felfedezhetjük a grafikai pantográf rendkívüli finomságú vonalkázását. Azonos vonalkázással van fedve a bélyegkép felső szélének korábbi felirata is.

A *legdöntőbb ismérveket* azonban a 2-essel jelzett alsó keret tartalmazza. A felirat közeit kitöltő vonalkázás (raszter) sűrű és ellentétben az előző bélyegrajzzal, *vízszintes és függőleges irányban* halad. A vonalkázás oly nagy sűrűségű, hogy még ötszörös nagyítás mellett is pontszerűen hatnak (ábránkon a könnyebb megjegyezhetőség kedvéért kissé elrajzoltuk).

Itt már hiányzik a függőleges és vízszintes kereteket elválasztó, két színes vonallal határolt 0,2 mm vastag fehér vonal (3-assal jelölve). Minthogy az oldalsó keretek vonalkázása 45 fokos, az alsó kereté pedig 90 fokos, a két hasáb még a fekete szín ellenére is tónusbeli különbséget mutatva egymástól elhatárolódik.

Szabadszemmel is a megkülönböztetés *legfontosabb jele* a 4-essel jelzett, az alsó széltől 0,3 mm magasságban fekvő, s azzal párhuzamosan haladó *fehér csík*, mely kb. 0,06 mm vastagságánál fogva papírvastagságúnak mondható.

Egyébként az *a.* rajzon feltüntetett méretek erre a rajzra is vonatkoznak.

Az 1. kibocsátás fogazott példányszámát 1000 db-ra becsüljük. A posta nyilvántartásában erre vonatkozó adat nincs. Ezeknek egy része elsőnap i borítékra ragasztva került forgalomba, s ezért a *használatlan példányok igen ritkák!*

2. kibocsátású (gépinyomású), II. típusú blokk (c. rajz)

A két oldalsó és felső keret raszterja közel azonos az I. típuséval. A különbség csupán annyi, hogy itt a 45 fok alatt futó vonalak tisztábbak és élesebb rajzolatúak. Ezért a felső kereten itt-ott, halványan felfedezhető a korábbi felirat.

A *döntő különbség* a két lemez és így a két típus között a 2-essel jelzett *alsó keret vésetében* mutatkozik. Míg az I. típusnál a betűk közeit kitöltő vonalkázás vízszintes és függőleges irányú, addig a II. típusnál a betűk köze *kizárólag függőleges*, igen enyhén és finoman hullámosított *egyenesekekkel kitöltött*.

A II. típusnál *hiányzik* az alsó szél felett 0,3 mm magasságban húzódó *fehér vonal* is.

Mint véglegesnek készített metszetről, ebből a típusból készült a blokkok túlnyomó többsége.

I bélyegképet tartalmazó blokkokban került postai forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, XII és XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron. Ez volt első 1945. utáni réznyomású bélyegkiadásunk, amely vízjeles réznyomó papíron készült. Ettől az időtől kezdődően — a posta kívánságára — réznyomású bélyegeinket is vízjeles papírra nyomták 1961-ig, a vízjelnélküli papír általános bevezetéséig.

Vízjel és vízjelhelyzet XII és XIII, fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12 1/2:12-es párkányos keretfogazat. A blokk bélyegének fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. A blokkokat az Állami Nyomdában fogzták.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1953. SZTÁLIN-GYÁSZBÉLYEG

I címletből álló emlékbélyeg Sztálinnak 1953. március 5-én történt elhalálása alkalmából. Mivel a gyász-blokk kis példányszámban készült, a posta alacsonyabb névértékű bélyeget is készítettett általános használatra.

A bélyeget Nagy Zoltán tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—48/3/III. 2. sz. rendelettel (Po. É. 1953/13.) elkészültük után, 1953. március 27-én, s kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1954. március 27-ével.

Példányszám 5 134 300 fogazott és 3500 fogazatlan bélyeg.

Árusította korlátozás nélkül valamennyi postahivatal.

445. ábra

60 fillér fekete

A bélyegkép a keret kivételével azonos az 1949. évi Sztálin sorozat 60 filléres címletével.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

A nyomólemezt készítéséhez az első, az 1949. évi 60 filléres címlet vésetét használták fel. A blokkhoz hasonlóan, e címletnél is átvésték a keretct. A tel-

jesség kedvéért s az összehasonlítások megkönnyítése céljából a 444. ábrára felvettük a 60 filléres címlet átvéselt keretraját is. Mint ábránk d) képen láthatjuk, ez a rajz majdnem teljesen azonos a blokk II. típusával. A kettő közötti különbség csupán annyi, hogy a bal és jobb oldal keretvonalkázásának 45-fokos véseteit *függőleges irányban 8 egyenes metszi*.

Az erős nyomás következtében erősen áttetsző nyomatok előfordulnak.

100-as évben került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” és „G” minőségű fehér, XII és XIII vízjelű réz-bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII és XIII, fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12 1/2:12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Az íveket az Állami Nyomda fogazta.

Elsőnap bélyegző és elsőnap boríték.

1953. ÜDÜLŐK

446. ábra

5 posta és 2 légiposta címletből álló alkalmi bélyegsorozat, mely a Szakszervezetek Országos Tanácsa által a dolgozók használatára bocsátott üdülőket ábrázol.

A bélyegképeket Füle Mihály tervezte.

Forgalomba bocsátották a 30, 40 és 70 filléres címleteket a 7.619/B—51/III. 2. sz. rendelettel (Po. É. 1953/15. sz.) 1953. április 4-én, az 50 és 60 filléres, valamint az 1 és 1,50 forintos címleteket — a 7.619/B—51/2/III. 2. sz. rendelettel (Po. É. 1953/17. sz.) — elkészültük után 1953. április 19-én. Bérmentesítésre felhasználhatók voltak a kibocsátó rendeletek értelmében 1954. április 4-ig.

Példányszám 266 200 fogazott sorozat; ez egyben az 1,50 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

30 fillér	vörösbarna
40 fillér	kék
50 fillér	sárgásbarna
60 fillér	zöld
70 fillér	vörös
† 1 forint	kékeszöld
1,50 forint	vörösbolya

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul fehér szalagon „MAGYAR POSTA” felirat, a bal alsó sarokban változó értékjelzés olvasható. A bélyegképek egy-egy üdülő épületét, valamint a Balaton egyik partrészletét ábrázolják, a felső fehér szalagon pedig elnevezésük kapott helyet.

30 filléres címlet: Galyatető.

40 filléres címlet: Mecsek.

50 filléres címlet: Parád gyógyfürdő.

60 filléres címlet: Kékes.

70 filléres címlet: Balatonfüred gyógyfürdő.

1 forintos címlet: Balaton.

1,50 forintos címlet: Lillafüred.

A két légiposta címleten a bal felső szélén fehér „LÉGIPOSTA” felirat olvasható.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

A világosabb színárnyalatú példányok XIII vízjelűek.

100-as évben került forgalomba.

Készült 0,08—0,9 mm vastag „A” minőségű fehér, erősen simított XII és XIII. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII és XIII, álló (A) valamennyi címlet.

A 40 filléres címlet vízjelnélküli példányai nem vízjelnélküli, hanem csak részleges vízjelnélküli papíron készültek.

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12:12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Az 50 filléres címlet *alul fogazatlanul* is ismert.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1953. MÁJUS 1. (IV.)

A posta ez évben negyedik alkalommal adott ki bélyeget május 1. tiszteletére. 1 címléteből álló alkalmi bélyeg.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—65/III. 2. sz. rendelettel (Po. É. 1953/19. sz.) 1953. május 1-én, s kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1954. május 1-ével.

Példányszám 502 400 fogazott és 2500 fogazatlan bélyeg.

Árusította valamennyi nagyobb postahivatal.

447. ábra

60 fillér

barna/vörös; sárga papíron

A bélyegkép zászlók alatt felvonuló ifjúságot ábrázol. A zászlón fehér „1953. MÁJUS 1” felirat, alul középárnyalatú mezőben sötétebb barna „MAGYAR POSTA” felirat, felette a bal alsó sarokban fehér értékjelzés olvasható.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 22×33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással* színes papíron. A vörös szín több milliméternyi elcsúszása előfordul.

100-as évben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű, gyárilag színezett kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba hozott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1 címletből álló emlékbélyeg, melyet a posta Marx Károly, a tudományos szocializmus elméleti megalapítója halálának 70. évfordulójára adott ki.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották 1953. május 1-én a 7.619/B-65/III. 2. sz. rendelettel (Po. É. 1953/19. sz.), s kivonták ugyanezen rendelettel 1945. május 1-ével.

Példányszám 426 600 fogazott és 2500 fogazatlan bélyeg.

Árusította valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal.

448. ábra

1 forint kékesszürke; enyhén rózsaszín papíron.

A bélyeg ábrája Marx Károly arcképe, alul színes „MAGYAR POSTA” felírat, felette a jobb oldalon az érték jelzés, a felső szélén „MÁRXX KÁROLY” név és a születési, valamint az elhalálozási „1818 és 1883” évszám.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete a fogazatig terjed.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

100-as évben került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, „F” minőségű, gyárilag színezett, XII vízjelű kincstári réz-bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 11 1/2:12-es vonalfogazat és 12 1/2:12-es fésűs fogazat, ami az Állami Nyomdában készült. A bélyegívek fogazáskor feltehetően a fogazógép meghibásodása miatt a készlet nagyobbik részét a szokványos fésűs fogazat helyett vonalfogazattal látták el. A bélyeg kibocsátásakor fésűs fogazású ívek csak néhány vidéki postahivatalnál kerültek forgalomba. Ugyanezen időben a kereskedelmi forgalomba bocsátott enyvezetlen filateliai ívek egy része is ilyen fogazással készült. Ezeknek jelentős része azonban bélyegexportunk révén külföldre került. A fésűs fogazatnak, mint fogazási különlegességnek felismerését annak szokványos megjelenési formája erősen befolyásolta. Ennek tulajdonítható, hogy a gyűjtők erre különösebb gondot nem fordítottak s ezek jelentős része elkallódott. A legtöbben a látszólag különlegesnek, de ez esetben tévesen megítélt vonalfogazású példányok megőrzésére szorítkoztak. A Magyar Filatélia Vállalat a 12 1/2 : 12-es fésűs fogazatú példányokat mind használatlanul,

mind bélyegczeve az 1961. évtől kezdődően, a készletek kimerültéig árusította. Ezek a példányok a vállalat raktárkészletéből kerültek elő. Pédányszámukat nem ismerjük, mivel sem a posta, sem a bélyegek árusítását és készletezését végző vállalat elkülönítésüket forgalomba bocsátásukkor elmulasztotta. A gyűjtői forgalomban fellelhető fésűs fogazatú példányok száma *igen csekély*.

A fésűs fogazatú bélyegek fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alul fogazatlan példányok a vonalfogazású bélyegekből ismertek.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapai bélyegzés és elsőnapai boríték.

1953. RÁKÓCZI (II.)

A posta II. Rákóczi Ferenc szabadságharca zászlóbontásának 250. évfordulója emlékére 5 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—82/III. 1. sz. rendelettel (Po. É. 1953/24. sz.) 1953. június 14-én, s *kivonták* a forgalomból a kibocsátó rendeletben megszabott 1954. június 14-ével szemben — meghosszabbítás után — 1954. december 31-én a 7.619/B—97/8 A sz. rendelettel Po. É. 1954/21. sz.). A forgalmi idő meghosszabbítása a bélyegek előállításában mutatkozott nehézségek miatt vált szükségessé.

Pédányszám 214 780 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

20 fillér	olívszöld/vörös; világoszöld papíron
30 fillér	karminbarna/narancs; fehér papíron
40 fillér	kék/narancs; rózsaszín papíron
60 fillér	barna/narancs; sárga papíron
1 forint	vörösbarna/karmin; sárga papíron

A bélyegképek

A filléres címleteken azonos elrendezésben sötét tónusú, négyzet alakú háttér előtt változó ábrák, lent a bélyegkép jobb oldalán fehér „MAGYAR POSTA” felirat, alatta a jobb alsó sarokban értékjelzés.

20 filléres címlet: A kuruc szabadságharchoz csatlakozó parasztok átveszik Rákóczi „Pro libertate” feliratú zászlaját. A bélyegkép felirata „VÉLETEK VITÉZEK HARCOLOK HAZÁMÉRT 1703”.

30 filléres címlet: Felkelő parasztok dobszó mellett csatába indulnak. Felirata „RAJTA KURUC RAJTA! 1703”.

40 filléres címlet: Harcoló „talpas” kurucok „Pro libertate” feliratú zászló alatt. Felirata „KURUCOK ELŐRE! 1703”.

60 filléres címlet: Labancot levágni készülő kuruc lovas. Felirata „RONTSD A LABANC HADÁT! 1703”.

1 forintos címlet: Rákóczi zászlókkal, fegyverekkel és dobbal övezett mellképe. A bélyegkép alján elhelyezett díszes domborművű lapon aláírása és

449. ábra

„1703” évszám, fent két oldalon „MAGYAR POSTA” felirat, alatta a bal oldalon az értékjelzés.

A bélyegképek négyzet alakúak s a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában a 30 filléres címlet kivételével, gyárilag színezett papíron kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

Egyes címletek nyomdai kivitelét a posta minőségi ellenőrzése selejtnak minősítette, mivel színezésük nem volt egyöntetű a korábbi nyomással. Ezeknek újbóli nyomását rendelték el 1954 első negyedében. E miatt a postai és a gyűjtői bélyegellátásban kisebb átmeneti zökkenő következett be. A második nyomásból származó bélyegek színe néhány címletnél, elsősorban a 20, 40 filléresnél olyan erős színárnyalati eltérést mutat, hogy megkülönböztetésük nem okoz nehézséget.

A 20 filléres címlet 2. kibocsátásánál a világos tónus erősebben narancsvörösbe hajló.

A 30 filléres címlet a 2. kibocsátásánál kissé világosabb a széleken. Nehezen különböztethető meg.

A 40 filléres címlet világos tónusa a 2. kibocsátásánál narancsvörössel erősebben színezett.

A 60 filléres címlet világosabb, több benne a sárga szín, mint az 1. kibocsátású bélyegekből.

Az 1 forintos címlet a 2. kibocsátásánál világosabb tónusú, s a vörösbarna helyett világosbarna.

A 20 filléres címletnél gyakori a vörös szín elcsúszása, mely a címernél mutatkozik kitűnően.

50-es években került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér és gyárilag színezett, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A 20 filléres címlet fluoreszkáló papíron is előfordul.

Vízjel és vízjelhelyzet XII., álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 44×44 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1953. ÉPÜLETEK (II.)

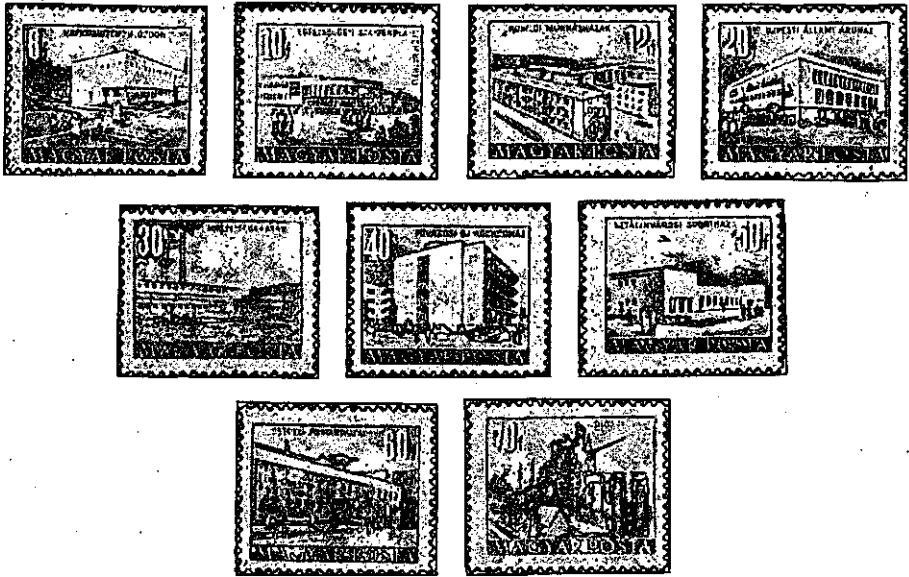
Az 1951-53. évi I. kiadáshoz csatlakozó, az ötéves terv építkezéseit bemutató 9 címletből álló általános forgalmú bélyegsorozat.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 8, 12, 20, 30, 40 és 60 filléres címleteket a 7.619/B—92/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1953/30. sz.) 1953. július 27-én, a 10, 50 és 70 filléres címleteket a 7.619/B—92/2/8/A. sz. rendelettel (Po. É. 1953/47. sz.) 1953. november 21-én. *Forgalomból kivonták* a 8, 20, 30, 60 és 70 filléres címleteket a 184.985/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/47. sz.) 1961. január 31-ével, a 10, 12, 40 és 50 filléres címleteket a 185.243/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/49. sz.) 1962. december 31-ével.

Példányszám. Adatai benn foglaltak az I. Épületek példányszámaiban, mivel az Érték-cikkkraktár külön kezelésüket és nyilvántartásukat sajnálatos módon elmulasztotta.

Árusította az összes postahivatal és értékcikkárus.

450. ábra

A sorozat értékei

8 fillér	sárgászöld
10 fillér	ibolya
12 fillér	karminvörös
20 fillér	zöld
30 fillér	narancs
40 fillér	barna
50 fillér	kékesibolya
60 fillér	vörös
70 fillér	sárgásbarna

A bélyegképek ábrái azonos elrendezésűek, mint az I. kiadásé. A bélyegeken bemutatott épületek:

- 8 filléres címlet: Napközi otthon Ózdon.
- 10 filléres címlet: Egészségügyi Szakiskola Szombathely.
- 12 filléres címlet: Komlói munkásházak.
- 20 filléres címlet: Újpesti Állami Áruház.
- 30 filléres címlet: Mályi téglagyár.
- 40 filléres címlet: Fővárosi új közkórház.
- 50 filléres címlet: Sztálinvárosi sportház (napjainkban: dunaújvárosi).
- 60 filléres címlet: Csepeli postahivatal.
- 70 filléres címlet: Diósgyőri nagykohó.

Nyomták az Állami Nyomdában kétféle képméretben egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

E sorozat képméretét is 1958-ban 22×18 mm-ről 21×17 mm-re módosították, s ezek szerint megkülönböztetjük az:

1. kibocsátást, 22×18 mm-es képmérettel,
2. kibocsátást, 21×17 mm-es képmérettel.

Az 1. kibocsátásra vonatkozó általános ismeretek azonosak az I. kiadásnál elmondottakkal. Több kisebb lemezhiba ismert.

100-as ívekben, — a 60 filléres címlet 50-es ívben is — forgalomba került. Ívszél dátumok e kiadásból nem fordulnak elő.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII álló (A) vízjelhelyzetű kizárólag a 60 filléres címlet.

XII fekvő (B) vízjelhelyzetben valamennyi címlet.

XIII fekvő (B) valamennyi címlet.

Számvízjel állások A/a, b, c, d (60 f); B/a, b, c, d. valamennyi címlet.

Vízjelnélküli papír: A sorozat 20 és 60 filléres címlete a bélyegpapír elcserelése folytán vízjelnélküli papíron is készült. Erről a Postaügyi Értesítő 1959. évi 11. számában, március 14. kelettel megjelent 181.072/8.B. sz. rendelet a alábbiakban tesz említést: „Az Állami Nyomdánál a bélyegpapír elcserelése következtében a 20 és 60 filléres értékek vízjelnélküli papíron is készítették. Mikor a tévedést észrevették, ezekből néhány ív már a postahivatalok útján forgalomba került. Ahol ilyen bélyeg előfordul a postahivatalok ne kifogásolják felhasználásukat”.

A posta illetékes szervei a filatelistáktól szereztek tudomást a vízjelnélküli bélyegek forgalomban történt felbukkanásáról. A gyűjtők már 1958. év elején tudomással bírtak létezésükről. Ezeket a bélyegeket több helység postahivatala árusította. A legkorábbi felhasználás, amelyet jelenleg ismerünk „Debrecen 1958. február 3” bélyegzővel futott.

A. 2. kibocsátásra vonatkozó általános ismeretek szintén azonosak az I. kiadásnál elmondottakkal. Több kisebb lemezhiba előfordul.

A „H” minőségű papírt ezen kibocsátás címleteinek nyomásához is felhasználták.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII álló (A) vízjel helyzetben eddig csak a 40 filléres címlet bukkant fel, de egyéb címletek előfordulásával is számolnunk kell különösen a filatéliai, a bélyegzett és cnyvezetlen példányok között.

XIII fekvő (B) vízjel helyzetben valamennyi címlet előfordul.

Enyvezés fehér.

Fogazatuk 15-ös fésűs fogazat. Mindkét kibocsátás bélyegeinek a fogazásig terjedő méretc 26×22 mm. Fogazatlan példányok (□) kis mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Az 1. kibocsátású 60 filléres címlet *jobb oldalán* fogazatlanul ismert, ezenkívül számos elfőgzás is.

Végül azok megnyugtatóására, akik több mint tíz éve hiába keresik a *kis képméretű 10 filléres címletet* — melynek létezését ezideig mi is kétségbe vontuk — közölhetjük, hogy enyvezetlen, bélyegzett példányok az 1966. évben már kereskedelmi forgalomba kerültek. Ezek után feltételezhetjük, hogy használatlan példányok is léteznek.

Elsőnap bélyegzés.

Hamisítványok. E kiadás 60 filléres címletéből is számos *számjegy hamisítvány* készült a gyűjtők megtévesztésére. Egy ilyen „80 filléres” címletet mutatunk be a 451. ábrán.

451. ábra

Megjegyzés. A sorozat 1. kibocsátású 30 filléres címlete „Meghatalmazás” vagy „Érvényes”, továbbá „1958” és „3 Ft” felülnyomattal azonos rendeltetésűek mint az „1946. Forint-filléres” sorozat. Ezeknek a bélyegpároknak alkalmazása az 1960-as évvel a Budapesti Postaigazgatóság 40.102/1960. sz. rendeletével megszűnt. Az idézett rendelet úgy intézkedett, hogy a postai meghatalmazás nyilvántartási díját 1961-től *ismét* forgalomban levő postabélyeggel kell leróni.

1953. NÉPSTADION

A posta a közel 100 000 nézőt befogadó Népstadion megnyitása napján 5 posta és 5 légiposta címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

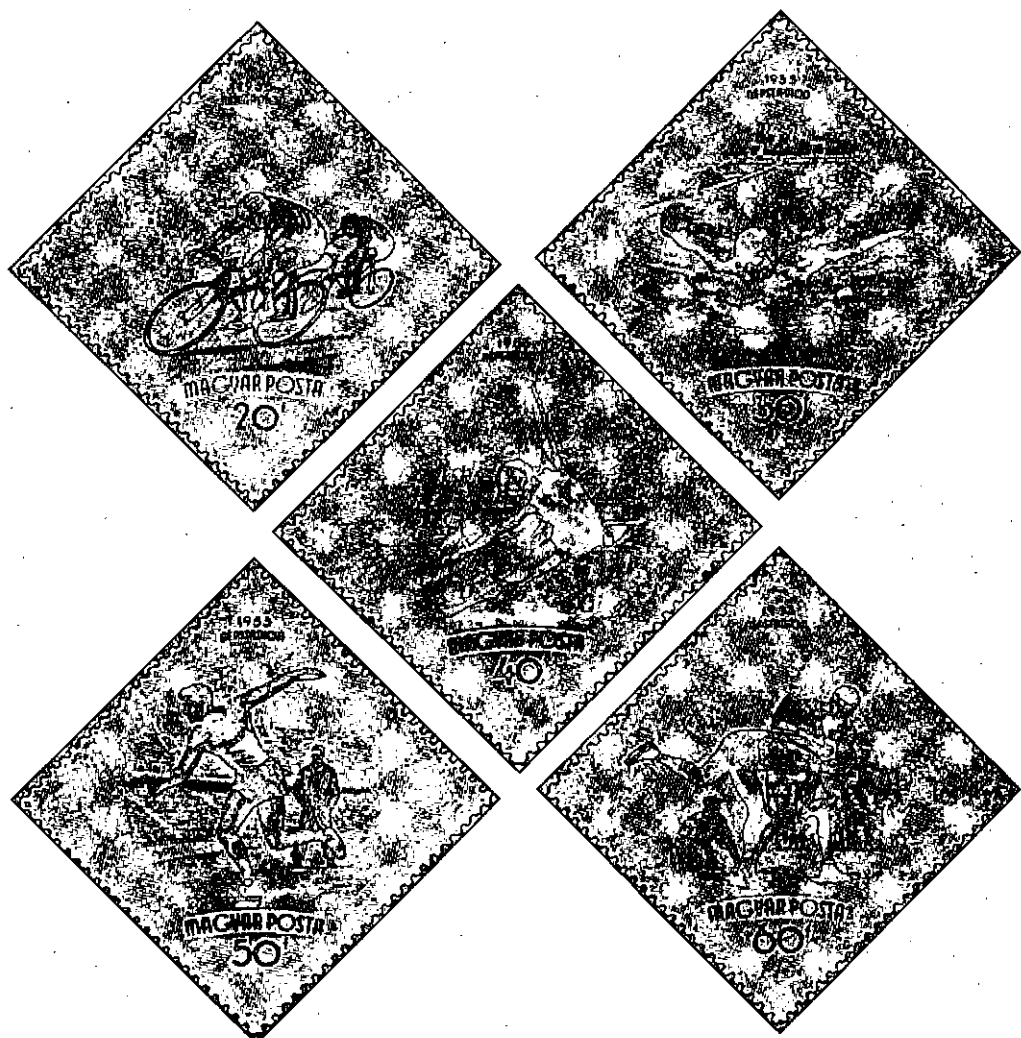
A bélyegképeket terveztek: a 20, 40, 50 és 60 filléres címletet Gáll Ferenc, a 30 és 80 filléres, valamint az 1, 2, 3 és 5 forintos címletet Vertel József.

A sorozat 20, 30, 40, 50, 60 és 80 filléres, az 1, 2 és 5 forintos címlete 1955-ben Rómában nemzetközi bélyegművészeti díjat nyert. A 30 és 40 filléres érték két-két díjat is kapott. A 30 filléres címletet az 1953-ban kibocsátott legszebb sportábrájú bélyegnek nyilvánították.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—106/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1953/33. sz.) 1953. augusztus 20-án, s *kivonták* a fogalomból 1954. augusztus 20-tól 1954. december 31-ig történt meghosszabbítás után a 7.619/B—44/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1954/8. sz.).

Példányszám 222 900 fogazott sorozat; ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

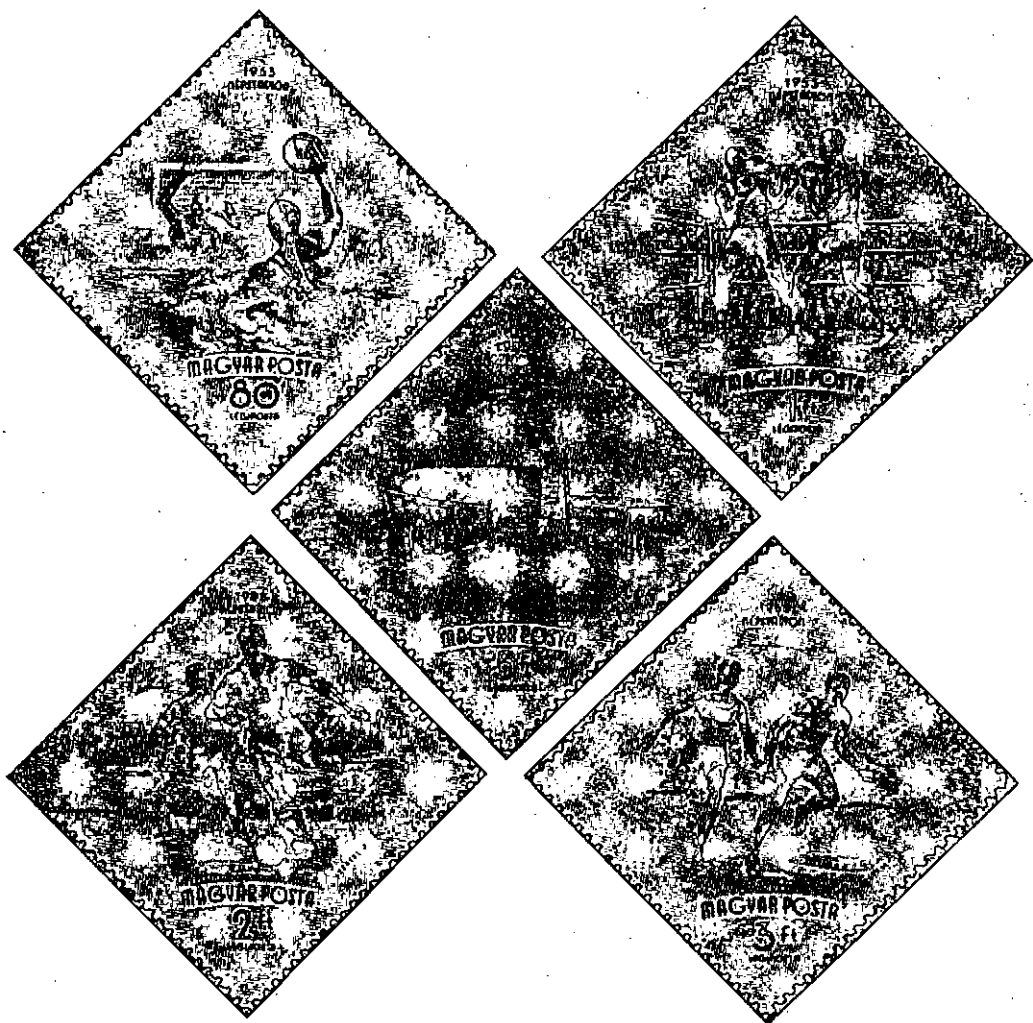

452a. ábra

A sorozat értékei.

20 fillér
 30 fillér
 40 fillér
 50 fillér
 60 fillér

narancs/barna
 zöld/barna
 kék/sötétbarna
 olajzöld/sötétbarna
 barnássárga/vörösesbarna

452b. ábra

A sorozat értékei

✈	80 fillér	kékeszöld/barna
	1 forint	ibolya/barna
	2 forint	zöld/barna
	3 forint	barnászvörös/barna
	5 forint	barna/zöldeskék

A bélyegképek azonos elrendezésűek; alul fehér szalagon színes „MAGYAR POSTA” felirat alatt az értékjelzés, a légiposta címleteken az értékjelzés alatt „LÉGIPOSTA”, míg a felső sarokban „1953. NÉPSTADION” felirat olvasható. Az egyes bélyegképek különböző sportágakból vett jeleneteket ábrázolnak.

20 filléres címlet: Kerékpáros pályaverseny.

30 filléres címlet: Pillangó úszó.

40 filléres címlet: Női talajtornászok.

50 filléres címlet: Atlétika, férfi diszkoszvető.

60 filléres címlet: Birkózás.

80 filléres címlet: Vízilabda.

1 forintos címlet: Ökölvívás.

2 forintos címlet: Labdarúgás.

3 forintos címlet: Atlétika, férfi váltófutás.

5 forintos címlet: Népstadion, távlati képe.

A bélyegképek egyik a csúcukra állított négyzetek, méretük a fogazatig terjed.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *ruszteres* (rács) *mélynyomással*. A sorozat valamennyi címleténél, de különösen a 2 forintosnál erős színárnyalati eltérések mutatkoznak.

25-ös *ívekben* került postai forgalomba. A 20 és 60 filléres címletből 10-es *ívek* is készültek XIII vízjelű papíron, enyvezetlenül és bélyegezve.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Ívszél dátumok. A kiadás két címleténél alkalmazott ívszél dátum lényegesen eltér a korábban alkalmazottaktól. A számjegyek magassága csupán 1 mm a korábban alkalmazott 3 mm-es magassággal szemben.

20 fillér; tükörképű VIII. 30. Bk, 80 fillér; VII. 25. Bk.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII álló (A): 20 fillértől 5 forintig *valamennyi* címlet.

XIII álló (A): 20 fillértől 5 forintig *valamennyi* címlet.

Vízjelnélküli papír A 20 filléres címlet 10-es íveinek egy része *vízjelnélküli papíron* készült. Ezek is kivétel nélkül enyvezetlen, bélyegzett példányok. Hasonlóképpen az „1952. Olimpia” sorozat vízjelnélküli 30 filléres címletéhez, ezt a vízjelnélküli 10-es ívet is az „1950. Felszabadulás” sorozat papírjainak felvágásakor leszélezett, de takarékosági okokból felhasznált darabjaira nyomták.

Ezeket a vízjelnélküli bélyegeket kizárólag a Magyar Filatéliai Vállalat árusította a készlet kimerültéig.

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 44 × 44 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A 20 filléres címlet *alul fogazatlanul is ismert.*
Alkalmi bélyegzés.
Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.
Megjegyzés. A sorozat 2 Ft-os címlete 1953. december 3-án „LONDON-
 WEMBLEY 1953. XI. 25. 6:3” felünyomattal ellátva újból forgalomba került.

1953. NÉPVISELETEK

453. ábra

8 címletből álló alkalmi bélyegsorozat, amely hazánk legjellegzetesebb tájainak női népviseletét mutatja be. Legszebb metszet mélynyomású (réznyomású) bélyegsorozatunk, mely méltán aratott hatalmas sikert, nemcsak hazánkban, hanem külföldön is.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte és metszette a 40, 60 filléres és 2,50 forintos címleteket. A 30 filléres, 1 és 5 forintos értékeket Füle Mihály míg a 20 filléres és 1,70 forintos címleteket Vertel József metszette.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—109/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1953/36. sz.) 1953. szeptember 12-én, *kivonták* a forgalomból a kibocsátó rendelettel 1954. szeptember 12-én.

Példányszám 111 450 fogazott sorozat; ez egyben a 2,50 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

20 fillér	kékeszöld
30 fillér	barna
40 fillér	kék
60 fillér	vörös
1 forint	zöldeskék
1,70 forint	zöld
2 forint	karminvörös
2,50 forint	ibolya

A bélyegképek

Azonos elrendezésű, alul színes és fehér vonalakkal határolt sötét tónusú téglalapon fehér „MAGYAR POSTA” felirat olvasható. Az értékjelzések a bélyegkép jobb, vagy bal felső sarkában kaptak helyet. Az egyes népviseletek jellegzetességét még jobban kidomborítják a bal és jobb oldali keret díszítéséhez felhasznált táj jellegű népi motívumok. Az egyes bélyegképek különböző magyar tájak női népviseletét *ábrázolják*, s a reájuk utaló szöveg a felső keret szélén nyert elhelyezést.

20 filléres címlet: Kazár,

30 filléres címlet: Érsekcsanád,

40 filléres címlet: Kalocsa,

60 filléres címlet: Sióágárd,

1 forintos címlet: Sárköz,

1,70 forintos címlet: Boldog,

2 forintos címlet: Órhalom,

2,50 forintos címlet: Hosszúhetény női népviselete.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 27,5 × 38,5 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

25-ös ivekben került postai forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag „F” minőségű fehér *XII és XIII vízjelű* kincstári réz bélyegnyomó papíron. A 2,50 forintos címlet ragasztott papíron is ismert.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII vízjel álló (A): valamennyi címlet,

XIII vízjel álló (A): valamennyi címlet.

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12 1/2:12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33×43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. A fogazást az Állami Nyomda végezte.

Az 1 forintos címlet *bal oldalán fogazatlanul* is előfordul.

Üres mezők. A 20 és 30 filléres címlet *bal oldalán* üres mezővel összefüggő példányokban ismert. A 30 filléres ritka.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

A XIII (KORÁBBAN XIV) VÍZJEL

Az előző kiadások vízjelei között már több ízben említettük a XIII vízjelű papír előfordulását, illetve alkalmazását. Azonban tárgyalásukra eddig azért nem került sor, mivel az első bélyegkiadás, amely teljes mennyiségben *elsőként* készült *XIII vízjelű papíron* a következőként tárgyalásra kerülő 1953. Bélyegnapi sorozat volt.

Ismeretes, hogy az *1951. november 7-én* forgalomba bocsátott „Nagy Októberi Szocialista Forradalom” sorozat 1 forintos címlete, XIII vízjellel is előfordul, míg a hivatkozott „1953. Bélyegnapi”-i sorozatot csak *1953. november 7-én* bocsátották forgalomba. Ez az ellentmondás azonban csak látszólagos, mivel tudjuk, hogy egyes kiadások — különösképpen ezek nagyobb példányszámú címleteinek — gyártása a nyomdai kapacitás túlszűfolttsága miatt gyakran késett.

A számvízjelök jószemű és képzett gyűjtői már néhány nappal a bélyegnapi kiadás megjelenése után felismerték az újabb vízjel alkalmazását és ennek kapcsán a számvízjel megszűnését. Jelenlegi ismereteink birtokában állíthatjuk, hogy az 1953. évi bélyegnapi kiadást megelőzően korábbi kibocsátású bélyeg XIII vízjelű papíron nem készült. A korábbi kiadások, így az 1951. évben megjelent I. Épület sorozat nagy példányszámú 20, 30, 40, 60 filléres, 1 és 3 forintos címletei is csak a későbbi évek során, 1954/55 évben bukkantak fel XIII vízjelű papíron, úgyszintén az Ötéves terv II. sorozat eddigi ismert értékei is. De folytathatnánk felsorolásunkat az 1952. Madarak I., az 1952. Olimpia, a 1953. Sztalin-gyász blokk és bélyeg, az 1953. Üdülők és az 1953. Népstadion kiadásokon keresztül az 1953. Népviseletek sorozatig.

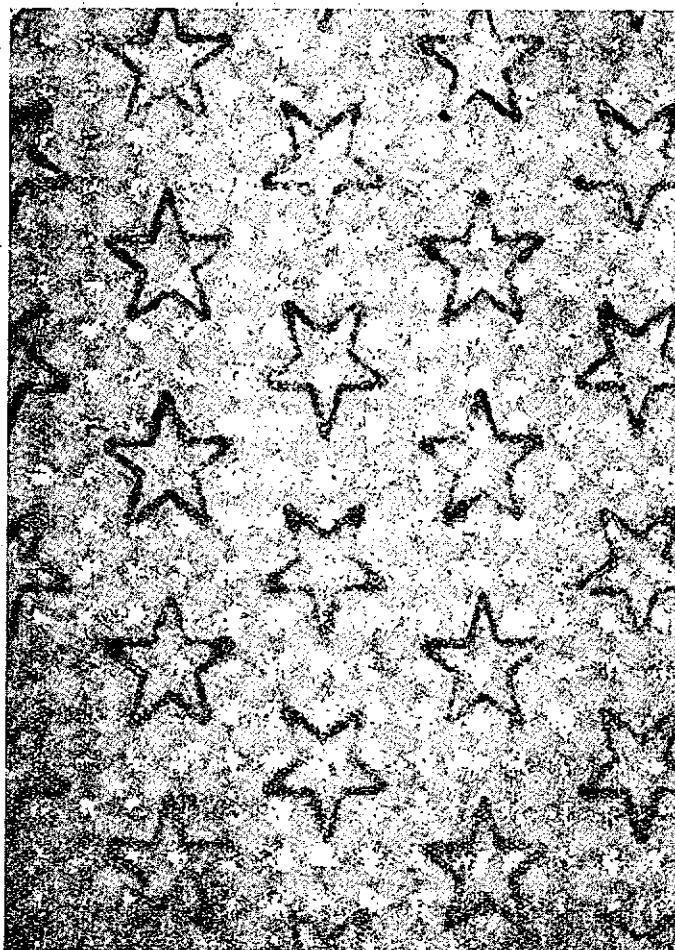
Figyelemre méltó azonban az a megfigyelés, hogy a réznyomással készült Sztalin-gyász blokk és bélyeg valamint az I. Népviselet sorozat kivételével a többi kiadás XIII vízjelű értékei *szinte kivétel nélkül* enyvezetlen és bélyegzett filatéliai ívekben láttak napvilágot. Lehetséges, hogy ezek nyomása az 1953. Bélyegnapi bélyegek elkészítése előtt befejeződött ugyan, de postai s főként kereskedelmi felhasználásukra, egyszerűen raktározási okokból, csak később került sor, mint erre már eddig is számos példát találtunk.

Összefoglalva fenti fejtegetéseinket arra a következtetésre jutottunk, hogy az XIII vízjelű papír gyártásának kezdete 1953. év első hónapjaira, s nyomdai felhasználásukra a II—III. negyedévben került sor. Sajnos, vízjelre vonatkozóan — melyet a posta nem is tekintett újabb vízjelnek, hasonlóan az 1908. és 1909. évi „koronás” vízjelekhez — semmiféle hivatalos adat nem áll jelenleg rendelkezésünkre.

A XIII vízjel

1. Az ötágú csillag vízjel

Amint 454. ábrán is láthatjuk, a XIII vízjel is szabályosan elrendezett ötágú csillagokból áll. Ennek a vízjelnek leglényegesebb jellegzetessége az, hogy ellentétben a XII vízjellel, közel *valamennyi csillaga azonos rajzolatú*. Az ábrán észlelhető kisebb eltérések a benzines fotózás nehézségeiből adódtak.

454. ábra

A vízjelek rajzolata azt bizonyítja, hogy e vízjelnyomóhenger készítésekor az ábrák egyöntetűségére és azok felforrasztására a gyártómű lényegesen nagyobb gondot fordított, mint a XII hengernél.

a) *Formája*, az eredetileg szabályos ötágú csillag vízjel képe, ez esetben is a papír gyártásakor hosszirányban *kissé megnyúlt*, s ezért a XII vízjelnél az ötszög oldalaira és a sokszög csücsztávolságaira megállapított szabályok itt is érvényesek (l. 344. ábra).

A csillagot elforgatva, ugyanarra a megállapításra jutunk, mint a XII vízjelnél, történetesen, a csillag vízjel *csak alapállásban* az „A” csücsből a „c” oldalra bocsátott merőleges, mint tengely mentén — *s z i m m e t r i k u s* sokszög.

b) *Méretei*. A XIII vízjel méreteiben is különbözik a XII vízjeltől. Azonban előljáróban leszögezhetjük a XIII vízjel csillagainak egyik *jellegettségét*, hogy a csillagok közel azonos ábrájuk folytán egymáshoz viszonyított *méreteikben* csupán *néhány tized mm-nyi eltérést* észlelhetünk.

A talpvonal szélessége 10—10,5 mm.

Legnagyobb szélessége 16,5—17 mm.

Magassága 17,6—18 mm.

A vízjel vonalainak szélessége 0,8—1 mm.

c) *Különbözése a XII vízjeltől*.

A két vízjel közötti *méretkülönbség* — tekintetbe véve a XII. vízjel szélsőséges méreteit — *csekély*. Ezért, főként egyes bélyegekből, a kétféle vízjelnek mérések útján történő megkülönböztetése nem is biztonságos. Ha azonban a 454. ábrát összehasonlítjuk a 345. ábrával, akkor a két vízjel közötti különbség annyira szembeötlő, hogy egy kis gyakorlat után már csekély hibálhatósággal dolgozhatunk. A nagyalakú bélyegek különösebb gondot nem okoznak, míg a kisalakú épület és portó bélyegek csak akkor használhatóak erre a célra, ha bennük a vízjelábrák legalább 50 százalékgig teljesek.

A két vízjel közötti különbséget az alábbiakban foglalhatjuk össze:

A XIII vízjel leglényegesebb eltérése a XII vízjeltől, hogy számvízjelet nem tartalmaz.

A XIII vízjel ötágú csillag *ábrájának rajza egyöntetű*, méreteik közel azonosak.

A XIII vízjel csillagainak *csücsai tompák*, ellentétben a XII vízjel hegyes csücsaival.

A XIII vízjel csillagainak *szárai enyhén kifelé görbültek*, s a csücsban *kúposan végződnek*.

A leglényegesebb azonban a *gyakorlat*, amelyet ezeknek felismerésében — hasonlóan az V és VI vízjelekhez — el kell sajátítanunk.

2. *Teljes vízjel*

A XIII vízjel *teljes vízjele azonos elrendezésű*, mint a XII vízjel, melyet már részletesen ismertettünk, azzal a különbséggel, hogy *sem a csillagsorok, sem az egyes sorokban elhelyezkedő csillagok számát* nem ismerjük.

Mivel a teljes vízjel különösebb ismertetőjellel nem bír, ezért alapállását (és vízjelállásait) meghatározni nem tudjuk, de ez gyakorlati érték híján, ebben az esetben nem is lényeges.

a) *A csillagok elhelyezkedése*

Igen lényeges az egyes csillagsoroknak és az egyes csillagoknak egymástól mért távolsága, mert ezeknek ismerete fontos tényezője a két csillagvívjel egymástól történő megkülönböztetésének.

A függőleges csillagsorok egymástól mért távolsága 21—22 mm között változik, tehát sokkal szabályosabb és egységesebb mint a XII vívjel 20—24 mm-es sorköztávolsága.

Az egymás fölött vagy alatt elhelyezkedő egyes csillagok közötti távolság 8,5—9,5 mm között mozog, s ezért azt egységesen 9 mm-ben határozhatjuk meg. Ez a távolság lényegesen nagyobb, mint a XII vívjel átlagos 4—8 mm-es távolsága.

Vizsgálat alá véve a nagyméretű íveket azt találtuk, hogy ugyanazon távolságon belül (a függőleges sorban) a XII és XIII vívjelnél azonos darabszámú csillag helyezkedik el. Ez gyakorlatilag annyit jelent, hogy a henger palástján egy sorban — azonos átmérő esetén — 33 csillag van. Ugyanerre az eredményre jutottunk a függőleges sorok számát vizsgálva is. Ezek pedig azt bizonyítják, hogy a két vízjelnyomóhenger elvi elrendezésében lényeges különbség nincs, csupán a csillagok mérete, a soroknak és a csillagoknak egymástól való távolsága változott meg.

b) *A vívjelhelyzet*

A vívjelhelyzet ennél a vívjelnél is lehet álló (A), vagy fekvő (B) helyzetű, azonos értelemben, mint a XII vívjelnél.

A vívjelhelyzettel kapcsolatban meg kell említenünk azt a körülményt, hogy míg a XII vívjelnél a vívjelhelyzetek a bélyegképek és ívek formáival összefüggésben s azokban jellegzetesen ismétlődő, s z a b á l y o s megjelenési formában láttak napvilágot, addig a XIII vívjel álló és fekvő helyzetei, ugyanazon sorozaton belül is azonos képállásnál és ív nagyságnál szabálytalanul váltakoznak. Különösen vonatkozik ez az 1958. évtől kezdődő kiadásokra, midőn a XII vívjelű papírok felhasználása már megszűnt. Mivel az Állami Nyomda napjainkban is a 42 × 60 és 49 × 57 cm-es ív nagyságokat alkalmazza, a változó vívjelhelyzetekre magyarázatot csak a gyári és nyomdai papírfelvágásban találhatunk.

A XIII vívjel hibáival — dacára sok évi alkalmazásuknak — még nem találkoztunk.

1953. BÉLYEGNAP

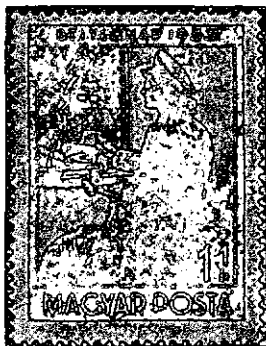
A MABÉOSZ 1953. október 31-től november 8-ig országos bélyegkiállítást rendezett. Ezzel kapcsolatban került sor a XXVI. Bélyegnap megtartására is, melyre a posta ez évben is 2 címletből álló feláras alkalmi bélyegsorozatot adott ki. A 3 forint felárat a posta a MABÉOSZ támogatására fordította.

A bélyegképet Horváth Endre tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 7.619/B—139/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1953/44. sz.) 1953. november 1-én, s *kivonták* a kibocsátó rendelettel 1953. november 15-ével.

Példányszám 124 290 fogazott és 2500 fogazatlan sorozat.

Árusította kizárólag a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal 1953. november 1—8-ig, valamint november 8-án a vidéki kiállítások alkalmi postahivatalai Debrecenben, Esztergomban, Győrött, Hódmezővásárhelyen, Kaposváron, Miskolcon, Pécsott, Szegeden, Szolnokon, Szombathelyen, Tatabányán, Veszprémben és Pápán.

455. ábra

1 + 1 forint	kékeszöld
2 + 2 forint	ibolya

A *bélyegkép* mindkét címleten azonos: levelet kézbesítő postásnő. Alul a bélyegképet övező kereten fehér „MAGYAR POSTA”, fent „BÉLYEGNAP 1953” szöveg olvasható. Az érték és felárjelzés a bélyegkép jobb alsó sarkában kapott helyet.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 27,5 × 38,5 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

25-ös évben került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A). *Első* bélyegkiadásunk, mely teljes mennyiségben XIII vízjelű papíron készült.

Ényvezésük fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12½ : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. A fogazást az Állami Nyomda végezte.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1953. LABDARÚGÓ 6:3

A magyar válogatott labdarúgócsapat 1953. november 25-én Londonban, a Wembley stadionban Anglia válogatott labdarúgócsapatát 6 : 3 arányban legyőzte. A posta ennek a világraszóló magyar sportsikernek az emlékére felülnyomással előállított légiposta emlékbélyeget adott ki.

A bélyegképet Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7619/B—156/2/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1953/50. sz.) 1953. december 3-án, kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1953. december 31-ével.

Példányszám 117 725 fogazott és 800 fogazatlan bélyeg.

Árusították a kibocsátás napján használatlanul és borítékra ragasztva Budapest 73. és Budapest Filatélia postahivatalok, később borítékra ragasztva valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal.

456. ábra

↑ 2 forint zöld/barna

A bélyegkép azonos az „1953. Népstadion” sorozat 2 forintos címletével, melyet két oldalon „LONDON—WEMBLEY 1953. XI. 25.” s alul a Magyar Posta szöveg felett „6 : 3” felirattal nyomtak felül.

A felülnyomást az Állami Nyomdában végezték *magasnyomással*.

A felülnyomat „6 : 3” *számjegyeinek* két típusát ismerjük. Az I. típus felülnyomatának teljes szélessége 10—10,2 mm, míg a ritkábban előforduló II. típus szélessége 10,9 mm.

25-ös ívekben került forgalomba.

Készült kizárólag a XII vizjelű ívek felülnyomásával.

Vizjel és vizjelhelyzet XII., álló (A).

Számvizjel állások A/a, b, c, d.

Fogazat 11 : 11-es fésűs fogazat. Fogazatlan példányok (□) igen kis mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

Hamisítvány. A kiadás felülnyomatát hamisították. A hamisítványok betűi meglehetősen kezdetlegesek, egyenlőtlenek. Felismerésük nem nehéz.

1953. ZENESZERZŐK

Elhunyt és élő magyar zeneszerzőket ábrázoló, 7 címletből álló alkalmi légiposta bélyegsorozat.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7619/B—151/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1953/49. sz.) 1953. december 5-én, s kivonták a forgalomból a kibocsátó rendelettel 1954. december 5-én.

Példányszám 219 200 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 4500.

Árusították mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

457. ábra

A sorozat értékei

✈ 30 fillér	szürkéskék/barna
40 fillér	narancs/barna
60 fillér	zöld/barna
70 fillér	vörös/barna
80 fillér	kék/barna
1 forint	sárgásbarna/barna
2 forint	ibolya/barna

A bélyegképek

A közös alaprajz, a szélein legömbölyített fekvő téglalap, amelynek jobb oldalán az ábrázolt művész portréja látható. A keretrajz felett a bal oldalon „MAGYAR POSTA” felirat, a jobb oldalon az értékelzés, a keretrajz alatt a bal oldalon a zeneszerző neve, jobb oldalon születési és halálozási évszáma olvasható. A „LÉGIPOSTA” felirat a fej mögött levő világosabb mezőben, az ábrázolt jelenet felirata pedig a képmezőben nyert elhelyezést.

30 filléres címlet: Bihari János „Verbunkos” jelenettel.

40 filléres címlet: Erkel Ferenc és a „Bánk Bán” című opera egyik jelenete.

60 filléres címlet Liszt Ferenc, mellette a zongorázó művész.

70 filléres címlet: Mosonyi Mihály „Szép Ilonka” című opera egyik jelenetével.

80 filléres címlet: Goldmark Károly „Sába királynője” című opera egyik jelenetével.

1 forintos címlet: Bartók Béla „Fából faragott királyfi” című balett egy jelenetével.

2 forintos címlet: Kodály Zoltán „Háry János” című opera egy jelenetével.

A bélyegkek alaprajza és a zeneszerzők arcképe azonos színű, míg az arckép melletti jelenet változó színű. A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 33 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű rászteres (rács) mélynyomással.

50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, crósen simított, XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII álló (A): 30 fillértől 2 forintig, valamennyi címlet.

XII fekvő (B): 30 fillértől 1 forintig, valamennyi címlet.

XIII álló (A): 30 fillér és 1 forint címlet.

XIII fekvő (B): 30 fillér, 1 és 2 forint címlet.

A fentiekben ismertetett vízjelhelyzetekkel kapcsolatban megjegyezni kívánjuk, hogy az eddig ismert előfordulások nem tekinthetők lezártnak. Különösen vonatkozik ez a megállapítás a XIII vízjelre. Ennek fekvőhelyzetű 2 forintos címlete csak a közelmúltban került napvilágra a Filatélia V. kilós magyar tömeganyagából. Érdekes, hogy ez a vízjelhelyzet a 2 Ft-os címletből XII vízjellel mind a mai napig nem ismert.

Számvízjel állások

A/a, b, c, d; 30 fillértől 2 forintig.

B/a, b, c, d; 30 fillértől 1 forintig valamennyi címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12½-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alul fogazatlanul a 60 és 80 filléres címlet ismert.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

A posta Lenin halálának 30. évfordulójára 3 címletből álló emlékbélyeg sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 7619/B—1/8. A. rendelettel (Po. É. 1954/2. sz.) január 21-én, s kivonták a forgalomból a kibocsátó rendelettel 1955. január 21-ével.

Példányszám 171 450 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

458. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	kékeszöld
60 fillér	feketésbarna
1 forint	borvörös

A bélyegképek

Azonos elrendezésű, alul színes és fehér vonalakkal övezett fehér táblán színes „MAGYAR POSTA” felirat, a bélyegképet két oldalon és fent övező, színes és fehér vonalakkal keretezett szalagon fehér „LENIN HALÁLÁNAK HARMINCADIK ÉVFORDULÓJÁRA” szöveg olvasható. A bélyegképek bal vagy jobb felső sarkába az értékjelzés került.

40 filléres és 1 forintos címlet: Lenin arcképe,

60 filléres címlet: Lenin 1917. júniusában a Szovjetek I. Országos Kongresszusán elmondott beszéde közben. Mellette Sztálin.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 28 × 38,5 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

25-ös ivekben került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, XII és XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vizjel és vízjelhelyzet

XII álló (A); valamennyi címlet.

XIII álló (A); valamennyi címlet.

Számvizjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat $12\frac{1}{2}$: 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete $33 \times 43,5$ mm. Fogazatlan példányok (\square) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Az ívek fogazását az Állami Nyomda végezte.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1954. ROVAROK

10 címletből álló alkalmi légiposta bélyegsorozat, amely káros rovarokat ábrázol azzal a céllal, hogy a mezőgazdasági dolgozók és úttörők felismerésükkel és irtásukkal elősegítsék a mezőgazdasági termelés sikerét.

A bélyegképeket Füle Mihály tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7619/B—14/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1954/5. sz.) 1954. február 6-án, s kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1955. február 6-ával.

Példányszám 204 900 fogazott sorozat; ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

✈ 30 fillér	narancs/barna
40 fillér	fűzöld/barna
50 fillér	barnáskarmin/fekete
60 fillér	ibolya/barna/sárga
80 fillér	zöldesszürke/karmin
1 forint	sárgásbarna/fekete
1,20 forint	zöld/barnásfekete
1,50 forint	barnásolaj/barna
2 forint	narancsbarna/barna
3 forint	kékeszöld/barna

A bélyegképek

Azonos fekvő és álló elrendezésben alul világosabb árnyalatú mezőben sötét tónusú „MAGYAR POSTA”, a bélyegkép felső szélé alatt a rovar neve, a felső sarkok egyikében színes értékjelzés, alatta „LÉGIPOSTA” felirat olvasható.

Az egyes bélyegképeken ábrázolt rovarok:

30 filléres címlet: Répabarkó (*Bothynoderes puncziventris* GERM.)

40 filléres címlet: Kallócserebogár (*Polyphylla fullo* L.)

50 filléres címlet: Hőscincér (*Cerambyx cerdo* L.)

60 filléres címlet: Lódarázs (*Vespa crabro* L.)

80 filléres címlet: Almaeszlény (*Rhynchites bacchus* L.)

1 forintos címlet: Gabonafutrinka (*Zabrus tenebrioides* GOEZE)

1,20 forintos címlet: Fekete tücsök (*Gryllus campestris* L.)

1,50 forintos címlet: Orrszarvúbogár (*Oryctes nasicornis* L.)

2 forintos címlet: Szarvasbogár (*Lucanus cervus* L.)

3 forintos címlet: Csibor (*Hydrous piceus* L.).

A 30, 80 filléres, az 1 és 3 forintos címlet álló a többi fekvő téglalap alakú, képméretük 22×33 , illetve 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában a 60 filléres címletet három, a többit két-színű raszteres (rács) mélynyomással.

50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag „A” minőségű fehér, erősen simított, XII. és XIII. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

459. ábra

Vízjel és vízjelhelyzet

XII álló (A): 30, 50 filléres, 1, 1,20, 1,50, 2, 3 forintos,

XII fekvő (B): 30, 50, 80 filléres, 1,50, 2, 3 forintos,

XIII álló (A): 30, 40, 50, 60, 80 filléres, 1, 1,20, 1,50 és 3 forintos,

XIII fekvő (B): 30, 40, 50, 60, 80 filléres, 1, 1,20, 1,50 és 2 forintos címletek.

Számvízjel állások

A/a, b, c, d: 30, 50 filléres, 1, 1,20, 1,50, 2 és 3 forintos,

B/a, b, c, d: 30, 50, 80 filléres, 1,50, 2, 3 forintos címletek.

Enyvezés fehér.

Fogazat $12\frac{1}{2} : 12$, illetve $12 : 12\frac{1}{2}$ -es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37 , illetve 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1954. ANYA- ÉS CSECSEMŐVÉDELEM

460. ábra

A Nemzetközi Nőnap alkalmából 3 posta és 3 légiposta címletből álló alkalmi bélyegsorozatot, amelyek anya- és csecsemővédelmi jeleneteket ábrázolnak.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7619/B—39/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1954/8. sz.) 1954. március 8-án, s a forgalomból kivonták ugyanezen rendelettel 1955. március 8-ával.

Példányszám 265 400 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

30 fillér	kék
40 fillér	sárgásbarna
60 fillér	ibolya
1 forint	sárgászöld
1,50 forint	barnáskarmin
2 forint	zöld

A bélyegképek

Azonos elrendezésben, világosan árnyalt mezőben a bélyegkép alsó szélén — felül fehér vonallal határolva — sötét tónusú „MAGYAR POSTA” felirat, tőle balra és kissé fentebb elhelyezve az értékjelzések foglalnak helyet. A légiposta címleteken a kép bal oldalán alulról felfelé haladó, fehér „LÉGI-POSTA” felirat olvasható. Az egyes bélyegképek ábrái:

30 filléres címlet: Anya vérvétel közben.

40 filléres címlet: A kórházi ágyon fekvő anyának egy ápolónő csecsemőjét nyújtja.

60 filléres címlet: Kisgyermek egészségügyi vizsgálata.

1 forintos címlet: Üzemi óvodában étkező gyermekek.

1,50 forintos címlet: Gyógyult gyermekét felemelő néviseletben öltözött menyecske és az orvos.

2 forintos címlet: Az óvodások mesét hallgatnak.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, s méretük a fogazatig terjed.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

100-as tben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII. álló (A).

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12½-es fésűs fogazat. A bélyegpek fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A 40 filléres címlet alul fogazatlanul is előfordul.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap i bélyegzés és elsőnap i boríték.

1954. TANÁCSKÖZTÁRSASÁGI EMLÉK (II.)

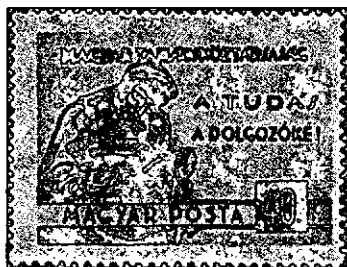
A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 35. évfordulójára a posta 3 címletből álló emlékbélyeg sorozatot bocsátott ki.

A bélyegképeket Berczeller Rezső tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7619/B—60/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1954/11. sz.) 1954. március 21-én, kivonták a forgalomból ugyanezen rendelettel 1955. március 21-ével.

Példányszám. 199 300 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2500.

Árusították, mint az „1951 Ötéves terv eredményei” sorozatot.

461. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	szürkéskék/vörös
60 fillér	barna/vörös
1 forint	szürke/vörös

A bélyegképek

40 filléres címlet: Alul a bélyegképen áthaladó sötétebb vonalakkal határolt világos tónusú szalagon „MAGYAR POSTA” felirat, a jobboldalon a szalagra helyezett sötét négyzetben világos értékjelzés, a bélyegkép felső szélén színes „MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG” felirat. A bélyegkép olvasó munkást ábrázol, tőle jobbra vörös színű felirat: „A TUDÁS A DOLGOZÓKÉ”.

60 filléres címlet: Alul sötétben árnyalt téglalapon világosabb tónusú „MAGYAR POSTA” felirat, a bélyegképen több sorban színes „A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG 35. ÉVFORDULÓJA 1919—1945” szöveg. A bélyegkép vörös lobogót tartó munkást ábrázol.

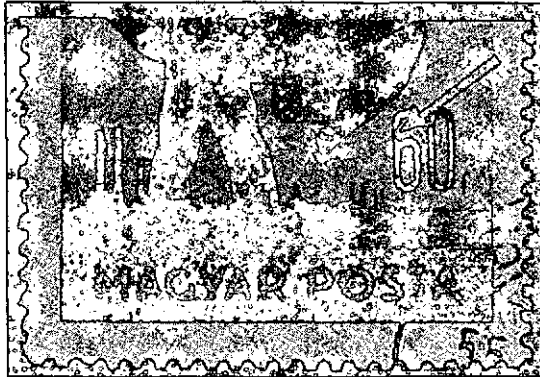
1 forintos címlet: Tükörképben azonos elrendezésű és feliratú, mint a 40 filléres címlet. A bélyegképen vöröskatona, mellette bal oldalon vörös színű városnevek: Salgótarján, Miskolc, Szerencs, Abony, Szolnok, Csongrád, a vörös hadsereg csatáinak felsorolása.

A 40 filléres és 1 forintos címlet fekvő, a 60 filléres címlet álló téglalap alakú, képméretük 39 × 28, illetve 28 × 39 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában, kétszínű *ruszteres* (rács) *mélynyomással*.
A 60 filléres címlet 6-os számjegyének lemezhibája ismert, melyet a 462.
ábrán be is mutatunk.

50-es *ivekben* került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII
vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

462. ábra

Vízjel és vízjelhelyzet

XII álló (A): 60 filléres és 1 forintos,

XII fekvő (B): 40 filléres és 1 forintos címlet.

Az álló vízjelhelyzetű 1 forintos címlet *egyik legnagyobb vízjel ritkaságunk*. Enyvezetlen és bélyegzett 25-ös félvben filatéliai anyagból került elő.

Számvízjel állások

A/a, b, c, d; a 60 filléres címlet (az 1 forintos „c” állásban ismert),

B/a, b, c, d; a 40 filléres és 1 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12½, illetve 12½ : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33, illetve 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A 60 filléres címlet *bal oldalán* fogazatlanul is ismert.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1954. MÁJUS 1. (V.)

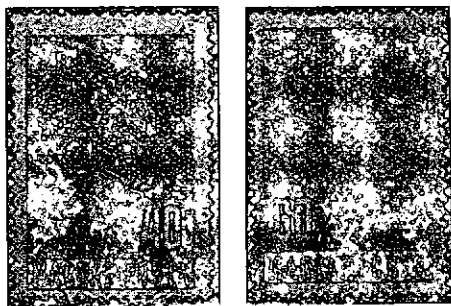
Alkalmi bélyegpár május 1. tiszteletére.

A bélyegképeket Bánó Endre tervezte.

Forgalomba bocsátották 1954. május 1-én, és *kivonták* a forgalomból 1955. május 1-én a 7619/B—78/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1954/16. sz.).

Példányszám 492 000 fogazott sorozat; ez egyben a 60 filléres címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2500.

Arusította valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal.

463. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	sárgászöld
60 fillér	barnászvörös

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul sötét téglalapon fehér „MAGYAR POSTA” felirat. Felette a 40 filléres címleten a jobb, a 60 filléres címleten a bal oldalon fehér értékjelzés.

40 filléres címlet: Termelőszövetkezeti csoport udvarán felállított májusfa, a szalagon „1954. május 1” felirat.

60 filléres címlet: Vörös zászlót tartó ifjú. A jobb oldalon fent „1954. MÁJUS 1” felirat.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 22×33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) mélynyomással.

100-as *ivekben* került forgalomba.

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag „A” minőségű fehér, erősen simított, XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII fekvő (B): 40 és 60 filléres címlet.

XIII fekvő (B): 40 és 60 filléres címlet.

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat $12\frac{1}{2}$: 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1954. MDP. III. KONGRESSZUSA

A posta a Magyar Dolgozók Pártjának III. Kongresszusára alkalmi bélyeget adott ki.

A bélyegképet Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1954. május 24-én, s kivonták 1955. május 24-én a 7619/B—88. A. sz. rendelettel (Po. É. 1954/20. sz.).

Példányszám 1 659 000 fogazott és 2500 fogazatlan bélyeg.

Árusította valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal.

464. ábra

60 fillér

vörös; sárga papíron

A bélyegkép

Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, jobbra fent több sorban színes „MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA III. KONGRESSZUSA BUDAPEST. 1954. V. 24.” felirat. A színes értékszám a bal felső sarokban kapott helyet. A bélyegkép gyümölcsös kosarat tartó nőt ábrázol, a háttérben iparváros látszik.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú s a fogazatig terjed.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű rászteres (rács) mélynyomással. 50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag „A” minőségű fehér, erősen simított, XII és XIII. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII, fekvő (B) és XIII, fekvő (B).

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12½-es fésűs fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1954. REPÜLŐNAP

Az 1954. július 25-én, a ferihegyi repülőtéren rendezett repülőnap elő-propagandájául a posta 8 címletből álló alkalmi légiposta bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Gáll Ferenc tervezte.

A sorozat 60 filléres címletét 1956-ban Rómában mint az 1954. évben kibocsátott legszebb aviatikai ábrájú bélyeget, nemzetközi művészeti díjjal tüntették ki.

Forgalomba bocsátották 1954. június 25-én és kivonták forgalomból 1955. december 31-ével a 7619/B-106/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1954/25. sz.).

Példányszám 449 150 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

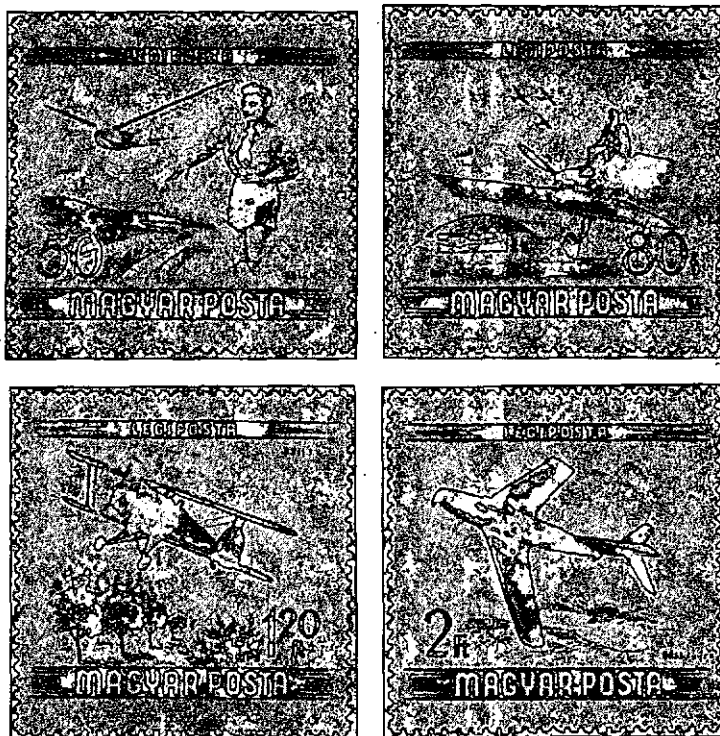
Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

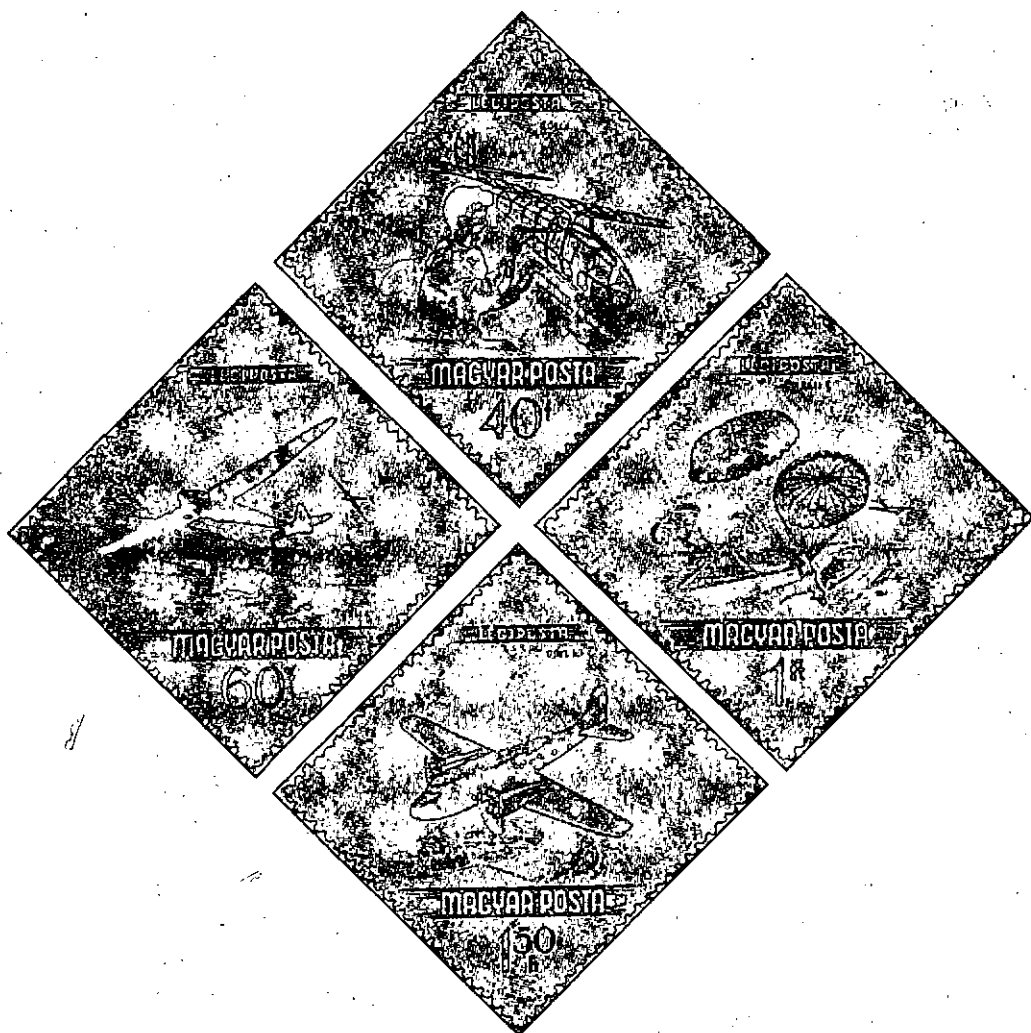
✈ 40 fillér	barnásolaj/palaszürke
50 fillér	szürke/vörösarna
60 fillér	vörösarna/palaszürke
80 fillér	kékesibolya/barna
1 forint	barna/palaszürke
1,20 forint	sötétolajzöld/feketésarna
1,50 forint	vörösbolya/palaszürke
2 forint	kobaltkék/sötétarna

A bélyegképek

Az ábrák két megoldásban nyertek elhelyezést. Az 1. forma egyik sarkára állított négyzet, alul sötétén árnyalt csikozott alapon fehér „MAGYAR POSTA” felirat, alatta színes értékjelzés, fent hasonló alapon fehér „LÉGIPOSTA” felirat. A 2. forma négyzet alakú, alul és fent azonos feliratok, az értékjelzés

465a. ábra

465b. ábra

az alsó felirat felett a bal oldalon kapott helyet. Az egyes bélyegképek ábrái:
 40 filléres címlet: Vitorlázó repülőgépmodellt építő úttörő.

50 filléres címlet: Vitorlázó repülőgépmodellt röptető úttörő a budai hegyekben.

60 filléres címlet: „Pilis” típusú, magyar gyártmányú vitorlázó repülőgépek a farkashegyi vitorlázó repülőtér felett.

80 filléres címlet: „Fecske” típusú motoros sportrepülőgépből kiszálló pilóta. A háttérben a hangár, tetején szélzsákkal, előtte kiguruló azonos típusú

repülőgéppel és két szerelővel. Fent a levegőben kötélkérepülést gyakorló gépek.

1 forintos címlet: Lebegő ejtőernyősök a szentendrei Duna-ág felett. Jobbra az ejtőernyősöket szállító repülőgép.

1,20 forintos címlet: „Csiz” típusú repülőgép gyümölcsöst permetez.

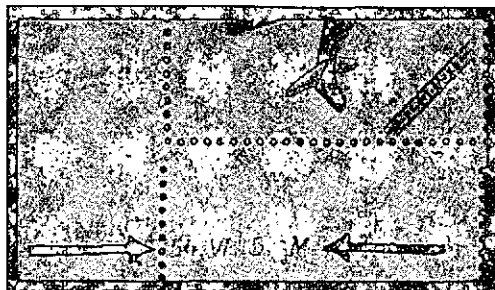
1,50 forintos címlet: „Teve” típusú kétmotoros utasszállító légiforgalmi repülőgép Budapest felett. Alul a Duna szalagja látható a Kossuth-híddal és a Lánchíddal, valamint az Országház épületével.

2 forintos címlet: Lökchajtásos repülőgépek gyakorlórepülése a Balaton légtérben.

A 40, 60 filléres, 1 és 1,50 forintos címletek egyik csúcsukra állított négyzet, az 50, 80 filléres, 1,20 és 1,50 forintos címletek négyzet alakúak, s a bélyegképek a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással.

25-ös években került postai forgalomba. A 40, 50 60 és 80 filléres címlet 10-es években is kereskedelmi forgalomba került, enyvezetlenül, bélyegezve.

466. ábra

Ivszél dátumok 40 fillér; 54. VII. 11. M., 50 fillér; 54. VI. 16. M., 60 fillér; 64. VI. 10. M., 80 fillér; 54. VI. 21. M., 1,20 forint; 54. VI. 18. M., 1,50 forint; 54. VI. 15. M., 2 forint; 54. VI. 19. M., valamennyi F. j.

A feliratok magassága 2 mm. Az „M” betűjelzés a nyomda házi jelzése, a maratást végző dolgozó betűjele.

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 11 : 11 fésűs fogazat. A bélyegeknek a fogazatig terjedő mérete 44 × 44 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1954. ÖTÉVES AZ ALKOTMÁNY.

A Magyar Népköztársaság alkotmánya törvényerőre emelkedésének 5. évfordulójára a posta 3 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Bánó Endre tervezte.

Forgalomba bocsátották 1954. augusztus 20-án, s kivonták a forgalomból 1955. augusztus 20-án a 7619/B—135/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1954/32. sz.).

Példányszám 324 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

467. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	kék
60 fillér	vörösbarna
1 forint	barna

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul sötét tónusú alapon fehér „MAGYAR POSTA”, alatta a bélyeg szélén fehér téglalapon „*ÖT ÉVES AZ ALKOTMÁNY*” feliratok olvashatók. A kép bal és jobb oldalán, továbbá fent változó szövegű felirat.

40 filléres címlet: A Nemzeti Múzeum homlokzata és főbejárata. Felirata: „48. §. A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BIZTOSÍTJA A DOLGOZÓNAK A MŰVELŐDÉSHEZ VALÓ JOGÁT”. Az értékjelzés a feliraton belül a bal felső sarokban foglal helyet.

60 filléres címlet: Középen a Magyar Népköztársaság domborművé címere, a négy sarokban egy-egy ötágú csillag látható. Felirata: „2. §. A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG A MUNKÁSOK ÉS DOLGOZÓ PARASZTOK ÁLLAMA.” Az értékjelzés a címer alatt nyert elhelyezést.

1 forintos címlet: Az Országház kupolája esti megvilágításban. Felirata: „10. §. A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB ÁLLAMHATALMI SZERVEZETE AZ ORSZÁGGYŰLÉS”. Az értékjelzés a bal felső sarokban kapott helyet.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, s a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. 100-as tóban került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII fekvő (B); 1 forintos címlet.

XIII fekvő (B); 40 és 60 filléres címlet.

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12½ : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1954. GYÜMÖLCSÖK

A posta az Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár megnyitására 8 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki, amely hazánk mezőgazdasági termékei közül a gyümölcsöket propagálja.

A bélyegképeket tervezték: Füle Mihály a 40, 60, 80 filléres és 1,50 forintos, Horváth Endre az 50 filléres, 1, 1,20 és 2 forintos címleteket. Metszették: Füle Mihály 40 és 60 filléres, Horváth Endre az 50 filléres, Gáll Ferenc a 80 filléres, Nagy Zoltán az 1 és 1,50 forintos, Vertel József az 1,20 és 2 forintos címleteket.

Forgalomba bocsátották 1954. szeptember 11-én, s kivonták a forgalomból 1955. szeptember 11-én a 7619/B—148/8. A. sz. rendelettel. (Po É. 1954/35. sz.).

Példányszám 397 050 fogazott sorozat; ez egyben az 1,50 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot, valamint a kiállítás színhelyén (Budapesti tenyészállat vásártelep) működő alkalmi postahivatal.

A sorozat értékei

40 fillér	kékészöld/sárga/narancs/zöld
50 fillér	vörösibolya/vörös/sárga/zöld
60 fillér	kékészöld/sárga/zöld
80 fillér	barna/vörös/sárga/zöld
1 forint	ibolya/vörös/sárga/zöld
1,20 forint	kékesszürke/vörös/sárga/zöld
1,50 forint	vörösibolya/sárga/vörös/zöld
2 forint	kék/vörös/sárga/zöld

A bélyegképek azonos elrendezésűek. Alul és felül színes és fehér vonalakkal határolt keret. Az alsó keret felett a középső képet körülvevő közép árnyalatú mezőben fehér „MAGYAR POSTA” felirat olvasható. A fehér érték jelzések a felső sarkok egyikében kaptak helyet, középen sötét árnyalatú mezőben leveles szárral gyümölcsök láthatók. Az egyes bélyegképek ábrái:

40 filléres címlet: Paprika (*Capsicum annum*).

50 filléres címlet: Paradicsom (*Lycopersicon esculentum*).

60 filléres címlet: Szőlő (*Vitis vinifera*).

80 filléres címlet: Kajsziabarack (*Armeniaca vulgaris*).

1 forintos címlet: Alma (Malus domestica).

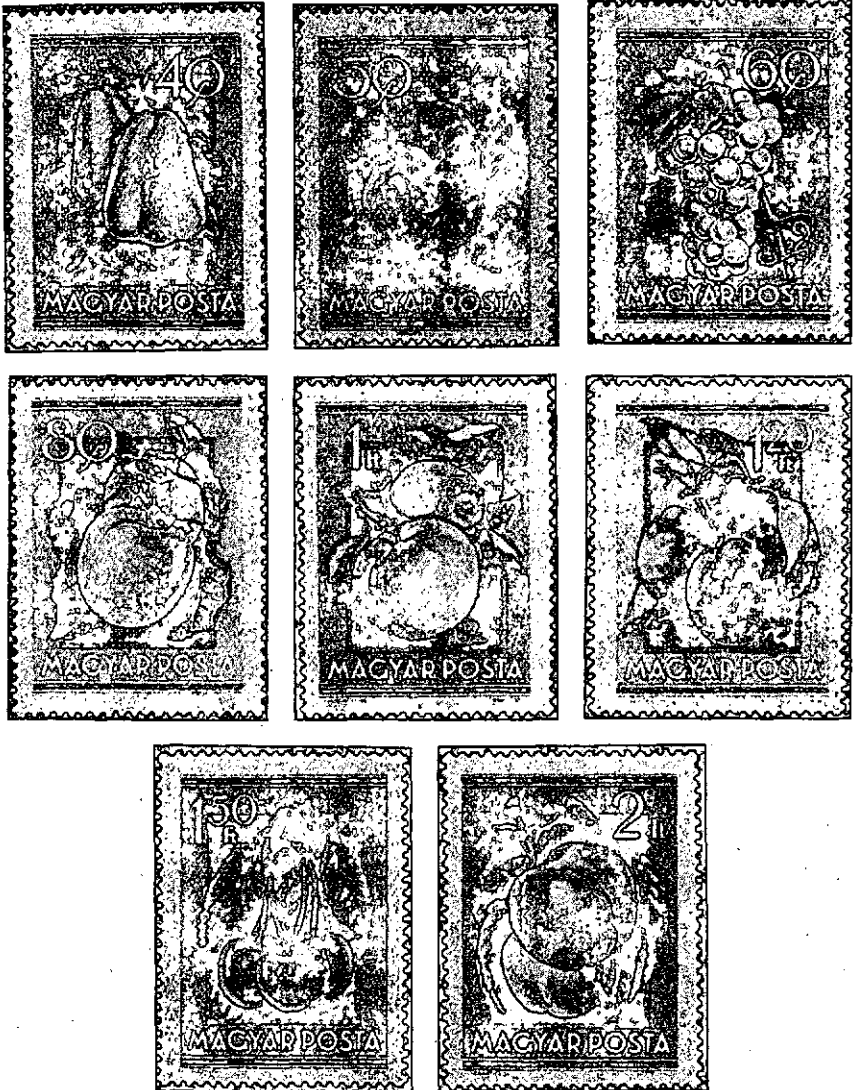
1,20 forintos címlet: Szilva (Prunus domestica).

1,50 forintos címlet: Cseresznye (Cerasus avium).

2 forintos címlet: Őszibarack (Persica vulgaris).

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 27×38 mm.

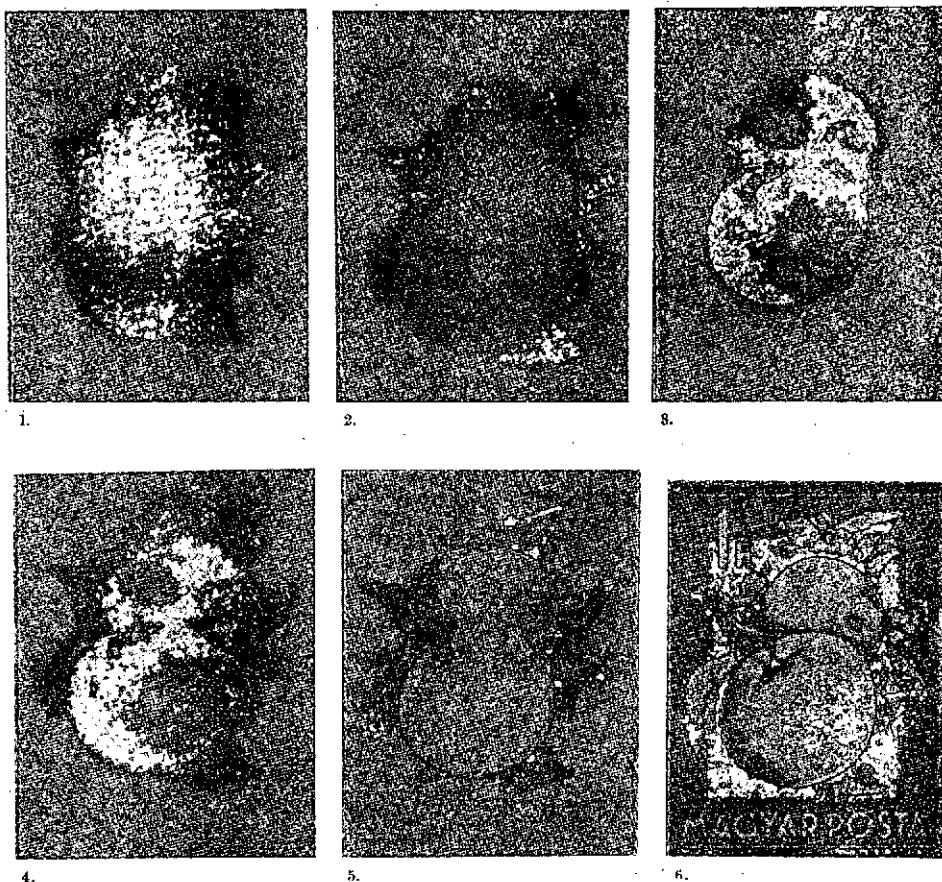
Nyomták a Pénzjegynyomdában két és háromszínű *ofszet*-(alnyomat) és réznyomással kombinálva.

468. ábra

Mint tudjuk, korábban a Pénzjegynyomda által készített II. Virág sorozatunk is kombinált, ofszet és réznyomásos eljárással készült. Azonban a Gyümölcs sorozatnál alkalmazott nyomástechnika a korábbiaktól eltér. Ha a II. Virág sorozatot vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy a két ofszet alnyomat kliséjét úgy képezték ki, hogy csak a virágok szirmait, illetve leveleit látták el színes nyomattal. Ezzel szemben a Gyümölcs sorozat kettő, illetve három ofszet kliséje a bélyegképek felbontott színeit fedéssel, vagy fedés nélkül egymásra nyomta a kívánt színhatás elérése céljából. Ez a megoldás rendkívül nagy szakmai tudást és körültekintést igényelt, ha figyelembe vesszük, hogy a réznyomat metszeteinek technikai megoldását is idomítani kellett az elért színhatásokhoz.

Egy-egy gyümölcs bélyeg metszése négy hétig tartott és nyolc-tíz kísérleti rajzmetszetet és maratást végeztek a bélyegkeret ornamentikájával, a szükséges összhang megteremtése céljából.

469. ábra

Az ofszet színek nyomásához készített kliséken, és így a nyomatokban is *pontokra felbontva* jelenik meg az egy-egy színt kívánó részt. A 469. ábrán az 1 forintos címlet almája nyomásának egyes meneteit mutatjuk be az eredeti próbanyomatok felhasználásával. Ábránk 1. képe az ofszet nyomás 1. menete, az alma sárga színe. A 2. képen a levelek zöld színe is elkészült a 2. menetben. A 3. kép az alma vörös színének próbanyomata. A 4. kép az ofszet nyomat 3. menete, a három szín együttes nyomata. Az 5. kép az alma és a levelek rézmetszetének próbanyomata, s végül a 6. kép, a teljes rézmetszet a keret és az alma együttes próbanyomata. Ezután kerül sor a teljes rézmetszet nyomására az ofszet alnyomatokkal ellátott ívekre.

Talán a legszerencsésebbnek nem mondható témaválasztás az egyedüli oka annak, hogy ez a sorozat nem aratott olyan osztatlan sikert, amilyent a kivitelezése folytán megérdemelt volna.

Színnyomat *elcsúszások* ismertek.

25-ös évben került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag „F” minőségű, fehér *XIII vízjelű* kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII álló (A).

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat $12\frac{1}{2}$:12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete $33 \times 43,5$ mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Az ívek fogazását az Állami Nyomda végezte.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1954. II. JÓKAI

470. ábra

A MABÉOSZ 1954. évi Országos Bélyegkiállítását Budapesten október 16–24-ig rendezte. Ez alkalommal került sor XXVII. Bélyegnap megtartására is. A posta a bélyegnapra, valamint Jókai Mór, a nagy magyar író halálának 50. évfordulójára 2 címlebből álló emlék és alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották 1954. október 17-én, s kivonták a forgalomból az 1 forintos címletet 1954. november 15-ével, a 60 filléres címletet 1955. október 1 7-ével a 7619/B—161/2/8 A sz. rendelettel (Po. É. 1954/41. sz.).

Példányszám 167 600 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan sorozatok száma 2500.

A 60 filléres címletet valamennyi postahivatal árusította, az 1 forintos címletet kizárólag a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal 1954. október 17-től október 24-ig, valamint a vidéki kiállítások színhelyén működő alkalmi postahivatalok október 24-én, Debrecen, Győr, Hódmezővásárhely, Miskolc, Orosháza, Pápa, Pécs, Sopron, Szeged, Szombathely, Tatabánya, Törökszentmiklós, Veszprém helységekben.

A sorozat értékei

60 fillér	sötétolajzöld
1 forintos	vörösibolya

A bélyegképek ábrái azonosak. A papír háttéréből kiemelkedően Jókai Mór fejképe. A fejkép alatt a kép színében nyomott apró betűkkel „JÓKAI MÓR 1825—1904”, alatta sötét alapon fehér betűkkel „MAGYAR POSTA” felirat. Az értékjelzés a bélyeg bal felső sarkában került elhelyezésre.

A bélyegképek álló téglalap alakúak s a fogazatig terjednek.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,1—0,11 mm vastag, „E” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér és sárgás, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12½ : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Az ívek fogazását az Állami Nyomda végezte.

A 60 filléres címlet *baloldalán fogazatlanul* is előfordul.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1954. BÉLYEGNAP (JÓKAI) BLOKK

Az előző kiadáshoz csatlakozó, a XXVII. Bélyegnap alkalmából Jókai Mór halálának 50. évfordulójára kiadott egy bélyegképet tartalmazó, légi-posta alkalmi és emlék bélyegblokk.

A bélyegképet és a blokk díszítését Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották 1954. október 17-én s *kivonták* a forgalomból 1954. november 15-ével a 7619/B—161/2/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1954/41. sz.).

Példányszám 67 759 fogazat és 2500 fogazatlan blokk.

Árusították kizárólag a kiállítások színhelyén működő alkalmi postahivatalok a kiállítás 4 Ft-os belépőjegyére névértéken 1 Ft-ért.

A bélyegkép azonos a sorozat 1 forintosával. A bélyegkép felett díszítő elemekkel körülvéve a bélyeg színében „XXVII. BÉLYEGNAP”, alatta „BUDAPEST 1954” szöveg, a bélyeg alatt „M.A.B.É.O.SZ. BELÉPŐDÍJ 4 Ft.” a bélyegtől jobbra és balra „LÉGIPOSTA” felirat.

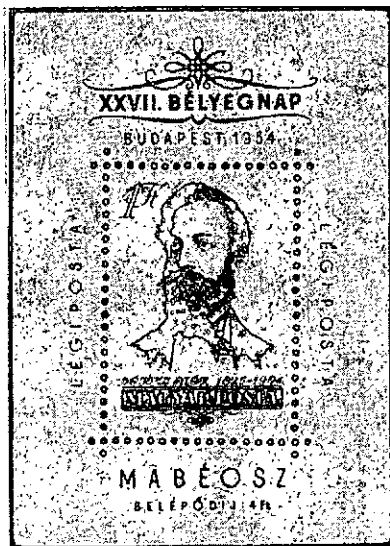
A blokk álló téglalap alakú, négy oldalán vágott, mérete 51 × 71 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

Egy bélyegképet tartalmazó blokk formájában került forgalomba.
Készült 0,1–0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér, s az Állami Nyomda készítette.

471. ábra

✈ 1(+4) forint kékesibolya/fekete

Fogazat A blokkban elhelyezett bélyeg fogazata $12\frac{1}{2}$: 12-es párkányos keretfogazat. Teljes mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. A blokkok fogazását az Állami Nyomda végezte.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap-i bélyegzés és elsőnap-i boríték.

1954. HÍRES MAGYAR TUDÓSOK

A posta elhunyt híres magyar tudósok emlékezetére 11 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1954. december 5-én, s *kivonták* a forgalomból 1955. december 31-ével a 7619/B—186/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1954/49. sz.).

Példányszám 640 400 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

472. ábra

A sorozat értékei

8 fillér	barnásszürke; sárga papíron
10 fillér	borvörös; rózsaszínű papíron
12 fillér	szürkésfekete; kék papíron
20 fillér	okkersárga; sárga papíron
30 fillér	kékesibolya; rózsaszín papíron
40 fillér	zöld; sárga papíron
50 fillér	barna; zöld papíron
60 fillér	kék; rózsaszín papíron
1 forint	olajzöld
1,70 forint	barnászvörös; sárgás papíron
2 forint	kékeszöld

A bélyegképek azonos elrendezésűek. A keret felső széle alatt a jobb oldalon, fehér és színes „MAGYAR POSTA” felirat, alatta az értékjelzés olvasható. Alul a jobb oldalon a színes keret felett elhelyezkedő világos alapon a

tudós neve, születési és elhalálozási évszáma. A bélyegkép bal oldalán a tudósok fejképei, a jobb oldalon munkásságukra utaló jelenet kapott helyet.

8 filléres címlet: Apáczai Csere János (1625—1659) elképzelt arcképe. A jobb oldalon „kalamáris” és „penna”, valamint a kézirattekercs mögött művei között a „Magyar Encyklopédia”.

10 filléres címlet: Körösi Csoma Sándor (1784—1842) arcképe egy fennmaradt litografált rajz után. Jobb oldalon a tibeti nyelv nyitott szótárán lúdtoll fekszik, fent a zangskari lámakolostor — munkálkodásának 320 főlíásn tibeti könyv elolvasásának — halvány sziluettje, mely alatt vándorhottal kezében az utazó halad.

12 filléres címlet: Jedlik Ányos (1800—1895). Jobb oldalon az előtérben az általa készített első dinamó, a háttérben ennek modern változata látható.

20 filléres címlet: Semmelweis Ignác (1818—1868). A jobb oldali képen a kórházi ágyon fekvő anya gyermekét Semmelweis a magasba emeli.

30 filléres címlet: Irinyi János (1817—1895)

A bélyegkép feliratán olvasható 1865 évszám téves.

40 filléres címlet: Korányi Frigyes (1828—1913). A jobb oldalon röntgen sugarakkal átvilágított test, a háttérben szanatórium képe látszik.

50 filléres címlet: Vámbéry Ármin (1832—1913). A háttérben török mecset, előtte tevék karaván pihen.

60 filléres címlet: Than Károly (1834—1908). A jobb oldalon az előtérben bunszn lángon melegített lombik, a háttérben munkásságának színhelye.

A bélyegkép feliratán olvasható 1904 évszám téves.

1 forintos címlet: Hermann Ottó (1835—1914). A háttérben hazai vízimadár világot láthatunk egy felröppenni készülő kőcsaggal.

1,70 forintos címlet: Puskás Tivadar (1844—1893). A háttérben telefon készülék és kézikapcsolásos rendszerű telefonközpont látható. Az arckép egyesek szerint nem Puskás Tivadart, hanem öccsét Ferencet ábrázolja. Ez a vita azonban kellő fényképanyag híján nem dönthető el (I. Filatéliai Szemle 1955. 2. sz.).

2 forintos címlet: Hőgyes Endre (1847—1906). A háttérben veszett kutya fejrajza és injekciós tű.

A bélyegkép feliratán olvasható 1921 évszám téves.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 33 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában az 1 és 2 forintos címlet kivételével színes papíron, egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

100-as évben került postai forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér és gyárilag színezett, erősen simított, XII. és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

A sorozat 50 filléres címlete XII vízjellel *fluoreszkáló* papíron is előfordul. Ez a papír valószínűleg kísérleti célokat szolgált, mivel a jelen kiadásnál történt alkalmazása megelőzte e papírfajta általános bevezetését.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII, álló (A); a 10, 12, 30, 50, 60 filléres, 1 és 1,70 forintos. Egyéb címlethől előfordulása még lehetséges.

XIII, álló (A); 8 fillértől 2 forintig *valamennyi* címlet.

Számvízjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 $\frac{1}{2}$ -es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Elsőnapú bélyegzés és elsőnapú boríték.

1955. TÉLI SPORT

473. ábra

A posta téli sportjeloneteket ábrázoló 8 címletből álló alkalmi légiposta bélyegsorozatot adott ki, melynek 1,20 és 2 forintos címletét a Budapesten megrendezett Műkorcsolya és Jégtánc Európa-bajnokság megnyitásának napján, 1955. január 27-én bocsátotta forgalomba.

A bélyegképek tervezői: Gáll Ferenc a 40, 50, 60 és 80 filléres, Vertel József az 1, 1,20, 1,50 és 2 forintos címleteket.

Forgalomba bocsátották az 1,20 és 2 forintos címleteket 1955. január 27-én a 7619—4/8. B sz. (Po. É. 1955/3. sz.); a többi címletet elkészültük után 1955. február 26-án a 7619—4/2/8 A sz. rendelettel (Po. É. 1955/7. sz.). *A forgalomból kivonták* a kibocsátó rendeletekkel 1956. január 31-ével.

Példányszám 490 800 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

✈ 40 fillér	feketésbarna/vörös/kékeszöld
50 fillér	barna/olajzöld/vörös
60 fillér	barna/kék/vörös
80 fillér	feketésbarna/zöld/barnásnarancs
1 forint	barna/kék/narancsvörös
1,20 forint	feketésbarna/kékeszöld/vörös
1,50 forint	barna/zöldesszürke/narancsvörös
2 forint	barna/kékeszöld/ibolya

A bélyegképek közel azonos elrendezésűek. Alul színes és fehér vonalakkal határolt, hókristályokkal díszített szalagon fehér „MAGYAR POSTA” felirat, melyet egyes címleteknél színes alnyomat árnyékol be. Fent színes „LÉGIPOSTA” felirat és repülőgép látható. Az értékjelzések az ábráktól függően a különböző sarkokban kaptak helyet. Az egyes bélyegképek ábrái:

40 filléres címlet: Két szánkózó gyermek.

50 filléres címlet: Sífutó.

60 filléres címlet: Jégvitorlás a Balatonon.

80 filléres címlet: Jégkorongozók.

1 forintos címlet: Síugró a levegőben.

1,20 forintos címlet: Két gyorskorcsolyázó verseny közben, a háttérben a Városligeti Műjégpálya látható, az Európa-bajnokság színhelye.

1,50 forintos címlet: „Kapuk” között lesikló síelő.

2 forintos címlet: Jégtáncospár a Városligeti Műjégpályán, a háttérben a pálya mögött elterülő Vajdahunyad vára.

A bélyegképek álló, vagy fekvő téglalapalakúak, melyek a perforálásig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában háromszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. Színyomat elcsúszások előfordulnak.

Az 50 filléres ív 24. bélyegén a kifedés elmulasztása folytán érdekes *diapozitív hibát* láthatunk. A jobb felső sarokban a repülőgép előtt két kis színes vonalka látszik. A gyűjtők ezt a két kis színes foltot „ejtőernyősöknek” nevezték el. Ez az elnevezés azonban csak akkor helytálló, ha ezek az ejtőernyőjüket nyitó ejtőernyősök egy — a bélyegképen nem látható — szállító-repülőgépből ugrottak ki, mivel a bélyegképen látható gép éppen feléjük repül (474. ábra).

25-ös években került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér erősen simított, XII és XIII. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII, álló (A); a 40 és 60 filléres, fekvő (B); az 50 és 80 filléres.

XIII, álló (A); a 40, 60 filléres, az 1 és 1,50 forintos,

XIII, fekvő (B); az 50, 80 filléres, 1,20 és 2 forintos címletek.

Számvízjel állások A/a, b, c, d., valamint B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 $\frac{1}{2}$, valamint 12 $\frac{1}{2}$: 12 fésűs, illetve keresztfogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33×43,5 mm. A fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Ennél a sorozatnál alkalmazta első ízben az Állami Nyomda a fésűs fogazás egyik válfaját az ún. keresztfogazást. Ennek részletes leírását I. kötetünkben megtaláljuk. Az újszerű fogazási eljárás bevezetésének oka a fogazási selejt ellenőrzésének a megkönnyítése volt. A keresztfogazással ellátott 25-ös ívek fogazása fent és lent az ívek széléig terjed. Ez az újítás valóban be is vált, mivel ennek bevezetése után a keresztfogazással ellátott íveknél az utolsó leütés elmaradása igen ritka. A későbbiek során ezt a fogazási megoldást az 50-es években nyomott 43,5×33 mm-es teljesméretű bélyegeknél is alkalmazták.

Alkalmi bélyegzés 1,20 és 2 forintos címlet.

Élsónapi bélyegzés és élsónapi boríték.

474. ábra]

1955. FELSZABADULÁS (III.)

A felszabadulás 10. évfordulójára a posta a 4 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket tervezték: Gáll Ferenc a 40 filléres, Füle Mihály a 60 filléres és 2 forintos, Vertel József az 1 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották 1955. április 4-én kivonták a forgalomból 1956. április 30-ával a 7619—60/4/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/12. sz.).

Példányszám 350 500 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot.

A sorozat értékei

40 fillér	okkersárga/vöröcs
60 fillér	vörös/zöld
1 forint	zöld/barna
2 forint	barna/sötétzöld

Az egyes bélyegképek ábrái:

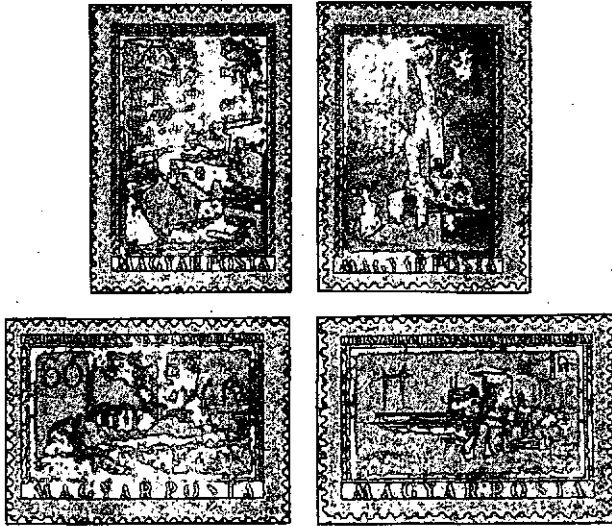
40 filléres címlet: Üzemi könyvtár olvasóterme.

60 filléres címlet: A sztálinvárosi (napjainkban: dunaújvárosi) nagykohó.

1 forintos címlet: Arató kombájn.

2 forintos címlet: A gellérthegy Szabadság-szobor.

A 40 filléres és 2 forintos címlet álló, a 60 filléres és 1 forintos címlet képe fekvő téglalap alakú, méretük 22×33, illetve 33×22 mm.

475. ábra

A bélyegképek álló és fekvő téglalap formában azonos elrendezésűek. A bélyegképeket alul és felül színes téglalapok, két oldalukon zsinóros díszítések övezik. Alul fehér „MAGYAR POSTA”, felül fehér „FELSZABADULÁSUNK 10. ÉVFORDULÓJÁRA” feliratok olvashatók.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. Elcsúszott középrészek előfordulnak (1 Ft.).

100-as ívben került forgalomba.

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, *XIII vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); a 60 filléres és 1 forintos címlet,

XIII, fekvő (B); a 40 filléres és 2 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazatuk 12 1/2 : 12, valamint 12/12 1/2 fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37, illetve 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

Május 1. tiszteletére kiadott alkalmi bélyeg.

A bélyegképet Gáll Ferenc tervezte.

Forgalomba bocsátották 1955. május 1-én, s kivonták a forgalomból 1956. május 31-ével a 7619—101/3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/17. sz.)

Példányszám 1 020 300 fogazott és 3500 fogazatlan bélyeg.

Árusították a kibocsátás napján, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot; később valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal.

476. ábra

1 forint kárminvörös

A bélyegképen alul középpárnyalatú szalagon sötét színű „MAGYAR POSTA” felirat és az értékjelzés. Fölette virágfüzerekkel és vörös zászlókkal övezett „1” szám, amelynek alját „1955. MÁJUS” feliratú szalag takarja. Alatta ötágú vörös csillag, balra vasmű, jobbra traktor.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 37×26 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű rászteres (rács) mélynyomással. 100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12½-es fésűs fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1955. 100 ÉVES AZ ÁLLAMI NYOMDA

A Magyar Állami Nyomda fennállásának centenáriumaára a nyomda épületét ábrázoló emlékbélyeget adott ki a posta.

A bélyegképet Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1955. május 28-án, s kivonták a forgalomból 1956. május 31-ével a 7619—112/3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/21. sz.).

Példányszám 2 004 900 fogazott és 3500 fogazatlan bélyeg.

Árusították azonos módon, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot azzal a különbséggel, hogy Balassagyarmat helyett Salgótarján 1 postahiva-

tal; továbbá a forgalomba bocsátás napján az Állami Nyomda épületében (Budapest I. Kapisztrán tér) és az Országos Ifjúsági Bélyegkiállítás színhelyén (Budapest V. Sztálin út 3.) működő alkalmi postahivatal is árusította.

477. ábra

60 fillér zöld/vörös

A bélyegkép

Babérággal övezett Állami Nyomda épülete, jobbra alul népköztársasági címer zászlókkal, alatta a nyomdászat jelképe: a betű és felhordó henger. Alul a bélyegkép alatt színes „MAGYAR POSTA” felirat és értékjelzés; fent fehér „100 ÉVES” és a bélyegképen vörös színű „AZ ÁLLAMI NYOMDA” feliratok.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete a fogazatig terjed.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. 50-es *ívekben* került forgalomba.

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII és XIII. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII és XIII fekvő (B). A XIII vízjel csak később bukkant fel, *számvízjellel* egyelőre nem ismert.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 37 x 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap *bélyegzés és elsőnap boríték.*

1955. 100 ÉVES AZ ÁLLAMI NYOMDA BLOKK

A Magyar Állami Nyomda fennállásának centenáriumára kiadott I bélyegképet tartalmazó légiposta emlékblokk.

A bélyegképet és a blokk díszítését Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1955. május 28-án, s *kivonták* a forgalomból 1955. június 30-ával a 7619 – 112/3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/21. sz.).

Árusították azonos módon, mint az „Állami Nyomda” bélyegket.

A blokk közepén a 60 filléres címmel azonos rajzú bélyeg helyezkedik el. A különbség az értékjelzésben és a „MAGYAR POSTA” alatti „LÉGIPOSTA” feliratban mutatkozik. A blokk díszítése domborműszerű tábla, melyet alul és felül nemzetiszínű szalag övez. Ennek közepén fent vörös zászlókkal

díszített népköztársasági címer, alul babérággal díszített „100 ÉV” feliratú embléma helyezkedik el.

A blokk fekvő téglalap alakú, négy oldalán vágott, mérete 98×78 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában több színű *raszteres* (rács) *mélynyomással*, 4 blokkot tartalmazó ívekben.

Egy bélyegképet tartalmazó blokk formájában került forgalomba.

478. ábra

✚ 5 forint zöld/vörös

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, *XIII* vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet *XIII*, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es párkányos keretfogazat. A blokkban elhelyezett bélyeg teljes nagysága 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1953. DOLGOZÓ IFJÚSÁG SZÖVETSÉGE (DISZ II.)

A Dolgozó Ifjúság Szövetsége II. kongresszusára a posta alkalmi bélyeget adott ki.

A bélyegképet Gáll Ferenc tervezte.

Forgalomba bocsátották 1955. június 15-én, a *kivonták* a forgalomból 1956. június 30-ával a 7619—106/4/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/23. sz.).

Árusították a forgalomba bocsátás napján, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot, később valamennyi postahivatal, ezenkívül a kongresszus színhelyén működő alkalmi postahivatal is.

479. ábra

1 forint barnásvörös

A bélyegkép

A jobb oldalon női- és férfifej, alatta színes „MAGYAR POSTA” felirat és felette a jobb sarokban értékjelzés; a bal oldalon zászló, szalagján „HŰSÉG A PÁRTHOZ, HŰSÉG A NÉPHEZ” jelmondat; alatta vasmű és gyárépület távlati képe. A bélyegkép baloldalán alul elhelyezkedő színes szalagon „DOLGOZÓ IFJÚSÁG SZÖVETSÉGE II. KONGRESSZUSA. 1955. JÚNIUS HÓ” felirat, mellette a DISZ jelvénye.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 39×28 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. 50-es évben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag „A” minőségi fehér, erősen simított, XIII *vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12½-es fésűs fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 43,5×33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1955. MUNKA

20 címletből álló általános forgalmú bélyegsorozat.

A bélyegképeket terveztek: Nagy Zoltán a 10, 20, 30, 50, 60, 80 filléres, 2,60, 3,5 és 10 forintos; Vertel József a 8, 12, 40, 70 filléres, az 1, 1,20, 1,40, 1,70, 2 és 4 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották a 20, 40, 60 és 80 filléres, az 1, 2 és 10 forintos címletet 1955. június 25-én a 7619—55/4/8. B. sz (Po. É. 1955/25. sz.), a 8, 10 és 70 filléres, valamint az 1,70, 2,60 és 3 forintos címletet az 1955. évi

Országos Mezőgazdasági Kiállítás alkalmával, 1955. szeptember 3-án a 7.619—55/9/8. B. sz. (Po. É. 1955/35. sz.), a 12, 30 és 50 filléres, valamint az 1,20, 1,40, 4 és 5 forintos címletet 1955. november 25-én a 7.619—55/10/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/47. sz.).

Forgalomból kivonták a 8, 20, 30, 60 és 70 filléres, valamint az 1,40, 1,70, 3, 5 és 10 forintos értéket 1961. január 31-ével, a 184.985/8. B. sz. (Po. É. 1960/47. sz.), a 10, 12, 40, 50 és 80 filléres, valamint az 1, 1,20, 2, 2,60 és 4 forintos értéket 1962. december 31-ével a 185.243/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/49. sz.).

Árusították a három kibocsátási napon sorozatban, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot (Balassagyarmat helyett Salgótarján), majd valamennyi postahivatal és értékeikkárus.

480a. ábra

480b. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

8 fillér	barna	11 245 500 db
10 fillér	kékeszöld	17 541 700 db
12 fillér	téglavörös	15 875 000 db
20 fillér	szürkészöld	21 217 800 db
30 fillér	karminvörös	11 320 600 db
40 fillér	sötétbarna	22 692 200 db
50 fillér	halvány-ibolyakék	14 467 200 db
60 fillér	vörös	37 190 100 db
70 fillér	zöldesokker	10 868 400 db
80 fillér	vörösibolya	14 833 300 db
1 forint	kék	15 853 900 db
1,20 forint	barnásokker	11 314 100 db
1,40 forint	fűzöld	8 648 800 db
1,70 forint	ibolya	6 857 000 db
2 forint	barnászvörös	12 504 600 db
2,60 forint	világosvörös	17 677 400 db
3 forint	világoszöld	8 354 500 db
4 forint	kék	1 839 000 db
5 forint	vörösbarna	3 613 300 db
10 forint	kékesibolya	3 099 700 db

A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

A bélyegképek azonos elrendezésűek. Alul a bélyegképbe nyúló sötét színű „MAGYAR POSTA” felirat, a jobb, vagy bal felső sarokban úgyszintén a bélyegképbe nyúló változó értékjelzések foglalnak helyet. Az egyes bélyegképek különböző foglalkozásokat ábrázolnak.

- 8 filléres címlet: Kertész, kezében kosárral, a háttérben kertészettel.
 10 filléres címlet: Hálót vonó halász, a háttérben halastó.
 12 filléres címlet: Kőműves falazás közben.
 20 filléres címlet: Elektroműszerész rádiószerelés közben.
 30 filléres címlet: Iparművész nő vázafestés közben.
 40 filléres címlet: Vonatot indító vasúti forgalmista, a háttérben gőzmozdony és vasúti szerelvény.
 50 filléres címlet: KÖZÉRT kiszolgálónő árumérés közben.
 60 filléres címlet: Utcai levélszekrényt őrítő postás.
 70 filléres címlet: Botjára támaszkodó gulyás a háttérben legelésző gulyával.
 80 filléres címlet: Szövőnő munka közben.
 1 forintos címlet: Gépi szegrecselést végző hajóépítő munkás.
 1,20 forintos címlet: Gyaluló asztalos, a háttérben sikattyuk közé fogott száradó bútorlapok.
 1,40 forintos címlet: Villamoskalauz.
 1,70 forintos címlet: Tülkét fújó kanász, mellette sertéskonda.
 2 forintos címlet: Villanyhegesztő munkás hegesztő pajzsával munka közben.
 2,60 forintos címlet: Traktorosnő.
 3 forintos címlet: Csikós kantárszáron tartott lovával.
 4 forintos címlet: Autóbuszvezető.
 5 forintos címlet: Távbeszélő vonalat szerelő postai munkás.
 10 forintos címlet: Fűrőgéppel dolgozó bányász.
 A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 33 × 22 mm.
 Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű-raszerű (rács) mélynyomással.
 A hosszú forgalmi idő miatt különösen a nagyobb példányszámú címleteknél színárnyalati eltérések előfordulnak. Filatelista szempontból ez a kiadás valószínűleg még több érdekeset tartalmaz, ami még feldolgozásra vár.
 100-as években került forgalomba.
 Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű, fehér erősen simított, XII és XIII vízjelű, valamint 0,14—0,18 mm vastag, „H” minőségű, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vizjel és vízjelhelyzet

A sorozat címletei nagyrészt XIII vízjelű papíron, kezdetben álló, majd az 1950-es évek végétől kezdődően fekvő vízjellel készültek. A XII vízjelű papíron előfordulásuk viszonylag ritka, mivel nyomásukhoz a XII vízjelű papír maradékkészletét használták fel. Érdekes megfigyelés, hogy míg az 1955. szeptember 3-án forgalomba bocsátott valamennyi (6 db) érték előfordul XII vízjellel, addig az elsőként 1955. június 25-én megjelent 7 címletből csak 6-ot ismerünk ezen a papíron. Az ezen kibocsátásba tartozó 10 forintos címletet XII vízjellel nem ismerjük, úgyszintén az 1955. november 25-én kiadott 7 címletet sem.

XII, álló (A); 8, 10, 20, 40, 60, 70 és 80 filléres, valamint az 1, 1,70, 0,60 és 3 forintos címletet.

XIII, álló (A); 8 fillértől 10 forintig valamennyi címlet.

XIII, fekvő (B); 8 fillértől 10 forintig valamennyi címlet.

Számvizjel állások A/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogaztat 12 : 12 1/2-es fésűs fogaztat. A bélyegeknél fogaztatig terjedő mérete 37 × 26 mm. Fogaztatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Az 1,20 forintos érték *felül fogaztatlanul* is ismert.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

Megjegyzés. A sorozat 20, 30, 40 és 60 filléres, az 1 és 2 forintos értéke felülnyomással ellátva 1957-ben, mint a IV. Vöröskereszt sorozat került forgalomba.

1955. POSTAMÚZEUM

A Postavezérgazgatóság Krisztina körüli épületének VI. emeletén 1955. június 25-én ünnepélyes keretek között megnyitották a Postamúzeumot. A posta erre az alkalomra 1 cimletből álló emlékbélyeget készített.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 7.619—105/4/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/25. sz.) 1955. június 25-én. Felhasználását meghosszabbították a kibocsátó rendeletben megszabott 1956. június 30-ával szemben további intézkedésig a 180.989/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1956/23. sz.), majd a *forgalomból kivonták* a 180.234/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/5. sz.) 1959. január 31-ével.

Példányszám 1 436 600 fogaztatott és 3500 fogaztatlan bélyeg.

Árusították a kibocsátás napján, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot azzal a különbséggel, hogy Balassagyarmat helyett Salgótarján 1 postahivatal is árusította; később valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal.

481. ábra

1 forint ibolya

A bélyegkép kürtjét fúvó lovaspostást ábrázol a háttérben fallal övezett város képével. A lovas felett „POSTAMÚZEUM MEGNYITÁSÁNAK EMLÉKBÉLYEG 1955” felirat, valamint az értékjelzés, alatta pedig „MAGYAR POSTA” szöveg olvasható.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 27 × 38 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. Az ív egyik bélyegén apró lemezhiba van. A tornyon kis, fehér zászló látszik. *50-es évben* került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs (kereszt) fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1955. KÖLTŐK

A posta Csokonai Vitéz Mihály halálának 150., Vörösmarty Mihály halálának 100. és József Attila születésének 50. évfordulójára 3 címletről álló emlékbélyeg sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1955. július 28-án, kivonták a forgalomból 1956. július 31-ével a 7.619—124/3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/29. sz.).

Példányszáma 466 700 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot, de Balassagyarmat helyett Salgótarján 1 sz. postahivatal.

482. ábra

A sorozat értékei

60 fillér	szürke
1 forint	kék
2 forint	vörös

A bélyegképek

A közös alaprajz a bélyegekszeléig terjedő árnyalatmező. Ennek középső részén az ábrázolt költők fejképe és munkásságukra utaló jelkép látható. Alatta névalírásuk és kis táblán születési, illetve elhalálozási évszámuk foglal helyet. Fent színes „MAGYAR POSTA” felirat, s a jobb, illetve bal oldalon az értékjelzés olvasható.

60 filléres címlet: Csokonai Vitéz Mihály, tőle balra hárfa és író toll, a háttérben az irattekerescsn ismertebb műveinek címe olvasható. Az életrajzi évszám: 1773—1805.

1 forintos címlet: Vörösmarty Mihály fejképe, háttérben a Szózat kezdő soraival és szalagokkal díszített lant. Az életrajzi évszám: 1800—1855.

2 forintos címlet: József Attila. A háttérben nyitott könyv előtt gyarak távlati képe, az előtérben babérággal díszített toll és tintatartó. Az életrajzi évszám: 1905—1937.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük a fogazatig terjed.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

50-es években került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag „A” minőségű fehér, erősen simított, XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII, álló (A); a 60 filléres,

XII, fekvő (B); *mindhárom*,

XIII, álló (A); a 60 filléres,

XIII, fekvő (B); *mindhárom* címlet.

Számvízjel állások A/a, b, c, d a 60 filléres,

B/a, b, c, d mindhárom címlet.

Enyvezésük fehér.

483. ábra

Fogazatuk 12:12½-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Az 1 forintos címletből erősen elfogazott példányok is előfordulnak (483. ábra).

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

A Könnyűipari Kongresszus alkalmából megrendezésre került „20 éves a magyar alumínium ipar” kiállításra a posta forgalomba bocsátott egy alkalmi légiposta bélyeget.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották 1955. október 5-én, s kivonták a forgalomból 1955. október 9-én a 7.619—164/2/8. sz. rendelettel (Po. É. 1955/40. sz.), de az alkalmi bélyegzéssel ellátott borítékokat fel lehetett adni ugyanezen rendelet értelmében 1955. október 20-ig.

Példányszám 111 110 fogazott és 3000 fogazatlan bélyeg.

Árusították elsónapi borítékon alkalmi keletbélyegző lenyomattal a korábbi postahivatalok (Balassagyarmat helyett Salgótarján 1), valamint a kiállítás színhelyén működött alkalmi postahivatal (Vas- és Fémipari Kutató Intézet, Budapest XI. Fehérvári út 144.) és a Magyar Filatéliai Vállalat. Ez utóbbi kettő használatlanul is árusította.

484. ábra

↑ 5 forint kék, alumínium fólián

A bélyegkép azonos a 7946/93/—6/4 sz. rendelettel 1950. október 19-én forgalomba bocsátott Légiposta sorozat 5 forintos címletével.

Nyomták a Pénzjegynyomdában papírral rétegezett (ragasztott) alumínium fóliára egyszínű réznyomással.

A levélbélyeg 1955-ig eltelt 115 éves történetében a magyar posta kezdeményezése és a Pénzjegynyomda egyedül álló kísérlete, az alumínium bélyeg nemcsak nagy nemzetközi propagandát biztosított a magyar alumínium kohászatnak és iparnak, hanem, mint ez az elmúlt évek során be is igazolódott, más bélyegkibocsátó államokat is hasonló kísérletre serkentett, ezért szükségesnek tartjuk, hogy az addig egyedülálló bélyegkiadás megszületésével és gyártási körülményeivel bővebben foglalkozzunk.

Az alumínium fólia ilyenirányú felhasználását már évekkel ezelőtt javasolta a postának Mikes Alfréd, az Országos Építésügyi Hivatal osztályvezetője. Javaslata azonban részben elkerülte az illetékesek figyelmét, részben a kivitelezésnek műszaki akadályai voltak.

1955 augusztus havában dőlt el, hogy a posta elvben hajlandó a kongresszus tiszteletére alumínium fóliára nyomott bélyeget forgalomba hozni, ha

a javaslattevők az összes műszaki előfeltételeket biztosítják. A bizottság a bélyeg anyagául a Csepel Vas és Fémművek által készített 0,009 mm vastag alumínium fóliát választotta.

A következő probléma a fóliának levélre ragaszthatósága volt. Ez csak a fóliának papírszalagra történt kasirozásával érhető el. Olyan ragasztó anyag azonban, amely biztosította volna a fólia és a papírszalag pontos és meleg vízben könnyen oldódó tapadását, a papírszalag másik oldalán pedig ezzel szemben a vízben könnyen oldódó ragasztóanyag felhordását, nem volt. Ezt a problémát a Fémpipari Kutató Intézetben *Gyenesné dr. Holló Mária, Vásárhelyi Rezső és munkatársai* oldották meg, akik a fóliát és a papírt ívekre vágva különleges fém ragasztóval *kézimunkával* egyenként ragasztották egymáshoz. Az így előkészített anyag került a Pénzjegynyomdába.

A Pénzjegynyomda három nyomási eljárás között választhatott, a magas az ofszet és a metszett mélynyomás között, mivel raszteres mélynyomásra nincs berendezkedve.

Bár fémfelületek nyomtatása *magasnyomással* közismert és sok évtizedes gyakorlata van, de a bélyeg kis mérete miatt magasnyomó eljárással fémfóliára finom vonalú rajzot, vagy sűrű rasztert nyomtatni nem lehet, ami viszont a bélyeggel kapcsolatban fontos és elengedhetetlen követelmény.

Ofszet eljárással, fémlemezre, fóliára jól lehet nyomni, sőt az ofszet eljárást eredetileg fémlapok nyomására dolgozták ki, és alkalmazták. Az idevágó kísérletek kitűnően sikerültek a rajz élessége és a részletek pontossága tekintetében, de mivel az ofszetnyomás sajátossága folytán a felvitt festékréteg vastagsága rendkívül csekély volt, a fém szürke felületén a rajz alig érvényesült. E nyomási eljárás mellőzéséhez hozzájárult az a körülmény is, hogy a postának ofszet nyomású bélyege 1945 óta nem jelenvén meg, a nyomdában nyomóforma nem állt rendelkezésre. Új rajz és nyomóforma készítésére nem volt idő.

Ilyen előzmények után nem maradt más megoldás, mint a nyomdánál hagyományos *metszett mélynyomó* (réznyomás) *eljárás* alkalmazása. Ilyen eljárással azonban fémfóliára nyomatot még *sehol sem készítettek*. A kísérleti nyomások azt mutatták, hogy ez esetben lényegesen nagyobb nyomóerőt kell alkalmazni, mint a papírok nyomásánál. Akkor a nyomás elvégezhető. A festéknek a fémfelületen történő kellő gyorsaságú száradását megfelelő mennyiségű szárító adagolással biztosították.

A rendelkezésre álló rövid idő, valamint a meglévő nyomóformák nem tették lehetővé, hogy a kísérletek során legjobbnak talált megoldást válassza a nyomda. Ezek a kísérletek során szerzett tapasztalatok azonban komoly biztosítékot nyújtanak arra, hogy egy újabb fémfóliára nyomott bélyeg esetén a kivitelezés még tökéletesebb legyen.

A meglévő nyomóformák közül a választás azért esett az 1950. Légit posta sorozat 5 forintos címletére, mert ennek rajza vágott legjobban az évforduló motívumához. Ezen a bélyegen ugyanis a Csepel Vas és Fémműveknek az a részlete látható, ahol egykor az első magyar alumíniumkohó állott.

Az időközben eltelt tíz év azt bizonyítja, hogy felesleges volt a gyűjtőknek az az aggálya, hogy az alumíniumfólia oxidálódása folytán a bélyeg annyira megszürkül, hogy a nyomat kék színe *felismerhetetlen* lesz. A legfőbb kifogás a kéziratragasztás nem egészen tökéletes kivitele folytán keletkezett gyűrődései-

ben mutatkozik. Ezzel kapcsolatban igen helyes a Pénzjegynyomda akkori főmérnökének, Pretsch Ernőnek megállapítása, hogy egy következő alkalommal a ragasztást feltétlenül gépesíteni kell. A kisebb ráncosodásokat, gyűrődéseket azonban csipesszel kartonon, vagy fémlapocskán házilag is kisimíthatjuk a bélyeg károsodása nélkül.

Készült különleges minőségű papírra kasírozott 0,009 mm vastagságú alumínium fólián. A papír vízjel nélküli s a bélyeg teljes vastagsága 0,12–0,14 mm.

Enyvezés sárgásszürke.

Fogazat 12½:12-es fésűs fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) igen kis mennyiségben forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Az ívek fogazását az Állami Nyomda végezte.

Bérmentesítés. A kibocsátó rendelet értelmében a bélyegzőlenyomat nélküli példányokat bérmentesítésre csak a kiállítás színhelyén működött alkalmi és a Magyar Filatéliai V. postahivatalánál lehetett felhasználni a különleges bélyegzőfesték miatt. Elsőnap borítékok (FDC) más postahivataloknál is feladhatók voltak, de a felvevő hivatal saját keletbélyegzőjét az alkalmi bélyegző lenyomattal ellátott bélyeg mellé alkalmazhatta (1955. október 20-ig). A bélyegre újabb bélyegző lenyomatot alkalmazni tilos volt.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1955. BARTÓK BÉLA

A MABÉOSZ által 1955 októberében rendezett XXVIII. Bélyegnappal kapcsolatos kiállítás megnyitásának napján Bartók Béla halálának 10. évfordulójára 1 posta és 2 légiposta címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki a posta.

A bélyegképet Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1955. október 9-én a 7619–137/3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/41. sz.) a 60 filléres sárgásbarna és 1 forintos zöld címletet. A 60 filléres címletet 1956. december 31-ével, az 1 forintos címletet 1955. október 31-ével vonták ki a forgalomból ugyanezen rendelettel.

A barna színű 1 forintos érték — mely nem tévesztendő össze a következőkben tárgyalandó szelvényes bélyeggel — nem szerepel a kibocsátó rendeletben.

<i>Példányszám</i>	<i>fogazott</i>	<i>fogazatlan</i>
60 fillér	1 255 900 db	3500 db
1 forint (zöld)	543 400 db	3500 db
1 forint (barna)	101 300 db	2500 db

A 60 filléres címletet valamennyi postahivatal *árusította*. Az 1 forintos (zöld) értéket csak 1955. október 9-től 23-ig a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal; továbbá 1955. október 16-án az alábbi vidéki városokban rendezett kiállítások színhelyén működő alkalmi postahivatalok: Berettyóújfalu, Békéscsaba, Debrecen, Győr, Hódmezővásárhely, Miskolc, Mohács, Mosonmagyaróvár, Nyíregyháza, Pécs, Sopron, Szeged, Szombathely, Sztálinváros, Tapolca és Tatabánya árusította.

A barna 1 forintos bélyeget csak első napi borítékra ragasztva árusították.

485. ábra

A sorozat értékei

	60 fillér	sárgásbarna
†	1 forint	szürkészöld
	1 forint	barna

A bélyegképek azonosak. Bartók Béla arcképe; alul fehér csíkokkal szegélyezett közép árnyalatú mezőben sötétebb színben „MAGYAR POSTA” felirat, felette baloldalon az értékjelzés, a légiposta címleteknél jobboldalon „LÉGI POSTA” felirat és repülőgép. Font sötét szalagon „BARTÓK BÉLA”. alatta két oldalon 1881 és 1945, a születési és elhalálozási évszámok olvashatók.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete $28 \times 38,5$ mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

A 60 filléres címlet 100-as, az 1 forintos címletek 50-es ívekben kerültek forgalomba, illetve árusításra.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII. álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat $12\frac{1}{2}$:12-es fésűs (kereszt) fogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete $33 \times 43,5$ mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1955. BÉLYEGNAP (BARTÓK)

Az előző kiadáshoz csatlakozó, a XXVIII. Bélyegnapra kiadott, feláras alkalmi szelvényes légiposta bélyeg.

A bélyegképet és a szelvény díszítését Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1955. október 9-én, s kivonták a forgalomból 1955. október 31-ével a 7619–137/3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/41. sz.)

Példányszám 359 200 fogazott és 2500 fogazatlan szelvényes bélyeg.

Árusították azonos módon, mint a Bartók sorozatot. A szelvényen feltüntetett 4 forint felár a bélyegnapi kiállítás belépőjegyének megváltása volt. Ezt az összeget a posta a MABÉOSZ támogatására fordította.

486. ábra

✈ 1(+4) forint barna

A bélyegkép azonos az 1 forintos légiposta címlettel. A szelvény azonos elrendezésű, mint a bélyeg; alul „MABÉOSZ” felette „ELADÁSI ÁR 5 Ft”; fenn „XXVIII. BÉLYEGNAP” alatta két oldalon „1955. X. 16” feliratok. A szelvény ábrája: stilizált virággal díszített zongorafedél, alatta hangjegyek.

A szelvény képmérete megegyezik a bélyegével.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással 2×50-es ívekben olyan elrendezésben, hogy az 50-es ív páratlan számú függőleges soraiban bélyeg, míg a párosokban a szelvény fekszik. Így az 50-es ív 25 bélyegét és 25 szelvényt tartalmaz.

50-es ívekben került forgalomba.

Készült azonos papíron, mint a sorozat.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12½:12-es fésűs fogazat. A bélyeg és a szelvény teljes mérete azonos, 33×43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1955. KÖZLEKEDÉSI IPAR

A magyar közlekedési ipar gyártmányait propagáló 7 címlétből álló alkalmi bélyegsorozat.

A bélyegképeket tervezték: Nagy Zoltán a 40 filléres és 1 forintos, Vertel József a 60 és 80 filléres, Füle Mihály az 1,20 forintos, Gáll Ferenc az 1,50 és 2 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották 1955. december 20-án, *kivonták* a forgalomból 1956. december 31-ével a 7619-143/6/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1955/50. sz.).

Példányszám 560 800 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 2500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot, de Balassagyarmat helyett Salgótarján 1, valamint Miskolc 10. postahivatal.

487. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	fűzöld/vörösarna
60 fillér	zöld/barnásokker
80 fillér	zöldesokker/barna
1 forint	okker/sötétzöld
1,20 forint	halvány-téglavörös/szürkésfekete
1,50 forint	szürkésfekete/vörösarna
2 forint	kékeszöld/szürkésarna

A bélyegképek

Azonos elrendezésben a bélyegképet szegélyező színes függőleges vonal mellett a fehér bélyegszélen a háttérrel egyező színben „MAGYAR POSTA” felirat, a bélyegképek sarkaiban pedig az értékjelzés foglal helyet. Változó ábrák:

40 filléres címlet: Motorvonat, háttérben a Balaton.

60 filléres címlet: Ikarusz autóbusz a Várhegy szerpentinjén, háttérben a pesti oldal az Országház épületével.

80 filléres címlet: Csepel motorkerékpár, a háttérben a veszprémi viadukt.

1 forintos címlet: Csepel teherautó, a háttérben kombájn.

1,20 forintos címlet: Gőzmozdony vasúti szerelvényvel.

1,50 forintos címlet: Szállítószalagról rakodó dömpér, a háttérben lakóház-építkezés.

2 forintos címlet: Duna-tengerjáró áruszállító hajó tengeri útján.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 39×25 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

50-es években került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, *XII*, és *XIII* vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet. A kiadás címelei *XIII* vízjelű papíron készültek. Néhány címlet azonban a korábbi, a *XII* vízjelű papíron is ismert. Legkorábban a 2 forintos címlet példányai bukkantak fel, majd később az ez irányban végzett kutatások eredményeként az 1 forintos, s csak a közelmúltban a 40 filléres címlet. A 40 filléres és a 2 forintos értéket használatlanul, míg az 1 forintos címletet enyvezetlen filatéliai ívben ismerjük. A *XIII* vízjelű álló helyzetű 1,50 forintos értékek is az utóbbi években váltak ismertté.

XII, fekvő (B); a 40 filléres, az 1 és 2 forintos,

XIII, fekvő (B); *valamennyi* címlet,

XIII, álló (A); 1,50 forintos címlet.

Számvízjel állások B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43×25 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott *II*. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1956. MAGYARORSZÁGI KUTYAFAJTÁK

1956. február 19-én a városligeti helyiipari vásár területén országos kutya-kiállítást rendeztek a magyar fajtájú és vadászkutyák részére. Ez alkalomból 8 címletből álló, a magyarországi kutya-fajtákat ismertető bélyegsorozatot adott ki a posta.

A bélyegképeket Gáll Ferenc tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 7619–107/12/8 B. sz. rendelettel (Po. É. 1956/11.

sz.) 1956. március 17-én (a sorozat kibocsátását korábbra tervezték), s kivonták a 181.075/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/13. sz.) 1957. április 30-ával.

Példányszám 536 480 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították, mint az „1951. Öt éves terv eredményei” sorozatot, de Balassagyarmat helyett Salgótarján 1, valamint Miskolc 10 és Komló 1 postahivatal. Árusításukat a 181.075/8 B. sz. rendelettel 1957. március 31-ével megszüntették.

488. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	sárga/vörös/fekete
50 fillér	kék/sárga/fekete
60 fillér	zöld/vörös/fekete
80 fillér	kékeszöld/barnásokker/fekete
1 forint	kék/barnásokker/fekete
1,20 forint	narancssárga/barnásvörös/fekete
1,50 forint	kékesibolya/okker/fekete
2 forint	vörösibolya/barna/fekete

A bélyegképek

A 80 filléres és az 1 forintos álló téglalap alakú bélyegeken alul fekete „MAGYAR POSTA” felirat, felette jobbra az értékjelzés; az 50 filléres és az 1,50 forintos fekvő téglalap alakú címleteken alul fekete „MAGYAR POSTA” felirat, mellette a jobbsarokban az értékjelzés; a háromszögletű 40 és 60 filléres, az 1,20 és a 2 forintos értékeken alul a baloldalon színes „MAGYAR POSTA” felirat, a jobb sarokban azonos színű értékjelzés foglal helyet. Öt bélyegképen a kutyafaj neve is olvasható (40, 60, 80 f, 1,20, 2 Ft).

40 filléres címlet: Puli (Canis familiaris ovilis villosus terrarius RAJTSICH et ANGHI).

50 filléres címlet: Bikát terelő puli.

60 filléres címlet: Pumi.

80 filléres címlet: Magyar vizsla (Canis familiaris sagax acceptorius bra-coides hungaricus VARGA).

1 forintos címlet: Vizsla, szájában lőtt vadkacsával

1,20 forintos címlet: Kuvasz (Canis familiaris pastoralis undulans hunga-ricus).

1,50 forintos címlet: Kuvasz, a háttérben falusi ház

2 forintos címlet: Komondor (Canis familiaris pastoralis villosus).

A téglalap alakú bélyegek képmérete 22×35, illetve 35×22, a háromszögűeké 50×33×33 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában kétszínű *ofszetnyomás* és *réznyomás* kombinációjával. Az ofszet alnyomatok elcsúszásai előfordulnak. Különösen a 80 filléres címletből ismertek igen erős alnyomat, valójában azonban réznyomat elcsúszások.

Az 1 forintos címletből érdekes lemezhiba adódott, melyet a gyűjtők helytelenül „tarajos lúdnak” neveztek el. Ugyanis a vizsla szájában nem vadlibát, hanem vadkacsát tart. A tartósság céljából *krómmal* futtatott nyomóhenger sérülés folytán *megrepedt*, s a nyomóforma egyik 20-as ívének 3. bélyegén a vadkacsa fejétől kiindulóan a csőr felett idegen *fekete nyomat* keletkezett. Számos ív átvizsgálása során megtalálhatjuk azokat a példányokat is, melyeken a krómfelület repedése még csak igen kis mérvű, majd a későbbiek során a repedés növekedésével a lemez hibája erősen szembevetű (felső bélyegkép). A hibát a nyomda felfedezte és kijavította. A „búbot” eltávolítva, helyét — a kutya testén futó vonalkázással egyirányban — aszfaltlakkal felöntve metszéssel javították. Az új metszet árkaának mélysége nagyobb, mint a többié, ezért a nyomtatban a vonalkázás sötétebb színben mutatkozik (középső bélyegkép). Az alsó bélyegképen összehasonlítás céljából a rendes nyomatot is bemutatjuk (489. ábra.).

489. ábra

A 40, 60 f-es, 1,20 és 2 forintos címletek 40-es (4×19), az 50, 80 f-es, 1 és 1,50 forintos címletek 20-as ívekben kerültek forgalomba.

A 40, 60 f-es, 1,20 és 2 Ft-os címletek 40-es (4×10), az 50, 80 f-es, 1 és 1,50 Ft-os címletek 20-as ívekben kerültek forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári rez bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); a 80 filléres és az 1 forintos,

XIII, fekvő (B); a többi címlet.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat. Az 50, 80 filléres, 1 és 1,50 forintos 12:12½, illetve 12½:12 fésűs; a háromszögletű címletek 11:11-es fésűs és 13-as vonal-, kombinált fogazatúak. A bélyegeknak a fogazatig terjedő mérete 33×43,5, illetve 43,5×33, a háromszögletűeké 62×44×44 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Az ívek fogazását az Állami Nyomda végezte.

A 60 filléres címlet *egy oldalon* (a jobb oldali befogóján) *fogazatlanul* ismert.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1956. ÚTTÖRŐ

Az úttörő mozgalom fennállásának 10 éves évfordulójára a posta 2 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották 1956. június 2-án, s *kivonták* a forgalomból 1957. június 30-ával a 180—411/3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1956/20. sz.).

Példányszám 731 400 fogazott és 3500 fogazatlan sorozat.

Árusították, mint előző kiadást.

490. ábra

A sorozat értékei

1 forint	szürke
1 forint	vörös

A bélyegképek azonosak. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat és értékjelzés, három oldalon körben, a bélyegkép szélével párhuzamosan „AZ ÚTTÖRŐSZERVEZET FENNÁLLÁSÁNAK 10. ÉVFORDULÓJÁRA” felirat olvasható. A bélyegkép úttörőjelvényt ábrázol.

A fekvő téglalap alakú bélyegkép mérete 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.
100-as *ívekben* került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12:12½-es fésűs fogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1956. HUNYADI

Hunyadi János halálának 500. évfordulójára a posta 1 címletből álló emlékbélyeget adott ki.

A bélyegképet Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1956. augusztus 12-én a 181.903–3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1956/30. sz.), s kivonták a forgalomból ugyanazon rendelettel 1957. december 31-ével.

Példányszám 1 681 500 fésűs- és 427 100 vonalfogazású, valamint 10 000 fogazatlan bélyeg.

Árusították, mint előző kiadást.

491. ábra

1 forint

barna; sárgás papíron

A bélyegkép Pátzay Pál szobrászművész Hunyadi János Pécesett folállított lovasszobrát ábrázolja; alatta „HUNYADI JÁNOS” felirat, fent „1456” és „1956” évszámok. A bélyegkép alján fehér „MAGYAR POSTA” felirat és értékjelzés foglal helyet.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 28×38 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.
50-es (5×10) *ívekben* nyomták és került forgalomba. A nyomóhengeren

a bélyegképek úgy nyertek elhelyezést, hogy minden páros számú függőleges sor fordított képállású.

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII álló, (A).

Fogazat 12½:12-es fésűs- vagy 12-es vonalfogazat. A 12-es vonalfogazat kétféle módon készült:

1. 7822 ívet úgy fogaztak, hogy az 50-es bélyegívet az 5. és 6. függőleges sor között fogazatlanul hagyták. Így ívenként öt középen fogazatlan bélyegpár (összesen 39 110) keletkezett.

2. 720 ívet pedig úgy fogaztak, hogy minden második függőleges sor fogazása elmaradt. Ezzel az eljárással ívenként 25 középen fogazatlan bélyegpárt (összesen 18 000) nyertek.

Ezek szerint a középen fogazatlan bélyegpárok száma: 57 110. Gyűjtői célra készültek.

A bélyeg teljes mérete 33×43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

A fésűsfogazású ívekből származó *bal oldalukon fogazatlan* példányok is előfordulnak.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap-i bélyegzés és elsőnap-i boríték.

1956. BÁNYÁSZNAP (II.)

A bányásznapról a posta másodízben emlékezett meg, ez alkalommal I címletből álló alkalmi bélyeg kiadásával.

A bélyegképet Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1956. szeptember 2-án, s kivonták a forgalomból 1957. december 31-ével a 182 388/3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1956/32. sz.).

Példányszám 999 000 fogazott és 4000 fogazatlan bélyeg.

Árusították, mint a korábbi kiadásokat, s az ott felsorolt postahivatalokon kívül Dorog, Komló 1, Miskolc 10, Salgótarján 1, Tatabánya 1 postahivatal is.

492. ábra

1 forint

sötétkék

A bélyegkép jobbjával szalagokkal díszített babérágat és bányászlámpát magasra emelő bányászt ábrázol. Alul színes „MAGYAR POSTA” felirat, a bal sarokban értékjelzés, a bányász felemelt ökle körül „BÁNYÁSZNAP 1956” felirat olvasható.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 22×33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű rászteres (rács) mélynyomással. 100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12½:12 fésűs fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1956. OLIMPIA (II.)

493a. ábra

493b. ábra

Az 1956. évben az ausztráliai Melbourneben megrendezett XVI. nyári olimpiai játékok alkalmából a posta 8 címletből álló sport propaganda bélyeg-sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1956. szeptember 25-én a 182 435—2/8 B. sz. ren-delettel (Po. É. 1956/35. sz.), és *kivonták* a forgalomból a kibocsátó rendelettel a 20 filléres, 1,50, 2 és 3 forintos címleteket 1957. december 31-ével, a többi értéket 1958. szeptember 30-ával a 184.570/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1956/36. sz.).

Példányszám 388 700 fogazott sorozat; ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3500.

Árusították, mint az „1951. Ötéves terv eredményei” sorozatot azzal a különbséggel, hogy az ott feltüntetett postahivatalokon kívül Salgótarján 1, Miskolc 10 és Komló 1 sz. postahivatal is árusította. A 182 435—2/8. B. sz. kibocsátó rendelet a 30, 40 és 60 filléres, valamint az 1 forintos címlet árusítását a további intézkedésig engedélyezte. Ezen címletek árusítását 1958. szeptember 15-ével szüntették be a 184.570/8. B. sz. rendelet értelmében.

A sorozat értékei

20 fillér	kék/barnásokker
30 fillér	sárgászöld/barnásokker
40 fillér	narancssárga/barnásokker
60 fillér	kékeszöld/barnásokker
1 forint	halvány-téglavörös/barnásokker
1,50 forint	ibolya/barnásokker
2 forint	világoszöld/barnásokker
3 forint	halvány-vörösibolya/barnásokker

A bélyegképek

A változó sport jelenetek színes karikával keretozett kör alakú mezőben foglalnak helyet, melyet alul a bál oldalon babérággal díszített, egymásba kapcsolódó öt karika, az olimpiai jelvény szakít meg. Alatta az olimpia évét jelző „1956” évszám helyezkedik el. Alul a jobb oldalon a bélyegképbe nyúlóan „MAGYAR POSTA” felirat, míg a bélyeg bal felső sarkában az értékjelzés olvasható.

20 filléres címlet: Kajakozó.

30 filléres címlet: Akadályt ugrató lovas.

40 filléres címlet: Törvívók.

60 filléres címlet: Női gátfutók.

1 forintos címlet: Labdarúgók.

1,50 forintos címlet: Súlyemelő.

2 forintos címlet: Tornásznő a gerendán.

3 forintos címlet: Kosárlabdázók.

A kör alakú bélyegkép átmérője 35 mm.

Nyomták Az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással.

25-ös tvekben került forgalomba.

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 11-es fésűs fogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 44×44 mm. Fogazatlan példányok kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1956. BÉLYEGNAP

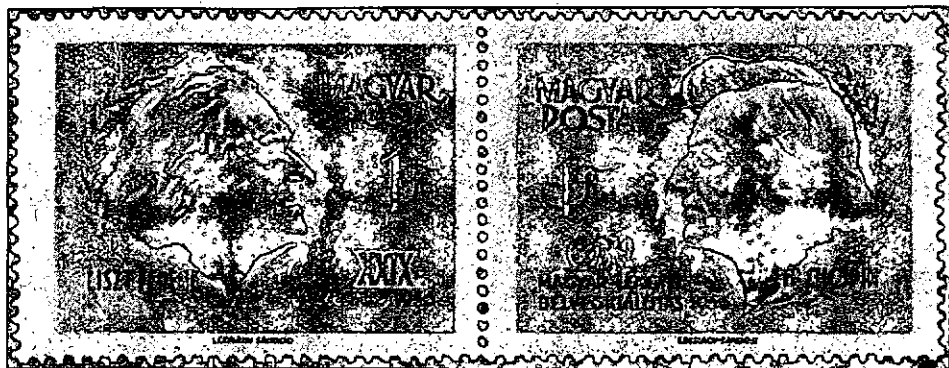
A MABÉOSZ 1956. október 7-től 21-ig Országos Bélyegkiállítást és október 7-től 14-ig Magyar–Lengyel Bélyegbemutatót rendezett. A kiállítással kapcsolatban tartották meg október 14-én a XXIX. Bélyegnapot. A posta ez alkalomból a magyar–lengyel barátságot jelképező 2 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1956. október 7-én, kivonták a forgalomból 1956. november 30-ával a 182.893–3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1956/37. sz.).

Példányszám 389 920 fogazott és 7000 fogazatlan bélyegpár.

Arusították a kiállítás 4 forintos belépőjegyére 2 forint névértéken egy vevőnek egy bélyegpárt szolgáltatva ki, kizárólag az Országos Bélyegkiállítás színhelyén és a Magyar—Lengyel Bélyegbemutató színhelyén működő alkalmi postahivatalok október 7-től 21-ig, úgyszintén a vidéki kiállítások színhelyén: Szombathely (október 13—15), Pécs (október 7—10) és október 14-én: Berettyóújfalu, Esztergom, Győr, Hódmezővásárhely, Miskolc, Mohács, Oroszáza, Pápa, Sopron, Szentes, Székesfehérvár, Törökszentmiklós alkalmi postahivatala.

494. ábra

A sorozat értékei

1(+2) forint	ibolya
1(+2) forint	rózsaszínű

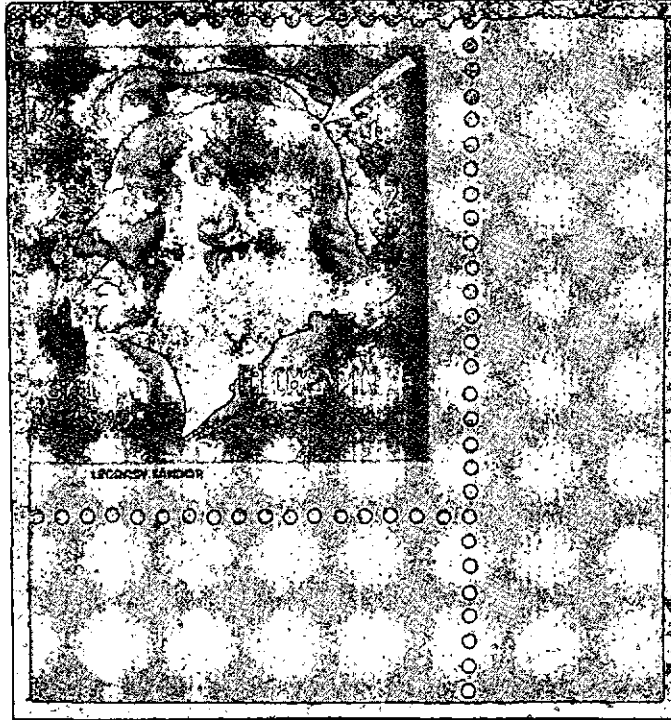
A bélyegképek

Az *első* bélyegkép Liszt Ferenc jobbra néző babérággal övezett fejképe, a jobb oldalon fent „MAGYAR POSTA” felirat, alatta értékjelzés és alul „XXIX. BÉLYEGNAP 1956” felirat. Alul bal oldalon a bélyegkép szélével párhuzamosan „LISZT FERENC” felirat.

A *második* bélyegkép az előzőnek tükörképében mutatkozik. Frédéric Chopin balra néző, babérággal övezett fejképe, a baloldalon fent „MAGYAR POSTA” felirat, alatta az értékjelzés és alul a magyar és lengyel címer alatt „MAGYAR—LENGYEL BÉLYEGKIÁLLÍTÁS 1956” felirat. Alul a jobb oldalon „FR. CHOPIN” felirat.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 37,5 × 28,5 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*, olyan bélyegkép elhelyezéssel, hogy az 1. és 3. függőleges sorokban Lisztet, míg a 2. és 4. függőleges sorokban Chopint ábrázoló bélyegek kaptak helyet. Az iv 40., Chopint ábrázoló bélyegén kis lemezhiba található, melyet a gyűjtők már a bélyeg megjelenésekor felfedeztek. A homlok jobb oldalán kis színes foltocska mutatkozik, mely lehet a diapozitívra tapadt piszok, vagy a pigment papír másolásakor odatapadt porszem (495. ábra).

495. ábra

40-es (10 × 4) ívekben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12:12½-es fésűs fogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1957. VÖRÖSKERESZT (III.)

A Magyar Vöröskereszt javára 100%-os felárral felülnyomással előállított 6 címletből álló jótékonyági bélyegsorozat.

Forgalomba bocsátották a 180.236/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/4. sz.) 1957. január 31-én, s kivonták a forgalomból a 180.236–5/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/36. sz.) 1957. szeptember 30-ával.

Példányszám 1 189 799 fogazott sorozat; ez egyben az 1-+1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 1300.

Árusították, mint a korábbi alkalmi kiadásokat a megjelenés napján 1957. január 31-én, s az ott felsorolt postahivatalokon kívül Salgótarján 1., Miskolc 10, Komló 1, Hódmezővásárhely 1 postahivatal is. Később valamennyi postahivatal 1957. szeptember 15-ig.

496. ábra

A sorozat értékei

20+20 fillér
 30+30 fillér
 40+40 fillér
 60+60 fillér
 1+1 forint
 2+2 forint

a felülnyomat színe

szürkészöld	vörös
karminvörös	karmin
sötétbarna	vörös
vörös	karmin
kék	vörös
barnásvörös	vörös

A bélyegképek azonosak az 1955. június 25-én és az 1955. november 25-én forgalomba bocsátott „Munka” sorozat 20, 30, 40 és 60 filléres, valamint 1 és 2 forintos címleteivel.

496a. ábra

A felülnyomat A felülnyomást az Állami Nyomda végezte egyszínű magusnyomással. A felülnyomat ábrája: közpén színes vonallal keretezett vörös-kereszt, balra Kossuth-címer, jobbra a felár jelzés három sorban helyezkedik el. A felülnyomat színe vörös vagy karmin.

A felülnyomatban kisebb nyomathiányok, elcsúszások észlelhetők. Két ív összetapadása folytán keletkezett vaknyomatot a 2 forintos címletből ismerünk.

A sorozat igen ritka és legérdekesebb tévnyomata azonban a postai árusításra került *fordított felülnyomatú* 30 filléres címlet, melyből 1 ív, 100 darab került forgalomba. (496a. ábra).

Vízjel és vízjelhelyzet. A felülnyomást az Értékeikkraktár akkori készletében levő bélyegíveire nyomták, ezért a felülnyomott bélyegek vízjele általában álló helyzetű XIII vízjel. Minthogy a sorozat 5 alpbélyege XII vízjellel is ismert, feltehető volt, hogy a felülnyomásra került ívek közé XII vízjelű példányok is kerültek. Kutatásaink azonban ezideig csak a 60 filléres címletnél vezettek eredményre. Ezért e kiadás vízjeleinek szorgos kutatása még további meglepetéssel és igen értékes vízjel ritkaságokkal szolgálhat.

A fekvő helyzetű XIII vízjel felbukkanása nem valószínű, mivel ezeket – mint azt már említettük – az 1950-es évek *végén* nyomták.

XII, álló (A); 60 filléres (szám vízjellel nem ismert),

XIII, álló (A); *valamennyi címlet.*

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

Bérmentesítés. A 181.075/8. B. sz. rendelet (Po. É. 1957/13. sz.) akként intézkedett, hogy 1957. március 28-tól kezdődően a forgalomból kivont bélyegeket a forgalomból történő kivonást követő hó végéig használhatják fel a feladók (1 havi türelmi idő).

1957. ESZPERANTÓ

497. ábra

Az eszperantó nyelv megalkotásának 70. és L. L. Zamenhof halálának 40. évfordulójára a posta 2 légiposta címletből álló emlékbélyeg-sorozatot adott ki.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1957. június 8-án, *kivonták* a forgalomból 1958. december 31-ével a 180. 720—2/8. B. sz. rendelettel, de bérmentesítésre felhasználhatók voltak 1959. január 31-ig.

Példányszám 816 700 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3600.

Árusították azonos módon, mint az előző alkalmi kiadásokat, de az ott felsoroltakon kívül Salgótarján 1, Miskolc 10, Komló 1 és Hódmezővásárhely 1 sz., később a nagyobb forgalmú postahivatalok is.

A sorozat értékei

↑ 60 fillér barnászvörös
1 forint olajzöld

A bélyegképek

60 filléres címlet: A bélyegképen a földgömb egy része látható, felette az eszperantisták ötágú csillaga, két oldalon két félig látható aremás. A földgömbbrészlet alján „Eszperanto 1887—1957” felirat, a bélyegkép alján azzal párhuzamosan „MAGYAR POSTA” és értékjelzés. Fent, a csillag két oldalán „LINGUO INTERNACIA” felirat, a bélyegkép felső széle alatt azzal párhuzamosan stilizált repülőgép és „LÉGIPOSTA” felirat.

1 forintos címlet: L. L. Zamenhof arcképe s a bal felső sarokban babérággal díszített eszperantista csillag, az arckép alatt a nyelv alkotójának aláírása szerepel. Alul a bélyegkép szélével párhuzamosan fehér. „MAGYAR POSTA” felirat és értékjelzés, fent színes „LÉGIPOSTA” felirat és stilizált repülőgép. A baloldalon a bélyegkép szélével párhuzamosan „1859—1917 AUTORO DE ESPERANTO” szöveg olvasható.

A 60 filléres bélyeg képe fekvő, az 1 forintosé álló téglalap alakú, méretük 37 × 27, illetve 27 × 37 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű rászteres (rács) mélynyomással. 50-es ívekben került forgalomba.

Ívszél dátumok 60 f; 1958. XII. 31. A. b., 1 Ft; 1958. XII. 31. J. a. A számjegyek 1,5 mm magasak, s alkalmazásukra a posta kívánságára került sor. A keltezősek ez esetben a forgalomból való kivonás időpontját jelzik.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B); 60 filléres, álló (A); 1 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12:12½, illetve 12½:12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33, illetve 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés (eszperantó nyelvű és ovális alakú).

Elsőnapos boríték.

1957. POSTÁSKÓRHÁZ

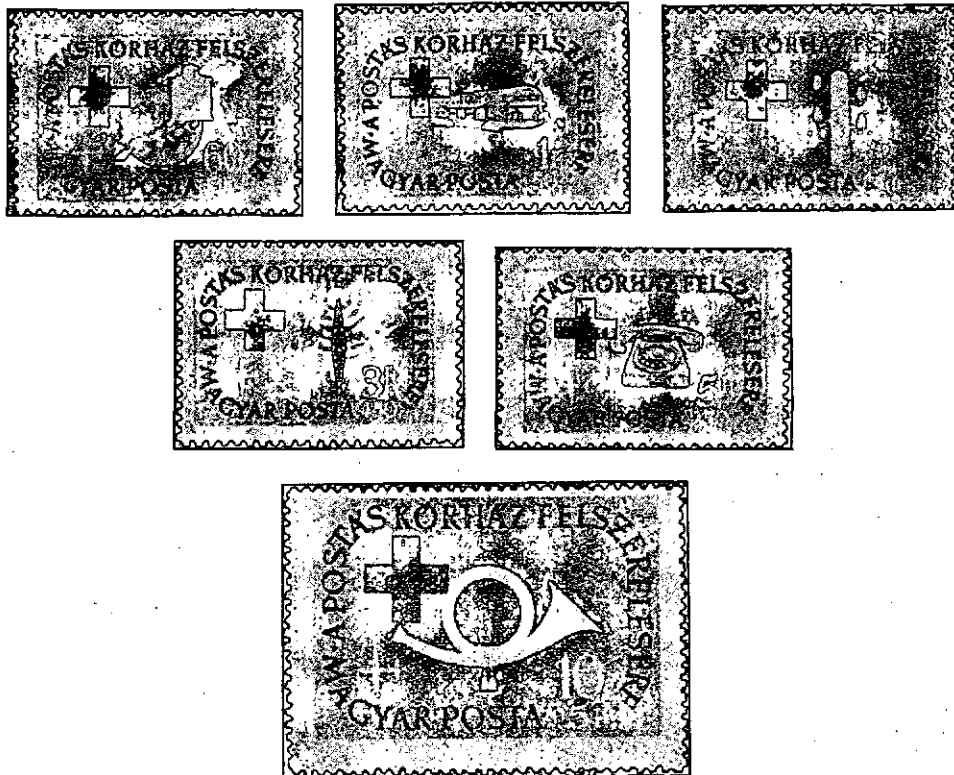
A postáskórház felszerelésére 6 címletből álló, 50%-os felárral kiadott jótékonyági bélyegsorozat.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották 1957. június 20-án, s kivonták a forgalomból 1959. január 31-ével a 180.600—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/24. sz.).

Példányszám 178 337 fogazott sorozat; ez egyben a 10+5 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3100.

Árusították, mint az előző alkalmi kiadásokat, de az ott felsoroltakon kívül Hódmezővásárhely 1, Komló 1, Miskolc 10 és Salgótarján 1 sz. postahivatal is. Később valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal árusította 1958. december 31-ig.

498. ábra

A sorozat értékei

60 + 30 fillér	barna/vörös
1 forint + 50 fillér	viola/vörös
2 + 1 forint	narancsvörös/vörös
3 + 1,50 forint	kék/vörös
5 + 2,50 forint	szürke/vörös
10 + 5 forint	zöld/vörös

A bélyegképek

Azonos elrendezésben a bélyegkép széleivel párhuzamosan „MAGYAR POSTA” és „POSTÁSKORHÁZ FELSZERELÉSE” feliratok, a jobb alsó sarokban az értékjelzés és a felár olvasható. A bélyegképek bal felső sarkában vöröskereszt jelvényt helyeztünk el.

Az egyes bélyegképek ábrái

60+30 filléres címlet: Elöl levélszekrény, a háttérben földgömb.

1 forint+50 filléres címlet: Autóposta.

2+1 forintos címlet: Táviróoszlop.

3+1,50 forintos címlet: Antennatorony.

5+2,50 forintos címlet: Új típusú távbeszélő készülék.

10+5 forintos címlet: Postakürt.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 32×22 mm, a $10+5$ forintos címlet 46×31 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. A $10+5$ forintos címletnél kisebb lemezhiba ismert. A „+” jel előtt kis fehér foltoeska látható.

A sorozat első 5 címletét *100-as*, a $10+5$ forintost *50-es* *ívekben* hozták postai forgalomba.

Ívszél dátumok. Az 1945 óta megjelent kiadások közül ez az utolsó, melyeknél feliratos ívszél dátummal találkozunk. Az ívek szélein alkalmazott 2 mm magas „1958. XII. 31” keltezés a bélyegeknél az árusításból történő kivonását jelzi. Mint tudjuk a sorozat címleteit a vásárlók 1959. január 31-ig használhatták bórmentesítésre.

Az 1958. XII. 31. keltezés az 1 Ft+50 f, 3+1,50 Ft, 5+2,50 Ft címleteknél fordul elő, minden esetben a *bal oldali ívszélén*, középen.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, *XIII* *vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); $60+30$ fillértől $5+2,50$ forintig.

XIII, fekvő (B); a $10+5$ forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat $12:12\frac{1}{2}$ fésűs fogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 37×26 és 52×38 mm. Fogazatlan példányok (\square) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkatmi bélyegzés.

Elsőnap *bélyegzés és elsőnap* *boríték.*

1957. LÉGIPOSTA

A 7946/93—6/4. A. sz. rendelettel 1950. október 29-én forgalomba bocsátott légi posta sorozathoz csatlakozó 20 forintos címletű záróérték, mely légi posta küldemények díjszabásában időközben beállott emelés miatt vált szükségessé.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 182.021—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/29).

sz.) 1957. július 18-ával, *kivonták* a forgalomból 1958. június 30-ával a 182.768/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/22. sz.).

Példányszám 105 040 fogazott és 3000 fogazatlan, valamint 49 600 hármasyukasztású fogazott bélyeg.

Árusították a forgalomba bocsátás napján mint a korábbi kiadásokat, azzal a különbséggel, hogy az ott felsoroltakon kívül Hódmezővásárhely 1, Komló 1, Miskolc 10 és Salgótarján 1 postahivatal is árusította. Árusításukat a posta a 183.575/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/38. sz.) 1957. szeptember 30-ával hivatalosan beszüntette. A forgalomba bocsátás után néhány nappal ezt a címletet a postahivatalok már nem árusították, s e bélyegek a magánkereskedelemben jóval névértékük felett cseréltek gazdát. A címletnek az árusításból történt kivonására, illetve *hármasyukasztással* belkezelésben történő felhasználása a bélyeg körül tapasztalt spekuláció megakadályozása céljából vált szükségessé.

499. ábra

↑ 20 forint sötétzöld

A *bélyegkép* azonos az 1950. évi Légiposta sorozat 10 forintos címletével. *Nyomták* a Pénzjegynyomdában *ofszetnyomással* két menetben. 1945 után ez volt az első ofszetnyomású bélyegünk. Az ofszetnyomás minősége az elmúlt évtizedekben erősen megjavult. Az új típusú nyomólemezek, elsősorban a kétfémes ofszetlemezek, a rajz jellegének *állandóságát* teljes mértékben biztosították. A nyomáshoz szükséges víz mennyiségének jelentős csökkentése és új, jóminőségű festékek alkalmazása a *színtartást* is megkönnyítették.

A Pénzjegynyomda a korszerű ofszetnyomásra már korábban felkészült; így előzőleg kidolgozták a rézmetszésű eredeti nyomólemezeiről előállított ofszetnyomású bélyegek gyártásának technológiáját is. A rendelkezésre álló idő rövidsége miatt került sor a réznyomás helyett az ofszetnyomás alkalmazására, s ez olyan kitűnően sikerült, hogy a gyűjtők a 20 forintos címletet sokáig réznyomású bélyegnek tartották.

100 évben került forgalomba.

Készült 0,1 mm vastag, „F” minőségű fehér, *vízjel nélküli* réz bélyegnyomó papíron.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12½ : 12-es fűsű fogazat. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Az ívek fogazását az Állami Nyomda végezte.

Amint említettük, az árusításból kivont bélyegíveket hármas lyukasztással látták el. (500. ábra.) A lyukasztást az Állami Nyomdában ugyanazon méretben végezték, melyekkel a nyomdai selejteket teszik használhatatlanná. A gyűjtői forgalomban felbukkanó olyan függőlegesen összefüggő párok, melyeknél az egyik bélyeg hármas lyukasztású, a másik pedig nem, a posta által ajándékozási célra készítettett darabok.

Elsőnap i bélyegzés és elsőnap i boríték.

500. ábra

1957. ARANY JÁNOS

Arany János halálának 75. évfordulójára a posta egy címletből álló emlékbélyeget adott ki.

A bélyegképet Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1957. szeptember 15-én, kivonták a forgalomból 1959. január 31-ével a 183.979/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/37. sz.).

Példányszám 1 543 600 fogazott és 4000 fogazatlan bélyeg.

501. ábra

2 forint kék

Árusították mint a korábbi kiadásokat a kibocsátás napján azzal a különbséggel, hogy az ott felsoroltakon kívül Hódmezővásárhely 1, Miskolc 10, Nagykőrös és Salgótarján 1 postahivatal is árusította; később valamennyi postahivatal 1958. december 31-ig.

A bélyegkép változóan árnyalt mezőben Arany János arcképe. Alul fehér „MAGYAR POSTA”, fent „ARANY JÁNOS” felirat; jobb oldalon a bélyegkép szélével párhuzamosan „*1817—1882*” évszámok, s a jobb alsó sarokban az értékjelzés olvasható. A bal felső sarokban lantra helyezett író toll látható.

A bélyegkép álló téglalap alakú, sarkain díszítéssel lekerekítve. Mérete 22 × 33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *ruszteres* (rács) *mélynyomással*. 100-as ívben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12½:12-es fésűs fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1957. A NÉPKÖZTÁRSASÁG ÚJ CÍMERE

(Címer I.)

A Magyar Népköztársaság alkotmányát módosító törvényben meghatározott új címer használata 1957. október 1-én lépett életbe. A posta erre az alkalomra az új címet ábrázoló bélyegpárt adott ki.

A bélyegképet Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották a 184.174/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/38. sz.) 1957. október 1-én, kivonták a forgalomból a 182.767/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/23. sz.) 1958. június 30-ával.

Példányszám 1 402 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 4000.

502. ábra

Árusították a kibocsátás napján, mint a korábbi kiadásokat azzal a különbséggel, hogy az ott feltüntetettek kivül Hódmezővásárhely 1, Miskolc 10, Komló 1 és Salgótarján 1 postahivatal is árusította; később valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal korlátozás nélkül.

A sorozat értékei

60 fillér vörös
1 forint zöld

A bélyegkép mindkét címletnél azonos. A közös alaprajz középső részén szélei felé sötétedő, középpárnyalatú mezőben a népköztársaság új címerképe látható. Ez alatt domborműszerű mezőben fehér „MAGYAR POSTA”, alul középen változó értékjelzés olvasható. A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 28 × 38 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. 50-es években került forgalomba.

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 ½ : 12-es fésűs (kereszt) fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1957. SZAKSZERVEZET (V.)

Lipcsében 1957. október 4–15 között rendezték a Szakszervezeti Világszövetség IV. Kongresszusát. A posta a megnyitás napjára 1 címletből álló alkalmi bélyeget adott ki.

A bélyegképet Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották: 1957. október 4-én, kivonták a forgalomból 1959. január 31-ével a 184.174/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/38. sz.).

Példányszám 1 853 200 fogazott és 4000 fogazatlan bélyeg.

Árusították azonos módon, mint előző kiadást.

503. ábra

1 forint bordóvörös

A bélyegkép ábrája sötét háttérből kiemelkedő két domborműszerű földgömb, előtte egy „IV” szám, amelyet szalag köt össze. Ennek felirata: „SZAKSZERVEZETI VILÁGKONGRESSZUS LEIPZIG”. A jobb felső sa-

rokban „1957” évszám, alul az értékjelzés. A bélyegkép alján világosabb mezőben fehér „MAGYAR POSTA” felirat olvasható.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 38 × 28 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. 50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 ½-es fésűs (kereszt) fogazat. A bélyegnek fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1957. BÉLYEGNAP

A MABÉOSZ 1957. október 13–27. között országos bélyegkiállítást rendezett. Ezzel kapcsolatban október 20-án tartották meg a XXX. Bélyegnapot. A posta a bélyegnapi két azonos címtől álló feláras szelvényes alkalmi bélyegsört adott ki. A 4 forint felárat a posta a MABÉOSZ támogatására fordította.

A bélyegképet Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1957. október 13-án, s kivonták a forgalomból 1957. december 31-ével a 184.515/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/41. sz.).

Példányszám 283 368 fogazott és 3620 fogazatlan bélyegpár.

Árusították a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal a kiállítás 4 forintos belépőjegye szelvényének ellenében névértéken, valamint azonos módon a vidéki kiállítások alkalmi postahivatalai.

504. ábra

A sorozat értékei

↑ 1(+4) forint	feketésbarna; sárga papíron
1(+4) forint	vörösbarna; sárga papíron

A bélyegképek

A bal oldali 1 forintos bélyeg világos háttérből kiemelkedő kengyelfutót ábrázol, kezében iratkerccsel, a háttérben lovagvárral. A vár fölött értékjelzés, alatta hullámos, szalagszerűen kiképzett mezőben „MAGYAR POSTA”, ez alatt „LÉGIPOSTA” szöveg.

A jobb oldali 1 forintos bélyegen a Duna budapesti szakaszának képe látható az Országházzal, a budai Várral és a Gellértheggyel. A kép felett repülőgép-alatta hullámos árnyalt mezőben „MAGYAR POSTA” felirat, mellette az értékjelzés.

A két bélyeget összekötő, velük azonos nagyságú, de értékjelzés nélküli szelvényen a MABÉOSZ stilizált emblémája, alatta „XXX” szám és babérag, s a rajtot körülvevő mezőben „MAGYAR BÉLYEGGYŰJTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE, BÉLYEGNAP 1957” szöveg helyezkedik el. Hátoldalán van feltüntetve az összefüggő bélyegekre vonatkozó: „ELADÁSI ÁRA: 6 Ft” szöveg. Színe kékeszöld, a papír sárga.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 38 × 27 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában háromszínű raszteres (rács) mélynyomással színes papíron.

10 hármassávot tartalmazó ívekben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag „A” minőségű, gyárilag színezett erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs (kereszt) fogazat. A bélyegeknél és a szelvények a fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. Alul fogazatlanul összefüggő sávban is ismert.

Bérmentesítés. A két 1 forintos címlet a sávból leválasztva is névértéke erejéig bérmentesítésre felhasználható volt.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1957. A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM (III.)

505. ábra

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójának emlékére a posta 2 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

Vertel József tervezte a 60 filléres, Füle Mihály pedig az 1 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották 1957. november 7-én, kivonták a forgalomból 1959. január 31-ével a 184.330/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/44. sz.).

Példányszám 1 003 000 fogazott sorozat; ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 3000.

Árusították azok a postahivatalok, melyek részére a Posta Értékekkrak-tára ellátmányt küldött. A sorozat címeit 1958. december 31-ig árusították.

A sorozat értékei

60 fillér	szürke/fekete/vörös/zöld/sárga/kék
1 forint	szürkésbarna/szürkésfekete/fekete

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul fekete színű „MAGYAR POSTA” felirat, mellette a jobboldalon kissé fent az értékjelzések, a bélyegkép két felső sarkában „1917 és 1957” évszám olvasható. A bélyegkép mindkét oldala magyaros motívummal díszített.

60 filléres címlet: A bélyegkép közepén Picasso békegalambját 13 egymásba kapcsolódó kettősvonalú körbe helyezték, egy-egy szocialista állam zászlója övezi.

1 forintos címlet: Lenin arcképe.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 45,5 × 32 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában többszínű *ofszetnyomással*. Az idejében elkészült bélyegtervek jóváhagyása után kiderült, hogy a sokszínyomás illesztési nehézségei miatt ezeket az Állami Nyomda a tervezett *raszteres* (rács) *mélynyomási* eljárással időre elkészíteni nem tudná. A posta kérésére a Pénzjegynyomda elvállalta, hogy a bélyegeket ofszet eljárással elkészíti, annak ellenére, hogy a 3 rézmetszet, 5 színlemez, és az 50 képes nyomólemez elkészítésére csak néhány hét állott rendelkezésre.

A lemezek elkészítését a színek illeszkedésénél megkövetelt 0,15–0,2 mm-es tolerancia nehezítette meg. A fényképészeti munkáknál az addírozó berendezéseken elérhető minimális 0,3–0,5 mm-es eltéréseket úgy sikerült kiküszöbölni, hogy a 60 filléres címlet hat színét addírozás után darabokra vágták, és kézi szereléssel egyenként illesztették. Így az illesztési hibalehetőség 0,1 mm-re csökkent. Ennek a 0,1 mm-es illeszkedés pontosságának a biztosítása a nyomás közben felvett nedvesség miatt, s nem utolsósorban a réznyomású gyártásra készített és kb. két éve a nyomdába tárolt vízjeles papír alkalmazása nem kis nehézséget jelentett. A nagy gonddal előkészített papír a várakozásnak megfelelt, s mérhető nyúlás a hat szín nyomása után sem volt észlelhető.

E problémák megoldása után került sor a 60 filléres címlet hatszínű, s az 1 forintos címlet háromszínű – ugyanennyi menetet jelentő – ofszet eljárású nyomására.

50-es években kerültek forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII vízjelű kinestári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A); 60 filléres, fekvő (B); a 60 filléres és 1 forintos címlet.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 11-es vagy 12-es vonalfogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 52 × 38 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsá-

tott II. fázisnyomatok. Az ívek fogazása az Állami Nyomdában készült. A 60 filléres címlet felül, az 1 forintos címlet baloldalán *üres mezővel* összefüggő példányokban is előfordul.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapig bélyegzés és elsőnapig boríték.

1957. MAGYARORSZÁGI GALAMBFAJTÁK

506. ábra

Budapesten 1957. december 14–16 között nemzetközi galambkiállítást és postagalamb versenyt rendeztek. A posta ez alkalomra 5 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki, amelyből a 3 forintos címlet légiposta bélyeg. A 30 filléres címletet az Országos Postás Képzőművészeti és Fotókiállítás alkalmából bocsátották forgalomba.

A bélyegképeket Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották a 40 fillértől 3 forintig terjedő 5 értéket a 184.768 – 2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/49. sz.) 1957. december 14-én, a 30 filléres címlet 1958. január 12-én a 184.768 – 5/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/2. sz.). Kivonták a forgalomból a kibocsátó rendeletekkel 1958. december 31-ével, illetve a 30 filléres értéket 1959. január 31-ével.

Példányszám 936 100 fogazott sorozat; ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is. A fogazatlan teljes sorozatok száma 4000.

Árusították a 40 fillér–3 forint címleteket a forgalomba bocsátás napján a kiállítás tartama alatt Budapesten, csak a kiállítás színhelyén (IX. Kinizsi u. 7.) működött alkalmi postahivatal; vidéken az előzőekben felsorolt postahivatalokon kívül Hódmezővásárhely 1, Komló 1, Miskolc 10 és Salgótarján 1. A 30 filléres címletet a forgalomba bocsátás napján Budapesten csak az Országos Postás Képzőművészeti és Fotókiállítás színhelyén működött alkalmi postahivatal (Egressy Gábor Művészeti Klub, VII. Dohány u. 22.) árusította, vidéken azok a postahivatalok, melyeknek a posta ellátmányt küldött.

A sorozat értékei

30 fillér	zöld/vörösarna/okker
40 fillér	barnásokker/fekete
60 fillér	kék/szürke
1 forint	kékesszürke/barnásvörös/kékesfekete
2 forint	viola/szürke
† 3 forint	vörös/szürke/zöld

A bélyegképek

Azonos elrendezésben sima árnyalatmező, melyen alul „MAGYAR POSTA”, kétoldalt és felül „NEMZETKÖZI GALAMBKIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1957” felirat olvasható. A színes mező felső sarkaiban az értékjelzés, a 3 forintos címletnél az értékjelzés alatt „LÉGIPOSTA” felirat, valamint az egyes galambfajták neve nyert elhelyezést. Az egyes bélyegképeken ábrázolt hazai galambfajták:

- 30 filléres címlet:* Komáromi bukó.
- 40 filléres címlet:* Budapesti rövidcsőrű.
- 60 filléres címlet:* Magyar óriás házi.
- 1 forintos címlet:* Szegedi keringő.
- 2 forintos címlet:* Magyar pávás.
- 3 forintos címlet:* Postagalamb.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük a feliratokkal 33×22 mm. Nyomták az Állami Nyomdában két- vagy háromszínű *raszteres* (rács) mélynyomással.

Az 1 forintos értékből színváltozat is ismert. Ezen a háttér és feliratok színe *szürke*, a középső galamb színe *kékesfekete* helyett *fekete*. Kisebb színeltérésű példányok előfordulnak.

A 30 filléres, 1 és 3 forintos címletek *25-ös*, a többi *50-es* *velekben* került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjel helyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegnek fogazatig terjedő mérete 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1958. TELEVÍZIO

Az új nagy teljesítményű Magyar Televízió adóállomás üzembehelyezése alkalmából a posta alkalmi bélyeget adott ki.

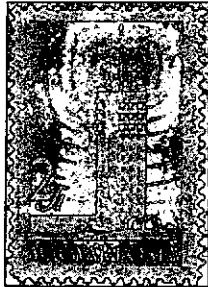
A bélyegképet Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották a 180.811/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/8. sz.)

az új adóállomás felavatásának napján 1958. február 22-én, *kivonták* a forgalomból a 182.908/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/24. sz.) 1958. június 30-ával.

Példányszám 300 000 fogazott és 20 000 fogazatlan bélyeg.

Árusították azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátást kaptak.

507. ábra

2 forint vörösbolya

A bélyegkép

Az új adóállomás képe alatt fehér „MAGYAR POSTA”, az épület felett a torony két oldalán „MAGYAR TELEVÍZIÓ” feliratok, a bélyegkép bal alsó szélén az értékjelzés.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 22×33 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással.

100-as években került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Ényvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 11-es vagy 12½-es vonalfogazás. Ez utóbbiak a ritkábbak, melyek jobb vagy bal oldalukon *üres mezővel* összefüggő példányokban is előfordulnak. Az ívek fogazását az Állami Nyomdában végezték. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

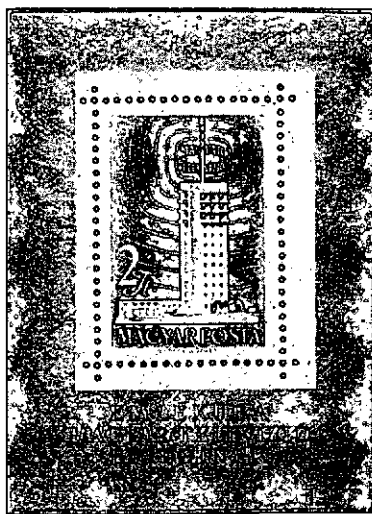
Bérmentesítés. A Po. É. 1958. évi 8. számában megjelent 180. 633/8, B. sz. „A négy oldalt vágott (nem perforált) bélyegek postai küldemények bérmentesítésre való felhasználásának engedélyezése” c. rendelet e tárgyban az alábbiak szerint intézkedett: „A Magyar Filatélia Vállalat által árusított négyoldalt vágott (nem perforált) bélyegek postai küldemények bérmentesítésre való felhasználását abban az időben, amíg az ugyanolyan perforált bélyeg is forgalomban van, engedélyezem”.

Ezek a „négyoldalon vágott”, vagyis *fogazatlan bélyegek* azonosak a korábbi kiadásoknál is hivatkozott II. fázisnyomatokkal. Azonban, míg ezek a korábbi kiadások esetenként megállapított áron kerültek a Magyar Filatélia V-on ke-

resztül kereskedelmi forgalomba és ezeket *bérmentesítésre felhasználni nem lehetett*, addig e rendelet megjelenésekor forgalomban levő és a későbbiek során forgalomba bocsátott valamennyi újabb kiadás — *fogazatlanul is* — *névértékük erejéig bérmentesítésre felhasználhatókká váltak.*

Ezeket a fogazatlan bélyegeket továbbra is a Magyar Filatélia Vállalat árusítja belföldön a névérték 15-szöröséért, míg a szervezett gyűjtők 3 évi tagság után a MABÉOSZ-on keresztül a névérték 10-szereséért vásárolhatják. E kiadványok körül folyó viták végére pontot tenni ma még nem tudunk. De idézzük ez ügyben a legilletékesebb, a közlekedés- és postaügyi miniszternek, Kossa Istvánnak a Filatéliai Szemlének 1958. áprilisában adott nyilatkozatát fenti postai rendelettel kapcsolatban: „A fázisnyomatok, azaz úgynevezett vágott bélyegek — mint azt a Magyar Bélyegkatalogusban is látható — 1888. évtől kezdve majdnem valamennyi bélyegből megjelentek. Azok pedig bérmentesítésre nem voltak felhasználhatók. Számtalan gyűjtő kérésének engedve hozzájárultunk ezeknek a vágott bélyegeknak postai felhasználásához is. Ezeknek árusítása minden megszorítás nélkül kell, hogy történjen, mégis abban a kedvezményben akarom részesíteni a legalább három éve szervezett gyűjtőket hogy a vágott bélyegeket, a Bélyegszövetség útján, a szokásos eladási árnál mérsékeltebb áron bocsátjuk rendelkezésükre.”

1958. TELEVÍZIO BLOKK

508. ábra

2 forint zöld/arany

A posta — eredeti terv szerint a magyar televízió építőinek emlékül — 1 bélyeg tartalmazó emlékblokkot adott ki.

A bélyegkép és a blokk díszítésének tervezője Vertel József.

Forgalomba bocsátották a 180.811/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/8. sz.) 1958. február 22-én, *kivonták* a forgalomból a kibocsátó rendeletben eredetileg

megszabott 1959. január 31-ével szemben a 182.908/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/24. sz.) 1958. június 30-ával.

Példányszám 38 378 fogazott és 4936 fogazatlan blokk.

Árusította a forgalomba bocsátás napján *kizárólag* a Magyar Filatélia Vállalat. A kibocsátó rendelet szerint 1958. június 15-e volt az árusítási határidő, de az árusításra kiadott készlet órák alatt elkelt. Szervezett gyűjtők a MABÉOSZ-on keresztül egy blokkot vásárolhattak 25 forintért. További példányokat a Magyar Filatélia Vállalat 35 db 1950. év előtti magyar 100-as kötegeért adott cserébe.

A blokk ábrája. A blokkban elhelyezett bélyegkép azonos az előzőekben ismertett bélyeg képével. Ezt aranszínű keret övezi, melyen alul zöld színben a következő szöveg olvasható: „EMLÉKÜL A MAGYAR TELEVÍZIO ÉPÍTŐINEK”.

A blokk álló téglalap alakú, négy oldalán vágott, *mérete* 50 × 70 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában 4 blokkot tartalmazó nyomdai íveken a bélyegképet egyszínű *résznyomással*; a blokk keretét *kézi arányozással* készítették (a nedves okker alnyomatot beporozták, s száradás után lesöpörték).

1 bélyegképet tartalmazó blokkokban került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, *XIII vízjelű* kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 12 : 12 1/2-es párkányos keret fogazat. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok. A fogazást az Állami Nyomda végezte.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1958. BIZTOSÍTÁS ÉS TAKARÉKOSSÁG

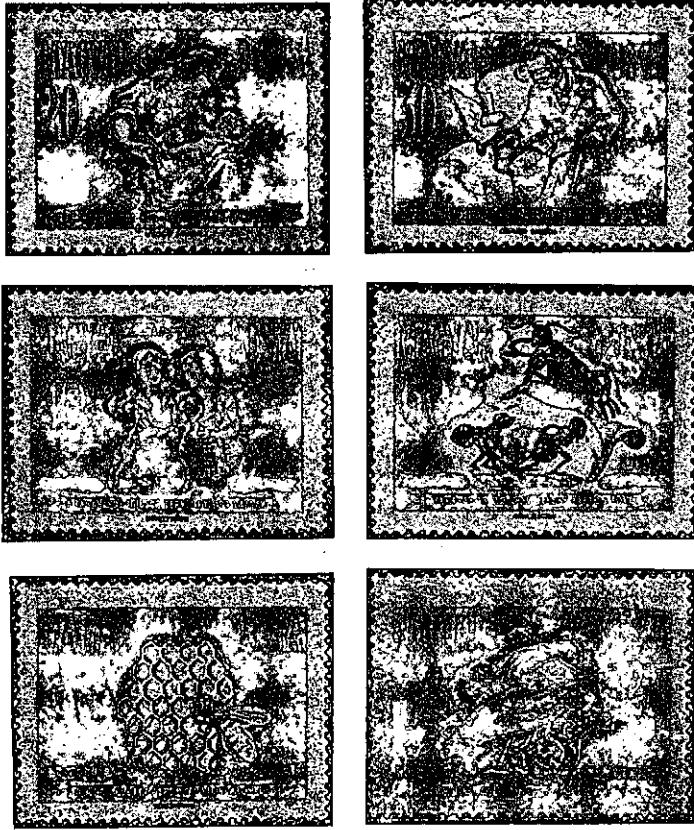
A takarékosági nap alkalmából az Állami Biztosító és az Országos Takarékpénztár szolgáltatásainak propagálására a posta 6 címlethől álló — biztosítási és takarékosági — alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket terveztek: Légrády Sándor a 20 és 30 filléres, valamint a 2 forintos; Gönczi (Gebhardt) Tibor a 40 és 60 filléres, valamint az 1 forintos címetet.

Forgalomba bocsátották a 181.074/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/10. sz.) 1958. március 9-én, *kivonták* a forgalomból ugyanezen rendelettel 1959. január 31-ével. A 20 és 30 filléres bélyegkeket a 180.235/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/3. sz.) újra forgalomba helyezték. Ez a két érték 1959. december 31-ig volt bérmentesítésre felhasználható.

Példányszám 200 000 fogazott (ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is) és 20 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a teljes sorozatot használatlanul és borítékra ragasztva a kibocsátás napján Budapesten *csak* a Néphadsereg Színháznál (napjainkban Vígyszínház) működő alkalmi postahivatal, vidéken pedig azok a postahivatalok — egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki —, amelyek az Értékcikk-raktártól ellátmányt kaptak. Árusításukat a posta 1958. december 31-ével beszüntette, majd a 20 és 30 filléres címeteket újra forgalomba helyezte.

509. ábra

A sorozat értékei

20 fillér	zöld/szürke
30 fillér	zöldesokker/viola
40 fillér	aranyokker/rozsabarna
60 fillér	barnásviola/szürkésolajzöld
1 forint	barnásszürke/barna
2 forint	narancs/zöldesszürke

A bélyegképek alaprajza közös, csak az ábrázolt kép, az értékjelzés és az egyes propaganda feliratok változnak címetenként. A közös alaprajz világos árnyalatmező, melyen felül „MAGYAR POSTA” felirat, alatta a bal oldalon — a 2 Ft-os címeten jobb oldalon — az értékjelzés, alul a sötét árnyalatú szalagon változó feliratok olvashatók a kibocsátás évszámával, „1958”-cal.

20 filléres címlet: Anya csecsemőjével. Felirata: „ÉLETBIZTOSÍTÁS, ELŐRELÁTÁS, GONDOSKODÁS!”

30 filléres címlet: Öregember galambokkal, a háttérben az Állami Biztosító kötvény. Jelmondata: „ÉLETBIZTOSÍTÁSSAL GONDTALANABB AZ ÖREGKOR!”

40 filléres címlet: Takarékbélyeget gyűjtő iskolásfiúk. Jelmondata: „A TAKARÉKOS IFJUSÁG TERVEI VALÓRA VÁLNAK”.

60 filléres címlet: A tücsök és a hangya meséjét ábrázolja: a teli zsákot cipelő hangyákat és a tücsköt, aki a munka idején is csak hegedülget. Felirata: „TAKARÉKOS, DOLGOS JELEN — BIZTOS JÖVŐ”.

1 forintos címlet: Lépcsőzetek méhvel, mint a szorgalom jelképével. Jelmondata: „NYUGODT, BÖLDOG ÉLETET TEREMT A SZORGALOM ÉS TAKARÉKOSSÁG”.

2 forintos címlet: Pénzt fizető, illetve átvevő két kezét ábrázol, alatta „KST” betűkkel (Kölesönös Segítő Társaság). Felirata „MAGUNKNAK GYŰJTÜNK — EGYMÁSON SEGÍTÜNK”.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 39 × 27 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. Színyomat elcsúszások előfordulnak.

50-es években került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs (kereszt) fogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

A 20 filléres címlet alul fogazatlanul is előfordul.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap-i bélyegzés és elsőnap-i boríték.

1958. BRÜSSZELI VILÁGKIÁLLÍTÁS

A brüsszeli világkiállításra forgalomba bocsátott 8 légitársaság címletből álló alkalmi bélyegsorozat.

A bélyegképeket tervezték: Nagy Zoltán a 20 filléres és az 5 forintos, Füle Mihály a 40 filléres és a 2 forintos, Gál Ferenc a 60 filléres és az 1,40 forintos, Vertel József az 1 és 3 forintos címleteket.

Forgalomba bocsátották 1958. április 17-én, kivonták a forgalomból 1958. november 30-ával a 181.588—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/16. sz.).

Példányszám 300 000 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 11 652 fogazatlan sorozat.

Árusították csak borítékra ragasztva azok a postahivatalok, melyek a Posta Értékcikkraktár útján a Magyar Filatélia Vállalattól ellátmányt kaptak. A fogazatlan sor borítékra ragasztva szintén árusításra került a névérték 15-szörös árán. A 60 fillértől 5 forintig terjedő címleteket számos postahivatal árusította 1958. május 20-ig. A Magyar Filatélia Vállalat a használatlan és használt sorozat árusítását kereskedelmi áron csak a forgalomból történt kivonás után, 1958. december 1-én kezdte meg. A soráru készlet egy része a brüsszeli világkiállításon került értékesítésre.

510. ábra

✈	20 fillér	A sorozat értékei
	40 fillér	narancs/barna
	60 fillér	világoskék/barnásszürke
1	forint	vörös/barnásszürke
1,40	forint	okker/vörösarna
2	forint	kékesibolya/vörös/zöld/sárga/fekete
3	forint	kávésarna
5	forint	kékeszöld/barnásszürke
		olaj/kék/vörös/fekete/sárga

A bélyegképek alaprajza közös: sima árnyalatmező, melynek közepéből az ábra emelkedik ki. Az árnyalatmezőtől balra, a 2 és 3 forintos címletnél fent, fehér mezőben a vásár emblémája, alatta, illetve mellette „MAGYAR POSTA” felirat, a bal felső sarokban két oldalon „1958 BRUXELLES” felirat olvasható. A stilizált repülőgép és „LÉGIPOSTA” felirat, valamint az értékjelzések az árnyalatmezőben kaptak helyet.

20 filléres címlet: A világiállítás magyar pavilonjának távlati képe,

40 filléres címlet: Magyarország térképe, alatta a Balaton fürdőző nővel és vitorlással, a hajózásra utaló hajókormányval és kompasszal, a vendéglátásra emlékeztető hallal, kulaccsal, borospalackkal, szőlővel és pohárral.

60 filléres címlet: Az Országház épülete.

1 forintos címlet: A Lánchíd, háttérben a Halászbástya egy részlete.

1,40 forintos címlet: A magyar és belga címer, valamint az ezeket összefogó embléma.

2 forintos címlet: Brüsszel nevezetes szobra, a „Manneken Pis”.

3 forintos címlet: A brüsszeli városháza gótikus épülete.

5 forintos címlet: A világkiállítás emblémája.

A bélyegképek fekvő és álló téglalap alakúak, méretük 39 × 21,5, illetve 21,5 × 39 mm.

Nyomták a 2 forintos címletet egyszínű, a 20, 40 és 60 filléres, az 1 és 3 forintos címletet kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*, az Állami Nyomdában. Az 1,40 és 5 forintos címletet ötszínű *ofszetnyomással* a Pénzjegynyomdában készítették.

50-es *ívekben* kerültek forgalomba.

A *raszteres mélynyomással* nyomott címletek 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, *XIII vízjelű* kincstári bélyegnyomó papíron, az *ofszetnyomással* előállított címletek 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, *XIII vízjelű* kincstári réz bélyegnyomó papíron készültek.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A) az 1,40, 2, 3 és 5 forintos,

XIII, fekvő (B) a 20, 40 és 60 filléres, 1 forintos címletek.

Enyvezés fehér, az Állami Nyomda készítette.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. Az 1,40 és 5 forintos címlet fogazásait is az Állami Nyomda végezte. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 44 × 26, illetve 26 × 44 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1958. BRÜSSZELI VILÁGKIÁLLÍTÁS BLOKK

Az előző sorozathoz csatlakozó 1 címletből álló légiposta emlékblokk.

A *bélyegképet* és a blokk díszítését Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották 1958. április 17-én, s *kivonták* a forgalomból 1958. november 30-ával a 181.588—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/16. sz.).

Példányszám 70 000 *fogazott* és 14 443 *fogazatlan* blokk.

Árusították azonos módon, mint a sorozatot.

† 10 forint borvörös

A blokk ábrája

A blokk bélyege azonos rajzú az „1953. Népviseletek” sorozat 20 filléres címletével. A keret díszítése: fent a kiállítás emblémája „A BRÜSSZELI VILÁGKIÁLLÍTÁS EMLÉKÉRE” szöveggel, alul a magyar és belga címer, valamint az ezeket összefogó kiállítási embléma és „1958” évszám.

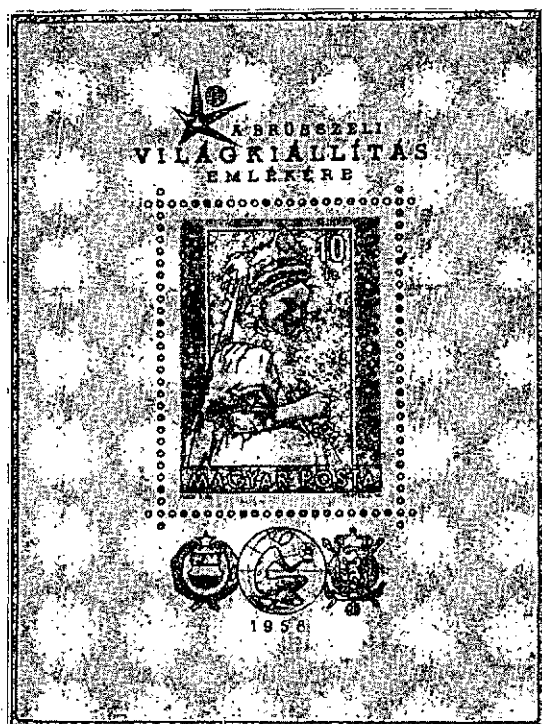
A blokk álló téglalap alakú, négy oldalán vágott, mérete 72 × 98 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű *réznyomással* az eredeti metszet felhasználásával 4 blokkot tartalmazó nyomdai *ívekben*.

I bélyegképet tartalmazó blokk formájában került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, *XIII vízjelű* kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

511. ábra

Enyvezés fehér.

Fogazat. A blokk bélyege 12-es párkányos keretfogazású. A bélyegkép fogazatig terjedő mérete $33 \times 43,5$ mm. Fogazatlan blokkok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1958. A NÉPKÖZTÁRSASÁG CÍMERE (II.)

(Címer II)

A posta a Magyar Népköztársaság alkotmányát módosító törvény kihirdetésének egyéves évfordulója alkalmából 3 címletből álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották 1958. május 23-án, s *kivonták* a forgalomból 1958. december 31-ével a 182.530/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/20. sz.).

Példányszám 300 000 fogazott (ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma) és 20 000 fogazatlan teljes sorozat.

Árusították a kibocsátás napján egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki, valamint borítékra ragasztva azok a postahivatalok, melyek ebből ellátmányt kaptak, később valamennyi igénylő postahivatal. Árusításukat a posta 1958. november 30-ával beszüntette.

512. ábra

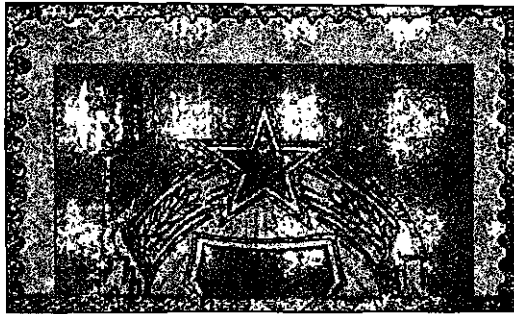
A sorozat értékei

60 fillér
1 forint
2 forint

barnásvörös/vörös/zöld/sárga/sötétbarna
szürkészöld/vörös/zöld/sárga/sötétbarna
barnásszürke/vörös/zöld/sárga/sötétbarna

A bélyegkép azonos mindhárom címetnél: a Magyar Népköztársaság új címere. A címer háttére változó színű tónusnyomat. A címer felett bal oldalon az értékjelzések, a jobb oldalon két vízszintes vonal között „1958” évszám. A háttér mezeje alatt az értékjelzés színével azonos színben „MAGYAR POSTA” szöveg olvasható.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük $28 \times 38,5$ mm.
Nyomták a Pénzjegynyomdában ötszínű ofszetnyomással.

513. ábra

A vörös és a zöld szín kisebb illesztési hibái (színelcsúszások) előfordulnak. Az I. lemez 20. bélyegén kisebb nyomáshibát találunk. A 60-as értékszám két számjegye az alsó harmadában hiányos, mely vagy emulzió hiba vagy a dia-pozitívról tapadt piszok következtében keletkezett (513. ábra).

25-ös ívekben került forgalomba.

Készült 0,11–0,12 mm vastag, „F” minőségű fehér, simított, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/4 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1958. KESZTHELY

1958. június 14-én a keszthelyi V. Ifjúsági Béketalálkozó alkalmából a posta 1 címletből álló szelvényes bélyeget bocsátott forgalomba.

A bélyegképet Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották 1958. június 14-én, kivonták a forgalomból 1958. június 30-ával a 182.880/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/25. sz.).

Példányszám 300 000 fogazott és 60 000 fogazatlan szelvényes bélyeg.

Árusították egy vevőnek egy bélyeget szolgáltatva ki azok a postahivatalok, melyek ellátmányt kaptak az Értékcikkraktártól, valamint Keszthelyen az 1-es és az ünnepség színhelyén működött alkalmi postahivatalok. Árusításukat a posta 1958. június 22-ével beszüntette.

514. ábra

1 forint vörösesbarna

A bélyegkép jobbában könyvet tartó ifjú szoborszerű mellképét ábrázolja, felette jobbra az értékjelzés, alatta „MAGYAR POSTA” felirat. A bélyeghez vele azonos képméretű szelvény csatlakozik. A szelvényen a szélek felé világosodó árnyalatmezőből kiemelkedve „V. IFJÚSÁGI — TALÁLKOZÓ — KESZTHELY — 1958” szöveg olvasható, egymástól magyaros motívumokkal elválasztva.

A bélyegkép és a szelvény álló téglalap alakú, méretük egyaránt 22 × 33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. A nyomóformán 25 bélyeget és 25 szelvényt sakktabletaszerűen úgy helyezték el, hogy az 50-es ív 1. helyén bélyegkép, míg a 2. és 11. helyén szelvény foglal helyet.

Az ív egyik bélyegén három kisebb nyomdai hibát találunk. A mellkas közepén apró sötét, annak jobb alsó részén két „szemölcs”-szerű foltocskát észlelhetünk. Mindhárom hiba a pigmentpapír hibájából adódott. Azonban míg a felső foltnak fedőlakkal történő kifedése elmaradt és ez a hengerbe bemaródott, addig a két alsó foltocska — bár elégtelenül — de javítva lett. A két foltocska nagyjából eltűnt, de a lakkos kifedés folytán fehér foltocskák keletkeztek (515. ábra).

515. ábra

Az egyes címletek között erős színárnyalati eltérések észlelhetők, melyek elsősorban a szelvények színében érvényesülnek.

50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,1—0,12 mm vastag, „A” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél és a szelvényeknek fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1958. POSTAMINISZTEREK PRÁGAI KONFERENCIÁJA

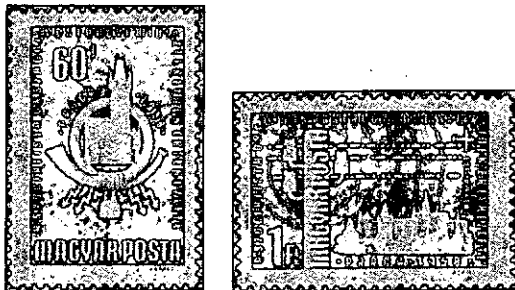
A szocialista országok postaminiszterei prágai értekezletének megnyitása napján, 1958. június 30-án a posta emlékbélyegpárt bocsátott forgalomba. Az 1 forintos címlet légiposta bélyeg.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1958. június 30-án, kivonták a forgalomból 1959. április 31-ével a 183.310—2/8.B.sz. rendelettel (Po. É. 1958/26. sz.).

Példányszám 500 000 fogazott és 20 000 fogazatlan bélyegpár.

Árusították 1958. december 31-ig, mint az előző alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak.

516. ábra

A sorozat értékei

60 fillér
↑
1 forint

sötétzöld
barnáskarmin

A bélyegképek közös alaprajza sima, sötét árnyalatmező, melyből az ábrázolt kép, az értékjelzés és a feliratok világosan emelkednek ki.

60 filléres címlet: A prágai városháza postakürttel övezett képe, felette „PRÁGA 1958” felirat. A bélyeg alsó szélével párhuzamosan „MAGYAR POSTA”, két oldalon és felül „A SZOCIALISTA ORSZÁGOK POSTAÜGYI MINISZTEREINEK ÉRTEKEZLETE” szöveg. A bal felső sarokban az értékjelzés foglal helyet.

1 forintos címlet: A prágai vár távlati képe, előtérben a „MAGYAR POSTA” feliratról képzett távíróoszlop szigetelőkkel és morze-jelekből összeállított vezetékkel, valamint stilizált rádióhullámok láthatók. Alul a vár képe alatt „PRÁGA 1958”, kétoldalt és felül „A SZOCIALISTA ORSZÁGOK POSTAÜGYI MINISZTEREINEK ÉRTEKEZLETE” szöveg. Ezen belül a jobb oldalon stilizált repülőgép és „Légiposta” felirat foglal helyet.

A 60 filléres bélyeg álló, az 1 forintos fekvő téglalap alakú, méretük 22×33 , illetve 33×22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában *raszteres* (rács) *mélynyomással*, mindkét címletet egy 50-es íven olyan formában, hogy a két címlet sakktáblaszerűen lett elhelyezve. A teljes ív egy-egy színnyomással két menetben készült.

50-es években került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kinestári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A) a 60 filléres, fekvő (B) az 1 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat $12 \frac{1}{2} : 12$, illetve $12 : 12 \frac{1}{2}$ -es fésűs fogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 26×37 , illetve 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1958. VIRÁGOK (III.)

517. ábra

8 címletből álló, a hazai virágokat bemutató alkalmi bélyegsorozat.

A bélyegképeket Füle Mihály tervezte.

Forgalomba bocsátották 1958. augusztus 12-én, kivonták a forgalomból 1959. június 30-ával a 184.090/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/32. sz.).

Példányszám 650 000 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 20 000 fogazatlan teljes sorozat.

Árusították, mint előző kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Érték-cikkraktártól ellátmányt kaptak, később az igénylő postahivatalok a 20 fillér — 2 forint címleteket korlátozás nélkül. Árusításukat a posta 1959. május 31-ével beszüntette.

A sorozat értékei

20 fillér	barnásviola/vörös
30 fillér	kék/zöld/sárga
40 fillér	barna/sárga
60 fillér	zöld/viola
1 forint	bordóvörös/világoszöld
2 forint	olajzöld/sárga
2,50 forint	ibolyakék/rózsaszín
3 forint	zöld/sárga/rózsaszín

A bélyegképek

A sorozat négy-négy bélyegének alaprajza közös. A téglalap alakú bélyegek alaprajza felülről világosodó sötétebb árnyalatmező, melynek középső részén az ábrázolt virág, alatta az értékjelzés és „MAGYAR POSTA” felirat, a jobb illetve bal sarokban a virág latin neve olvasható.

A háromszögű bélyegek alaprajza sötétebb árnyalatmező, melynek középső részén az ábrázolt virág képe helyezkedik el. Alul szalagszerűen kiképzett tónuscsíkon „MAGYAR POSTA” felirat és értékjelzés látható. A virágok latin neve a felső sarokban kapott helyet. Az ábrázolt virágok:

20 filléres címlet: Pilisi len (*Linum dolomiticum*).

30 filléres címlet: Kitaibel füve (*Kitaibelia vitifolia*).

40 filléres címlet: Magyar zergevirág (*Doroienum hungaricum*).

60 filléres címlet: Homoki kikerics (*Colchicum arenarium*).

1 forintos címlet: Pirosló hunyor (*Helleborus purpurascens*).

2 forintos címlet: Sárgaliliom (*Hemerocallis lilio-asphodelus*).

2,50 forintos címlet: Dunai szegfű (*Dianthus Collinus*).

3 forintos címlet: Szentendrei rózsza (*Rosa Sancti Andreae*).

Az álló téglalap alakú bélyegek képmérete 22 × 33 mm, a háromszögűeké 49 × 35 × 35 mm.

518. ábra

Nyomták az Állami Nyomdában két, illetve a 30 filléres és 3 forintos címleteket háromszínű raszteres (rács) mélynyomással.

A 60 filléres címletből az ív 28. bélyegén kisebb nyomdai hiba ismert. A „HUNGARICUM” felirat után kis fehér pontot észlelhetünk. Ez diaposzítív hiba, és a retusálás elmulasztása folytán került a nyomóhengerre (518. ábra).

A téglalap alakú bélyegek 50-es, a háromszögűek 100-as ívekben kerültek forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A) valamennyi címlet; fekvő (B) a 40 filléres címlet. További érték fekvő vízjelű előfordulása lehetséges!

Enyvezés fehér.

Fogazat. A 40, 60 filléres, 1 és 2 forintos címletek 12 ½ : 12-es fésűs fogazattal, a 20, 30 filléres, 2,50 és 3 forintos címletek 11 : 11-es fésűs és 13-as vonal, vegyesfogazattal készültek. A téglalap alakú bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm, a háromszögűeké 62 × 44,5 × 44,5 mm. Fogazatlan bélyegek (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1958. SPORT (III.)

519. ábra

Az 1958. évben Budapesten rendezett kötöttfogású birkozó világbajnokság; az asztalitenisz, valamint az úszó, műugró és vízilabda Európa bajnokság alkalmából a posta 7 címletből álló bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképek tervezői: Gönczi Tibor a 30 és 60 filléres, valamint az 1, 2,50 forintos, Vertel József a 20 és 40 filléres címletek.

Forgalomba bocsátották 1958. augusztus 30-án, kivonták a forgalomból 1959. január 31-ével 184.119—3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/35. sz.).

Példányszám 600 000 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 20 000 fogazatlan teljes sorozat.

Árusították azonos módon, mint az előző alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyeknek az Értékcikkraktár ellátmányt küldött, később az egyes címleteket az igénylő postahivatalok is 1958. december 31-ig.

A sorozat értékei

20 fillér	vörös; rózsaszín papíron
30 fillér	barnásokker; zöld papíron
40 fillér	viola; sárgás papíron
60 fillér	barna; kék papíron
1 forint	kék; kékes papíron
2,50 forint	bordói vörös; sárga papíron
3 forint	kékeszöld; zöld papíron

A bélyegképek

A közös alaprajz sima árnyalatmező, melynek középső részén a vonatkozó bajnokság sportágainak egy-egy jelenete látható. A bélyegek külső széleivel párhuzamosan — a fekvő téglalap alakú bélyegképeknél baloldalon „MAGYAR POSTA”, felül pedig a 20 filléres és 3 forintos értéken „EURÓPABAJNOKSÁG 1958”, a 60 filléres értéken „VILÁGBAJNOKSÁG 1958” szöveg olvasható. Az álló téglalap alakú bélyegképeknél a „MAGYAR POSTA” alul, az „EURÓPABAJNOKSÁG 1958” a 30 filléres, az 1 és 2,50 forintos, illetve „VILÁGBAJNOKSÁG 1958” felirat a baloldalon a 40 filléres címleten olvasható.

Az egyes bélyegek ábrái

20 filléres címlet: Babérággal övezett asztaltenisz ütő és labda.

30 filléres címlet: Asztalteniszsző.

40 filléres címlet: Kötöttfogású birkozó jelenet.

60 filléres címlet: Kötöttfogású birkozó jelenet.

1 forintos címlet: Vízilabdázó.

2,50 forintos címlet: Női műugró.

3 forintos címlet: Gyorsúszó.

A 30, 40 filléres, 1 és 2,50 forintos címletek álló téglalap alakúak, méretük 28,5 × 39 mm, a többi címlet fekvő téglalap alakú, méretük 39 × 28,5 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással. A 20 filléres ív számos címletén több apró nyomdai hiba fordul elő. Közülük legjellegzetesebb az ütőn a labda felett „lyuknak” látszó színes foltocska,

melynek keletkezése az 515. ábrákkal kapcsolatban elmondott okokra vezethető vissza, tehát *melléfedés* eredménye.

50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű zsinces, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A 30 filléres és az 1 forintos címlet XII vízjelű papíron is ismert! A 30 filléres címlet papírja ezen felül fluoreszkáló papír.

520. ábra

Vízjel és vízjelhelyzet

XII, álló (A); a 30 filléres 1 forintos címlet,

XIII, álló (A); a 30 és 40 filléres, valamint az 1 és 2,50 forintos, *fekvő* (B); a 20 és 60 filléres, valamint a 3 forintos címlet.

Számvízjel állások A/a, b, c, d, (ezideig nem fordultak elő).

Enyvezés . fehér.

Fogazat 12 : 12 ½, illetve 12 ½ : 12-es fésűs (kereszt) fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mércete 33 × 43,5 mm, illetve 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

A 20 filléres címlet *alul fogazatlanul* is ismert.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1958. FIP BLOKK (I.)

A Bélyeggyűjtő Szövetségek Nemzetközi Szervezetének (Fédération Internationale de Philatélie – rövidítve. FIP) brüsszeli kongresszusa emlékére a posta 4 címletet tartalmazó blokkot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket és a blokk díszítését Füle Mihály tervezte.

Forgalomba bocsátották 1958. szeptember 9-én, *kivonták* a forgalomból 1958. október 31-ével a 184.590/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/36. sz.).

Példányszám 75 000 *fogazott* és 11 488 *fogazatlan* blokk.

Árusították a kibocsátás napján borítékra ragasztva és használatlanul egy vevőnek egy db-ot szolgáltatva ki, azok a postahivatalok, melyek az Érték-cikkraktártól ellátmányt kaptak. A blokk árusítását a posta 1958. október 15-én megszüntette.

521. ábra

A blokk bélyegei

20 fillér	zöld/sárga
30 fillér	zöld/sárga
2,50 forint	zöld/rózsaszín
3 forint	zöld/rózsaszín

A blokk középső része az „1958. VIRÁGOK (III.)” sorozat 20, 30 filléres, 2,50 és 3 forintos, háromszögű bélyegeinek képe, melyet két oldalt egy-egy páfrányág, felül a brüsszeli világkiállítás emblémája, valamint „CONGRES DE LA FEDERATION INTERNATIONALE PHILATELIQUE BRUXELLES 15—17. IX. 1958”, alul pedig „NEMZETKÖZI FILATELIAI SZÖVETSÉG KONGRESSZUSA BRÜSSZEL 1958. IX. 15—17.” zöld színű felirat és a nemzetközi szövetség emblémája határolja. (Mind a két felirat helytelen.)

A blokk bélyegeinek képmérete $49 \times 35 \times 35$ mm, a blokk négy oldalán vágott, sarkainál lekerckített négyzet, mérete 110×110 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában négy színű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. 4 bélyeget tartalmazó blokkokban került forgalomba.

Készült 0,12 mm vastag, *vízjel nélküli*, felületén *recézett papíron*.

Enyvezés fehér.

Fogazat: A blokk átlós irányú fogazása a legömbölyített sarkokig terjedő 11-es vagy 12-es vonalfogazat. A blokkokat kezdetben 12-es fogazattal látták el. A nehéz papír a 12-es sűrűbb fogazat mentén gyakran beszakadt, s ezért vált szükségessé az erősebb tartást biztosító 11-es, ritkább fogazat bevezetése. Hazai gyűjtő forgalomban a 12-es fogazású blokk előfordulása ritkább. Fogazatlan blokkok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A blokk fogazva, vagy fogazatlanul, s ennek egyes bélyegei is mindkét formában bérmentesítésre felhasználhatók voltak.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1958. BÉLYEGNAP

A MABÉOSZ 1958. október 25-től november 2-ig Országos Bélyegkiállítást rendezett, és ennek keretében került sor a XXXI. Bélyegnap megrendezésére. A posta ez alkalomból azonos névértékű feláras, szelvényes légiposta bélyegpárt bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1958. október 25-én, *kivonták* a forgalomból 1958. december 31-ével a 185.116/8.B.sz. rendelettel (Po. É. 1958/41. sz.).

Példányszám 250 000 fogazott és 20 000 fogazatlan bélyegpár.

Árusították: az országos bélyegkiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal használatlanul; elsőnap borítékon a nagyobb budapesti postahivatalok és a vidéki kiállítások alkalmi postahivatalai is. A bélyegsorozat és az elsőnap borítékok árusítását a posta 1958. november 15-én beszüntette. A sorozat eladási ára 6 forint volt. A 4 forint felárat, mely a kiállításon egyben a belépődíj lerovására szolgált, a posta a MABÉOSZ támogatására fordította.

522. ábra

A sorozat értékei

✈ 1(+2) forint vörös/szürkésokker
1(-2) forint zöld/szürkésokker

A bélyegképek

A bélyegek közös alaprajza sötét árnyalatmező, melynek középső részén az ábrázolt kép, felette az értékjelzés, a felső szegéllyel párhuzamosan a baloldali bélyegen „XXXI. BÉLYEGNAP 1958”, jobb oldalon „LEVELEZŐ HÉT 1958” szöveg. Mindkét bélyegen a bal, illetve a jobb oldalon „LÉGIPOSTA”, alul „MAGYAR POSTA” felirat foglal helyet.

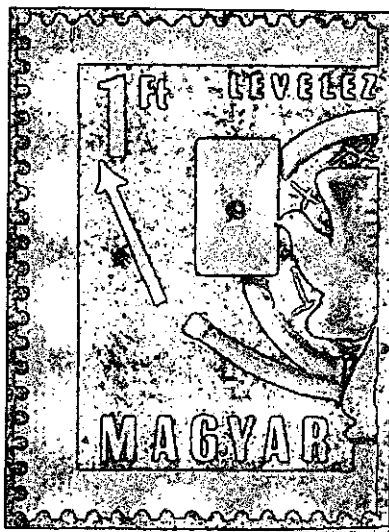
A bal oldali 1 forintos címlet bélyegnagyító alatt az Országházat ábrázolja.

A jobb oldali 1 forintos bélyegen a postakürt köralakúra meghajlított száran belül a földgömb fokhálózata, előtte repülő, levelet a csőrében tartó postagalamb, alul író toll.

A két bélyeget összekötő szelvény világosan árnyalt szürkésokker színűhől kicmelkedve fehér, díszes „MABÉOSZ”, alatta sötétokker színű „ORSZÁGOS BÉLYEGKIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1958. OKTÓBER HÓ” és „4 Ft” felirat olvasható.

A bélyegképek és a szelvény rajza fekvő téglalap alakú, méretük 38 × 28,5 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában négy színű raszteres (rács) mélynyomással.

523. ábra

A jobb oldali bélyegképen érdekes nyomdai hibajavítással találkozunk. Az 1-es értékjelzés bal alsó végénél pigmentpapír hibából adódott és aszfaltlakkos kifedés folytán keletkezett köralakú fehér foltot a nyomóhengeren felszúrásokkal javították. Bár gyakran előforduló különlegesség, e bélyeg helyét az íven még nem ismerjük.

10 hármassávot tartalmazó ívekben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12 1/4-es fésűs (kereszt) fogazat. A bélyegeknél és a szelvénynek a fogazatig terjedő mérete 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A sorozat két 1 forintos címlete a szelvécnnyel összefüggően vagy szétválasztva névértéke erejéig bérmentesítésre felhasználható volt.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1958. LEVELEZŐ HÉT

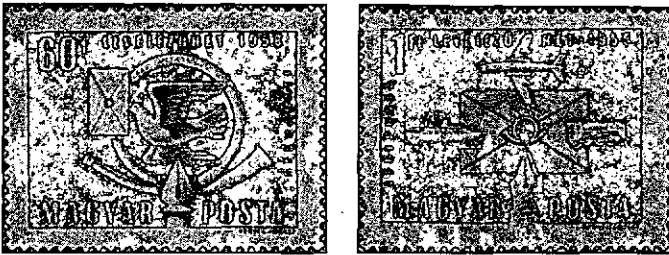
Az UPU ottawai (1957) kongresszusa ajánlotta a tagoknak a „Levelező hét” megrendezését, melynek célja, hogy egy országon belül levelezéssel mozdítsa elő a lakosság közötti szorosabb kapcsolatot; külföldi vonatkozásban pedig távoli népeket levelezés útján hozzon egymáshoz közelebb, ismertesse meg nemzeti sajátosságait, életkörülményeit és alkotásait. A posta ez alkalomból légiposta bélyegpárt adott ki.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1958. október 26-án, kivonták a forgalomból 1959. január 31-ével a 185.115/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/41. sz.).

Példányszám 300 000 fogazott és 20 000 fogazatlan sorozat.

Árusították azonos módon, mint az előző alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak. Árusításukat a posta 1958. december 31-ével beszüntette.

524. ábra

A sorozat értékei

↑ 60 fillér	viola/szürkésokker
1 forint	kék/szürkésokker

A bélyegképek

A közös alaprajz sötét árnyalatmező, középső részén az ábrázolt kép, felette az értékjelzés és „LEVELEZŐ HÉT 1958” felirat, alul „MAGYAR POSTA” szöveg.

Mindkét bélyeg jobb, illetve bal oldalán a szegéllyel párhuzamosan „LÉGIPOSTA” felirat.

60 filléres címlet: Ábrája azonos az előző bélyegnapi kiadás jobb oldali, zöld 1 forintos címletével.

1 forintos címlet: A kép közepén levélboríték, rajta a levelezési hét emb-lémája (postakürt, benne a földgömb fokhálózattal) alul író toll, valamint szállítási eszközök: hajó, repülőgép és mozdony foglalnak helyet.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük $39 \times 28,5$ mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. A 60 filléres címlethől kisebb nyomdai hiba ismert, mely azonos eredetű és formájú az ugyanezen rajzzal készült zöld 1 forintos bélyegnapi bélyeg hibájával. Az ív 42. bélyegén a 6-os értékszámjegy felett keletkezett fehér foltot a hengeren felszúrásokkal javították.

50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12-es fésűs, fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete $43,5 \times 33$ mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1958. 40 ÉVES A MAGYAR REPÜLŐBÉLYEG

525. ábra

Az első magyar repülőbélyeg 40. évfordulójára a posta légiposta emlékbélyegpárt adott ki.

A 3 forintos címletet Vertel József, az 5 forintos Gáll Ferenc tervezte és metszette.

Forgalomba bocsátották a 185.114/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/41. sz.) 1958. november 3-án, kivonták a forgalomból a 185.846/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/41. sz.) az eredetileg tervezett 1960. január 31-e helyett 1960. június 31-ével.

Példányszám 700 000 fogazott (ez egyben az 5 forintos címlet példányszáma is) és 20 000 fogazatlan teljes sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján, mint az előző alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak, később valamennyi igénylő postahivatal 1960. június 30-ig.

A sorozat értékei

✚ 3 forint
5 forint

vörösibolya/szürke/vörös
kék/szürke/vörös

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul színes „MAGYAR POSTA” felirat, felette a bal és jobb, illetve jobb és bal oldalon az értékjelzés és városnév; fent a bélyeg szélével párhuzamosan „40 ÉVES A MAGYAR REPÜLŐBÉLYEG”, két oldalon, „LÉGIPOSTA” felirat és „1958” évszám.

3 forintos címlet: A Millenniumi emlékmű madártávlatból felette szálló LI—2 típusú forgalmi repülőgéppel, alul „BUDAPEST” felirattal.

5 forintos címlet: Sopron város egy részlete madártávlatból a Hűség-torronnyal, felette az előbbivel azonos típusú repülőgéppel és alul „SOPRON” felirattal.

A bélyegképek keret nélküliek s álló téglalap alakúak, méretük 22 × 32 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában, a bélyegképeket egyszínű réznyomással, az értékjelzést és a feliratokat két színben és menethen *ofszetnyomással*.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12½ : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1958. 40 ÉVES A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA

A Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának és a Vörös Újság megjelenésének 40. évfordulójára a posta emlékbélyegpárt adott ki.

A bélyegképeket Szűcs Pál tervezte.

Forgalomba bocsátották 1958. november 20-án, *kivonták* a forgalomból 1960. január 31-ével a 185.925/8.B.sz. rendelettel (Po. É. 1958/45. sz.).

Példányszám 2 000 000 fogazott és 20 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint az előző kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak; később valamennyi postahivatal korlátozás nélkül, 1959. december 31-ig.

526. ábra

A sorozat értékei

1 forint	barna/vörös
2 forint	kék/vörös

A bélyegképek

Az 1 forintos címlet alaprajza alsó szelvényvel ellátott sima árnyalatmező, melynek középső részén vörös zászló látható. Ettől balra az értékjelzés, alatta pedig „MAGYAR POSTA” felirat. A sima háttérből álló alsó szelvényen „A KÖZÖSSÉGI ÉRTÉKELÉS ÉRTÉKJELZÉSÉNEK 40. ÉVFORDULÓJA 1958” szöveg olvasható.

A 2 forintos címlet alaprajza sima árnyalatmező, melynek középső részén Vörös Újságot tartó munkáskar látható, körülötte köralakban „A VÖRÖS ÚJSÁG MEGJELENÉSÉNEK 40. ÉVFORDULÓJA 1958” szöveg; alul „MAGYAR POSTA” felirat, felette értékjelzés.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomásal*.
50-es *ívekben* került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII. álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/4 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésére felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték

1958. LÉGIPOSTA

Az 1950. október 29-én forgalomba bocsátott 9 címletből álló légi posta sorozatot majd az 1957. július 18-án megjelent 20 forintos légi posta bélyeg a posta a 182.768/8. B. sz. rendeletével 1958. június 30-ával a forgalomból kivon-

ták. Pótlásukra, még azon évben 9 címletből álló légi posta sorozatot hozott forgalomba, melyet az 1959. évben egy 20 forintos záróértékkel egészített ki.

A bélyegképeket terveztek: Gáll Ferenc a 20 és 30 filléres, az 1, 3 és 10 forintos Vertel József a 70 filléres, az 1,60, 2, 5 és 20 forintos címleteket. Füle Mihály metszette a 20, 70 filléres és az 1 forintos, míg a többi címletet a tervező művészek.

Forgalomba bocsátották a 20 fillértől 10 forintig terjedő 9 címletet 1958. december 31-ével a 186.315—218. B.sz. rendelettel (Po. É. 1958/50. sz.), a 20 forintos címletet 1959. április 7-én, a Budapest—Moszkva közvetlen légijárat megindítása napján a 181.790/8. B.sz. rendelettel (Po. É. 1959/14. sz.).

A sorozat értékei napjainkban is forgalomban vannak.

Példányszám A szükségletnek megfelelő példányszámban készülnek. A fogazatlan teljes sorozatok száma 20 000.

527. ábra

A sorozat értékei

✈	20 fillér	zöld/vörös/sárga
	30 fillér	kékesibolya/vörös/sárga
	70 fillér	borvörös/vörös/sárga
	1 forint	kékeszöld/vörös/sárga
	1,60 forint	vörösibolya/vörös/sárga
	2 forint	zöld/vörös/sárga
	3 forint	barna/vörös/sárga
	5 forint	olajzöld/vörös/sárga
	10 forint	kék/vörös/sárga
	20 forint	barna/vörös/sárga

A bélyegképek.

Azonos elrendezésben fent „LÉGIPOSTA” alul „MAGYAR POSTA” felirat, felette a bal vagy a jobb oldalon az értékjelzés, valamint az ábrázolt város neve olvasható. A bélyegkek bal vagy jobb felső szélén, s azzal párhuzamosan a forgalomba bocsátás éve „1958” nyert elhelyezést.

20 filléres címlet: A szegedi tanácsháza madártávlati képe.

30 filléres címlet: A sárospataki vár.

70 filléres címlet: A győri tanácsháza és városrészlet.

1 forintos címlet: A budapesti Operaház madártávlati képe.

1,60 forintos címlet: A veszprémi vár madártávlati képe.

2 forintos címlet: A budapesti Lánchíd madártávlati képe a pesti oldalról nézve, a háttérben a várhegyi alagút.

3 forintos címlet: Soproni városrészlet a Hűség-toronnyal.

5 forintos címlet: A budapesti Hősök tere, valamint a Szépművészeti Múzeum madártávlati képe.

10 forintos címlet: A pesti Dunapart egy részlete, előtérben a Magyar Tudományos Akadémia, háttérben az Országház.

20 forintos címlet: A budai vár egy részletének madártávlati képe a Mátyás templommal és a Halászbástyával.

Valamennyi címleten fenn stilizált repülőgép.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, s a fogazatig terjednek.

Nyomták a Pénzjegynyomdában sárga alapnyomattal ellátott papírra a városképeket a repülőgépekkel egyszínű réznyomással, a feliratokat vörös színű ofszet nyomással.

Postai forgalomba került valamennyi címlet 100-as, és 50-es ívekben.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII, vízjelű kincstári rézbélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat. Mint ismeretes, mind az Állami Nyomda, mind a Pénzjegynyomda a 4—8 bélyegképet tartalmazó blokkok, kis ívek fogazását kétféle megoldásban *keret fogazással* készítette, s készíti napjainkban is. A Pénzjegynyomda elsősorban ennél a kiadásnál alkalmazta a teljes bélyegívek *keretfogazását*.

Ezen eljárás hosszú évek utáni (1871) újbóli alkalmazására a fogazási selejt elkerülése (pl. az utolsó leütés elmaradása folytán egyik oldalukon fogazatlan bélyegek) és a fogazás munkafolyamatának meggyorsítása céljából került sor.

A teljes postai ívek keretfogazásának (blokk fogazás) ez a megjelenési formája megegyezik a keretfogazás hagyományos elrendezésével, vagyis mind a vízszintes, mind a függőleges fogazatsorok zárt hálózatot képeznek, s az ívszégyelvényekre nem terjednek ki. Ezért a keretfogazások teljes bélyegíveken, vagy az ívek sarkaiból kiemelt tömbökön könnyen felismerhetők. Minthogy ez a kiképzés a bélyegívek postai kezelésekor az ívek megbontásánál a bélyegek sérüléséhez vezethet, nem tartjuk kizártnak ennek esetleges módosítását, mely megegyezne a blokkok fogazásánál jól bevált párkányos keretfogazással.

Bár a keretfogazású ívekből leválasztott *egyes bélyegek* ezt a jellegüket elveszítve nem különböztethetők meg a fésűs fogazású bélyegektől — figyelmen kívül hagyva az esetleges fogazási selejteket — mégis, tekintettel a későbbi filatéliai kutatásokra, a keretfogazás alkalmazását az egyes kiadásoknál megjelöljük.

A 100-as ívek fogazata 12 : 11³/₄-es fésűs, míg az 50-es íveké azonos fogazatszámú *keretfogazat*. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm (a keretfogazásúaké néhány tized mm-el kisebb). Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1959. NEMZETKÖZI GEOFIZIKAI ÉV

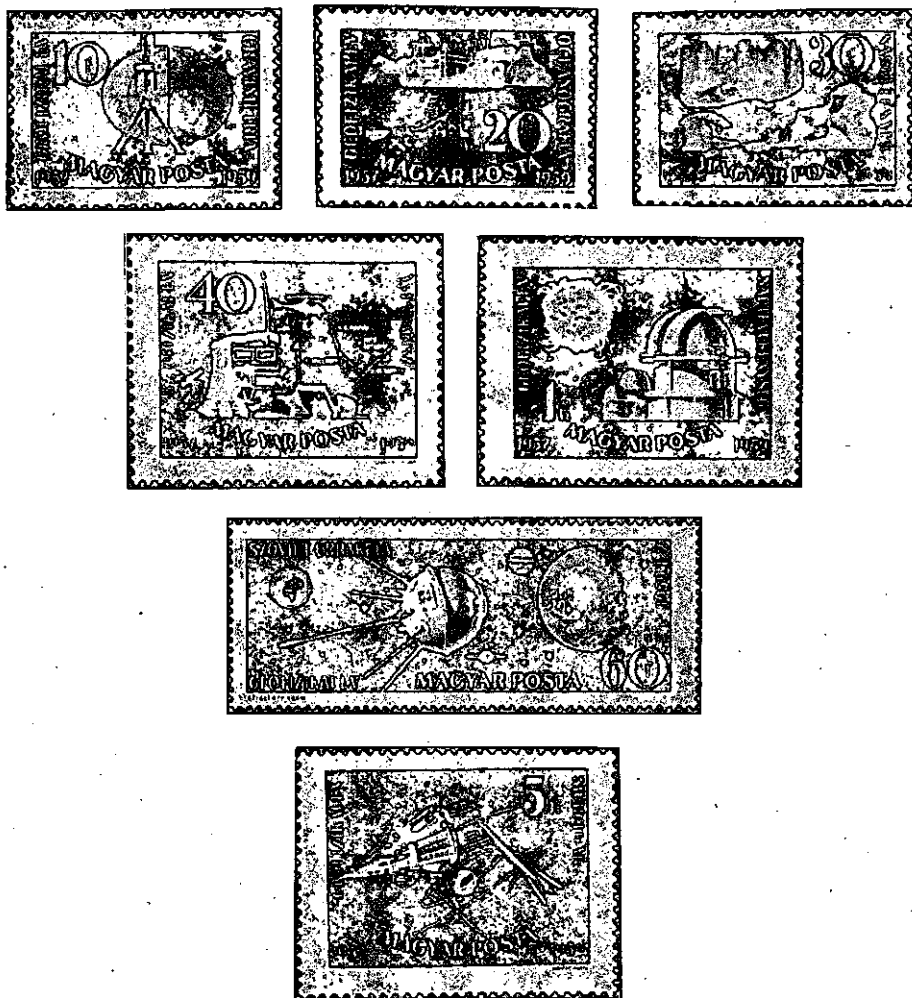
A posta a nemzetközi geofizikai év alkalmából 7 címletből álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket Cziglényi Ádám tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. március 14-én a 181.055/8.B.sz. rendelettel (Po. É. 1959/10. sz.), *kivonták* a forgalomból a kibocsátó rendeletben megszabott 1960. január 31-ével szemben meghosszabbítás után 1960. július 31-ével, a 185.846/8.B.sz. rendelettel (Po. É. 1959/49. sz.).

Példányszám 600 000 fogazott (ez egyben az 5 forintos címlet példányszáma is) és 20 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján, mint korábbi alkalmi sorozatokat azok a postahivatalok, melyek ellátmányt kaptak. Egyes címleteket később valamennyi budapesti és nagyobb forgalmú vidéki postahivatal is árusította 1960. június 30-ig.

528. ábra.

A sorozat értékei

10 fillér	borvörös/fekete
20 fillér	kék/szürke
30 fillér	sötétzöld/okker
40 fillér	sötétkék/világoskék
60 fillér	kék/okker
1 forint	vörös/sárga
5 forint	barna/karmin

A bélyegképek

A 10, 20, 30, 40 filléres, 1 és 5 forintos bélyegek közös alaprajza sima árnyalatmező, melynek bal, illetve jobb oldali szélével párhuzamosan „GEO-FIZIKAI ÉV”, valamint a képet magyarázó szöveg olvasható. Az érték-

jelzés az ábrázolt kép alatt vagy felett látható, értékenként váltakozva. A „MAGYAR POSTA” felirat ívalakban a bélyegkép alatt helyezkedik el, két oldalán „1957” és „1959” évszámokkal, melyek a geofizikai évvel kapcsolatos megfigyelések időtartamára utalnak. A 60 filléres címleten alul a kép szélével párhuzamosan „GEOFIZIKAI ÉV”, „MAGYAR POSTA” feliratok és az értékjelzés olvashatók.

10 filléres címllet: Előtérben Eötvös-inga, míg a háttérben a földgömb stilizált képe helyezkedik el. Felirata „GRAVIMÉTRIA”.

20 filléres címllet: A sarkvidék közelében mélytengeri kutatást végző hajót ábrázol, a háttérben jéghegyvel, elől pedig tengerfenék részlettel. Felirata „OCEÁNOGRÁFIA”.

30 filléres címllet: Déli-sarki részlet látható jéghegyekkel és rajta pingvinekkel, fent sarki fényvel. Felirat „SARKI FÉNY”.

40 filléres címllet: A szovjet déli-sarki expedíció táborát a háttérben pedig a Déli-sark térképét ábrázolja az itt kutatásokat végzett V. E. Fuchs és A. E. Hillary, valamint V. M. Pjerov útjainak megjelölésével. Felirata „ANTARKTISZ”.

60 filléres címllet: A Hold felé közeledő Lunyik — 1. szovjet űrrakéta, továbbá a Föld és néhány nagyobb, a Jupiter és Saturnus bolygó képe. Felirat „SZOVJET ŰRRAKÉTA 1959. I. 2.”.

1 forintos címllet: A Nap stilizált képe és egy csillagvizsgáló. Felirata „NAPTEVÉKENYSÉG”.

5 forintos címllet: Szovjet szputnyik és amerikai kutatórakéta, háttérben a Föld. Felirata „MŰHOLDAK”.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak. Méretük: a 10, 20, és 30 filléres 32×21 mm, a 40 filléres; 1 és 5 forintos 36×27 mm a 60 filléres 59×21 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással.

A 10, 20 és 30 filléres címllet *100-as*, a 40 filléres, 1 és 5 forintos *50-es*, a 60 filléres *30-as* ívben került forgalomba.

Készült 0,08—01 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A), 20, 40 és 60 filléres, valamint 5 forintos,

XIII, fekvő (B), 10, 20, 30 és 40 filléres, 1 és 5 forintos.

Egyéb címllet előfordulása álló, valamint a 60 filléresé fekvő helyzetben még lehetséges.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 12¹/₄-es a 10, 20 és 30 filléres; 12-es a 40 filléres, 1 és 5 forintos; 15-ös a 60 filléres bélyegek fogazata. Valamennyi fésűs fogazatú. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 37×26 , $43,5 \times 33$, 66×26 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

A Magyar Posta március 21-én, a Tanácsköztársaság kikiáltásának 40. évfordulójára 3 címletből álló emlékbélyeg sorozatot bocsátott forgalomba. A bélyegképet Szücs Pál tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. március 21-én a 181.267/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/11. sz.) kivonták a forgalomból a kibocsátó rendeletben megszabott 1960. január 31-e helyett meghosszabbítás után a 185.846/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/49. sz.) 1960. július 31-vel.

Példányszám 1 000 000 fogazott (ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is) és 20 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak, később valamennyi postahivatal 1960. június 30-ig.

529. ábra

A sorozat értékei

20 fillér	szürkésibolya/vörös
60 fillér	kék/vörös
1 forint	barna/vörös

A bélyegkép mindhárom címletnél azonos, csupán az értékjelzések és a színek változnak. A közös bélyegkép középső részén matrósapkás katona látható, a háttérben gomolygó felhőkkel és a vörös kendőt követő fénycsíkkal. Tőle jobbra az értékjelzés, felette, illetve alatta fehér csíkkal elválasztott mezőben „A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG KIKIÁLTÁSÁNAK NEGYVENEDIK ÉVFORDULÓJA 1959.” és „MAGYAR POSTA” felirat.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 22 × 33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

A kiadás címletei tartalék sorainak tökéletlen fedése következtében az ívszéleken bélyegkép egy kis részlete látható. A 20 filléres értéknél alul középen a nyársalási pont felett, míg az 1 forintos értéknél a bal oldalon középen az illesztési kereszt felett mutatkozik a ki nem fodett kép egy része (530. ábra).

50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A), és fekvő (B); valamennyi címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

530a. ábra

530b. ábra

1959. MÁJUS 1. (VII.)

531. ábra

Május 1 tiszteletére forgalomba bocsátott alkalmi bélyegpár.

A bélyegképet Szűcs Pál tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. május 1-én, *kivonták* a forgalomból 1960. január 31-ével a 180.320—4/8. B. sz. rendelet (Po. É. 1959/17. sz.).

Példányszám 2 083 500 *fogazott* és 20 000 *fogazatlan* sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkkraktártól ellátmányt kaptak. Később korlátozás nélkül valamennyi postahivatal 1959. december 31-ig.

A sorozat értékei

60 fillér	ibolya/vörös/zöld
1 forint	barna/vörös/zöld

A bélyegképek azonosak, csupán az értékjelzés és a szín változik. A közös alaprajz sima árnyalatmező, középső részén rózsza helyezkedik el. A rózsza felett „MÁJUS 1” alatta balról-jobbra ív alakban „MAGYAR POSTA” felirat, bal oldalon „1959”, jobb oldalon az értékjelzés.

A bélyegképek egyik csúcsukra állított négyzetek, méretük 38 × 38 mm. *Nyomták* az Állami Nyomdában háromszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. *50-es* *ívekben* került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat 11-es fésűs fogazat. *A bélyegeknél* fogazatig terjedő mérete 44 × 44 mm. *Fogazatlan példányok* (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap *bélyegzés és elsőnap* *boríték.*

1959. KÖZLEKEDÉSI MŰZEUM

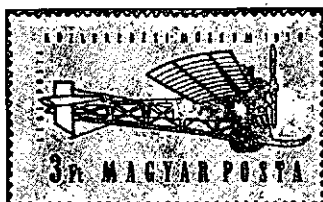
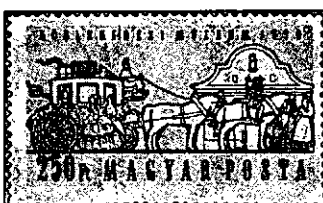
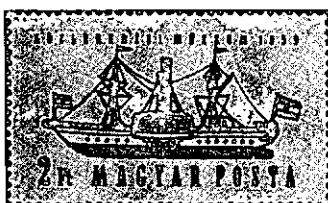
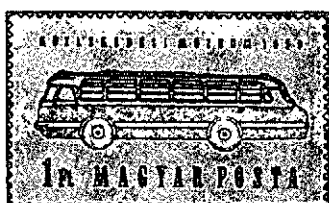
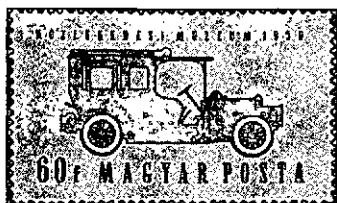
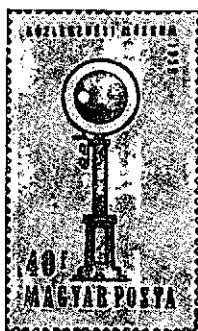
7 posta és 1 légitábla címletből álló alkalmi bélyegsorozat.

A bélyegképeket *terveztek:* Vertel József a 20 filléres, 2 és 3 forintos, Füle Mihály a 30 filléres és 1 forintos, Gáll Ferenc a 40 és 60 filléres, Nagy Zoltán a 2,50 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották 1959. május 26-án a 182.419/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/21. sz.). Felhasználásukat az eredetileg tervezett 1960. január 31-ről a 185.846/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/49. sz.) meghosszabbították, majd a forgalomból *kivonták* 1961. január 31-ével a 185.243/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/49. sz.).

Példányszám 360 100 *fogazott* (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 14 100 *fogazatlan* sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján azonos módon, mint korábbi kiadásokat, azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkkraktártól ellátmányt kaptak, később egyes címleteket (20 Ft-tól 2,50 Ft-ig) Budapesten valamennyi, vidéken pedig a nagyobb forgalmú postahivatalok 1960. december 31-ig.

532. ábra

A sorozat értékei

20 fillér	ibolya/sárga/zöld/szürke/fekete
30 fillér	okker/zöld/szürke/fekete
40 fillér	zöldeskék/barna/vörös/fekete
60 fillér	sárga/zöld/vörös/fekete
1 forint	rózsaszín/kék/sárga/fekete
2 forint	zöld/barna/vörös/sárgaszöld/fekete
2,50 forint	kék/zöld/sárga/vörös/rózsaszín/fekete
✈ 3 forint	vil. kékesibolya/sárga/barna/fekete

A bélyegképeken azonos elrendezésben felül „KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM 1959”, alul értékjelzés és „MAGYAR POSTA” feliratok. Változó ábrák a középárnyalatú mezőkben.

20 filléres címlet: Múlt századbeli gőzmozdony szerkocsival.

30 filléres címlet: Modern Ganz-gyártmányú motorvonat táviró légvezetékkel.

40 filléres címlet: Szemafor a vasút fejlődésének kezdeti időszakából.

60 filléres címlet: Csonka-féle, az első magyar gyártmányú gépkocsi.

1 forintos címlet: Ikarusz, farmotoros modern magyar autóbusz.

2 forintos címlet: Az első magyar balatoni gőzhajó.

2,50 forintos címlet: A vasúti közlekedés előtti időszak postakocsija utasokkal.

3 forintos címlet: Zsélyi Aladár 1910-ben épített monoplánja. Zsélyi eredeti elgondolásaival iskolát teremtett a magyar aviatika hőskorában.

A 40 filléres címlet álló, a többi fekvő téglalap alakú, méretük 21×39 , illetve 39×21 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában négy-hatszínű *ofszetnyomással*. A nyomtatásban kisebb hiányosságok észlelhetők. Így a 20 filléres címletnél a „MAGYAR” felirat „R” betűjének feje a vízszintes vonal előtt, a 2,50 forintos címleten pedig a ház előtt álló vörösruhás gyermek fejét határoló fekete vonal fent nyitott (49. bélyeg). Úgyszintén ismertek az 1 forintos címletből olyan példányok, melyeknél a bélyegkép rózsaszín alapnyomatának felső szélé szabálytalan görbe vonallal határolt.

50-es években került forgalomba.

Készült 0,11—0,12 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A) a 40 filléres; fekvő (B) a többi érték.

Enyvezés fehér.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×44 , illetve 44×26 mm. Fogazatlan példányok (\square) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

A 3 forintos értékű egy ív fogazási selejt (többszörös fogazás) forgalomba került.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1959. FIP (II.)

A Bélyeggyűjtő Szövetségek Nemzetközi Szervezete (Fédération Internationale de Philatélie) 1959. május 29—31-e között Hamburgban rendezte meg évi rendes kongresszusát. A posta ez alkalomból a MABÉOSZ javaslatára szelvényes emlékbélyeget adott ki.

A bélyegképet és a szelvény rajzát Nagy Zoltán tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. május 29-én a kongresszus megnyitásának napján, s kivonták a forgalomból 1959. augusztus 31-ével a 182.418/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/21. sz.).

Példányszám 59 412 fogazott és 15 000 fogazatlan kisív (237 648 szelvényes fogazott és 60 000 fogazatlan bélyeg).

Árusították a kibocsátás napján egy vevőnek legfeljebb egy kisívet szolgáltatva ki azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak. Árusításukat a posta 1959. június 31-ével megszüntette. A szokványos borítékokra egy szelvényes bélyeget ragasztottak fel.

533. ábra

2,50 forint

sárga/zöld/kék/szürke/vörös/fekete

A bélyegkép azonos az „1959. Közlekedési Múzeum” 2,50 forintos címletével, csupán a színek változnak, továbbá a „MAGYAR POSTA” felirat és az értékjelzés, fent a vörös színű „KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM 1959” felirat *fehér alapon* nyert elhelyezést, így a sárga színű árnyalatmező 14,5 mm az előző kiadás 21 mm-e helyett.

A bélyeghez felül csatlakozó *szelvényen* 39 × 13 mm-es kék mezőben fekete köralakú háttérben egy vöröspecsétes levélboríték ettől balra és jobbra göngyölődő szalagon „HAMBURG—1959” felette CONGRÈS DE LA FÉDÉRATION INTERNATIONALE DE PHILATÉLIE alul „NEMZETKÖZI FILATÉLIAI SZÖVETSÉG KONGRESSZUSA” felirat (a magyar szöveg helytelen).

A bélyegkép és a szelvény fekvő téglalap alakú, méretük: 39 × 20 mm illetve 39 × 21 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában 4 kisívet tartalmazó nyomdai ívekben hatszínű *ofszetnyomással*. A kisívek szélein látható különféle jelek a többszínnyomás *illesztési jelei*.

4 bélyegyet és 4 szelvényt tartalmazó *kisívekben* került forgalomba.

Készült 0,11—0,12 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés sárga.

Fogazat 10 3/4 : 11 1/2-es keretfogazat. A bélyegeknél és a szelvényeknek fogazatig terjedő mérete 45 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A bélyegyet csak szelvénnel összefüggően lehetett bérmentesítésre használni.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

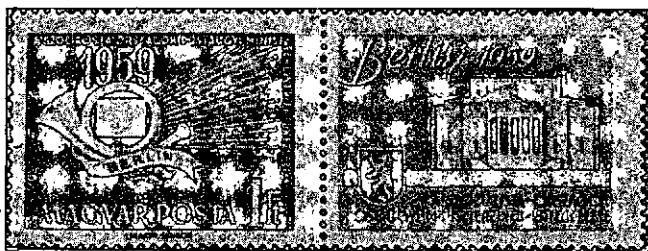
A szocialista országok postaügyi minisztereinek berlini értekezletére a posta szelvényvel összefüggő emlékbélyeget bocsátott forgalomba.

A bélyegképet és a szelvény rajzát Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. június 1-én, kivonták a forgalomból 1960. január 31-ével a 182.512—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/21. sz.).

Példányszám 791 650 fogazott és 15 000 fogazatlan szelvényes bélyeg.

Árusították azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkraktártól ellátományt kaptak. Árusításukat 1959. december 31-ével beszüntették.

534. ábra

1 forint

vörös; a szelvény kékesszürke

A bélyegkép alaprajza sima árnyalatmező, melynek középső részén postakürt helyezkedik el alul „BERLIN” feliratú szalaggal, középen levélborítékkal, felette „1959” évszámmal. A postakürttől jobbra fehér sugarak húzódnak a világtérkép felett. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat és értékjelzés, fent és jobb oldalon a bélyegkép szélével párhuzamosan „A SZOCIALISTA ORSZÁGOK POSTAÜGYI MINISZTEREINEK ÉRTEKEZLETE” szöveg olvasható.

A szelvény háttere sima árnyalatmező, amelynek középső részén a demokratikus Berlin Opera épülete látható, felette „BERLIN 1959” felirattal, alatta címerpajzzsal és „A SZOCIALISTA ORSZÁGOK POSTAÜGYI MINISZTEREINEK ÉRTEKEZLETE” szöveggel.

A bélyegkép és a szelvény fekvő téglalap alakú, méretük $37 \times 27,5$ mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással* saktáblaszerűen elhelyezkedő bélyegképekkel és szelvényekkel, 2×50 -es nyomdai ívekben.

Az ív 42. helyén fekvő szelvényen két kisebb nyomdai hibát észlelhetünk. Az *első*: a fehér „Berlin” felirat „i” és „n” betűje alatt 1 mm-re parányi *színes pontocska* mutatkozik a bélyegkép színében. Ez valóban olyan csekély nyomdai hiba, hogy figyelmen kívül hagyhatnánk, ha nem lenne kitűnő iskolapéldája a többszínnyomásos *raszteres* (rács) *mélynyomás* egyik — viszonylag ritkán megfigyelt, és gyakran helytelenül értelmezett — hibájának. Előfordulása ezen a kiadáson már csak azért is szerencsés, mivel a két színt külön-külön

egy-egy mezőbe nyomták. A hozzá hasonló festékfoltocskákat a filatelisták a papírra fröccsent festéknek tartják, s mint ilyen eredetű egyedi előfordulásokat különösebb figyelemre nem is méltatják.

Ez esetben a két rajzot változó színben két nyomóhengerrel nyomták. A bélyegképet visszaadó vörös szín nyomásakor a 42. mező felett elhelyezkedő „szabad képmezőben” a hengeren bemaródás folytán apró lyukacska képződött. Ez festékezéskor a festéket felvéve a nyomás alkalmával az üres mezőben színes nyomatot adott, minthogy először a vörös színt nyomták. Ez a hiba természetesen akkor is előfordulhat, és elő is fordul, amidőn a bélyeget többszínnyomással, színenként külön-külön nyomóhengerrel nyomják.

A szelvény második, sokkal erőteljesebb és ismertebb nyomdai hibája a „MINISZTEREINEK” felirat után látható kettőspont (:) a pont(.) helyett (535. ábra). Keletkezésének oka: a bélyeg 2×50-es nyomóformával készült és mindkét 50-es képmező 42. helyén megtalálható ez a *diapozitív hiba*, amelyet retusálással nem javítottak ki.

50-es években (25 bélyeg és 25 szelvény) került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12-es fésűs fogazat. A bélyeg és a szelvény fogazatig terjedő mérete 43,5×33 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A bélyeget csak szelvényvel együtt lehetett bérmentesítésre felhasználni.

Alkalmi bélyegzés.

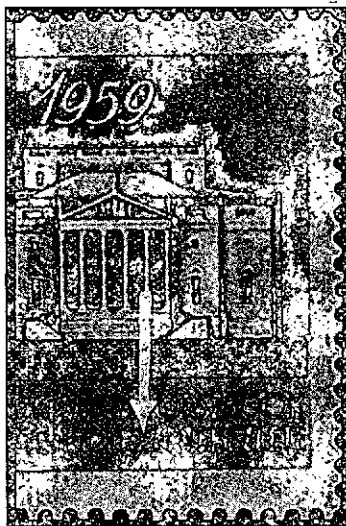
Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1959. KIS-BALATON MADÁRVILÁGA (MADÁR II.)

A posta 1959. június 14-én a keszthelyi VI. Ifjúsági Béketalálkozó alkalmából a Kis-Balaton madárvilágát bemutató, 8 címletből álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket Papp Tamás tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. június 14-én a 181.890—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/23. sz.), kivonták a forgalomból 1960. január 31-től történt meg-

535. ábra

hosszabbítás után a 185.846/8. B. sz. rendelettel 1960. július 31-ével (Po. É. 1959/49. sz.).

Példányszám 634 800 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 20 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi sorozatokat azok a postahivatalok, melyek ellátmányt kaptak; később egyes címleteket Budapesten valamennyi, vidéken pedig a nagyobb forgalmú postahivatalok. Árusításukat 1959. december 31-ével beszüntették, majd meghosszabbították 1960. június 30-ig.

536. ábra

A sorozat értékei

10 fillér	olajzöld/kékesfekete
20 fillér	kék/sárgászöld
30 fillér	narancssárga/zöldesszürke/ibolya
40 fillér	kékeszöld/szürke
60 fillér	barnászviola/vörösbárnás
1 forint	kékeszöld/szürke
2 forint	tűzvörös/szürke
3 forint	barnásokker/vörösesbarna

A bélyegképek egy-egy vízimadarat ábrázolnak természeti környezetükben. Alul a bélyeg szélével párhuzamosan, fehér „MAGYAR POSTA” felirat, felette balról vagy jobbról az értékjelzés olvasható.

Fent a kép szélével párhuzamosan jobb vagy bal oldalon az ábrázolt madár magyar neve, alatta „1959”, a kibocsátás évszáma foglal helyet.

10 filléres címlet: Kárókatona (*Phalacrocorax carbo sinensis* SHAW et NODD).

20 filléres címlet: Kis kócsag (*Egretta garzetta* L.).

30 filléres címlet: Vörös gém (*Ardea purpurea* L.).

40 filléres címlet: Nagy (nemes) kócsag (*Egretta alba* L.).

60 filléres címlet: Kanalas gém (*Platalea leucorodia* L.).

1 forintos címlet: Szürke gém (*Ardea cinerea* L.).

2 forintos címlet: Üstökös gém (*Ardeola ralloides* SCOP.).

3 forintos címlet: Batla (*Plegadis falcinellus* L.).

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 28 × 38,5 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

A sorozat több címletéből két nyomó henger készült. Ezért egyes címletek, különösen a vörös színt tartalmazók, kvarclámpa alatt igen erős színeltérést mutatnak. A 30 filléres érték színeltérése még szabad szemmel is jól megkülönböztethető. Az első kibocsátás színe *sárgás*, a másodiké *vöröses narancs*. Van azonban ennél lényegesen jellegzetesebb ismertetőjel a két kibocsátás megkülönböztetésére. Ez pedig a bélyegkép alatt elhelyezett betűk, a tervező neve. Az 1. kibocsátás betűi 0,7 mm magasak, s erőteljes vonalakból állnak. Ezzel szemben a 2. kibocsátás betűi 0,4–0,5 mm magasak, s egy-egy *pontsorból* megrajzoltak. Az előbbiből valamennyi címlet ismert, míg a 2. kibocsátásból a 40 filléres, 1 és 3 forintos címletet még nem ismerjük. Az első érték előfordulása bizonyosra vehető, míg a 3 forintos címleté nem valószínű. Ez az eltérés egyéb kiadásoknál is megfigyelhető, mivel a nyomdának a felirat kivitelezése még ma sem teljesen megoldott problémája.

A tervező neve nélküli példányok a 2. kibocsátás azon darabjai, melyeknek rendkívül sekélyen mart *raszterecszei* gyengébb festékezés az ún. „száraz festék” esetén festék nélkül maradtak és így nyomatot nem adtak. E kiadás főként az 1 forintos (zöld szín!) címletéből színes és fehér *rákelcsíkok* gyakoriak.

50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII álló (A); 10, 30, 40, 60 filléres, 1 forintos.

XIII fekvő (B); valamennyi érték 10 fillértől 3 forintig.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1959. VÍVÓ-VILÁGBAJNOKSÁG

537. ábra

Budapesten a Sportcsarnokban 1959. július 11—26 között került megrendezésre a XXIV. Vívó-Világ bajnokság. A posta ez alkalomból 8 címlethől álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket tervezték: Nagy Zoltán a 10 és 40 filléres, Vertel József a 20 filléres és 1 forintos, Gáll Ferenc a 30 és 60 filléres, Füle Mihály az 1,40 és 3 forintos címleteket.

Forgalomba bocsátották 1959. július 11-én a 181.536—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/27. sz.), kivonták a forgalomból 1960. január 31-étől történt meghosszabbítás után 1960. július 31-ével a 185.846/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/49. sz.).

Példányszám 400 000 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint az előző kiadásokat azok a postahivatalok, amelyek a sorozatból ellátmányt kaptak, egyes címleteket (10 f—1,40 Ft) valamennyi budapesti és vidéken a nagyobb forgalmú postahivatal 1960. június 30-ig.

A. sorozat értékei

10 fillér	kók/szürke
20 fillér	okker/szürke
30 fillér	ibolya/szürke
40 fillér	vörös/szürke
60 fillér	viola/szürke
1 forint	kékeszöld/kékesszürke
1,40 forint	narancs/kékesszürke
3 forint	sárgászöld/kékesszürke

A bélyegek ábrái azonos elrendezésűek. A közös alaprajz világos háttérből kiemelkedő földgömb, amelynek előterében a magyar vívás fejlődését ábrázoló jeleneteket láthatunk. A földgömb körül „XXIV. VÍVÓ-VILÁGBAJNOKSÁG” „1959” szöveg, míg alatta „MAGYAR POSTA” felirat olvasható. Az értékjelzések az ábrázolt kép felett, illetve alatt láthatók. Az egyes értékek ábrái:

10 filléres címlet: X. századbeli harcos.

20 filléres címlet: XV. századbeli harcos.

30 filléres címlet: XVIII. századbeli harcos.

40 filléres címlet: XIX. századbeli harcos.

60 filléres címlet: XIX. századbeli lovasharcos.

1 forintos címlet: Párbajtőrvívó támadás közben.

1,40 forintos címlet: Tőrvívó alapállásban.

3 forintos címlet: Kardvívó tisztelgés közben.

A bélyegképek keretnélküliek, álló téglalap alakúak és a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. A két kibocsátásra mutató, a tervezők nevének változó nagyságú betűi a sorozatnál ugyanúgy megállapíthatók, mint az előző kiadásnál.

50-es ívekben kerültek forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); valamennyi címlet,

XIII, fekvő (B); 10, 20, 30 és 50 filléres, 1,40 forintos címlet. Egyéb címlet előfordulása fekvő vízjellel még lehetséges.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítési célokra felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1959. BALATON

538. ábra

A posta 1959. július 15-én a Balatoni Nyári Egyetem megnyitásának napján 5 posta és 4 légiposta címletből álló, a Balaton idegenforgalmát propagáló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba. A sorozat kibocsátását még az 1958. évre tervezték, mely 8 értékből állott volna. Ennek 5 postabélyeg címlete megmaradt, s ehhez 4 új rajzú légiposta érték készült. Úgyszintén módosították a felirat évszámát is 1959-re.

A bélyegképeket tervezték: Ózeglényi Ádám a 20 és 70 filléres, 1 és 1,70 forintos légiposta értékeket, Gönczi Tibor a 30, 40, 60 filléres, 1,20 és 2 forintos címleteket.

Forgalomba bocsátották 1959. július 15-ével a 182.398—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/27. sz.), kivonták a forgalomból 1963. március 31-ével a 180.300/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1962./6. sz.).

Példányszám 400 000 fogazott (ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján azonos módon, mint az előző alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok amelyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak. Egyes címleteket (20 f—1 Ft, 1,70 Ft) valamennyi budapesti és nagyobb vidéki, valamint a Balaton-melléki postahivatalok is árusították.

A sorozat értékei

10 fillér	kék; sárga papíron
40 fillér	vörös; zöld papíron
60 fillér	vörösbarna; rózsaszín papíron
1,20 forint	ibolya; rózsaszín papíron
2 forint	narancs; sárga papíron
↑ 20 fillér	zöld
70 fillér	kék
1 forint	kék/vörös
1,70 forint	vörösbarna; sárga papíron

A bélyegképek

A 30, 40, 60 filléres, 1,20 és 2 forintos címlet azonos elrendezésű; lefelé sötétedően árnyalt mezőben a bélyegképek ovális keretben nyertek elhelyezést. Alattuk „MAGYAR POSTA” felirat, felettük a jobb oldalon az értékjelzés, fent színes „BALATON 1959” felirat olvasható. A 20 és 70 filléres, az 1 és 1,70 forintos érték szintén azonos elrendezésű. Sötét árnyalatmezőben alul fehér „MAGYAR POSTA”, felotte az ábrázolt képre vonatkozó felirat és „1959” évszám, fent vagy baloldalon a bélyegkép szélével párhuzamosan elhelyezkedő „LÉGIPOSTA” felirat látható. A fehér értékjelzések a bélyegkép különböző részein vannak.

30 filléres címlet: Balatoni tájképet ábrázol vitorlásokkal és sirállyal.

40 filléres címlet: Puttonyos szüretelő férfit ábrázol, háttérben a Badacsonyi hegy. A bal felső sarokban szőlőfürt látható.

60 filléres címlet: Balatoni fürdőzők, stilizált nappal.

1,20 forintos címlet: Balatoni borgászok, a háttérben vitorlások, fent egy hal.

2 forintos címlet: A Balaton mólójáról távozó hajót figyelő, üdülő család, a bal felső sarokban horgony.

20 filléres címlet: Tihany lát képe, fent az Árpád-kori templom és monostor, alul a Sport Szálló. Felirata: „TIHANY”.

70 filléres címlet: Magyar gyártmányú alumínium vízibusz a háttérben vitorlásokkal. Felirata: „BALATON”.

1 forintos címlet: A hévízi „fürdőház” előtte tavirózsa. Felirata: „HÉVÍZ”.

1,70 forintos címlet: A balatonfüredi „halász” szobor a háttérben vitorlással.

A bélyegképek álló téglalap alakúak a 40 filléres kivételével, amelyek fekvő alakú, méretük $27,5 \times 36,5$, illetve $36,5 \times 27,5$ mm.

Nyomták az Állami Nyomdában, nyolc értéket egyszínű, az 1 forintost kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

A 20 és 40 filléres címletből több példány ismert fehér *rákelcsikkal*. A 60 filléres címletnél pedig kisebb nyomdai hiba fordul elő a fürdőző nő előtti színes foltocska formájában.

50-es éveken került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű, 3 érték fehér, 6 érték gyárilag színezett, erősen simított, XIII vízjelű, kinestári bélyegnyomó papíron.

A 40 filléres címlet enyvezetlen, bélyegzett ívei XII vízjelű, optinollal kezelt s kvarclámpa alatt fluoreszkáló papíron is előfordulnak. Ezeknek az íveknek felbukkanása igen nagy meglepetéssel szolgált a magyar bélyegkülönlegességeket gyűjtők körében. Mint ismeretes a XII vízjelű papír gyakorlati felhasználása az „1955. Költők” sorozattal befejeződött. A későbbi kiadások során előfordulásuk már igen szórványos (1955. Közlekedés-ipar, 1958. Sport III.).

A XII vízjelű bélyegnyomó papír *optinolos* kezelésével először az „1952. Békekongresszus” 1 forintos, majd ezt követően az „1953. Rákóczi II.” sorozat 20 filléres és az „1954. Tudósok” sorozat 50 filléres címleténél talákoztunk. Mindhárom bélyeg papírja *gyári színezésű*, zöld papír. A jelen kiadás 40 filléres címletének XII vízjelű, fluoreszkáló papíron történt felbukkanásával kapcsolatban azt a következtetést kell levonnunk, hogy ezeket a bélyegeket a fentebb említett három kiadás *maradék*, színes papírján nyomták.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII, álló (A); a 60 filléres,

XII, fekvő (B); a 40 filléres,

XIII, álló (A); 20, 30, 60 és 70 filléres, 1, 1,20, 1,70 és 2 forintos,

XIII, fekvő (B); a 40 filléres címlet

Számvízjel állások

A/ a, b, c, d, a 60 filléres (még nem ismert),

B/ a, b, c, d, a 40 filléres címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11 1/2 : 12-es, valamint 12 : 11 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete $33 \times 43,5$, illetve $43,5 \times 33$ mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

A posta a magyarországi Haydn emlékünnepek alkalmából Joseph Haydn halálának 150. és Friedrich Schiller születésének 200. évfordulójára két-két 40 és 60 filléres, valamint két 1 forintos névértékű, 6 címletből álló emlékbélyeg sorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. szeptember 20-ával, kivonták a forgalomból 1959. november 30-ával a 184.436/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/37. sz.).

Példányszám 400 000 fogazott (ez egyben a Haydn 60 filléres bélyeg példányszáma is) és 20 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak. Árusításukat 1959. október 30-ával beszüntették, s a postahivatalokat a fennmaradt készleteknek belkezelésben való felhasználására utasították. A felhasználást az érvényességi időn belül kellett végrehajtani.

539. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	bordó/sárga
60 fillér	kékeszöld/vörössárga
1 forint	viola/aranysárga
40 fillér	barnászöld/sárga
60 fillér	kék/vörösbolya
1 forint	barnászvörös/aranysárga

A bélyegképek

Az alaprajz közös, csupán az ábrázolt kép, a szín és az értékjelzés változik címletenként. A közös alaprajz sima árnyalatmező, amelyek középső részén az ábrázolt kép, felette, illetve alatta „MAGYAR POSTA” felirat, az értékjelzés és a bélyeg szélével párhuzamosan — a Haydn bélyegeknél „JOS. HAYDN HALÁLÁNAK ÉVFORDULÓJA 1959” — a Schiller bélyegeknél „F. SCHILLER SZÜLETÉSÉNEK ÉVFORDULÓJA 1959” szöveg olvasható. Az egyes bélyegképek ábrái:

40 filléres Haydn bélyeg: Stilizált „J” és „H” betűket ábrázol, mögöttük hegedűnyakkal, babérággal és kottákkal, alattuk „1732” és „1809” évszámmal.

60 filléres Haydn bélyeg: A fertődi kastély homlokzata, előtte stilizált lúdtoll, hárfa és a képen átvonuló „1732—1809” feliratú szalag.

1 forintos Haydn bélyeg: Haydn portréja kottakészlettel, alatta aláírásával és „1732—1809” évszámmal.

40 filléres Schiller bélyeg: Stilizált „F” és SCH,,” betűt ábrázol. A háttérben Schiller szülőháza és „1732—1809” feliratú szalag. Az „S” betű felső hajlatában csillag látható.

60 filléres Schiller bélyeg: Schiller névaláírásából lángok között kitörő pegazus.

1 forintos Schiller bélyeg: Schiller domborműszerű portréja, ettől balra stilizált, babérággal övezett toll és maszk.

A bélyegképek közül négy álló, kettő fekvő téglalap alakú. Méretük 24 × 30, illetve 30 × 24 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással. A második menetben nyomott színek elcsúszásai előfordulnak.

70-es években került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); valamennyi érték.

XIII, fekvő (B); valamennyi érték.

A Haydn 40 filléres és a Schiller 1 forintos címlet *vízjelnélküli papíron* is előfordul. Az eddig ismert példányok elsónapi borítékokról származnak. Ezeknek eredete még nincs tisztázva. Valószínűleg nem vízjelnélküli, hanem csak részleges, vízjelhiányos (száraz papír) papíron készültek. Egyéb címlet felbukkanása még lehetséges.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 30 × 36, illetve 36 × 30 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsónapi bélyegzés és elsónapi boríték.

1959. J. HAYDN ÉS F. SCHILLER BLOKK

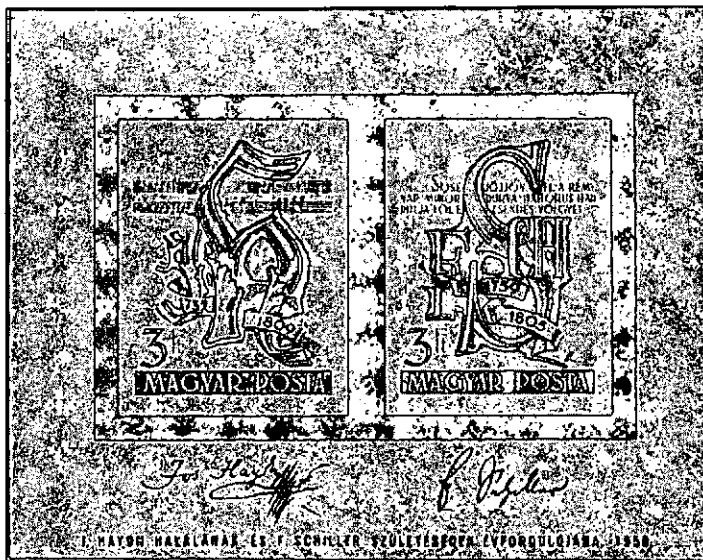
Az előző kiadáshoz csatlakozó 2 bélyeget tartalmazó emlékblokk.

Tervezte Légrády Sándor.

Forgalomba bocsátották 1959. szeptember 20-án, s kivonták a forgalomból 1959. november 30-ával a 184.436/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/37. sz.).

Példányszám 83 784 blokk.

Árusították azonos módon, mint a Haydn és Schiller sorozatot.

539a. ábra

A blokk bélyegei.

3 forint	viola/aransárga
3 forint	zöld/saranyárga

A blokk és a bélyegek ábrái: A blokk alapja szürke pergamen utáncolat, melyen aransárga keretben helyezkedik el a két bélyegkép. A keret alatt Haydn és Schiller névalírása, valamint „J. HAYDN HALÁLÁNAK ÉS F. SCHILLER SZÜLETÉSÉNEK ÉVFORDULÓJÁRA 1959.” szöveg olvasható aransárga színben.

A baloldali 3 forintos címlet: Haydn nevének kezdőbetűit ábrázolja „1732—1809” feliratú szalaggal, a betűk felett kottarészlettel; alul „3 Ft” értékjelzés és „MAGYAR POSTA” felirattal.

A jobboldali 3 forintos címlet: A bélyegképen Schiller nevének kezdőbetűi láthatók „1759—1805” feliratú szalaggal; a betűk felett „SOSE JÖJJÖN EL A RÉMNAPO MIKOR DURVA HÁBORÚS HAD DÚLJA FEL E CSENDES VÖLGYET” Schiller-idézettel; alul „3 Ft” értékjelzéssel és „MAGYAR POSTA” felirattal.

A két bélyegkép álló téglalap alakú, méretük 31 × 41 mm. A blokk négy oldalán vágott, fekvő téglalap alakú, mérete 95 × 75 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában négy blokkot tartalmazó nyomdai ívekben háromszínű rászteres (rács) mélynyomással.

Két bélyegképet tartalmazó blokkokban került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés fehér.

Fogazat. A blokk bélyegei fogazatlanok.

Alkalmi bélyegzés és elsőnap boríték.

1959. BÉLYEGNAP

A XXXII. Bélyegnap alkalmából a MABÉOSZ 1959. szeptember 25. és október 4. között Országos Bélyegkiállítást rendezett. A posta erre az alkalomra 1 címletről álló szelvényes emlékbélyeget adott ki. A 4 forintos szelvény egyben a kiállítás belépőjegyének megváltásául szolgált. Ezt az összeget a MABÉOSZ támogatására fordították.

A bélyegképet és a szelvény rajzát Bokros Ferenc tervezte és Füle Mihály metszette.

Forgalomba bocsátották 1959. szeptember 25-én, kivonták a forgalomból 1959. december 31-ével a 184.437/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1957/37. sz.).

Példányszám 340 200 fogazott és 15 000 fogazatlan bélyeg.

Árusították a budapesti és vidéki kiállítások alkalmi postahivatali, valamint korlátozás nélkül azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak. Árusításukat 1959. október 31-ével beszüntették. A szelvényes bélyegnapi bélyeg eladási ára 6 forint volt.

540. ábra

2(+4) forint

ibolya

A bélyegképen négyszögletű sötét háttérből ovális keretben világosabb színben kiemelkedő, népviseletbe öltözött pásztor mellképe látható kezében levéllel. Az ovális felett fehér „XXXII. BÉLYEGNAP” szöveg, a bal felső sarokban fehér körben színes „19–59” évszám olvasható.

A bélyegkép jobb oldalán elhelyezkedő *szelvényt* sarkain legömbölyített sötét keret határolja, melyben fehér betűkkel a következő szöveg olvasható: „ORSZÁGOS BÉLYEGKIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1959”. A kereten belül csipesszel tartott három — a Magyar Tanácsköztársaság idejében kibocsátott bélyeg — és a fent leírt bélyegnapi bélyeg kicsinyített másai láthatók. E négy bélyeg felett „BELEPŐDÍJ 4 Ft” szöveg, alatta a MABÉOSZ emblémája kapott helyet.

A bélyegkép és a szelvény álló téglalap alakú, méretük 28×38 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában egyszínű réznyomással 4 kisívet tartalmazó nyomdai ívekben.

16-os, 8 bélyegyet és 8 szelvényt (4×4) tartalmazó *kisívekben* került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Fogazat 12-es keretfogazat. A bélyeg és a szelvény fogazatig terjedő mérete $33 \times 43,5$ mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A bélyegnapi bélyeg 2 forintos névértéke erejéig volt bérmentesítésre felhasználható.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1959. SZOVJET-HOLDRAKÉTA

A posta a szovjet űrkutatási tudomány kimagasló eredményének a Lunyik—2 szovjet holdrakéta Holdra érkezésének emlékére 1 címletből álló bélyegyet adott ki.

A bélyegképet Czizglényi Ádám tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. szeptember 24-én a 184.486—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/39. sz.), *kivonták* a forgalomból 1961. január 31-ével a 185.243/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/49. sz.).

Példányszám 5 000 000 fogazott és 20 000 fogazatlan példány.

Árusították a forgalomba bocsátás napján azok a postahivatalok, amelyek ellátmányt kaptak, később valamennyi postahivatal. Árusításukat a posta 1960. december 31-ével megszüntette.

541. ábra

60 fillér

kék/sárga/vörös

A bélyegkép azonos az „1959. Geofizikai-év” 60 filléres címletével, azzal a különbséggel, hogy a bal felső sarokban az új felirat „SZOVJET HOLD-RAKÉTA”, a Holdon szovjet zászló és „22h 02' 34””, a rakéta becsapódásának időpontja — magyar idő szerint — olvasható. A bélyegkép jobboldali felső szélén az esemény napja: „1959. IX. 13.” dátum látható.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 58,2×21 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában háromszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. Egy ív (30 bélyeg) vörös nyomat nélkül, gyűjtői forgalomba került.

30-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII. álló (A) és fekvő (B) vízjellel.

Enyvezés fehér.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 65×26 mm. Fogazatlan példányok (□), bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1959. LEVELEZŐ HÉT (II.)

A posta az 1959. évi Levelező Hét alkalmából 1 címletből álló alkalmi bélyeget adott ki.

Bélyegképet Czigliényi Ádám tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. október 4-én, a 184.489/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/39. sz.), kivonták a forgalomból a 185.243/8. B. sz. rendelettel 1961. január 31-ével. (Po. É. 1960/49. sz.).

Példányszám 2 800 000 fogazott és 15 000 fogazatlan bélyeg.

Árusították a forgalomba bocsátás napján azonos módon, mint a korábbi kiadásokat azok a postahivatalok, amelyek ebből ellátmányt kaptak. Később valamennyi postahivatal árusította 1960. december 31-ig.

542. ábra

60 fillér

ibolyakék/kék/vörös/sárga/zöld/fekete

A bélyegkép

Sötétkéek háttérből két kéz emelkedik ki, s egymásnak levelet nyújt át. A kezeket különböző országok színes nyomott zászlói borítják, jelképezve az országok békés együttélését. A két kéz felett a bélyegkép felső szélével párhuzamosan és jobb oldalon „Levelező hét – Semaine de la lettre écrite 1959” felirat, alul bal oldalon színes értékjelzés, mellette fehér „MAGYAR POSTA” felirat olvasható.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 39×28 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában hatszínű *ofszetnyomással*.

Több kisebb, fehér foltként mutatkozó nyomathiba ismert.

25-ös *ivekben* került forgalomba.

Készült 0,11 mm vastag, „E” minőségű fehér, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12-es keret fogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 43,5×33 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap *ibélyegzés és elsőnap *boríték**.

1959. SZOVJET BÉLYEGKIÁLLÍTÁS

543. ábra

A MABÉOSZ Budapesten 1959. november 14–23-a között szovjet bélyegkiállítást rendezett. A posta ez alkalomból 4 címletből álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A *bélyegképeket* Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. november 14-én a 185.330/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959./44 sz.). Felhasználásukat a 180.063/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/3. sz.) 1960. január 31-től meghosszabbították ugyan 1961. január 31-ig de a forgalomból *ki vonták* 1960. július 31-vel, a 182.023/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/20. sz.).

Példányszám 400 000 fogazott és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi sorozatokat azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak, valamint a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal. Később egyes címleteket valamennyi budapesti és nagyobb vidéki postahivatal is árusította 1960. június 30-ig.

A sorozat értékei

20 fillér	barnászvörös/okkersárga
40 fillér	barna/viola; kék papíron
60 fillér	kék/sárga
1 forint	kék/vörös/szürkésokker/zöld

A bélyegképek

A közös alaprajz sima árnyalatmező, amelynek alsó részén „MAGYAR POSTA”, felső részén „SZOVJET BÉLYEGKIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1959” felirat, bal és jobb oldalán az értékjelzés olvasható. A bélyegképek ábrái:

20 filléres címlet: Lenin és Szamuely moszkvai találkozása.

40 filléres címlet: Puskin mellképe tollal és hárfával valamint névalírásával.

60 filléres címlet: Majakovszkij mellképe hárfával, könyvre helyezett író-tollal szuronnyal, valamint névalírásával.

1 forintos címlet: Békezászlót tartó szovjet és magyar kar.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 30 × 25 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két-, illetve négyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

70-es években került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag „A” minőségű fehér, és színes erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A 40 filléres címletet gyárilag színezett papíron nyomták.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII. álló (A), 20 és 60 filléres,

XIII fekvő (B), 20, 40, 60 filléres és 1 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 35 × 30 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1959. LEPKE (I.)

4 posta és 3 légiposta címletből álló alkalmi bélyegsorozat, mely jellegzetes hazai lepkéket mutat be.

A bélyegeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. november 20-án a 181 219—2/8 B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/45. sz.), kivonták a forgalomból a kibocsátó rendeletben megszabott 1961. január 31-ével szemben 1960. július 31-ével a 182.023/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/20. sz.).

Példányszám 400 000 fogazott (ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi bélyegsorozatokat, azok a postahivatalok, amelyek ellátmányt kaptak. Később egyes címleteket (20 f—2 Ft) valamennyi budapesti és nagyobb vidéki postahivatal árusította 1960. június 30-ig.

544. ábra

A sorozat értékei

20 fillér	sárgászöld/sárga/fekete/kék/vörös
30 fillér	halványkék/fekete/vörös/okker
40 fillér	halványbarna/kék/fekete
60 fillér	okker/ibolya/vörös/fekete
† 1 forint	kékeszöld/vörös/feketésbarna/fekete
2 forint	ibolya/okker/vörösbarna/fekete
3 forint	zöld/narancs/fekete

A bélyegképek

A közös alaprajz világos árnyalatmező, amelynek középső részén színes, virágot ábrázoló háttérben egy-egy jellegzetes hazai lepkénk látható eredeti színben. Az ábrázolt lepke alatt „MAGYAR POSTA” felirat, mellette vagy felette az értékjelzés olvasható. Az ábrázolt lepkétől balra illetve jobbra „1959” évszám, a forintos címleteknél jobboldalon a bélyeg szélével párhuzamosan „LÉGIPOSTA” felirat kapott helyet.

Az ábrázolt lepkék:

20 filléres címlet: Fecskefarkú pillangó (*Papilio machaon* L.).

30 filléres címlet: Diszes medvélepke (*Arctia hebe* L.).

40 filléres címlet: Mezői boglárka (*Lysandra hylas* ESP.).

60 filléres címlet: Nagy színjátszó lepke (*Apatura iris* L.).*

1 forintos címlet: Aranyos tűzpille (*Acherontia atropos* L.).

2 forintos címlet: Halálfejes lepke (*Lycaena virgaureae* L.).

3 forintos címlet: Atalanta lepke (*Vanessa atalanta* L.).

A bélyegképek keretnélküliek, álló vagy fekvő téglalap alakúak, s a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában három-, ötszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

A sorozat több címleténél kisebb-nagyobb nyomdai hibákkal, *színynyomat elcsúszásokkal, bemaródásokkal* találkozunk. Ezeknek egy-egy tipikus esetét mutatjuk be 545. ábránk 2 forintos címletein. A bal oldali bélyegképen a jobb oldali felső szárny *vörös színynyomatának elcsúszását*, jobb oldali bélyegbélyegképen ugyanezen színynyomat *hengerének apró bemaródását* láthatjuk kis színes pontocska formájában az „ATROPOS” felirat második „O” betűje alatt.

Nagyobb érdeklődésre tarthat számot a 60 filléres címlet nyomdai hibája, mely a lepke bal oldali alsó szárnyán *széles, fehér csík* formájában mutatkozik. Ez a nyomási hiba az *ellennyomóhenger gumipalástján történt beszakadás és leválás* következtében jött létre. Az ellennyomóhenger ezen a hiányos és mélyebben fekvő darabkájával nyomást kifejteni nem tudott, s a papír a festéket a nyomóhengerről felvenni nem tudván a „kinyomás” elmaradt és a szárnynak ez a része fehéren maradt. Az esetleges színelcsúszásos példányoktól történő könnyebb megkülönböztetés céljából 545. ábránkon a hibásnyomatú bélyeg mellé egy *teljes nyomatú* példányt helyeztünk.

50-es években került forgalomba.

* A bélyeg felirata „*Apatura ilia*” (SCHIFF) téves, mert az ábrázolt lepke nem kis, hanem nagy színjátszó lepke, a hátsó szárny rajzolata és színe alapján.

545. ábra

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); 20, 30, 40, 60 filléres, 1 és 2 forintos,

XIII, fekvő (B); valamennyi címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11 1/2 : 12, illetve 12 : 11 1/2-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 33×43,5, illetve 43,5×33 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1959. MSZMP VII. KONGRESSZUSA

A Magyar Szocialista Munkáspárt VII. kongresszusára a posta alkalmi bélyegpárt adott ki.

A bélyegképeket Papp Tamás tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. november 30-án a 185.617/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1959/47. sz.), *kivonták* a forgalomból a 185.243/8. B. sz. rendelettel 1961. január 31-ével (Po. É. 1960/49. sz.).

Példányszám 1 303 800 *fogazott* (ez egyben az 1 Ft-os címlet példányszáma is) és 15 000 *fogazatlan* sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján, mint az előző kiadásokat, később valamennyi postahivatal korlátozás nélkül 1960. december 31-ig.

546. ábra

A sorozat értékei

60 fillér	okker/vörös/zöld
1 forint	barnás/viola/vörös/zöld

A bélyegképek

Azonos elrendezésben színes, téglalap alakú keretben alul fehér „MAGYAR POSTA”, három oldalon „MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT VII. KONGRESSZUSA BUDAPEST 1959” feliratok olvashatók. A színes értékjelzés a kereten belül a jobb, illetve a bal alsó sarokban helyezkedik el.

60 filléres címlet: Piros-fehér-zöld szalaggal díszített vörös zászlót tartó ember.

1 forintos címlet: Piros-fehér-zöld szalaggal díszített vörös zászló, melyen fehér „MSZMP VII. KONGRESSZUSA” felirat olvasható.

Bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 21 × 36,5 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában háromszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. A vörös és zöld szín elcsúszásai, valamint a zöld szín hiánya az 1 forintos címletnél előfordul.

50-es években került forgalomba.

Készült 0,08 – 0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

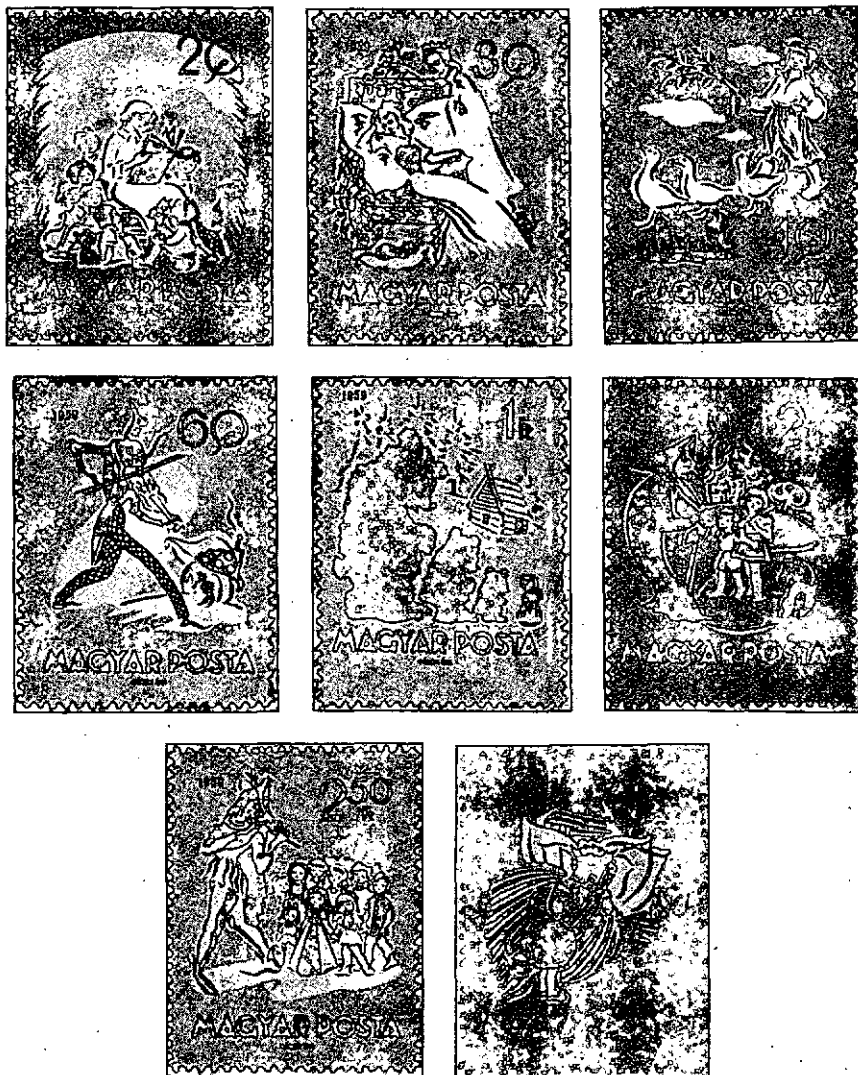
Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

547. ábra

8 címletből álló, gyermekmesékből vett jeleneteket ábrázoló alkalmi bélyeg-sorozat.

A bélyegképeket Gábor Éva tervezte.

Forgalomba bocsátották 1959. december 15-én a 185.845/8. B. sz. rendelettel

(Po. É. 1959/49. sz.), s kivonták a forgalomból 1961. január 31-ével a 185.243/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/49. sz.).

Példányszám 400 000 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak; később egyes értékeket (20 f – 2 Ft) valamennyi budapesti és nagyobb forgalmú vidéki postahivatal 1960. december 31-ig.

A sorozat értékei

20 filléres	szürke/rózsaszín/sárga/zöld/kék/ibolya/fekete
30 fillér	rózsaszín/fekete
40 fillér	zöldeskék/fekete
60 fillér	világoskék/fekete
1 forint	sárga/fekete
2 forint	füzdő/fekete
2,50 forint	barnásokker/fekete
3 forint	barnászörös/fekete

A bélyegképek azonos elrendezésűek. A fogazatig terjedő árnyalatmező közepén az ábrázolt mesejelenet, alul fekete „MAGYAR POSTA” felirat, fent a jobb sarokban (a 40 filléresnél lent) értékjelzés, a bal oldalon lent a kibocsátás éve, „1959” olvasható.

Az egyes bélyegképek ábrái:

20 filléres címlet: Óvónő mesét olvas a gyermekeknek.

30 filléres címlet: Csipkerózsika mese egyik jelenete.

40 filléres címlet: Ludas Mátyi a libákkal.

60 filléres címlet: A tücsök és a hangya mesének egyik jelenete.

1 forintos címlet: Masenka a medvékkel.

2 forintos címlet: Jancsi és Juliska a boszorkánnyal.

2,50 forintos címlet: A hammelni patkányfogó.

3 forintos címlet: Piroska és a farkas.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, s a fogazatig terjednek.

Nyomták a Pénzjegynyomdában kétszínű — a 20 fillérest hétszínű — ofszetnyomással.

*A 3 forintos címletből érdekes nyomdai hiba ismert. A bélyegkép felső szélének közepén, a fekete szín nyomásához használt *illesztőkereszt* látható, mely a próbanyomat elkészítése után törölve (retusálva) nem lett (584. ábra).*

Lemezszámok

Az ívszegélyeken a 20-as tömbökben nyomott ívek számozására a nyomda házi használatra, a hengeren kézzel írt (kb. 15 mm magas) sorszámokat alkalmazott. Ezeknek a számoknak jelentős része az ívek körülvágásakor a hulladékba került, s ezért csak egyes címletek ívszegélyén — teljes egészükben vagy csonkultan — fordulnak elő. A tetszőlegesen elhelyezés miatt egyes számjegyek minden esetben a levágott szegélyre kerültek, s ezek a számok a bélyegív

szegélyein nem is fordulnak elő. E kiadásnál a két címletnél előforduló 6-os számjegyből arra is következtethetünk, hogy a bélyegeket 6×20 bélyegképet tartalmazó nyomdai ívekben nyomták. Ezt a jelölési módot a Pénzjegynyomda a későbbi öszetnyomással készített bélyegkiadásoknál is alkalmazta, ezért ezeket a rendelkezésükre álló számjegy előfordulásokat közölni fogjuk a későbbiek során is azzal a megjegyzéssel, hogy a felsoroltakon kívül *egyéb előfordulások is lehetségesek*. Ezek a számjegyek kézzel írott *arab* számjegyek. Eddig ismert előfordulások:

20 filléres címlet: 2; 30 filléres címlet: 2; 40 filléres címlet: 3, 4, 6; 60 filléres címlet: 2, 3, 5; 2,50 forintos címlet: 6.

20-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,11–0,12 mm vastag, „F” minőségű fehér, XIII vízjelű kinestári réz bélyegnyomó papíron.

A 2 forintos címlet ragasztott papíron is előfordul.

548. ábra

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat $11\frac{1}{2}$ -es keretfogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete $33 \times 43,5$ mm. Fogazatlan példányok (\square) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

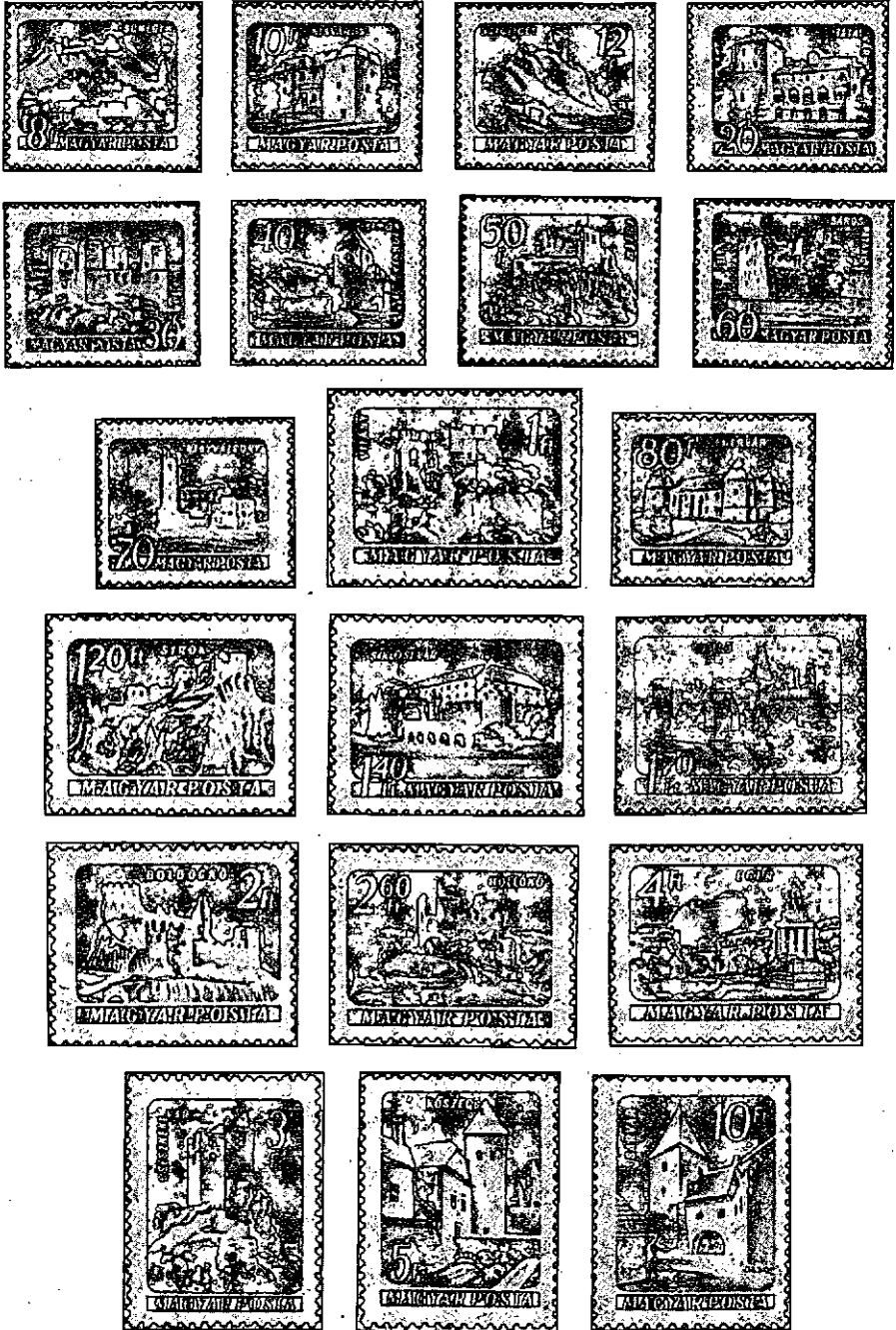
Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1960/61. VÁRAK (I., II.)

Általános forgalmú, többségében restaurált, régi magyar várakat ábrázoló 20 címletből álló bélyegsorozat.

A bélyegképeket Füle Mihály tervezte.

Forgalomba bocsátották 1960. február 1-ével a 8, 20, 30, 60 és 70 filléres, valamint az 1,40, 1,70, 3, 5 és 10 forintos címleteket a 180.414/8. B. sz. ren-

549. ábra

delettel (Po. É. 1960/4. sz.); 1961. március 3-ával a 10, 12, 40, 50 és 80 fillérs, valamint az 1, 1,20, 2, 2,60 és 4 forintos címleteket a 180.094—4/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/8. sz.). A sorozat címleteit a 181.188—2/8. A. sz. rendelet (Po. É. 1965/48. sz.) értelmében 1966. március 31-ével a forgalomból kivonták.

Árusították az 1960. február 1-én forgalomba bocsátott 10 címletet a kibocsátás napján teljes sorozatban, valamint borítékra ragasztva Budapest 4, 57, 62, 72, 114 sz. postahivatalok; vidéken Balassagyarmat, Debrecen 1, Eger 1, Győr 1, Hódmezővásárhely 1, Kaposvár 1, Komló 1, Miskolc 1 és 10, Nyíregyháza 1, Oroszlány 1, Pécs 1, Salgótarján 1, Sopron 1, Szeged 1, Szolnok 1, Szombathely 1, Sztálinváros 1, Tatabánya 5 sz. postahivatalok.

Az 1961. március 3-án forgalomba bocsátott 10 címletet a kibocsátás napján azonos módon azok a postahivatalok árusították, amelyek az Érték-cikkraktártól ellátmányt kaptak.

A forgalomba bocsátás napja után mind a húsz címletet korlátozás nélkül valamennyi postahivatal árusította 1965. december 31-ig.

A sorozat értékei és példányszámuk.

8 fillér	ibolya	40 162 100 db
10 fillér	barnászvörös	26 218 100 db
12 fillér	kékesibolya	22 670 300 db
20 fillér	olajzöld	141 190 900 db
30 fillér	sárgásbarna	83 053 000 db
40 fillér	kékeszöld	72 113 300 db
50 fillér	barna	23 208 700 db
60 fillér	tűzvörös	260 564 400 db
70 fillér	sárgászöld	22 169 300 db
80 fillér	vörösbarna	21 697 400 db
1 forint	kék	49 823 600 db
1,20 forint	barnásibolya	8 462 200 db
1,40 forint	sötétkék	10 045 500 db
1,70 forint	kékesibolya	16 208 800 db
2 forint	barnásolaj	33 555 500 db
2,60 forint	szürkékék	13 349 300 db
3 forint	sötétbarna	19 401 100 db
4 forint	ibolya	9 793 100 db
5 forint	zöld	25 701 700 db
10 forint	rózsaszín	5 189 400 db

A fogazatlan teljes sorozatok száma 1500.

A vízjel nélküli bélyegek példányszáma

3. forint	4 041 600 db
4. forint	4 889 200 db
5. forint	4 648 200 db

Fogazatlanul nem árusították.

A bélyegképek azonos elrendezésűek. Fekvő vagy álló téglalap alakú, legömbölyített sarkú árnyalatmezőben a változó bélyegképek és az ábrázolt várak megnevezései s egyes címleteknél az értékjelzés látható. Alatta sötétben

árnyalt fekvő téglalapon fehér betűkkel „MAGYAR POSTA” felirat kapott helyet. Egyes címleteknél az értékelzés az alsó mezőből a felsőbe átnyúló. Az egyes értékkeken ábrázolt várak és felirataik:

8 filléres címlet: Sümegi vár.

10 filléres címlet: Kisvárda.

12 filléres címlet: Szigliget.

20 filléres címlet: Tatai vár.

30 filléres címlet: Diósgyőr.

40 filléres címlet: Simontornya.

50 filléres címlet: Füzér.

60 filléres címlet: Sárospatak.

70 filléres címlet: Nagyvázsony.

80 filléres címlet: Egervár.

1 forintos címlet: Vitány.

1,20 forintos címlet: Sirok.

1,40 forintos címlet: Siklósi-vár.

1,70 forintos címlet: Somló.

2 forintos címlet: Boldogkő.

2,60 forintos címlet: Hollókő.

3 forintos címlet: Cseszneki vár.

4 forintos címlet: Eger.

5 forintos címlet: Kőszeg.

10 forintos címlet: Sárvár.

A bélyegképek fekvő, vagy álló téglalap alakúak és kétféle méretben készültek. A kisalakú bélyegek képmérete 22×18 mm, a nagyalakúaké 28×21 , illetve 21×28 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

550. ábra

E kiadás *különlegességei* közül elsősorban az 1,70 Ft-os címlet kétféle feliratát kell megemlítenünk, melyről a 182.167—2/8. B. sz. rendelet (Po. É. 1962/26. sz.) az alábbiak szerint tesz említést: „Az Állami Nyomda az 1,70 Ft-os bélyegen a helységnevet „Somló” helyett tévesen „Somlyó” felirattal nyomta. Ezek nagy része postai forgalomba került. Mindkét felirat érvényes”. A tévnyomatú Somlyó feliratú 1,70 Ft-os címlet példányszámára adat nincs, de feltehetően több millios példányszámban került forgalomba (550. ábra).

A nyomdai hibák közül említést érdemelnek a *kifedések* folytán keletkezett hiányosságok, melyek kisebb, nagyobb fehér foltok formájában mutatkoznak. Ezt szemléltetjük az 551. ábrán. A 60 filléres értéken a jobb oldali toronytól jobbra két kis fehér foltocskát látunk, míg a 30 filléres címleten a jobb alsó lekerekített saroknál észlelhetünk nagyobb nyomathányt.

551. ábra

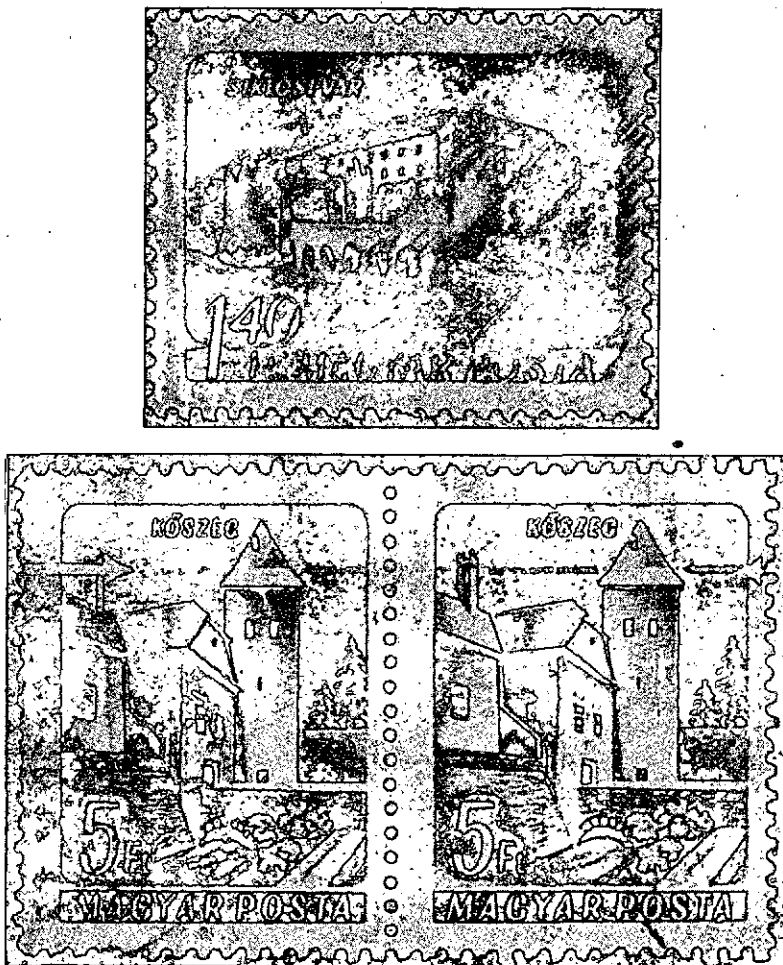
A sorozat egyes — főként a zöld színű — címleteinél a raszteres (rács) mélynyomás másik sajátosságával, a *fehér rákelcsikokkal* is találkozunk (552. ábra 5 forintos címletei). Különös nyomdai hibát észlelhetünk az 552. ábra 1,40 forintos címletén, melynek elmosódott bélyegképe olyan látszatot kelt, mintha az épület oldalát sűrű zápor verné. Ez a hiba úgy keletkezett, hogy a gépbe idegen papírdarab került, mely elszakadva *széltroncsolódott*. A papír-roncsok a rékelés alá szorulva a raszterekből kihúzták és szétkenték a festéket. Ez a kihúzódás az „utcákra” is kiterjedt.

A nagy példányszámban készült és több alkalommal újabb nyomóhengerekkel nyomott címletek magukon viselik a sürgős munka nyomait. Az időnként előforduló, kopottnak tűnő bélyegképek az elégtelenül maratott hengerekkel végzett nyomás eredményei.

A kiadás egyes címleteinél, szintén a többszöri nyomás folytán a színárnyalatok széles skálája jött létre, amely pl. a 60 filléres érték esetében a színváltozatot is eléri. A vörös szín igen változatos. Megtaláljuk itt a tűzvörös mellett a téglavörös színt is. Az 1,70 Ft-os címlet a kékes ibolya mellett szürkés-ibolya színben is előfordul.

A sorozat kis és nagyalakú bélyegei egyaránt *100-as ívekben* kerültek forgalomba a 4×100 -as nyomdai ívek szétvágása után.

Készült valamennyi címlet 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

552. ábra

A 3, 4 és 5 forintos címlet a vízjelnélküli papírnak 1961-ben történt gyakorlati bevezetése után *vízjelnélküli papíron* is forgalomba került, mint erről az 1964-ben kelt 181.065—2/8. B. sz. rendelet (Po. É. 1964/43. sz.) is említést tesz. Előre bocsátva megjegyezhetjük, hogy a vízjel nélküli bélyegnyomó papír optinollal kezelt papírfajta, mely kvarclámpa alatt erősen *fluoreszkál*. Mindhárom címlet ezen a papíron a *leggyakoribb*, de találhatunk postai forgalomból származó olyan 3 és 5 forintos értékeket is, amelyeknek papírja vízjel nélküli, de optinollal még nem kezelt. Így ezek kvarclámpa alatt azonos módon mutatkoznak, mint a vízjeles papírra nyomott azonos címletek. Ez a papírfajta feltehetően a kísérleti időszak optinollal még nem kezelt papírja.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); valamennyi címlet,

XIII, fekvő (B); valamennyi címlet,

Vízjel nélkül; a 3, 4 és 5 forintos címlet.

A fekvő téglalap alakú bélyegek eredeti előfordulási helyzete a *fekvő vízjel*. Meglepő, hogy valamennyi címlet álló vízjel helyzetben ugyanolyan gyakori mint fekvő helyzetben. Értelemszerűen vonatkozik ez a megállapítás a sorozat álló téglalap alakú értékeire is.

Enyvezés fehér.

Fogazat. A kisalakú filléres értékek fogazata 15:14 $\frac{3}{4}$ -es; a fekvő alakú forintos címleteké 12:11 $\frac{1}{2}$ -es; az álló alakúaké 11 $\frac{1}{2}$:12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 22, 33 × 26, illetve 26 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1960. HALASI CSIPKÉK (I.)

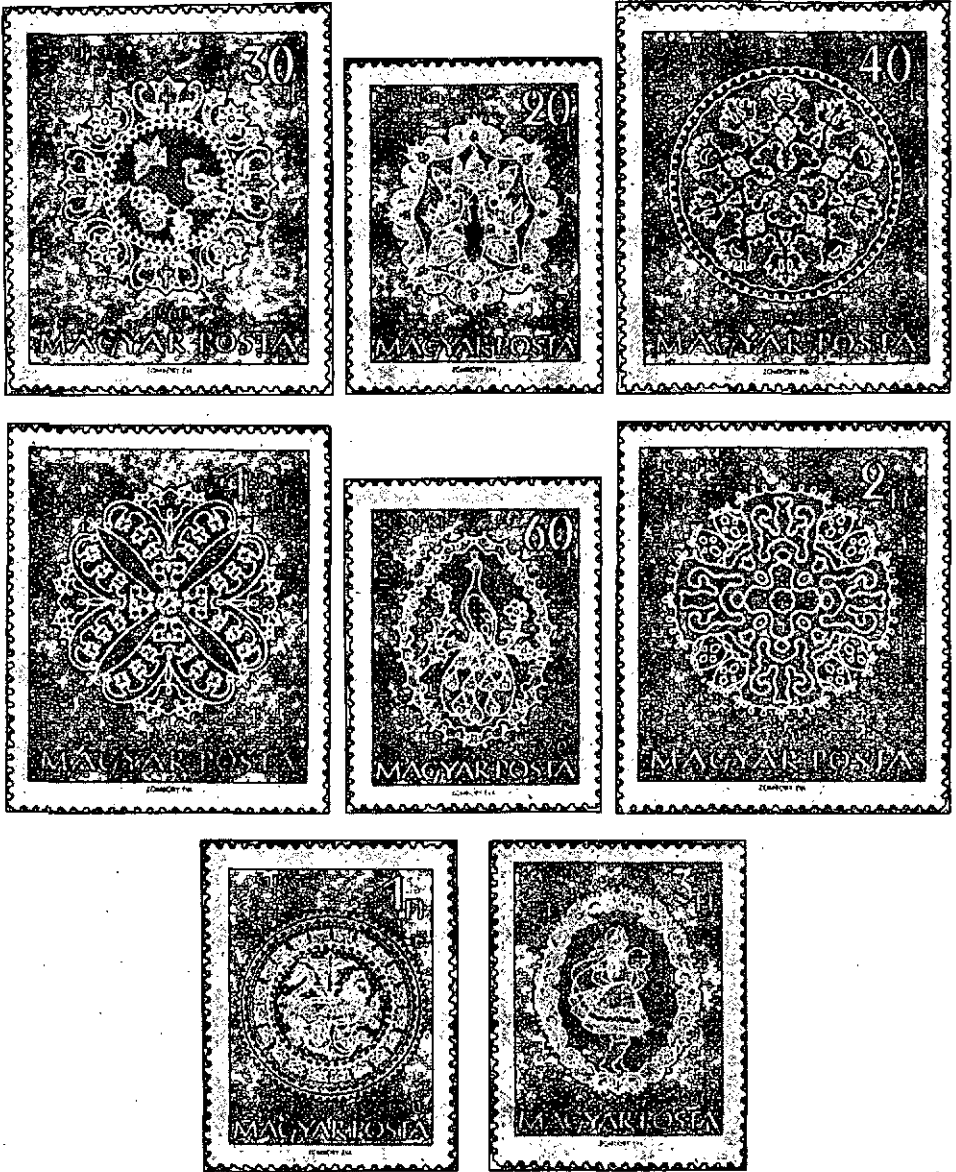
A Kiskunhalason készített világhírű háziipari csipkéket bemutató és propagáló 8 címletből álló alkalmi bélyegsorozat.

A *bélyegképeket* az eredeti népi csipkemotívumok felhasználásával Zombori Éva tervezte.

Forgalomba bocsátották 1960. február 15-én a 180.689/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/6. sz.), *kivonták* a forgalomból a kibocsátó rendeletben megszabott 1961. január 31-e helyett a 182 023/8. B. sz. rendelettel 1960. július 31-ével (Po. É. 1960/20. sz.).

Példányszám 400 000 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat

Árusították a forgalomba bocsátás napján azonos módon, mint az előző alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak; később egyes címleteket (20 f—2 Ft) 1960. június 30-ig a nagyobb forgalmú postahivatalok.

553. ábra

A sorozat értékei

20 fillér	feketésbarna/narancssárga
30 fillér	sötétibolya/narancssárga
40 fillér	zöldeskék/narancssárga
60 fillér	sötétbarna/narancssárga
1 forint	tengerzöld/narancssárga
1,50 forint	olajzöld/narancssárga
2 forint	kék/narancssárga
3 forint	bordóvörös/narancssárga

A bélyegképek azonos elrendezésűek. Alul színes „MAGYAR POSTA” felirat, felette „1960” évszám; a bal felső sarokban kétoldalon „HALASI CSIPKE”; a jobb felső sarokban az értékjelzés. A bélyegkép közepén sötét tónusú háttérből fehéren emelkedik ki a változó mintájú csipke rajza.

A bélyegkek álló téglalap alakúak. Méretük: 27 × 37 mm a 20 és 60 filléres, az 1 és 3 forintos; 38 × 44 mm a 30 és 40 filléres, az 1,50 és 2 forintos címlet.

Nyomták a Pénzjegynyomdában kétszínű *ofszetnyomással*. A csipkék mintáiban apró *színhátnyok* előfordulnak.

Szintézestés folytán kisebb mennyiségű sötétbarna 60 filléres címlet a 20 filléres *feketésbarna* színében készült.

20-as (4 × 5, illetve 5 × 4) ívekben került forgalomba.

Lemezszámok. 20 filléres címlet: 1 és 5; 30 filléres címlet: 1, 3, 4; 40 filléres címlet: 1, 2, 3; 1 forintos címlet: 1, 5; 1,50 forintos címlet: 1, 3; 2 forintos címlet: 1, 3; 3 forintos címlet: 3.

A számjegyek 20 mm magasak, s az ívek szétvágása folytán egyes értékeknél felezve a bal és a jobb ívszélen egyaránt előfordulnak.

Készült 0,11—0,12 mm vastag, „F” minőségű fehér, simított, XII. vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés sárgás.

Fogazat 1 1/2-es keretfogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 44, illetve 44 × 51 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1960. TÉLI OLIMPIA (SQUAW VALLEY)

Az Amerika Egyesült Államokban, Squaw Valleyben rendezett VIII. téli olimpiai játékok alkalmából a posta 7 címletből álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba 1 forint felárral, melyet olimpiai célokra fordítottak.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1960. február 29-én a 180.842/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/8. sz.), s a forgalomból kivonták 1960. szeptember 30-ával.

Példányszám 400 000 fogazott (ez egyben a 2+1 forintos címlet példányszáma is) és 20 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékeikkraktártól ellátmányt kaptak; később egyes címleteket (30 f—1 Ft) Budapesten valamennyi, vidéken a nagyobb forgalmú postahivatalok 1960. augusztus 31-ig.

554. ábra

A sorozat értékei

30 fillér	acélkék/okker
40 fillér	smaragdzöld/okker
60 fillér	tűzvörös/okker
80 fillér	sötétibolya/okker
1 forint	kék/okker
1,20 forint	barnászvörös/okker
2+1 forint	fekete/okker/kék/sárga/vörös

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul színes „MAGYAR PÓSTA” felirat; fenn a 30 f–1,20 Ft címleteken az olimpiák ötkarikás jelvénye, alatta két oldalon „SQUAW VALLEY” felirat, a bélyegképen az értékjelzés és fent „1960” évszám.

A 2+1 forintos címleten a bélyegkép felett „SQUAW VALLEY 1960” felirat, alatta a bal oldalon az értékjelzés és a felár olvasható. A bélyegképek közepén, egyik csúcsára állított hatszögben, középpárnyalatú mezőben nyertek elhelyezést. A bélyegképeken és azon kívül különböző rajzú hókristályokat láthatunk.

Az egyes képek ábrái:

30 filléres címlet: Sifutó.

40 filléres címlet: Jégkorong játékos.

60 filléres címlet: Siugró.

80 filléres címlet: Gyorskoresolyázónő.

1 forintos címlet: Lesikló sielő.

1,20 forintos címlet: Műkoresolyázónő.

2+1 forintos címlet: A téli olimpia emblémája.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, keret nélküliek, s a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában két-, a 2+1 forintos címletet ötszínű raszteres (rács) mélynyomással.

555. ábra

A sorozat első hat címleténél gyakoriak az okkerszín kisebb-nagyobb elcsúszása folytán keletkezett apróbb nyomási hibák. Ügyszintén ismertek a 2+1 forintos címletből olyan példányok, melyeknél a „Q” betű áthúzása hiányzik, s így helyette „O” betű olvasható. Talán a legérdekesebb nyomdai, *kifedési hiba*, az 555. ábrán bemutatott 30 filléres címleten, az I. lemez 6. bélyegén található. A szíró jobb keze felett kis, fehér foltot láthatunk, mely a jobbkez kisujján elhelyezett „pólyának” látszik.

50-es években került forgalomba.

Készül 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); 30, 40, 60, 80 filléres, 1 és 1,20 forintos,
XIII, fekvő (B); 30 fillértől 2+1 forintig valamennyi címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11½:12-es fcsús fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentésítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1960. BÉLYEGBEMUTATÓ

550. ábra

A Postavezérgazgatóság a MABÉOSZ székházalap javára, az 1960. április 2-től 6-ig tartott bélyegbemutató alkalmából szelvényes bélyeget bocsátott forgalomba. A 4 forintos szelvény egyben a bélyegbemutató belépődíjának lerovására szolgált.

A bélyegképet Füle Mihály, a szelvény képét Kékesi László tervezte.

Forgalomba bocsátották 1960. április 2-án a 181.364/8. B. sz. rendelettel

(Po. É. 1960/12. sz.), *kivonták* a forgalomból 1961. január 31-ével a 185.243/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/49. sz.).

Példányszám 250 000 fogazott és 15 000 fogazatlan szelvényes bélyeg.

Árusították a bemutató színhelyén működő alkalmi postahivatal, valamint 1960. december 31-ig azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak. A 4 forint felárat a posta a MABÉOSZ székházalap javára fordította.

2(+4) forint barna/sárga/zöld

A *bélyeg ábrája* sötét árnyalatú mezőben szalaggal átkötött lúdtoll és tavaszi hérics (*Adonis vernalis*). Alatta fehér „MAGYAR POSTA” felirat, felette jobb oldalon az értékjelzés, a bal oldalon fenn „1960” évszám.

A bélyeg alatt elhelyezkedő szelvény a tervezett MABÉOSZ székház távlati képét mutatja, alul „BÉLYEGBEMUTATÓ” „BELEPŐDJJ 4 Ft” feliratok, fent a MABÉOSZ emblémája. A szelvény színe zöld.

A bélyegkép és szelvény fekvő téglalap alakú, mérete 31 × 26 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában háromszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

557. ábra

Az ív egyik bélyegén kis nyomdai hibát észlelhetünk. A szalag felett azt érintően kis fehér folt mutatkozik, mely hibás kifedés eredménye. Gyakori előfordulás ugyan, de az íven pontos helyét még nem ismerjük.

70-es — 35 bélyeget és 35 szelvényt tartalmazó — *ívekben* került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A).

Enyvezés sárgás.

Fogazat 12-es fésűs fogazat. A bélyeg és a szelvény fogazatig terjedő mérete 35 × 30 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1960. FELSZABADULÁS (IV.)

Magyarország felszabadulásának 15. évfordulójára a posta alkalmi bélyegpárt bocsátott forgalomba.

A 40 filléres címletet Füle Mihály, a 60 fillérest Bokros Ferenc tervezte.

Forgalomba bocsátották 1960. április 4-én a 181.365/8. B sz. rendelettel, (Po. É. 1960/12. sz.), *kivonták* a forgalomból a 185.243/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/49. sz.) 1961. január 31-ével.

Példányszám 2 414 200 fogazott és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, amelyek ellátmányt kaptak, később valamennyir budapesti és nagyobb forgalmú vidéki postahivatal is korlátozás nélkül 1960. december 31-ig.

558. ábra

A sorozat értékei

40 fillér
60 fillér

biborvörös/barnásokker
vörös-barna/vörös/zöld

A bélyegképek

40 filléres címlet: Osztapenko szovjet kapitány budapesti szobra. Alul fehér „MAGYAR POSTA” felirat, felette bal oldalon az értékjelzés. A bélyegkép szélével párhuzamosan a bal oldalon „1960” évszám, a jobb oldalon „FELSZABADULÁSUNK 15. ÉVFORDULÓJA” felirat.

60 filléres címlet: Nemzeti színű zászlót tartó munkás. Alul világosan árnyalt „MAGYAR POSTA” felirat és fehér értékjelzés, felette ferde irányban futó „1945 — FELSZABADULÁSUNK — 15. ÉVFORDULÓJÁRA 1960” háromsoros felirat.

A 40 filléres álló, a 60 filléres címlet fekvő téglalap alakú, méretük 22 × 33, illetve 33 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két-, illetve háromszínű *raszteres* (rács) mélynyomással.

50-es években került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A), 40 és 60 filléres; fekvő (B), 40 és 60 filléres címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 $\frac{1}{2}$: 11 $\frac{1}{4}$, illetve 11 $\frac{1}{4}$: 12 $\frac{1}{2}$ -cs fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37, illetve 37 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1960. OLIMPIA (III.)

A Rómában rendezett XVII. nyári olimpiai játékok alkalmából a posta 11 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot bocsátott forgalomba 1 forint felárral, melyet olimpiai célokra fordítottak.

A bélyegképeket terveztek: 10 fillértől 2+1 forintig Légrády Sándor és Zsigmond János, a 3 forintos címletet Légrády Sándor és Vertel József.

Forgalomba bocsátották 1960. augusztus 21-én a 181.515–7/8.B sz. rendelettel (Po. É. 1960/46. sz.), kivonták a forgalomból 1960. december 31-étől történt meghosszabbítás után 1961. március 31-ével, a 184.984/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/46. sz.).

Példányszám 450 000 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 20 000 fogazatlan sorozat.

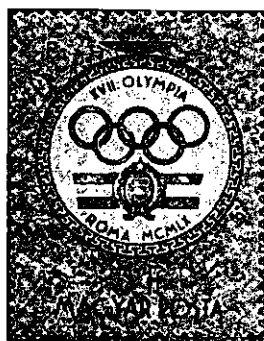
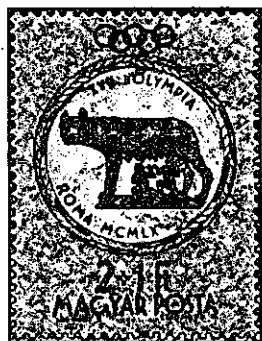
Árusították a forgalomba bocsátás napján, mint a korábbi alkalmi sorozatokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak, később egyes címleteket (10 f–2+1 Ft) Budapesten valamennyi, vidéken a nagyobb forgalmú postahivatalok 1961. február 28-ig.

A sorozat értékei

10 fillér	kék/okker/fekete
20 fillér	sárgásbarna/okker/fekete
30 fillér	ibolya/okker/fekete
40 fillér	sárga/okker/fekete
50 fillér	rózsaszín/okker/fekete
60 fillér	borsózöld/okker/fekete
1 forint	barnásibolya/okker/fekete
1,40 forint	szürkéskék/okker/fekete
1,70 forint	sárgásbarna/okker/fekete
2+1 forint	vörösibolya/okker/fekete
3 forint	szürke/okker/fekete/kék/sárga/zöld/vörös

A bélyegképek

Márványos alapnyomatú azonos alaprajz közepén kör alakú, éremszerű kiképzésben az ókori görög olimpiai játékok egy-egy sportjelenete látható. Alul fekete „MAGYAR POSTA” felirat, felette az értékjelzés (+ felár a 2 forintoson), fent az ötkarikás olimpiai jelvény látható. A kör alakú bélyegkép kere-

tén belül „XVII. OLYMPIA — ROMA MCMLX” felirat. A 3 forintos címleten felül kandelláberben az olimpiai láng lobog.

10 filléres címlet evezősök. Felirata fenticken kívül „— CASTEL GAN-DOLFO —”, az evezős versenyek színhelyének neve.

20 filléres címlet: Ökölvívó.

30 filléres címlet: Ijjász.

40 filléres címlet: diszkoszvető.

50 filléres címlet: Labdajátékosok.

60 filléres címlet: Dárdavető.

1 forintos címlet: Lovas versenyző.

1,40 forintos címlet: Birkózók.

1,70 forintos címlet: Vívók.

2+1 forintos címlet: Romulus és Remus a farkassal, Róma címere.

3 forintos címlet: Magyar olimpiai jelvény.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, s a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában az első tíz címletet háromszínű, a 3 forintos hét színű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. Apró illesztési hibák a 3 forintos címletnél előfordulnak.

50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); 10, 20, 30, 40, 50, 60 filléres, 1, 1,40, 2+1 és 3 forintos, XIII, fekvő (B); 10 fillértől 3 forintig *valamennyi* címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11 $\frac{1}{4}$: 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 44 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1960. OLIMPIAI BLOKK (IV.)

Az előző kiadáshoz csatlakozó, 1 bélyeget tartalmazó, a római nyári olimpiai játékok alkalmából forgalomba bocsátott, de a VIII. téli olimpiai játékokra is utaló blokk.

A bélyegképet és a blokk díszítését Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották a 181.515—7/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/32. sz.) 1960. augusztus 21-én, s kivonták a forgalomból 1960. december 31-ével.

Példányszám 116 603 fogazott és 17 696 fogazatlan blokk.

Árusították azonos módon, mint a sorozatot, elvileg 1960. november 30-ig.

10 forint

kék/szürke/okker/sárga/fekete/zöld/vörös

A bélyegkép

Előtérben a Romulus és Remus szoboresoport, felette „ROMA” feliratra állított, kandelláberben lobogó olimpiai láng és az egymásba fonódó öt olimpiai karika. Alul „MAGYAR POSTA”, a kék színű háttérben „1960” évszám és az értékjelzés.

A blokk alaprajza okkerszínű márványos (kalapált) háttér. A bélyegkép felett a nap jelképes rajza és „XVII. RÓMAI NYÁRI OLIMPIAI JÁTEKOK 1960” szöveg, alul pedig kék színű hókristályok és „XVII. SQUAW VALLEY TÉLI OLIMPIAI JÁTEKOK 1960” felirat olvasható.

A blokk és a bélyegkép álló téglalap alakú. A blokk négy oldalán vágott, mérete 67 × 95 mm.

560. ábra

Nyomták az Állami Nyomdában hétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.
1 bélyegképet tartalmazó blokkokban került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés fehér.

Fogazat 12-es párkányos keretfogazat. A bélyegkép fogazatig terjedő mérete 32 × 55 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

A vízjel nélküli krétapapíron előforduló fogazatlan „blokkok” propaganda célra készített nyomatok. Nem postabélyeg!

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1960. FIP BLOKK (III.)

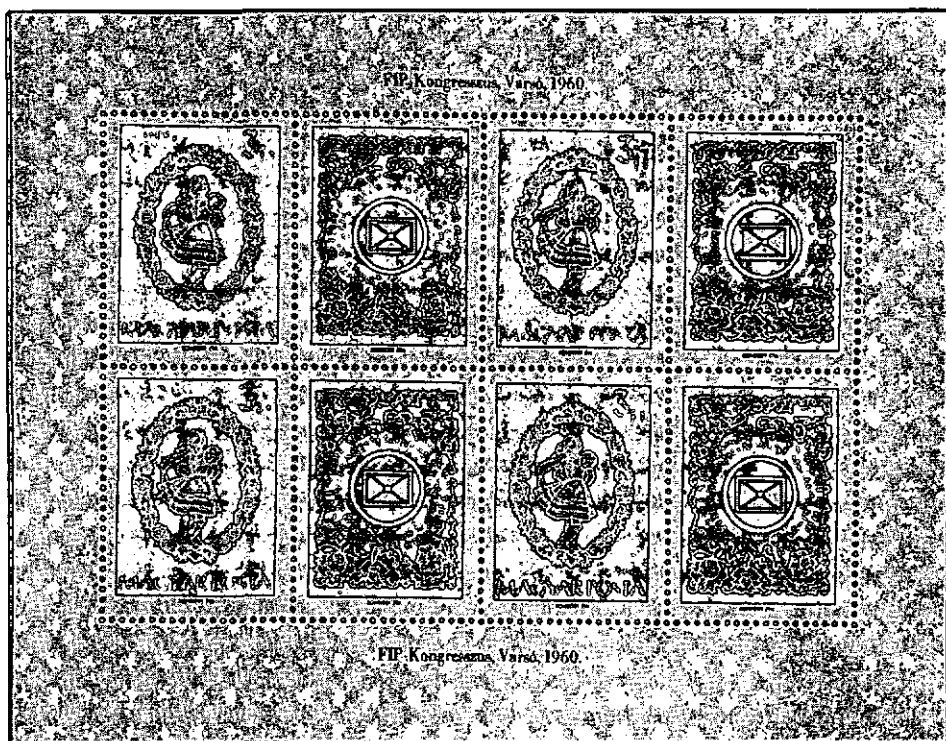
Az 1960. szeptember 3-án Varsóban megnyitott nemzetközi bélyegkiállítás, valamint az azzal egyidőben megrendezésre került Bélyeggyűjtő Szövetségek Nemzetközi Szervezete Kongresszusának alkalmából a posta négy 3 forintos címletű szelvényes bélyeget magába foglaló blokkot bocsátott forgalomba.

A bélyegképet és a szelvény díszítését Zombori Éva tervezte.

Forgalomba bocsátották 1960. szeptember 3-án, kivonták a forgalomból 1960. november 30-ával a 181.523—5/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/33. sz.).

Példányszám 91 818 fogazott és 5297 fogazatlan blokk.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak. Árusításukat hivatalosan 1960. október 31-ével beszüntették.

561. ábra

A blokk bélyegei

3 forint	barna/narancs/vörös
3 forint	zöld/narancs/vörös
3 forint	ibolya/narancs/vörös
3 forint	kék/narancs/vörös

A blokk ábrája

A fehér szegélyű blokk 4 bélyeget s hozzá jobb oldalon csatlakozó szelvényt tartalmaz. A blokk felső és alsó fehér szegélyén „FIP KONGRESSZUS, VARSÓ 1960.” kék színben nyomtatott szöveg látható.

A bélyegkép rajza azonos az 1960. évi „Halasi csipkék” sorozat 3 forintos címletével.

A szelvényen sötét háttérből négyszögletű csipke rajza emelkedik ki, amelynek középső részén vörös pecséttel ellátott boríték látható. A csipkerajz felső részében fehéren kiemelkedve „VARSÓ, 1960”, a borítékrajz körül „CONGRÈS DE LA FÉDÉRATION INTERNATIONALE DE PHILATÉLIE”, a belső körön „NEMZETKÖZI FILATELISTA SZÖVETSÉG KONGRESSZUSA” szöveg. (A magyar felirat nem helyes.)

A blokk fekvő téglalap alakú, négy oldalán vágott, mérete 162 × 122 mm. A bélyegek és a szelvények álló téglalap alakúak, méretük 27 × 37 mm.

Nyomták a Pénzjegynyomdában hatszínű *ofszetnyomással*.

4 bélyeget és 4 szelvényt tartalmazó blokkokban került forgalomba.

Készült 0,11–0,12 mm vastag, „F” minőségű fehér, simított, XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B).

Enyvezés sárgás.

Fogazat 11 1/2-es keretfogazat. A bélyegeknél, valamint a szelvényeknek fogazatig terjedő mérete 33 × 44 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1960. VÁRAK (SZÍNES PAPÍRON)

562. ábra

A Postavezérgazgatóság a 180.414/8. B. sz. rendelettel 1960. február 1-én forgalomba bocsátott „Várak” sorozat első 7 címletét színes papíron is forgalomba bocsátotta. Ez a rendelkezés feltehetően papírtakarékossági célokat szolgált, mivel a sorozat címleteit a korábbi, valamint az „1958. Sport” III. és az „1959. Balaton” sorozatok maradék színes papírjaira nyomták.

Forgalomba bocsátották 1960. szeptember 24-én a 180.414–2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/37. sz.), kivonták a forgalomból a 181.188–2/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1965/48. sz.) 1966. március 31-ével.

Árusították mint az 1960. február 1-én forgalomba bocsátott címleteket a kiadás napján, később valamennyi postahivatal Árusításukat a posta 1965. december 31-ével megszüntette.

A sorozat értékei és példányszámuk

8 fillér	ibolya; kék papíron	10 710 100
20 fillér	olajzöld; halványzöld papíron	64 699 600
30 fillér	sárgásbarna; sárga papíron	12 514 400
60 fillér	tűzvörös; rózsaszín papíron	14 932 700
70 fillér	kékeszöld; kék papíron	12 544 500
1,40 forint	sötétkék; kék papíron	1 039 000
1,70 forint	kékesibolya; kék papíron	7 005 000

A fogazatlan teljes sorozatok száma 10 000.

A bélyegképek azonosak az alpbélyegkévével. Az 1,70 forintos címlet felirata a helyesbített „Somló”.

Nyomták az Állami Nyomdában színezett papíron egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

100-as ívekben valamennyi, a 8—70 filléres címlet, 50-es ívekben is postai forgalomba került.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű, gyárilag színezett, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

A 20 filléres címlet XII vízjelű, színezett fluoreszkáló papíron is készült.

Vízjel és vízjelhelyzet

XII, fekvő (B); a 20 filléres.

XIII, álló (A), 1,40 és 1,70 forintos címlet,

XIII, fekvő (B), 8, 20, 30, 60 és 70 filléres címlet.

Számvízjel állások B/a, b, c, d; a 20 filléres címlet.

Enyvezés fehér.

Fogaztat 15 : 14 $\frac{3}{4}$ -es a filléres és 11 $\frac{1}{2}$: 12-es a forintos címletek. Valamennyi fésűs fogazatú. Teljes méretük azonos az alpbélyegkévével. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1960. BÉLYEGNAP

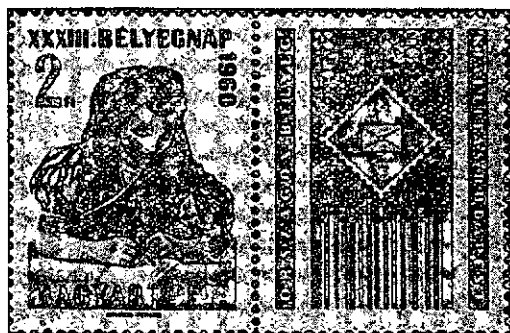
A MABÉOSZ 1960. október 15—23 között Budapesten országos bélyegkiállítást rendezett. Ennek keretén belül tartották meg a XXXIII. Bélyegnapot. A posta a bélyegnap alkalmából egy címletből álló szelvényes bélyeget bocsátott forgalomba. A 4 forintos szelvény egyben a kiállítás belépőjegyének megváltásául szolgált. A posta ezt az összeget a MABÉOSZ támogatására fordította.

A bélyegképet és a szelvény rajzát Bokros Ferenc tervezte.

Forgalomba bocsátották 1960. október 15-ével a 184.323/8. B. sz. rendelettel, kivonták a forgalomból 1961. január 31-ével a 185.243/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/49. sz.).

Példányszám 400 000 fogazott és 15 000 fogazatlan, szelvényes bélyeg.

Árusították a kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal a kiállítás időtartama alatt, valamint korlátozás nélkül azok a postahivatalok, melyek az Értékeikkraaktártól ellátmányt kaptak. A szelvényes bélyeg eladási ára 6 forint volt. Árusításukat 1960. december 31-ével a posta beszüntette.

563. ábra

2(-+4) forint sárga/vörös/kék/szürke; a szelvény barna színű

A bélyegkép levelet író, matyó népviseletbe öltözött nőt ábrázol. Alul „MAGYAR POSTA”, fent „XXXIII. BÉLYEGNAP 1960.” felirat és a bal felső sarokban értékjelzés.

A szelvény ábrája stilizált rojtos matyókötény, felső részén népi motívumokkal. A kötényrajz középső részén fogazott négyszögletű bélyeg képe látható, közepén körbe foglalt levéllel a négy sarkában pedig „MA” — „BÉ” — „O” — „SZ” felirattal. A bélyegkép felett „1960” évszám, alatta pedig „BELÉPŐDÍJ 4 Ft” szöveg olvasható. A szelvényen levő kötényrajzot kétoldalt egy-egy árnyalatcsík övezi, a baloldalon „ORSZÁGOS BÉLYEG”, a jobb oldalon pedig „KIÁLLÍTÁS BUDAPEST” felirattal.

A bélyegkép és a szelvény álló téglalap alakú, méretük egyaránt 27,5 × 37,5 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában ötszínű rászteres (rács) mélynyomással. Kisebb színelcsúszások előfordulnak (elcsúszott alsókarok).

8 bélyeget és 8 szelvényt tartalmazó kisívekben került forgalomba. A kisív alsó szegélyen a jobb oldalon „ÁLLAMI NYOMDA, BP., 1960.” kékesszürke színű felirat olvasható.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Enyvezés fehér.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A) vagy fekvő (B).

Fogazatuk 11 ½ : 12-es fésűs fogazat. A bélyeg és a szelvény fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Bérmentesítés. A bélyegnapi bélyeg 2 forintos névértéke erejéig kizárólag szelvényvel összefüggő párban volt bérmentesítésre felhasználható.

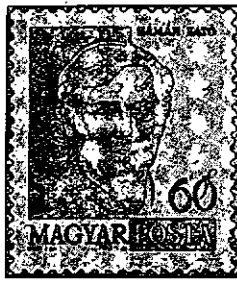
Alkalmi bélyegzés:

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1960. ARCKÉPEK

a.

b.

c.

d.

e.

f.

g.

h.

i.

j.

k.

l.

564a. ábra

m.

n.

o.

p.

564b. ábra

A Postavezérgazgatóság elhunyt híres magyar és külföldi személyek emlékének megörökítése céljából az 1960. évben hét alkalommal összesen 16 címlétekből álló, azonos névértékű, arcképeket ábrázoló emlékbélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket tervezték

Gáll Ferenc: Tüköry (e), Móra (h), Bánki (j), Semmelweis (l) arcképét. A bélyegképek metszését is ő végezte.

Kékesi László: Türr (d), Herman (f), Pattantyus — Ábrahám (k) arcképét. A bélyegképek metszője Vertel József.

Nagy Zoltán: Hámán (a), Zetkin (b), Garibaldi (c), Beethoven (g), Tóth Bucski (i), Curie (m), Bólyai (n), Erkel (o), Lenin (p) arcképét. E bélyegképek metszői: Gáll Ferenc az „n”, Füle Mihály az „a, c, g, i, m, o”, és Vertel József a „p” jelű bélyegképeké.

Forgalomba bocsátották

1. 1960. március 8-án a 181.063/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/9 sz.) a nemzetközi nőnap alkalmából Hámán Kató és Clara Zetkin arcképét ábrázoló,

2. 1960. május 25-én a 182.025/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/19. sz.) az olasz egységmozgalom 100 éves évfordulója alkalmából Giuseppe Garibaldi, Türr István, Tüköry Lajos arcképét ábrázoló,

3. 1960. június 25-én a 182.615/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/24. sz.), születésének 125. évfordulója alkalmából Hermann Ottó, a Martonvásáron

rendezett Beethoven hangverseny alkalmából Ludwig van Beethoven, a Szegedi Szabadtéri Játékok felújítása alkalmából Móra Ferenc arcképét ábrázoló,

4. 1960. szeptember 4-én a 183.658/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/33. sz.) a X. Bányásznapi alkalmából Tóth Bucsocki István arcképét ábrázoló,

5. 1960. október 25-én a 184.431/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/41. sz.) Bánki Donát (születésének 75. évfordulója alkalmából), Pattantyús Ábrahám Géza, továbbá Semmelweis Ignác és Frédéric Joliot Curie arcképét ábrázoló,

6. 1960. november 6-án a 184.431—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/42. sz.) születésének 150. évfordulója alkalmából Erkel Ferenc, és halálának 100. évfordulója alkalmából Bolyai János arcképét ábrázoló,

7. 1960. november 7-én a 184.431—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/42. sz.) születésének 90. évfordulója alkalmából V. I. Lenin arcképét ábrázoló bélyegeket.

A sorozat valamennyi címletének forgalmi idejét a 184.984/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/46. sz.) 1961. április 30-ig meghosszabbították.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak, később valamennyi budapesti és nagyobb forgalmú vidéki postahivatal is 1961. március 31-ig.

*A sorozat értékei és példányszámuk**

		fogazott	fogazatlan
60 fillér (a)	ibolya	950 000 db	10 000 db
60 fillér (b)	barna	950 000 db	10 000 db
60 fillér (c)	kékesibolya	950 000 db	10 000 db
60 fillér (d)	zöld	950 000 db	10 000 db
60 fillér (e)	vörös	950 000 db	10 000 db
60 fillér (f)	kék	2 020 000 db	10 000 db
60 fillér (g)	szürke	2 020 000 db	10 000 db
60 fillér (h)	téglavörös	2 020 000 db	10 000 db
60 fillér (i)	szürke	1 000 000 db	10 000 db
60 fillér (j)	viola	700 000 db	10 000 db
60 fillér (k)	sárgászöld	700 000 db	10 000 db
60 fillér (l)	világoskék	1 000 000 db	10 000 db
60 fillér (m)	szürkésbarna	1 000 000 db	10 000 db
60 fillér (n)	égszínkék	1 000 000 db	10 000 db
60 fillér (o)	barnászvörös	1 000 000 db	10 000 db
60 fillér (p)	narancsvörös	300 000 db	10 000 db

A bélyegképek azonos elrendezésűek. A fölül elhelyezett négyzet alakú mező bal oldala színes alnyomatú, jobb oldala fehér. A fejrész közepén, mindkét mezőre kiterjedően helyezkedik el. Az alatta fekvő téglalap alakú mezőben, melynek színézése ellentétes elrendezésű, színes, illetve fehér „MAGYAR POSTA” felirat olvasható. A színes értékjelzések ezen felirat felett a fehér mezőben, míg az „f, l, k, m” bélyegeken a fehér értékjelzések a színes mezőben kaptak helyet. A bélyegképek különböző helyein a kibocsátás évét feltüntető „1960” évszám is látható. Az egyes bélyegképeken ábrázolt személyek és feliratok:

- a) bélyegkép: „HÁMÁN KATÓ”,
- b) bélyegkép: „KLARA ZETKIN”,
- c) bélyegkép: „GARIBALDI — RISORGIMENTO ÉV 1860—1960”,

* A kibocsátó rendelet szerint.

d) *bélyegkép*: „TÜRR ISTVÁN — MAGYAR HŐSÖK AZ OLASZ EGYSÉGMOZGALOMBAN”

e) *bélyegkép*: „TÜKÖRY LAJOS — MAGYAR HŐSÖK AZ OLASZ EGYSÉGMOZGALOMBAN 1860—1960”

f) *bélyegkép*: „HERMAN OTTÓ SZÜLETÉSÉNEK 125. ÉVFORDULÓJA”

g) *bélyegkép*: „BEETHOVEN HANGVERSENYEK MARTONVÁSÁR”

h) *bélyegkép*: „MÓRA FERENC SZEGEDI SZABADTÉRI JÁTÉKOK”

i) *bélyegkép*: „TÓTH BUCSOKI ISTVÁN A MUNKÁSMOZGALOM BÁNYÁSZVERTANÚJA — X. BÁNYÁSZNAP, 1960” és „1889—1944”

j) *bélyegkép*: „BÁNKI DONÁT A TUDÓS ÉS FELTALÁLÓ

k) *bélyegkép*: „PATTANTYUS-ÁBRAHÁM GÉZA SZÜLETÉSÉNEK 75. ÉVFORDULÓJA”

l) *bélyegkép*: „SEMMELWEIS AZ ANYÁK MEGMENTŐJE”

m) *bélyegkép*: „JOLIOT—CURIE BÉKE ÉS HALADÁS”

n) *bélyegkép*: „BÓLYAI JÁNOS HALÁLÁNAK 100. ÉVFORDULÓJA”

o) *bélyegkép*: „ERKEL FERENC SZÜLETÉSÉNEK 150. ÉVFORDULÓJA”

p) *bélyegkép*: „V. I. LENIN SZÜLETÉSÉNEK 90. ÉVFORDULÓJA”

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 24,5 × 30 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással* a „b” bélyeget, a Pénzjegynyomdában egyszínű *ofszetnyomással* az „n” bélyeget és egyszínű *réznyomással* a többi címletet. Az „n” bélyeget is réznyomásra tervezték és metszték, de közbejött technikai akadály miatt ofszet eljárással nyomták.

A sorozat négy címleténél kisebb *nyomdai hibát* találunk. A „h”-val jelzett Móra-bélyegen az ív 22. bélyegén nyomás közben a hengeren kisebb karc keletkezett a „POSTA” felirat „S” betűjén (565. ábra).

Az „i”-vel jelzett Tóth Bucsoki bélyegen az ív felső sorának egyik bélyegén a jobb felső sarokban, a „BÁNYÁSZ” szó felett a króm réteg repedése folytán éles vonalakkal határolt folt keletkezett, mely repülő madárra emlékezteti a szemlélőt (565. ábra). Ezt a hibát észrevéve polírozással eltávolították.

Az „n”-nel jelzett Bolyai-bélyegen az ív 21. bélyegén, középen alul a „MAGYAR” felirat „R” betűje alatt az addírozás *illesztési keresztje* látható. Keletkezésének oka azonos a „Mese I.” sorozat 3 forintos címletével kapcsolatban elmondottakkal (565. ábra).

A „p”-vel jelölt Lenin-bélyegek íveinek 7. bélyegén a jobb oldalon az *íngallérljának vonalkázása* rövidebb a szabályosnál. Ez a hiba a nyomólemez összeállításakor a 7. bélyegkép gyengébb ólomsajtólása miatt keletkezett (565. ábra).

25-ös ívekben került forgalomba.

A sorozat néhány címleténél az ívszegélyen a hat lemez egyik-másik *lemezszáma* mutatkozik: „a” bélyegkép, kétféle 1—3—4-es, „c” bélyegkép; 4 és II., „e” bélyegkép; II., „g” bélyegkép; 2, „h” bélyegkép; 1 és 2, „i” bélyegkép; 1, 4, II. és kétféle 3-as, „l” bélyegkép; 3, 4, „m” bélyegkép; 1 és tükörképű 2.

Készült a „b” jelű bélyeg, 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű, fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A többi ofszet és réznyomású bélyeg papírja: 0,11—0,12 mm vastag, „F” minőségű, fehér, simított XIII vízjelű, kincstári réz-bélyegnyomó papír.

565. ábra

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, álló (A) a „b” jelű bélyeg; fekvő (B) a többi az „a”, „c–p” jelű, tehát a Pénzjegynyomdában nyomott bélyeg.

Ényvezés fehér.

Fogazat 10 $\frac{3}{4}$ -cs fésűs a „b” jelű, a többi címlet 10 $\frac{3}{4}$ -es keretfogazat. A bélyegeknak fogazatig terjedő mérete 30 × 35,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzések.

Elsőnap bélyegzések és elsőnap borítékok.

566. ábra

8 címletből álló, gyermekmese jeleneteket ábrázoló alkalmi bélyegsorozat.
A bélyegképeket tervezték: Gábor Éva a 20, 30, 60 filléres, 1 és 2 forintos, Zombory Éva a 40 és 80 filléres, valamint az 1,70 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották 1960. december 1-én, s kivonták a forgalomból 1962. január 31-ével a 184.668—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1960/46. sz.).

Példányszám 450 000 fogazott (ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a kibocsátás napján, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak, később egyes címleteket (20 f—1,70 Ft) valamennyi budapesti és nagyobb forgalmú vidéki postahivatal is. Árusításukat 1961. december 31-ével megszüntették.

A sorozat értékei

20 fillér	többszínnyomású
30 fillér	többszínnyomású
40 fillér	többszínnyomású
60 fillér	többszínnyomású
80 fillér	többszínnyomású
1 forint	többszínnyomású
1,70 forint	többszínnyomású
2 forint	többszínnyomású

A bélyegképek

A bélyegek közepén mesejeleneteket ábrázoló képek, alul fekete „MAGYAR POSTA” felirat, a jobb felső sarokban fekete értékjelzés, s a széleken „1960” évszám.

20 filléres címlet: „A répa” c. orosz mese.

30 filléres címlet: „Hófehérke és a hét törpe” c. mese.

40 filléres címlet: „A molnár, a fia és a szamár” c. mese.

60 filléres címlet: A „Csizmás kandúr” c. mese.

80 filléres címlet: „A holló meg a róka” c. mese.

1 forintos címlet: „Jávorfából furulyácska” c. mese.

1,70 forintos címlet: „A róka meg a gólya” c. mese.

2 forintos címlet: „Momotaro” c. japán mese.

A bélyegek álló téglalap alakúak, a keretnélküli bélyegképek a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában fotomechanikai színbontás útján, rászteres (rács) mélynyomással.

A sorozat néhány címleténél kisebb nyomdai hibákat ismerünk. Így a 40 filléres ív egyik bélyegén a „POSTA” felirat „O” betűje felett kis, vízszintes, fekete vonalka látható, amit a fekete színt nyomó hengeren egy apró bemaródás okozott. A 2 forintos címleten a „MAGYAR” felirat „Y”-ja felett elhelyezkedő legyező kék színében mutatkozó kis fehér foltocska (lyukas legyező) feltehetően az ellennyomóhenger gumikivágása folytán jött létre.

Érdekes nyomdatechnikai ismerethez vezetett a filatelistáknak az 1,70 forintos címlettel kapcsolatban tett észrevétele. Egyes címleteknél ugyanis feltűnt, hogy a bélyegkép jobb oldalán, a róka előtti virág szára és levelei gyakran hiányosak, mégpedig íveken végzett megfigyelések szerint mindig az egyik oldalon, a szélső bélyegeken. Ennek a nyomtatban mutatkozó hiányosságnak az oka nincs összefüggésben nyomóforma készítésével, amint gondolhatnánk. Ezek a hibák úgy keletkeztek, hogy a rákelkés beleütődött a nyomóforma induló részébe és onnan a festéket kisebb-nagyobb mértékben kiszedte. Ezt a változatos rajzolatú előfordulás is igazolja. E jelenség megakadályozása céljából alkalmaznak — hasonlóan az 1860-ban használatba vett széllecekhez — a modern, rászteres (rács) mélynyomású bélyegeknél színleceknek nevezett ívszéli nyomatokat.

Ez esetben a festékléhzúzó rákelés először a *színléc* raszteraiiba ütközve megkíméli a nyomóforma szélső bélyegképeit. Amint a fent elmondottak is bizonyítják, a színlécek alkalmazásának elsődleges feladata nem a festékezés egyenletességének ellenőrzése. Az 567. ábrán a felismerhetőség megkönnyítése céljából a bal oldali bélyegen *hiányos*, míg a jobb oldalin teljes nyomatot mutatunk be.

25-ös *vekben* került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű, fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

567. ábra

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); 20 fillértől 2 forintig *valamennyi*,

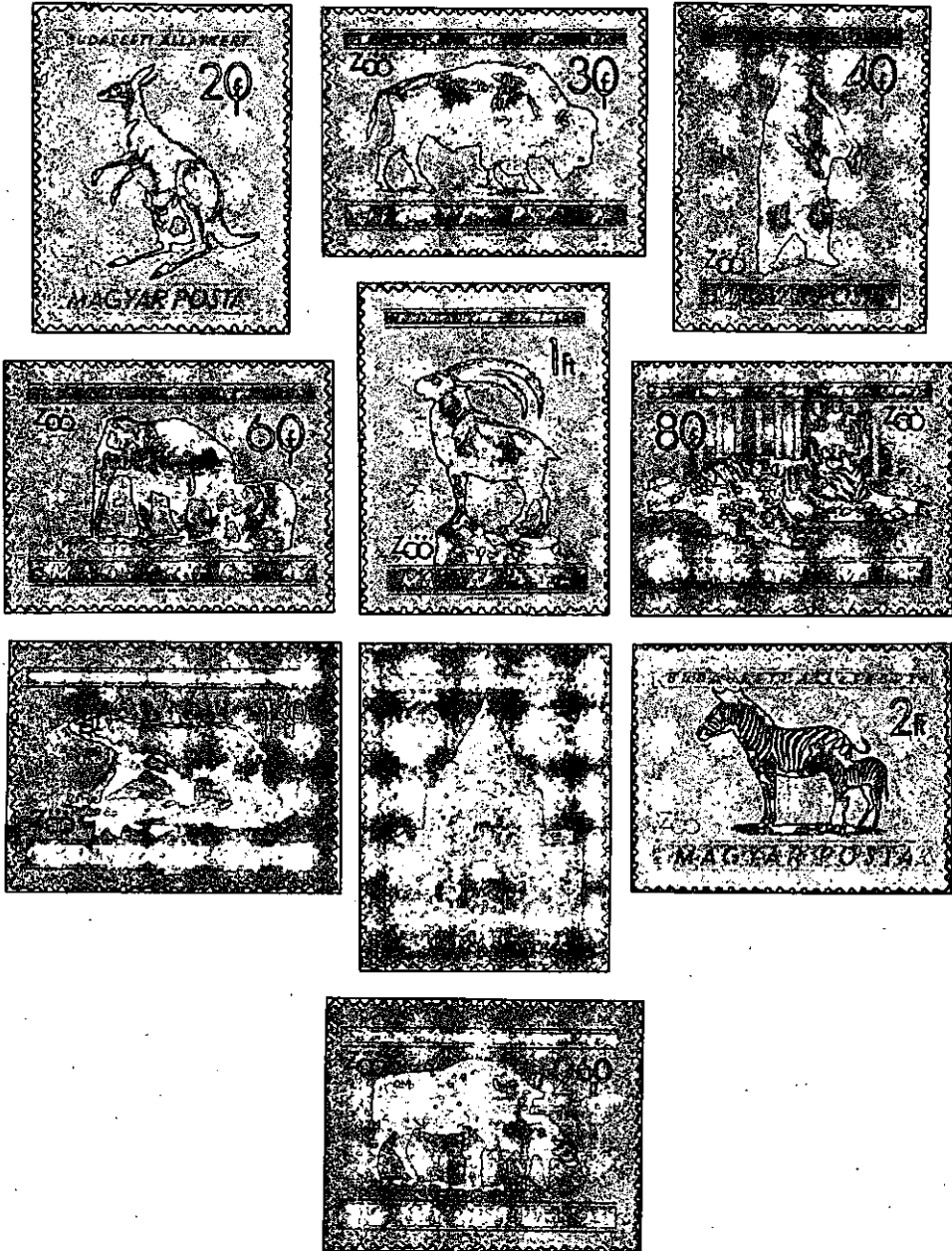
XIII, fekvő (B); 20, 80 filléres, 1 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1961. BUDAPESTI ÁLLATKERT

568. ábra

A budapesti állatkert fennállásának 95. évfordulójára a posta 10 címletből álló, állatképeket ábrázoló alkalmi bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket terveztek: Kékesi László a 20, 30, 40, 80 filléres és 1 forintos, Nagy Zoltán a 60 filléres, 1,40, 2 és 2,60 forintos, Bokros Ferenc a 3 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották 1961. február 24-én, *kivonták* a forgalomból 1962. január 31-ével a 180.048/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/7. sz.).

Példányszám 400 000 *fogazott* (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 *fogazatlan* sorozat.

Árusították a kibocsátás napján mint a korábbi alkalmi sorozatokat azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak; később egyes címleteket (20 f—2,60 Ft) valamennyi budapesti és nagyobb forgalmú vidéki postahivatal 1961. december 31-ig.

A sorozat értékei

20 fillér	narancs/sötétszürke/fekete
30 fillér	sárgászöld/barnásszürke/sötétbarna
40 fillér	vörösesbarna/barna/sötétbarna
60 fillér	viola/sötétszürke/fekete
80 fillér	szürke/sárgásbarna/sötétszürke
1 forint	kékeszöld/szürkésbarna/feketésbarna
1,40 forint	kék/sötétszürke/fekete
2 forint	vörös/sötétszürke/fekete
2,60 forint	ibolya/sötétbarna/feketésbarna
3 forint	világoszöld/narancssárga/sárga/sötétszürke/fekete

A bélyegképek azonos elrendezésűek. Az egyes bélyegkek háttere az ábrázolt állat állatkerti környezetét mutatja be halványtónusú nyomtatásban. A felső lécben sötétebb tónusú „BUDAPESTI ÁLLATKERT”, az alsó lécben „MAGYAR POSTA” szöveg. Ezen kívül minden bélyegen fel van tüntetve a „ZOO” szó és „1961”, a kibocsátás éve a 3 forintos címlet kivételével, a háttér sötét árnyalatú színében. Az értékjelzések a bal, vagy a jobb felső sarokban kaptak helyet, s színük a bélyegkép sötét tónusú színével egyezik.

Az egyes bélyegképeken ábrázolt állatok:

20 filléres címlet: Szürke óriáskenguru (*Macropus giganteus* ZIMM.).

30 filléres címlet: Amerikai bölény (*Bison bison* L.).

40 filléres címlet: Barna medve (*Ursus arctos* L.).

60 filléres címlet: Indiai elefánt (*Elephas maximus* L.).

80 filléres címlet: Tigris (*Panthera tigris* L.).

1 forintos címlet: Kőszáli kecske (*Capra ibex* L.).

1,40 forintos címlet: Jeges medve (*Halarectos maritimus* DESM.).

2 forintos címlet: Grantzebra (*Hippotigris quagga granti* de WINT.).

2,60 forintos címlet: Európai bölény (*Bison bonasus* L.).

3 forintos címlet: A Budapesti Állat- és Növénykert főbejárata.

A bélyegképek álló vagy fekvő alakúak, méretük $27 \times 38,5$ illetve $38,5 \times 27$ mm.

Nyomták az Állami Nyomdában a 3 forintos értéket ötszínű, a többi értéket háromszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

Az alacsonyabb névértékű, nagyobb példányszámú címleteknél kisebb-nagyobb *színárnyalati eltérések* előfordulnak.

A rászteres (rács) mélynyomásnál igen ritkán előfordul *kettősnyomatot* mutatunk be 569. ábránkon a 20 filléres címletből. Ez az ív az értékjelzés nyomásakor a gépen kétszer ment át. *Először* „nyomás nélkül”, mikor a nyomóhengeren átfutva — de az ellennyomó henger működése nélkül — *halvány nyomatot* kapott, *másodszor* pedig — a nyomást megismételve — a gép teljes üzemelésekor kapta a második, a *teljes értékjelzés nyomatát*.

25-ös *ívekben* került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

569. ábra

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); 20, 40 filléres 1 és 3 forintos,
XIII, fekvő (B); 30, 60, 80 filléres, 1,40, 2 és 2,60 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11 ½ : 12, illetve 12 : 11 ½-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5, illetve 43,5 × 33 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1961. EGÉSZSÉGÜGY (VÖRÖSKERESZT)

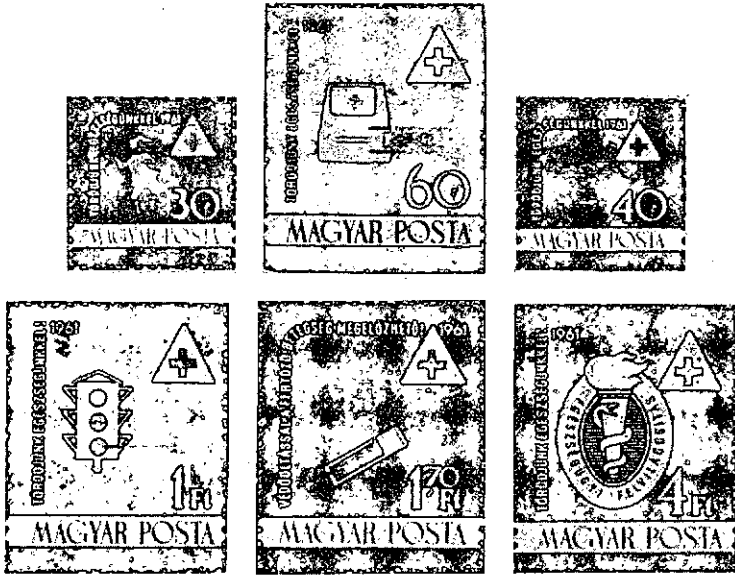
6 címletből álló, egészségügyi propaganda célokat szolgáló alkalmi bélyeg-sorozat.

A bélyegképeket terveztek: Verebi Sándor a 30, 40, 60 filléres, 1 és 1,70 forintos, Gönczi Tibor a 4 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották 1961. március 17-én, kivonták a forgalomból 1962. január 31-ével a 180.071/8.B.sz. rendelettel (Po. É. 1961/10. sz.).

Példányszám 500 000 fogazott (ez egyben a 4 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi sorozatokat azok a postahivatalok amelyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak; később egyes címleteket (30 f — 1,70 Ft) valamennyi budapesti és nagyobbforgalmú vidéki postahivatal is 1961. december 31-ig.

570. ábra

A sorozat értékei

30 fillér	téglavörös/fekete/indiai-vörös/vörös
40 fillér	türkiz/barna/kéesszürke/karmin
60 fillér	ibolya/sárga/barna/szürke/karmin
1 forint	szürkészöld/sárga/zöld/barna/vörös
1,70 forint	zöldesszürke/sárga/kék/karmin
4 forint	barnásszürke/sárgászöld/vörös

A bélyegképek azonos elrendezésűek. Színes mezőben a baloldalon és fent fehér betűkkel „TÖRÖDJÜNK EGÉSZSÉGÜNKKEL 1961” az 1,70 Ft-os címleten „VÉDŐOLTÁSSAL A FERTŐZŐ BETEGSÉG MEGELŐZHETŐ 1961” szöveg, jobb oldalon a bélyeg közepe alatt fehér értékjelzés, alul a hátteret elválasztó fehér sávban a háttérrel egyező színben „MAGYAR POSTA” szöveg. A bélyeg jobb felső sarkában fehér háromszögben vöröskereszt.

Az egyes bélyegképek ábrái:

30 filléres címlet: Lepkefógó kislány.

40 filléres címlet: Stilizált műtúasztalon fekvő férfi.

60 filléres címlet: Mentőautó és hordágy.

1 forintos címlet: Utcai közlekedési jelzőlámpa és roller.

1,70 forintos címlet: Injekcióstű és ampullák.

2 forintos címlet: Ovális háttérből kiemelkedően az „Egészségügyi Felvilágosítás” emblémája azonos szövegű felirattal.

A bélyegek rajza keret nélküli. Az alapszínezés a fogazatig terjed. A 30 és 40 filléres négyzet, a többi címlet álló téglalap alakú.

Nyomták a Pénzjegynyomdában három-ötszínű *ofszetnyomással*. Az 1 forintos címlet színelcsúszásai előfordulnak, amelyek különösen a jelzőlámpa színes köreinél jól észlelhetők.

A kisalakú 30 és 40 filléres érték 100-as, a nagyalakú 60 filléres — 4 forintos címlet 25-ös *ívekben* került forgalomba.

Készült 0,11—0,12 mm vastag, „F” minőségű fehér, simított XIII vízjelű kincstári réz bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XIII, fekvő (B) valamennyi címlet.

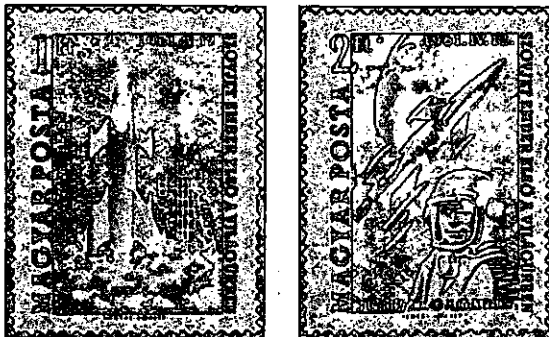
Enyvezés fehér.

Fogazat 10 3/4-es keretfogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete: 22 × 22 mm a 30 és 40 filléres, 30 × 35,5 mm a többi címlet. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap *bélyegzés és elsőnap boríték.*

1961. SZOVJET EMBER ELSŐ A VILÁGŪRBEN (GAGARIN)

571. ábra

1961. április 12-én az emberiség történelmében jelentős esemény következett be. A szovjet űrkísérletek folyamán — előzetes állatkísérletek után — sor került embernek a világűrbe történő feljuttatására és sikeres visszatérésére a Földre. Földünk *első űrhajósa* Jurij A. Gagarin, szovjet repülő őrnagy volt. Űrkabinjával földkörüli pályán még csak egy fordulatot végzett, de egyedülálló teljesítményével utat nyitott az emberiségnek a világűr meghódítására irányuló törekvéséhez.

A Magyar Posta e történelmi esemény megörökítésére és *Jurij A. Gagarin* tiszteletére alkalmi bélyegpárt adott ki.

Forgalomba bocsátották 1961. április 25-én, *kivonták* a forgalomból 1961. július 31-ével a 181.824—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/16. sz.).

Példányszám 240 000 *fogazott* (ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is) és 10 000 *fogazatlan* sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján, mint a korábbi alkalmi sorozatokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak; később az 1 forintos címletet a nagyobb forgalmú postahivatalok. Árusításukat a posta 1961. június 30-val beszüntette.

A sorozat értékei

1 forint	sötétkék/barnásokker
2 forint	kékesibolya/barnásokker

A bélyegképek közös elrendezésűek. A baloldalon színes betűkkel fehér alapon „MAGYAR POSTA” felirat és az értékszámjegy, a jobboldalon „SZOVJET EMBER ELSŐ A VILÁGŰRBEN” felirat olvasható. Az álló téglalap alakú bélyegkép jobb felső sarkában a történelmi dátum: „1961. IV. 12.”, a 2 forintos címleten alul az első űrrepülő neve: „JURIJ A. GAGARIN” olvasható. A bélyegképek ábrái:

1 forintos címlet: Stilizált Vosztok—1 rakéta az indulás pillanatában az indító toronnyal.

2 forintos címlet: A jobb felső sarokban a földgömb, előtte a világűrben repülő stilizált Vosztok—1 rakéta, a jobb alsó sarokban J. A. Gagarin űrhajós ruhában.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 27 × 37,5 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. *50-es ívekben* került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); az 1 forintos.

XIII, fekvő (B); az 1 és 2 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11 1/2 : 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 33 × 43,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésére felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1961. MÁJUS 1. (VIII.)

Május 1 tiszteletére kiadott bélyegpár.

A bélyegképet Czigliényi Ádám tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. április 29-én, *kivonták* a forgalomból 1962. január 31-ével a 180.095—3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/16. sz.).

Példányszám 1 263 700 *fogazott* és 15 000 *fogazatlan* sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak; később valamennyi budapesti és a nagyobb forgalmú vidéki postahivatal is 1961. december 31-ig.

572. ábra

A sorozat értékei

1 forint	zöld/vörös/sötétzöld
2 forint	zöld/vörös/sötétzöld

A bélyegképek alaprajza közös, csupán az értékjelzés változik címletenként.

1 forintos címlet: Vörös rózsatövet ábrázol. A sötétzöld „MAGYAR POSTA” felirat a bélyeg jobb alsó felében két sorban helyezkedik el. „Május 1. 1961.” szöveg a bal felső sarokban, az értékjelzés a jobb felső sarokban foglal helyet.

2 forintos címlet: A bélyegkép az 1 forintos címlettel azonos, de annak tükrösképe. Az értékjelzés színe — az összetéveszthetőség elkerülése miatt — vörös színű.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 22 × 33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában négy színű (!) raszteres (rács) mélynyomással.

50-es években került forgalomba, amelyek 25 db 1 és 25 db 2 forintos címletet tartalmaznak. Az 1. és minden páratlan sorban 1 forintos, a páros számúakban a 2 forintos címletek foglalnak helyet.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XII vízjelű kicstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjel helyzet XIII, álló (A) vagy fekvő (B); mindkét címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 1/4 : 11 1/4-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 37 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1961. VÉNUSZ-RAKÉTA

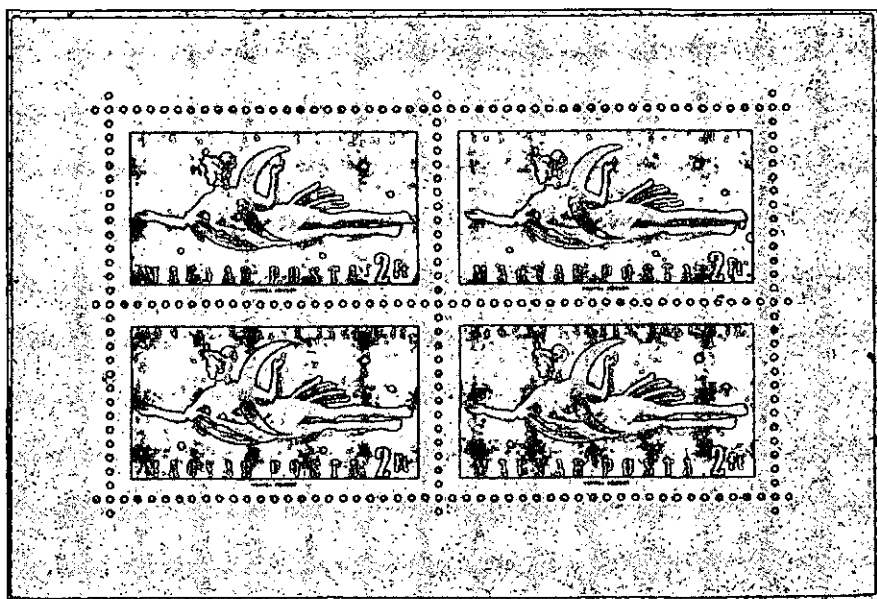
A szovjet Vénusz rakétának 1961. február 12-én történt kilövése emlékére a posta 4 címletből álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. május 24-én, kivonták a forgalomból 1962. január 31-ével a 182.150—4/8.B.sz. rendelettel (Po. É. 1961/20. sz.).

Példányszám 244 400 fogazott (ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is) és 10 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak. A 40 és a 60 filléres címlethől a budapesti és a nagyobb forgalmú vidéki postahivatalokon kívül a fürdő- és üdülőhelyek postahivatalai is kaptak ellátmányt. Árusításukat 1961. december 31-ével a posta beszüntette.

573. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	zöldeskék/barnásokker/fekete
60 fillér	kék/aranyokker/fekete
80 fillér	ultramarin/fekete
2 forint	kékesibolya/aranyokker/sárga

A bélyegképek

Azonos elrendezésben alul fehér színű „MAGYAR POSTA” felirat és értékjelzés, fent a bélyegkép szélével párhuzamosan „VÉNUSZRAKÉTA 1961. II. 12.” szöveg olvasható.

Az egyes bélyegképek ábrái:

40 filléres címlet: Vénusz-rakéta stilizált hordozórakétája a csillagok között, háttérben a Föld egy része látható.

60 filléres címlet: Az előtérben az a jelenet látható, mikor a Vénusz-rakéta leválik a hordozórakétáról. A hordozórakéta mellett az űrhajóról levált burkolat, háttérben a Föld távolabb lebegő teljes gömbje és csillagok láthatók.

80 filléres címlet: Baloldalon a stilizált Nap körül a Föld és a Vénusz, valamint szaggatott vonalakkal jelölve az űrhajó pályája látható. Az előtérben a szabadon repülő Vénusz-rakéta ábrája kapott helyet.

2 forintos címlet: Csillagok között az űrhajót váró, Vénuszt allegorizáló, lebegő nőalak, előtte a Vénusz-bolygó sarlója látható.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 38×20 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában a 40—80 filléres címleteket 2×40 -es, a 2 forintos 4×4 -es nyomdai ívekben két-, illetve háromszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*. A 2 forintos címletből *színnymomat elcsúszások* előfordulnak.

40-es ívekben került forgalomba a 40, 60 és 80 filléres, *4-es kisívekben* pedig a 2 forintos címlet.

Készült 0,09—0,11 mm vastag, „A” minőségű hófehér, erősen simított, *vízjelnélküli fluoreszkáló* papíron.

Mint ismeretes a magyar bélyegek gyártásához — néhány kiadást leszámítva — 1881 óta vízjeles bélyegnyomó papír használatát rendelték el a bélyegkibocsátó szervek. A nyomdatechnika fejlődésével lépés tartó bélyeggyártásunk egyre sürgetőbb követelménye volt a papírgyártó ipartól, a vízjelnélküli bélyegnyomó papír előállítására. A vízjeles papír, mely a hamisítások ellen szolgált, a korszerű nyomdatechnika elterjedésével nemcsak hogy jelentőségét elveszítette, hanem egyre inkább akadályozójává vált a festék egyenletes felhordásának. Elsősorban a szép ofszetnyomás feltétele az *egyenletes vastagságú* és mindkét oldalán sima papír, de a nyomat minősége lényegesen jobb ezen a papíron a metszett, és raszteres mélynyomás esetén is. A vízjeles papír vastagsága a vízjeleknél — ha csak csekély mértékben is — változó, továbbá a papír két oldala a szitahenger miatt változó simaságú.

Az optinol a papír nyersanyagának és magának a papírnak a fehéritésére szolgál, ezért az optinollal kezelt papírok színe a korábbi csontfehér helyett *hófehér*. Az optinolos papír másik sajátossága kémiai összetételénél fogva, hogy a kvarclámpa ibolyántúli sugarainak hatására, vakító fehér fényvel erősen *fluoreszkál*. Ez a jelenség oly erősen mutatkozik, hogy a kvarclámpától több méter távolságban elhelyezett bélyegek is erős fényben világítanak.

Ez a jelenség egyes esetekben, a bélyegek vizsgálatánál ugyan nagy előnyt jelent, de a legtöbb színnél lehetetlenné teszi a *színárnyalati eltérések*, így az egyes kibocsátások elkülönítő *vizsgálatát*, ami a filatéliai kutatásban komoly nehézséget okoz.

E bélyegnyomó papír előállítására, az optinol alkalmazására vonatkozó kísérletek már ezt a kiadást megelőzően a korábbi években megindulhattak. Az „1952. Békekongresszus” sorozat 1 forintos címleténél tapasztalhattuk, hogy optinollal kezelt kísérleti papír még a XII. vízjelnyomó henger üzemeltetése idején, feltehetően már az 1952. évben készült. Nyomai fellelhetők az „1953. Rákóczi II.” sorozat 20 filléres, az „1959. Balaton” sorozat 40 filléres, az „1954. Tudósok” sorozat 50 filléres és az „I. és II. Épületek” sorozatoknak az 1960-as évek végén nyomott példányainak a papírján is. Azonban ez utóbbiaknál mutatkozó fluoreszcencia még igen kismérvű. Optinolos nyomatokkal már több korábbi kiadásnál is találkozunk. Egyes bélyegek hátoldalán fluoreszkáló száalacskákat láthatunk. Ezek a papírgyártáshoz felhasznált textilanyag-nak korábban már optinollal kezelt száalai, mivel az optinolnak fehéritésre történő felhasználását nemcsak a papír-, hanem a textilipar is – jóval korábban – alkalmazta. A jelen kiadástól kezdődően a napjainkig forgalomba bocsátott bélyegek – a korábbi gyártású XIII vízjelű papírok egyes kiadásoknál történő felhasználásától eltekintve – ezen a vízjelnélküli papíron készültek. Eredeti vastagságuk alsó határa az eddigi 0,08 helyett 0,09 mm. Ennek a papírfajtának az alkalmazása változó színekben a külföldi bélyegkibocsátások között is egyre inkább tért hódít, s előfordulásukkal hazai viszonylatban egyéb papírfajtáknál már korábban is találkoztunk.

Enyvezés fehér. Az új bélyegnyomó papír bevezetésével egyidőben sor került – a hosszú idő óta jogosan kifogásolt enyv helyett – új, jobb minőségű enyv bevezetésére is. Korábban a bélyegek enyvezéséhez használt enyv általában közönséges csont- és bőrenyv volt, mely megbarnulva nemcsak esztétikailag esett kifogás alá, hanem vegyi összetételénél fogva a bélyeg papírjának időállóságát is erősen csökkentette. A bélyeg papírja az enyv hatására vetemedett, kunkorodott, és a papír fehéritett anyagát elszínezte. Maga az enyvcsés is a páratartalom hatására elszíneződött, sárgássá, barnássárgává vált. Az egyes kiadások leírásánál az enyvezés színéül többnyire a fehér színt jelöltük meg. Erre azért került sor, mivel az enyvezésnél ugyanúgy, mint a papírnál is annak eredeti, tehát a gyártás utáni állapotát vettük figyelembe, és figyelmen kívül hagytuk a későbbi elszíneződéseket. A pontosság kedvéért megjegyezhetjük, hogy ez a korábbi fehér szín mindig enyhén sárgás, tehát elefántcsont színű. Mivel – ellentétben egyes külföldi bélyegkiadásokkal – az enyv összetétele évek hosszú során, a kisebb eltéréseket figyelmen kívül hagyva nem változott, filatelisták szempontból különösebb figyelmet nem is érdemel.

A jelen kiadásnál bevezetett és a későbbiek során is alkalmazott *enyv anyaga* nem állati, hanem *szintetikus* eredetű. Színe oldott állapotban, a bélyegekre történő felvitelkor *tejszerűen fehér*. A papíron megszáradva szintelen, alatta a papír eredeti színében látszik: Száritás után elmaradt a bélyegívek eddigi kunkorodása, így a *fogazás* munkája könnyebb lett, s csökkent a fogazási selejt is. Egyetlen hátránya a korábban használatos enyvvel szemben *gyengébb tapadóképesége*.

Filatelista szempontból bevezetése örvendetes esemény, mivel a papír simaságát megőrizve, a bélyegek kezelése és tárolása könnyebbé vált, s ebben megközelíti a vele szemben támasztott korszerű követelményeket.

Fogazat. A 40-es ívekben nyomott filléres címleteké 14³/₄-es (15) fésűs, a 4-es kisívekben nyomott 2 forintos címleteké 11-es párkányos keretfogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 44 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1961. POSTAMINISZTEREK VARSÓI KONFERENCIÁJA

A szocialista országok postaügyi minisztereinek varsói konferenciája emlékére a posta 3 címlethől álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. június 19-én, kivonták a forgalomból 1962. február 28-ával a 180.635/8. B. sz. rendelettel (Pö. É. 1961/23. sz.).

Példányszám 350 000 fogazott (ez egyben az 1 forintos címlet példányszáma is) és 10 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi sorozatokat azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak, később egyes címleteket (40, 60 f) korlátozás nélkül a budapesti és a nagyobb forgalmú vidéki postahivatalok 1961. december 31-ig.

574. ábra

A sorozat értékei

40 fillér	narancs/fekete
60 fillér	püspöklila/fekete
1 forint	kék/fekete

A bélyegképek közös elrendezésűek. A közös alaprajz azonos tónusú hátér, melyet alul és felül fehér szegély zár le. Az alaprajz tónus mezejében függőleges fekete alapon Varsó város címere látható. A felső fehér csíkban a hát-

tér színében nyomva a fekete csíkben fehér színben „A SZOCIALISTA ORSZÁGOK POSTAÜGYI MINISZTEREINEK ÉRTEKEZLETE”, alul „MAGYAR POSTA” — „VARSÓ 1961” — és az értékjelzés olvasható.

40 filléres címlet: Stilizáltan ábrázolja a postaszállító közlekedési eszközöket és egy postakürtös levelet.

60 filléres címlet: A televízió műsorsugárzásának és vételének stilizált ábrázolása.

1 forintos címlet: A mikrohullámú műsorvétel stilizált ábrázolása.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 39×18 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában kétszínű raszteres (rács) mélynyomással.

40-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,08—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); 40, 60 filléres, 1 forintos,

XIII, fekvő (B); 1 forintos címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 13-as fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 45×22,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1961. „NEMZETKÖZI BÉLYEGKIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1961”

(„Ezüst”)

575. ábra

A Budapesten megrendezésre került nemzetközi bélyegkiállítás (1961. szeptember 23.—október 31.) alkalmából propaganda célokat szolgáló 4 címletből álló bélyegsorozatot bocsátott ki a posta.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. június 23-án, kivonták a forgalomból 1962. január 31-ével a 180.182—5/B. 8. sz. rendelettel (Po. É. 1961/24. sz.).

Példányszám 480 000 fogazott (120 000 kisív) és 10 000 fogazatlan (2500 kisív) teljes sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkraktártól ellátmányt kaptak. Árusításukat 1961. október 31-ével a posta beszüntette.

A sorozat értékei

1 forint	ezüst/vörös/zöld
1,70 forint	ezüst/vörös/zöld/sárga/barna/viola
2,60 forint	ezüst/ibolya/zöld/narancs/sárga/fekete
3 forint	ezüst/kék/zöld/vörös/barnászvörös/sárga/fekete

A bélyegképek azonos elrendezésűek. A bélyegkép baloldalán egytónusú színes háttérből fehéren emelkedik ki a Múcsarnok homlokzatának képe, felette „NEMZETKÖZI BÉLYEGKIÁLLÍTÁS”, alatta „MŰCSARNOK” és alul „MAGYAR POSTA” felirat olvasható. A bal oldali képrészt a jobb oldalitól csipkeszerű szalag választja el. A jobb oldali képrész változó ábrái:

1 forintos címlet: Nemzeti-színű zászló alatt a kiállítás emblémája „BUDAPEST 1961” felirattal, a jobb felső sarokban értékjelzés.

1,70 forintos címlet: Pók hangó nevű virágot ábrázol, a jobb oldalon OPHRYS FUCIFLORA felirattal, a virág latin nevével. A jobb felső sarokban értékjelzés.

2,60 forintos címlet: Kis róka-lepke stilizált virággal. A jobb oldalon a lepke latin neve „AGLAIS URTICAE” (L.), a jobb felső sarokban az értékjelzés.

3 forintos címlet: Tengelic elnevezésű madarat ábrázol stilizált ágon. A jobb oldalon latin neve „CARDUELIS” (Carduelis carduelis L.), felette az értékjelzés.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 37 × 20 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában három-, hétszínű raszteres (rács) mélynyomással, 4 kisívet tartalmazó nyomdai ívekben.

Kisebb-nagyobb színnyomat elcsúszások előfordulnak (3 Ft), sőt a 2,60 forintos címlet zöld nyomat, virág nélkül is ismert.

4 azonos bélyegképet tartalmazó kisívekben kerültek forgalomba. A kisívek mérete 112 × 76 mm.

Készült 0,09—0,11 mm vastag; „A” minőségű hófehér, erősen simított, vízjel nélküli fluoreszkáló papíron.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11-es parkányos keretfogazat. A bélyegeknél a fogazatig terjedő mérete 43,5 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentcsítésére felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1961. KÖZLEKEDÉSÜGYI MINISZTEREK BUDAPESTI KONFERENCIÁJA

A szocialista államok közlekedésügyi minisztereinek Budapesten rendezett értekezletére a posta 3 címlethől álló emlékbélyeg sorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket tervezték: Kékési László a 60 filléres és 2 forintos, Czigliényi Ádám az 1 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották 1961. július 4-én, *kivonták* a forgalomból 1962. február 28-án a 180.771/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/25. sz.).

Példányszám 340 000 *fogazott* (ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is) és 10 000 *fogazatlan* sorozat.

Árusították azonos módon, mint az 1961. évi, „Postaminiszterek varsói konferenciája” bélyegsorozatot 1961. december 31-ig.

576. ábra

A sorozat értékei

60 fillér	zöldesokker
1 forint	kék/okker/fekete
2 forint	barna

A bélyegképek azonos elrendezésűek. A közös alaprajz befelé sötétedő egytónusú sima háttér. „A SZOCIALISTA ÁLLAMOK KÖZLEKEDÉS-ÜGYI MINISZTEREINEK ÉRTEKEZLETE” szöveg a bélyegszéllel párhuzamosan a bal oldalon kezdődik, fent folytatódik, majd a jobb oldalon fejeződik be. A bélyegképet alul „MAGYAR POSTA” felirat és az értékjelzés zárja le. A 60 filléres és a 2 forintos bélyegeken az arcképtől balra, illetve jobbra az értekezlet emblémája (Gellérthegyi Szabadság-szobor, „1961”, a nemzetközi szervezet kínai, orosz és német elnevezésének rövidítése és „Budapest” felirat) látható.

60 filléres címlet: G. Stephenson, a mozgó gőzgép (lokomotív) feltalálójának arcképe nevének feliratával.

1 forintos címlet: Szárnyas kerék, országút részletet s kormánykereket ábrázol.

2 forintos címlet: Landler Jenő arcképe.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük 22 × 33 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egy-, illetve az 1 forintos címletet háromszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); a 60 filléres,
XIII, fekvő (B); mindhárom címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12 : 11 $\frac{1}{4}$ —11 $\frac{1}{2}$ -es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1961. VASAS SPORT CLUB

577. ábra

A posta a Vasas Sport Club megalakulása 50. évfordulójára 4 címletből álló emlékbélyeg sorozatot bocsátott forgalomba. A sorozat 2 forintos címlete feláras bélyeg, amelynek felárát a posta a sportegyesület támogatására fordította.

A bélyegképet Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. július 11-én, kivonták a forgalomból 1962. március 31-ével a 182.288/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/27. sz.).

Példányszám 400 000 fogazott (ez egyben a 2+1 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat Budapesten kizárólag a jubileumi évforduló alkalmából rendezett kiállítás alkalmi postahivatala, vidéken azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkhivataltól ellátmányt kaptak. Később egyes címleteket (40 f — 1 Ft) valamennyi nagyobb forgalmú postahivatal 1961. december 31-ig.

A sorozat értékei

40 fillér
60 fillér
1 forint
2+1 forint

narancs/fekete/arany/vörös/kék
szürkészöld/fekete/arany/vörös/kék
okkér/fekete/arany/vörös/kék
zöldeskék/fekete/arany/vörös/kék

A bélyegképek azonos elrendezésűek. Mind a négy bélyegen bal oldalon a Vasas Sport Club emblémája látható felette „1911—1961” évszámmal. Alatta két sorban „MAGYAR POSTA” felirat helyezkedik el. Az értékszámok és felár jelzés a jobb felső sarokban kaptak helyet. A bélyegkép jobb felében különböző sportjelenetek láthatók:

40 filléres címlet: Labdarúgók.

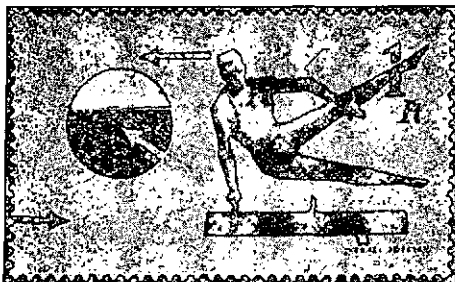
60 filléres címlet: Birkózók.

1 forintos címlet: Szertornász.

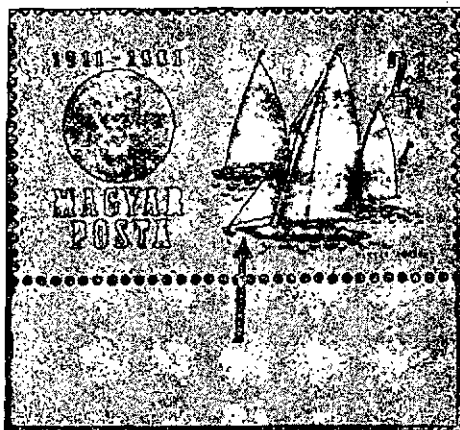
2+1 forintos címlet: Vitorlásverseny.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak és a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában ötszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

578. ábra

579. ábra

A bélyegek arany színű feliratainak és rajzainak nyomása a korábbi kézi aranyozás helyett már gépi úton történt. Úgy látszik azonban, hogy ez a művelet nem volt zavarmentes. 1961. október 25-én a Budapest 64. sz. postahivatalhoz (VI. Izabella u. 55/57) olyan 1 forintos ív került, melyen az arany színnyomás helyenként teljesen hiányzik, vagy csak igen csekély mértékben mutatkozik. Így a bélyegeken a feliratok rendkívül halványan, csak nyomaikban olvashatók. Az embléma felirata és keresztszegélye pedig egyáltalán nem látszik (578. ábra). Ez a hibás nyomtatás úgy keletkezett, hogy az ív „nyomás nélkül” ment át a gépen, vagyis az ellennyomó henger bekapcsolva még nem volt. Ezért az ív festéket csak részlegesen vett fel a nyomóhengerről. Ezt a hibásan nyomott ívet a postán is csak később fedezték fel, s ezért a teljes ív valamennyi bélyege (50 db) árusításra került. A bélyegeket egy budapesti VI. kerületi vállalat vásárolta meg, s azokat néhány példány kivételével bérmentesítésre fel is használta. A postahivatal a hibás nyomatú bélyegeket csak az említett vállalat esti

postafeladásakor fedezte fel. A bélyegek nagyobbik része így (Budapest 64. 1961. okt. 26. bélyegzéssel) postai felhasználást nyert, s még ma is a szorgos kutatók általi felfedezésére vár. Használatlan példány csupán 3 darab maradt a hibás nyomtatás felfedezése után. Mivel e kiadás 2×50-es nyomdai ívekben készült, ebből a hibás nyomásból másik 50-es ívnek is léteznie kell. Ennek holtilétéről egyelőre nincs tudomásunk.

A sorozat másik érdekességét, *nyomdai hibáját* a 2+1 forintos címlet szolgáltatta. Egyes ívek 49 bélyegén az előtérben elhelyezett vitorlás orr része, valamint a kék és fekete színben ábrázolt hullámok egy része hiányos (579. ábra). Ez a rendellenes nyomtatás az ellennyomó henger gumipalástjának anyaghibájára vezethető vissza. Ha ezen a paláston anyaghiba folytán kemény szemcsézetű csomók mutatkoznak, amelyek az egyenletesen eloszló nyomóerőre zavarólag hatnának, akkor ezeket a gumi felületéről késsel kivágják. Ha azonban ez a faragás a szükségesnél több, akkor a palást felületén kis bemélyedés keletkezik. Amennyiben nyomás közben e bemélyedés fölé a bélyegkép maradt része kerül, a bélyegen az elégtelen nyomóerő miatt nyomtatás nem keletkezik. Ez a rendellenesség tehát az ellennyomó henger *gumivágásából* adódott.

50-es ívekben került postai forgalomba.

Készült 0,09–0,11 mm vastag, „A” minőségű hófehér, erősen simított vízjel nélküli fluoreszkáló papíron.

Enyvezés fehér.

Fogazat $14 \frac{3}{4}$ -cs fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 44×26 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1961. LÓSPORT

A posta a magyar lósport fejlődését, kiemelkedő teljesítményeit bemutató, 7 címletből álló alkalmi bélyegsorozatot adott ki.

A bélyegképeket Czigliényi Ádám tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. július 22-én, kivonták a forgalomból 1962. március 31-ével a 180.920–4/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/29. sz.).

Példányszám 414 520 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a kibocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkhivaltól ellátmányt kaptak, valamint a Lósport Vállalat ügétőpályáján működött alkalmi postahivatal (Bp. VIII. Kerepesi út 9. sz.). Később egyes címleteket (30 f – 2 Ft) a nagyobb forgalmú postahivatalok is árusították 1961. december 31-ig.

A sorozat értékei

30 fillér	sárgászöld/vörösarna/fekete/ibolya
40 fillér	szürkészöld/szürkésarna/okkerarna/sárga/fekete
60 fillér	okker/vörösarna/fekete/zöld
1 forint	narancs/fekete/szürke/zöld
1,70 forint	kékeszöld/szürkésarna/fekete
2 forint	barnászörös/fekete/kék
3 forint	kók/sárgásarna/fekete/sárga

A bélyegképek

Azonos elrendezésben középtónusú, egyáryalatú mezőben fehér feliratok; alul a bal, vagy jobb oldalon „MAGYAR POSTA”; a bal vagy jobb szélén „LÓSPORT 1961” és a felső sarokban az értékjelzés.

Az egyes bélyegeken ábrázolt jelenetek:

30 filléres címlet: Három ló szoros küzdelme galoppban.

40 filléres címlet: Három ló akadályversenyen gátugrás közben.

60 filléres címlet: Ügetőverseny.

1 forintos címlet: Ügetőverseny.

1,70 forintos címlet: Tenyészlóvak csikóikkal.

2 forintos címlet: A legjelesebb magyar ügető versenyló, a Baka. A bélyegen a ló neve: „BAKA” pontozottan, alatta „EURÓPAREKORD 1 : 20,6” és fent „1915—1941” felirat.

3 forintos címlet: Az előtérben és a háttérben verseny közben a múlt század kiemelkedő magyar versenylovát, a Kincsem nevű lovat ábrázolja. A jobb oldalon fenn pontozottan a ló neve „KINCSEM”, alatta a nagy győzelmek szalagjai az alábbi feliratokkal: „GOODWOOD CUP 1878”, „ÖSTERREICH DERBY 1877, ST. LEGER 1877”, „GRAND PRIX DE DEAUVILLE 1878”. A bélyeg felső szélével párhuzamosan, fehér színben „1874—1887” évszám és „54 VERSENYEN VERETLEN” szöveg.

580. ábra

A bélyegképek elnyújtott fekvő téglalap alakúak, méretük $59,5 \times 20$, 5 mm. Nyomták az Állami Nyomdában négy-, ötszínű *raszteres* (rács) mélynyomással. Kisebb színnyomat elcsúszások előfordulnak.

30-as években került forgalomba.

Készült 0,09—0,11 mm vastag, „A” minőségű hófehér, erősen simított, vízjelnélküli fluoreszkáló papíron.

Enyvezés fehér.

Fogazat 14 $\frac{3}{4}$ -es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 66×26 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1961. VÉNUSZ-RAKÉTA KISÍV (Á. NY.)

Az 1961. május 24-én a 182. 150—4/8. B. sz. rendelettel forgalomba bocsátotta Vénusz-rakéta sorozat 2 forintos címletét a posta 4-es kisívben is kiadta.

A bélyegképet Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. augusztus 17-én a 182. 150—8/8. B. sz. rendelette, kivonták a forgalomból 1962. január 31-ével (Po. É. 1961/32. sz.).

Példányszám 82 600 fogazott és 5000 db fogazatlan kisív.

Árusításáról a kibocsátó rendelet nem intézkedett. Szervezett gyűjtők a MABÉOSZ-on keresztül 1 kisívet igényelhettek.

581. ábra

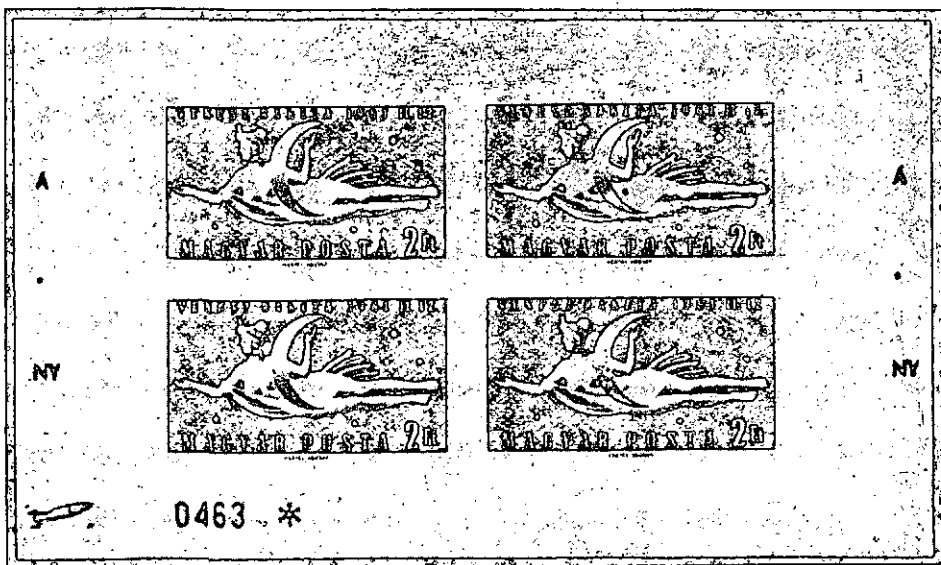
2 forint

kékesibolya/aran yokker/sárga

A *bélyegkép* azonos a Vénusz-rakéta sorozat 2 forintos címletével, csu-
pán az aranyokker és a sárga szín egy árnyalattal sötétebb, mint az előbbi
bélyegen. A 4 bélyegképet balról és jobbról 25 mm, fent és lent 15 mm fehér
szegély övezi. A két oldalsó szegélyen, a bélyegképek középmagasságában fent
„Á”, lent „NY” betű, a kettő között a középső fogazatsorral egy vonalban
színes pont helyezkedik el. Az „Á” és „NY” betű az Állami Nyomda rövidi-
téseként szereplő *betűjel*, a színes pont *illesztőjel* (puktúra) a kisívek fogazásá-
hoz. A kisívet sokan helytelenül „Vénusz blokknak” nevezik, jóllehet az ív-
szegélyekről hiányzik a kibocsátásra utaló felirat, vagy rajzos díszítés. A kisíven
található „Á – NY” rövidítés a nyomda jelzése s nincs összefüggésben a kibo-
csátással.

A kisív négy oldalán vágott, mérete 32 × 76 mm.

A kisívből 1000 fogazott és 1000 fogazatlan példány — részben első-
napi borítékon — külföldön igen borsos áron kereskedelmi forgalomba került
a bal oldali *ívszegélyre nyomott rakétával*, sorszámmal és csillaggal. Ezt az *utóla-
gos felülnyomást* a vásárló külföldi kereskedő megrendelésére egyik bécsi nyomda
készítette. Ezek a felülnyomott példányok ezért magánszemély által készítette-
tt *spekulációs készítmények*, nem postabélyegek, *filatéliai értékük nincs!* (581a.
ábra.)

581a. ábra

Nyomták az Állami Nyomdában négyszínű (!) *raszteres* (rács) *mélynyomással*, 4 kisívet tartalmazó nyomdai ívekben.

4 bélyeget tartalmazó *kisívekben* került forgalomba.

Készült 0,09—0,11 mm vastag, „A” minőségű hófehér, erősen simított, *vizjelnélküli fluoreszkáló* bélyegnyomó papíron.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11-es párkányos keretfogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43×25,5 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzés és *elsőnap* boríték.

1961. „NEMZETKÖZI BÉLYEGKIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1961.

(„Arany”)

A Budapesten megrendezésre került nemzetközi bélyegkiállítás alkalmából propaganda célokat szolgáló, színváltozattal másodízben forgalomba bocsátott 4 címletről álló emlékbélyegsorozat.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. augusztus 19-én, *kivonták* a forgalomból 1962. január 31-ével a 180.182—11/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/32. sz.).

Példányszám 480 000 fogazott (120 000 kisív) és 12 000 fogazatlan (3000 kisív) teljes sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján egy vevőnek egy sorozatot szolgáltatva ki azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkhivataltól ellátmányt kaptak. Árusításukat a posta 1961. október 31-ével beszüntette.

582. ábra

A sorozat értékei

1 forint	arany/zöld/vörös
1,70 forint	arany/vörös/zöld/sárga/barna/viola
2,60 forint	arany/ibolya/zöld/narancs/sárga/fekete
3 forint	arany/kék/zöld/vörös/barnászvörös/sárga/fekete

A bélyegképek azonosak az 1961. június 23-án kiadott „ezüst” sorozattal, csupán az 1 és 3 forintos címlet feliratában mutatkozik változás. Az 1 forintos címlet felirata: „90 ÉVES A MAGYAR BÉLYEG” és az épület képe alatt „MŰCSARNOK”, a 3 forintos címlet felirata: „FIP KONGRESSZUS”.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, méretük 37×20 mm

Nyomták az Állami Nyomdában három-, hétszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*, 4 kisívet tartalmazó nyomdai ívekben. Kisebb színnyomat cleszások előfordulnak.

4 azonos bélyegképet tartalmazó *kisívekben* kerültek forgalomba. A kisívek mérete 112×76 mm.

Készült 0,09—0,11 mm vastag, „A” minőségű hófehér, erősen simított vízjel nélküli fluoreszkáló bélyegnyomó papíron.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11-es párkányos keretfogazat. A bélyegeknék fogazatig terjedő mérete 43,5×26 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1961. BÉLYEGNAP (BUDAPEST 1961)

(„Panoráma”)

583. ábra

A nemzetközi bélyegkiállítással kapcsolatban került sor a XXXIV. Bélyegnap megrendezésére 1961. szeptember 24-én a Műcsarnokban. A posta a bélyegnap emlékére „Budapest 1961” elnevezésű összefüggő, 4 címletből álló feláras alkalmi bélyegsorozatot bocsátott forgalomba. A 4 forint felárat a posta a MABÉOSZ támogatására fordította.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. szeptember 24-én, kivonták a forgalomból 1962. január 31-ével a 182.869—38. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/36. sz.).

Példányszám 300 000 fogazott és 10 000 fogazatlan teljes sorozat, valamint 2500 fogazott és 500 fogazatlan kisív.

Árusították csak teljes sorozatban, 4 bélyeget tartalmazó sávokban a kiállítás alkalmi postahivatalai, valamint azonos módon, mint a korábbi alkalmi bélyeg kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkhivaltól ellátmányt kaptak. Árusításukat a posta 1961. november 30-ával beszüntette.

A 4 bélyegképet magába foglaló kisívek postai árusításra nem kerültek. A Postavezérgazgatóságnak ezekre vonatkozó, 1961. december 16-án kelt 182.869—5/8. B. sz. rendeletét (Po. É. 1961/48. sz.) az alábbiakban idézzük: „Tájékoztatásul közlöm a postahivatalokkal, hogy a „Budapest 1961” elnevezésű, f. év szeptember hó 24-én 182.869—5/8. B. sz. utasítással (Po. É. 1961/36) forgalomba bocsátott, Budapest látképét ábrázoló, 4 darab 2+1 Ft-os címletből álló bélyegsorozatot a hivatkozott utasításban leírt méretben, színben és értékben, csak négy bélyeget magába foglaló kisívekben is elkészítettem. A perforált kisívek 1—2800-ig, a fogazatlan kisívek 1—500-ig terjedő sorszámmal vannak ellátva. A kisíveket a budapesti nemzetközi bélyegkiállításon részt vett kiállítók, a kiállítás sikerét előmozdító társadalmi munkások megajándékozására, valamint a Nemzetközi Postairoda útján a tagállamok postaigazgatásai

előírt igényeinek kielégítésére használtam fel. A kisívek kereskedelmi forgalomba nem kerültek.

Tekintettel arra, hogy a bélyeggyűjtők között többen vannak, akik a bélyegket használtak gyűjtik, hozzájárulok ahhoz, hogy a fent leírt kisívekkel bérmentesített leveleket a postahivatalok a bélyegsorozat érvényességi ideje alatt (1962. január 31-ig) bérmentesítésként kezeljék. Felhívom azonban a postahivatalok figyelmét arra, hogy az ilyen kisívekkel bérmentesítve feladott küldemények kezelésére nagy gondot fordítsanak, mert a kisívek postai kezelésben való megsérülése a címzettnek jelentős kárt okoz."

A sorozat értékei

2+1 forint	okker/sötétkék/barnászvörös
2+1 forint	okker/sötétkék/barnászvörös
2+1 forint	okker/sötétkék/barnászvörös
2+1 forint	okker/sötétkék/barnászvörös

A bélyegképek

A négy bélyegkép Budapest Duna melletti távlati képét összefüggően ábrázolja. Innen ered közhasználatú „panoráma sorozat” elnevezése. A feliratok az egyes bélyegképeken azonosak. Fent „2+1 Ft BUDAPEST *1961”, érték- és felárjelzés, alul a bélyegkép alatt „MAGYAR POSTA” felirat olvasható.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, keret nélküli méretük 40×28 mm. Nyomták az Állami Nyomdában négyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

584. ábra

Az I. lemez második bélyegsáv utolsó címletén apró nyomdai hiba mutatkozik, mely a dia pozitív szennyeződéséből adódott és a vörösbarna szín nyomásakor keletkezett a bélyegen. A Gellérthegytől balra két gyárkémény között apró színes foltot láthatunk (584. ábra), mely *bemaródás* vagy *diapozitív* szennyeződés következménye.

40-es ívekben került forgalomba. Az ív 10 vízszintes sorában 1—1 bélyegsorozat helyezkedik el, az azonos címletek egymás alatt fekszenek.

Készült 0,09—0,11 mm vastag, „A” minőségű hófehér, erősen simított, vízjélnélküli fluoreszkáló bélyegnyomó papíron.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 43,5×33 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapos bélyegzés és elsőnapos boríték.

1961. LISZT FERENC

Liszt Ferenc születésének 150., halálának 75. évfordulója emlékére a posta 3 címletből álló bélyegsorozatot bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket tervezték: Bokros Ferenc és Zsitva Szabolcs a 60 filléres és 2 forintos, Bokros Ferenc az 1 forintos címletet.

Forgalomba bocsátották 1961. október 2-án, kivonták a forgalomból 1962. június 30-ával a 180.950—6/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/38. sz.).

Példányszám 470 000 fogazott (ez egyben a 2 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították a forgalomba bocsátás napján azonos módon, mint korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, melyek az Értékeik-hivataltól ellátmányt kaptak, később egyes címleteket (60 f és 1 Ft) a nagyobbforgalmú postahivatalok is. Árusításukat 1962. március 31-ével beszüntették.

585. ábra

A sorozat értékei

60 fillér	arany/fekete
1 forint	grafitfekete
2 forint	kék/olajzöld

A bélyegképek

Mindhárom értéken „LISZT FERENC SZÜLETÉSÉNEK 150., HALÁLÁNAK 75. ÉVFORDULÓJA 1961” körfelirat olvasható, a „MAGYAR POSTA” felirat az alsó széllel párhuzamosan alul helyezkedik el. Az értékjelzés a 60 filléres és 1 forintos címleteken a jobb felső sarokban, a 2 forintos címletnél a jobb alsó sarokban van feltüntetve.

Az egyes bélyegképek ábrái:

60 filléres címlet: Liszt Ferenc fejárnyképe, zongorabillentyűsor és kottalap.

1 forintos címlet: A Magyar Állami Operaház homlokzati falában elhelyezett Liszt Ferenc szobor.

2 forintos címlet: A Zeneművészeti Főiskola homlokzati képe, előtte kottarészlet, alatta az épület nevének felirata.

A bélyegképek fekvő (60 f, 2 Ft), vagy álló (1 Ft) téglalap alakúak, méretük 38×28 , illetve 28×38 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egy-, illetve kétszínű *raszteres* (rács) mélynyomással.

50-es ívekben került forgalomba.

Készült 0,09–0,11 mm vastag, „A” minőségű hófehér, erősen simított, vízjelnélküli fluoreszkáló bélyegnyomó papíron.

Enyvezés fehér.

Fogazat $12:11\frac{1}{2}$ -es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete $43,5 \times 33$, illetve $33 \times 43,5$ mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnapon bélyegzés és elsőnapon borítotték.

1961. LISZT FERENC BLOKK

586. ábra

10 forint

arany/fekete/világosokker/vörös/szürkészöld

Az előző kiadáshoz csatlakozó 1 bélyeget tartalmazó emlékblokk.

A bélyegképet Czigliényi Ádám tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. október 2-án, kivonták a forgalomból 1962. június 30-ával a 180.950—6/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/38. sz.).

Példányszám 116 734 fogazott és 6680 fogazatlan blokk.

Árusították a forgalomba bocsátás napján használatlanul, vagy borítékra ragasztva egy vevőnek egy darabot szolgáltatva ki azok a postahivatalok, melyek az Értékcikkhivataltól ellátmányt kaptak, valamint a nemzetközi bélyegkiállítás alkalmi postahivatalai. Árusításukat 1962. március 31-ével szüntették be hivatalosan, de az ellátmányként küldött készletek jóval korábban elfogytak.

A bélyegkép ábrája Liszt Ferenc domborműszerű portréja, mögötte zongorabillentyűsor, a portré alatt nemzetiszínű szalaggal átkötött babórág és Liszt Ferenc kézjegye, felette „1811—1886”, a születési és elhalálozási évszám.

A billentyűsor alatt két sorban „MAGYAR POSTA” felirat, tőle jobbra az értékjelzés.

A fogazott bélyegkép felett a blokk felirata: „LISZT FERENC SZÜLETÉSÉNEK 150.”, alul „HALÁLÁNAK 75. ÉVFORDULÓJA EMLÉKÉRE 1961”. A blokk alapszínezése szürkészöld.

A bélyegkép és a blokk álló téglalap alakú. A bélyeg képmérete 28 × 38 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában háromszínű raszteres (rács) mélynyomással 4 blokkot tartalmazó nyomdai ívekben.

I bélyegképet tartalmazó blokkokban került forgalomba.

Készült 0,09—0,11 mm vastag, „A” minőségű hófehér, erősen simított, vízjel nélküli fluoreszkáló bélyegnyomó papíron.

Enyvezés fehér.

Fogazat 11½:12-es keretfogazat. A bélyeg fogazatig terjedő mérete 33 × 44 mm, a blokk négy oldalán vágott, mérete 72 × 98 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1961. GYÓGY- ÉS IPARI NÖVÉNYEK

Gyógy- és ipari növényeket ábrázoló 8 címletből álló alkalmi bélyegsorozat.

A bélyegképeket Vertel József tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. november 4-én, kivonták a forgalomból 1962. június 30-ával a 180.652—4/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/42. sz.).

Példányszám 400 000 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 15 000 fogazatlan sorozat.

Árusították azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, amelyek az Értékek-hivataltól ellátmányt kaptak; később egyes címleteket (20 f—2 Ft) a nagyobb forgalmú postahivatalok 1962. március 31-ig.

587. ábra

A sorozat értékei

20 fillér	rózsaszín/fekete/kék/zöld
30 fillér	kékeszöld/fekete/vörös/zöld
40 fillér	zöldessárga/fekete/kék/ibolya/zöld
60 fillér	rózsaszín/fekete/zöld
1 forint	sárga/fekete/vörös/zöld
1,70 forint	szürkéskék/fekete/okker/zöld
2 forint	okker/fekete/viola/zöld
3 forint	viola/fekete/sárga/vörös/zöld

A bélyegképek azonos elrendezésűek. A bélyegkép alatt fekete színű „MAGYAR POSTA”, a fekete mező két oldalán az ábrázolt növény latin és magyar elnevezése, fent „1961” évszám olvasható. Az értékjelzősek a fekete mező jobb felső sarkában fehér színben láthatók.

Az egyes bélyegképek ábrái:

20 filléres címlet: Karcsú sisakvirág (*Aconitum gracile*).

30 filléres címlet: Kis ezerjófű (*Centaurium minus*).

40 filléres címlet: Kék nőszirm (*Iris germanica*).

60 filléres címlet: Csattanó maszlag (*Datura stramonium*).

1 forintos címlet: Fekete mályvarózsa (*Althaea rosea* var. *atropurpurea*).

1,70 forintos címlet: Komló (*Humulus lupulus*).

2 forintos címlet: Kerti mák (*Papaver somniferum*).

3 forintos címlet: Ökörfarkkóró (*Verbaseum phlomoides*).

A bélyegképek álló téglalap alakúak, méretük a fogazatig terjed.

Nyomták az Állami Nyomdában három-, ötszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*.

70-es években került forgalomba.

Készült 0,08–0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII. vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); 20, 30, 40 filléres és 1 forintos,

XIII, fekvő (B); valamennyi címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12:11³/₄-es fésűs fogazat. A bélyegeknek fogazatig terjedő mérete 30 × 35 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap bélyegzés és elsőnap boríték.

1961. ERDŐK-MEZŐK MADARAI (MADARAK III.)

588. ábra

8 címletből álló, hasznos eredei és mezei madarakat ábrázoló alkalmi bélyegsorozat.

A bélyegképeket Gózon Lajos tervezte.

Forgalomba bocsátották 1961. december 18-án a 180.845—4/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/48. sz.), kivonták a forgalomból a 180.300/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1962/6. sz.) 1962. január 31-étől történt meghosszabbítás után 1962. március 31-ével.

Példányszám 420 000 fogazott (ez egyben a 3 forintos címlet példányszáma is) és 5488 fogazatlan sorozat.

Árusították azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat a kibocsátás napján azok a postahivatalok, amelyek az Értékcikkhivattaltól ellátmányt kaptak; később egyes címleteket (30 f—2 Ft) a nagyobb forgalmú postahivatalok 1961. december 31-ig.

A sorozat értékei

30 fillér	kék/sárga/vörös/zöld/barna/vörösarna
40 fillér	rózsaszín/zöld/olajzöld/sárga/kék/fekete
60 fillér	kék/sárga/vörös/fekete/zöld
1 forint	sárga/zöld/kék/fekete/viola/vörösarna
1,20 forint	olajzöld/szürkészöld/sárga/vörös/fekete
1,50 forint	narancs/sárga/vörös/fekete
2 forint	kékeszöld/rózsaszín/sárga/vörös/barna
3 forint	zöld/sárga/bíbor/fekete/kék

A bélyegképek közel azonos elrendezésűek. Alul „MAGYAR POSTA”, fent az ábrázolt madár magyar és latin elnevezése. Az értékjelzések a bélyegkép különböző helyein nyertek elhelyezést, úgyszintén az „1961” évszám is.

Az egyes bélyegképeken ábrázolt madarak:

30 filléres címlet: Fülemlüle (*Luscinia megarhynchos* BREM L.).

40 filléres címlet: Széncinege (*Parus major* L.).

60 filléres címlet: Pintyőke (*Fringilla coelebs* L.).

1 forintos címlet: Szajkó (*Garullus glandarius* L.).

1,20 forintos címlet: Sárgarigó (*Oriolus oriolus* L.).

1,50 forintos címlet: Feketerigó (*Turdus merula* L.).

2 forintos címlet: Citromsármány (*Emberiza citrinella* L.).

3 forintos címlet: Bibic (*Vanellus vanellus* L.).

A bélyegképek keretnélküliek, álló, vágó fekvő téglalap alakúak.

Nyomták az Állami Nyomdában többszínű *raszteres* (rács) mélynyomással.

100-as *ivekben* került forgalomba.

Készült 0,09—0,1 mm vastag, „A” minőségű hófehér, erősen simított, vízjelnélküli fluoreszkáló bélyegnyomó papíron.

Enyvezés fehér.

Fogazat 12¹/₄:12¹/₂-es fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26×37 illetve 37×26 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Alkalmi bélyegzés.

Elsőnap *bélyegzés és elsőnap boríték*.

1961. ARCKÉPEK

589. ábra

A posta elhunyt híres magyar és külföldi személyek emlékének megörökítésére az 1961. évben hét alkalommal egy—egy azonos, 1 forintos névértékű bélyeget bocsátott forgalomba.

A bélyegképeket tervezték Kékesi László az „a”, „b”, „c”, „d”, „e” és „g”; Nagy Zoltán az „f” jelű bélyegképet.

Forgalomba bocsátották

1. 1961. február 1-én a 180.093—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/4. sz.) a Magyar Sajtó Napja alkalmából *Rózsa Ferenc* arcképét ábrázoló (a) bélyeget.
2. 1961. április 29-én a 181.110—3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/16. sz.) a Kilián testnevelési mozgalom beindításának emlékére *Kilián György* arcképét ábrázoló (b) bélyeget.
3. 1961. augusztus 19-én a 181.110—5/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/32. sz.) születésének 100. évfordulójára *Rippl-Rónai József* arcképét ábrázoló (c) bélyeget.
4. 1961. szeptember 16-án a 181.110—6/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/34. sz.) születésének 75. évfordulójára *Latinka Sándor* arcképét ábrázoló (d) bélyeget.
5. 1961. október 22-én a 184.210—3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/42. sz.) az SZKP XXII. kongresszusa emlékére *V. I. Lenin* arcképét ábrázoló (e) bélyeget.

6. 1961. november 4-én a 181.109—3/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/48. sz.) a spanyolországi nemzetközi brigádok megalakulásának 25. évfordulója emlékére *Zalka Máté* arcképét ábrázoló (f) bélyeget.

7. 1961. december 18-án a 184.264—2/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/49. sz.) a nagy magyar drámaíró, *Katona József* arcképét ábrázoló (g) bélyeget.

Forgalomból kivonták az „a” jelű bélyeget 1962. január 31-től; a „b” jelű bélyeget 1962. január 31-től; a „c” jelű bélyeget 1962. március 31-től; a „d” jelű bélyeget 1962. március 31-től történt meghosszabbítás után a később megjelent három címmel együtt 1962. június 30-val a 184 944/8 B. sz. rendelettel (Po. É. 1961/47. sz.).

Árusították a forgalomba bocsátás napján azonos módon, mint a korábbi alkalmi kiadásokat azok a postahivatalok, amelyek az Értékeikkhivataltól ellátmányt kaptak; később valamennyi budapesti és vidéki nagyobb forgalmú postahivatal. Az első négy címlet korábbi árusítási határidejét (1961. december 31.), meghosszabbítva valamennyi címlet árusítását a posta 1962. március 31-ével megszüntette.

A sorozat értékei és példányszámuk

		fogazott	fogazatlan
1 forint (a)	vörösbarna	500 000 db	10 000 db
1 forint (b)	zöldeskék	5 700 000 db	10 000 db
1 forint (c)	téglavörös	392 500 db	10 000 db
1 forint (d)	sárgásbarna	5 300 000 db	10 000 db
1 forint (e)	barna	1 000 000 db	10 000 db
1 forint (f)	olajzöld	5 300 000 db	10 000 db
1 forint (g)	barnásvörös	5 300 000 db	10 000 db

A bélyegképek

Az „e” bélyeg kivételével a keretnélküli bélyegkép közepén az ábrázolt személy arcképe helyezkedik el. Alatta két színes lécc között „MAGYAR POSTA” felirat, felette a bal- vagy jobb oldalon az értékjelzés látható. A fejkép felett és tőle jobbra a bélyegkek szélével párhuzamosan változó feliratok kaptak helyet, mintegy keretet alkotva.

Az egyes bélyegképek ábrái és feliratai:

a) *bélyegkép*: Rózsa Ferenc arcképe, alatta a bal oldalon babérággal díszített író toll, a szalagon „1961” évszám. Felirata: „RÓZSA FERENC 1906—1942 — A MAGYAR SAJTÓ NAPJA”.

b) *bélyegkép*: Kilián György arcképe, alatta a jobb oldalon a „Kilián” sport jelvény, felette „1961” évszám. Felirata: „KILIÁN GYÖRGY 1907—1943 KILIÁN TESTNEVELÉSI MOZGALOM”.

c) *bélyegkép*: Rippl-Rónai József arcképe, alatta a jobb oldalon babérággal díszített, szalaggal övezett écsetek, a szalagon „1961” évszámmal. Felirata: „RIPPL-RÓNAI J. 1861—1927 SZÜLETÉSÉNEK 100. ÉVFORDULÓJA”.

d) *bélyegkép*: Latinka Sándor arcképe, alatta a bal oldalon babérággal és szalaggal övezett zászló, a szalagon „1961” évszám. Felirata: „LATINKA SÁNDOR 1886—1919 SZÜLETÉSÉNEK 75. ÉVFORDULÓJA”.

e) *bélyegkép*: Lenin arcképét ábrázolja. Az arckép felett a bélyeg szélével párhuzamosan „AZ SZKP XXII. KONGRESSZUSA 1961. X. 17.” szöveg, alatta a bal oldalon az értékjelzés, az arckép alsó széle alatt színes „MAGYAR POSTA” felirat.

f) *bélyegkép*: Zalka Máté arcképe, alatta a jobb oldalon szalaggal övezett kard és író toll, a szalagon „1961” évszám. Felirata: „ZALKA MÁTÉ 1896—1937 ÍRÓ ÉS FORRADALMÁR”

g) *bélyegkép*: Katona József arcképe, alatta a bal oldalon szalaggal díszített színészi maszk, a szalagon „1961” évszám. Felirata: „KATONA JÓZSEF 1791—1830 A NAGY DRÁMAÍRÓ”.

A bélyegképek álló téglalap alakúak, s a fogazatig terjednek.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű raszteres (rács) mélynyomással.

A kiadás érdekessége, hogy az elsőként forgalomba bocsátott, Rózsa Ferencet ábrázoló bélyeg teljes mennyisége *nyomdai hibával* került forgalomba. Az értékjelzés felirata „Tt” a helyes „Ft” felirat helyett, ugyanis a két betű közös áthúzása csak a „t” betű szárán halad át, az írott „T” betűn nem. A KPM IV. Postafőosztályának e téves szöveg keletkezésére adott válaszából kiderült, hogy a hiba nyomdai eredetű. A bélyeg tervrajzán a rövidítés helyesen szerepelt, s az elkészített próbanyomat és annak színváltozatai is helyesen 1 Ft feliratot ábrázolnak. A hiba a nyomdában a diapozitív elkészítéskor keletkezett s a retusálás elmulasztása folytán az addirozásokor valamennyi bélyegképen ez a rövidítés szerepel. Minthogy a teljes bélyegmennyiség a hibás diapozitívról készült nyomóhengerrel került legyártásra és postai forgalomba, visszavonására és újabb bélyeg készítésére már nem adódott lehetőség.

100-as ívben került forgalomba a 6 kisalakú: míg *50-es ívben* a nagyalakú, Lenint ábrázoló bélyeg.

Az „a, b, f” jelű címletek 0,08—0,1 mm vastag, „A” jelű fehér, erősen simított XIII vízjelű; a „c, d, e, g” jelű bélyegek 0,09—0,1 mm vastag, „A” jelű hófehér, erősen simított, *vízjelnélküli fluoreszkáló* bélyegnyomó papíron készült. Egyéb előfordulás még lehetséges.

Vízjel és vízjelhelyzet

XIII, álló (A); „b” és „f”

XIII, fekvő (B); „a” és „b” jelű bélyegek.

Ényvezés fehér.

Fogazat 12 $\frac{1}{4}$:12-es fésűs valamennyi kisalakú, 11 $\frac{1}{2}$:12-es fésűs az „e” jelű bélyeg. A kisalakú bélyegek fogazatig terjedő mérete 26×33 mm; az „e” jelű bélyegé 33×44 mm. Fogazatlan példányok (□) bérmentesítésre felhasználható II. fázisnyomatok.

Elsőnap bélyegzések és elsőnap borítékok.

Alkalmi bélyegzések.

VIII. Fejezet

PORTÓBÉLYEG KIADÁSAINK 1945 – 1958.

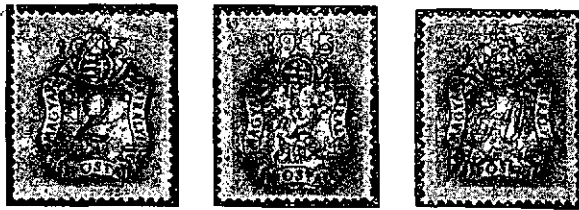
1945. I/A. KISEGÍTŐ PORTÓBÉLYEGEK (Az Athenaeum nyomda felülnyomása)

Az 1945 május 1-én életbelépett postadíjemelés miatt a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium a 100.981/1945.IV.K.K.Msz. rendeletével (M.K. 1945/36. sz.) az általános forgalmú bélyegsorozattal egyidejűleg 8 címletű, 16 darabból álló, felülnyomással készített *kisegítő* portó bélyegsorozat forgalomba bocsátását rendelte el 1945. június 1-ével.

A forgalmi bélyegekhez hasonlóan alaphélyegként korábbi kiadású, ez esetben az „1941–44 évi II. Barnaportó” bélyegsorozat 16 címletét használta fel a posta.

A sorozat értékeit elkészültük sorrendjében 1945. június 1-től bocsátották postai forgalomba. A 233.703/1946–4. sz. rendelet (P.R.T. 1946/38. sz.) szerint a forgalomból csak 1946. június 30-ával vonták ki, de gyakorlatilag a pénz elértéktelenedése miatt, a postai felhasználásból jóval korábban kiestek. A filléres címletű teljes bélyegívek beszolgáltatására a KKM 1945. október 24-én kelt 135.277/A/4. sz. rendeletével (P.R.T. 1945/36. sz.) intézkedett a postahivatalok felé.

A postahivatalok a belkezelésben használt, portók lerovására szolgáló sorozat bélyegeit *nem árusították*. Gyűjtői és kereskedelmi célokra szolgáló *árusításukat* a posta bélyegértékesítő irodája végezte 1945. augusztus 1-től, a kis példányszámú 20 f/6 f címlet kivételével. A készlet jelentős részét a pénz elértéktelenedése folytán a közönség felvásárolta.

590. ábra

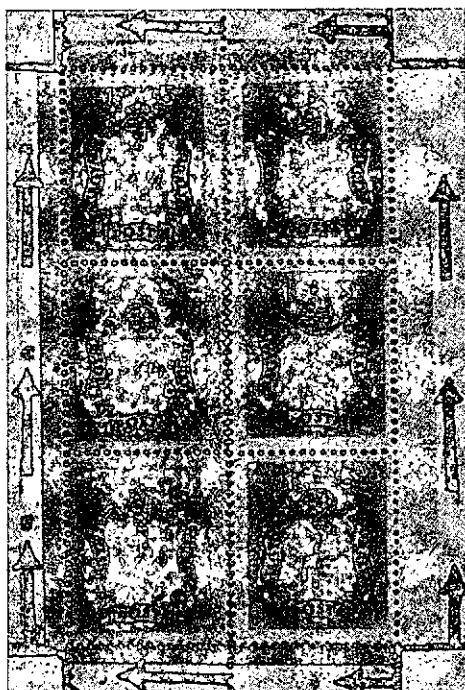
A sorozat értékei		Alapnyomat színe	Felülnyomat színe	Példányszám
10 fillér	a 2 filléren	kék	vörös	660 900 db
10 fillér	a 3 filléren	kék	vörös	679 800 db
20 fillér	a 4 filléren	kék	vörös	245 700 db

A sorozat értékei		Alap-nyomat színe	Felül-nyomat színe	Példányszám
20 fillér	a 6 filléren	kék	vörös	27 800 db
20 fillér	a 8 filléren	kék	vörös	416 300 db
40 fillér	a 12 filléren	kék	vörös	745 800 db
40 fillér	a 16 filléren	kék	vörös	267 500 db
40 fillér	a 18 filléren	kék	vörös	303 100 db
60 fillér	a 24 filléren	kék	vörös	1 080 200 db
80 fillér	a 30 filléren	kék	vörös	1 111 800 db
90 fillér	a 36 filléren	kék	vörös	534 200 db
1 pengő	a 10 filléren	kék	vörös	1 583 500 db
1 pengő	a 40 filléren	kék	vörös	2 198 600 db
2 pengő	a 20 filléren	kék	vörös	1 744 700 db
2 pengő	a 50 filléren	kék	vörös	348 500 db
2 pengő	a 60 filléren	kék	vörös	704 000 db

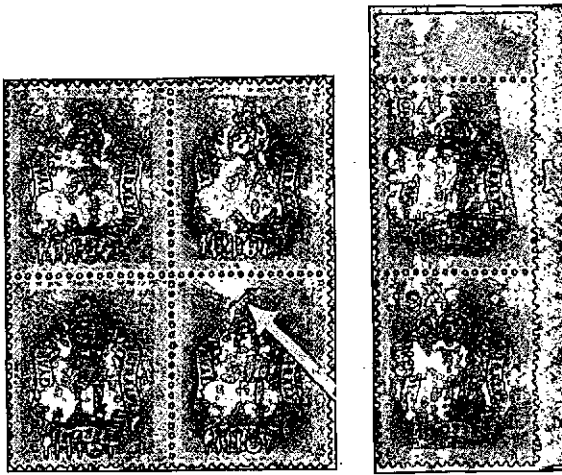
Vízjel és vízjelállások megegyeznek az alapbélyegekével, tehát X, A/1,2.

1. A felülnyomat készítése

A sorozat bélyegeinek új értékjelzésű felülnyomásait az Athenaeum Nyomda végezte két fázisban azonos módon és egyidőben az „1945. I/A. Kisegítő” forgalmi bélyegsorozattal. Ezért feleslegesnek mutatkozik az ott foglaltak megismétlése. E helyett ábrákon bizonyítjuk az ismertető jelek alapján a nyomáshoz használt alap- és felülnyomó lemezek azonosságát, valamint bemutatunk olyan különlegességeket, amelyekből e kiadásnál bővebb anyag állott rendelkezésünkre.

591. ábra. Lemezszegfcj nyomatok.

592. ábra

1. menet, alapnyomat

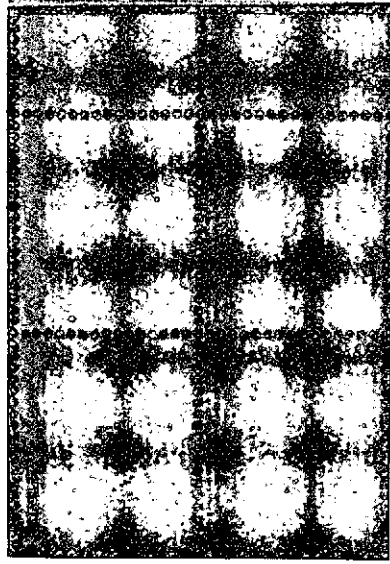
Az 592. ábrán *alapnyomathianyokat* mutatunk be. A bal oldali bélyegképen mutatkozó *háromszögű* alapnyomat hiányt az ívre esett kis papír darab takarása, míg a jobb oldali bélyegkép *háromszögű* alapnyomathianyát az ívnek nyomás közben történt behajlása okozta.

Teljes bélyegívre terjedő alapnyomat hiány van a Bélyegmúzeum tulajdonában a 2 P/60 f címletből.

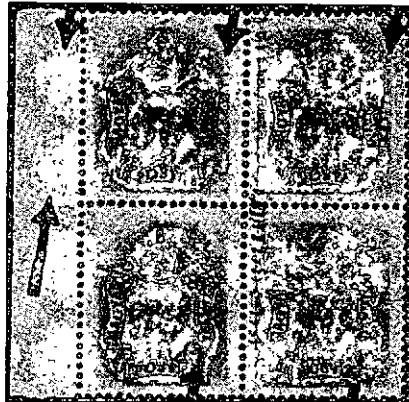
Kettős alapnyomatot mutatunk be az 593. ábrán. A második nyomat a mindkét bélyegre kiterjedő aláhajlás miatt vált szükségessé. A kettős alapszínezés azonban nemcsak a fekete nyilakkal jelzett *törés* (az aláhajlás helye) mellett szembetűnő, hanem a fehér nyilakkal jelzett *két színes csík* formájában is.

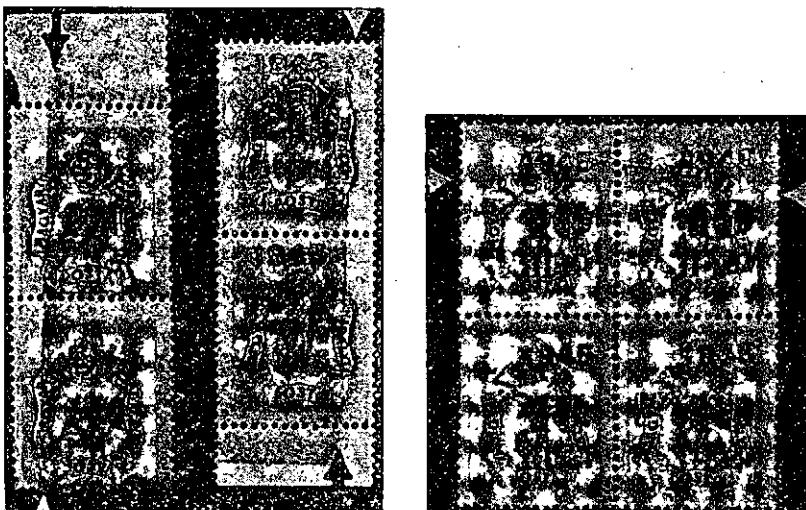
593. ábra

594. ábra. Kéttoldali alapnyomat (gépszínátnyomat).

595. ábra. Színes és fehér gyöngysorok.

596. ábra. Alapnyomat elcsúszások.

A felülnyomat nélküli csak alapnyomattal ellátott példányok, *fázisnyomatok*, melyek valamennyi címletből illegálisan kerültek gyűjtői forgalomba. Az 597. ábrán bemutatott 4 filléres címlet ívszélén *lemezszegefaj lenyomatok* (fekete nyíllal jelölve), s a fogazatok mellett gyöngysorok (fehér nyíllal jelölve) mutatkoznak.

597. ábra

2. menet, felülnyomat

A felülnyomatok ugyanazokkal a lemezekkel készültek mint az „1945. I/A. Kisegítő” általános forgalmú bélyegsorozat egyes címletei.

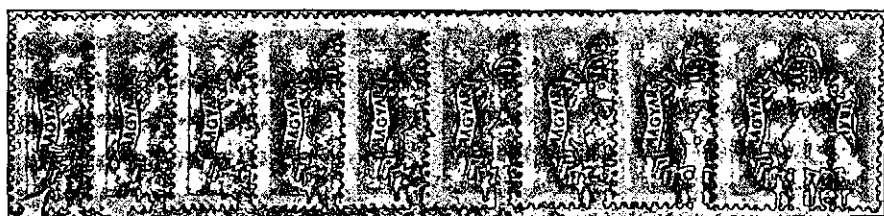
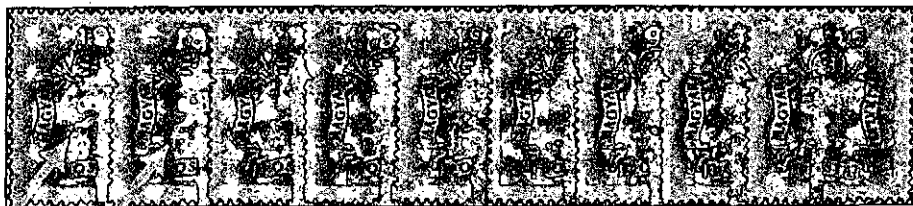
10 filléres lemez II. típusa

Felhasználták a 10 fillér a 2 filléren és a 10 fillér a 3 filléren ívek nyomásához.

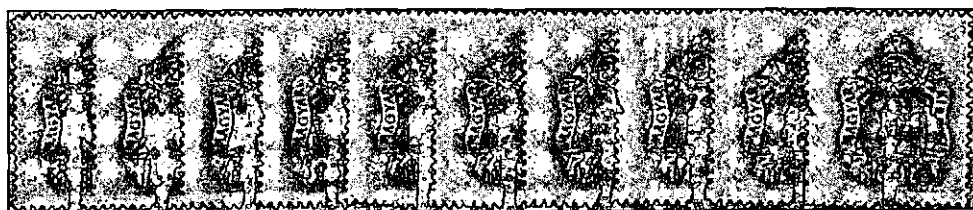
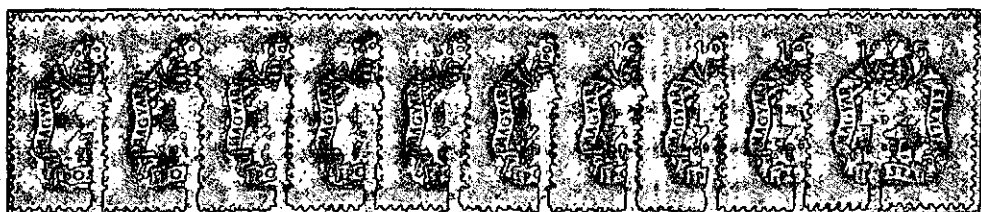
A felülnyomat teljes szélessége 203,5 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246 mm.

Ismertetőjelek*

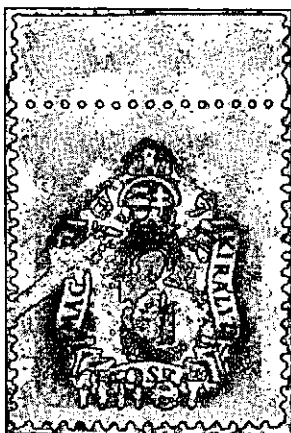
11. 21. 31. 41. 51. 61. 71. 81. 91.

7. 17. 27. 37. 47. 57. 67. 77. 87. 97.

598. ábra. Mint az a) pontban foglaltak.

*Az ismétlések elkerülése végett a továbbiakban is csak hivatkozunk az „1945. I/A. Kisegítő” általános forgalmú sorozat különböző címletű lemezeinél a kis abc-vel jelölt, ismertető jeleknél elmondottakra.

1.

1.

599. ábra. Mint a *b)* pontban foglaltak.

c) Ugyanaz mint az „1945. I/A. Kisegítő” általános forgalmi sorozatnál elmondottak.

10.

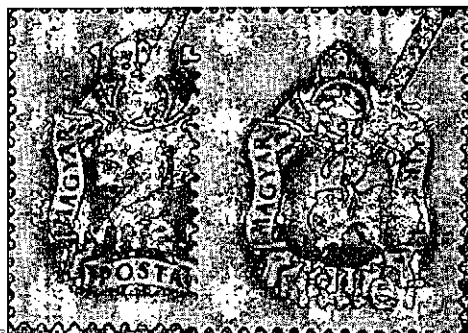
10.

600. ábra. Mint a *d)* pontban foglaltak.

94.

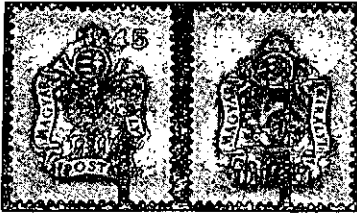
94.

95.

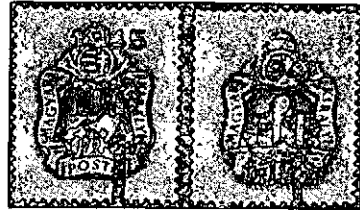
95.

601. ábra. Mint az *e)* pontban foglaltak.

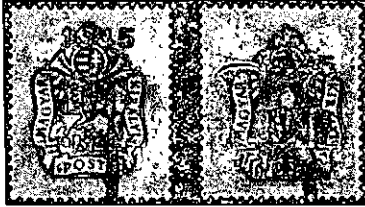
16.

16.

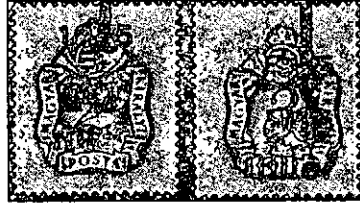
56.

56.

76.

76.

96.

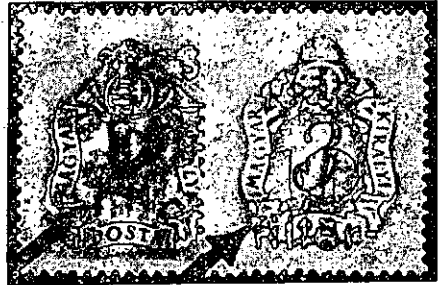
96.

602. ábra. Mint az *f)* pontban foglaltak.

11.

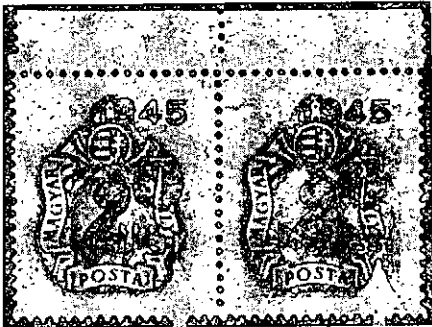
11.

21.

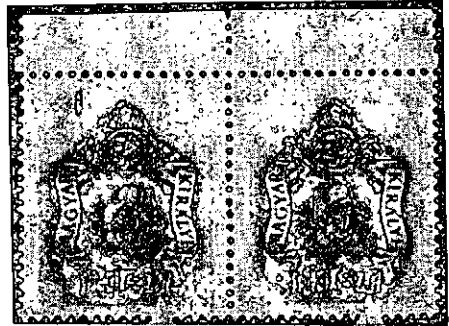
21.

603. ábra. Mint a *g)* pontban foglaltak.

5.

6.

5.

6.

604. ábra. Mint a *h)* pontban foglaltak.

Megjegyzés. A 10 filléres lemez I. típusa a portóbélyegeknél ezideig nem ismert.

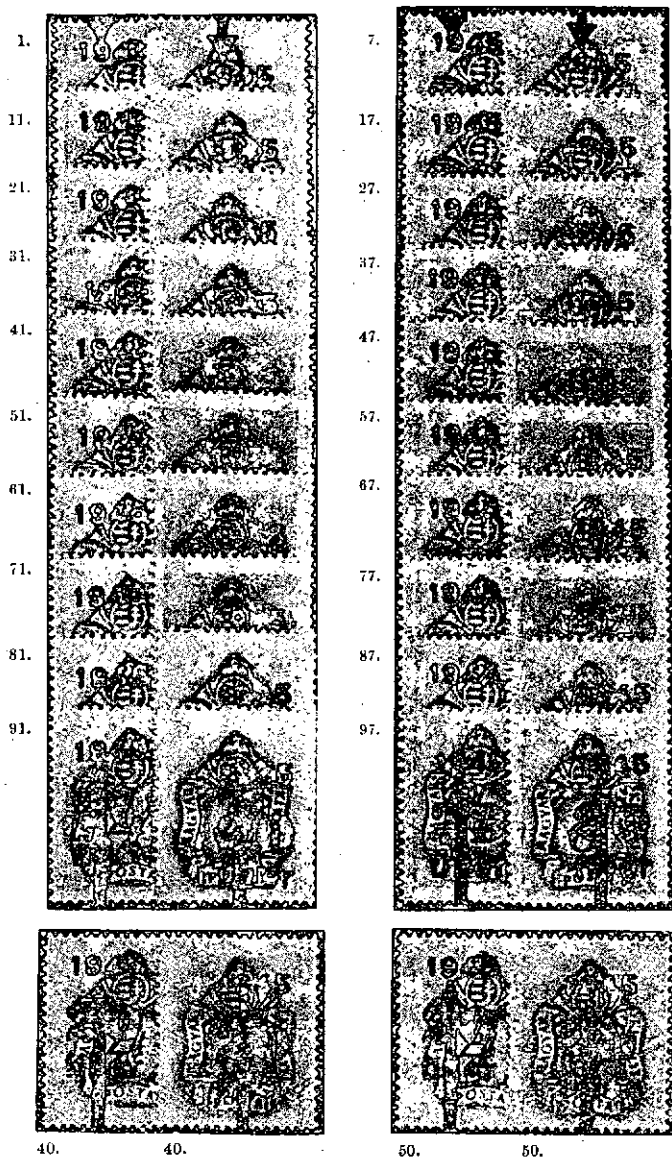
20 filléres lemez

Felhasználták a 20 fillér a 4 filléren, 20 fillér a 6 filléren és a 20 fillér a 8 filléren portóívek nyomásához.

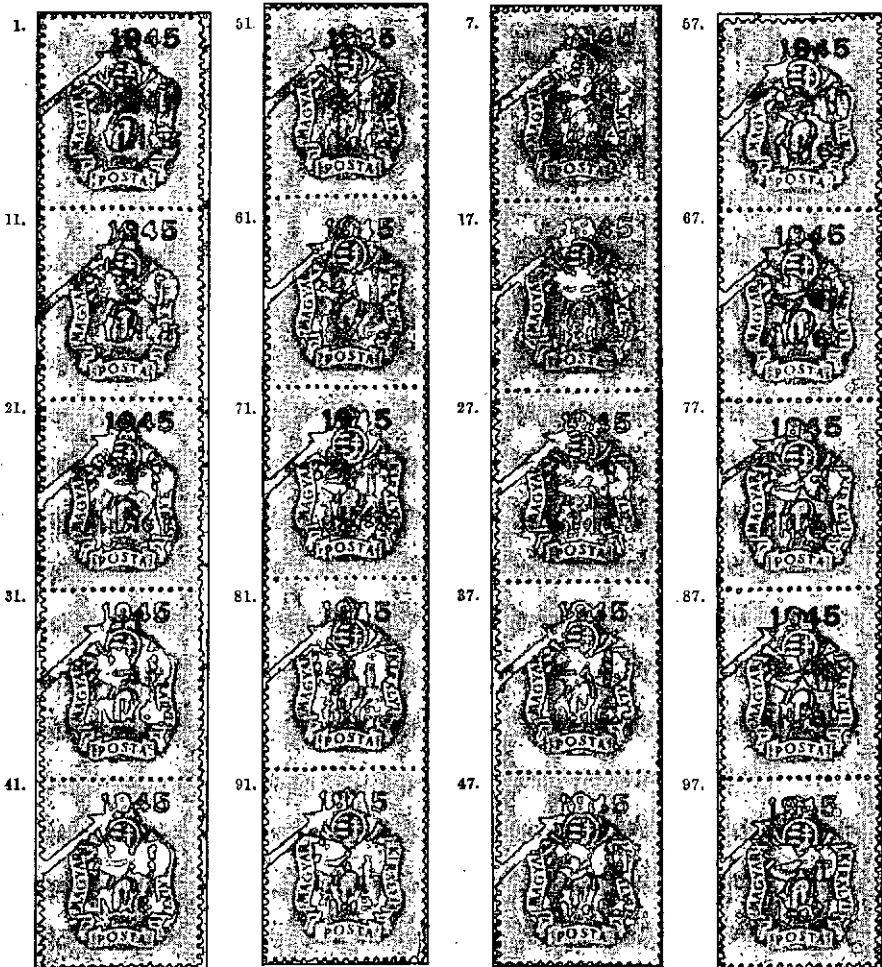
A felülnyomat teljes szélessége 203,5–204 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246–246,5 mm.

Ismertetőjelek

605a. ábra. Mint az a) pontban foglaltak.

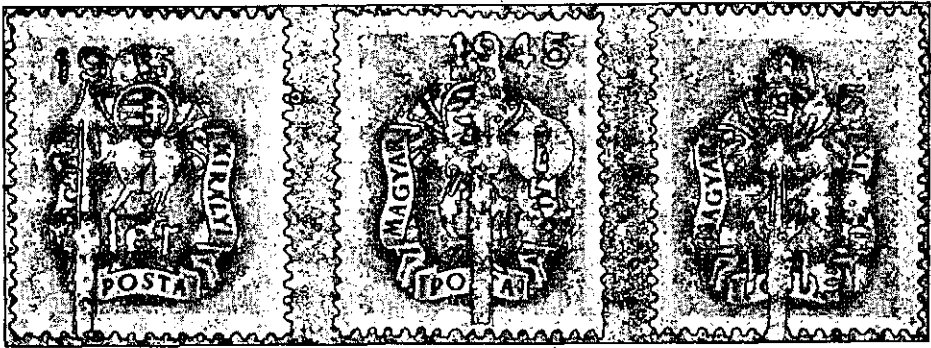

40.

50.

605b. ábra. Mint az a) pontban foglaltak.

3.

3.

3.

4.

4.

4.

606. ábra. Mint a b) pontban foglaltak.

34.

34.

34.

607. ábra. Mint a c) pontban foglaltak.

31.

72.

74.

97.

25.

608. ábra. Mint a *d*) pontban foglaltak.

52.

52.

52.

609. ábra. Mint az *e*) pontban foglaltak.

98.

98.

98.

610. ábra. Mint az f) pontban foglaltak.

70.

70.

70.

611. ábra Mint a g) pontban foglaltak.

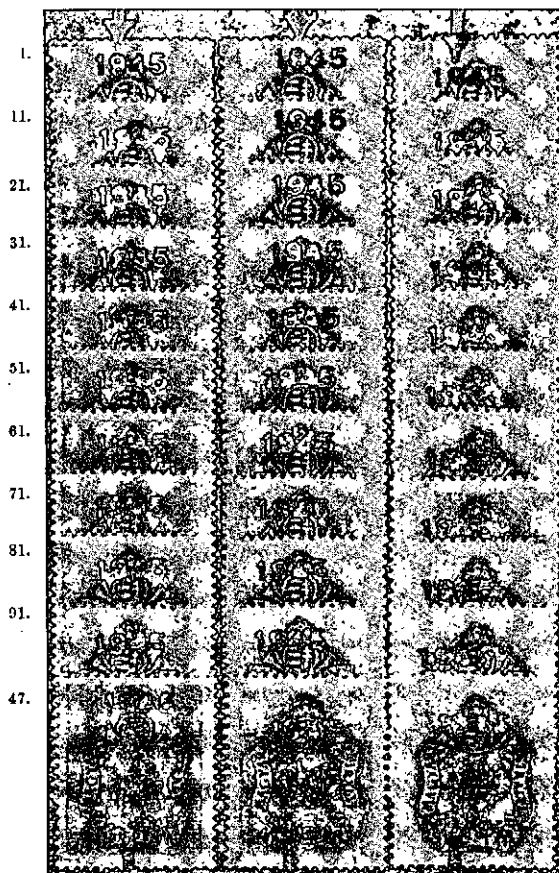
40 filléres lemez

Felhasználták a 40 fillér a 12 filléren, 40 fillér a 16 filléren és a 40 fillér a 18 filléren portóívek nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 203,5–204 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246–246,5 mm.

Ismertetőjelek:

612. ábra. Mint az a) pontban foglaltak.

99.

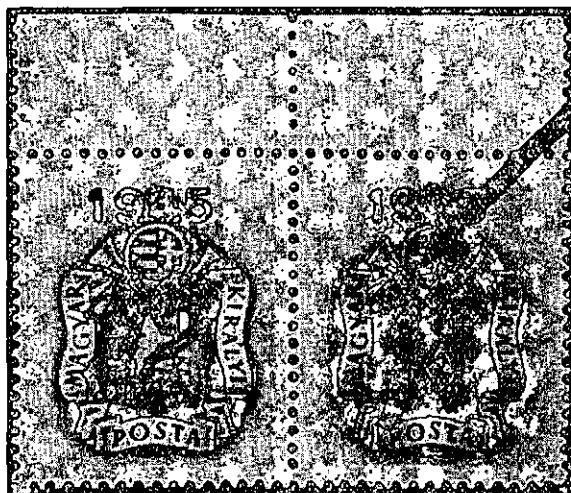

99.

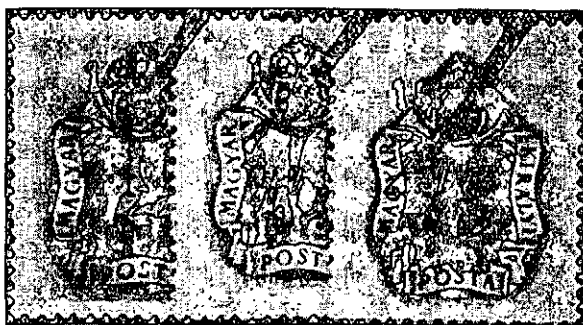

99.

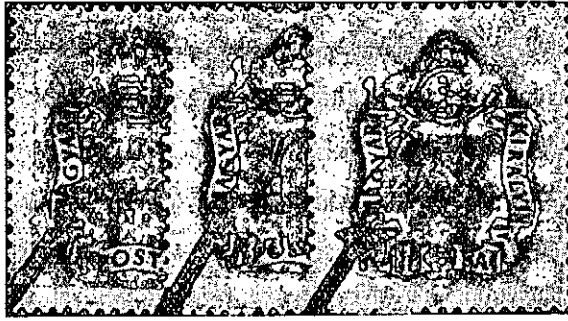
613. ábra. Mint a b) pontban foglaltak.

614. ábra. Mint a c) pontban foglaltak.

615. ábra. Mint a d) pontban foglaltak.

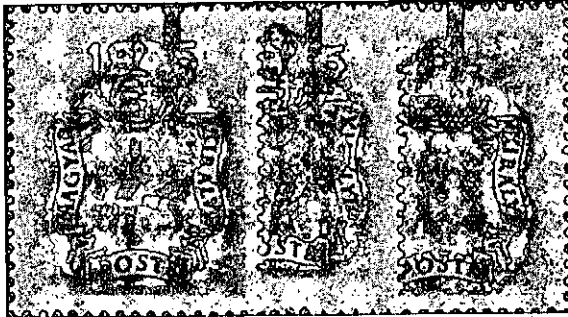

78.

78.

78.

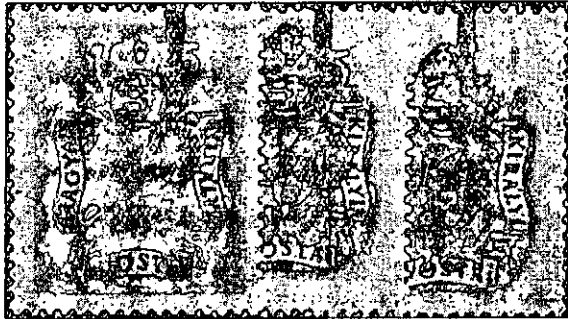
616. ábra. Mint az e) pontban foglaltak.

37.

37.

37.

47.

47.

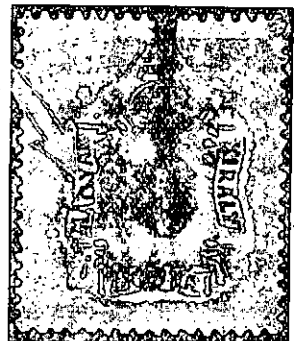
47.

77.

77.

77.

617. ábra. Mint az f) pontban foglaltak.

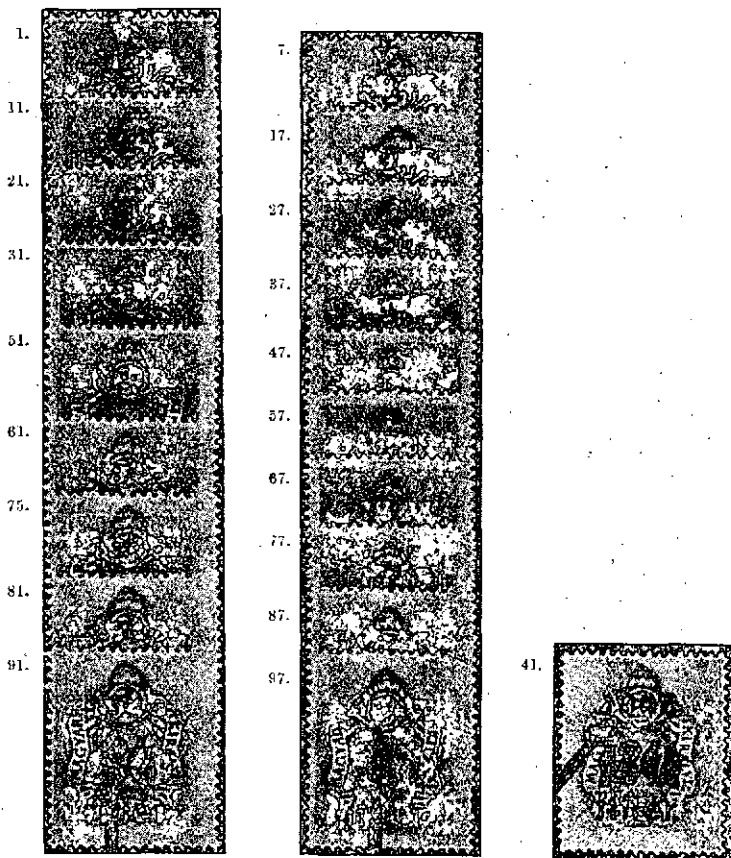
60 filléres lemez

Felhasználták a 60 fillér a 24 filléren portóívek nyomásához.

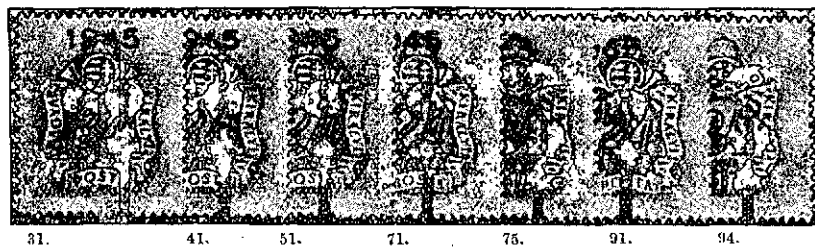
A felülnyomat teljes szélessége 203,5–206 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246,5–247 mm.

Ismertetőjelek

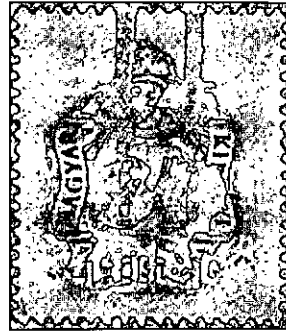
618. ábra. Mint az *a)* pontban foglaltak.

619. ábra. Mint a *b)* pontban foglaltak.

95.

99.

620. ábra. Mint a c) pontban foglaltak.

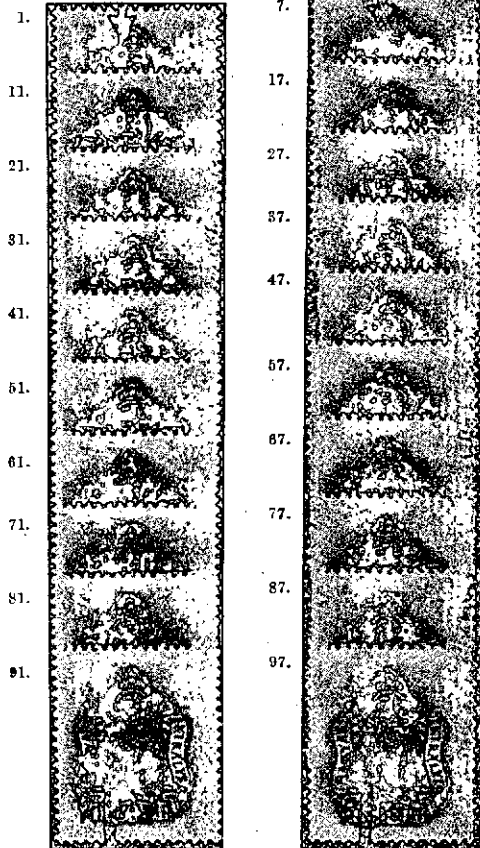
80 filléres lemez

Felhasználták a 80 fillér a 30 filléren portóívek nyomásához.

A felülnyomat teljes szélessége 204,5–205,5 mm.

A felülnyomat teljes magassága 246–247 mm.

Ismertetőjelek

621. ábra. Mint az a) pontban foglaltak.

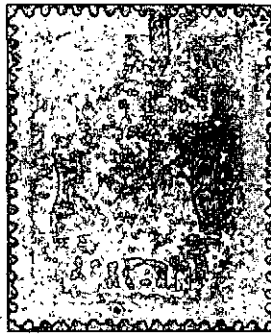

15. 20. 25. 31. 35. 43. 51. 75. 80.

622. ábra. Mint a *b*) pontban foglaltak.

84.

85.

95.

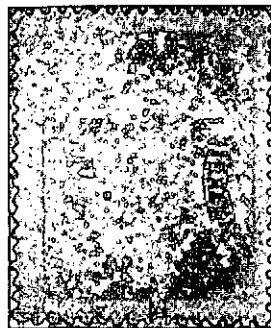
18.

41.

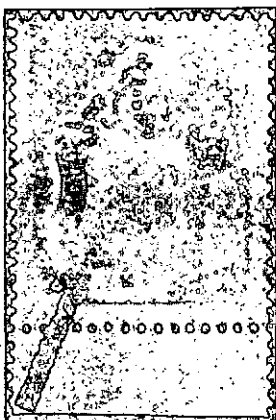

75.

91.

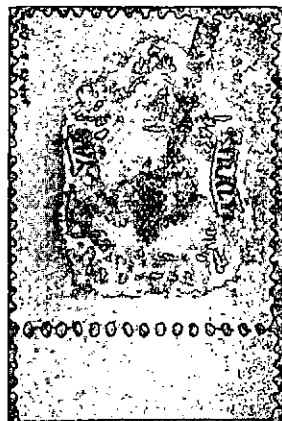
623. ábra. Mint a *c*) és *d*) pontban foglaltak.

100.

100.

98.

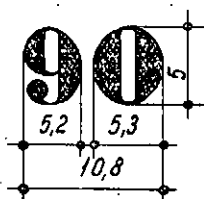
624. ábra

e) A 80 filléres nyomólemez egyik érdekes *lemezhibáját* az ív utolsó bélyegén (100.) találhatjuk, *kizárólag* a portóbélyegeknél és csak azokon az íveken, melyek az utolsó időszakban készültek.

A nyomólemez felerősítésére szolgáló egyik *szeg feje* nyomás közben *letörtött*, s a lemez utolsó ábráján a 80-as értékszám és a fillér értékjelzés között, ezektől kissé balra *bedagyzódott*, s a nyomás közben színes nyomatot adott. Így keletkezett az ívek egy részén a 100. bélyegen látható kb. 1,8 mm átmérőjű színes, kerek folt, mely a *lemezszegfej* lenyomata, s ez lehet teljes vagy részleges (624. ábra).

f) Hasonló eredetű lehet az a *lemezhiba* is, mely az ív 98. bélyegén fordul elő, de lényegesen ritkábban (624. ábra). A „fillér értékjelzés második „1” és „é” betűje között kb. fél betű magasságában 1 mm átmérőjű színes pont helyezkedik el, a két betűt összekötve.

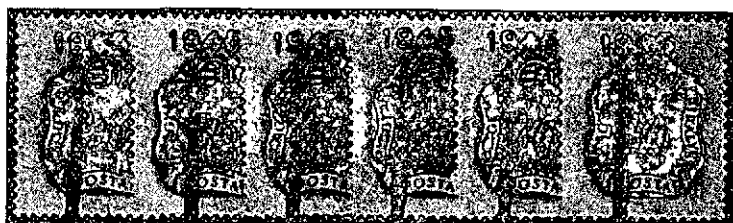
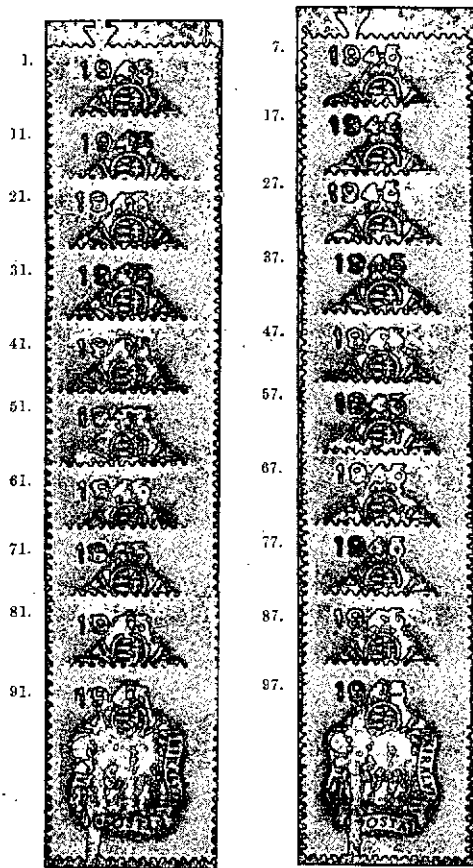
90 filléres lemez

625. ábra

Felhasználták *kizárólag* a 90 fillér a 36 filléren portóívek nyomásához.
A felülnyomat teljes szélessége 204 mm.
A felülnyomat teljes magassága 247 mm.

Ismertetőjelek

9. 10. 50. 70. 80. 90.

626. ábra

a) Zárt 9-esek az „1945” évszámban az ív *első* és *hetedik* függőleges sorának minden egyes bélyegén (626. ábra). Ezen kívül még számos helyen található zárt 9-es, így a 9., 10., 50., 70., 80. és 90. bélyegen.

33.

34.

47.

627. ábra

b) A „90”-es értékszám 9-es számjegyének pontja szabadon áll a 33., 34. és 37. bélyegen. Ezen kívül a 33. és 34. bélyegen a 0 alul is nyitott (627. ábra).

31.

42.

39.

628. ábra

c) A 9-es számjegy feje alul nyitott az ív 31. és 42. bélyegén (628. ábra).
d) A 0 felül gyakran gyengén nyitott a 39. bélyegen (628. ábra).

5.

13.

23.

33.

43.

53.

63.

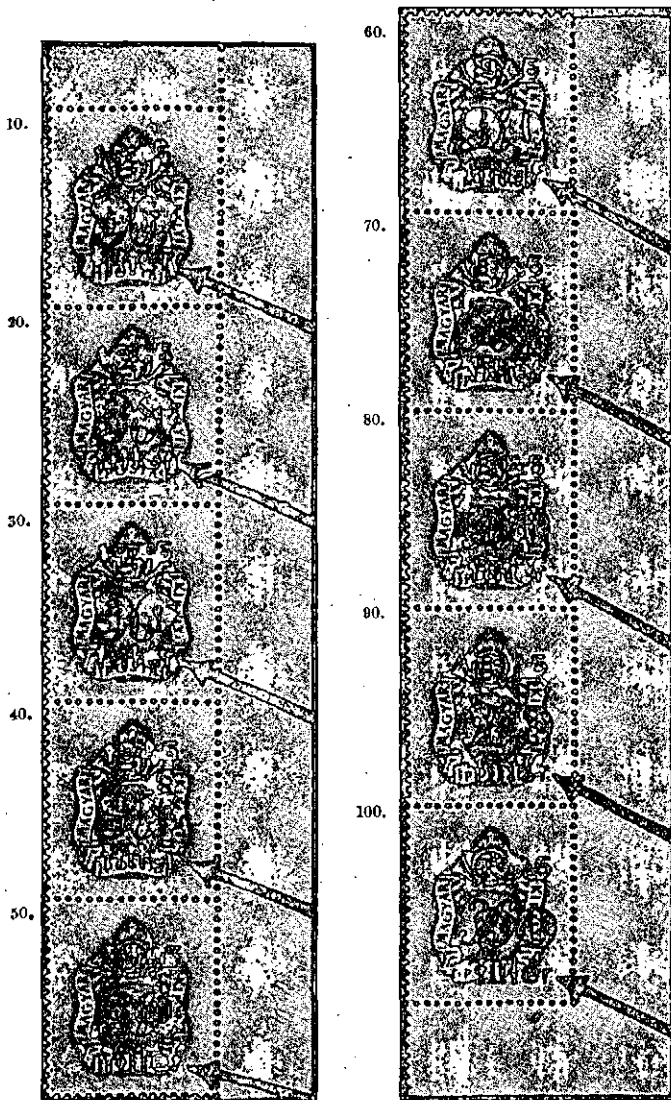
73.

83.

93.

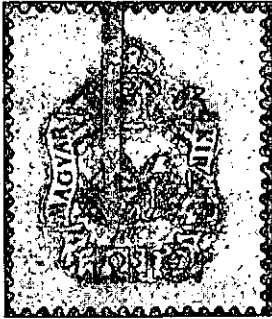
629. ábra

e) Az ív harmadik függőleges sorában mind a tíz bélyegen a „fillér” értékjelzés „é” betűjén ékezet helyett pontot találunk. Ez a jelenség az első tízes csik retusálási hibájából ered, mivel ez a hiba a tízes szedésről készült próbanyomaton nem található meg (629. ábra).

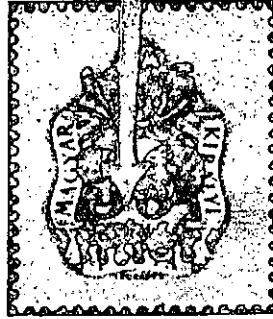

630. ábra

f) A 90 filléres lemez *tévényomatát* az *iv tizedik függőleges sora* szolgáltatja. Amint az 59. ábrán is láthatjuk, mely a „90 fillér” tizes szedésének próbanyomatát ábrázolja, a tizedik felirat „fillér” értékjelzésének „r” betűjét a többi betűtípustól eltérően *kis „r” betűből* szedték. Ezt a hibás szedést az első csík másolásakor átvitték valamennyi sorra, s ezért ismétlődik minden vízszintes sor végén (630. ábra).

36.

95.

9.

631. ábra

g) A 90 filléres lemezen több hibát találunk. Az ív 36. bélyegén a „fillér” értékjelzés „i” betűjéről a pont hiányzik, valószínűleg a nyomólemez sérülése miatt (631. ábra).

h) A 95. bélyegen viszont az „i” betű pontja retusálás hiánya, vagy hibás maratás következtében összeolvad a betű szárával, s így 3 db „l” betű mutatkozik a felülnyomatban (631. ábra).

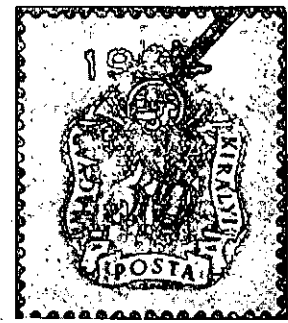
i) Az ív 9. bélyegén a „fillér” értékjelzés második „l” betűjének bal felső sarkához kicsiny, kerek, idegen anyag tapadt, olyan benyomást keltve, mintha a 36. bélyegről hiányzó „i” betű pontja letörve ide került volna. (631. ábra).

62.

53.

63.

632. ábra

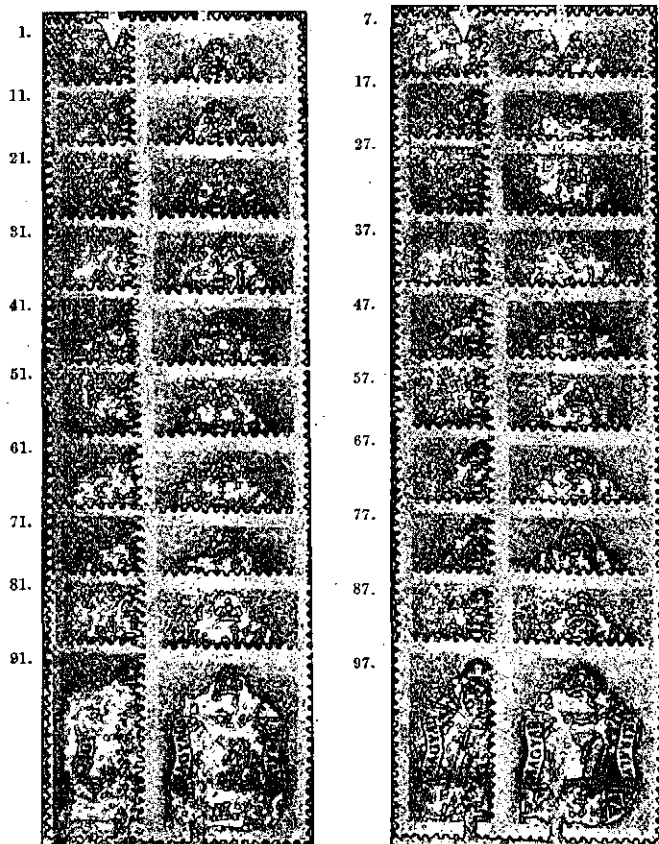
j) Az ív 62. bélyegén a „fillér” felirat második „l” betűje helyett az elsőnél valamivel rövidebb (2,4 mm), de szabályos „i” betűt találunk. Ez a lemezhiba a tökéletlen maratásból vagy lemosásból adódik (632. ábra).

k) A 90 filléres lemezen is találkozunk lemezszegfej lennyomattal az ív 53. bélyegén, az „1945” évszám 4-se alatt 2 mm átmérőjű kerek színes folt alakjában. Ez lényegesen gyakoribb előfordulás mint a 80 filléres lemez 100. bélyegén mutatkozó lemezszegfej lennyomat (632. ábra).

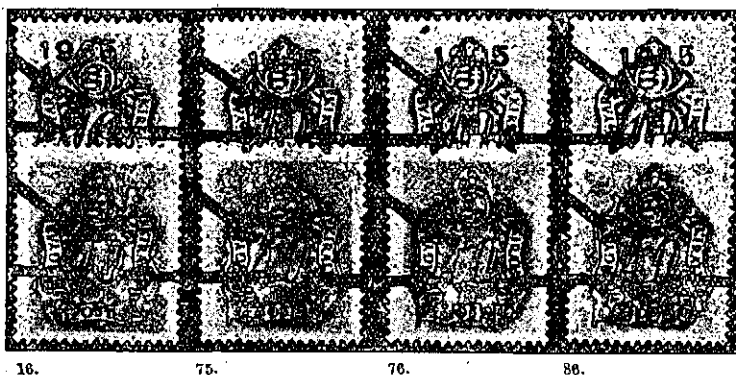
1 pengős lemez

Felhasználták az 1 pengő a 10 filléren és 1 pengő a 40 filléren portóívek nyomásához.

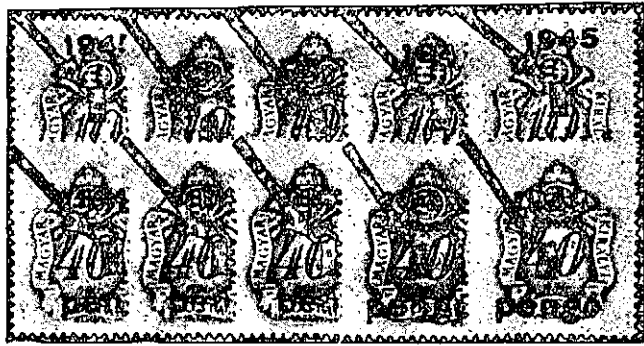
A felülnyomat teljes szélessége 206,8—207,3 mm.
 A felülnyomat teljes magassága 247—248 mm.
 Ismertetőjelek

633. ábra. Mint az *a*) pontban foglaltak.

634. ábra. Mint a *b*) pontban foglaltak.

99. 91. 92. 96. 100.
635. ábra. Mint a c) pontban foglaltak.

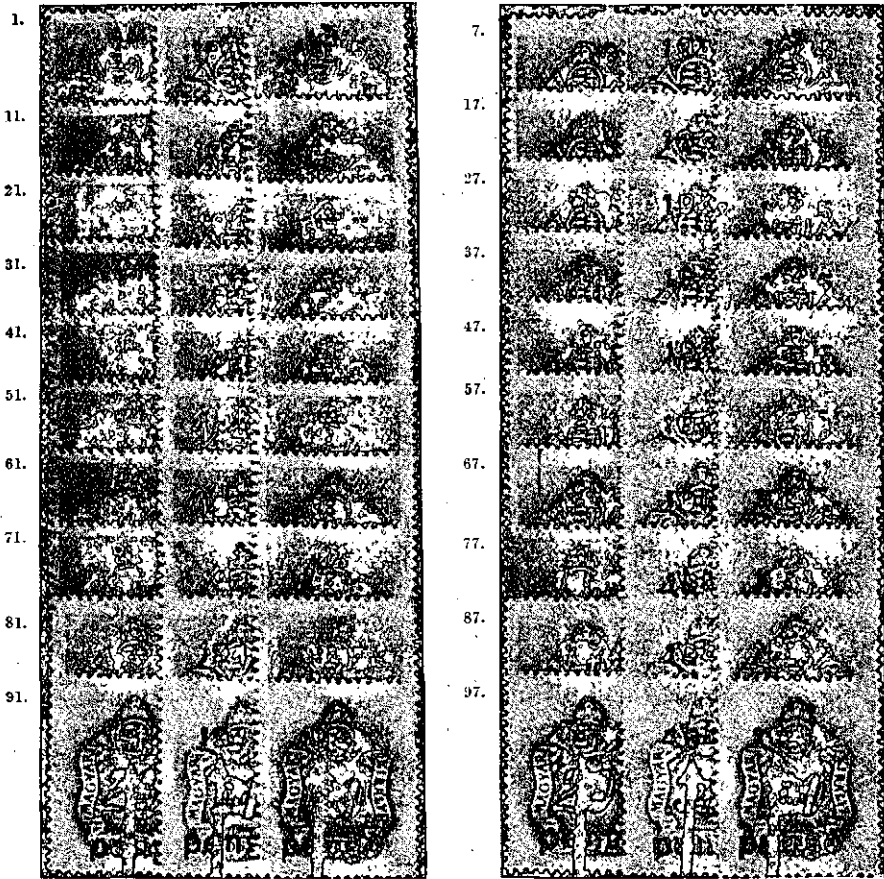
2 pengős lemez

Felhasználták a 2 pengő a 20 filléren, 2 pengő a z 50 filléren és 2 pengő a 60 filléren portóívek nyomásához.

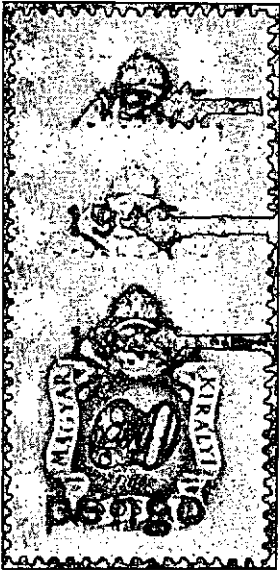
A felülnyomat teljes szélessége 206,5—207,5 mm.

A felülnyomat teljes magassága 248—248,5 mm.

Ismertetőjelek

636. ábra. Mint az a) pontban foglaltak.

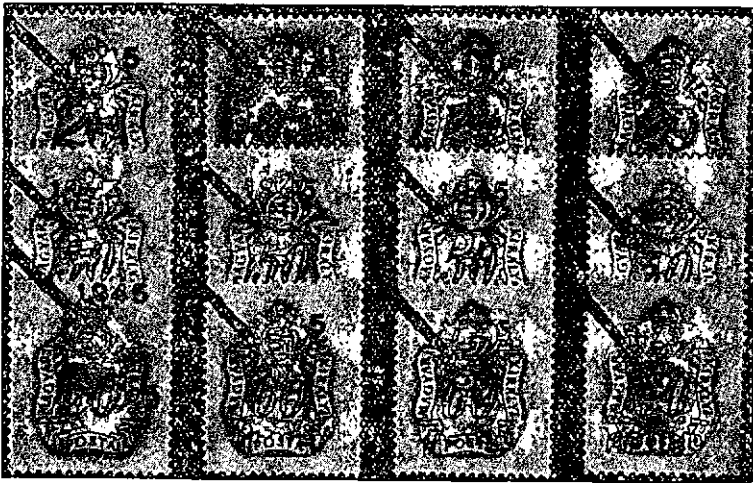
92.

4.

94.

637. ábra. Mint a b) és c) pontban foglaltak.

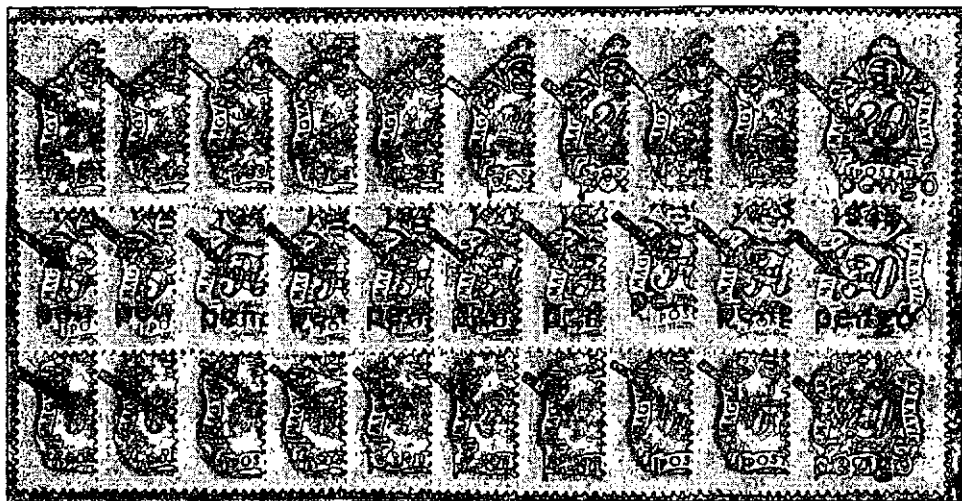
1.

6.

34.

83.

638. ábra. Mint a d) pontban foglaltak.

639. ábra. Mint az e) pontban foglaltak.

A felülnyomatok változatai

a) A felülnyomatok színváltozatai.

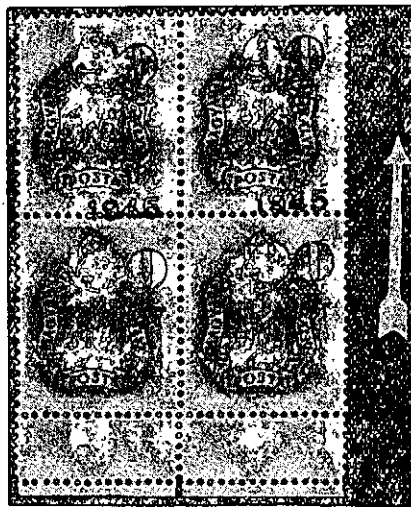
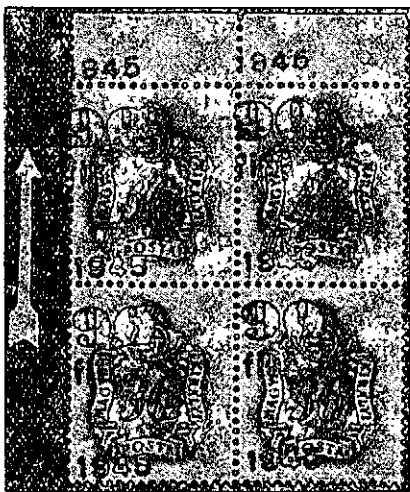
A felülnyomat színe minden értéknél *vörös*. Az „1945. I/A. Kisegítő” forgalmi sorozatnál a színkülönítésekre tett megállapításaink itt fokozottabb mértékben fennállnak, mivel mind az alpbélyegek színeiben, mind az alapszínezésben még nagyobb mérvű színárnyalati eltérések mutatkoznak.

A felülnyomatok vörös színét itt is két főcsoportra osztjuk:

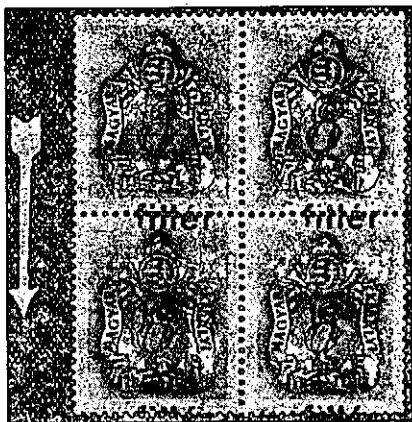
I. Karminvörös szín, mely a vörösesholyától a sötétkarminon át a barnáskarminig terjed. Karminvörös felülnyomattal *valamennyi*, tehát *mind a 16 címlet* előfordul.

II. Cinóbervörös szín, mely a sötét narancsvörösre terjedhet. Cinóbervörös felülnyomattal a következő bélyegek ismertek: 10 f/2 f, 20 f/8 f, 40 f/16 f, 40 f/18 f, 60 f/24 f, 80 f/30 f, 90 f/36 f, 1 P/10 f, 1 P/40 f 2 P/20 f és 2 P/60 f címletek, a 10 f/3 f érték előfordulása még nem bizonyított.

b) *Elcsúszott felülnyomatok*

640. ábra. Részleges felcsúzás.

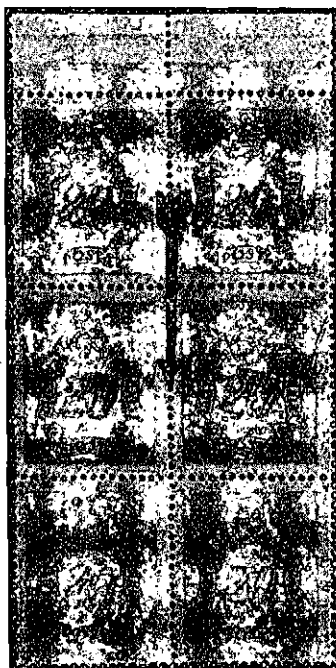
641. ábra. Részleges lecsúzás.

A felfelé vagy lefelé történt *kétsoros elcsúzás* már lényegesen ritkább. Számos címetlen ismert a jobbra vagy balra történt felülnyomat elcsúzás, míg a 20 foknál nagyobb mérvű ferde felülnyomat s a belőle adódó változatok viszont alig ismertek.

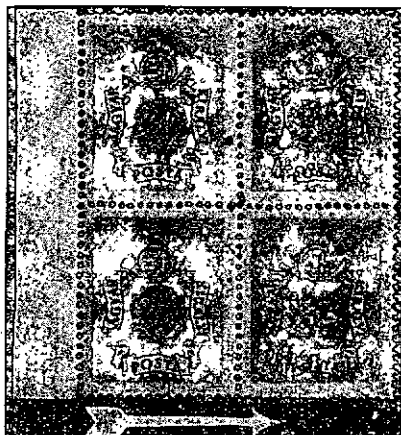
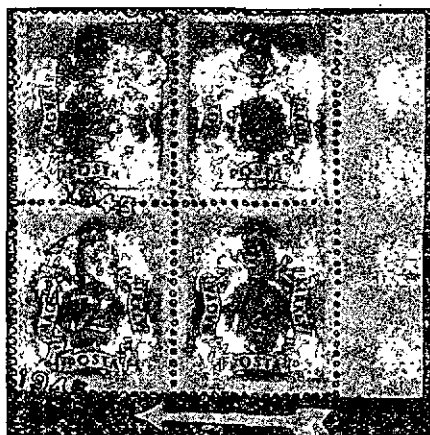
c) *Felülnyomat hiányok*

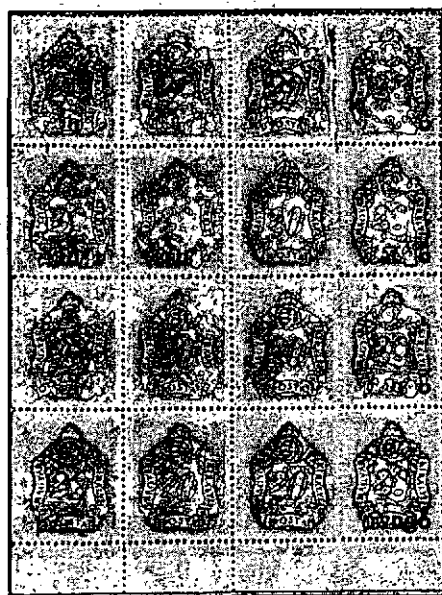
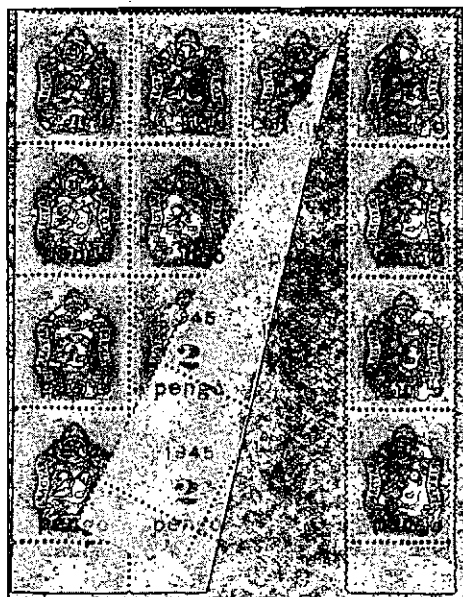
642. ábra. Feleszűszásból adódó teljes felülnyomat hiány.

643. ábra. Lecsűszásból adódó kétsoros felülnyomat hiány.

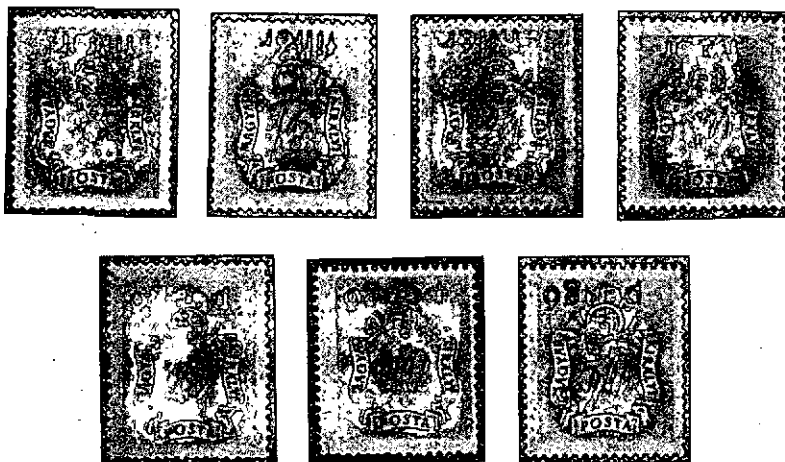
644. ábra. F. 100 nyomastól adódó bal és jobb oldali felülnyomat hiány.

645. ábra

Igen ritkán előforduló felülnyomat hiányt illetve hátoldali nyomatot mutatunk be a 645. ábrán. Az ív alulról felfelé beszakadt a 6. és 7. függőleges sor között a fogazat mentén. Ebből kifolyólag a 66., 76., 86. és 96. bélyeg nyomás közben átlós irányban behajlott és eltakarta a mellette fekvő bélyegeket. Így a 76., 86., 95. és 96. bélyegről hiányzik a felülnyomat az ív első oldalán, míg a behajlott ívrész a felülnyomatot a hátoldalán kapta. A 66. bélyeg a 94. bélyeggel együtt csak részleges felülnyomatú.

d) Fordított felülnyomatok

646. ábra

Hasonlóan az „1945. I/A. Kiscgítő” általános forgalmú bélyegsorozat fordított felülnyomataihoz a portó bélyegek fordított felülnyomatainak előfordulása sem véglegesen tisztázott és lezárt ügy.

A 20 f/8 f és az 1 P/10 f címletek fordított felülnyomatai igen hamar közismertté váltak a gyűjtők között.

A 646. ábránkon bemutatott 40 f/16 f, 60 f/24 f, 80 f/30 f, 1 P/40 f és 2 P/50 f címletek fordított felülnyomatai eddig ismeretlen előfordulások. Ezek a bélyegek teljes ívben a Bélyegmúzeum tulajdonában vannak.

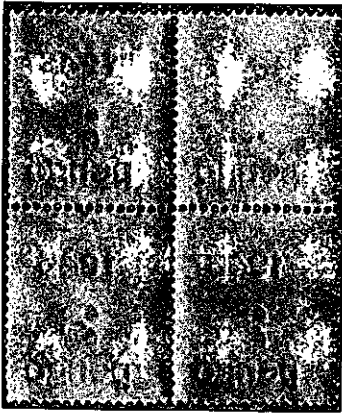
e) Ismételt felülnyomatok

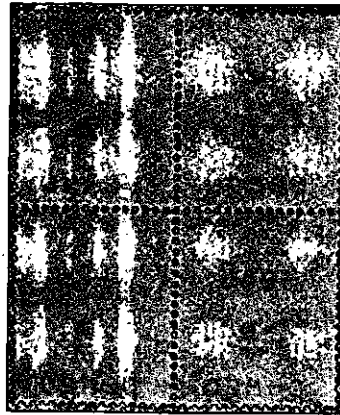
647. ábra. Kettős felülnyomatok.

f) Hátoldali felülnyomatok

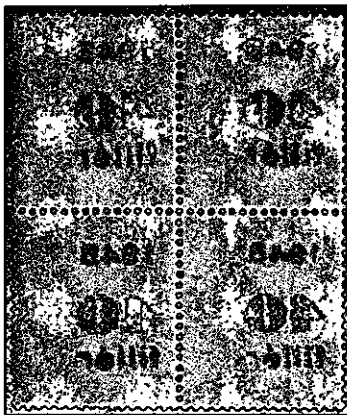
Hátoldalon nyomott bélyegeket 645. ábránkon mutattunk be.

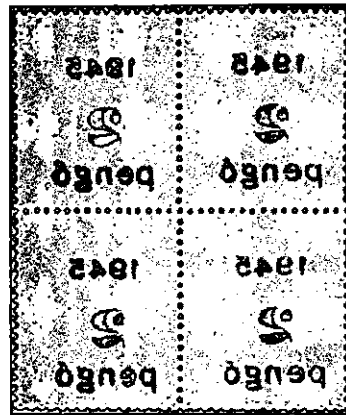
648. ábra. Erősnnyomatok.

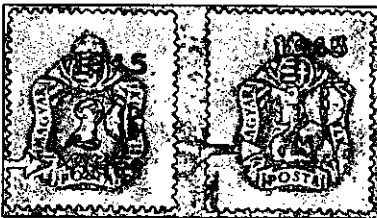
649. ábra. Átütőnyomatok.

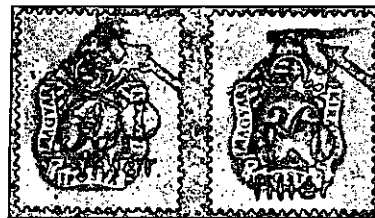
650. ábra. Ívszínátnyomatok.

651. ábra. Gépszínátnyomatok.

652. ábra. Vékony és vastag felirat.

653. ábra. Foltok, maszatok.

Bérmentesítés. A postahivatalok a hadműveletek befejezése után a postaszolgálat megindulásakor az esetleg készletükben levő korábbi kiadású „1941—44 Barnaportó” sorozat címleteit használták fel az elégtelenül bérmentesített postai küldemények díjkiegészítésére, illetve a portó beszedésére. Ha nem rendelkeztek portó bélyegekkel „T” lenyomattal vagy kézzel írott jellel és a hiányzó díj kétszeresét feltüntető számjeggyel figyelmeztették a levélkézbesítőt a díj beszedésére.

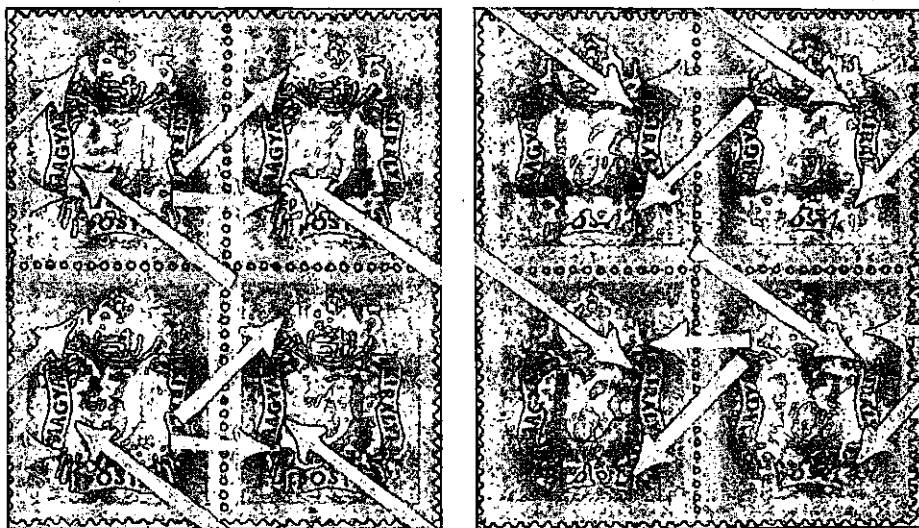
1945. június 1-je után a jelen kiadású portóbélyeg sorozat címleteinek felhasználásával történt a portó beszedése. A pénz rohamos elértéktelenedését követő postai tarifaemelések miatt a portóbélyegek felhasználása rövid időre korlátozódott. Vonatkozik az elsősorban az alacsonyabb névértékű címletekre, így a 10, 20 és 40 filléresekre, amelyek postai felhasználásával ritkán találkozunk. Huzamosabb ideig inkább csak a pengős címletek voltak használatban.

Nyilván a postahivatalok nem hajtották végre maradéktalanul a portó beszedésére vonatkozó korábbi, és változatlanul továbbra is érvényben levő utasításokat. Erre következtethetünk az 1946. március 16-án kelt 205.066/A. 4. sz. rendeletről (P. R. T. 1946/18. sz.) is, amely utasítja a Budapest 72 sz. postahivatalt, hogy „a külföldről érkező elégtelenül portózott levelek után a hiányzó díj kétszeresét a „T” lenyomat mellett két ironnal tüntessék fel”, s a postahivatalokat felhívja a portó beszedésére.

A gyűjtői forgalomban levő bélyegzett példányok jelentős része, különösen a kisebb címletek, szívességi bélyegzésekkel ellátott darabok.

Hamisítványok

A viszonylag kis példányszámú (27. 800 db), és a pénz megszilárdulásáig a bélyegértékesítő iroda által nem árusított 20 f/6 f címlet hamar a hamisítás sorsára jutott. Vele egyidőben bukkant fel a 20 f/8 f címlet fordított felülnyomata is, minthogy a hamisított 20 filléres szedést mindkét alapbélyeg felülnyomására fel lehetett használni. (654. ábra).

654. ábra

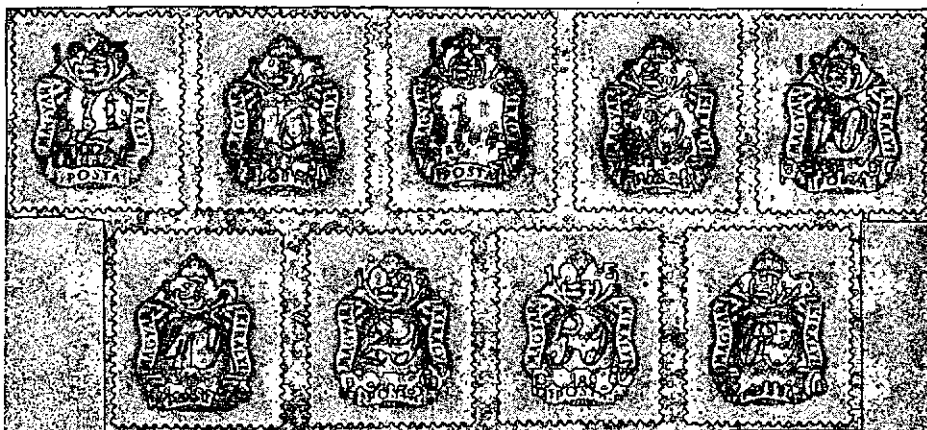
A bélyegek hamisítását megkönnyítette az a körülmény, hogy illegálisan piacra kerültek a csak alapnyomattal ellátott ívek.

A hamisítványok *felismerése nem nehéz*. Ugyanazokat az összehasonlító eljárásokat kell alkalmaznunk, melyeket az „1945. I./A. Kisegítő” általános forgalmú kiadás „Hamisítványok” alcím alatt már ismertettünk, mivel ezek a hamisítványok *ugyanazzal* a szedéssel készültek. Más címleteknek a gyűjtők kárára történt hamisításáról ez ideig nincs tudomásunk. A posta kárára történt hamisítások e kiadásból ez ideig nem ismertek.

1945. I./B. KISEGÍTŐ PORTÓBÉLYEGEK

(Állami Nyomda felülnyomása)

Az „1945 I. Kisegítő” általános forgalmú bélyegsorozathoz hasonlóan a portóbélyegek egy részét az Állami Nyomda is felülnyomta. Míg a forgalmi sorozatnál csak 2 bélyeget, addig a portó bélyegek közül 9 címletet nyomtak felül az Állami Nyomdában. Példányszámok ebből a kiadásból sem állapíthatók meg, mert a posta egy kiadásnak tekintette, s így ezek a bélyegek is benne foglaltatnak az „1945 I./A. Kisegítő” portóbélyeg sorozatnál közölt példányszámokban. Azt tudjuk, hogy jelen kiadásba tartozó címletek előfordulása lényegesen ritkább, különösen a 80 f/30 f és az 1P/40 f értéke.

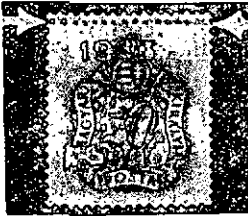
655. ábra

A sorozat értékei		Alapnyomat színe	Felülnyomat színe
40 fillér	a 12 filléren	kék	vörös
40 fillér	a 16 filléren	kék	vörös
40 fillér	a 18 filléren	kék	vörös
80 fillér	a 30 filléren	kék	vörös
1 pengő	a 10 filléren	kék	vörös
1 pengő	a 40 filléren	kék	vörös
2 pengő	a 20 filléren	kék	vörös
2 pengő	az 50 filléren	kék	vörös
2 pengő	a 60 filléren	kék	vörös

A felülnyomat két menetben készült:

1. Alapnyomat kék színben.
2. Felülnyomat vörös színben.

Az alapnyomatra vonatkozó ismeretek azonosak az „1945. I./B. Kisegítő” általános forgalmú bélyegeknél elmondottakkal.

656. ábra

Ennél a kiadásnál is előfordulnak az Athenaeum Nyomdában alapszínezett ívek, amint erről a 656. ábrán a 2 P/20 f-es bélyeg felső szélén mutatkozó gyöngysorokból is meggyőződhetünk.

A felülnyomat a második fázisban készült ugyanazon számjegy és betűtípus felhasználásával, melyeket részletesen ismertettünk az „1945. I./B és az 1945. II. Kisegítő” általános forgalmú bélyegsorozatoknál (179., 180., 181. és 183. ábra).

A felülnyomat színe cinóbervörös.

Ennél a kiadásnál felülnyomathból adódó különlegességeket viszonylag ritkán találunk. Ezért mutatunk be a 657. ábrán részleges gép-színátnyomatot az 1 P/10 f címletből.

Hamisítványok ebből a kiadásból nem ismertek.

1945. II. KISEGÍTŐ PORTÓBÉLYEGEK

A 105. 037/A. 4. sz. rendelettel 1945. július 2-vel életbeléptetett postadíjemelés miatt szükségessé vált új magasabb címletű portó bélyegek kibocsátása. Ezért a Kereskedelem és Közlekedésügyi Minisztérium az 1945. szeptember 24-én kelt 130.577/A. 4. sz. rendeletével (P. R. T. 1945/26. sz.) 3 értékből álló felülnyomással előállított bélyegsorozat forgalomba bocsátását rendelte el 1945. szeptember 28-ával.

Az új sorozat elkészítéséhez a posta ismét az 1941–44. Barnaportó sorozat 3, 8 és 24 filléres címletét használta fel, minthogy ezek-

ből még nagyobb készlettel rendelkezett.

A sorozatot forgalomba bocsátották 1945. szeptember 28-án, s bár a forgalomból a 233.703/1946. — 4. sz. rendelettel (P. R. T. 1946/38. sz.) csak 1946. június 30-ával vonták ki, gyakorlatilag azonban a pénz elértéktelenedése miatt a postai felhasználásból jóval korábban kiestek.

A sorozat értékeit a posta belkezelésben használta, s így a postahivatalok nem árusították. Bélyeggyűjtői célokra szolgáló árusításukat a posta bélyeg-értékesítő irodája végezte.

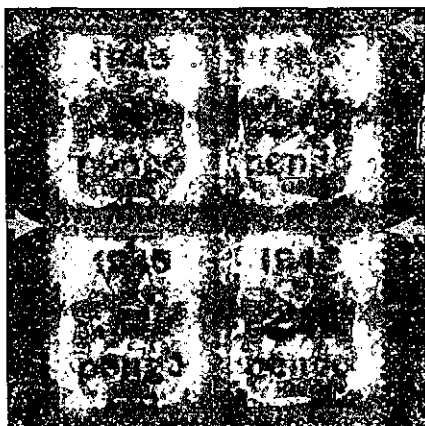
658. ábra

<i>A₂ sorozat értékei</i>		<i>Alap-nyomat színe</i>	<i>Felül-nyomat színe</i>	<i>Példányszámok</i>
10 pengő	a 3 filléren	kék	vörös	1 039 200 db
12 pengő	a 8 filléren	kék	vörös	226 000 db
20 pengő	a 24 filléren	kék	vörös	262 800 db

Vízjel és vízjelállások megegyeznek az alaphélyegekével, vagyis: X, A/1, 2.

A felülnyomat készítése

A sorozat új címletű felülnyomásait az Állami Nyomdában végezték azonos módon, amint az „1945. II. Kisegítő” általános forgalmú sorozatnál már ismertettük.

659. ábra

660. ábra

Bérmentesítés

A sorozat értékei a rohamos infláció miatt postai felhasználásra rövid ideig szolgáltak.

A 661. ábrán bemutatott helyi levelet a postai díjszabásnak megfelelően 80 pengővel portózta meg a Budapest 62 postahivatal. Az 1946. január 14-én életbe léptetett 6. postadíjmeléskor a díjmelést elrendelő 144. 100/A. 4. rendelet viszont már úgy utasítja a postahivatalokat, hogy a *portódíj* belföldi küldeményeknél 100 pengőnél, a külföldiekénél pedig 600 pengőnél *kevesebb* nem lehet. Ez az utasítás átmenetileg elsősízből módosítja a korábbi, a portók beszedésére vonatkozó rendelkezést, miszerint a portó díja az elégtelenül bérmentesített küldeményeknél a hiányzó díjösszeg kétszerese.

Az 1. menetről annyit megjegyezhetünk, hogy még itt is találkozunk az Athenaeum nyomdában alapszínezett ívekkel a 20 P/24 f címletből, amelyből *gyöngyosoros* példányt mutatunk be 659. ábránkon.

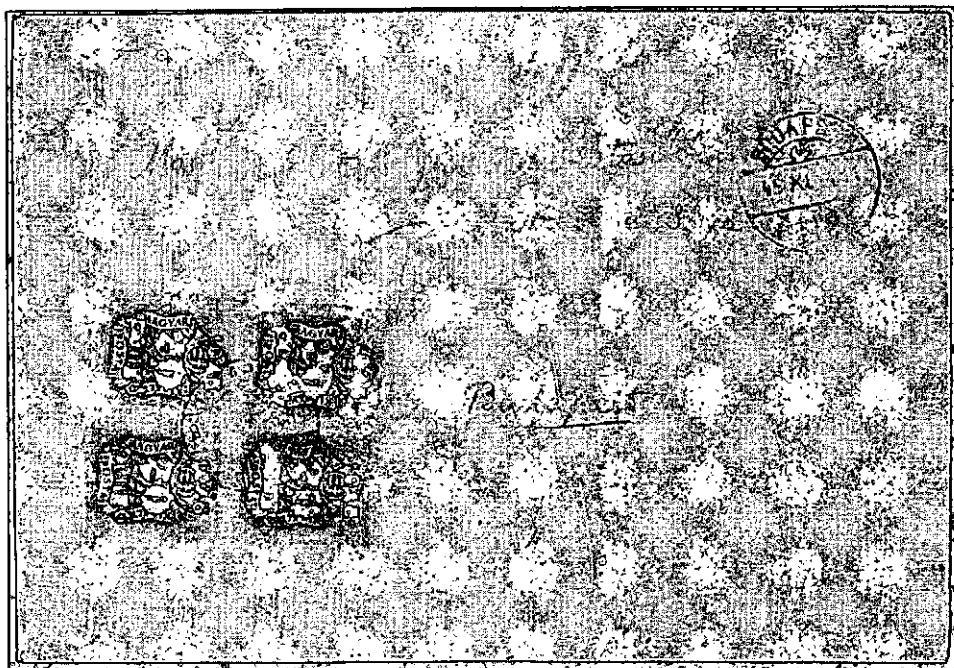
A 2. menében nyomott évszám és értékszám *sámjegyei*, valamint az értékjelzés *betűi* az Állami Nyomda eddig használt típusaival azonosak. Alkalmazásuk az alábbiak szerint történt:

a) A 10 P/3 f címletnél az 1-es értékszám azonos az Állami Nyomda I. típusú (vágottfejű) 1-esével, vagyis azonos a forgalmi „I/B. Kisegítő” kiadás 1 P/70 f és a „II. Kisegítő” sorozat 1 P/20 f címleteivel, valamint a portó „I/B. Kisegítő” kiadás 1 P/10 f és 1 P/40 f értékeivel. A 2-es értékszám azonos az Állami Nyomda szabványos 2-esével. Ez utóbbi megállapítás vonatkozik a 20 P/24 f címlet számjegyeire is.

A felülnyomatok változatai

A felülnyomatok változataiból említést csak a *fordított felülnyomat* érdemel. A 20 P/24 f címlet fordított felülnyomattal mint *tévényomat* postahivatalhoz is kikerült. A budapesti főposta 1945. október 29-én a felismert tévényomattól négy darabot küldött be a Bélyegmúzeumba. Az ív többi bélyege gyűjtők kezébe kerülhetett, mivel ez a felülnyomási különlegesség a sorozat kibocsátása után rövid időn belül ismert és keresett ritkaság lett. (660. ábra).

Érdekes rendelkezést tartalmaz az ad 143. 525/A. 4. számú, az „I. Betű- és számjegyes” sorozatot kibocsátó rendelet is a portó kiszabásával kapcsolatban. A kibocsátó rendelet világosan megszabja, hogy e sorozat címleteit csak a rajtuk feltüntetett rövidítéseknek megfelelő küldeményfajták bérmentesítésére lehet felhasználni. Ezért felhívta a postahivatalok figyelmét, hogy „a sorozat bélyegeivel részben vagy teljesen bérmentesített más, vagy a jelzéstől *eltérően* bérmentesített küldemények kerülnek postai kezelésbe, azokat a szabálytalanul felhasznált bélyegek értékösszegéig bérmentesíthetetleneknek kell tekinteni, s meg kell portózni”.

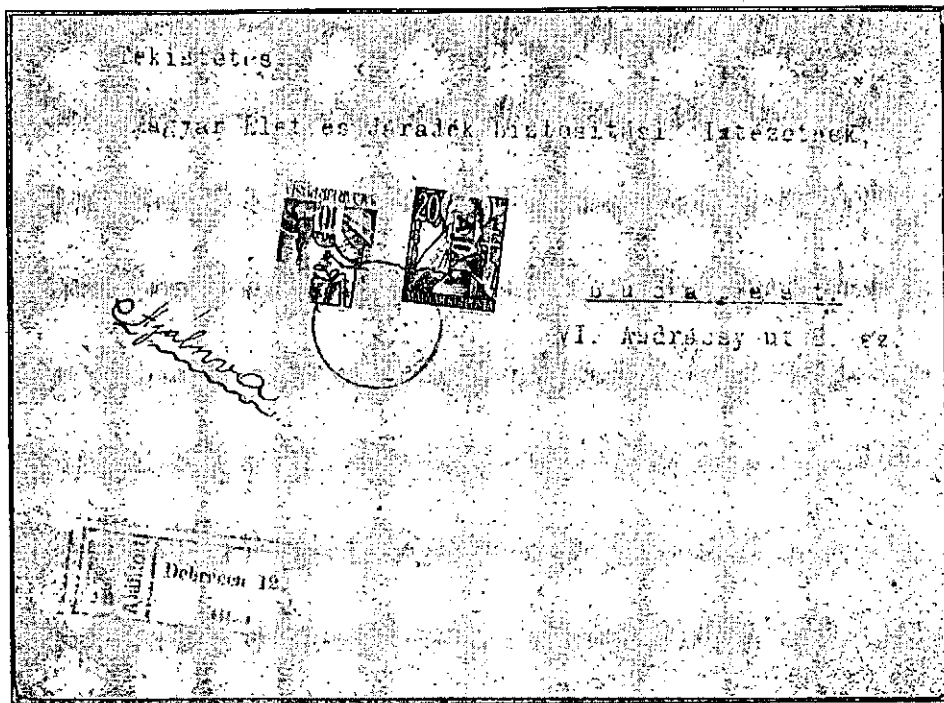
661. ábra

Ennek a rendelkezésnek a végrehajtását kitűnően illusztrálja 662a, b. ábránk. 1946. január 21-én Debrecen 12 postahivatala a feladó által felragasztott 220 pengő értékű bélyeget figyelmen kívül hagyva (bár lebélyegezték, ami felesleges volt) a rendelet értelmében egy Tl. I. és egy Ajl. I. címmel 1800 pengő értékben bérmentesítette ezt az ajánlott távolsági levelet.

Úgy látszik a portódíjak beszedésére kiadott rendelkezést, mely túlzottan sújtotta a közönség érdekét, a postahivatalok nem hajtották végre maradéktalanul. Erre következtethetünk a hivatalos lapban (P. R. T. 1946/7.) 1946. január vége felé megjelent 143.701/A. 4. számú „Portós levélpostai küldemények továbbítása” című rendeletből, melyet a következőkben idézünk: „Sok postahivatal a portós levélpostai küldeményeket nem a rovatolt anyagot

tartalmazó piros csomaghoz kívülről hozzákötve továbbítja, hanem a kellően bérmentesített küldemények közé teszi. Így a portó beszédése elmarad.”

A „I. Betű- és számjegyes” sorozat címleteivel a jelzéstől eltérően használt küldemények megportózását az 1946. február 5-én kelt 206.500/A. 4. rendelet (P. R. T. 1946/11. sz.) oldotta fel olyan értelemben, hogy a sorozat bélyegeit névértékük erejéig ezen időponttól kezdve bármely belföldi rendeltetésű küldemény részbeni vagy teljes bérmentesítésére lehet használni.

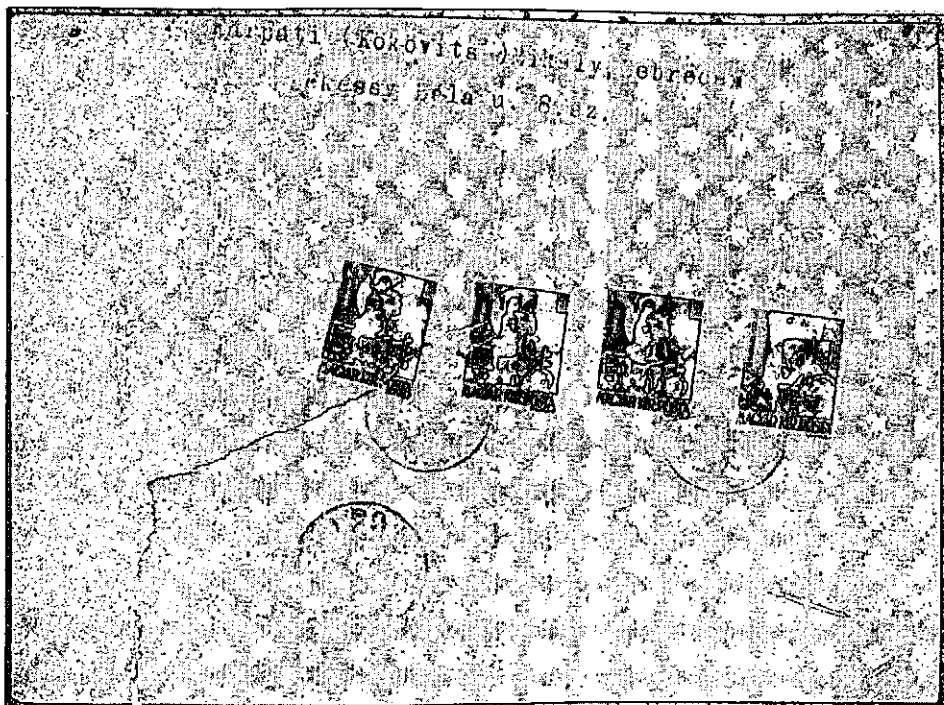

662a. ábra

A 204. 800/A 4. rendelet, mely a 7., az 1946. február 1-ével életbelépő újabb tarifaemelést tartalmazta, úgy intézkedik, hogy a portó összege a belföldi küldeményeknél 500 pengőnél, a külföldiekénél 3000 pengőnél kevesebb nem lehet. Minthogy ugyanezen bérmentesítés a helyi levelezőlap bérmentesítési díját 1000 pengőre emelte, a meglévő portóbélyegek alacsony címletük miatt gyakorlatilag felhasználhatatlanná váltak.

Az ezt követően elrendelt újabb 20 tarifaemelés ideje alatt a portóköteles küldeményeket a rajtuk alkalmazott különböző formájú és szövegű gumi- vagy fémbélyegző („T” /taxe/, „Portó” stb.) lenyomattal jelölték meg, s kézírással — általában kék postairónnal — tüntették fel a kézbesítők által beszédendő portó összegét, amennyiben a postahivatalok ezt a rendelkezést végrehajtották.

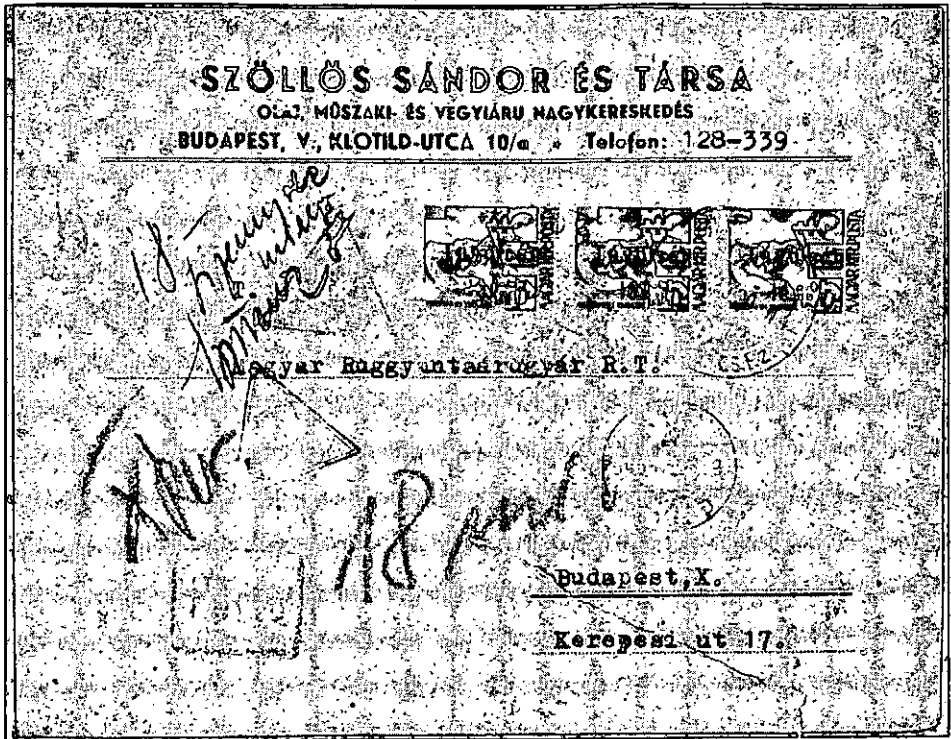
A 663. ábrán bemutatott helyi levelet az 1946. május 10-i postadíjemelésnek megfelelően 6 millió pengővel bérmentesítette a feladó. A levélszekrénybe dobott levelet Budapest 4 postahivatal 20-án kezelte, amikor újabb tarifaeelés lépett életbe, mely a helyi levél bérmentesítési díját 24 millió pengőben szabta meg. A Budapest 741 hivatal a türelmi időt figyelembe véve, csak a különbözetként mutatkozó 18 millió pengő beszedésére intézkedett.

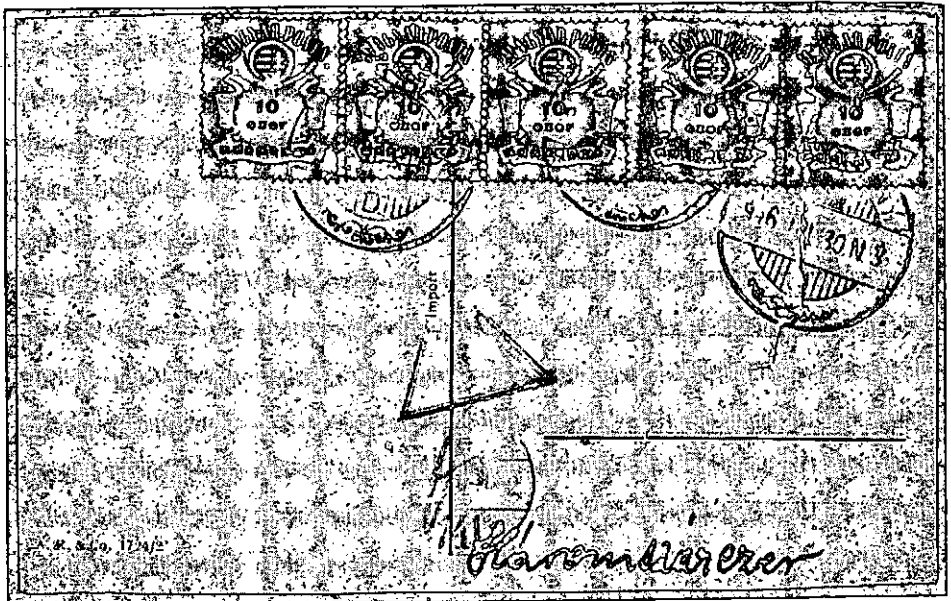
662b. ábra

A 664. ábrán az infláció utolsóelőtti napján, 1946. június 30-án Szécsényben feladott, s elégtelenül, 50 ezer adópengővel bérmentesített vidéki levelezőlapot mutatunk be. A vidéki levelezőlap bérmentesítési díját az 1946. július 24-i, utolsó tarifaeelés 200 ezer adópengőben szabta meg. A Budapest 741 hivatal 300 ezer adópengő portót rótt ki, melynek beszedése nem valószínű, mivel a lapot 1946. augusztus 1-én kezelte.

Az egyéb ismeretek a bérmentesítésekkel kapcsolatban azonosak a forgalmi bélyegeknél elmondottakkal.

663. ábra

664. ábra

Az 1945/46. évi inflációs időszak bélyegkibocsátási nehézsége főként a portóbélyegekkel kapcsolatban jelentkezett. A 100. 981/1945. K. K. M. sz. rendelettel 1945. június 1-én forgalomba bocsátott „I. Kisegítő” postabélyeg-ekhez csatlakozó „I. Kisegítő” portóbélyegek, majd a további postabélyeg-kiadásokhoz kapcsolódó 1945. szeptember 28-án a 233. 703/1946—4. sz. rende-lettel forgalomba hozott „II. Kisegítő” portóbélyegek mint ezt az előzőek során is tapasztalhattuk, rendeltetésüket betölteni csak átmenetileg, igen rövid ideig tudták. A filléres címletek felhasználására alig került sor.

665. ábra

666. ábra

A posta a portóbélyegeket az 1945. évben az előző kiadás felülnyomásával állította elő. Időközben azonban felülnyomás nélküli portóbélyegek kiadásának *tervével* is foglalkoztak. Erre a Bélyegmúzeum anyagából a 665. ábrán be-mutatott első próbanyomattól következtethetünk. Mivel új rajzú bélyegek tervezésére nem állott idő rendelkezésre a korábbi, az 1941. évi Barnaportó rajza került módosításra. Ha a bélyegtervet és a korábbi bélyeg rajzát össze-hasonlítjuk, eltérést csupán a feliratokban találunk. A bélyegterven a jobb oldali szalagon „KIRÁLYI” felirat helyett „POSTA”, az alsó szalagon „POSTA” felirat helyett „PORTO”, és az értékjelzés „fillér” felirata helyett az infláció miatt „Pengő” feliratot találunk. Értékszám az „1”, amelynek magassága 7 mm.

A *bélyegtervről* készült *próbanyomatok* mind 1 pengős címletűek, s X vizjelű kincstári bélyegnyomó papíron 15-ös fésűsfogazattal 9 színben készültek *rasz-teres* (rács) *mélynyomással*.

A tervező feltehetően Légrády Sándor volt, mivel neve a próbanyomato-kon is szerepel.

A *második* bélyegterv, amelyet a 666. ábrán mutatunk be, már az 1946. évben készülhetett, s mivel némi átalakítás után kivitelezésre ez a rajz került, ezért e bélyegrajz tervezője is feltehetően Konecsni György volt.

A bélyegterv rajzán domborműszerűen kiképzett pajzs és a rajta elhelyez-kedő szalag azonos a kivitelezésre került bélyeg rajzával. A pajzs felületének alapszínézése — a bélyegtől eltérően — nem egyöntetű, hanem átlós irányban felosztva három árnyalatú. Az értékszám fehér és enyhén árnyalt, s így dombor-mű-szerűen hat. Értékjelzés „P”, a Pengő rövidítése. A szalagon elhelyezkedő „MAGYAR POSTA” felirat betűi hasonlóak, de nem azonosak a kivitelezésre került bélyeg feliratával.

A bélyegtervről X fésűs vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron *raszteres* (ráca) *mélynyomással* 7 színben *próbanyomat* készült, mely ugyancsak 15-ös fésűsfogazatú.

Ez utóbbiról készült a végleges bélyegterv és kibocsátás, mely 9 címletből álló, a forintnak 1946. augusztus I-én történt bevezetése alkalmából forgalomba hozott portó bélyegsorozat.

A *bélyegképet* Konecsni György tervezte.

Forgalomba bocsátották

1. 1946. augusztus 26-án a 247.300/Bgi. sz. rendelettel (P. R. T. 1946/53. sz.) a 4, 20, 30, 40 és 60 filléres,

2. 1947. május 16-án a 225.890/Bgi. sz. rendelettel (P. R. T. 1947/23. sz.) a 10 filléres,

3. 1950. július 11-én a 7946/95—2/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1950/42. sz.) az 50 filléres címletet.

Kivonták a forgalomból a sorozat valamennyi címletét 1953. május 31-ével a 7619/B—57/III. 2. sz. rendelettel (P. R. T. 1953/16. sz.).

Árusítás. A sorozat címleteinek postahivatali árusítását a 204/378/Bgi. sz. rendelet (P. R. T. 1946/53. sz.) megtiltotta. Ez a tiltó rendelkezés a korábbi — a portóbélyegek, mint belkezelési bélyegek felhasználását szabályozó — rendeletekkel egyértelmű. A gyűjtői célokra történő vásárlást a posta 6946/95—2/4 A. sz. rendeletével engedélyezte olyan formában, hogy a gyűjtők e sorozat bélyegeit a Magyar Filatéliai Vállalatnál megvásárolhatják.

A sorozat 50 filléres címlete *IX vízjelű papíron* tévesen készült. Az 1950. évben a XII vízjelű papír használathoz vételekork elnézésből a raktáron levő IX vízjelű papírra is nyomtak ebből a bélyegből. Az eltérő vízjel előfordulását Budapest 62 postahivatalnál akkor fedezték fel, amikor ebből kisebb mennyiséget belkezelésben már felhasználtak. Ezért a posta, az esetleges spekuláció megakadályozása céljából ebből a címletből nagyobb mennyiséget nyomtatott az elfekvő IX vízjelű papíron. A gyűjtői igényeket is ebből a készletből elégítették ki.

667. ábra

*A sorozat értékei és példányszámuk**

4 fillér	rózsásibolya	10 602 200 db
10 fillér	rózsásibolya	12 298 800 db
20 fillér	rózsásibolya	9 947 700 db
30 fillér	rózsásibolya	8 655 400 db

* A példányszámban a II. kiadás bélyegei is benne foglaltatnak.

40 fillér	rózsásibolya	10 250 000 db
50 fillér	rózsásibolya	5 926 600 db
60 fillér	rózsásibolya	8 431 100 db
1,20 forint	rózsásibolya	7 885 100 db
2 forint	rózsásibolya	3 022 300 db

A bélyegkép valamennyi címletnél azonos. Domborműszerűen ható közép-tónusú, a széleken sötétebb pajzson alul fehér szalagon „MAGYAR POSTA” felirat. El fölött helyezkedik el az azonos színben, de sötét árnyalatban nyomott értékjelzés.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 18×22 mm, pontosabban 18,3×22,4 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben, 2×100-as nyomdai ívekben. Az 1. menetben a bélyegképet *raszteres* (rács) *mélynyomással*, a 2. menetben az értékjelzést hengeres gyorsajtón — 100-as szedésről — *magas* (könyv) *nyomással*.

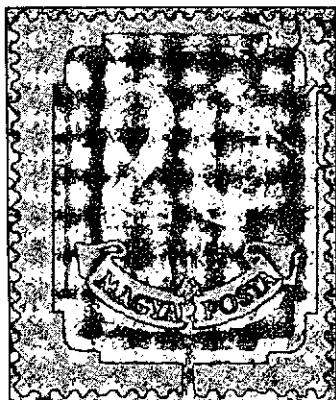
Az 1. menet. A sorozat címleteit 1946. augusztusától 1950. első hónapjaiig hatalmas példányszámban nyomták. A nagy tömegű nyomáson felül figyelembe kell vennünk még azt a körülményt is — ami a későbbi portóbélyeg kiadások során is mindig fennáll — hogy a nyomda a belkezelési célokra készített portóbélyegek gyártására nem fordított különös gondot. Az 1945 utáni években fennállott festékellátási nehézségeken kívül ez indokolja az alyomat színeiben mutatkozó rendkívül széles skálájú *színárnyalati eltéréseket*. A színskálák összeállítása rendkívül érdekes tanulmányt nyújt, de nem szabad megelégednünk arról, hogy erre a célra csak le nem áztatott vagy használatlan bélyeget használjunk, mivel a bélyegek festékanyaga *nem színtartó*.

A 2. menet. A magasnyomással készített értékjelzéseknél a színekben mutatkozó eltérések olyan erősek, hogy itt már *színváltozatokról* is beszélhetünk.

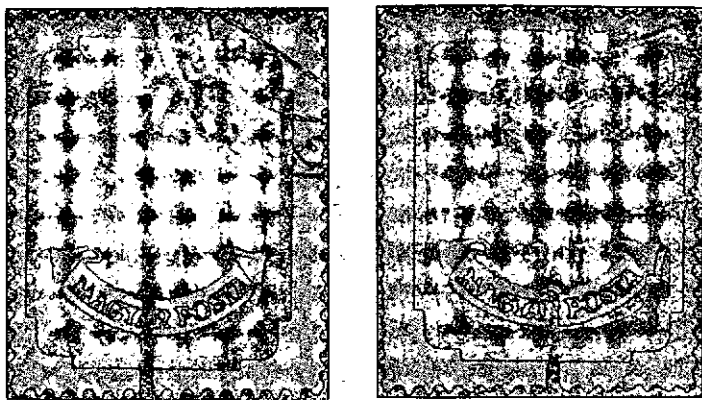
A kiadás legérdekesebb, a filatelista tanulmányok részére bő lehetőséget nyújtó *különlegességeit* is az értékjelzések szolgáltatják.

Ennek a területnek a feldolgozása még nem fejeződött be, s ezért az alábbiakban csak a legtipikusabb előfordulásokat tárgyaljuk, s keletkezésüket figyelembe véve rendszerbe foglaljuk.

1. Szedésből adódó nyomdai hibák.

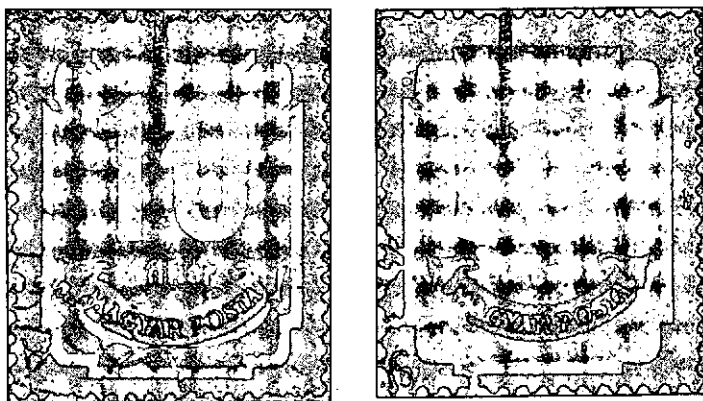

668a. ábra

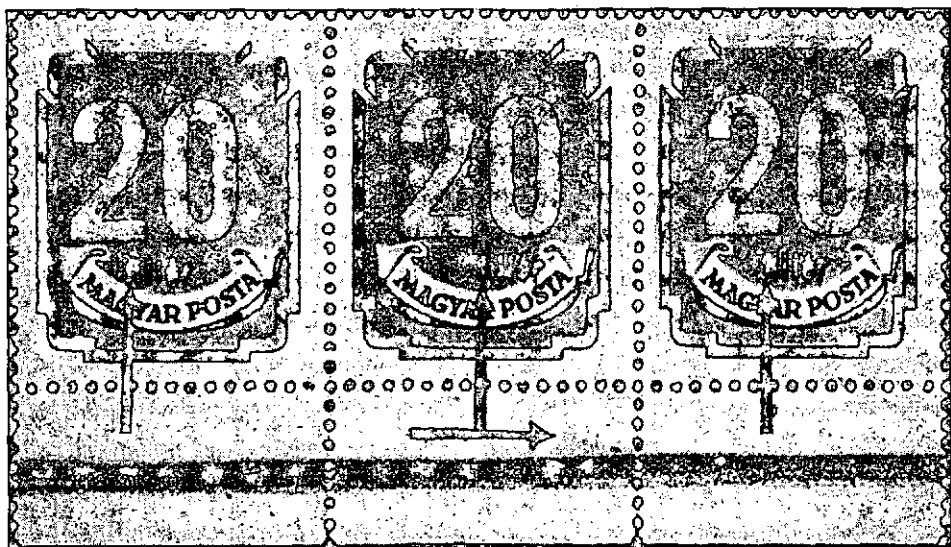
668b. ábra

a) *Változó betűanyag.* Vékony és vastag betűk az értékjelzés „fillér illetve „forint” feliratában igen erőteljesen mutatkoznak, s az 50 filléres címlet kivételével valamennyi értékből ismertek. Ezek a több 100-as szedésnek *változó betűanyagból* történt nyomását bizonyítják (668a., b. ábra).

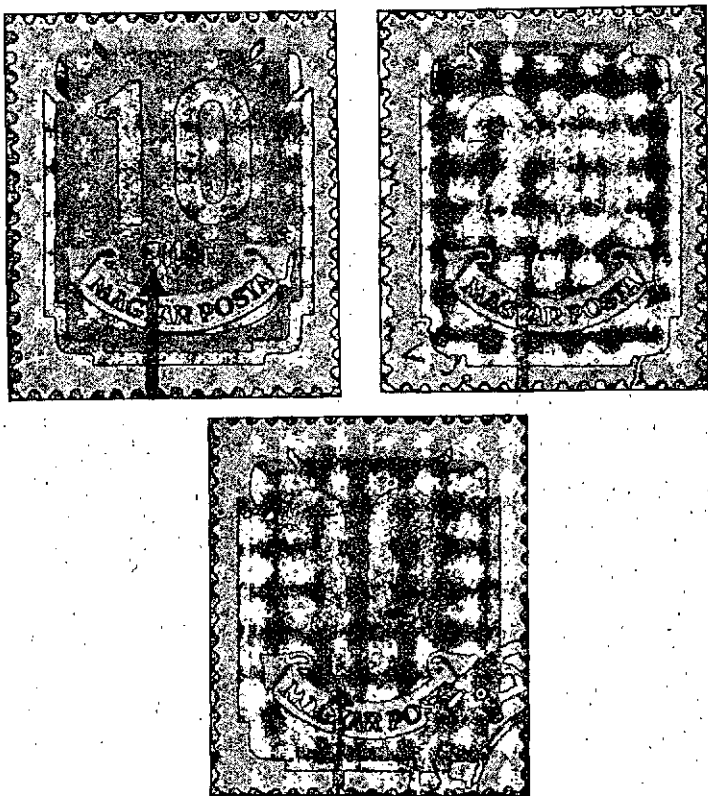

669. ábra

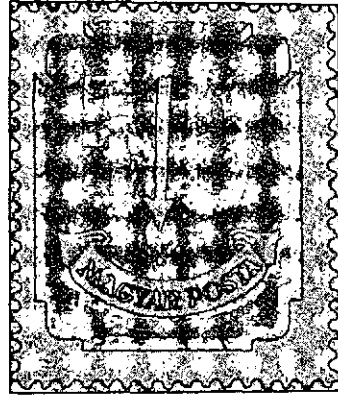
b) *Változó távolságok a számjegyek és feliratok között.* A 669. ábrán a bal oldali 10 filléres bélyegen az 1-es számjegy és a nulla közötti távolság a szabványos 2,2 mm. Ezzel szemben a jobboldali bélyegen ez a távolság 2,6 mm-re nőtt. Igen ritka előfordulás, s mivel eddig csak egyedülálló darabokat ismerünk belőle, nem állapítható meg, hogy készült-e belőle teljes 100-as szedés, vagy csak egy korábbi félre rakott, és a záróléc meglazulása folytán keletkezett elcsúszással állunk-e szemben.

670. ábra

671. ábra

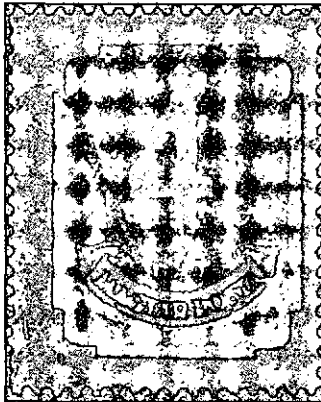

672. ábra

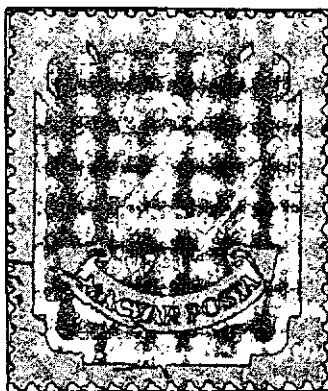
Azonos probléma elé állít a 670. ábra 20 filléres címletén látható, a középső bélyeg „fillér” feliratának erőteljes, jobbra történt elcsúszása. Ismétlődő jelenség az ív alsó sorában, s nemcsak az ábránkon bemutatott 97., hanem a 99. bélyegén is előfordul.

Ezzel szemben határozottan szedési hiba a 671. ábrán három címleten is észlelhető, az „f” és „i” betű közötti csekély távolság, aminek következtében nyomás közben a két betű közé piszok tapadva e két betű összefolyó nyomatot adott.

Ugyancsak szedési hibára következtethetünk a 672. ábrán bemutatott 40 filléres érték „r” betűjének, valamint az 50 filléres címlet az ív 80. bélyegén az első „l” betűnek lefelé történt elcsúszásából. E pont alatt felsorolt valamennyi előfordulás a szövegrészek közeit kitöltő vakanyag rendellenes berakásából, illetve annak lecsúszásából következett be.

673a. ábra

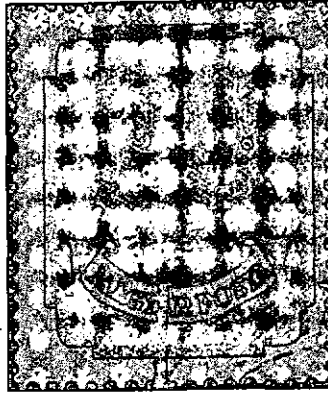
673b. ábra

c) *Betűhiányok a feliratban.* A „fillér”, valamint a „forint” feliratban előforduló teljes betűhiányokat mutatunk be a 673a. ábrán. A 4 filléres címlet második bélyegén „illér”, a 40 filléres érték felső bélyegén „fi lér”, a 2 forintos címlet egyik ívének 22. másik ívének 98. és 99. bélyegén „forin” feliratok olvashatók egy-egy betű hiánya miatt. Ezek a betűhiányok feltétlenül szedési hibák, mivel nyomás közben vagy a záróléc fellazulása folytán történt kiesésük a 100-as szedésből a többi betű elmozdulását is eredményezte volna. Egyéb hasonló előfordulások is ismertek (pl. 10 fillér „r” nélkül).

d) *Betűcserék a feliratban.* A kiadás egyik legérdekesebb, s a gyűjtők részéről a legkedveltebbek azok a nyomdai hibák, melyek a betűk felcsereléséből, vagy azoknak fordított állásban történt elhelyezéséből adódtak. Ezek közül a legismertebb a 20 filléres címlet egyik 100-as szedésének 83. bélyegének feliratában a „fillér” szó „é” betűjének felcserélése az első „l” betűvel, minek következtében a felirat „fiéllr” lett (674a. ábra).

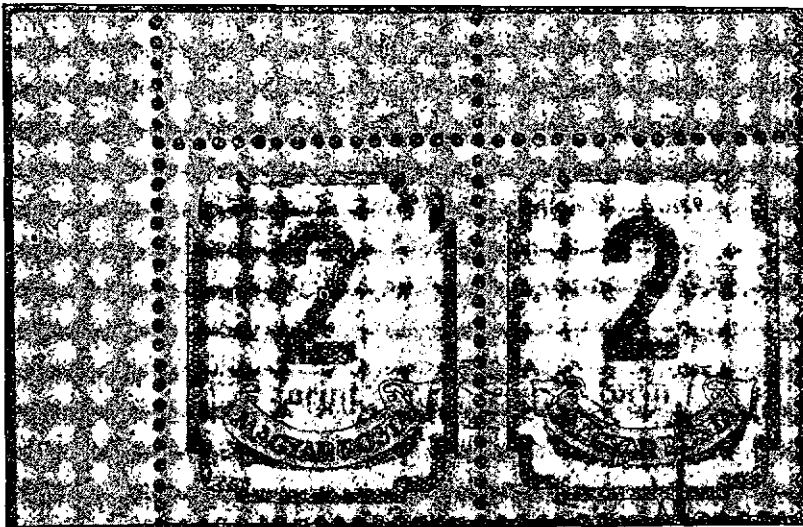
674a. ábra

674b. ábra

A 40 filléres érték egyik ívének nyomásakor viszont az „i” betű cserélt helyet az első „l” betűvel, így felirat „fillér”. Ehhez hasonló szöveg változások benyomódás folytán is keletkezhetnek. Ez esetben azonban a felirat tiszta rajzából a betűcsere kitűnően megállapítható. Végül a 674b. ábra 20 filléres címletén az „i” betű fordítva került a szedésbe, s így a bélyegen „fillér” értékjelzés olvasható.

Ebbe, és nem a *b*) csoportba kell sorolnunk azt a különleges előfordulást, is mely a 2 forintos címlet egyik ívének 8 bélyegén fordul elő. A 675. ábra második bélyegén a „forint” felirat „t” betűje az „n” betűtől a szabványos

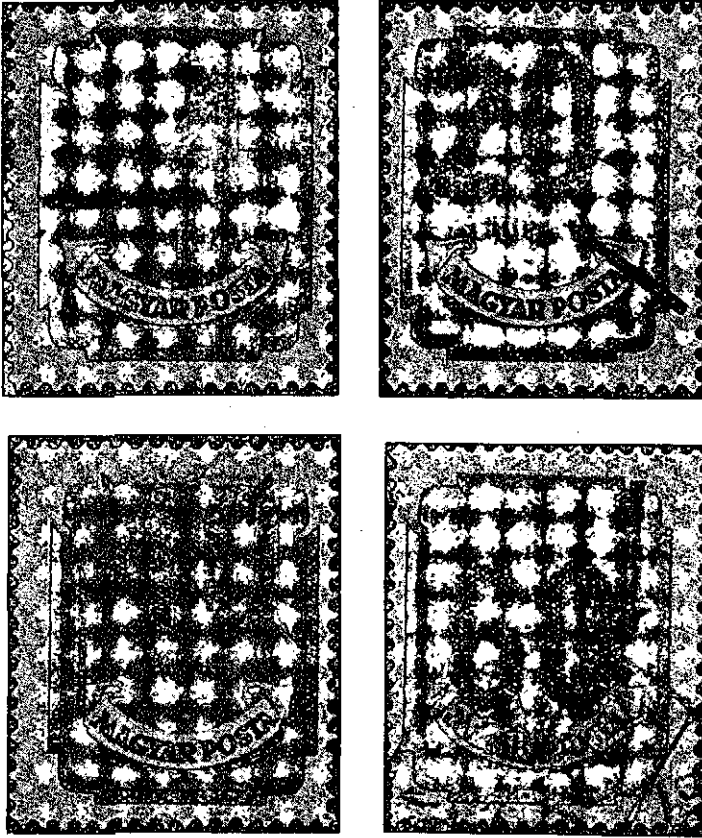

675. ábra

0,3 mm helyett 1,3 mm-re van. Ez a hiba a „t” betű és az ezt követő 1 mm széles vakanyag felcseréléséből keletkezett.

2. Nyomáskor keletkezett nyomdai hibák.

a) *Teljes nyomat elcsúszások* a legáltalánosabban ismert és előforduló nyomási rendellenességek közé tartoznak minden olyan bélyegkiadásnál, melynél az értékjelzést a második menetben magasnyomással nyomják. Ebből adunk egy kis ízelítőt a 676. ábrán.

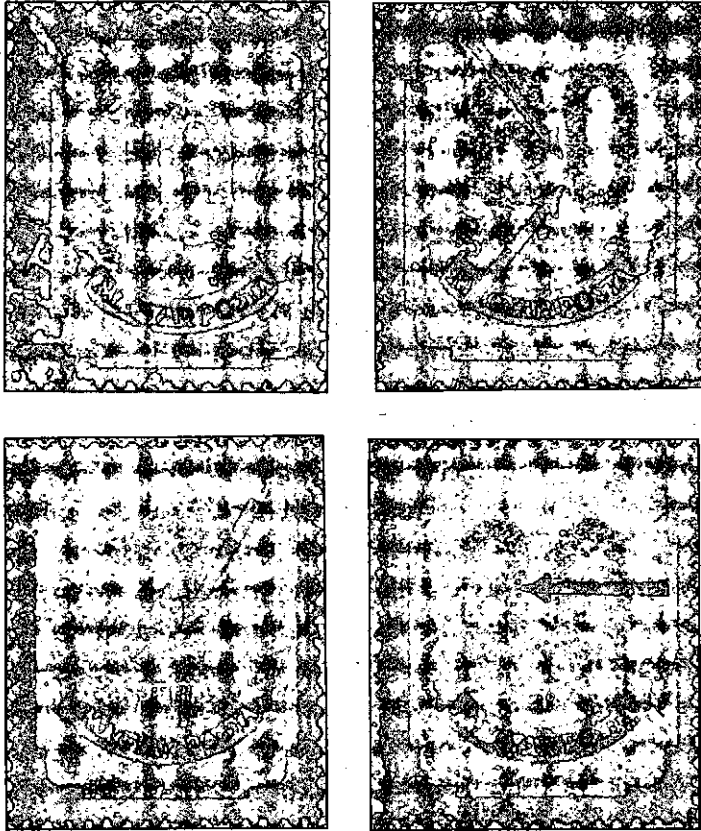

676. ábra

b) *Benyomódások, sérülések, törések.* Ez a csoport a legnépesebb jelen kiadásnál is. A legtöbb, a feliratokban mutatkozó hiba kétségtelenül a viszonylag lágy betűanyag külső behatásra történt (ütés, elmozdulás) magasságcsökkenésből, az ún. benyomódásból adódott. Ellentétben az általánosságban elterjedt felfogástól, törésből eredő felirati eltérés — a betűfém anyagánál fogva ritkán adódik. Viszont e két jelenség különbözősége a nyomatokból nehezen, vagy egyáltalán nem állapítható meg.

677. ábránkon a számjegyek alakváltozásának gyakoribb előfordulásait mutatjuk be. A 10 filléres címlet „1” számjegyének feje a szokásos nyerges kiképzés helyett közel egyenes vonalú. Újabb rajzolatú számjegy alkalmazására nem kerülhetett sor, ezért ez a számjegy vagy öntési selejt, vagy inkább nyomás közben deformálódott számjegy.

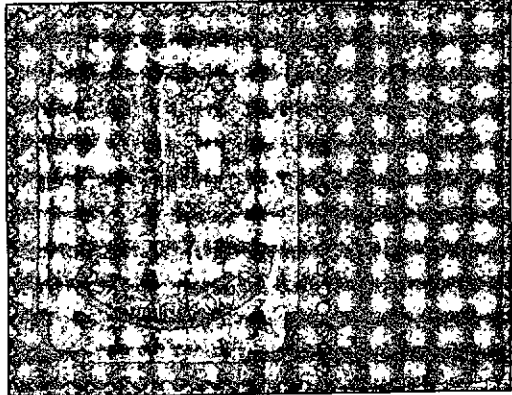
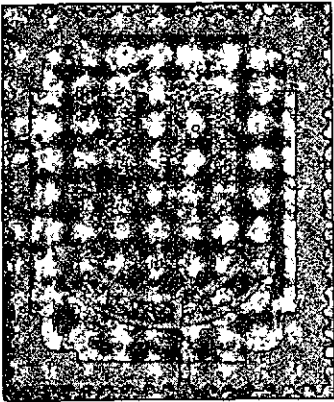
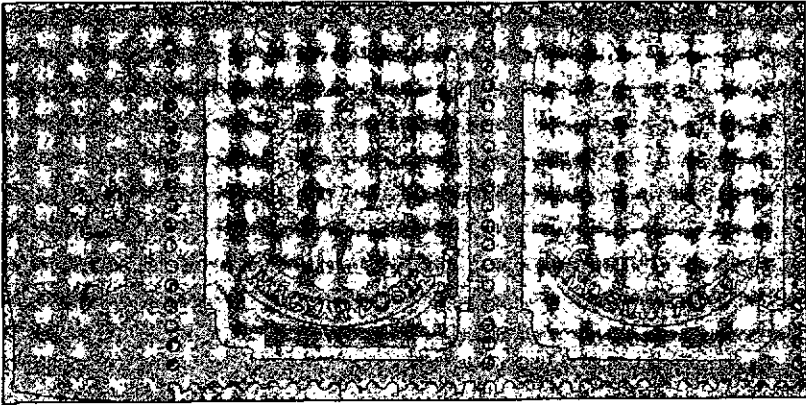
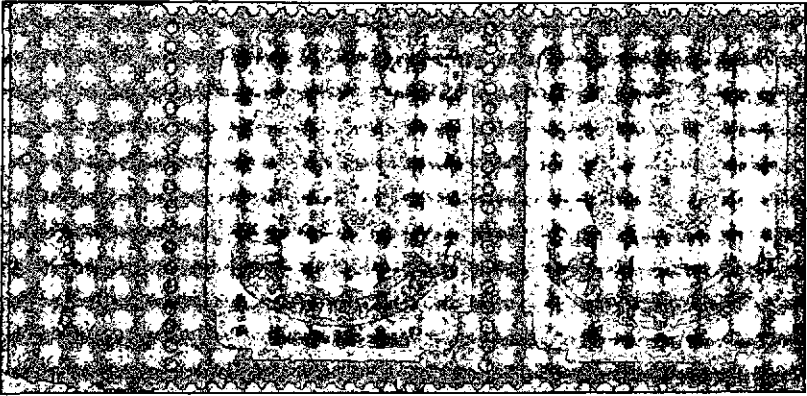
A 60 filléres bélyeg *nullájának* bal külső szélén mutatkozó formaváltozás a benyomódás tipikus esete. Ugyanez vonatkozik a 2 forintos címlet talpvonalának felső szélére is. A szedésre esett kemény idegen tárgy okozhatta a 30 filléres címlet tipikus, és gyakran előforduló, a 3-as számjegy jobboldalán, középen félkör alakban mutatkozó nyomathiányát is.

677. ábra

Tipikus benyomódásokat láthatunk a 678-as ábrán. A 10 filléres címlet 100-as íveinek 21. valamint 32. bélyegén a „fillér” felirat „i” betűjének szára, a baloldali 30 filléres bélyegen az „r” betű szára, a jobboldalán a második „l” betű szára *benyomódás* folytán rövidebb.

A bemutatottakon kívül még számos más előfordulás is ismert.

678. ábra

679. ábra

680. ábra

681. ábra

c) *Vakanyag felcsúszás* A feliratok közeit kitöltő vakanyag felcsúszásai is előfordulnak jelen kiadás egyes címleteinél a „fillér” vagy a „forint” felirat előtt, vagy után, melyek a nyomtatban zárójel szerűen mutatkoznak. A 679. ábrán bemutatott 20 filléres címletenkívül más értékeknél is (pl. 4 fillér) előfordulnak.

3. *Festék ellátási hiányosságok*

Jelen kiadásnál az elégtelen festék-ellátásból adódó hiányosságok a nyomtatban főként a nagy felületű számjegyeknél észlelhetők, mint ezt a 680. ábrán is szemléltetjük a 30 filléres címleten.

4. *Nyomathiányok*

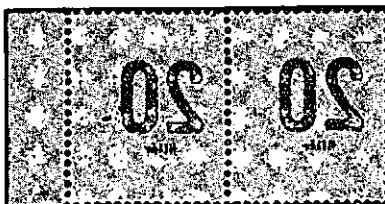
A két menctben kétféle nyomási eljárással készített bélyegeknél igen ritkán előforduló nyomdai hibát mutatunk be a 681. ábrán. A 30 filléres címlet 100. bélyegén látható majdnem teljes értékjelzési hiány (*nyomathiány*) az ívsarok behajlása folytán keletkezett. A nyomtatban mutatkozó hiány az ív hátoldalára került. Fogazáskor az ívet kisimitották s a nyomdai ív szétvágásakor a felesleges papírt levágták. A hátoldali nyomtat ennek következtében részleges, s nem egészíti ki teljesen a bélyegkép hiányos feliratát.

5. *Hátoldali nyomatok*

A hátoldali nyomatok közül az *ívszínátnyomatok* igen gyakoriak, de főként az értékszámjegyekre korlátozódnak (682a. ábra). Ezzel szemben a *gépszínátnyomatok* már igen ritkán előforduló különlegességei ennek a kiadásnak (682b. ábra).

682a. ábra

682b. ábra

Az egyes címletek *100-as ívekben* kerültek postai forgalomba.

Vízjel dátumok. 4, 10, 20 és 30 filléres címlet; XII 22, Fj; 40 filléres 1,20 és 2 forintos címlet; XIII 2., Fj. Valamennyi előfordulás XII vízjelű példányon ismert.

Készült, hasonlóan az 1946. Forint-filléres sorozathoz kétféle minőségű, különböző vastagságú IX vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

1. Az „A” minőségű 0,08—0,1 mm vastag fehér, vagy szürkés, esetleg elszíneződött papíron *valamennyi címlet* ismert.

2. „A/a” minőségű 0,06 mm vastag fehér papír. Ezen a papíron a 4 és 10 filléres címletet ismerjük, de más címlet előfordulása is lehetséges.

3. „B” minőségű 0,12 mm vastag, szürkés papír, melyen ez ideig csak az 1,20 forintos címletet ismerjük.

A papír gyűrődése folytán keletkezett *ránckok* igen ritkák.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Vízjel IX, mely lehet *álló* (A), vagy *fekvő* (B) helyzetű.

Vízjelállás

A/1, 2; valamennyi címlet.

B/1, 2; a 4, 20, 30, 40 és 60 filléres címlet.

B/2; a 10 filléres címlet.

A 10 filléres címlet B/1. vízjelállással, az 50 filléres, 1,20 és 2 forintos fekvő vízjel helyzetben (B) *eddig megállapításunk szerint* nem ismertek. Valószínűleg nem is készültek.

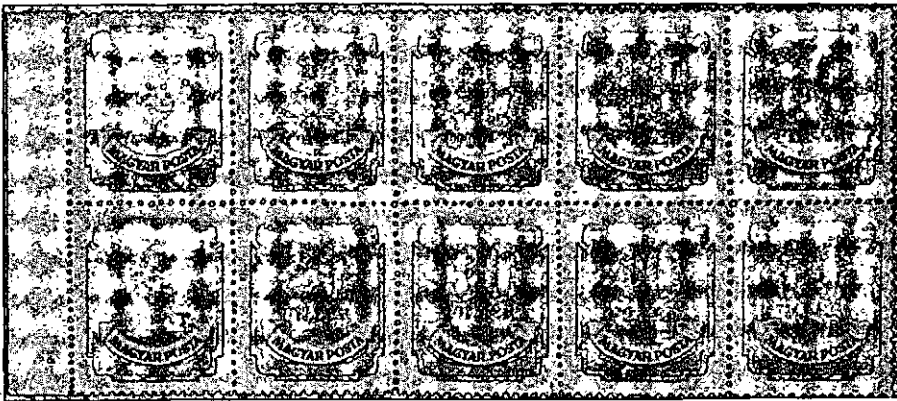
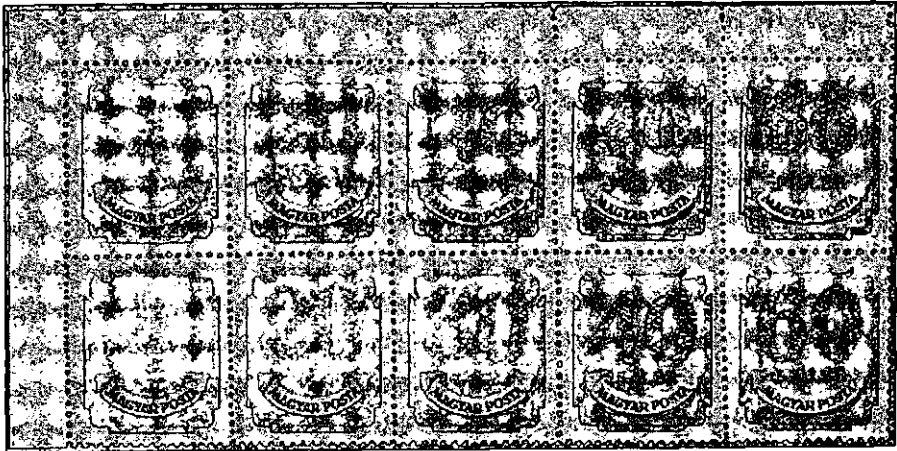
Fogazat 15-ös fésűfogazat. A bélyegeknck fogazatig terjedő mérete 22×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kis mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Elfogazott példányok előfordulnak (683. ábra).

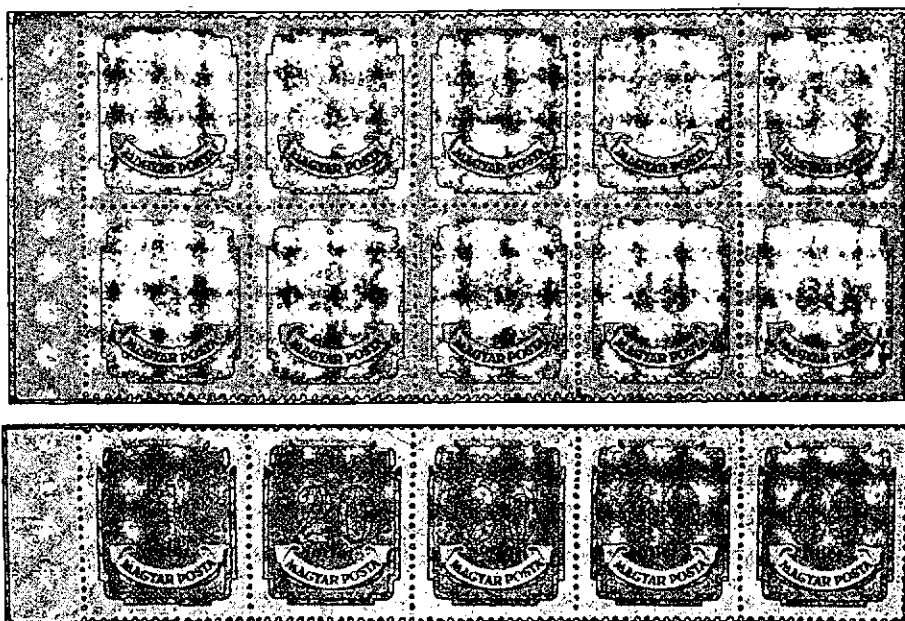
Próbanyomatok. A 684a. és b. ábrán bemutatjuk jelen kiadás értékjelzéseinek 7-féle próbanyomatát. A próbanyomatok IX vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron kék, vörösbarna, zöld és a végleges rózsásibolya színben készültek.

683. ábra

684a. ábra

684b. ábra

1950. FORINT-FILLÉR PORTÓ (II.)

Az 1950. május 15-én kelt 7905—7946/5—5/4/a sz. rendelet ugyan csak az 1950. „Ötéves terv” bélyegsorozat címleteinek XII vízjelű papíron történt előállítását közli a postahivatalokkal, de az 1950 július 11-én kiadott 50 filléres címlet a kibocsátó rendelet szerint is „csillagos”, vagyis XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron készült (7946/95—2/4. A.-P. R. T. 1946/42). Ezért a II. kiadású „forint-fillér” portósorozat első felhasználási idejét az 1950. év közepére kell tennünk.

Mivel a posta a XII vízjelű papíron nyomott, az előzőekkel egyező rajzú bélyegeket nem tekintette külön kiadásnak, ezért jelen kiadásra vonatkozóan semmi hivatalos adat nem áll rendelkezésünkre.

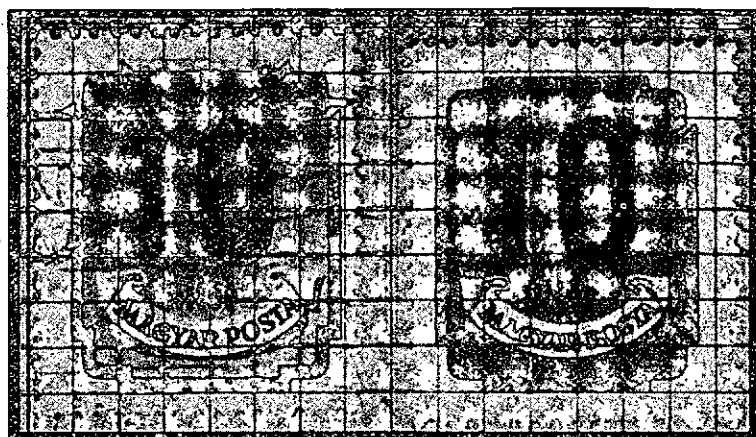
Érvényességi idejük a 7619/B—57/III. 2. sz. rendelet értelmében 1953. május 31-ével megszűnt.

Példányszámuk benn foglaltatik az I. kiadás példányszámaiban.

Árusításukra vonatkozó ismeretek azonosak az előző kiadásnál elmondottakkal.

685. ábra

686. ábra

A sorozat értékei

4 fillér	rózsásibolya
10 fillér	rózsásibolya
20 fillér	rózsásibolya
30 fillér	rózsásibolya
40 fillér	rózsásibolya
50 fillér	rózsásibolya
60 fillér	rózsásibolya
1,20 forint	rózsásibolya
2 forint	rózsásibolya

A bélyegkép azonos az I. kiadáséval s kétféle méretben készült.

Ez a megállapítás bizonyára meglepetésként éri azokat a filatelistákat, akik az 1951–53 évi I. és II. Épületek sorozat kétféle képméretét már ismerték, de a portóbélyegek képméretváltozásáról ezideig tudomásuk nem volt.

Előre kell bocsátanunk, hogy egyes – különösen a nagy példányszámú – bélyegeknél az újabb nyomóhenger készítését megelőző fényképészeti munkáknál szinte elkerülhetetlen néhány tizedmilliméternyi képméretváltozás. Erre az előbb hivatkozott Épület sorozatok címelei bőséges bizonyítékot szolgáltatnak. A két főméreten kívül számos átmeneti méretű bélyegképet is találunk. Ezeknek kategorizálása szinte megoldhatatlan és célszerűtlen márcsak azért is, mert nem szándékosan készültek. Ezzel szemben az I. és II. Épületek 1 milliméteres képméretváltozása bizonyítottan szándékolt volt (I. a kiadás leírását), a jelen kiadás képméretváltoztatása is *feltehetően* szándékolt volt, mivel a II. kiadású, kis képméretű Épület bélyegekkal egy időben készült. Ez a képméretváltozás azonban ezideig nemcsak a gyűjtők, hanem az illetékes postai szervek figyelmét is elkerülte.

Az I. kibocsátás képmérete ennél a kibocsátásnál is azonos az 1946-os I. kiadás méretével, vagyis $18,3 \times 22,4$ mm. A bélyegképek között fekvő vízszintes utcák szélessége 3 – 3,3 mm, míg a függőlegeseké 3,3 – 3,5 mm.

Ezek a *nagy képméretű* bélyegek XII vízjellel kezdetben fekvő (B), majd álló (A) vízjelhelyeztetel, továbbá XIII vízjellel csak álló (A) vízjelhelyeztetel készültek.

A 2. *kibocsátás* képmérete mindkét irányban kb. 1 milliméterrel rövidebb, s a középarányost véve alapul, méretük $17,3 \times 21,2$ mm. A bélyegképek közötti vízszintes utcák szélessége 4–4,3 mm, a függőlegeseké 4,3–4,4 mm között változik (686. ábra jobb oldali bélyege).

Ennek a kibocsátásnak valamennyi címele XIII vízjelű és álló (A) vízjelhelyzetű. A bélyegek enyvezetlen, bélyegzett ívekben fordulnak elő. Valamennyi filléres címet ismert kis képméretben. A forintos címletek előfordulása is biztosra vehető.

Végül erről a kibocsátásról még csak annyit, hogy a 673a. ábrán bemutatott 4 filléres érték „illér” felirattal kis képméretű portóbélyeg, s ennek alaposabb vizsgálata vezette a szerzőt a kétféle képméret megállapításához.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben 2×100 -as, majd 4×100 -as nyomdai ívekben.

Az előforduló *nyomdai hibákat* az I. kiadásnál összevontan tárgyaltuk. Az ott ábrákon is bemutatott különlegességek közül a 673. ábra valamennyi bélyege, a 674. ábra első bélyege (fillér), a 675. ábra 2 forintos címele, a 679. és 683. ábra 20 filléres címelei már túlnyomórészt XII vízjelű álló (A) vízjel helyzetű papíron készültek. Ebből a kiadásból egyéb rendellenes előfordulások is lehetségesek, gondolunk itt elsősorban az elcsúszások és benyomódások, valamint elfogazások során keletkezett bélyegkülönlegességekre de eredményként levonhatjuk azt a megállapításunkat, hogy a II. kiadásnál előforduló nyomdai hibák *ritkábbak* ugyan, de annál vastkosabbak.

100-as ívekben kerültek forgalomba.

Készült „A” minőségű 0,08–0,09 mm vastag *szürkés*, valamint „A” minőségű 0,09–0,1 mm vastag, *fehér*, XII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron. A szürkés papír azonos minőségű, mint az I. kiadás nyomásához használt IX vízjelű papír, s a vízjelhelyzet mindig fekvő (B).

Enyvezés sárgás (fekvő vjl), vagy fehér.

Vízjel XII, mely lehet álló (A) vagy fekvő (B) helyzetű. Hasonlóan az 1951. I. Épültek elsőként megjelent hat címetéhez, az elsőként XII. vízjelű papírra nyomott, 4, 10, 20, 30, 50, 60 filléres és 2 forintos címet is 2×100 -as nyomóformával $29,2 \times 49$ cm-es nyomdai íven készült, s ezért vízjelhelyzetük a bélyegek álló téglalap alakjánál fogva, fekvő. A későbbiek során a 4×100 -as nyomóformák bevezetésével a sorozat valamennyi címetét, 49×57 cm-es nyomdai íveken nyomták, s ezért ezeknek vízjelhelyzete már álló (A).

Vízjelhelyzet

XII, álló (A); valamennyi címet az I. kibocsátásból.

XII, fekvő (B); a 4, 10, 20, 40, 50, 60 filléres, valamint a 2 forintos címet az I. kibocsátásból.

XIII, álló (A); az 1. és 2. kibocsátás valamennyi címele.

Számvizjel állások A/a, b, c, d; valamennyi címlet, B/a, b, c, d; a 4, 10, 20, 40, 50 és 60 filléres és a 2 forintos címlet.

Vízjel nélküli példányok: vízjelhibás darabok.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 22 × 26 mm. Fogazatlan példányok (□) kis mennyiségben kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok.

Elfogyott példányok előfordulnak (683. ábra).

1951. KISEGÍTŐ PORTÓBÉLYEGEK

3 címletből álló bélyegkibocsátás, melyet a forgalomba bocsátó rendelet „eredetileg más célra készült bélyegszerű ragjegyeknek felhasználásával készült, felülnyomás útján előállított portóbélyegek”-nek nevez.

A rendeletben említett „bélyegszerű ragjegyek” a Magyar Nemzeti Bank részéről az 1945 évben a bankjegyek legalizálására használt, 687. ábránkon bemutatott, különböző színű ragjegyek, melyek közül a zöld/barna színűek kerültek felülnyomásra.

687. ábra

A felülnyomat rajzát Horváth Endre tervezte.

Forgalomba bocsátották 1951. január 8-án, s kivonták a forgalomból 1951. január 31-ével a 7946/8—6/4. A. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/1. sz.).

Árusítás. Postai árusításra nem került. Szervezett gyűjtők egyesületeik révén 5 használatlan sorozatot igényelhettek. A forgalomból történt kivonás után a Magyar Filatélia Vállalat árusította.

688. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

8 fillér	zöld/barna, kék felülnyomattal	360 000
10 fillér	zöld/barna, kék felülnyomattal	2 570 000
12 fillér	zöld/barna, kék felülnyomattal	370 000

A ragjegy ábrája díszítő motívumokon elhelyezett MNB. betűk, valamint elől sötét alapon elhelyezett „MAGYAR NEMZETI BANK” felirat.

A felülnyomat ábrája népköztársasági címer, mely alatt színes „MAGYAR POSTA” és fehér „PORTÓ” felirat helyezkedik el. Az értékszám és az „f” értékjelzés a felső bal, illetve jobb sarokban kapott helyet.

A bélyegkép álló téglalap alakú és a fogazatig terjed.

A felülnyomást az Állami Nyomda végezte magasnyomással.

A felülnyomat, melynek színe sötét-, vagy világoskék, nem a legkitűnőbb sikerült nyomdai munka. A felülnyomatok egyenlőtlen színezésűek, gyakran hiányosak, maszatosak és összefolyók. A számok gyakran deformáltak. Különösen ismert a 8 filléres címletnek az a hibája, amikor a „8”-as számjegy helyett „B” betű olvasható (689. ábra).

689. ábra

690. ábra

A felülnyomatok jelentős mérvű elcsúszásai is előfordulnak, mint ezt 690. ábránkon is szemléltetjük. A hátoldali nyomatok közül az igen erőteljesen jelentkező gépszínátnyomatok érdemelnek figyelmet (691. ábra), míg az ivszínátnyomatok bár nagy számban, de igen gyenge nyomatokban mutatkoznak.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült kétféle minőségű papíron.

1., 0,1 mm vastag, fehér, III. gyári vízjelű papíron.

2., 0,1 mm vastag, pergamenszerű szürke, vízjelnélküli papíron.

A papír színe, mely ebben az esetben nincs összefüggésben az enyvezéssel, a gyári vízjel jelenlétére, vagy hiányára is figyelmeztet.

Vízjel és vízjelhelyzet III. gyári vízjel, mely álló (A) helyzetű.

Vízjel állások B/1, 2, 3, 4.

Enyvezés fehér, vagy sárgás. Ez utóbbi csak a szürke papírnál fordul elő.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 22 x 26 mm.

691. ábra

1951. FORINT-FILLÉR (BARNA) PORTÓ (III.)

12 címletből álló, belkezelési célokat szolgáló portóbélyeg sorozat.

A bélyegképeket Tövisvári Olga tervezte.

Forgalomba bocsátották 1951. december 3-án a 7946/125—4/3B. sz. rendelettel (P. R. T. 1951/53. sz.), s kivonták a forgalomból 1958. június 30-ával a 180.566—4/8. B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/23. sz.).

Postai árusításra nem került. A teljes sorozatot, vagy egyes címleteket a Magyar Filatélia Vállalat árusította gyűjtői célokra.

692. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

4 fillér	barna	15 987 000 db
6 fillér	barna	14 475 600 db
8 fillér	barna	14 281 600 db
10 fillér	barna	17 951 300 db
14 fillér	barna	1 689 800 db
20 fillér	barna	17 107 000 db
30 fillér	barna	14 604 200 db
40 fillér	barna	14 653 700 db
50 fillér	barna	10 525 500 db
60 fillér	barna	16 188 400 db
1,20 forint	barna	11 846 600 db
2 forint	barna	2 524 800 db

A bélyegkép hullámszerűen kiképzett, a bal és jobb oldal felé világosodó mező közepén fehér értékszám, alatta értékjelzés. Az értékszám felett jobbra néző postakürt, bal oldalán „MAGYAR”, jobb oldalán pedig „POSTA” felirat. A felirat végén ötágú csillag.

A bélyegkép álló téglalap alakú, mérete 18 × 22 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással* 4 × 100-as nyomdai ívekben. A barna szín számos változata fordul elő a vörösbarnától a feketésbarnáig.

693. ábra

Hasonlóan az I. és II. Forint-fillér portó sorozathoz ez a sorozat is magán hordja a nagy példányszámú belkezelési bélyegek gyártásának hiányosságait. A 12 címlet 4–4 lemezének 48 db. 100-as íve jóval több, mint ezer apróbb nyomdai hibát tartalmaz. Ezek apró *fehér és színes foltok* formájában rendszeresen az ív ugyanazon helyén mutatkoznak. Ezek az apró hibák kifelésekéből és henger bemaródásokból adódnak. Ha számításba vesszük, hogy a nagy példányszám miatt egy-egy címletből több nyomóhenger is készült, ez a kiadás egy teljes kötetre terjedő különlegességet szolgáltat a filatéliai kutatás számára. Ezt a hatalmas kutató munkát győri gyűjtőtársunk, dr. Mithay Antal, nyugalmazott középiskolai tanár el is végezte. Sajnálatos, hogy ennek a hatalmas és szakszerű mun-

kának ismertetésére kötetünk szűkre szabott terjedelme miatt nem térhünk ki.

Ezért ennél a kiadásnál csak egy, egyedi előfordulású különlegességet mutatunk be 693. ábránkon, mely többek között a raszteres mélynyomásnál igen ritkán előforduló „ál kettősnyomatot” is tartalmaz. Ez a bélyegív a gépen kétszer halad át. Először *nyomás nélkül* — az ellennyomó henger nem volt bekapcsolva — s ekkor kapott a „MAGYAR” felirat elején valamint a „POSTA” felirat végén alkalmazott ötágú *csillag* mellett a bélyegen erőteljesebben mutatkozó *első*, halvány *nyomatot* (fekete nyilakkal jelölve). E közben a papír gyűrődést is szenvedett, ami a bélyeg bal oldali felső részén *ráncot* eredményezett (fehér nyilal jelölve) a második, a végleges nyomásnál. A nyomás egyébként kemény és roncsolt hengerről készült, amihez erős festékhígítás is járt. Így a rákelkés a festéket kihúzta a mélyedésekből és szétkente a magasabban fekvő, tehát nem maradt felületeken. Ez a jelenség a postakürt elmosódott rajzán kitűnően szemlélhető.

Az egyéb nyomási különlegességek közül a 10 filléres címlet ívszélbehajlás folytán keletkezett részleges *gépszínátnyomata* érdemel említést.

100-as ívekben került forgalomba.

Ívszél dátumok. 60 filléres címlet; VIII 8 Ab, XI 22 Ab, 1,20 forintos címlet; XI 21 Ab.

Készült 0,09–0,1 mm vastag „A” minőségű fehér, erősen simított, XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII álló (A); valamennyi címlet.

Számvízjel állások XII A/a, b, c, d; valamennyi címlet.

Enyvezés fehér.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 22×26 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi forgalomba bocsátott II. fázisnyomatok. A 4 filléres címlet alul fogazatlanul is ismert. Egyéb elfogazások is előfordulnak.

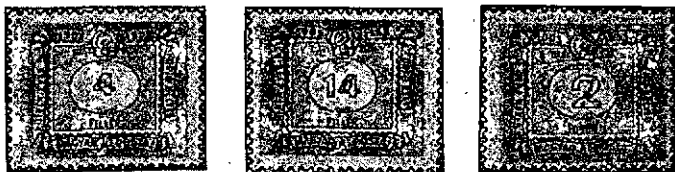
1953. 50 ÉVES A MAGYAR PORTÓBÉLYEG

Az első magyar portóbélyeg forgalomba bocsátásának 50. évfordulója alkalmából a posta 18 címletből álló portó emlékbélyeg sorozatot adott ki.

A *bélyegképet* Gáll Ferenc tervezte.

Forgalomba bocsátották 1953. augusztus 8-án a 7619/B–99/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1953/32. sz.), *kivonták a forgalomból* 1958. december 31-ével a 180.566–5/8/B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/47. sz.).

Árusítás. A sorozat címletei postai árusításra nem kerültek. Gyűjtői célokra történő árusításukat a Magyar Filatélia Vállalat végezte.

694. ábra

A sorozat értékei és példányszámuk

4 fillér	zöld/fekete	13 440 100 db
6 fillér	zöld/fekete	11 132 100 db
8 fillér	zöld/fekete	11 875 500 db
10 fillér	zöld/fekete	12 011 400 db
12 fillér	zöld/fekete	9 125 300 db
14 fillér	zöld/fekete	7 986 400 db
16 fillér	zöld/fekete	587 500 db
20 fillér	zöld/fekete	12 555 300 db
24 fillér	zöld/fekete	871 000 db
30 fillér	zöld/fekete	13 627 500 db
36 fillér	zöld/fekete	434 200 db
40 fillér	zöld/fekete	13 911 100 db
50 fillér	zöld/fekete	10 652 700 db
60 fillér	zöld/fekete	15 959 600 db
70 fillér	zöld/fekete	8 919 900 db
80 fillér	zöld/fekete	9 056 900 db
1,20 forint	zöld/fekete	18 710 700 db
2 forint	zöld/fekete	9 641 200 db

A fogazatlan sorozatok példányszámára adat nem áll rendelkezésre.

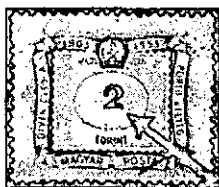
A bélyegképek ábrája közös, csupán az értékjelzés változik.

A közepesen árnyalt mezőben az 1903-ban forgalomba bocsátott első magyar portóbélyeg stílizált rajza látható az eredetitől részben eltérő felirattal. A bélyeget négy oldalán feliratos díszítő szalag övezi, melyben fent középen a bélyegre benyúlóan és annak „K.I.R.” feliratát eltakarva a népköztársasági címer látható, két oldalán „1903” és „1953” évszámokkal. Az első szalagrészen „MAGYAR POSTA”, bal és jobb oldalon „ÖTVEN ÉVES A PORTÓ BÉLYEG” felirat olvasható.

A bélyegkép fekvő téglalap alakú, mérete 22 × 18 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában két menetben: a bélyegképet az 1. menetben egyszínű rászteres (rács) mélynyomással, az értékszámot a 2. menetben 100-as szedésről magas (könyv) nyomással.

Az 1. menetben rászteres (rács) mélynyomással nyomott közös, fillér vagy forint feliratú bélyegkép kifedés és bemaródás folytán számos apró színes foltocskát mutat, melyek a nyomatban rendszeresen ismétlődnek. Számuk azonban lényegesen kevesebb (kb. 100 féle) mint az előző portó bélyeg kiadás azonos eredetű nyomdai hibái. Kisebb színárnyalati eltérések is előfordulnak.

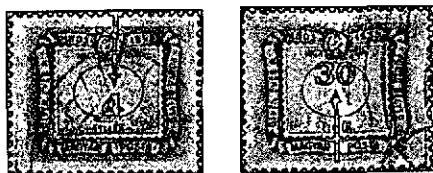
695. ábra

A 2. menetben magasnyomással nyomott értékszámok már könnyebben észlelhető, s nem egy esetben meglepetésként ható filatelista különlegességgel szolgáltak. Ezek közül elsőként kell megemlítenünk a 2 forintos címlet tévnyomatát. Ennek a tévnyomatnak az 1955. év elején történt felbukkanása nem érte meglepetésként azokat, akik ezeknek a bélyegképeknek azonosságára felügyeltek, melyek csak az értékjelzésben különböznek. A nyomdai felcserélés lehetősége fennállott, ezért ennek a kiadásnak bélyegeit a különlegesség gyűjtők állandó figyelemmel kísérték.

A 695. ábrán bemutatott, és általánosan ismert „kis számjegű” 2 forintos címlet szedéshiba folytán keletkezett és került postai forgalomba. A 2-es szám-

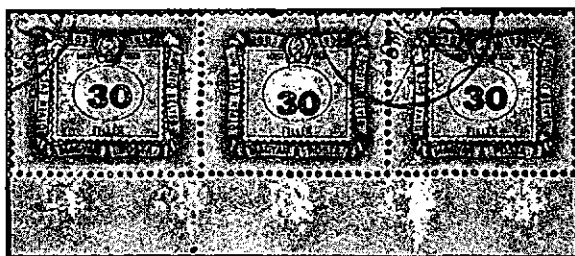
jegy magassága 3,2 mm a 4,5 mm helyett, tehát azonos a filléres címletek nyomásához használt számjegyek magasságával s típusával. A gyűjtők részére tévnyomatot jelentő nyomdai hiba felfedezése után a posta a spekuláció megakadályozására a filatelisták igényeinek kielégítése céljából elegendő mennyiséget nyomtatott belőle.

A többi, e sorozat címleteiben mutatkozó különlegesség már *nyomás közben keletkezett nyomdai hiba*.

696. ábra

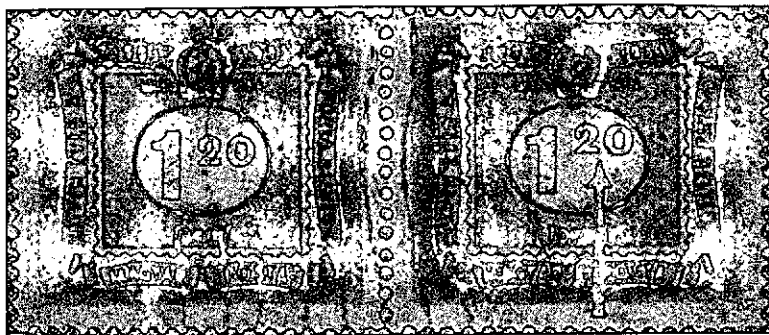
a) *Teljes nyomat elcsúszások* a fekete színű számjegyek miatt igen erőteljesen mutatkoznak. A 696. ábrán szemelvényként bemutatott 4 és 30 filléres címlet teljes 100-as ívre kiterjedő értékszámjegy elcsúszásokból származik.

697. ábra

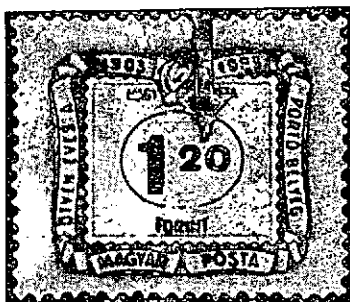
b) *Részleges nyomat elcsúszások* igen gyakoriak ennél a kiadásnál. Ennek oka elsősorban a félre rakott szedések *záróléceinek elmozdulása*, melynek következtében a számjegyek — főként függőleges irányban — eredeti helyükről ki-mozdultak, s a nyomatban szabálytalanul helyezkedtek el. Egy ilyen 30 filléres ívből vett, hármas összefüggő példányt mutatunk be a 697. ábrán, amelyen a középső helyeg (97. az ívben) számjegye 0,8 mm-re lefelé csúszott.

c) *A számjegyek egymáshoz viszonyított elcsúszásai* ezideig csak az 1,20 forintos címletből ismertek. Ezzel az előfordulással kissé bővebben kell foglalkoznunk, mivel keletkezését és általános megjelenési formáját nem ismerve egyes gyűjtők az 1,20-as számjegy *két típusát* vélték megkülönböztetni, történetesen egy I. típust, melynél a 20-as számjegy az 1-hez viszonyítva 2—2,2 mm magasságban, és egy II. típust, melyen a 20-as számjegy az 1-hez viszonyítva *magasabban*, 2,7—3,1 mm-re helyezkedik el. Ez a tipizálás azonban csak akkor lenne helytálló, ha az ún. II. típusból teljes 100-as szedés készült volna.

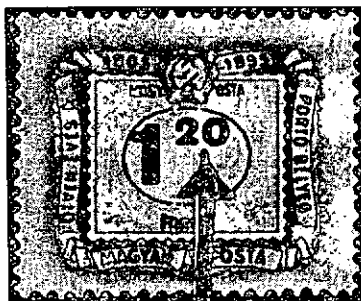

a.

b.

c.

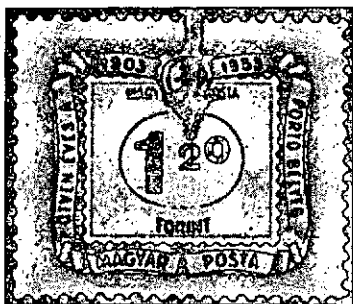

d.

698. ábra

Eddigi megfigyeléseink azonban mást bizonyítanak. Vegyük vizsgálat alá a 698. ábrát. Az első bélyegképen (a), mely a két számjegy általánosan előforduló – mondhatnánk szabványos megjelenési formája – az 1-es talpvonalától a 2-es talpvonaláig mért magasság 2,2 mm. Ez meg is felel az általánosan előforduló 2–2,2 mm távolságnak, illetve magasságnak. Ábránk második (b) – az

előzővel összefüggő példányán – ez a méret 2,7 mm, tehát a 20-as számjegy 0,5 mm-rel magasabban helyezkedik el. Harmadik bélyegképünkön (c) a 20-as számjegy csupán 1,7 mm magasságban mutatkozik, tehát 0,5 mm-rel alaposan lecsúszott. Hogy a második bélyegen mért 0,5 mm-es felcsúszás nem egyedülálló, elszigetelt jelenség, azt negyedik (d) bélyegképünk bizonyítja, mivel a rajta mért távolság 3,1 mm, tehát felcsúszás mértéke 0,9 mm, így 0,4 mm-rel meghaladja a második bélyegképen mért 0,5 mm-es elmozdulást.

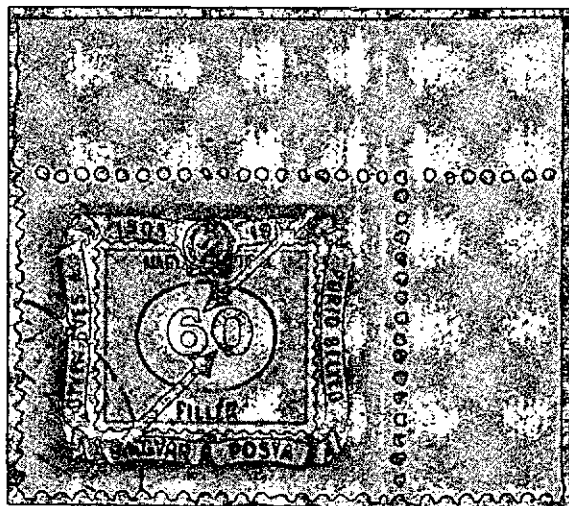
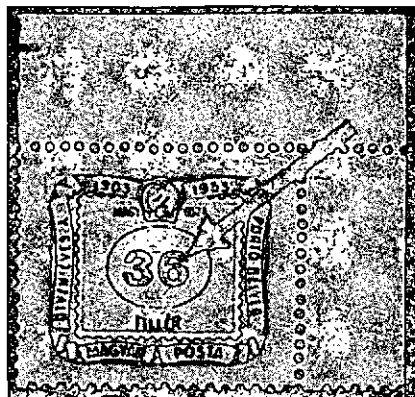
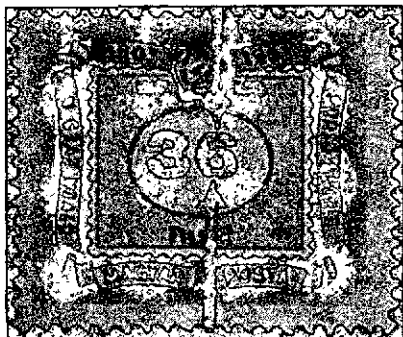

699. ábra

A rendelkezésünkre álló anyag alapján sikerült tisztáznunk, bár a bélyegek pontos helyét az ívben még nem ismerjük, hogy a 20-as számjegy elcsúszása az 1,20 forintos címlet több helyén is előfordul, így az első vízszintes sor és az első függőleges sor valamelyik bélyegen. Mindezekből azt a következtetést

kell levonnunk, hogy a tárgyalt 20-as számjegy változó magassága *nem szedési hiba*, hanem vagy nyomás közben, vagy valamelyik 100-as szedés – az érték-számjegy nyomása 4×100 -as szedésről történt – tárolás közben történt elmozdulása folytán keletkezett.

Ugyanezen csoportba kell sorolnunk a 699. ábrán bemutatott különlegeséget, amely ugyancsak az 1,20 forintos címletből fordul elő. A 20-as számjegy 2-e lefelé, 1,7 mm magasságig *lecsúszott*, míg a nulla megmaradt eredeti 2,2 mm-es magasságában. Így a két számjegy között 0,5 mm-es magasság-különbség keletkezett.

700. ábra

d) *Benyomódások, törések.* Ennél a kiadásnál is találkozunk a számjegyek nyomásközbeni sérülésével, melyekből néhányat a 700. ábrán szemléltetünk. Az első 36 filléres címlet 6-os számjegy szélének alsó és felső hiányossága a be-

nyomódás tipikus megjelenési formája. A második 36 filléres érték 6-ának, valamint a 60 filléres címlet 6-ának és nullájának sérülései – mindkét bélyeg az ív 10. bélyege – valószínűleg törés folytán jöttek létre.

100-as ívekben került forgalomba.

Készült 0,09–0,1 mm vastag „A” minőségű fehér, erősen simított XII és XIII vízjelű kincstári bélyegnyomó papíron.

Vízjel és vízjelhelyzet XII fekvő (B), és XIII fekvő (B). A XII vízjelű példányok lényegesen ritkábbak, mint a XIII vízjelűek. A kis számjegyű 2 forintos címlet csak XIII vízjelű papíron ismert.

Számvízjel állások XII B/a, b, c, d.

Enyvezés fehér vagy sárgás.

Fogazat 15-ös fésűs fogazat. A bélyegeknél fogazatig terjedő mérete 26 × 22 mm. Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi célra készített II. fázisnyomatok.

1958. FORINT-FILLÉR (VÖRÖS-FEKETE) PORTÓ (IV.)

18 címletből álló, belkezelési célokat szolgáló portóbélyeg sorozat.

A bélyegképet Légrády Sándor tervezte.

Forgalomba bocsátották 1958. február 1-vel a 180.566/B. sz. rendelettel (Po. É. 1958/5. sz.). Napjainkban is forgalomban levő bélyegek.

Példányszám. A szükségletnek megfelelő mennyiségben készült. Mivel még forgalomban levő bélyegek, adatokkal nem rendelkezünk. Gyártásukat 1964-ben befejezték.

Árusítás. Postai árusításra nem kerültek. Gyűjtői célokra történt árusításukat a Magyar Filatéliai Vállalat végezte és végzi napjainkban is.

701. ábra

A sorozat értékei

4 fillér	vörös/fekete
6 fillér	vörös/fekete
8 fillér	vörös/fekete
10 fillér	vörös/fekete
12 fillér	vörös/fekete
14 fillér	vörös/fekete
16 fillér	vörös/fekete
20 fillér	vörös/fekete
24 fillér	vörös/fekete
30 fillér	vörös/fekete
36 fillér	vörös/fekete
40 fillér	vörös/fekete
50 fillér	vörös/fekete
60 fillér	vörös/fekete
70 fillér	vörös/fekete
80 fillér	vörös/fekete
1,20 forint	barnásibolya
2 forint	barnásibolya

A bélyegkép minden filléres címletnél azonos. Stilizált tulipán fehér mezejében az értékjelzés kapott helyet. A bal és jobb oldalon a szélek felé világos tónusú zárólécekkel határolva függőleges irányban magyaros díszítő motívumok helyezkednek el. A tulipán alatt köríven elhelyezve, a középtónusú mezőből fehérrel kiemelkedő „MAGYAR POSTA”, felette azonos megoldásban vízszintesen fekvő „PORTÓ” felirat olvasható. A „Magyar Posta” felirat alatt fehér, jobbra néző postakürt kapott helyet.

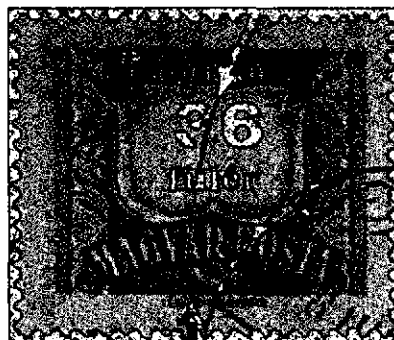
A forintos címleteken a két oldalon elhelyezett záróléc szélesebb, változó tónusú.

A bélyegképek fekvő téglalap alakúak, a filléres címletek képmérete 21×17 mm, a forintosoké 31×21 mm.

Nyomták az Állami Nyomdában a filléres címleteket két menetben, a bélyegképet) egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással*, az értékjelzést 100-as szedésről *magas* (könyv) *nyomással*. A két, forintos címlet egyszínű *raszteres* (rács) *mélynyomással* készült.

Mint nagy példányszámú bélyegkiadást több nyomóhengerrel, és szedéssel több ízben is nyomták. Mivel vörös színük miatt a kvarclámpa alatt színek szerint kitűnően csoportosíthatók, eddig csak az cnyvezetlen ívek bélyegeit vizsgálva a filléres címletekből már öt nyomást tudunk megkülönböztetni, figyelmen kívül hagyva a vízjelhelyzeteket. A forintos címletekből ez a szín szerinti csoportosítás a négyet érte el.

A magasnyomással nyomott filléres címleteknél az értékjelzések hasonló eltéréseket mutatnak, mint amelyeneket a korábbi magasnyomásból adódó különlegességeknél tapasztaltunk. Ezeknek feldolgozása még várat magára. Ezért jelenleg csak a feliratok betűiben általánosan mutató *méretkülönbséget* mutatjuk be a 703. ábrán. A 702. ábrán viszont egy igen érdekes, sérülésből származó nyomdai hibát észlelhetünk, amely az értékjelzésen, valamint a középső fehér mezőn halad át. Ez a nyomtatban mutató *vékony fekete vonal* a szedésre esett és oda beágyazódott idegen, fémdarab jelenlétére utal.

702. ábra

703. ábra

100-as tvekben került forgalomba.

Készült 0,09—0,1 mm vastag, „A” minőségű fehér, erősen simított, XIII vízjelű, valamint az előzővel azonos de optinollal kisebb mértékben kezelt, közepes mértékben fluoreszkáló kincstári bélyegnyomó papíron. Ez utóbbi bélyegek mind fekvő (B) vízjelhelyzetűek.

*Vízjel és vízjel helyzet XIII álló (A); valamennyi címlet,
XIII fekvő (B); valamennyi címlet.*

Enyvezés fehér.

Fogazat 15-ös fésűs a filléres és 11 1/2 : 12-es fésűs a forintos címleteké. A bélyegeknak fogazatig terjedő mérete 26 × 22 mm a filléres címletek, és 37 × 26 mm a forintos címletek.

Fogazatlan példányok (□) kereskedelmi célokra készített II. fázisnyomatok.

Értékszámjegy nélküli kisalakú bélyeg, amelyet a Magyar Filatélia Vállalat enyvezetlen, bélyegzett példányokban hozott kereskedelmi forgalomba: fázisnyomat. Postai felhasználásra nem került.

Megjegyzés. A sorozat értékei 1964-től vízjelnélküli papíron 11 1/4, illetve 11 1/2 : 12-es fésűs fogazottak készülnek.

IX. Fejezet

CSOMAGBÉLYEGEK

1953. CSOMAGBÉLYEGEK

Amint az „1946. Forint—filléres” sorozat forgalmi idejének tárgyalásánál említettük a sorozat újból forgalomba bocsátott 1,40 forintos címletét a 7619/B—154/8. A. sz. rendelettel 1953. november 30-ával a posta a forgalomból véglegesen kivonta. Ezt a címletet 1,70, 2 és 3 Ft-os értékjelzéssel felülnyomva a postánál minden évben csúcsforgalmat jelentő karácsonyi csomagforgalom lebonyolításához használták fel.

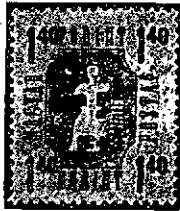
Az alábbiakban kivonatossan idézzük a bélyegeket forgalomba bocsátó 7619/B—154/2/8. A. sz. rendeletét (Po. É. 1953/52. sz.): „A bélyegeket a postahivatalok *kizárólag csomagok* (szállító levelek) bérmentesítésére, illetve belkezelési okiratokon díjak lerovására 1953. december 17-től használhatják.”

Mivel a bélyegek postai árusításra nem kerültek, s rendeltetésük is a csomag szállítási díjak lerovására, illetve belkezelési felhasználására szorítkozott, ezeket a bélyegeket *csomagbélyegeknél* kell tekintenünk, s ezért nem is sorolhatjuk az általános forgalmú bélyegek közé.

Az 1946. évi inflációs kiadások 8 csomagbélyege csak nevében viselte ezt a megjelölést, felhasználásuk ezen rendeltetésre csak néhány napra korlátozódott, s utána a postai rendeletek értelmében általános felhasználásúvá váltak.

Forgalomba bocsátották a 7619/B—154/2/8 A. sz. rendelettel (Po. É. 1953/52. sz.) 1953. december 17-én, s kivonták a forgalomból a 7619/B—12/8. A. sz. rendelettel (Po. É. 1954/4. sz.) 1954. január 25-ével.

Árusításra nem került. A posta belkezelésben használta. Szervezett gyűjtők egyesületeik révén névértéken igényelhetek használatlan sorozatokat.

704. ábra

A sorozat értékei példányszámuk

1,70 Ft/1,40 Ft	zöld, felülnyomata vörös	284 900 db
2 Ft/1,40 Ft	zöld, felülnyomata fekete	533 900 db
3 Ft/1,40 Ft	zöld, felülnyomata vörös	284 890 db

*A bélyegképek ábrája azonos az alpbélyegekével.
A felülnyomást az Állami Nyomdában végezték 100-as szedésről magasnyomással.*

Vízjel IX.

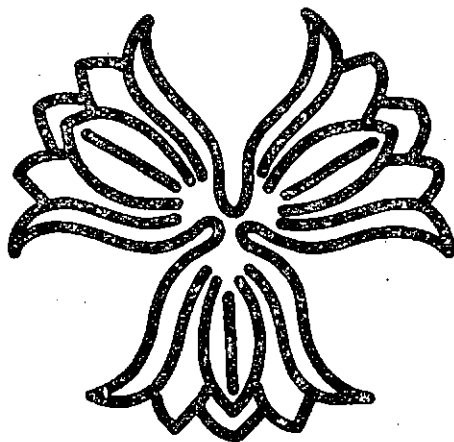
Vízjelállás B/1,2.

Fogazatuk azonos az alpbélyegekével.

MAGYAR BORÍTÉK-, LEVELEZŐLAP- ÉS
ÚRLAPVÍZJELEK

X.

XI.

FORRÁSOK

Magyar Közlöny Hivatalos Lap 1945-ös számai
Postai Rendeletek Tára (PRT) 1945—1952 évfolyamai
Postaügyi Értesítő (Po. É.) 1952—1965 évfolyamai
Munkás Bélyeggyűjtő 1948—1950 évfolyamai
Filatéliai Szemle 1951—1965 évfolyamai
Bélyegbarátok 1945—46-os számai
Bélyeggyűjtők Lapja 1946—1948-as számai
dr. Buzássy: A Magyar Postabélyegek Adattára II.
Sugár: A Gyulai Államépítészeti Hivatal Futárszolgálat 1944—45-ben.

Az alább felsorolt filatelisták gyűjteményei, adatai:

dr. Bárány János dolgozata a postai szállítólevelekről
Csiszér Ferenc magyar különlegességi gyűjteménye
Cornides Sándor magyar inflációs levél és különlegességi gyűjteménye, valamint igen értékes adatai
dr. Dömötör Gyula magyar különlegességi gyűjteménye
dr. Gábor Béla magyar ívszéljelzés gyűjteménye
Gerőcs Gyula 1944—1945-ös postai levélzárlat és levél gyűjteménye
Horváth Antal magyar inflációs levél és különlegességi anyaga
Hoffmann Béla magyar különlegességi gyűjteménye
Komarnicki Pál inflációs levelezési anyaga
Lacza László magyar tömeganyaga
dr. Mithay Antal magyar különlegességi gyűjteménye, feljegyzései és értékes adatai
dr. Násfay Antal magyar tömeg és különlegességi anyaga
Radnóti János magyar különlegességi gyűjteménye, értékes adatai
dr. Soó Rezső magyar különlegességi gyűjteménye
Szekeres Sándor magyar tömeg és különlegességi anyaga
Zakariás János 1950. év előtti FDC gyűjteménye
Bélyegmúzeum gyűjteményi anyaga.

TARTALOM

ELŐSZÓ	3
BEVEZETÉS	7
I. Rész. POSTABÉLYEGEK ÉS POSTAI BÉRMENTESÍTÉS MAGYARORSZÁGON	
1945—1961	11
I. Fejezet. Útőri futárposta Magyarországon 1944—1945-ben	13
II. Fejezet. Inflációs postabélyeg-kiadásaink 1945. V.1—1946. VII. 26-ig	19
III. Fejezet. Inflációs bérmentesítések 1945—1946-ban	219
IV. Fejezet. Postabélyeg-kiadásaink 1946. VIII. 1—1950. III. 12-ig	255
V. Fejezet. A Bélyegértékesítő N. V. (Magyar Filatélia V.) alapítása	343
VI. Fejezet. A XII. (korábban XIII.) vízjel	349
VII. Fejezet. Postabélyeg-kiadásaink 1950. IV. 4—1961. XII. 18-ig	369
VIII. Fejezet. Portóbélyeg-kiadásaink 1945—1958	691
IX. Fejezet. Csomagbélyegek	761

*Értesítjük T. Előfizetőinket, hogy a Magyar bélyegek monográfiája
III. és IV. kötete nyomdai előkészítés alatt áll. Megjelenésük az 1968.
évben várható.*

Szerkesztő Bizottság

